పరిచయాలు, సమీక్షలు, ప్రసంగాలు

బొల్లోజు బాబా

(సాహిత్య వ్యాసాలు)

ఇవన్నీ వివిధ సందర్భాలలో నేను వ్రాసిన వ్యాసాలు
పుస్తక పరిచయాలు, సమీక్షలు
ప్రసంగాల పూర్తి పాఠాలు
ఒకే చోట ఉంటే బాగుంటుందని ....

బొల్లోజు బాబా
27, ఆగస్టు 2021

విషయ సూచిక

		P.N			P.N
1.	రవీంద్రుని క్రిసెంట్ మూన్	4	43.	మధ్యతరగతి జీవనాల “ఉమ్మడి స్వరం”	219
2.	మహాప్రస్థానం - చలం యోగ్యతాపత్రం	8	44.	Is Sikhamani an Exile Poet?	224
3.	ప్రేమను ప్రతిపాదించే కవిత్వం	13	45.	శ్రీకాంత్ కవిత్వం Living itself takes a form of Writing	229
4.	ఆలోచింపచేసే ‘నాలుగోపాదం’ — శ్రీ దాట్ల	20	46.	కవిత్వ కడియం- తగుళ్ల గోపాల్	237
5.	సూర్యపుత్రి — “కవిరాజు	24	47.	అద్దేపల్లి ప్రభు చేయించిన - "పర్యావరణ ప్రయాణాలు"	242
6.	తవ్వకం — సమీక్ష	28	48.	అనుభవాలలోంచి వెలికితీసిన కవిత్వం – రెడ్డి రామకృష్ణ	246
7.	బంధన ఛాయ — నామాడి శ్రీధర్	31	49.	యాకూబ్ కవిత్వ “తీగలచింత”	249
8.	మధుపం — పూడూరి రాజిరెడ్డి	36	50.	ఆత్మను శుభ్రపరచే కవిత్వం - వసుధారాణి	253
9.	ఆకెళ్ల రవి ప్రకాష్ — “ఇసక గుడి”	39	51.	రొట్టమాకు రేవు అవార్డు స్వీకరణ సభలో - నా స్పందన	262
10.	“యానాం వేమన ఏమనె….” అఫ్సర్ కవిత	45	52.	"ఒక… " లో అనేకత్వమే సిద్దార్థ కవిత్వం	266
11.	పల్లెలో మా పాత ఇల్లు — ఇస్మాయిల్	49	53.	కరుణ కన్నా గొప్ప మహిమ లేదు!	272
12.	ప్రవహించే ఉత్తేజం చే గెవారా — కాత్యాయని	53	54.	ఇస్మాయిల్ పురస్కార సభలో నేను చేసిన ప్రసంగ	276
13.	S/o మాణిక్యం -- ప్రతిభావంతమైన కవిత్వం	56	55.	About my Profession	280
14.	నీలాగ ఒకడుండేవాడు పుస్తకం చదివాకా…….	62	56.	ఇలతో అల చేసిన సంభాషణ — మణిబాబు	282
15.	కొప్పర్తి “విషాద మోహనం” — పదచిత్రాలు, ప్రతీకలు,	65	57.	సమకాలీన తెలుగు లాక్షణికుడు - శ్రీ ఇస్మాయిల్	288
16.	కవిత్వ "గిజిగాడు" — శిఖామణి	77	58.	ముళ్లకంప లాంటి దుఃఖ కవిత్వం — ప్రభు	294
17.	భువనఘోష - పాబ్లో నెరుడా కవితానువాదాలు	82	59.	తెలుగు కవిత్వరాజకీయాలు	302
18.	శిఖామణి — చిలక్కొయ్య	85	60.	"మానవత్వం పరిమళించే" కవి	307
19.	చరిత్రకు కవిత్వరూపం — తుల్లిమల్లి విల్సన్ కుమార్	89	61.	అయాన్ రాండ్ ఫౌంటైన్ హెడ్ — శ్రీ రెంటాల	310
20.	“నీలో కొన్నిసార్లు” కలిగే ఆలోచనలే — బి.వి.వి.	97	62.	బహుముఖీన సాహిత్య సృజనకారుడు శ్రీమాకినీడి	321
21.	కవిత్వమే ఫిలాసఫీ..	100	63.	దడాల రఫేల్ రమణయ్య - ఆత్మకథ	326
22.	కెమిస్ట్రీ ఆఫ్ టియర్స్ — కొప్పర్తి	103	64.	కొప్పర్తి కవిత్వం - ఒక నిరంతర సత్యాన్వేషణ	332
23.	కవుల కవి - శ్రీ ఇస్మాయిల్	107	65.	సమగ్ర కళా విమర్శకుడు - శ్రీ అద్దేపల్లి	342
24.	విస్పష్ట అత్యాధునిక కవిత్వం — మెర్సి మార్గరెట్	114	66.	ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు- ఒక పరిశీలన	347
25.	ఇస్మాయిల్ కవిత్వం, కాసిన్ని జ్ఞాపకాలు	119	67.	సాహిత్య నోబెల్ విజేత LouiseGlück	351
26.	సారస్వత మేరువు శ్రీ ఆవంత్స సోమసుందర్	132	68.	నలభై ఏళ్ల వర్తమానం — అఫ్సర్ కవిత్వం	356
27.	నన్ను ప్రభావితం చేసిన పుస్తకం	143	69.	శిఖామణి కవితా దర్శనం	366
28.	అనుభూతి పరిమళాలు అద్దుకొన్న “ద్విభాషితాలు”	149	70.	"మహర్షి అంబేద్కర్" - శ్రీ గుర్రం ధర్మోజీ	375
29.	“చంద్రవర్షం” లో తడిచిన అందమైన వాక్యాలు	151	71.	ఎనిమిది రంగుల కవిత్వం - అనిల్ డానీ	379
30.	రెండు పదుల దక్కనీ ఘోష!	154	72.	కవిత్వ “సాగర సమీరాలు”	385
31.	యానాం కవులు	157	73.	తెలుగు భాషా వికాసం — అనువాదాలు	394
32.	“ఆకు కదలని చోట” - కదలాడే కవిత్వపు జాడ	163	74.	పల్లె కన్నీరు పెడుతుందో…. శ్రీ గోరటి వెంకన్న	401
33.	దోసిలినిండా కవిత్వం	166	75.	రాత్రినదిలో ఒంటరిగా … కవిత్వంతో ప్రయాణం	407
34.	సమాజాన్ని సహృదయం చేస్తుంది ఉత్తమ విమర్శ	170	76.	“నిన్ను నీవు గెలిచాకా” - పలికే కవిత్వం	410
35.	నాలుగు రంగులు మిగిల్చే కవిత	174	77.	పుదుచ్చేరీ ఒక చారిత్రిక విజ్ఞాన కరదీపిక	415
36.	గాథాసప్తశతి - ప్రాసబాగుంది కానీ పస లేదు	177	78.	ఒక్క కవిత చాలు……. కొత్తస్వరం చెల్లి సురేంద్ర	421
37.	కవిత్వంలో కరుణరసం 183	183	79.	కవిత్వయోధుడు — శ్రీ అద్దేపల్లి (1936-2016)	427
38.	భూమికి పుట్టినరోజు” జరిపే ఆకెళ్ల రవి ప్రకాష్	187	80.	ప్రేమతో “సహ చరణం” -- జగద్ధాత్రి కవిత్వం	430
39.	సామాజికానుభూతుల సమ్మేళనం — శ్రీ వింజమూరి	192	81.	మట్టిని స్వప్నించే యార్లగడ్డ కవిత్వం	434
40.	డా. రాధేయ కవితాపురస్కారం (2019) విశ్లేషణ	199	82.	గురువుకు ఒక శిష్యుడు ఎత్తిన హారతి	442
41.	ప్రసేన్ సర్వస్వం	208	83.	చారిత్రిక నవల బంకోలా	447
42.	కవిత్వనిర్మాణము- మెలకువలు	210	84.		

రవీంద్రుని క్రిసెంట్ మూన్

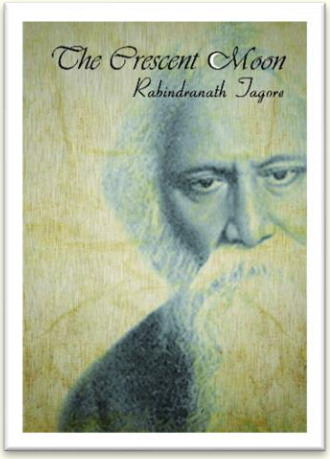

Crescent Moon అనే వచన గీతాల సంకలనం 1903 లో రవీంద్రనాధ్ టాగోర్ రచించిన “శిశు అనే బెంగాలీ రచనకు స్వీయ ఇంగ్లీషు అనువాదం.

ఈ గీతాలలో టాగోర్ ఒక అద్భుతమైన చిన్నారి ప్రపంచాన్ని సృష్టించి అనేక పాత్రల్ని అందులో సంచరింపచేస్తాడు. ఒక్కో గీతం చదువుతూంటే మన బాల్యమో లేక మనకు తటస్థించే చిన్నారుల చేష్టలో మదిలో మెదులుతాయి. గీతాంజలి, గార్డెనర్, స్ట్రే బర్డ్స్ లలో కనిపించే అధ్యాత్మిక ప్రతీకలు, అలౌకిక మార్మికతలు క్రిసెంట్ మూన్ లో కనిపించవు. అయినప్పటికీ ఈ గీతాలు ఎన్నో లోతైన ఆలోచనల్ని కలిగిస్తాయి. పెద్దలుగా మనమేం కోల్పోతున్నామో, ఎలా జీవించలేకపోతున్నామో చెపుతున్నట్లుగా అనిపిస్తాయి.

ఒక చిన్నపిల్లాడు ఈ లోకాన్ని ఎలా దర్శిస్తాడో, అంతే సరళంగా, స్వచ్ఛంగా, ఈ గీతాలన్నీ ఉంటాయి.

మాతృప్రేమ, అమాయకత్వం, మంచితనం, అల్లరి, జాలి, సంతోషాలు, ఆటలు, సాహసాలు వంటివి ఒక్కోగీతంలోంచి తొంగిచూస్తూ చదువరిని జ్ఞాపకాల సరస్సులలో ఈదులాడిస్తాయి. ఈ సంకలనం లోని కొన్ని గీతాలనుంచి కొన్ని వాక్యాలు---------

పిసినారి సాయింసంధ్య తన స్వర్ణ వర్ణాలను వెనక్కి తీసేసుకొంటున్నవేళ,
ఆ మైదానపు మార్గాన ఏకాకినై నేను సాగుతున్నాను. //
ఉన్నట్టుండి ఒక పిల్లగాని కీచు స్వరం గాలిలోకి లేచింది.
ఆ సాయింత్రపు నిశ్శబ్ధంలోకి తన పాట జాడను విడిచి
అగుపించని చీకట్లలోకి వాడు కనుమరుగయ్యాడు. (THE HOME)

అంటూ ఈ గీతమాలిక మొదలౌతుంది. ఆపిల్లగాని స్వరమే మన చిన్ననాటి జ్ఞాపకాలు. వాటినే కవి తన గీతాల ద్వారా మనకందిస్తున్నాడు.

పిల్లలు ఈ లోకంలో జరిగే వివిధ కపటాలు, మోసాలకు అతీతులు. తిలక్ అన్నటువంటి “అకలుషిత దినాలు ” లో వారు విహరిస్తూంటారు. సాగరతీరంలో ఆటలాడుకొనే బాలలను ఉద్దేశించి టాగోర్ ఇలా అంటాడు.

వీరికి ఈతలు రావు, వలలు వేయటమూ తెలియదు.
గజఈతగాళ్ళు ముత్యాలను శోధిస్తూంటారు.
ఓడల్లో వ్యాపారం జరుగుతూంటుంది.
పిల్లగాండ్రు మాత్రం గులకరాళ్ళను సేకరించి మరలా విసిరేస్తూంటారు.
గుప్త సంపదకై ఆరాటపడరు. ఉచ్చులు వేయటం రాదు.

(ON THE SEASHORE : ఇదే గీతం గీతాంజలి లో కూడా ఉంటుంది)

చిన్నపిల్లలు ఈ భూమిపైకి అరుదెంచిన దేవతల మారురూపాలేనన్న విషయం, వారు అలా రావటానికి కారణం మాతృప్రేమే నన్న సంగతి, ఓ గీతంలో చాలా హృద్యంగా చెపుతారు టాగోర్.

శిశువు తలచుకొంటే ఈ క్షణమే స్వర్గానికి ఎగురుకుంటూ పోగలడు.
మనలను విడువకపోవటం మరెందుకోకాదు.
తల్లి చనవులపై తలాన్చి పరుండటం తనకెంతో ఇష్టం కనుక. (Baby's way)

పిల్లలు కావాలి అనుకుంటూ ఎన్నో రకాలుగా ప్రార్ధనలు చేస్తున్నవారిని కాదని, తననే తల్లిగా ఎంచుకొన్న శిశువు పట్ల ఆ తల్లికి ఉండే కృతజ్ఞత ఎన్నటికీ తరగనిది. అలా తను తల్లినవ్వటం ఒక అదృష్టంగానూ, ఒక అద్భుత ఇంద్రజాలం గానూ ఆ తల్లి భావించటం ఒక గొప్ప ఊహ.

నిన్నలా తేరిపార చూస్తే రహస్యమేదో ముంచెత్తుతుంది. అందరకూ చెందిన నీవు
నాకే సొంతమైనావు.
ఏ ఇంద్రజాలం నా దుర్భల చేతులలో ఇంతటి భువనైక సౌందర్యాన్ని
బంధించగలదు? (The Beginning)

ప్రకృతి అందాలన్నీ చిన్నారి శిశువులోనే ఉన్నాయన్న విషయాన్ని ఎంతో హృద్యంగా ఓ కవితలో టాగోర్ ఇలా చెప్తారు

ఎంతటి సంతసం ఆకాశం నుండి ఉదయకాంతిలో ప్రవహిస్తున్నదో,
నా దేహానికి వేసవి తెమ్మెర ఎంతటి హాయినిస్తుందో,
నిన్ను నవ్వించటానికి నీ మోమును ముద్దిడినపుడు తెలిసింది. (WHEN AND WHY)

చిన్న పిల్లల మాటలు తర్కానికతీతంగా ఉండి ఒక్కోసారి ఆశ్చర్యంతో నవ్వుతెప్పిస్తూంటాయి. వాటికి సమాధానం చెప్పటం సాధ్యపడదు. అలాంటి సందర్భం, చందమామను పట్టి తెమ్మని కోరిన ఓ చెల్లి కీ అన్నకు మధ్య ఏర్పడుతుంది. చందమామను చాలా పెద్దదిగా ఉంటుంది దానిని పట్టుకోలేవే ఓసి పిచ్చిమొద్దా అన్న ఆ అన్న మాటకు చెల్లెలిచ్చిన సమాధానం ఇది:

"అన్నయ్యా నీకు బడిలో అర్ధంలేని విషయాలేవో చెపుతున్నారు.
అమ్మ మనల్ని ముద్దిడ వంగినపుడు ఆమె మోము చాలా పెద్దదిగా ఉంటుందా?(THE ASTRONOMER)

టాగోర్ ప్రకృతి వర్ణనలు, ఒక అద్భుతమైన వర్ణ చిత్రంలా మనకళ్లముందా దృశ్యాన్ని కనిపింపచేస్తూ, మనమూ అక్కడే సంచరిస్తున్న భావనని కలిగిస్తూంటాయి. తుఫాను సమయంలో పిల్లవానిని బయటతిరగొద్దు అని హెచ్చరిస్తున్న తల్లి మాటలను ఓ గీతంలో టాగోర్ ఇలా వర్ణిస్తాడు.

అంధకారణ్యపుటంచుల చుట్టూ కారుమబ్బులు కమ్ముకొంటున్నాయి.
ఓయ్ పిల్లవాడా బయటకు వెళ్లకు.
చెరువు పక్కనున్న తాటి వరుసలు తమ తలల్ని నింగిపై బాదుకొంటున్నాయి,
తడిచిన రెక్కలతో కాకులు, చింతకొమ్మల మధ్య నిశ్శబ్ధంగా ఉన్నాయి.
తూరుపు రేవులో పెంజీకట్లు సంచరిస్తున్నాయి.
కంచె వద్ద ఆవు బెదురుతో అరుస్తోంది.
బాబూ, నేను దాన్ని పాకలోకి తీసుకు వచ్చేవరకూ ఇక్కడే ఉండే. (The Rainy Day)

పిల్లలకు కాగితపు పడవల్ని నీటిలో ఒదలటం ఒక ఆట. ఇది అందరూ బాల్యంలో చేసిన ఒక పనే. కానీ ఆకాశంలో మబ్బులనే కాగితపు పడవలను, నా పడవలతో పోటీ పడటానికై ఎవరో నాచెలికాడు వదులుతున్నట్లున్నారనటం ఒక్క టాగోర్ అవధులులేని కల్పనా శక్తికే సాధ్యమౌతుంది.

నా పడవలను నీటిపై వదిలి అలా ఆకాశం వైపు చూస్తాను.
అక్కడ చిట్టి మేఘాలు తమ తెల్లటి తెరచాపల్ని విప్పుకొని కనిపిస్తాయి.
నా పడవలతో పోటీ పడటానికై వాటిని ఆకాశంలోకి ,
ఏ, నా చెలికాడు వదులుతున్నాడో నాకు తెలియదు. (PAPER BOATS)

పూవులు ఎంతైతే అందంగా ఉండి ఆహ్లాదపరుస్తాయో అంతే వేగంగా నశించిపోతాయి. ఇది ఒక సత్యం. ఇదే విషయాన్ని ఒక బాలుని దృక్కోణంలోంచి టాగోర్ ఇలా చెప్పిస్తారు.
ఎవరికీ తెలియని చోటులనుండి అకస్మాత్తుగా బయటకు వచ్చిన సుమ సమూహాలు
పచ్చికపై వెర్రి ఆనందంతో నాట్యం చేస్తున్నాయి.
తారలు వసించే ఆ గగనమే వాని స్వస్థలమని నీకు తెలుసా అమ్మా?
అక్కడకు వెళ్లిపోవటానికి అవెంత ఆత్రపడతాయో నీవు చూడలేదా?
అవి ఎందుకంత తొందర పడతాయో నీకు తెలియదా, అమ్మా?
అవి ఎవరికొరకై తమ చేతుల్ని చాచుతున్నాయో నేనూహించగలను.
నాకు అమ్మ ఉన్నట్లు గానే వాటికీ ఒకరున్నారు, అక్కడ.(THE FLOWER-SCHOOL)

మరణించిన చిన్నారి గురించి గుండెల్ని పిండేసే ఒక గీతం ఉంటుంది. అది ఇలా మొదలౌతుంది.

అమ్మా!
వేళయింది. నేను వెళిపోతున్నాను.
ఒంటరి ఉదయపు చీకట్లు పాలిపోతున్న సమయాన, నీవు చేతులు సారించి

నీ చిన్నారికై నిదురలో తడుముకొని “పాపాయి ఇక్కడ లేదేమి ” అనుకొనేవు. (THE END)

బాల్యం ఎవరికైనా ఒక గొప్ప స్వప్నం వంటిదే. ఎప్పుడైతే పెద్దవాళ్లమైపోతామో ఇక బాల్యపు జ్ఞాపకాలన్నీ అప్పుడప్పుడూ మనసులో మల్లెల వాసనలా గుప్పుమంటూనే ఉంటాయి. దానినే టాగోర్ ఇలా చెపుతారు. (THE FIRST JASMINES)

నా జీవితంలో ఎన్నో సంతస దినాలు పరిమళించాయి.
ఎన్నో వసంతోత్సవ రాత్రులని మిత్రులతో కూడి హసించాను.
వాన ముసిరిన ఉదయాల్లో , ఎన్నో వృధా గీతాలు పాడుకొన్నాను.
ప్రేమతో అల్లిన, సాయింకాల పొగడ పూల మాలలనెన్నో మెడలో ధరించాను.
అయినప్పటికీ,
నా బాల్యపు చేతిలో మొదటిసారిగా నేనింపుకొన్న తెల్లని మల్లెపూల జ్ఞాపకం ఇంకా తీయగానే ఉంది.

తాను పెద్దయ్యాకా రేవుబోయిని , తోటమాలి, కాపలాదారుడుని, గాజులమ్మే అబ్బాయిని, నాన్నంత మనిషి ని అవ్వాలని వివిధ గీతాలలో చెప్పటం జరుగుతుంది. ఆయా ఊహలు ఎంతో చక్కగా ఆయా గీతాలలో అమరిపోయి ఒక నిష్కల్మష హృదయాన్ని మనముందు పరచుతాయి.

బాల్యంలో స్వేచ్ఛగా విహరించే ఆలోచనలను, టాగోర్ ఒడిసిపట్టుకొని ఈ గీతాలలో నింపాడా అన్నంత ఆశ్చర్యం వేస్తుంది. ఒక్కోసారి ఈ గీతాలలోని చిన్నారుల ద్వారా మరో కొత్తజీవితాన్ని టాగోర్ మనకు సూచిస్తున్నాడా అని కూడా అనిపించక మానదు. అలాంటి అద్భుత విశాల ప్రపంచాన్ని సొంతం చేసుకొన్న చిన్నారులపట్ల కించిత్ అసూయ కూడా కలుగుతుంది.

మహాప్రస్థానం - చలం యోగ్యతాపత్రం

పిచ్చిరెడ్డి, ఎమ్.ఎ. విధ్యార్థి ప్రశ్న: యోగ్యతాపత్రం చదివితే మహా ప్రస్థానం గీతాలు మరి చదవక్కరలేదు అనుకుంటా. మీరేమంటారు?
శ్రీశ్రీ జవాబు : ఏమంటాను? మీరు సార్ధకనామధేయులంటాను.

★★★★★★

శ్రీశ్రీ ని కాస్తంత అసహనానికి గురిచేసిన ఆ ప్రశ్న సామాన్యమైనదేమీ కాదు. కారణాలు తెలియవు కానీ మహాప్రస్థానం కొన్ని ముద్రణలను చలం యోగ్యతా పత్రం లేకుండానే ప్రచురించారు.

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రల్లో వేళ్లపై లెక్కించదగిన కొన్ని ముందుమాటల్లో, చలం మహాప్రస్థానానికి వ్రాసిన యోగ్యతాపత్రం ముందుంటుంది.

శ్రీశ్రీ పేరు తలచుకోగానే మహాప్రస్థానం ఎలాగ గుర్తుకు వస్తుందో, మహాప్రస్థానాన్ని గుర్తుచేసుకొంటే, దానికి చలం వ్రాసిన యోగ్యతాపత్రం తలపుకు వస్తుంది. మహాప్రస్థానానికి చలం వ్రాసిన ముందుమాటను మొదట " మహాప్రస్థానానికి జోహార్లు" అని పేరుపెట్టినట్లు, దానిని శ్రీశ్రీ యోగ్యతాపత్రంగా మార్చారని అంటారు.

గీతాంజలికి వ్రాసుకొన్న ముందుమాటలో చలం ఇలా అంటాడు. "గీతాంజలి గురించి చలానికి ఏమితెలుసు? అసలు టాగోర్ కు ఏమి తెలుసు?" మొదటి ప్రశ్న వద్ద ఆహా ఏమి వినయం అనుకొంటాం. రెండో వాక్యం పూర్తయ్యేసరికి షాక్ లాంటిదేదో తగిలి, పుస్తకం ఒక్కక్షణం పక్కన పెట్టి ఆలోచించవలసిందే. అదే చలం గొప్పతనం. ఏదైనా ఒక విషయాన్ని (ఇక్కడ గీతాంజలి గొప్పతనాన్ని) చదువరి హృదయంలోకి గొప్ప ఒడుపుతో ప్రవేశపెట్టగలడు.

యోగ్యతాపత్రం కూడా అలాంటిదే. 1940 లో వ్రాసిన యోగ్యతాపత్రంలో చలం చేసిన పరిశీలనలు ఈనాటికీ నిలబడ్డాయంటే, అది ఆయన దార్శనికతకు నిదర్శనం.

కవిత్వాన్ని తూచే రాళ్లు నావద్ద లేవంటూ, అత్యంత మోడెస్టీ తో ప్రారంభించి, ఒక యుగాన్ని శాసించబోయే కవిని, ఆతని కవిత్వతత్వాన్ని గొప్పగా ఆవిష్కరిస్తాడు.

"కవిత్వంలోనూ జీవితంలోనూ, economy of words and thoughts లేకపోవటం దేశభక్తి కన్న హీనమైన పాపం, ఆత్మలోకంలో దివాలా" అన్న మాటలు జీవితానికి, కవిత్వానికి ప్రామాణిక సూత్రాలే. ఇక్కడ చలం దేశభక్తి అంటున్నది, హిపోక్రిసీతో ఊకదంపుడు ఉపన్యాసాలు చేసే కుహనా రాజకీయనాయకుల గురించేనని వేరే చెప్పుకోనక్కరలేదు. విషయం లేకుండా చెప్పిందే చెప్పుకుంటూ పోయే గాఢత లోపించే కవిత్వం గురించీను.

తనకీ, ప్రపంచానికీ సామరస్యం కుదిరిందాకా కవి చేసే అంతర్, బహిర్ యుద్ధారావమే కవిత్వమంటాడు చెలం. కవి తన సమాజంలో ఉన్న విషయాలను, తన

అనుభవాలను కలగలిపి కవిత్వాన్ని సృష్టిస్తాడు. దాన్నే యుద్ధారావమని చలం, ఫురిటినొప్పులని శ్రీశ్రీ అన్నారు. ఇదేమాట చలం సాహిత్యానికి కూడా వర్తిస్తుంది.
కృష్ణశాస్త్రి తన బాధని అందరిలోనూ పలికిస్తే, శ్రీశ్రీ అందరిబాధనూ తనలో పలికిస్తాడు.
కృష్ణశాస్త్రి బాధ ప్రపంచానికి బాధ. ప్రపంచపు బాధ అంతా శ్రీశ్రీ బాధ.

అప్పటి ప్రముఖ కవి అయిన కృష్ణ శాస్త్రికి శ్రీశ్రీకి ఉన్న ప్రధానమైన వ్యత్యాసాన్ని చాలా చిన్న చిన్న మాటలలో చలం చెప్పిన ఈ వాక్యాలు వారి కవిత్వతత్వాన్ని బహు లాఘవంగా ఇముడ్చుకొన్నాయనే అనుకోవచ్చు. ఈ వాక్యాలు తెలుగు సాహిత్యరంగంలో వారి సాహిత్యాలకు నిర్వచనాలవలె నిలచిపోయాయి.

సొంత ఇల్లూ, అణగారిన భార్య, ప్రతి సంవత్సరం పై క్లాసులోకి వెళ్ళే కొడుకూ, bank-account, పొట్టిపోని ఆవుతో తృప్తిపడే సంసారుల శాంత హృదయాలమీదినుంచి యీ గీతాల్లోని ఉద్రేక ఉత్సాహాలు విశాఖ పట్నం సముద్రంలో నల్లరాళ్ళ మీద అలలు విఫలమైనట్లు దొర్లిపోతాయి. తాంబూలం వేసుకుంటో, పుస్తకాన్ని ముడిచిపెట్టి "దేనికోసం? ఎందుకు? ఏమిటి కావాలంటాడు? ఏమిటి ఈ వేదన పాపం?" అని కొంచెం ఆలోచిస్తారేమో!

మధ్యతరగతి ప్రజల నిర్లిప్తత, మార్పును స్వీకరించలేనితనం పై చలం సంధించిన వ్యంగ్యాస్త్రాలు ఇవి. చలానికి ఇలాంటివారిపై అవకాసమొచ్చినప్పుడల్లా విసుర్లు విసురుతూనే ఉన్నాడు. చలాన్ని, చలం సాహిత్యాన్ని అర్ధంచేసుకోలేక అదంతా బూతంటూ ప్రచారం చేసి, చలాన్ని తెలుగునేలపై నిలువనీయకుండా తరిమేసిన వర్గమది మరి. అందుకనే బహుసా సందర్భం కుదిరినప్పుడల్లా వారి వైఖరికి వ్యతిరేకంగా, చలం తనగళాన్ని వినిపిస్తూనే సాగాడు

శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని analyse చేసి, ముక్కల కింద ఎత్తి చూపి, కవీ, మనిషీ, శైలీ, బాల్యం, కవిత్వం, ఛందస్సు, ఎదిరింపు, కొత్తపోకడలు, పాత influences అంటో వాటి శ్రేష్టత్వాన్ని explain చెయ్యడానికి చెలానికి అధికారమూ, అర్హతా లేవు. చెలానికి విమర్శే చాతనైతే కొత్త వ్రాతల్ని పాత పత్రికల్లో చీల్చి, చెండాడి గొప్పతనం లేదని నిరూపించి, ఘనత సంపాయించి, సంవత్సరానికోసారి నిండు భోజనాలు చేసే ఒక డజన్ సారస్వత, కళా, నాటక, నృత్య, గాన సినిమా పరిషత్తులలో సభ్యత్వం, ఏమో అదృష్టం అపూర్వంగా కలసివస్తే జాయింటు సెక్రటరీ కూడా సంపాయించేవాడు కాడా

పై వాక్యాలు శ్రీశ్రీ కవిత్వం కన్నా చలం తత్వాన్ని మనకు చెపుతూంటాయి. నిజమే మరి చలం అలా చేయకపోవటం వలననే ఈనాటికీ స్మరణీయుడయ్యాడేమో! ఎంతమంది విమర్శకులు కాలగర్భంలో కలసిపోలేదు. కనీసం వారి పేర్లు కూడా ఈ తరానికి తెలీకుండా.

శ్రీశ్రీ పుస్తకం కొని తీరికగా చదవండి, పద్యం పదిసార్లు చదవండి, ఏమీ అర్ధం కాలేదా -ఏ యువకుడికో, భిక్షుకుడికో, death-bed present గా పంపండి. పారెయ్యకండి.

అంతకన్నా దాచుకోకండి. తెలుగు కవిత్వాన్ని ఖండించి, దీవించి, ఊగించి, శాసించి, రక్షించే అపూర్వ శక్తి మీ చేతులో పుస్తకం.

చిన్నినాబొజ్జకు శ్రీరామరక్ష అనుకొంటూ, గిరిగీసుకొని జీవించేవారికి, మహాప్రస్థాన గేయాలు పెద్దగా రుచించవు, సమాజంపట్ల ఇంకా నిశ్చితాభిప్రాయాలను ఏర్పరచుకోని ఓ యువకునికిచ్చినట్లయితే ఈ పుస్తక ప్రయోజనం నెరవేరుతుందని చెప్పటం శ్రీశ్రీ కవితోద్దేశ్యాన్ని పరోక్షంగా చెప్పటమే.

తెలుగు కవిత్వాన్ని ఖండించి, దీవించి, ఊగించి, శాసించి, రక్షించే అపూర్వ శక్తి గా శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని ఆనాడే అంచనా వేయటం, చలం ద్రష్ట అనటానికి ఉదాహరణ. అలానే ఈ శతాబ్దం శ్రీశ్రీది అని చెప్పగలిగేస్థాయిలో ఆ కవిత్వం తదనంతరం పేరుతెచ్చుకోవటం గమనార్హం. కొద్దిరోజుల్లో నేడు విర్రవీగే కవులు ప్రతి ఒక్కరూ శ్రీశ్రీ నీడ కింద నించుని తమ ఉనికిని సమర్థించుకో వలసిన గతి వస్తుంది.

శ్రీశ్రీ కవిత్వం ప్రారంభరోజుల్లో చలం వ్రాసిన ఈ వాక్యాలు ఆ తరువాతకాలంలో అక్షరసత్యాలైనాయి. నలభైలనుంచి ఎనభైలవరకూ ప్రతీకొత్త కవి శ్రీశ్రీని అనుకరించాలని ప్రయత్నించినవారే. చాలామంది ఆ తుఫానులో కొట్టుకుపోయారు లేదా శ్రీశ్రీ గొడుగుక్రింద తలదాచుకొన్నారు. ఈనాటివరకూ కూడా తెలుగు సాహిత్యంలోవచ్చిన నూతన ప్రక్రియలుగా పిలవబడేవాటికి శ్రీశ్రీ ఆనాడే తన కవితలలో బీజం వేసాడన్నది ఒక విస్మయం గొలిపే విషయం. ఉదా: మినీకవిత్వం, మాండలికంలో కవిత్వం వ్రాయటం వంటివి.

ఎవరినించి దొంగిలించామో వాళ్ళని క్షమించడం కష్టం. అని చలం వ్రాసిన వాక్యం పై డబ్బైలలో రగడజరిగింది. రుధిరజ్యోల వ్రాసిన నారాయణబాబు కవిత్వాన్ని శ్రీశ్రీ అనుకరించాడని దానిని పై వాక్యం సమర్థిస్తుందనీ వాదోపవాదనలు జరిగాయి. నారాయణ బాబుకు శ్రీశ్రీ కి ఉన్న వైషమ్యాలు కూడా ఈ వాదనకు బలాన్నిచ్చాయి.

నారాయణ బాబు మంచికవి. కానీ శ్రీశ్రీలా ఆయన అప్రతిహతంగా తన సాహితీయానాన్ని కొనసాగించలేకపోవటం వల్ల అతనికి రావాల్సినంత గుర్తింపు రాలేదు. ఇద్దరినీ పోల్చినప్పుడు, నారాయణబాబుకన్నా శ్రీశ్రీ చాలా ముందు ఉంటాడు. ఈ వివాదాన్ని అప్పట్లో రేపింది ఆరుద్ర, సోమసుందర్ వంటి ప్రముఖులు. దానివెనుకకూడా అనేక రాజకీయ కారణాలుండవొచ్చు.

మెరీనాలో గాలిలో ఊగే (రేడియోలేని రోజులవి) flower-bed పుష్పశయ్య కేసి చూస్తున్న నన్ను చూచి, "ఈ పువ్వులు పాడు పువ్వులు: ఎక్కడ చూసినా రోడ్డు ప్రక్కన అంతా ఈ పువ్వులే" అని నన్ను నిందిస్తున్న మిత్రుడికి ఏం జవాబు చెప్పగలిగాను.

"ఏమిటి వంతెన మీద నుంచుని చూస్తున్నావు?"

"సంధ్య కేసి"

"ఎవరు ఆమె?"

అంటే ఏం మాట్లాడగలిగాను?

ప్రజల్లో ఉండే అరాసిక్యం గురించి చలం చెప్పిన పై మాటలలోని వ్యంగ్యం, ఆలోచనల్లో తగ్గిపోతున్న సున్నితత్వాన్ని ఎత్తిచూపుతుంది. ఇది ఈ కాలానికి మరింతబలపడిందనే అనుకోవాలి. బహుసా చలాన్ని అర్ధం చేసుకోవటంలో చాలామంది ఇక్కడే విఫలమయ్యారనిపిస్తుంది.

శ్రీశ్రీ ఎందుకు నచ్చుతాడు?

ఇంకా రాత్రి చీకట్లో, లోకం నిద్రలో భయంకర స్వప్నాలు కంటో, దీనంగా పలవరించే సమయాన ఉషాగమనాన్ని గుర్తించి స్వాగతమిచ్చే వైతాళికుడు శ్రీశ్రీ!

పై వాక్యాలు శ్రీశ్రీ కవితాత్మను చక్కగా ఇముడ్చుకొంటాయి. నిరాశను, విరహాల్ని గానం చేసే భావకవిత్వానికీ, కొత్తనెత్తురును ప్రవహింపచేసే శ్రీశ్రీ కవిత్వానికి ఉన్న ప్రధానమైన వ్యత్యాసం అదే. అందుకనే శ్రీశ్రీ చలానికి నచ్చుతాడు. ఎంత మేన్ ఆఫ్ లిటిల్ ఫైత్ అయినప్పటికీ.

అరుగో ఆ మూల పాతగోరీల కేసి మొహాలు తిప్పుకొని నగిషీలు చెక్కుతున్నారు -పాత పదాలకీ, ఊహలకీ చిత్రికలు పట్టి- ప్రేయసి మెల్లకన్నుల మీద పద్యాలు అల్లుతున్నారు - రామాయణాలూ, శర్మిష్ఠలూ వృద్ధ మునులు వ్రాసి అర్పిస్తున్నారు, "భారతి" కి నైవేద్యంగా.
వాళ్ళలో చేరండి. వాళ్ళ ధైర్యవచనాలను విని మళ్ళీ నిద్రపొండి.

అంటూ ఇంకా పాతపదాలు, వర్ణనలు, అలంకారాలు, ఛందస్సు, ఉపమానాలు, ఆచారాలను పట్టుకొని వేళ్లాడే కవులను,వారి శిష్య పరంపరను, చలం ఎద్దేవా చేస్తున్నాడు. (మరో ఆశక్తికరమైన విషయం ఏమిటంటే అప్పటికింకా రామాయణ కల్పవృక్షం వ్రాయలేదు). భారతి అప్పట్లో వెలువడే ఓ సాహిత్య మాసపత్రిక. ఎనభైలలో అది నిలచిపోయింది. భారతిలో అచ్చయిందంటే అలాంటి కవిత్వానికి ఒక ప్రామాణికత, ఆ కవికో గుర్తింపు ఉండేదట. వారిని విమర్శించటం ద్వారా, శ్రీశ్రీ కవిత్వం యొక్క గొప్పతనాన్ని, నవ్యతను, అది తీసుకురాబోయే విప్లవాన్ని అన్యాపదేశంగా చలం చెప్పాడనిపిస్తుంది.

శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని ఇష్టపడని వారిని సోమరులు, వృద్ధులు, ఛావ లేనివారు, చాందసులు అంటూ ప్రకటించటం ఒకరకంగా ఈ పుస్తకం ఎవరికైతే చేరాలో వారికి చేర్చటానికి పన్నిన వ్యూహం లా అనిపిస్తుంది. ఆవిషయంలో చలం నూరుశాతం సఫలమయ్యాడు. ఎందుకంటే అప్పుడు ఈ పుస్తకాన్ని హృదయానికెత్తుకొన్న యువకులు, దానిపట్ల తమ నిబద్ధతను చివరివరకూ కొనసాగించారనే భావించవచ్చు. అదే క్రమంలో అప్పటి భావకవిత్వంపైనా, సాంప్రదాయ రచనలపైనా చలం సంధించిన విమర్శనాస్త్రాలు కూడా.

చలం వ్రాసిన యోగ్యతాపత్రంలో, దైవదూషణ, పూర్వకవులపై నిందలు, సొంతగొడవలు, వెటకారాలు, కృష్ణశాస్త్రి కవిత్వంపై విసుర్లు తప్ప శ్రీశ్రీ కవిత్వం గురించి ఉన్నది తక్కువేనన్న విమర్శలు ఉన్నాయి. బహుసా అలాంటి విమర్శను ముందే ఊహించి "ఇది మహా ప్రస్థానం సంగతి కాదు. ఇదంతా చెలం గొడవ. ఇష్టం లేని వాళ్ళు ఈ పేజీలు తిప్పేసుకోవచ్చని" ముందే చెప్పుకొంటాడు చలం.

తెలుగు సాహిత్యంలో మహాప్రస్థానం ఉన్నంతకాలమూ యోగ్యతాపత్రం కూడా ఉంటుంది. అందులో ఏమాత్రం సందేహంలేదు.

MONDAY, JUNE 1, 2009

ప్రేమను ప్రతిపాదించే కవిత్వం

ఓ కొత్తమొహంజోదారో, ఇసకగుడి కవితాసంపుటులను వెలువరించిన ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్ తాజా సంకలనం పేరు “ప్రేమ ప్రతిపాదన” . దీనిలో మొత్తం 47 కవితలున్నాయి. వేటిలోనూ అస్పష్టతా ఛాయలు కనిపించవు. అన్వయ కాఠిన్య తిరగళ్ళను కట్టుకొని లేవు. ఇజాల చట్రాలలో తమను తాము బంధించుకోవు. స్వేచ్ఛగా, సౌందర్యంగా, సాంద్రంగా సాగుతూ- అదే సమయంలో ఈ కవి చేస్తున్నది ఉపరితల దర్శనం కాదనీ ప్రతీ వాక్యం వెనుకా లోతైన అవగాహనా, రెండున్నర దశాబ్దాల కాలంలో నిర్మించుకొన్న తనదైన నిర్ధిష్టమైన శైలి, ఒక థీమ్ ఉన్నాయని తెలియచేస్తూంటాయి.
నా కవిత్వం అనే కవితలో ...

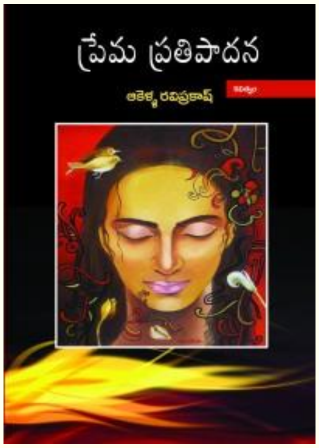

//తేమగా ఆకుల చుట్టూ పరుచుకున్న చీకటిని
సాయంత్రపు రాగంలోకి సన్నగా కరిగిపోయే మధ్యాహ్నపు హోరుగాలిని
సముద్రపు కళ్ళల్లోకి వేదనల వలల్ని
రాత్రి గూడులో స్వచ్ఛంగా
చమక్కుమంటున్న గతం పక్షినీ,
మునివేళ్ళ అంచుల్లోంచి
జాలువారుతున్న కాంతిపర్వతాలనీ,
అనువదిస్తూ,
నిండారా నా ఆత్మనదిలో స్నానిస్తూ
స్వప్నిస్తూ,
స్వప్నిస్తూ,

స్వప్నిస్తూ. ——- అంటూ ఈ కవి తన కవిత్వాన్ని చాలా స్పష్టంగా నిర్వచించుకొన్నాడు. “స్వప్నాల్ని నమ్ముకో ఎందుకంటే వాటిలోనే స్వర్గలోకపు ద్వారాలు దాగొని ఉన్నాయన్న” ఖలీల్ జిబ్రాన్ మాటలు ఇక్కడ స్మరణదాయకం.

సరిహద్దుల మీద పెద్దగా నమ్మకం లేదు నాకు
కాశ్మీర్ అయితేనేం కాందహార్ అయితేనేం
సరిహద్దుల్ని అతిక్రమిస్తాయి కాబట్టి
పక్షులంటే యిష్టం నాకు.

పక్షి పైకి ఎగిరిన కొద్దీ దానిముందు

సరిహద్దులన్నీ వెలతెల పోతాయి. (ప్రేమ ప్రతిపాదన) అంటూ మొదలౌతుందీ సంకలనం. సరిహద్దులు మన జీవితాల్ని శాసిస్తాయి. అవి ఓ ప్రాంతానివో, ఒక భాషవో, ఒక అనుభవానివో లేక ఒక ఆలోచనవో కావొచ్చు. మానవచరిత్రలో సరిహద్దులు సృష్టించిన విధ్వంసాన్ని గుర్తించాడు కనుకనే ఈ కవి సరిహద్దులు లేని ప్రపంచాన్ని స్వప్నిస్తున్నాడు. అందుకే ఈ ప్రపంచానికి ఒక "ప్రేమ ప్రతిపాదన" చేస్తున్నాడు. దీని అక్షరక్షరంలో నిజాయితీ, లోకంపట్ల అవ్యాజమైన ప్రేమ కనిపిస్తాయి.

వైయక్తిక అనుభవాన్ని సామాజిక అనుభవం చేసినపుడే అద్భుతమైన కవిత్వం పుడుతుందన్న రహస్యం తెలిసిన వాడు రవి ప్రకాష్. ఈ ప్రక్రియలో పదాల రణగొణ ధ్వనుల్ని నాశనం చేసి- ఒక గాఢమైన నిశ్శబ్దాన్ని వాక్యాలలో నింపుతాడు. అనేక దైనందిక అనుభవాలు గొప్ప లయతో అంతే గొప్ప శిల్పంతో ఈ కవి స్వరంలోంచి ప్రవహించి చక్కని కవితలుగా రూపుదిద్దుకొన్నాయి.

ఇంటికి దూరంగా ఒక హోటల్ గదిలో నిద్రరాని రాత్రి గురించి వ్రాసిన కవిత ఆ అనుభవాన్ని మన కనుల ముందు సాక్షాత్కరింప చేస్తుంది.

నిద్రరాని నా కళ్ళు
నలుపు ఆకాశం మీద
ఎగురుతున్న
వలస పక్షుల రెక్కల్లా వణుకుతూ (హోటల్) .... అంటూ ముగిసే ఈ కవితలో హోటల్ అనేది మనది కాని ఓ ప్రపంచానికో/సంస్కృతికో ప్రతీక.

కాలం నుదిటిమీద అనే కవితలో పలికించిన భావాలు రవిప్రకాష్ ను గొప్ప మానవతా వాదిగా నిలబెడ్తాయి.

అందరి జీవితాల్ని అందంగా తీర్చి దిద్ది
తీరం మీద చిన్న గుర్తుకూడా
మిగలని ప్రేమ మూర్తుల జాబితాని
కాలం నుదుటమీద కొత్తగా
ఎవరయినా దిద్దితే బాగుణ్ణు —— (కాలం నుదుటమీద). తిలక్ మానవుడిని ఏ ప్లేన్ లో చూస్తూ కవితలు వ్రాసాడో అదే ప్లేన్ లోంచి చూస్తూ రాసిన కవితలా అనిపిస్తుంది.

విల్లుపురం జంక్షన్ అనే కవితలో నిరీక్షణ కు కవి ఇచ్చిన దృశ్యరూపం రంగుల చీకట్లను సంతరించుకోవటం ఒక అద్భుతం.

రాత్రిలోకి కిక్కిరిసిన జనం.

క్షణాలు నిమిషాల్ని
నిమిషాలు గంటల్నీ నిర్ధయగా చదువుతూంటాయి.
చీకటిలోకి చేతులు చాస్తుంది
తలలా వేళాడుతున్న గడియారం.//

అసలెప్పుడైనా కలగన్నానా
ఒక అపరిచిత ధ్వని సముదాయంలో
అదే పనిగా కొట్టుకుపోతానని ——— (విల్లుపురం జంక్షన్)
రాత్రుళ్ళ దారాలు
అవిశ్రాంతంగా వేదనల
అదృశ్య వస్త్రాల్ని
మనసు మగ్గం మీద నేస్తున్నపుడు
ప్రశాంతంగా నాలో కొలువు తీరు ———- (అంతర్యామి)
యానాం గోదారికి వంతెన కట్టిన సందర్భంలో ఆ నదీ ప్రవాహాన్ని జీవనయానంతో పోలుస్తూ రాసిన ఓ కవితలో….
నది ఎన్నటికీ రహదారి కాదు
సులువుగా దాటే ఉపాయం వెతుక్కోవటానికి,
అది నా గత వర్తమానాల్ని
కలుపుతూ సాగే ప్రవాహం
అందుకే మీరంతా తలో వంతెనా కట్టుకుని
నదిని దాటి వెళ్ళిపోండి

ఈ రేవునీ, పడవల్నీ, తెరచాపల్నీ నాకొదిలేసి. (జీవనదీ సందర్భం) అంటూ ఈ కవితలో పలికించిన నవ్యత, భావుకత చాలు రవిప్రకాష్ కవిత్వపు లోతుల్ని అంచనా వేయటానికి. ఈ కవిత లో ఉన్న సందర్భం, వ్యక్తీకరణ, కధనం, లోతైన ముగింపు వెరసి ఈ కవితే ఓ సజీవ నదైంది.

కవిత్వం కవియొక్క ఆత్మకథ. ఇక మిగిలినవన్నీ ఫుట్ నోట్సుల వంటివిఅన్న యవ్ జెనీ మాటలకు రవి ప్రకాష్ పదేళ్ళ వ్యత్యాసంతో వ్రాసిన రెండు కవితలు అద్దం పడతాయి.

1. నాలుగు చితుకుల మధ్య
మండుతున్న సూర్యగోళం ముందు

ఒక మహా కావ్యానికి ఆవిష్కర్తలా
కూర్చునుంటాడు నాన్న//
దుఖాఃన్ని పోగులుగా లాగిపెట్టి
పదే పదే మంత్రాల్ని వల్లిస్తుంటాడాయన
పదం పదంలోనూ కోల్పోయిన
ఒక వ్యక్తిని తిరిగి తెచ్చుకొంటాడు —— (నిరంతరయాత్ర – ఇసకగుడి, 2000)

2. అమ్మ నుదిటి మీంచి జారిపోయిన
సూర్యబింబం కనురెప్పల్నించీ
నిరంతరంగా స్రవిస్తూనే వుంటుంది.
దుఖాఃన్ని పోగులుగా లాగిపెట్టి
మంత్రాన్ని పదే పదే వల్లిస్తూ
మూడు భూప్రపంచాల మధ్యకి
నాన్న జ్ఞాపకాల్ని ఆహ్వానిస్తాను. (దేహ వస్త్రం – ప్రేమ ప్రతిపాదన, 2011)

ఈ రెండు కవితలలో కవి తాత, తండ్రి గార్ల సంస్మరణ కర్మలు గొప్ప తాత్వికతతో, ఆర్ద్రంగా, విశ్వజనీనతతో ఆవిష్కరింపబడ్డాయి. జీవన సందర్భాలపై వెలుగును ప్రసరింపచేసే ఒక్క వాక్యమైనా చాలు రసాత్మకం అయితీరుతుందనటానికీ, తాను నడచిన మార్గపు ఆనవాళ్ళని కవి తన కవిత్వంలో జారవిడుస్తాడు అనటానికీ కవితలే చక్కని ఉదాహరణలు.

నిన్ను రాయవద్దని ఎవరైనా నిలువరించినపుడు, చచ్చినా సరే రాసి తీరాలన్న పట్టుదల నీలో ఉన్నప్పుడే కవిత్వం రాయటానికి ఉపక్రమించు – అని రిల్కే ఒక ఔత్సాహిక కవికి సలహా ఇస్తాడు. అదే విధంగా ప్రాపంచిక వ్యవహారాల వత్తిడుల వల్ల రాయకుండా ఉండలేనితనం కూడా కవికి నరక ప్రాయమే. రాయలేనితనం కవినెట్లా బాధిస్తుందో రవిప్రకాష్ అక్షరం అనే కవితలో సూటిగా ఆవిష్కరింపబడింది. ఇందులో ఒక చోట…

రాయలేని తనం
నా ఆత్మ మూలాల్లోకి
చొరబడి నన్ను జ్వలిస్తుంది……. అంటాడు. అంతే కాదట తనలోని "కవిమరణాన్ని ప్రకటించుకొన్న ప్రతిసారీ అసంఖ్యాక కవితా రహదారులు మళ్ళీ మళ్ళీ మహోదృతంగా నాలోకి

సుడులు తిరుగుతూ" ……. ప్రవేశిస్తాయి అనటం ద్వారా జీవితాన్ని సంపూర్ణం చేసేది ఎప్పటికయినా కవిత్వమే అని నిరూపిస్తాడు.

కవికి ఉన్న సామాజిక అవగాహన అనేక కవితలలో ప్రతిబింబించింది. ఉదా. మహానాయకులు చెప్పిన విషయాలను గాలికొదిలేసి వారిని విగ్రహాలుగా వీధి చివర ప్రతిష్ఠించుకోవటంలోని డొల్లతనాన్ని విగ్రహం అనే కవితలో….

నడిచి నడిచి అలసిపోయి చౌరస్తాలో
దిక్కుతోచక ఆగిపోయిన ఆదర్శంలా
మిగిలి ఉంటుంది విగ్రహం. (విగ్రహం) అని ఎత్తిచూపుతాడు. ఈ నిర్లక్ష్యపు పర్యవసానం "యుద్ధం యిపుడు మన వూపిరి పొలిమేరల్లోనే వుంది" అనటం ద్వారా ఈ కవి రాబోయే పునఃసృష్టిని సూచిస్తున్నారనిపించక మానదు.

ప్రపంచ సాహిత్యంలో స్త్రీవాదం వినిపించినంత విస్తృతంగా, బలంగా పురుషుని కోణాన్ని ఆవిష్కరించిన సందర్భాలు కానరావు. కొత్తలిపి అనే కవితలో….

ఆర్థిక స్వేచ్ఛకోసమో
శ్రమ ఫలితం కోసమో
నాలోని సగం నాతో చేసే యుద్ధపు
ఓనమాలు కూడా అర్థం కానివాణ్ణి
ఇంకా తపిస్తూనే ఉంటాను//
బహుసా ఈ లిపిని
మీరెవ్వరూ అనువదించరు. (కొత్తలిపి) అని అంటాడు. ఈ కవితా వస్తువులోని నవ్యతా, దృక్కోణం ఆలోచింపచేసేదిగా ఉంటుంది.

భోపాల్ విషవాయువుల బాధితుల గురించి (మరణం పక్కగది), రోడ్ల నిర్మాణంలో అవినీతి జరుగుతున్నదని ఉత్తరం వ్రాసినందుకు హత్యచేయబడిన సత్యేంద్రకుమార్ అనే యువ ఇంజనీర్ గురించీ (ఓ మహాత్మా), తస్లిమా నస్రీన్ పై (ద్విఖండిత), మదర్ థెరెసా పై (దీప శిఖ) వ్రాసిన కవితల ద్వారా – ఈ కవి అలంకారాలు, పదచిత్రాలతో సామాజిక వాస్తవికతను సుందరీకరించే బాపతుకాదని, స్పష్టతతో, బాధ్యతతో పదాలను పదునెక్కించి సంధించే రకమని అర్థమౌతుంది. మరీ ముఖ్యంగా ద్విఖండిత కవిత. భావస్వేచ్ఛకు మన కాలపు సింబల్

తస్లిమా నస్రీన్. ఆమె ఆత్మకధ పేరు ద్విఖండిత. నమ్మిన భావాలను బతికించుకోవటం కోసం ఆమె చేస్తున్న పోరాటాన్ని సమర్ధించటం ఒక సామాజిక బాధ్యత. అందుకనే ఇలా అంటాడు

తనని తను
పరాయి దేశాలకు
వెలివేసుకొని
ఆంక్షలు వివక్షలు లేని
కొత్తయుగపు ఆకాంక్షని
మనందరికీ
కానుకగా యిస్తోంది. (ద్విఖండిత)

చెట్లుకూలుతున్న దృశ్యం అనే కవితలో ఎవర్ని నిందించాలో తెలియని, అసలు కారణాలుఏమిటో కూడా అర్ధం కాని ఒకానొక భీభత్స, భయానక దృశ్యావిష్కరణ అద్భుతంగా జరిగింది. చాలా లోతైన గొప్ప కవిత.

ఈ కవికి నగర జీవనం ఒక లౌల్యమేమో ననిపిస్తూంది. శివారెడ్డి గారు ముందుమాటలో చెప్పినట్లు రవిప్రకాష్ మూడు సంపుటాలలో సుమారు 14 కవితలు నగరజీవనం మీదో లేక ఆ నేపథ్యంతోనో ఉంటాయి. నగరం అంటేనే కొత్త స్వరాలు, కొత్త ఘర్షణలు, కొత్త అనుభూతులు. ఇవే కదా కవిత్వానికి ముడిసరుకు. "గొప్ప కళా ఖండాలన్నీ నగరాల్లోనే జనించాయి" అని ఎజ్రా పౌండ్ అన్నది అందుకేనేమో. ఈ సంకలనంలో "నగరం నా దేహం" అన్న దీర్ఘకవితలో. నగర జీవనం కొత్త అర్ధాలతో అగుపిస్తుంది.

జనన మరణాల జాడ ఎవరికి తెలుసు.
ఈ నిరంతర ప్రయాణంలో
నా అంగాంగాలతో
అలుపు లేకుండా
చెలిమి చేసిన
ఎడతెగని మజిలీ యీ నగరం
ఈ నగరం నా దేహం ------ అని తాను నివసిస్తున్న పాండిచేరీ నగరంతో తాను మమేకమయినవిధాన్ని వర్ణిస్తాడు.

నగర జీవనం తరువాత రవిప్రకాష్ కవిత్వంలో బలంగా వినిపించే మరో వస్తువు సముద్రం. ఈ సంకలనంలో ముంబాయి సముద్రం, విన్నపాలు వినవలె అనే కవితలకి సముద్రమే కాన్వాసు.

గంధకపు వాసనలో
మునిగి తేలుతున్న
మురికి వాడలన్నీ
రాత్రిలోకి కురిసిన
వర్షపు దారాల్లోకి చిక్కడతాయి. (ముంబాయి సముద్రం) మురికి వాడలు వర్షపు దారాల్లోకి చిక్కడతాయి అన్న ప్రయోగం కొత్తది, చాలా బాగుంది.

' వెర్టికల్ పాయెం' అనే కవితలో లో వసుధైక కుటుంబాన్ని ఈ కవి స్వప్నించిన తీరు అద్భుతంగా ఉంటుంది. ఇజాల పరిమితులలో చిక్కడి, గోడ అవతల ఏముందో చూడ సాహసించలేని అక్షరాశ్రయులను "కాసేపు నిలువెత్తుగా దూసుకుపోదాం" రమ్మని ఆహ్వానిస్తాడు. ఎగిరిన కొద్దీ మేడలూ పూరిళ్ళూ ఒక్కటై కనపడతాయట, ఎగిరిన కొద్దీ భూప్రపంచం మొత్తం సమైక్యంగా కనిపిస్తుందట- ఎగిరి ఎగిరి చిట్టచివరకు తొలకరిగా కురుద్దాం రండి అని సహ అక్షరాశ్రయులను పిలుస్తున్నాడీ కవి. ఈ కవితలో కనిపించే మరో ఆశక్తి కలిగించే అంశమేమిటంటే – ఈ కవితనిర్మాణంలో తీసుకొన్న ప్రతీకలు చదువరిని క్రమక్రమంగా ఆకాశంలోకి తీసుకెళ్ళి మరలా భూమిని చేర్చిన అనుభూతిని కలిగిస్తాయి. అది శిల్పంపై కవి సాధించిన పట్టు.

ఈ కవితల్లో పదచిత్రాల సౌందర్యం, ఆర్ధ్రత, జీవితాన్ని చదివి చేసిన వాఖ్యానం, పదబంధాల నవ్యత్వం, తాత్వికత ఉన్నాయి. చక్కని చిక్కని కవిత్వం ఇష్టపడేవారికి "ప్రేమ ప్రతిపాదన" తప్పక నచ్చుతుంది.

ఆసుపత్రిగీతం, ముసుగు, అనగనగా యీరోజు వంటి కవితలలో కవిత్వాంశ పలుచబడినట్లున్నా కవితా వస్తువుని కొత్తగా చూపిన విధానం బాగుంది. ఈ సంకలనంలో మూడు అనువాద కవితలు కూడా ఉన్నాయి. రెండు నెరుడావి (ఒక్కటిగా, ప్రశ్నలు), ఒకటి జిబ్రాన్ ది (ఏడు పశ్చాత్తాపాలు).

ఈ పుస్తకానికి ముందుమాట శ్రీ శివారెడ్డిగారు, ఆత్మీయ వాక్యాలు శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు గారు వ్రాసారు. అందమైన కవర్ పేజీ డిజైన్ చేసింది శ్రీ అక్బర్. శ్రీ ఆకెళ్ల రవిప్రకాష్ గారు ఉద్యోగరీత్యా పుదుచేరీ సివిల్ సర్వీసులో డైరెక్టరు స్థాయిలో పనిచేస్తున్నారు.

(ఈ వ్యాసం మార్చి 2011 "పాల పిట్ట" మాసపత్రికలో ప్రచురింపబడింది)

ఆలోచింపచేసే 'నాలుగోపాదం' – దాట్ల దేవదానం రాజు

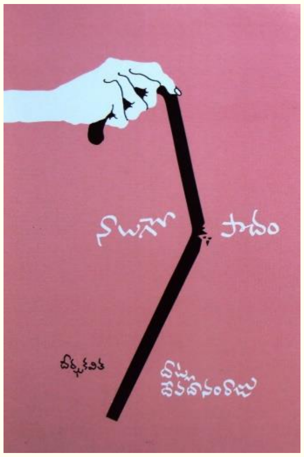

"నాలుగోపాదం" మానవ జీవిత ఉత్థాన పతనాలకు ఒక సుకవి ఇచ్చిన భాష్యం ------. మునిపల్లె రాజు.

వృద్ధాప్యాన్ని వస్తువుగా తీసుకొని రాసే సాహిత్యంలో అధికభాగం నిరాశ, మృత్యుభీతి, దైవచింతన, 'గతకాలమె మేలు' వంటి భావనలు ఆక్రమించుకోవటం పరిపాటి. కానీ శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు వ్రాసిన " నాలుగో పాదం" దీర్ఘకవితలో వాటి స్థానంలో కృతజ్ఞత, జీవన వైచిత్రి, మానవజీవిత ప్రవాహగతి వంటి భావనలు ఉండి వృద్ధుల పట్ల మనభాద్యతను గుర్తుచేస్తుంది.

ప్రతి ఒక్కరూ దినాంతాన ఆ సూదిబెజ్జం గుండా సాగాల్సిన వాళ్లమే. అయినప్పటికీ మనచుట్టూ ఉండే వృద్ధనయనాల జలగీతాలకు హృదయం ఒక్కోసారి తలుపులు మూసేస్తుంది. బహుసా ఆధునిక జీవన ఒత్తిడులో లేక హరించుకుపోతున్న మానవత్వవిలువలో కారణాలు కావొచ్చు. బాల్యం కౌమారం యవ్వనం మాదిరిగా వార్ధక్యం కూడా ఒక దశ ఒక వాస్తవం, మనిషిని సజీవంగా భూమిలోకి తొక్కే నాలుగోపాదమూను.

ఆధునిక పోకడల వల్ల ముదిమితనం శాపంగా పరిణమించటం నేటి కాల దురదృష్టం. దీనికి ఊరూరా వెలుస్తూన్న వృద్ధాశ్రమాలే సజీవసాక్ష్యం. ఈ నేపధ్యంలోంచి వచ్చిన " నాలుగోపాదం" నేటి కాలమాన పరిస్థితుల చిత్రణగా నిలిచిపోతుంది ఎప్పటికీ. పెళుసుబారుతున్న మానవసంబంధాలను ప్రశ్నించే ప్రశ్నాపత్రం ఈ నాలుగో పాదం. చదువరులు ఎవరికి వారు తమన హృదయాలలో సమాధానాలు వెతుక్కోవలసిందే.

మాతృగర్భంలో
జీవాణువు ఏదో అదాటునపడి
దేహదీపం వెలుగుతుంది ....

–అంటూ ఈ దీర్ఘకవిత ఒకజీవి పుట్టుకతో మొదలై బాల్య కౌమార యవ్వన దశలలోని భిన్న పార్శ్వాలను స్పృశించి ముదిమితనపు మహోదృత విశ్వరూపాన్ని కళ్లముందు నిలబెడుతుంది. మొదటిపాదం: బాల్యం ఓ చందమామ. కనపడుతూనే ఉంటుంది కానీ చేతికందదు. జీవితంలో ఎంతదూరం ప్రయాణించేసినా బాల్యపు పరిమళం ప్రతిఒక్కరికీ అపురూపమే! దీన్నే కవి ఇలా అంటాడు –

బాల్యం క్షణాలు లెక్కించుకుంటే చాలు
కన్నీటి మడుగులు ఎన్నైనా ఈదొచ్చు
ఎన్నో అడుగుల దూరానికి
ప్రధమపాదపు దశ ఇది.

రెండో పాదం: ఎన్నో సంశయాలు, సందిగ్ధాలు, వైరుధ్యాలు, ఉద్వేగాలు పెనవేసుకొన్న కౌమారదశ వర్ణన ఇలా సాగుతుంది.

బాల్య యవ్వనం మధ్య
అత్యంత కుతూహలపు వంతెన
పుటుక్కున తెగేంత
పూలదారాల కౌమారం ఇది.

మూడో పాదం: అస్థిత్వ తపన, గుర్తింపుచైతన్యం, ఆధిపత్యంకోసంపోరాటం, క్షణక్షణం మారే చిత్తప్రవృత్తుల సందోహం – వెరసి మూడోపాదమై

జీవితాన్ని వెలిగించే యవ్వనకాలాన్ని
ఎగసిపడే కెరటాలసందడి
ఉద్వేగాల అంచున పరుగులు
పులకరింతల పలవరింతల
తేజోవంత ముద్రల యవ్వనకాలం .... అని మనముందు నిలుపుతాడు కవి.

ఇక నాల్గవపాదం: యవ్వనాన్ని దాటగానే వార్ధక్యపు బాల్యంలో ప్రవేశించినట్లే. వృద్ధాప్యపు రెక్కల ధ్వనిని, వెలిసిపోతున్న రంగుల స్వరూపాన్ని, ముడుతలు పడుతున్న అస్థిత్వాన్ని, నర్తించి నర్తించి అలసిపోయిన ఓ జీవితపు శూన్యచూపుల్నీ అత్యద్భుతంగా కవి అక్షరీకరించారు. అలసిన మనసుకు ఒక చిన్న పలకరింపు, కాస్తంత నమ్మిక చాలునన్న విషయం ఈ క్రింది వాక్యాల్లో బంధిస్తాడు కవి.

గది తలుపులు తెరచే ఉన్నాయి
తొంగిచూసి చేతులూపి
వడివడిగా పరుగులు తీస్తావేమిరా
మంచం అంచున ..... పోనీ ముళ్లమీద కూర్చుని
ఒక కధచెప్పి నిద్రపుచ్చురా కన్నా….

మందులు మాకులు వద్దు
రోజూ వచ్చి కాసేపు మాట్లాడరా అబ్బాయ్ ---

వృద్ధాప్యపు ఇనపపంజరం దేహంపై దిగగానే ఇక ప్రపంచంతో సంబంధాలు తెగిపోవటం అనివార్యమౌతుంది. కుటుంబం, లోకం ప్రదర్శించే అనాదరణ మరింత కృంగదీస్తుంది. అపుడు

ప్రపంచమంతా నాలుగు గోడలుగా
సమాధాన పడిపోయి – ఏకాకిగా
పిలుపుల పలకరింపులకు ---. దూరంగా
కాలందెబ్బ తగిలినట్లుంటావు ----.
-అనటం నేటి వాస్తవ దృశ్యానికి పట్టిన అద్దంలా అనిపిస్తుంది.

ఈ దీర్ఘకవిత సన్నని చిరుజల్లులా మొదలయి, జడివానగా సాగి ఓ చండ భీకర కుంభవృష్టిగా మారి చదువరులను తనలోకి లాక్కొంటుంది. ప్రారంభంలో లలిత లలిత పదబంధాలతో మొదలెట్టి నెమ్మది నెమ్మదిగా ఒక గతిని, ఊపును ఇచ్చుకుంటూ చివరకు వెళ్లే కొద్దీ లోతైన పదచిత్రాల ఘాఢతతో మంచి పఠనానుభవాన్ని కలిగించటం కవి నిర్మాణ చాతుర్యం. చదవటం పూర్తయ్యాక ఒక రకమైన ప్రకంపన స్థితిలో హృదయం ఉండిపోతుంది చాలాసేపు.

కొన్ని పదచిత్రాలు

క్షణాల్ని రోజులుగా లెక్కించుకుని
అదేపనిగా ఎదురుచూస్తుంటావు
పండురాలదు బతుకు పండదు.//

వణుకుతున్న చేతుల్తో అయినా
వీడ్కోలు సంతకం పెట్టాల్సిందే//

చర్మం మీద
మైనపుపొరలా
ఘనీభవించిన దిగులు//
మృత్యువు ముందు
ఓడిన చీమూ నెత్తురు//

మళ్లీ మళ్లీ చెపుతున్నా
కాసింత సమయాన్ని కేటాయించు
వాళ్ల సమక్షాన్ని ప్రేమించు
కనీసం ఊరడించు. ----.. నాలుగో పాదం సారాంశవాక్యమిది. మానవత్వానికి తన బాధ్యతను గుర్తుచేస్తూ ఓ కవి చెప్పిన ఈ దీర్ఘకవిత చివరి మాట. వృద్దులపట్ల ఈ సమాజానికున్న దృక్పధాన్ని ప్రశ్నిస్తూ సందర్భోచితంగా వచ్చిన ఒక చక్కని రచన.

ఈ పుస్తకానికి శ్రీ మునెపల్లి రాజు, శ్రీ గుడిపూడి లు ముందు మాటలు వ్రాసారు. బాపు గీసిన ముఖచిత్రం ఆలోచింపచేసేలా ఉంది. ఈ పుస్తకం " నాన్ గామ్ పాదమ్" పేరుతో తమిళం లోకి అనువదింపబడింది.

(ఈ వ్యాసంలోని కొంత భాగం 18 ఏప్రిల్ 2010 నాటి 'సాక్షి' పత్రికలో వచ్చింది.)

సూర్యపుత్రి – "కవిరాజు

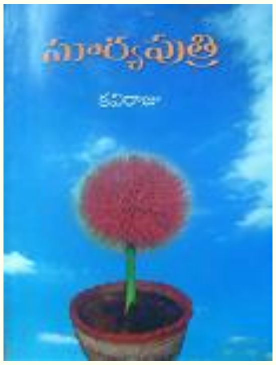

సూర్యచంద్రులు, తరువులు తుమ్మెదలు, పూలు పరిమళాలు, భూమ్యాకాశాలు, రేయింబవళ్లు….. ఇవే ... ఈ పుస్తకం నిండా. ఇంతకు మించేమీ లేవు. బహుసా ఇంకేం కావలసి ఉంటుంది చిక్కని శుద్ద కవిత్వం వ్రాయటానికి. కవి అన్వేషణ ప్రకృతిలో అంతమైనపుడు పుట్టే కవిత్వానికుండే సార్వజనీనత జీవితమంత విశాలంగా, హృదయమంత లోతుగా ఉంటుంది. తెలుగు కవిత్వంలో వాదాలు ఉద్యమాలు తప్ప మరింకేముంటున్నాయి అన్న విమర్శకు కవిరాజు వ్రాసిన "సూర్యపుత్రి" కవితాసంకలనం మంచి సమాధానం.

ఈ సంకలనంలో మొత్తం102 చిట్టి చిట్టి కవితలున్నాయి. వీటిని నానీ, హైకూ లేక మినీ కవిత వంటి పేర్లతో పేర్కొనకపోవటం గమనార్హం. ఒక్కొక్కటి రెండు నుంచి పదిహేను లైన్ల మధ్య ఉండి చక్కటి ప్రకృతి దృశ్యాన్నో, ఓ జీవనసత్యాన్నో, మంచి పదచిత్రాన్నో ప్రతిబింబిస్తూ పరవశింపచేస్తాయి.

ప్రకృతిలోని వైవిధ్యాలు అనంతమైనట్లే దాన్నే వస్తువుగా తీసుకున్న ఈ కవిత్వం కూడా గొప్ప విస్తృతీ లోతు కలిగి ఉంది. ఒక వాక్య పరిపుష్టి కోసం, ఒక నూతన పదచిత్ర కల్పన కోసం ఎంతో గొప్ప అన్వేషణ, ఆలోచనల నిరంతర మధనం ఉంటే తప్ప ఇలాంటి ఉత్తమ కవిత్వం సిద్దించదు. సూర్యుడు అన్న పదం సుమారు పాతిక కవితలలో వచ్చినప్పటికీ ప్రతీ చోటా కొత్త అర్ధంలో, కొత్త కోణంలో ఆవిష్కరింపబడుతుంది. ఉదాహరణకు…

కిందపడి చిట్లి ఛిద్రం కాకుండా అందుకుని
ఆకులు ఆదరించిన మంచుబిందువుల్ని
ఎత్తుకొని సూర్యుడు అక్కున చేర్చుకొంటున్నాడు!

★★★

గాలిలో కదిలే మబ్బులు
స్వేదం తుడుచుకొని
సూర్యుడు విసిరేసిన జేబురుమాళ్లు

★★★

ఎవరో చల్లిపోయిన
చుక్కలన్నీ బొక్కి

తూర్పుకొండెక్కి కూస్తున్నాడు సూర్యుడు
లోకాన్ని మేల్కొలుపుతూ

– ఇక్కడ తీసుకున్న మూడు కవితల్లో; మంచుబిందువులను ప్రేమతో అక్కున చేర్చుకొనే దివాకరునిగా, మబ్బుల కర్చీఫ్ తో చమటలు తుడుచుకొనే మార్తాండుడిలా, చుక్కల్ని బొక్కి తూర్పుకొండెక్కి కూసే (కోడిపుంజును స్ఫురింపచేస్తూ) ఉదయార్కుని లా – సూర్యుడు మూడు రూపాలలో కనిపిస్తాడు. ఒకదానికొకటి పోలికే లేని విధంగా సృజన సాగటం "కవిరాజు" సౌందర్య దృష్టికి, సునిశిత పరిశీలనకూ నిదర్శనంగా భావించవచ్చు.

కొన్ని కవితలలో కనిపించే ప్రకృతి దృశ్యావిష్కరణ విశ్మయపరుస్తూంటుంది.

రంగు రంగుల వస్త్రాలు ధరించి సీతాకోకచిలుకలు
చిగురుటాకుల అద్దాల్లో సింగారాలు సరిచేసుకుంటూ
మైమరచిపోతూంటే…….
పక్కనున్న పువ్వులు తాజా తేనెను చీమలు జుర్రుకు
పోతాయని
చింతాక్రాంతమై చిన్నబుచ్చుకొంటున్నాయి.

–పై కవితలో "చిగురుటాకుల అద్దాల్లో" అన్న వాక్యం వద్ద నిగనిగలాడే లేజివుళ్లు గుర్తుకు వస్తాయి. ఇక చీమ జుర్రుకు పోతాయని పూవులు బాధ పడుతున్నాయనటం ఎంతటి గొప్ప ఊహ. తాముదాచుకున్న అందాల్ని తమ ఇష్ట సఖునికి అర్పించటంలో జరుగుతున్న ఆలస్యాన్ని, జరగబోయే ఉపద్రవాన్ని (చీమలు దోచుకుపోవటం), రమ్యంగా అక్షరబద్ధం చేసాడు కవి.

అలానే మరో బుల్లికవితలో –

కంటకాలు పదిలంగా పేర్చి తాడి చెట్టు మొగలో
కాకి గూడు కట్టుకొంది.
అది, పాటై ఎప్పుడు తనమీద వాలుతుందోనని
చిగురుటాకుల వేదిక సిద్ధం చేసి, మామిడి చెట్టు
ఎదురుచూస్తూంది.

– ఇక్కడ పాటై వాలటం అనే పాదం వద్ద కవిత లోతూ సొగసూ ఇమిడి ఉన్నాయి. తాడి చెట్టునుండి ఎగురుకుంటూ కాకిపిల్ల వచ్చి తనపై వాలాలని మామిడి చెట్టు సమాయుత్తమవటం విశ్వప్రేమకు సంకేతం కాదూ?

నీలాకాశాన్ని ఎంత ఊదినా కొంగ తెల్లగానే ఉందని' అంటారు ఇస్మాయిల్. ఈ కవిరాజు కూడా దాదాపు అదే భావాన్ని మరో కోణంలో వినూత్నంగా ఇలా అంటారు.

ఆకాశాన్ని కడిగిన
వర్షపునీరంతా చేరి
భూమ్మీది జలాశయాలు
నీలంగా మారిపోయాయి.

– వర్షం పడటానికి ముందు తూనీగల గుంపు సంచరించటం ఒక చక్కటి రమణీయ ప్రకృతిదృశ్యం. అదే విధంగా డబ్బు మూటలున్న (లేదా ఓ మంత్రిగారి) వాహనానికి ఎస్కార్టుగా పోలీసులు కలయతిరగటం మరో దృశ్యం. ఈ రెంటినీ ఓ పదచిత్రంగా మలచిన తీరు అద్భుతంగా అనిపిస్తుంది.

విహంగ వీక్షణలతో
తూనీగల తనిఖీలు
వరుణుడొస్తున్నట్లుంది
నీటి మూటలతో!

– ఈ సంకలనంలోని కవితలన్నీ ప్రకృతి చూపించే రమణీయ దృశ్యాలకు అక్షరరూపాలు. ఒక సంకలనంలోని అన్ని కవితలు ఒకే వస్తువుపై సాగటం, అదీ ఏమాత్రం పునరుక్త దోషం లేకుండా, చాలా చాలా అభినందించాల్సిన సంగతి. కవిత్వానికి కావాల్సిన క్లుప్తత ఉండాల్సిన స్థాయిలో ఉండటం వలన ఈ కవితలన్నీ అటు పలుచగానూ కాక ఇటు అస్పష్టతా పొరలు కమ్ముకోకుండా, హృద్యంగా ఉండి ఆనందింపచేస్తాయి.
కొన్ని చోట్ల అంత్యప్రాసల లౌల్యం (7, 47 పేజీలలో) అంతగా అతకలేదు.
కాలుష్య పరంగా ప్రకృతి దృశ్యవిధ్వంశాన్ని రెండు కవితలు మాత్రమే ప్రతిబింబించటం వాస్తవాలను కొంత తప్పించుకోవటమే.

ఈ పుస్తకానికి ఆచార్య రామవరపు గణేశ్వరరావు, డాక్టర్. యస్.టి.వి. రాజగోపాలాచార్యులు గార్లు ముందుమాటలు వ్రాసారు.
ఇజాలు, రాజకీయాలు, వాదాలు లేని చక్కని ఆహ్లాదకరమైన కవిత్వాన్ని ఇష్టపడేవారికి ఈ సంకలనం తప్పక నచ్చుతుంది.

పి.ఎస్: "కవిరాజు" అనేది కలంపేరు. అసలు పేరు: శ్రీ పి.ఎస్. ఎన్. రాజు. వీరు ఇదివరలో వెలువరించిన కవితాసంకలనాల పేర్లు: సూర్యరధం 1983, సూర్య ధ్వజం 1989, సూర్య కతారి 1994, సూర్యాంశువులు 1996, సూర్యపుత్రి 2009. అన్ని సంకలనాలకు "సూర్య" నామం ఉపసర్గ గా ఉండటం విశేషం.

12-Feb-2010

తవ్వకం – సమీక్ష

కవిత్వం జీవానికి సాక్ష్యం లాంటిది. జీవితం సవ్యంగా జ్వలిస్తున్నపుడు, పేరుకొనే నివురే కవిత్వం. —— లియొనార్డ్ కోహెన్

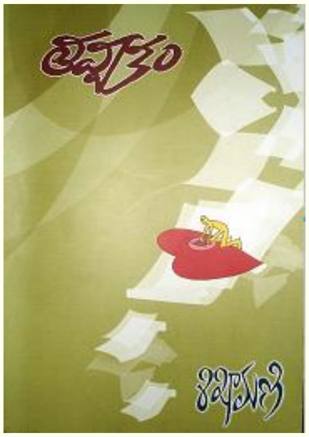

జీవితపు రణగొణధ్వనుల మధ్య జారిపోయే సున్నితానుభవాలను నేర్పుగా ఒడిసిపట్టుకోవటం – నడచి వచ్చేసిన మార్గంలోని రాలుపూల పరిమళాల్ని నెమరువేసుకొంటూ కలల మాలలల్లటం – మనిషితనం తగలకపోతుందా అంటూ లోలోపలికి తవ్వుకుంటూ పోయేతత్వం – కాస్త అమాయకత్వం, లోకం మీద ఇంత దయా తప్ప మరే అలంకారాలూ లేకపోవటం – స్వప్నాన్ని కమ్మిచ్చుగుండా సాగదీసి సాగదీసి బంగారు తీగలాంటి ఓ వాక్య చిత్రాన్ని నిర్మించటం – వంటివి శిఖామణి కవిత్వంలో మనకు అడుగడుగునా కనిపిస్తాయి.

జీవితానుభవాల్ని కవిత్వానుభవాలుగా మార్చటంలో శిఖామణి నేర్పరి. మానవీయత, తాత్వికతలను తన కవిత్వపు మిసమిసలుగా చేసి అందించిన ఆయన కొత్త సంకలనం పేరు “తవ్వకం” . దీనిలో మొత్తం 35 కవితలున్నాయి.

“దాదాపు ఇరవై సంవత్సరాల నగర జీవితం ఈ ఏకాంత గ్రామీణుని కాలిగోటిని కూడా కదిలించలేకపోయింది. ఇతని పునాదులు అనాదులు” అని శిఖామణి కవిత్వం గురించి, సౌభాగ్య గారన్న మాటలు అక్షర సత్యాలు. శిఖామణి కవిత్వం నిండా ఇప్పటికీ పల్లెటూరిలో గడిచిన తన బాల్యపు ఇమేజరీలు తళుక్కుమంటూంటాయి.“ముదురాకుపచ్చని కొబ్బరాకును సన్నగా పొడుగ్గా బూరలు చుట్టీ, చివర తుమ్మముల్లు గుచ్చీ” (స్వరమాంత్రికుడు), “పలక లాంతరు దీపం పైకప్పులో పేరుకొన్న వెలిగారం” (కనుపాప), “వర్షాకాలంలో మా పసి పాదాలకు మట్టిబూట్లు” (గుప్పెడు మట్టిని కలగంటున్నాను) వంటి పదచిత్రాలను నిర్మించటం మూలాలు మరువని కవికే సాధ్యమౌతుంది.

“గుప్పెడు మట్టిని కలగంటున్నాను” అన్న కవితలో నగరవాసంలో కనిపించకుండా పోతున్న మట్టిని కవి స్వప్నిస్తాడు. మట్టితో తన అనుబంధాన్ని నెమరువేసుకొంటాడు. ఈ కవితలో శిఖామణి భావుకతా శిఖరాగ్రాన్ని చూడవచ్చును.

“చిన్నప్పుడు పెరట్లో జామ చెట్టుకింద
కుంకుడు పులుసు తలంటు స్నానం తర్వాత
భూమిలోంచి విసవిసా బయటకొచ్చిన

వానపాముల నేలను కలగంటున్నాను" – అనటం ఒక్క శిఖామణి మాత్రమే చేయగల ప్రయోగం.

జీవితంలో తారసపడే వ్యక్తులతో తన అనుభవాల్ని కవిత్వీకరించి, ఆ కవితను సార్వజనీనం చేయటం మామూలు విషయం కాదు, ఆ విధంగా శిఖామణి ఇదివరలో వ్రాసిన పూలబ్బాయి, ప్రమిదక్రింది చీకటి వంటి కవితలు చెప్పుకోదగ్గవి.

అలానే ఈ సంకలనంలో కూడా తమ ఆఫీసులో పనిచేసే అటెండరు బి. రామకృష్ణ, కవి మిత్రుడు ఆశారాజు కోసం, స్వరమాంత్రికుడు బిస్మిల్లా ఖాన్, పుట్టిన మూడునెలలకే చనిపోయిన కవిబంధువు కొడుకు గురించి, సంగీత సామ్రాజ్ఞి, ఎమ్.ఎస్. సుబ్బలక్ష్మి లపై వ్రాసిన కవితలు ఆ సందర్భాలను వెలిగింపచేస్తూంటాయి.

కనుపాప అన్న కవితలో నగరకూడలిలోని ఒక అంధ బిక్షుకి వర్ణన కరుణ రసార్థంగా ఉంటుంది. ఈ కవితలో –

"రోడ్డువార దోసిలిపట్టి నిల్చున్న ఆమె
పోటెత్తిన జనసముద్రం మధ్య నిలబడి
కన్నీటి అర్ఘ్యమిస్తున్నట్లే ఉంది" —— అని వర్ణించి, ఆమెను చూడగానే ఎక్కడ దానం చేయాల్సివస్తుందో అని

"మొహం తిప్పేసుకొన్న మర్యాదస్తులకు
కాస్త కరుణ కలిగి బతకండర్రా అని ఆ దోసిలి
ఇంత దయను లోకం మీదకు ఒంపుతుంది" అనేంతటి మానవతా వాది శిఖామణి.

కవి బంధువు యొక్క మూడునెలల పసిబిడ్డ చనిపోవటం మీద వ్రాసిన "నిదురించిన చిన్నిముద్దు" అన్న కవితలో

"ఈ చిన్నారి శిశువు కోసం తవ్విన గోతిని చూసి
వానలకు పైవర వరకు ఉబికొచ్చిన నూతి నీటిలా
దు:ఖం జీవితపు ఇంత పై పొరల్లోనే ఉంటుందనుకోలేదు"

–అన్న అత్యంత విషాదవాక్యాలతో సందర్భాన్ని కళ్లకు కడతాడు కవి. చిన్న పిల్లవానిని ఖననం చేయటానికి చిన్నగొయ్యి సరిపోయింది అన్న సూచనకూడా గుండెల్ని పిండే ఒక వాస్తవం.

బట్టలూ….. బంగారమూ…. అన్న కవితలో వెర్రితలలు వేస్తున్ననేటికాలపు వినిమయ సంస్కృతిని కవి ప్రశ్నించి, "ఇన్ని బయటవి కొనటానికి, ఎన్ని లోపలకు అమ్ముకొన్నామో"

అంటూ అంతర్ బహిర్ లోకాల మధ్య సంఘర్షణను ఉత్త మామూలు మాటలలో చాలా లోతుగా ఆవిష్కరిస్తాడు.

ఇరవై ఏళ్లక్రితం వ్రాసిన "అంతరంగికుని ఉత్తరం" అన్న కవితలో పట్నవాసానికని భయంభయంగా బయలుదేరుతున్న ఓ పల్లెటూరి వ్యక్తి ని "అక్కడ ఆవు తలలు తగిలించుకొన్న పులులమధ్యకు, ఎందుకైనా మంచిదని వెళ్తూ వెళ్తూ ఓ పులి తలకాయ కూడా కొనుక్కెళ్లావా? లేదా" అంటూ హెచ్చరిస్తాడు. ఇపుడు ఈ సంకలనంలో "జీవితం జీవించటానికే" అన్న కవితలో –

"మనకు కావల్సిన వాడే
నమ్మకం బ్లేడుతో నొప్పి గాయం తెలియకుండానే
మన చర్మాన్ని చాకచక్యంగా వొలిచేస్తూంటాడు
అయినా జీవితం జీవించటానికే" —– అనటం ద్వారా జీవితం పట్ల, జీవన వైరుధ్యాలపట్లా, జీవితంలో మనకు ఎదురయ్యే ఎదురుదెబ్బలపట్ల కవి అలవర్చుకొన్న తాత్వికతను అర్ధం చేసుకోవచ్చు. మానవత్వం పై గొప్పగౌరవం, జీవితంపై ఆరాధనా ఈ కవితలో కనిపిస్తాయి.

ఊరెళ్లాలి, తవ్వకం అనే కవితలు శిఖామణిని ప్రాంతీయ పరిధుల నుంచీ, కుల బంధనాల నుంచీ విముక్తుడను చేసి ఒక విశ్వమానవునిగా నిలబెడతాయి.

"మానవ మహేతిహాసం" అన్న కవితలో

"మనిషి చీకటి దేహంలో
ప్రేమ దీపాన్ని వెలిగించాలి"
మానవ మహేతిహాసాన్ని గానం చెయ్యటమే
ఈ యుగ లక్షణం అని చాటి చెప్పాలి" అంటూన్న శిఖామణి, కరుణ, మానవత్వాలు అనే మణులను పొదుగుకొన్న దీపస్థంభంలా అగుపిస్తాడు.

"కవులేం చేసారు" అన్న కవితలో ఈ మానవజాతికి కవులు ఏమేం చేసారని వర్ణిస్తాడో వాటన్నింటినీ శిఖామణి అంతే నిబద్ధతతో చేసారు, చేస్తున్నారు అనిపించక మానదు.

ఇంకా ఈ సంకలనంలో మట్టి బంధం, ఒక స్వప్నం అనే రెండు అనువాద కవితలు కూడా ఉన్నాయి. ఈ సంకలనానికి డా. వడలి మందేశ్వర రావు గారు ముందుమాట వ్రాసారు.

చక్కని, చిక్కని కవిత్వం ఇష్టపడేవారికి "తవ్వకం" తప్పక నచ్చుతుంది.

(ఈ వ్యాసం "కవితా" మాస పత్రిక నవంబరు 2009 సంచికలో ప్రచురింపబడినది. ఆ పత్రికా సంపాదకులు శ్రీ విశ్వేశ్వరరావు గారికి ధన్యవాదములు తెలియచేసుకొంటున్నాను)

బంధన ఛాయ – నామాడి శ్రీధర్

తూర్పు గోదావరి అంబాజీపేటకు చెందిన శ్రీధర్, విప్లవోద్యమాలు, సామాజికోద్యమాలలో చురుకైన పాత్ర పోషించారు. పాత్రికేయునిగా రాష్ట్ర రాజధానిలో కొంతకాలం ఉన్నారు. విప్లవ, కళా సాంస్కృతిక కేంద్రీకరణకు రోసి, తిరిగి తన స్వస్థలం చేరుకొని తనలోని "ఆకుపచ్చ లోయ" ని (మొదటి సంకలనం పేరు) కాపాడుకొన్నారు. —— నరేష్ నున్నా, కవి సంపాదకుడు.

★★★

బంధన ఛాయ
నామాడి శ్రీధర్

కవిత్వాన్ని "గరగ" గా చేసి భక్తితో శిరసున ధరించిన కవి జీవితోత్సవ దారులలో నడుస్తూంటాడు, ఈ పుస్తకం పొడవునా. అతని కాలి మువ్వల కదలికలు చదువరి హృదయంలో శబ్దిస్తూంటాయి. అతని అడుగుల లయ పాఠకుని మనోవనంలో ఓ చైత్రగీతంలా వినిపిస్తూంటుంది. అతని నుంచి వచ్చే తేజస్సు చదువరి ఆకాశంపై నీలిమ తెరచాపై విచ్చుకొంటుంది.

ఆ కవి పేరు "నామాడి శ్రీధర్" – పుస్తకం పేరు "బంధన ఛాయ" .

చివరి పేజీ వరకూ పరుచుకొన్న కవిత్వ గాఢత మత్తెక్కించి వదుల్తుంది. "హృదయాన్ని బంధించిన ఛాయా జాలం" మాత్రం చేతిలో పుస్తక రూపంలో రెపరెపలాడుతూంటుంది.

ఈ సంపుటిలో మొత్తం 49 కవితలున్నాయి. ఆరు వివిధ కవుల అనువాదాలు.

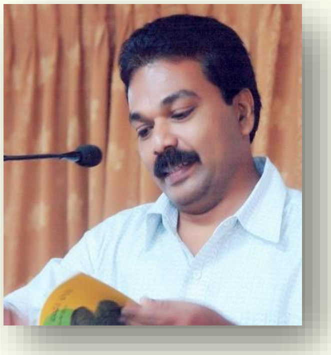

కవిత్వానికి రాజకీయాలు, సిద్ధాంతాలు అనవసరమని విశ్వసించిన ఇస్మాయిల్ గారి మార్గంలో ఈ కవి ప్రయాణిస్తున్నాడనిపిస్తుంది. పదాల పొహళింపు విషయంలో కృష్ణశాస్త్రిగారు జ్ఞప్తికొచ్చారు చాలా చోట్ల.

వస్తువు ఎంపిక, కవిత ఎత్తుగడ, నడక, క్లుప్తత, భావ గాంభీర్యతల వంటి విషయాలలో శ్రీ నామాడి శ్రీధర్ సంతకం ప్రతీ కవితలో స్పష్టంగా తెలుస్తూంటుంది.

జీవితోత్సవాల్ని గానం చేసే కవులు మనకు చాలా తక్కువ. ఆ తక్కువ మందిలో నామాడి శ్రీధర్ ను "ఎత్తుగా" నిలబెడుతుందీ "బంధన ఛాయ" .

పాటమరించే భావుకత ప్రతీ కవితలో పొంగి పొర్లతూ, అక్షరక్షరం నివ్వెరపరుస్తూ అద్భుతమైన అనుభూతిని కలిగిస్తాయి. ఈ కవితలలో నిరాశా ధోరణులుకానీ, వాస్తవాల్లోంచి ఊహల్లోకి "ఎస్కేప్" అవ్వటాలు కానీ కనిపించవు. ఈ కవికి జీవితంపైన, అది అందించే అందాలు అనుభవాలపైనా అపారమైన ప్రేమ, గౌరవం, విశ్వాసమూను. అందుకే ఒక చోట ఇలా అంటాడు.

బహుధా వందనీయ దివసాన్ని
అరచేతుల్లో పొదివిపట్టుకొని
పరవశంతో ముద్దుపెట్టుకొన్నాను (కాన్క)

- ప్రకృతి చూపించే అనేక అందాల్ని అద్భుతమైన నైపుణ్యంతో ఒడిసిపట్టుకొన్నాడీ కవి కొన్ని కవితలలో.

"చంద్రరశ్మి అను శంఖ ధ్వని" అనే కవితలో చీకటి పడటాన్ని వర్ణిస్తూ…

మలిసంజ అలలమీంచి
నునులేత చీకటి
సరుగుడు తోటలో
అడుగిడుతోంది తొలుత.
పనిపాటల తల్లి పిల్లల చెంతకి
లేగదూడలు చెంగున పాల కడలికి
పిట్టలు చెట్టుకి
చెట్టు చైత్ర స్వప్నంలోకి
ఆదరవుతో చేరే
వ్యవధినిచ్చిన కాటుక
వడివడిగా అలముకొంటోంది
ఊరూ వాడా.

ఇక్కడ చైత్రస్వప్నం అనటంద్వారా భవిష్యత్తుపై ఆశనీ, కాటుక అలముకోవటం అనే ప్రతీకతో చీకటి పడటాన్ని సూచిస్తున్న ఈ కవి కల్పనాశక్తి ముచ్చటకొల్పుతుంది.

వ్యక్తులకో, వస్తువులకో, అనుభవాలకో ఇక శలవు అని చెప్పటం కొంతమందికి చాలా సులభంకావొచ్చు. కానీ అలాంటి సందర్భాలు కవులను వెంటాడి వేధిస్తాయి తమని కవిత్వీకరించమని. అలాంటి కొన్ని సందర్భాలకు ఈ కవి కల్పించిన కొన్ని అక్షర రూపాలు….

బహుకాల పక్షి గానం
ఎడబాయని చెట్టుకి ఆనుకొని
తమకంతో తలచుకొన్నాను నిన్ను.
చెల్లా చెదిరిపోయే జ్ఞాపకపుంజం
మృధులకాంతిలో నిదురపోలేదు. (ఛాయా స్పర్శ)

ఈ యవ్వనాంతంలోంచి
ఒక్కమాట మాత్రం విను
’ అది ఉత్త రూపాకర్షణ కాదు,
ఇప్పటికీ తలచుకుంటాను నిన్ను
అసంపూర్ణ కవితలో సుడి తిరిగే ఆర్తిలాగ’
(అసంపూర్ణ కవిత)

గతించిన తల్లిగారిపై వ్రాసిన ఓ ఎలిజీ లో…
ప్రాణప్రదాయినీ
ఈ జన్మాంతర పెనుతుఫాను
అల్లకల్లోలంలో కనుగొనలేకున్నాను నిన్ను

–- అనటంలో అంతటి వియోగాన్ని స్వీకరించలేని మనోస్థితి చాలా ఆర్ద్రంగా, సూటిగా ప్రతిబింబించింది. ఇదే వస్తువుపై (?) వ్రాసిన మరో కవిత అద్భుతమైన ఎత్తుగడతో మొదలవుతుంది ఇలా –

అఖిల ప్రపంచంతో ముక్తసరి సంభాషణ
ఒక్క నీ ఎదట మాత్రమే కబుర్ల పోగుని నేను
ఇక నీకు నాకు మాటల్లేక
దిన దినము పూడుకుపోయే గొంతుక

నీ ఎదుటమాత్రమే కబుర్ల పోగుగా ఉండే నాకు, నీవు లేకపోవటంతో నా గొంతుక పూర్తిగా మూసుకు పోతోంది క్రమక్రమంగా అనటంలో గొప్ప అవ్యాజమైన ప్రేమని, భరించలేని వియోగ తీవ్రతనీ, చైతన్యం నుంచి మౌనచీకట్లలోకి జారిపోతున్న హృదయాన్ని అంతే భావతీవ్రతతో ఆవిష్కరిస్తాడు కవి.

కవి ఎవరికీ జవాబుదారీ కాడు. కవిత్వం అంతకంటే కాదూ. అయినప్పటికీ తాను నడచివచ్చేసిన బాటని తడిమిచూసుకోవటం ఒక్కోసారి అనివార్యమౌతుంది. విప్లవమార్గాన్ని వీడి శుద్ధకవిత్వదారులు తొక్కడం పట్ల కవి కున్న సంవేదనో/సంజాయిషీనో ఒక కవితలో ఇలా ప్రతిబింబించింది.

నవ యవ్వన
హృదంతరాళంలోంచి
ఉవ్విళ్ళూరుతో ఉప్పొంగిన నినాదం

శుష్కవచనంగా అంతర్ధానమయింది……
(సంజాయిషీ పత్రం)

అద్భుతమైన పదచిత్రాలు ఈ కవితలను ప్రకాశింపచేస్తూంటాయి వశీకరించే సుగంధస్పర్శతో.

మృతపుష్పాల మాదిరి ఊహలు
ఊరక సంచరిస్తాయి
నదితో కలిసి
(అంతలో)
సెలయేటి ఒడిలో పడి కొట్టుకుపోయే
ఎండుకొమ్మల మీద ఏమి స్మరించేను
దూరదేశపు లకుముకి పిట్టల జంట (కలకూజితం)

కాళ రాత్రి నౌక
నల్లమందు గుళికమల్లే
మింగిన కోకిల ఈ హృదయం
(పునర్గానం)
ఒక్కొక్క గుక్కతో
నల్ల ద్రాక్ష సాయింత్రం
మిగల పండిపోతోంది
నడి జాము రాత్రికి
ఆమెని ఒంటరి వేళ కమ్ముకొన్నాక
ఆదిమ దేహ వాంఛతో దేబరించి
మొర్రోమని శోకించే కుక్కన్నేను

– వంటి పదచిత్రాలెన్నో ఈ సంపుటి నిండా బంధన ఛాయలై అలముకొని ఉన్నాయి.

కవిత్వంలో విస్తరణ ఎంతైతే దోషమో అతిక్లుప్తత కూడా అంతే దోషం. దీనివల్ల కొన్ని సార్లు కవిత అస్పష్టతలోకి జారిపోతుంది. ఈ సంపుటిలో "మృగయ" అనే కవితలో ఇలాంటి పరిస్థితి కనిపించింది. దాన్ని ఓ అధివాస్తవిక కవితగా సమర్ధించుకోవచ్చునుగాక, కానీ అనుభూతికి అడ్డంగా నిలిచేది కవిత్వమెలా అవుతుంది? అమూర్త భావనల దుబారా వల్ల కూడా అస్పష్టత ఏర్పడే ప్రమాదం లేకపోలేదు. చాలా చోట్ల వాక్యాలకు ఫుల్ స్టాపులు, కామాలు వాడకపోవటం కూడా ఒక టెక్నిక్ లానే అనిపిస్తోంది.

"నువ్వేనా" అన్న కవిత అత్యద్భుతంగా ఉంది. శరణార్థ గాయకుడు, మనసులో మాట, అశాంతం-ఒకింత కుంకుమ, అనురక్తి వంటి కవితలలో కనిపించే ప్రేమ సౌందర్యం అబ్బురపరుస్తుంది.

కవితలోని భావాన్ని అంతే నర్మగర్భంగా చెపుతూంటాయి కవితాశీర్షికలు. వీటిపట్ల కవి శ్రద్ధ మెచ్చుకోదగినది.

గురు పూర్ణిమ రాత్రి
నైర్మల్య చంద్రుడిలా
అరచేతుల్లో వాలిన
కొత్త కవితల పుస్తకం

-అంటూ ఇస్మాయిల్ గారి కవిత్వం గురించి వర్ణించిన ఓ కవితలోని పై వాక్యాలు ఈ కవితా సంపుటికి అచ్చుగుద్దినట్లు సరిపోతాయి. నైర్మల్య చంద్రుడంటే ఇజాలు, రాజకీయాలు అంటని కవిత్వమని. నూత్నలోకాల సౌందర్యాల్ని మోసుకొచ్చే సీతాకోకచిలుకే అరచేతిల్లో వాలిన కొత్త కవితల పుస్తకమని భావించవచ్చు.

చక్కని చిక్కని కవిత్వాన్ని అభిమానించే వారికి, నామాడి శ్రీధర్ గారి "బంధన ఛాయ" తప్పక నచ్చుతుంది.

నామాడి శ్రీధర్, అంబాజీపేట, తూర్పుగోదావరి జిల్లా, ఆం.ప్ర. 533214.
మెయిల్: sridhar_namadi@rediffmail.com

11 DECEMBER 2009

మధుపం – పూడూరి రాజిరెడ్డి

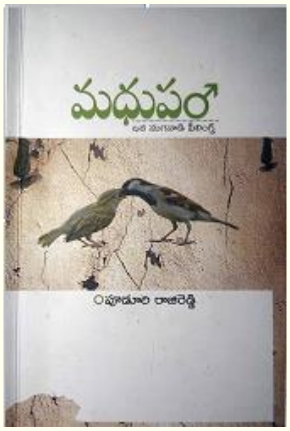

వచనానికి కవిత్వం తోడయితే అది సుగంధాల్ని మోసుకుతిరిగే మలయమారుతమై మారి చదువరికెంతో హాయి గొలుపుతుంది. ప్రేమని తిరస్కరించలేని అనివార్యతలాంటిదేదో అలాంటి వాక్యాల్ని హృదయానికి హత్తుకొనేలా చేస్తుంది.

“ఉత్తమ క్రమంలో పేర్చబడ్డ పదాలు, ఉత్తమ క్రమంలో పేర్చబడ్డ ఉత్తమ పదాలు” అంటూ వచనాన్నీ, కవిత్వాన్నీ విడదీస్తాడు కోల్రిడ్జ్. కానీ ఒక్కోసారి ఈ రెంటిమధ్యా సరిహద్దు రేఖను గుర్తించటం చాలా చాలా కష్టం. సరిగ్గా అలాంటి అనుభవమే “మధుపం” అనే పుస్తకం చదివేటపుడు కలిగింది. పుస్తక రచయిత పేరు పూడూరి రాజిరెడ్డి. సాక్షి పత్రికోద్యోగి.

వచనం వ్రాసినా సరే కవి లానే వ్రాయాలన్న నియమం ఏమన్నా పెట్టుకొన్నాడేమో ఈ రచయిత, చక్కటి కవిత్వం పేజీ పేజీనా హాయిగా మొహానికి తగుల్తూ మోహపరుస్తుంది.

ఈ పుస్తకంలో మొత్తం ఇరవై అయిదు వ్యాసాలున్నాయి. దాదాపు ఇవన్నీ సాక్షి పత్రికలో జెంటిల్మేన్ శీర్షికన ధారావాహికంగా వచ్చినవే.

ఒక రచన చేసేపుడు, నీవద్ద ఒక ఖాళీ కాగితం, ఒక పెన్సిలు, సత్యాల్ని పరమసత్యాలుగా ఆవిష్కరించవలసిన బాధ్యతా ఉంటాయి. పచ్చిపచ్చిగా ఉండే వాటిని తీసుకొని, వాటిని పూర్తిగా మాగిన వాటిలా మార్చాలి. ఆ పని సహజంగా జరిగినట్లనిపించాలి. . అప్పుడు మాత్రమే ఆ రచన చదువరి అనుభవంతో మమేకం కాగలదు – హెమ్మింగ్వే.

పై వాక్యాలు ఈ రచయిత తీసుకొన్న వస్తువుకి చక్కగా సరిపోతాయి. ఈ వ్యాసాలన్నీ స్త్రీ పురుషుల సంబంధాలకు సంబంధించినవే. అలాంటి వస్తువుని తీసుకొని, ఒక పురుషుని కోణాన్ని ఎంత సున్నితంగా ఆవిష్కరించినా, ఎమ్.సీ.పీ. అన్న బిరుదు రెడీగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే ఇక్కడి వస్తువు పచ్చి పచ్చిగా ఉంటుంది. దాన్నిఈ రచయిత తర్కంతోనూ, కవిత్వంతోనూ పండించగలిగాడు. ఇదంతా సహజమేనని చదువరిని నమ్మించగలిగాడు. ఈ వ్యాసాలు చదువరి ఆలోచనలతో మమేకం అయ్యాయి అన్న విషయం రాజిరెడ్డి గారి మాటల్లోనే _ _ _..” ఈ పుస్తకంలో నేను ఎంత ఉన్నాను, జనరలైజేషన్ ఎంత? అంటే చెప్పటం కష్టం. ఇది రాస్తున్న వారాలన్నీ ‘మీరు మా ఇంట్లో రహస్యంగా ఉండి ఇవన్నీ అబ్జర్వ్ చేస్తున్నారా?’ అని అడిగిన మగవాళ్లున్నారు. అంటే, చాలామంది వీటితో ఐడెంటిఫై అయ్యారు. ఆ లెక్కన ఇందులో పెళ్లయిన ప్రతీ మగాడున్నాడు.”

ఈ పుస్తకంలో ఎందరో జెంటిల్మెన్ లు మనసు విప్పిమాట్లాడుతూంటారు. ఆఫీసులో ఆరునెలలక్రితం పరిచయమైన అమ్మాయి ప్రెజెన్స్ కోసం శెలవురోజుకూడా ఆఫీసుకొచ్చే ఓ జెంటిల్మెన్ — మర్యాదకు రిఫైన్డ్ వెర్షనే షివల్రీ అని గొప్ప రహస్యాన్ని విప్పి చెప్పే మర్యాదస్తులు

– పొద్దున్న లేవగానే నల్ల నీళ్ల కోసం లుంగీ ఎత్తికట్టి, మళ్లీ నీళ్ళు ఎప్పుడొస్తాయో అని ఆలోచిస్తూ లుంగీ దించి పడుకొనే దాకా సంసార సాగరాన్ని ఈదే మధ్యతరగతి ఉద్యోగులు – లేని గుర్రాన్ని కట్టి, ఊహ్ ఖడ్గాన్ని సవరించి, కష్టాల కళ్లాన్ని నియంత్రించి, మీసం మెలేసుకొంటూ అలా జాలీగా సంసార రధాన్ని నడుపుకొంటూ పోయే మగసిరి సింహాలూ – భార్యను చిన్న చిన్న విషయాలలో మాయచేయటంలో కూడా ఓ అందం, ఓ ఆకర్షణ, ఏదోలా కాపురాన్ని సౌఖ్యంగా మలచుకోవాలన్న తహతహ ఉందనే జెంటిల్ భర్తలూ – దు:ఖాన్ని గుండెల్లోనే దాచుకోవక్కరలేదనీ, తృప్తిగా జీవితానికి సరిపడా ఏడుద్దామనీ, ఏడిచే మగవాడిని నమ్మొచ్చని చాటిచెపుదామనే జెంటిల్మెన్లు – మా అటెన్షన్ నీ అందానికి సర్టిఫికేట్, నేను చూస్తున్నానో లేదో అని నువ్వు నా వైపు చూస్తుంటావు. నేను చూడగానే ఎందుకు చూసావన్నట్లు కెళ్లెగరేస్తావు, ఇదెక్కడి మోసమని వాపోయే జెంటిల్మెన్ – అమ్మపెట్టే కాకర చారు, అత్తమ్మ చేసే సాంబారు, అక్కచేసే ఉప్పిడి పిండి, వదిన చేతి చికన్ తిండి···. అవి కాదా బతికిన క్షణాలు. ఇంటికి వెళ్లడానికో కారణంగా కనిపించే నీ ఒంటి విరుపు, ఇంట్లోంచి బయటకి వచ్చేపుడు టాటా చెప్పే చిన్న కూతురు కళ్ళ మెరుపు ---. వీటి కోసం మళ్లీ పుడితేనేం? అనుకొనే సగటు జీవులు ——- ఇలా ఎంతో మంది "మనవాళ్లు" కనపడతారు. వాళ్లు చెప్పే ఆనందాలు, బాధలు, సమస్యలూ వింటూంటే ఇవన్నీ మనవే కదా అని అనిపిస్తుంది.

అలాగని ఈ రచయితను స్త్రీ ద్వేషిగానో, పురుషాహంకారిగానో పరిగణించలేం. కోపం తాపం, వాంఛ, వాత్సల్యం, అక్కసు, అభిమానం ---. పురుషునికి సంబందించిన ఎన్నో ఎమోషన్స్ కు స్త్రీ కారణమౌతుందన్న ఎరుక కలిగే ఇలాగంటాడు "బహుసా ఒకరినొకరం భరించటానికే మనం పుట్టామేమో, అదే మన జన్మల రహస్యం కాబోలు" అని.

భార్యాభర్తలమధ్య చిన్నిచిన్ని గొడవలు ప్రతీ సంసారంలోనూ సహజమే. కలహానంతర కలయికలు ఈ జీవనయంత్రానికి కందెన వంటివి. దాదాపు అన్నిసందర్భాలలోనూ స్త్రీ యే క్షమయాధరిత్రి అన్న చందాన పురుషుణ్ణి కాపాడుతూంటుంది. ఇదే విషయాన్ని రచయిత ఇలా వర్ణిస్తాడు "ఒక్కోసారి అనిపిస్తుంది, ఒంటరిగా ఎక్కడికైనా పారిపోదామని, కానీ పోలేను. మౌనంలోకి వెళ్లిపోతాను. నీతో ఉంటూనే ఒంటరినౌతాను. కొన్ని క్షణాలు గంటలు పూటలు మనమధ్య నిశ్శబ్దం···. దాన్ని బద్దలు కొట్టే శక్తి నాకైతే లేదు. నువ్వే చొరవ తీసుకుంటావు. మళ్లీ చొరవ తీసుకున్నందుకు నన్ను దెప్పి పొడుస్తావు. నేను అలా చేయనందుకు పొగరంటావు"

"సంపాదించేది నేను --- కాణీ లేదు" అనే వ్యాసం చాలా బావుంది. మరీ ముఖ్యంగా ఆ వ్యాసానికిచ్చిన ముగింపు. "నాన్న రాయని లేఖ" అనే వ్యాసంలోని ఆర్ధ్రత చదువరుల హ్రుదయాలను మెలిపెడుతుంది. దాన్ని వ్యాసమనాలో లేక ఒక మంచి కథ

అనుకోవాలో తెలియదు కానీ, ఒక మంచి కధకుండాల్సిన లక్షణాలన్నీ ఉన్నాయి. (ఇదే కాదు ఈ సంకలనంలోని చాలా వ్యాసాలకి కూడా)

నీకు గాజులు – నాకు సంకెళ్లు అనే వ్యాసంలో వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు పట్ల స్త్రీవాదులు ఆగ్రహం వ్యక్తం చేయటం జరిగింది. దానిపై అరణ్య గారు భూమిక పత్రికలో వ్రాసిన స్పందనా వ్యాసాన్ని కూడా పుస్తకంలో జతపరచటం జరిగింది.

రచయిత కొటేషన్లనే ప్రతీ వ్యాసానికి హెడర్, ఫుటర్ లు గా ఉంచటం నచ్చింది. మచ్చుకు కొన్ని

“స్త్రీ, పురుషుడు సమానం అనే భావనే నాన్సెన్స్. మల్లెపూవు, గులాబీ… దేని ప్రత్యేకత దానిదే. వాటిని సమానం అనాల్సిన అవసరం ఏముంది?

“స్త్రీతో అటు ఉద్యోగమూ చేయించి, ఇటు ఇల్లూ చూసుకోవలనడం డబుల్ హింసించడమే”

“భర్త జుట్టులోకి ఆమె చేతులు జొనిపి, ఒక్కో వెంట్రుకను తట్టుతూ అలా వదిలేస్తుంటే, ఆమె వేళ్ళలోంచి కురుల కుదుళ్లలోకి జీవశక్తి ఏదో ప్రవహిస్తూంటుంది” —— —— ఇలా ఎన్నెన్నో.

ఈ పుస్తకంలోని వ్యాసాలు మంచి ఫ్రెష్ నెస్ తో బరువెక్కి ఉంటాయి. శైలిలో ఏదో గమ్మత్తు ఉండి వాక్యాల వెంబడి కళ్లను పరుగులెత్తిస్తుంది. వాక్యాల వెనుక తారాడే చిలిపితనం, ప్రేమ, ఆరాధన, విరహం, నిరసనా, పెంకితనం మంచి పఠనానుభవాన్ని మిగుల్చుతుంది.

చివరగా మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా వ్రాసిన “మీరు దేవతలు” అనే వ్యాసంలో ” మీరు ప్రేమించినంతగా మిమ్మల్ని ప్రేమించలేని మా బలహీనతను క్షమించండి” అన్న వాక్యం ప్రతి మగవాని అంతరంగాన్ని ఇముడ్చుకుందనిపిస్తుంది.

25-Nov-2009

ఆకెళ్ల రవి ప్రకాష్ – "ఇసక గుడి"

ఇసకగుడి
ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్

రవి ప్రకాష్ నైష్టికుడు. కవిత్వానికో నీతి ఉంది ప్రతిదానికీ ఉన్నట్టే. ఆ నీతిని పాటిస్తాడితను. పోస్ట్ మోడర్నిజం లాంటి సిద్ధాంతాల్ని నమ్ముకుని అస్పష్టత అనే ఏట్లో దిగకపోవటం, రాజకీయాలతో కవిత్వాన్ని వ్యభిచరింప చెయ్యటానికి నిరాకరించటం, శబ్దగౌరవాన్ని పాటించటం, భాషా కాలుష్యాన్ని నివారించటం లాంటి నైతిక నియమాల్ని పాటిస్తాడు రవి ప్రకాష్. – ఇస్మాయిల్

1993 లో "మరో మొహంజుదారో" కవితా సంపుటితో ఆకెళ్ల రవి ప్రకాష్ తెలుగు సాహిత్యలోకంలోకి ఒక మలయమారుతంలా ప్రవేశించారు. మరలా 2000 సంవత్సరంలో "ఇసక గుడి" అనే కవితా సంకలనంతో తన సంతకాన్ని తెలుగు సాహితీపుటలపై చిరస్థాయిగా నిలిచేటట్లు చేసుకొన్నారు.

పైన ఇస్మాయిల్ గారు అన్నట్లు రవిప్రకాష్ కవిత్వం ఇజాలకు, రాజకీయాలకు అతీతంగా సాగుతుంది. జీవన వైవిధ్యాలు , ప్రకృతి సౌందర్యాలు అలతి అలతి పదాలలో అందంగా ఒదిగిపోతాయి. కవిత్వానికి జీవితం ఎప్పుడైతే ముఖ్య వస్తువవుతుందో, జీవితానికి ఉన్నంత విస్తృతీ అట్టి కవిత్వానికీ వస్తుంది. అందుకనే రవిప్రకాష్ కవితల్ని చదువుతూంటే వస్తువైవిధ్యం విస్మయపరుస్తుంది. ఇంటిలో జరిగే పితృదినం, హోటల్ లో గడిపిన ఒక రోజు, అంధబాలల ఆశ్రమ సందర్శనానుభవం, రైలు కోసం నిరీక్షణ, గ్లాసులలోకి కవిత్వాన్ని వొంపుకొన్న రాత్రి – వంటి కవితావస్తువులు ఈ కవి కున్న నిశితదృష్టికి నిదర్శనాలుగా నిలుస్తాయి.

వృద్ధ తల్లిదండ్రుల్ని వొదిలిపెట్టి, కాంక్షా తీరాలకై వలస పోయిన వారిని "వెలితి" అనే కవితలో కవి ఇలా ప్రశ్నిస్తాడు

నువు కురిపించే డబ్బుతో
వాళ్లు కొనుక్కోలేనిదేదో వుంది
ఈ వయసులో వాళ్లకి కేవలం
డబ్బుతో దొరకనిదేదో వుంది.

నువు విమానంలో ఇలావచ్చి
అలా వెళిపోవడంలో
ఏదో లోపం ఉంది.

ఆ లోపం ఏమిటో కవి చెప్పడు. పఠితను ఆలోచించుకొమ్మంటాడు. అలా చదువరి ఆలోచనల్ని ఈ కవిత నీడలా వెంటాడుతుంది చాలా దూరం.

వైయుక్తిక అనుభవాన్ని సమర్ధవంతంగా సార్వజనీనం చేయటంలోనే కవి ప్రతిభదాగిఉంటుంది. అనుభవం కవిత్వంగా రూపాంతరం చెందినపుడు అది వినిపించే సంగీతంలో మన అనుభవాలు, మన కలలు, మన కన్నీళ్ళు, మన దృశ్యాలే ఉంటాయి. అవి చదువరిని సరసరా లోనికి లాక్కొంటాయి. అందుకనే కాబోలు కవి తన చిన్నతనం నుంచి అనేక ఊర్లు మారటం మూలాన పరిచయమైన భిన్న దృశ్యాలు, వివిధ వ్యక్తులు తన కవిత్వానికి ముడిసరుకని “చిన్నప్పటి సంగీతం” అనే కవితలో ఇలా చెప్పుకుంటాడు.

నా జ్ఞాపకాలన్నీ అక్షరాలుగా
రూపాంతరం చెందాయి.
నాలోని మనుష్యుల మీద
మారిపోతున్న దృశ్యాలమీద
నేను పాటలు కట్టటం నేర్చుకొన్నాను.

నాలోని కాలవలు, నదులు, కొండలు, సముద్రాల మీద
నేను వాక్యాల్ని పేర్చుకోవటం నేర్చుకొన్నాను.

లోకం వెయ్యి ముక్కలుగా చీలిపోవటాన్ని అనాదిగా ఏ కవీ హర్షించలేదు. “వెయ్యిముక్కల ఆకాశం” అనే కవితలో ఈ కవి కూడా తన వసుధైక గీతాన్ని ఇలా ఆలపిస్తాడు.

సరిహద్దుల మీద
పెద్దగా నమ్మకం లేదు నాకు
ఎక్కడయితేనేం
ఎప్పుడయితేనేం
సరిహద్దులన్నీ రక్తంతో తడిసినవే……..
ఎన్ని సామ్రాజ్యాలు కూలాలీ,
ఎన్ని సరిహద్దులు చెరగాలీ
ఆకాశాలన్నీ ఒకటి కావటానికి!

ఉదయపు వర్ణన ని అనేక కవితల్లో చదువుతాం. కానీ ఈ వాక్యాలను చూడండి.

ఒక అందమైన ఉదయాన్ని భద్రంగా
నాకప్పగించి వెళిపోయిన వాళ్లందరకీ
మళ్లీ ధన్యవాదాలు చెప్పుకొంటాను!

రమణీయ దృశ్యాలను తనకు ప్రసాదించిన దేవునికో ప్రకృతికో లేక చుట్టూ సమాజానికో కృతజ్ఞతలు చెప్పుకోవటమనేది హృదయం నిండా ప్రేమ, లాలిత్యం, కవిత్వం కలిగిన వ్యక్తులు మాత్రమే చేయగలరు. అందుకేనేమో బహుసా ఆఫీసు పని ఒత్తిడులలో సతమతమవుతూ, చుట్టూ పేరుకొన్న ఫైళ్లను చూస్తూ ఈ హైకూలు వ్రాయగలిగారు.

ఆఫీసులో గుట్టలు గుట్టలుగా
ఫైళ్లు
ఇదంతా కవిత్వమైతే
ఎంత బాగుణ్ణు.
ఫైలు మీద వాలిన పిట్ట
నా సంతకం
వెల వెల బోయింది.

ఈ ప్రాపంచిక వ్యవహారాలను మోసుకు తిరిగే కాగితాలన్నీ కవిత్వమైతే ఎంతబాగుణ్ణు అనటం, తన అధికార దర్పం అంతా ఒక పిట్ట ముందు వెల వెల బోయిందనటం వంటివి, వృత్తిరీత్యా IAS అధికారి అయిన శ్రీ ఆకెళ్ల రవి ప్రకాష్ గారు మాత్రమే సాధికారికంగా సృష్టించగలిగే పదచిత్రాలు.

ప్రతీ మతంలోనూ గతించిన పెద్దలను తలచుకోవటానికి ఏదో ఒక ఆచారం ఉంటుంది. కవి చిన్నప్పటినుంచీ ఇంట్లో జరిగే అట్లాంటి ఒక కార్యక్రమానికి (తాతగారి తద్దినం కావొచ్చు) గొప్ప తాత్వికత అద్ది “నిరంతర యాత్ర” అనే కవితలో అద్భుతంగా ఆవిష్కరిస్తాడు.

నాలుగు చితుకుల మధ్య
మండుతున్న సూర్యగోళం ముందు
ఒక మహా కావ్యానికి ఆవిష్కర్తలా
కూర్చునుంటాడు నాన్న.
మాటి మాటికీ ఆయన గొంతు
మూగవోతుంటుంది.
దు:ఖాన్ని పోగులుగా లాగిపట్టి
పదే పదే మంత్రాల్ని వల్లిస్తుంటాడాయన.
పదం పదంలోనూ కోల్పోయిన
ఒక వ్యక్తిని తిరిగి తెచ్చుకుంటాడు

నిష్క్రమించే ప్రతీ పాత్రా
మనల్ని మనకి గుర్తుకు తెస్తుంది
అసలు ప్రయాణం అక్కడే మొదలవుతుంది.

ఈ కవితా సంపుటి మొత్తం మీద గొప్ప ఆర్ధ్రతతో నిండిన పద్యమది. అసలు ప్రయాణం అక్కడే మొదలవుతుందని అనటంలోనే ఈ కవిత లోతూ, విస్తృతీ దాగిఉంది. ఛిద్రమవుతున్న కుటుంబ సంబంధాల నేపధ్యంలో, ఈ కవితా సందర్భాన్ని స్మరించుకోవటం అవసరమేనేమో!

అరకులోయను (మరేదైనా ప్రకృతి రమణీయ ప్రదేశం కూడా కావొచ్చు) సందర్శించటం ఒక గొప్ప అనుభూతి. జీవితంలోని సౌందర్యాల్ని, ఉద్వేగాల్నీ, హృదయ చెలమల్నీ మింగేసే నగర జీవన ఇనుప కౌగిలి నుంచి ఒక్క సారి బయటకు వచ్చి ఆకు పచ్చని అరకులోయలో విహరించే అనుభవాన్ని కవి ఇలా వర్ణిస్తాడు.

నగరం అణగదొక్కిన ఉద్వేగాలన్నీ
లోయ సాంగత్యంలో నిద్రలేస్తాయి.
కళ్లు మళ్ళీ సజలమౌతాయి.
తలమీద నేనింతవరకూ మోసిన
ప్రపంచం దిష్టి బొమ్మ వెయ్యి చెక్కలవుతుంది.

ఓ జీవితకాలం పాటు కలిసి జీవించిన దంపతులలో ఒకరు మరణించగా రెండవ వారి జీవితంలో వర్షించే విషాదం దారుణంగా ఉంటుంది. ఆ శూన్యాన్ని వర్ణిస్తూ "ఇద్దరు నడచి వచ్చిన దారి" అనే పేరుతో వ్రాసిన కవిత ఈ పుస్తకం మొత్తానికి మకుటాయమానంగా నిలుస్తుంది.

ఆ రెండు యవ్వన నయన సముద్రాల
మొగలిపూలు విప్పిన మౌనాల ఉద్వేగంలా
ఎన్ని సాయింత్రాలిక్కడ
తెల్లగా రెపరెపలాడాయో!
ఇద్దరు నడచి వచ్చిన దారి మీద
వణుకుతున్న స్వప్నంలా ఆయనొక్కడే!

ఈ ముగింపు వాక్యంలో వణుకుతున్న అన్న పదం ద్వారా వృద్ధాప్యాన్ని శోకాన్ని, నిస్సహాయతను కవి ధ్వనిస్తున్నాడు. అలాంటి ముదిమికి మిగిలేవిక ఏముంటాయి, స్వప్నాలు, జ్ఞాపకాలు తప్ప.

క్లుప్తతకూ, పదబంధాల్ని సృష్టించటంలోని పటిమకూ ఈ వాక్యం ఒక గొప్ప ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది.

తను కొత్తగా చేరిన పాండిచేరీ (పుదువై) పై వ్రాసిన ఒక దీర్గ కవిత (అపరిచిత జ్ఞాపకం) కూడా ఈ సంకలనంలో చోటుచేసుకొంది. ఈ కవిత లోతైన తాత్వికతతో సాగుతుంది. కవితా నిర్మాణం ఉదావర్త గతిలో (స్పైరల్ మోషన్) లో ఉండి, హృదయానికి గొప్ప అనుభూతిని మిగులుస్తుంది.

ఈ కవితలోంచి కొన్ని వాక్యాలు –

ఒక కొత్త నగరాన్ని చేరటం అంటే
మరో దేహాన్ని వెతుక్కోవడమే.
ఒక కొత్త భాషని నేర్చుకోవటం అంటే
మరో బాల్యాన్ని ఆశ్రయించటమే – అనే వాక్యాలతో మొదలవుతుంది
నెమ్మదిగా నగరం తన్ని తను
పరిచయం చేసుకొంటుంది//
పొడుగాటి రోడ్లన్నీ
మలుపులు మలుపులుగా అర్ధమౌతాయి.//
రోజులు పాతబడతాయి
కానీ సముద్రం కొత్తగా మిగిలిపోతుంది – అంటూ సాగుతుంది.
జనన మరణాల జాడ ఎవరికి తెలుసు
ఇది ఎన్నో మజిలీయో ఎవరికి గుర్తు.
అదే అపరిచిత జ్ఞాపకంలోకి
మళ్లీ మళ్లీ సాహసం. – అంటూ ముగుస్తుంది.

(ఈ కవితను ఇస్మాయిల్ గారు విశ్లేషించిన తీరు అత్యద్భుతంగా ఉంటుంది)

సైగల్ గాత్రం పై వ్రాసిన “సైగల్” అనే కవితలో
సాయింత్రం రాత్రిలోకి కరుగుతుంటుంది
అపుడు వినిపిస్తుంది నీ స్వరం///
గాయాలన్నీ మానిపోతాయి.
వేదనలన్నీ తీరిపోతాయి.
మహా యుద్దాలు ఆగిపోతాయి.

స్వప్నాలన్నీ వికసిస్తాయి.

రాజకుమారి నిద్రలోకి జారుకుంటుంది.

నిజమే మరి, స్వప్నాల్ని వికసింపచేసే శక్తీ, హృదయ రాకుమారిని నిద్రబుచ్చే మాధుర్యం సైగల్ పాటలోనే కాదు రవిప్రకాష్ కవిత్వంలో కూడా ఉన్నాయనిపిస్తుంది ఈ పుస్తకం చదివితే. చక్కని చిక్కని కవిత్వాన్ని ఇష్టపడే ప్రతి ఒక్కరికీ ఈ పుస్తకం నచ్చుతుంది.

24 OCTOBER 2009

“యానాం వేమన ఏమనె….” అఫ్సర్ కవిత

అనుభవం నుంచి పుట్టే కవిత్వానికి ఆయుర్దాయం ఎక్కువ. అనుభవాన్ని వెచ్చని స్పర్శగా మలచగలిగే కవి చేతిలో పడితే ఇక అది ఓ శిల్పమై నిలుస్తుంది. టౌనుల్లో కూర్చొని రాసే విప్లవగీతాల హోరులో, సుష్టుగా భోంచేసి అల్లిన ఆకలి కేకల కవిత్వం మధ్య, మూలాల్లో నిలుచుని పలికిన “యానం వేమన ఏమనె…..” కవితా వాక్యాలు నన్ను చాన్నాళ్లు కలవర పెట్టాయి. నా జీవనయాన రెపరెపల్లో చెక్కుచెదరక మరల మరల గుచ్చుకొంటూ, అదే బాధ, అదే అశాంతిని రగిల్చే కొన్ని వాక్యాలలో ఇవి మరపురానివి.

ఈ కవితను మొదటి సారిగా ఆంధ్రజ్యోతి పత్రికలో చదివాను (1992). ఈ కవి ఎవరో మా “యానాం” గురించి రాసాడన్న కుర్రతనపు ఉత్సుకత మొదట్లో ఉండినా, పదే పదే చదివినపుడు, ఈ కవితలో జీవిత సామస్త్యాన్ని ఇముడ్చుకొన్న ఒక “రక్త స్పర్శ” కనిపించింది. కొన్ని ప్రశ్నలకు సమాధానాలు దొరికాయి. “శ్రమైక జీవన సౌందర్యం” అని శ్రీశ్రీ వర్ణించినా, “మంచియన్నది మాలయైతే మాలనేనగుదున్” అని గురజాడ ప్రకటించినా, “శ్రమకు విశ్రాంతి కంటికి రెప్పలా ఉంటుంది” అని టాగోర్ అన్నా ఏదో వెలితి. ఒక ఆలోచన ఎప్పటికీ తెగేది కాదు. లోపలి దారం కనిపించనితనం వెంటాడుతూండేది.

ఆ మహాకవుల కాలంనుంచీ ఇప్పటిదాకా సామాజిక చైతన్యం వేయి దళాలతో వికసించటం వల్లనో ఏమో, ఆ కనిపించని దారమేదో ఈ కవితలో కవికి దర్శనమయ్యింది.

సందర్భం-: కవి యానాం వెళ్లినప్పుడు మాదేటి “సుబ్రమణ్యం” అనే ఒక దళితుడు కొన్ని వేమన పద్యాలు పల్లె పాటలు వినిపించాడు. ఆ యానాం వేమన ఆ రోజు “ఇన్నాళ్లుగా రాస్తుండారు, మా కష్టాలూ, కన్నీళ్లు మీకు ఆపడ్డయా దొరా. ఒకే దారి గుండా వచ్చాం కదా మన ఆకెందుకు ఎడమయ్యింది బాబయ్యా” అని సంధించిన ఒక ప్రశ్న కవిహృదయపు బుల్స్ ఐ కి గుచ్చుకుంది. అంతవరకూ కలల లోకంలో విహరించిన కవి ఆలోచనల్ని పేకమేడలా కూల్చివేసిందా ప్రశ్న. కూలిన ఆ ఆలోచనల్లోంచి ఓ ఫీనిక్స్ పక్షిలా ఈ కవిత పైకి లేచింది. కవుల్ని “నిజం చెప్పు” అంటూ శాసిస్తూంది ఈనాటికీ.

ఆ దళితుని ప్రశ్నకవిలో రగిల్చిన అంతర్మధనం ఈ కవిత లో కనపడుతుంది. ఏమిటీ పరిస్థితులలకు కారణం అనుకుంటూ తన లోపల్లోకంలో అన్వేషణ సాగిస్తాడు కవి. తన చదువునూ, జ్ఞానాన్ని తడిమి చూసుకుంటాడు. ఒక సమాధానంకోసం దోసిలి పట్టి అర్ధిస్తాడు కవి. ఆ వెతుకులాటలో ఎన్నోతరాలుగా మూసుకుపోయిన కనులు సాక్షాత్కరిస్తాయి. తన అంధత్వం తనకే గోచరమౌతుంది. బలవంతంగా వర్గాల మధ్య ఏర్పడిన కండిషనింగ్ తెలుస్తుంది. ఒక వర్గం సాగించిన వివక్ష కనపడుతుంది. ఆ అనుభవం ఇచ్చిన జ్ఞానంతో కవి “మాటకీ అక్షరానికీ చెమట చేతుల మోటుదనం కావాలిక” అని ప్రకటిస్తాడు. మట్టివాసనను, కన్నీటి జాడలనీ, కవిత్వం ప్రతిబింబించాలని ఒక దిశానిర్దేశం కావిస్తాడు.

కవిత్వంలో మనిషివాసన కన్నా చమట చేతుల మోటుదనం యొక్క అవసరతను ఈ కవితలోని అక్షరక్షరం ఎలుగెత్తి చాటింది. దళితకవిత్వ ఉద్యమంలో వస్తువుని నిర్ధిష్టంగా గుర్తించి వ్రాయబడ్డ కవితలలో ఈ కవిత ముందుంటుంది. ఎందుకంటే, ఈ కవితానంతర కాలంలో మహోత్తుంగ తరంగాల్లా ఎగసిపడ్డ దళిత, బహుజన, మైనారిటీ కవిత్వాలలో ఈ కవితాత్మే శత సహస్ర రూపాలతో సంచరించటం ఒక చారిత్రక పరిణామం.

నాకు ఈ కవితలో, వ్యక్తి అనుభవాన్ని కవిత్వంగా మార్చగలగటం, లోపల్లోకపు సంఘర్షణను నిజాయితీగా అక్షరీకరించటం, కవిత్వం సామజిక హితాన్ని కలిగించాలన్న దృక్పధము కనిపిస్తాయి. బహుసా మంచి కవిత్వానికి పై మూడు లక్షణాలు కొలబద్దలేమో కూడా.

నాకు నచ్చిన కవిత గురించి, ఆ కవిత కలిగించిన ఆలోచనలగురించి పంచుకొనే అవకాశాన్ని కలిగించిన పుస్తకం.నెట్ వారికి కృతజ్ఞతలు తెలియచేసుకొంటూ, అఫ్సర్ గారు వ్రాసిన యానం వేమన ఏమనె.. కవితను ఇలా మిత్రులతో పంచుకోవటాన్ని సంతోషిస్తూ……

యానాం వేమన ఏమనె……..

కలల పక్క మీంచి కలవరిస్తూ
నేల మీద దబ్బున పడిపోయినట్టు
చితికిపోయిన ఆకాశం మీంచి నువ్వు
నన్ను భూమ్మీదికి నెట్టినప్పుడు
నా ప్రపంచం మీద కొత్త సూర్యుడు పొడిచాడు

ఒకటి రెండు పదులు వందలుగా విస్తరించి నువ్వు
ఆకాశ శూన్యాన్ని నింపుకొని పోతున్నప్పుడు
నేను ఒఠ్ఠి శున్యాన్నై
శూన్య గోళాన్నయి నీ చుట్టూ పరిభ్రమిస్తూ ఉండి పోయాను.
నేను నిలబడినప్పుడు
మళ్లీ నన్నొక ప్రశ్నగా మార్చి
నా కాళ్ల కింద భూమిని తొలిచావు నువ్వు.
ఆ తర్వాత నేను
నా మొహం వెనుక
వేన వేల భూగోళాల్ని కొండకోనల్ని తవ్వుకుంటూ వెనక్కి వెళ్లిపోయాను
నేను తెచ్చుకున్న చదువునంతా పారబోసుకున్నాను
మళ్లీ దాహం తీర్చమని నీ ముందు దోసిలి ఎత్తాను
నువ్వు నీళ్లూ వొంపలేదు
నా దోసిలీ నిండలేదు
నా దాహం పిడచకట్టుకుని నేను ఎడారినయ్యాను.
నా వొడ్డున ఏ నీటి చుక్కయినా చేపపిల్లలా
విలవిల విల్లాడుతుందేమోనని
మళ్లీ మళ్లీ ఎదురుచూస్తూనే ఉంటాను నేను.

2.
ఎవడు పుట్టినా ఆడదానికేగా
ఏ ఆడదైతేనేం
ఎవడు పుట్టినా రక్తం లోంచేగా
ఏ రక్తం అయితేనేం, మరి
నా యిస్తరి దూరంగా ఎందుకు పెడ్తివి నా దొరా నా రాజా
అని ఈ భూమి కెదురుంగా నిలబడి
సూర్యుడిలా నువ్వు నన్ను పొడుస్తూనే ఉంటావా!
ఇంత తెలిసీ ఇంత చేసీ
నీ కష్టాన్నీ, నీ కన్నీళ్లనీ చూడలేని
అంధుణ్నయిపోయినందుకు
నా కన్రెప్పలకి నీ మాటల సూదులు వేలాడ్తూనే ఉన్నాయి నా మట్టి మనిషీ!
నేను వొట్టి మనిషినే అనుకున్నా
నువ్వూ వొట్టి మనిషివే అనుకున్నా
మనిద్దరి చీమూ రక్తవూ వొక్కటే అనుకున్నా
తోలు తిత్తి ఏదైతేనేం
మనిద్దరి కష్టాలూ వొక్కటే అనుకున్నా

అంతా వొట్టిదే నా మట్టి మనిషీ!
నా వొంటి మీద చౌక్కా రంగుని బట్టీ
నా పెదవి మీద మాటల వాసన్ని బట్టీ
నా తల్లీదండ్రీ నాకు పంచిచ్చిన రక్తాన్ని బట్టీ
నా చేతుల మోటుదనాన్ని బట్టీ
తలపాగా తీసి నువ్వొచ్చినప్పుడు
నీ ముందు వొంగున్న తీరును బట్టి
నా మనిషితనం ఖాయమైపోతున్నప్పుడు
నేను వొట్టి మనిషిని ఎట్లవుతా?

3
మాటకీ
అక్షరానికీ
మనిషివాసన ఉంటే సరిపోద్దా?
పోదు,
ఏ మనిషి వాసనో గట్టిగా పసికట్టనీ.
మాటకీ అక్షరానికీ
చెమట చేతుల మోటుదనం కావాలిక!
మాటకీ
అక్షరానికీ
కళ్లకింద బాధతో ఏడుపుతో
తడిసీ నానీ
నల్లబారిన నీడ కావాలిక
మాట నిజంగా మాటయితే
మనువు మాటలో చెప్పాలంటే
అది కాళ్లలోంచి పుట్టాలి
మట్టి కాళ్లలోంచి పుట్టాలి.

- అఫ్సర్

8 SEPTEMBER 2009

పల్లెలో మా పాత ఇల్లు – ఇస్మాయిల్

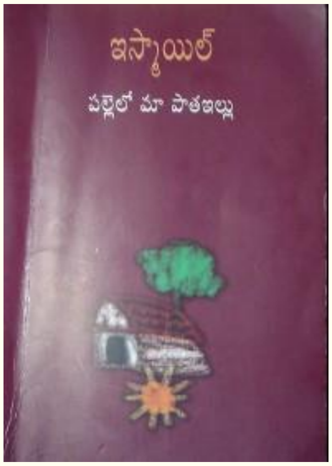

“చెట్టు నా ఆదర్శం” అంటూ తన కవిత్వ హరిత కాంతుల్నిదశదిశలా ప్రసరింపచేసిన ఇస్మాయిల్ గారు పరిచయం అవసరం లేని కవి, మరీ ముఖ్యంగా అంతర్జాల పాఠకులకు. ఎందుకంటే, ఏ ఆధునిక మహాకవి సంపూర్ణ సాహిత్యం దాదాపు పూర్తిగా అంతర్జాలంలో లభ్యమవుతుందని చూస్తే, అది ఒక్క ఇస్మాయిల్ గారిదే.

ఇజాలు, వాదనలు లేకుండా, మన దైనందిక విషయాలు, చిన్న చిన్న అనుభవాలు, ప్రకృతి కరుణించే సుందర అపురూప దృశ్యాలు, ఆయన కవితాలోకంలో, కరుణ, తాత్వికలను అలంకరించుకొని సంచరిస్తూంటాయి. అలాంటి కవిత్వం ఎవరికి ఇష్టముండదూ.

ఇస్మాయిల్ గారు 2003 నవంబరు, 25న, ఆయనే ఏదో కవితలో అన్నట్టు ఓ విత్తనమై తనని తాను పాతుకొన్నారు. ఆ మహా నిశ్శబ్ధంలోంచి మొలకెత్తిన ఓ తరువే “పల్లెలో మా పాత ఇల్లు” కవితా సంకలనం. దీని ప్రధమ ముద్రణ నవంబరు, 2006. ఇందులో వీరి అముద్రిత రచనలు, కొన్ని అనువాదాలు ఉన్నాయి.

హైకూలను తెలుగు సాహితీలోకానికి పరిచయం చేసినట్లే “తంకా” లను (జపనీయ సాహితీ ప్రక్రియ) పరిచయం చేసే ప్రయత్నం చేసినట్లనిపిస్తుంది ఈ పుస్తకంలో. ఇస్మాయిల్ గారు వ్రాసిన ఒక తంకా

స్టేషన్ రద్దీలో
బెంచీపై కూచుని
ముసిలాళ్లు ముచ్చటిస్తున్నారు.
ప్రవహించే నీటిలో
ప్రవహించని నీడలు.

ఈ పుస్తకంలో వలసపాక హైకూలు అన్న శీర్షికతో మొత్తం 72 హైకూలున్నాయి. ఇస్మాయిల్ గారు తన జీవిత చరమాంకంలో, టౌన్ లో ఉండే తమ ఇంటిని డెవెలప్ మెంట్ కిచ్చేసి, టౌనుకు దూరంగా వలసపాకల అనే ఊరిలో కొన్నాళ్లున్నారు.. శ్రీనాధుడు పాకనాటి వాడయితే నేను వలసపాకనాటి వాడినని ఎక్కడో చమత్కరించారు కూడా. ఆ కాలంలో రాసిన హైకూలివి. ఈ హైకూలలో ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో కనిపించే అదే సౌందర్యారాధనా, అదే

ప్రకృతి పరిశీలనా, అదే తాత్వికతా, అదే నిశ్శబ్దం, పరిమళించే నెమలీకలై చదువరి మనసులను మృధువుగా తాకుతూ పరవశాన్ని కలిగిస్తాయి.
మచ్చుకు కొన్ని

ఇద్దరికీ సంబరమే
సముద్రపొడ్డున జనానికీ,
జనాల ఒడ్డున సముద్రానికీ.

సంజె వేళ
దీపాలు వెలిగించారు
ఎవరి దీపాలు వారివి.

కాకు లెగిరిపోయాయి
నల్లటి నిశ్శబ్దాన్ని
వదిలి.

గిల్లు ప్రేమ
పెచ్చులు పెచ్చులుగా
ఊడుతోంది.

రాత్రి హోరున వర్షం
ఉదయం లేచి చూస్తే
ఎదురింటాయనకు రెండు మేడలు.

గుండె బీటలు పడితే
దిగుళ్లు తప్ప
అన్నీ కారిపోతాయి.

ఈ పుస్తకంలో శ్రీనివాస్ రాయప్రోల్, జీబనానంద దాస్, సుజాతా భట్, రేనర్ మరియు రిల్కే, పాబ్లో నెరుడా మరియు వివిధ జపనీయ కవయిత్రులు వంటి ముప్పై మంది కవుల కవితల అనువాదాలు ఉన్నాయి. చదువుతున్నపుడు అవి అనువాద రచనల్లా కాక,

స్వతంత్ర రచనలుగా అనిపిస్తాయి. దీపావళి రోజు అనే కవితలో పలికించిన విషాదం ఈ రోజు తెలుగునాట చాలా ఇళ్లలో ప్రవహించేదే.

జీబనానంద దాస్ వ్రాసిన బనలతాసేన్ అనే పద్యానువాదంలో, ఇస్మాయిల్ గారి ట్రేడ్ మార్కయిన భాషా సరళత కనిపించదు. దీనికి కారణం బహుసా సంస్కృత భూయిష్టంగా ఉండే మూల కవితే. అనువాదకుడు మూలానికి విధేయుడై ఉండాలి అనే నియమానికి ఈ కవితానువాదం సాక్షి గా నిలుస్తుంది. ఇస్మాయిల్ గారికి బెంగాలి కూడా వచ్చు.

చీనా వేదాంతి అన్న అనువాద కవిత ఇలా సాగుతుంది.

సరే, వాళ్ల చేతిలో ఓడిపోయాం;
ఐతే ఏమైంది?
టీ వచ్చింది తాగు.
మరో తొమ్మిది వందలేళ్లలో
వాళ్లూ ఓడిపోతారు
మరొకళ్ల చేతిలో.

ఈ పదిహేను పదాల కవితలో కవితలో మొత్తం మానవజాతి చరిత్ర ఇమిడిపోలేదూ?

రేబో అనే కవిత కవికి ఉండవలసిన నిబద్ధతను అన్యాపదేశంగా, అద్భుతంగా ఆవిష్కరిస్తుంది.

అంతటి సర్రియల్ పాబ్లో నెరుడా ఇస్మాయిల్ చేతిలో పడి, అలతి అలతి పదాలలో, తేటగా, తేలికగా ప్రకాశించటం, "కృష్ణ పక్షం, ఏల ప్రేమింతు నిన్ను, పరిచ్యుతులు" అనే కవితల్లో చూడవచ్చు. (వీటి మాతృకలను, మిత్రులెవరైనా తెలుపుతారని ఆశిస్తున్నాను – వ్యాసకర్త)

ద్వేషం మానవజాతిని అనాదిగా నాశనం చేస్తుంది అనే భావనను వ్యక్తీకరించే "ద్వేషం" అనే అనువాద కవిత అత్యద్భుతంగా ఉంటుంది. రకరకాల వాదాలతో కొట్టుకు చచ్చే ఈ లోకరీతిని నిరసిస్తూ, మానవత్వాన్ని అక్షరక్షరంలోనూ పలికించే కవిత ఇది. అందులో ఒక చోట

మిగతా అనుభూతుల గురించి చెప్పకండి.
వట్టి నీరసప్పీనుగులు.
సౌభాతృత్వం పేరు చెపితే
ఎక్కడైనా జనం మూగారా?
జాలీ, దయా

ఎప్పుడైనా గెలిచాయా?
పని చేసి చూపించేది
ద్వేష మొక్కటే.

జపనీయ కవయిత్రుల అనువాదాలు చాలా సరళంగా హృద్యంగా సాగుతాయి.

అవ్యక్త వాంఛ
ఘనీభవించి
నా శరీరపులోతుల్లో
నల్లటి ముత్యంలా
మారుతోంది.

ఎన్ని ముద్దులు పెట్టుకొన్నా
ఎన్ని కబుర్లు చెప్పుకొన్నా
నువ్వు నువ్వే
నేను నేనే
వంటివి చదివిన చాలాకాలం వెంటాడతాయి.

ఇస్మాయిల్ గారు కేవలం అనువాదాలను వదిలిపోయారట; మూలంలో చాలామంది కవుల పేర్లను శీ యదుకుల భూషణ్ గారు గుర్తించి, ఈ సంకలనాన్ని తీసుకురావటంలో ఎంతో సహాయపడ్డారు. అలా ఇస్మాయిల్ అభిమానులు తీసుకువచ్చిన పుస్తకం “పల్లెలో మా పాత ఇల్లు” .

ఇజాలు, కులాలు, మతాలు, ప్రాంతీయతలు లేని సార్వజనీనమైన కవిత్వాన్ని అనుభవించి, పలవరించాలని కోరుకొనే వారందరికీ ఈ పుస్తకం నచ్చుతుంది. ఇది ఇస్మాయిల్ గారి చివరి రచనల సంకలనం కనుక, ఆయన అభిమానులందరికీ మరింత అపురూపం.

1 SEPTEMBER 2009

ప్రవహించే ఉత్తేజం చే గెవారా – కాత్యాయని

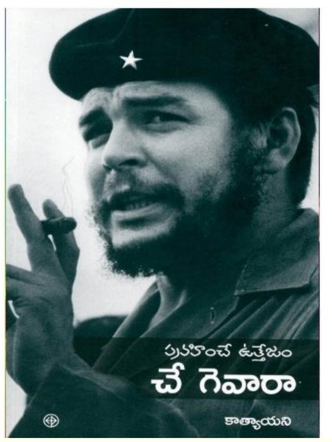

“ఎందుకంత అవస్థ పడుతున్నావ్! నన్ను చంపటానికొచ్చావని తెలుసు. చంపరా పిరికిపందా! ఓ మనిషిని చంపబోతున్నావు అంతే కదా ” అని గర్జించాడతను.

కాళ్లలో రెండూ, మోకాళ్లలో రెండూ, చాతీలో రెండు, పక్కటెముకల్లో రెండు, గుండెలో ఒకటీ మొత్తం తొమ్మిది బుల్లెట్లు శరీరంలో దిగబడటం వల్ల మరణం సంభవించిందని అతని పోస్ట్ మార్టం రిపోర్ట్ తెలిపింది.

★★★

అలా 1967, అక్టోబర్ 9 మధ్యాహ్నం 1:10 నిముషాలకు, బొలీవియా సేనలకు చిక్కిన పోరాటయోధుడు చే గెవారా హత్య జరిగింది.మరణం దేహానికే కానీ ఆలోచనలకు కాదని చరిత్ర నిరూపించింది.

చే గెవారా మరణించి నాలుగు దశాబ్దాలు నిండాయి. దేశదేశాల విప్లవకారులు, రాజకీయవిశ్లేషకులు అతని గురించి ఇంకా చర్చిస్తూనే ఉన్నారు. అనుకూలంగానో, వ్యతిరేకంగానో.

గొప్ప రాజకీయవేత్త, మేధావి, దుస్సాహసికుడు, నిజాయితీకల విప్లవకారుడు, ఒంటెత్తు తత్వమనిషి, ఆదర్శవంతమైన నాయకుడు,స్వాప్నికుడు, ప్రేమికుడు – అంటూ ఎవరికి తోచినట్లుగా వాళ్లు నిర్వచిస్తూనే ఉన్నారు.

చే గెవారా జీవితంలోని సమకాలీన ప్రాధాన్యతను కాత్యాయని గారు రచించిన చే గెవారా అనే పుస్తకం మనముందుకు తెస్తుంది.

క్యూబా విప్లవోద్యమంలో కార్యకర్తగా అడుగుపెట్టి, ఫిడల్ కాస్ట్రో కు కుడి భుజంగా మెసలి, విముక్త క్యూబా రాజ్య పునర్నిర్మాణంలో ప్రధాన పాత్రవహించి, బొలీవియా విమోచనోద్యమంలో అసువులు బాసిన అమరవీరుడు చెగువెరా. ఆయన తన జీవితమంతా అమెరికన్ సామ్రాజ్యవాదం మీద రాజీ లేని పోరాటాన్ని సాగించాడు. జీవితానికీ మరణానికీ

సార్ధకత ఉండాలని తపించిన అచ్చమైన మనిషి. మార్పు జీవితమంత విశాలమైనది అని చెప్పిన విప్లవకారుడు.

ప్రభుత్వాలు మానవజాతిని రెండు పరస్పర వ్యతిరేక వర్గాలుగా విభజించే దిశగా వెళితే, నేను సామాన్యులుండే వర్గం తరపునే నిలుస్తానని ప్రకటించుకొన్న విశ్వమానవుడు.

చే గెవారా జీవితమంతా సామ్రాజ్యవాద శక్తులతో జరిపిన పోరాటాలమయం. తన మార్గం అనితర సాధ్యం అనిపించేలా జీవించిన ఒక గెరిల్లా యోధుడు ఇతను. క్యూబా విప్లవవిజయానంతరం లభించిన అధిపత్యాన్ని స్వచ్ఛందంగా వొదులుకొని మరిన్ని ఇతర లాటిన్ అమెరికన్ ప్రాంతాలను విముక్తం చేయాలని మరలా విప్లవపోరాటమార్గన పయనించిన గొప్ప ధీశాలి. ఆ ప్రయత్నంలో బొలీవియా సైనికులకు చిక్కి హత్యచేయబడ్డాడు.

ఈ పుస్తక రచయిత్రి కాత్యాయని గారి శైలి చదువరి రక్తాన్ని పరుగులెట్టిస్తుంది. వర్ణణలద్వారా ఆయా సంఘటనలలోని ఉద్వేగాలు అక్షరాల్లోంచి హృదయంలోకి ప్రవహిస్తాయి. చరిత్రపుస్తకాలకు ప్రధానంగా ఉండాల్సినవి సంఘటనల క్రమం మరియు తదనంతర కాలంలో ఆ సంఘటనల వల్ల ప్రభావితమైన పరిణామాలు. అవి ఈ పుస్తకంలో ప్రతిభావంతంగా ఉండటంచే కధనం ఆద్యంతం ఒకరకమైన భావోద్వేగానికి గురిచేస్తుంది.

ఏ సామ్రాజ్యవాద ధోరణులకు వ్యతిరేకంగా పోరాడేడో, అవే చే గెవారాను కలిపేసుకొని, ఇతని వెంట్రుకలనుంచి డైరీలవరకు వేలానికి పెట్టటం ఒక దురదృష్ట పరిణామం. “చే గెవారా పాకేజ్” ల పేరిట టూరిష్టులను ఆకర్షించటం, ఇతని బొమ్మని ప్రపంచంలోనే అత్యధికంగా అమ్ముడుపోయిన వస్తువుగా మార్చివేయటం, ఇతన్నో “టీన్ ఐడోల్” గా తయారుచేసి కోట్లు గడించటం వంటివి బాధించే అంశాలు.2000 సంవత్సరంలో ఈ శతాబ్దిలో పేరుమోసిన 100 మందిలో చే గెవారా ను ఒకడిగా పేర్కొన్న టైం పత్రిక “ఏ అసమానత,అన్యాయాలకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతూ చే బులెట్ ను ముద్దాడాడో ఆ పరిస్థితులు ఈనాటికీ ఉన్నాయి” అని వ్యాఖ్యానించింది.

ఏమిటీ మనిషి? ఎందుకలా ప్రవర్తించాడు? ఇతనికేంకావాలి? సుఖమైన జీవితాన్ని వొదిలిపెట్టి ఎందుకలా చిత్తడి బురదలో వందలకిలోమీటర్లు ప్రయాణిస్తూ ప్రాణాలకు తెగించి పోరాడాడు? ఒక మనిషిని శృంఖలాలనుంచి విముక్తుడిని చేయటానికి మరో మనిషిపై తుపాకి గురిపెట్టాలా? అన్న ప్రశ్నలకు చనిపోయే ముందురోజువరకూ చే వ్రాసుకొన్న డైరీలలో కొన్ని సమాధానాలు దొరుకుతాయి. ఇతని నిబద్దత, రాజకీయ అవగాహనా, పీడిత

ప్రజలకు స్వేచ్ఛ, స్వతంత్ర్యాలను అందించాలన్న తపన వాటి ప్రతీ పేజీలో కనిపిస్తాయి. మార్పు తీసుకురావటానికి చే గావేరా ఎంచుకొన్న విధానం హింసాపూరితం కావొచ్చు, కానీ ఇతని నిజాయితీని శంకించలేము.

“మార్పు అనేది ముగ్గగానే రాలిపడే పండు కాదు, మనమే దానిని రాల్చాలి” అన్న చే గెవారా మాటలే అతని జీవితం. అలాంటి యోధుని జీవితంలోని ప్రతీ ఘట్టాన్ని పొందుపరుచుకొన్న పుస్తకం కాత్యాయని గారు రచించిన “చే గెవారా” ప్రవహించే ఉత్తేజం.

31 JULY 2009

S/o మాణిక్యం -- ప్రతిభావంతమైన కవిత్వం

ప్రముఖ కవి శ్రీ సీతారాం 1995లో వెలువరించిన కవితా సంకలనం పేరు S/o మాణిక్యం. కవిగా సీతారాం నిర్వచనాలకు లొంగడు. జీవించిన క్షణాలను నేర్పుగా కవిత్వంలోకి వొంపుతాడు. అంతర్ముఖత్వము, మార్మికత, అధివాస్తవికతలు ఇతని కవిత్వానికి లోతైన గాఢత నిస్తాయి. దానిమ్మకాయ వొలుచుకు తిన్నట్లు సీతారాం కవిత్వాన్ని ఓపికగా పొరలుపొరలుగా విప్పుకోవాలి. సామాజికాంశాల సారాన్ని వైయక్తిక అనుభవాల ద్వారా వ్యక్తీకరిస్తుంది ఇతని కవిత్వం.

ఈ సంకలనంలోని కవితలు, మానవ వేదన, జీవనానుభవాలు, సమాజపు పోకడల వల్ల మారుతున్న సాంస్కృతిక అస్థిత్వము గురించిన చింతనలతో కూడి చదువుతున్నప్పుడు నిండైన కవిత్వానుభూతిని కలిగిస్తాయి. కొన్ని కవితల్లో “మో” నిర్మాణ శైలి కనిపించినా ఇతని కవిత్వాన్ని “మో” కవిత్వంతో పోల్చలేం.

నా కాలాన్ని నువ్ మొదలెట్టావ్ సరే
కలకాలముంటుందా నాపై
నీ మెత్తటి నవ్వు ...... (నాలుగ్గంటల యాభైనిమిషాలప్పుడు)

నిన్నకూడా ఇలాగే కూర్చొని
నిలబడి
నడిచీ
కొంత నవ్వీ
ఎవరితోనో పోయి
తిరిగివస్తూ కూడా

ఇవన్నీ ఇలాగే ఎందుకున్నాయి .... (అలవాటు-ఆత్మహత్యాచారిక) --- వంటి వాక్యాలు సీతారాంని “మో” నీడగా అనుకొనేలా చేస్తాయి. కొందరు సీతారాం కవిత్వాన్ని పాత చితి-కొత్త చింత అని విమర్శించారు కూడా. “మో” కవిత్వంలో ఉండే కొరుకుడుపడని తనం, అధిసున్నితత్వం సీతారాం కవిత్వంలో కనిపించదు. సీతారాం కవిత్వంలో చాలా చోట్ల వాక్యాలు గరుకు గరుకు గా తగుల్తాయి.

నాచుట్టూ ఉన్న పిల్లల్లో నేనొక్కడ్నేగా
మంచిబట్టలు లేనివాడ్ని
కాళ్ళకు చెప్పుల్లేక మట్టి తొడుక్కున్న వాడ్ని
నెల నెలా డబ్బులు ఇవ్వలేక వాళ్ళలాగా
నీ ప్రేమకు దూరమయ్యాను .... (గుడ్నై ట్టీచర్)

ఏ వచ్చీపోయే విమానంలోనూ నీ శవపేటిక దిగక
మనిషి రాకపోతే పోయే
తన శవాన్నైనా పంపకపోయాడా
అంటూ
ఆ విమానాలు దిగే స్థలంలో నిలబడి చూస్తున్నా........ (పంకజవల్లి కన్నీళ్ళు) -----

లాంటి వాక్యాలను “మో” కవిత్వంలో చూడలేం. అలాంటి వాక్యాలు వ్రాయటానికి సామాజిక నేపథ్యం కూడా కారణమౌతుంది.

ఆర్ధిక, రాజకీయ కారణాలుగా మారుతున్న సామాజిక స్థితిగతులు, సాంస్కృతిక పరిణామాలు ఈ సంకలనంలో అనేక కవితలలో ప్రతిబింబించాయి.

//నువ్వేమైనా మహా అన్దగత్తెవా?
నిన్ను అమ్ముకునేందుకు
అంచేత నిన్నీ సంసారపు డస్ట్ బిన్లో
వేశాను .... (సూపర్ మోడల్)

//చరిత్రకోసం మనం కొందరం
హిందువుల మయ్యాం
ముస్లిములమూ అయ్యాం
కానీ, మనుషులం కాలేక పోయాం
ఎవరి పదవులకోసమో

మనం చిక్కటి నెత్తుటి మతాలమయ్యాం//........(ఇలా చివరకి మతాలమయ్యాం కదా)

//నీ తండ్రి నిస్సహాయతని వెక్కిరింతలో శిక్షిస్తూ
ఎవరికో రెండో పెళ్ళానివయ్యావట కదా
నీ కోరికలేవీ తీరనందుకే
పిల్లల సంచిలోని కనేపేగును తొలగించుకొన్నావటగా
ఆడపిల్లలు పుడతారని భీతిల్లావా
నీకెప్పుడూ చెప్పలేదు గానీ
అప్పట్లోనే పెళ్లాడాను నిన్ను
కానీ, నీ హృదయాన్ని ఎవరికో ఉత్తరాల్లోరాసి
నా చేతులతోనే పంపుతుంటే
నీతో చెప్పకుండా వచ్చేశాను .... (తమిళగీతం) ---- లాంటి కవితలు సమాజ
పోకడలను, ఆధునిక జీవన అవ్యవస్థలను ఎత్తిచూపుతాయి. కొన్ని కథనాత్మకశైలిలో
వ్రాసినా ఎక్కడా కవిత్వ సాంద్రత తగ్గినట్లనిపించదు.

జీవితంలో ఎదురయ్యే కొన్ని సంఘటనలు కవిలో అలజడి కలిగిస్తాయి. ఆలోచనలు రేకెత్తిస్తాయి. సామాన్య కవి వాటిని కథనాత్మక శైలిలో చెప్పగలడు. కానీ పరిణితి చెందిన కవిమాత్రమే దానికి ఒక తాత్విక దృక్కోణాన్ని అద్ది కవిత్వీకరిస్తాడు. “S/o మాణిక్యం” సంకలనంలోని కొన్ని కవితలలో అలాంటి సందర్భాలలోని మానవ వేదన ఆర్థ్రంగా ఆవిష్కృతమై మంచి అనుభూతిని కలిగిస్తుంది.

పొత్తిళ్ళలో పువ్వులాంటి పాప
లేత చిరునవ్వు కాసేపు
లేత ఏడుపు కొంచెం సేపే
నవ్వుకి ఆకలి లేదు
పాప ఏడ్చిందంటే ఆకలికి పిలుపునిచ్చిందనే
ఎదురుగా ప్రయాణికులూ-పులులూ
★★★

పులులు చూస్తున్న కొద్దీ
ఆమె వస్తువుగా మారిపోతుంది
పోనీ, నువ్వు
పాలు నిండిన వక్షాలనే అనుకొన్నావా?

★★★

అవి
పసికందుల
అన్నం ముద్దలూ కావచ్చు. .... (ఓ రైలు ప్రయాణికుడి సందేహానికి?)

తీగల్లోంచి
వాటి గొంతుల్లోంచి వొంపిన మాటల్లో
స్వరాలు గుర్తు పట్టుకున్నాక
మాట్లాడే మాటలకు అర్థాలుండవు
సంభాషణంతా చెప్పని మాటల్లో మిగుల్తుంటుంది
మాట్లాడనంతసేపూ
మాటలకివతలో అవతలో సంచరిస్తాం
తీరా ముగించాక మొదలవుతాయి
చెప్పాల్సిన మాటలన్నీ. .... (ఫోనో పోనీమ్)

ఈ సంకలనంలో కనిపించే అనేక కవితలలో స్త్రీ ప్రధాన ఇతివృత్తంగా ఉంటుంది. దీన్ని కొందరు కవిత్వ భాషలో “Burden of Woman” అని అంటారు కానీ చాలా సందర్భాలలో కవితలలో కనిపించే “ఆమె” నిజజీవిత స్త్రీ కాకపోవచ్చు, కవిచూసే ఒకానొక జీవనపార్శ్వానికి ప్రతినిధో లేక ప్రతీకో.

ఓనాటి సాయంకాలం ఆమె వేళ్ళు
చదరంగం బల్లమీద వేగంగా కదిలినప్పుడు
నా పావులన్నీ ఓటమి అంచుల మీద పోరాడుతూ

పరాజయం నీడలోకి కూలాక
ఆమె గెలుపుని
నా ఓడిపోయిన పెదవుల్తో నవ్వాను//............ (అనుభవ గీతంలోకి...!)

గడపలో కూర్చున్నాను
నా వెనుక
గదిలో ఆమె గొంతు
ఎప్పుడొచ్చిందో తెలీదు
తల తిప్పుదును కదా
నా చేతిలో
ఆమె తింటూ తింటూ ఉన్న
బిస్కట్ ముక్క
పిచ్చివాడ్ని
ఆ రాత్రంతా నిఘంటువులు
వెతికాను. .... (సగం తుంచిన బిస్కట్ ముక్క)

అజంతా కవిత్వానికి మృత్యువు ఒక కాన్వాస్. అనేకమంది కవులు మృత్యువుని నేరుగానో పరోక్షంగానో స్పృశిస్తూ కవితలు వ్రాసారు. S/o మాణిక్యం సంకలనంలో కూడా మృత్యువుని ధ్వనించే అనేక పదచిత్రాలు, ప్రతీకలు కనిపిస్తాయి.

//ఎవరికి దొరికాడు మనిషి
ఒక్క చావుకి తప్ప// ..... (అనుకోకుండా వెళ్తున్నా.....)

//దుఃఖమెప్పుడూ దేహంలోనే ఉంటుంది
గుండెప్పుడూ దుఃఖ నదిమీది నౌకలా
అటూ ఇటూ ఊగుతూనే//
నువ్వు దుఃఖాన్ని నవ్వుతూ ఉండు
నా మరణ వార్త వినేదాకా. .... (ఆ తరువాత)

// అతనూ చనిపోతాడు
ఆమెకంటే ముందో వెనకో//
పోతూ పోతూ ఈ లోకానికి ఒక మాట
మా ఇద్దర్నీ అక్కడే కాల్చండి
అది చెట్టవుతుంది
నేను నీడనవుతాను అని. .... (అతనూ-ఆవిడా)........

పై వాక్యాలు ఎప్పుడో వచ్చే మృత్యువు పై భీతితో వ్రాసినవి కావు. ఇక్కడ మృత్యువు మాత్రమే పూడ్చగలిగే ఒక శూన్యం గురించి చెపుతున్నాడు కవి. ఇది వైయక్తిక అనుభవం కాదు, సామాజికమైనది, సార్వజనీనమైనది. సమాజ శిఖరంపై నిల్చొని మృత్యుగీతాన్ని ఎలుగెత్తి పాడేవాడికి బతుకుతున్న క్షణాల పట్ల ఎక్కువ అవగాహన ఉంటుంది.

ఈ కవిత్వంలో ఒక అనుభూతిలోకం ఉంది, మానసిక స్థితిని అధివాస్తవికపద్దతిలో చిత్రించిన వైనం ఉంది, అందమైన పదచిత్రాలున్నాయి, నూతన అభివ్యక్తి ఉంది. ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే Intellectual Poetry ఇది.

S/o మాణిక్యం సంకలనంలో మొత్తం 76 కవితలున్నాయి. కొన్నింటికి పాదవిభజన చేయలేదు. ఈ పుస్తకానికి శ్రీ ప్రసేన్, శ్రీ రమణమూర్తి లు ముందుమాటలు, శ్రీ సీతారాం, శ్రీ వంశీకృష్ణ, శ్రీమతి కె. అంజనీ బాల, శ్రీమతి వి. శ్రీదేవి లు వెనుక మాటలు వ్రాసారు. కవర్ పేజ్ శ్రీ అక్బర్ డిజైన్ చేసారు. కాపీల కొరకు జుగాష్ విలి, లిటరరీ సర్కిల్, చెంచుపేట, తెనాలి -2. (పుస్తకంలో ఉన్న పాత అడ్రసు)

DECEMBER 27, 2014

నీలాగ ఒకడుండేవాడు పుస్తకం చదివాకా.......

ఈ లోకంలో నీలాగ ఉండేవారు ఏడుగురుంటారని మా నాయినమ్మ చెప్పేది. ఇన్నాళ్లకు ఒకడు తారసపడ్డాడు "నీలాగే ఒకడుండేవాడు" పుస్తకంలో.

"నీలాగ ఒకడుండేవాడు" అనేది నందకిషోర్ వ్రాసిన 178 పేజీల కవిత్వ సంకలనం పేరు. "నీలాగే ఒకడుండేవాడు" అనే వాక్యంలో ఇద్దరున్నారు. ఒకడు వర్తమానం నుంచీ, మరొకడు గతంలోంచి. వర్తమానం, గతాల కలబోతే కదా కవిత్వం.

వైయక్తిక అనుభవాన్ని సార్వజనీనం చేసాడో లేక సార్వజనీన అనుభవాన్ని వైయక్తిక అనుభూతిగా పరిచయం చేస్తున్నాడో పట్టుకోలేకపోయాను కానీ, చాలా వాక్యాలలో నాకు నేను దొరికాను. వెతుక్కుంటే ఆ వాక్యాలలో మిమ్మల్ని మీరుకూడా పోల్చుకోగలరని నా నమ్మకం. కవిసంగమం లో అప్పుడప్పుడూ నందకిషోర్ కవితల్ని చదివినప్పుడు అతని కవిత్వం "కలల ప్రపంచం" గా అనిపించేది. సంకలనంగా చదివినప్పుడు అతను నేలమీదే ఉన్నాడని, మట్టినే గానం చేస్తున్నాడని అర్ధమైంది.

నందకిషోర్ కవిత్వంలో కనిపించే భావుకత ప్రకాశవంతంగా ఉంటుంది. ఏ మరుగులూ, మర్మాలు లేకుండా తేటగా, సూటిగా అనిపిస్తుంది. కొన్ని పోలికల్ని భలే పట్టుకొన్నాడే అనిపిస్తుంది. ఈ సంకలనం నుంచి నాకు నచ్చిన కొన్ని వాక్యాలు.

1. చీకట్లోంచి చీకట్లోకి వెలుగు దారులమీద మన ప్రయాణం

2. మూడొంతులు కన్నీళ్ళు, ఒకవంతు దేహం

3. నీకు రెక్కలున్నాయని తెలిసి
పక్షి వనుకొన్నా, నిజం
ప్రవాహానికి ఎదురీదే
చేపవని తెలిసీ
ఇప్పుడుకూడా
ఎగరమంటానా? చెప్పు

4. ఐ యామ్నాట్ ఫేక్ అని
అని గట్టిగా అరవాలనిపిస్తోంది..
నువ్వుగుర్తొచ్చిన ప్రతీసారీ

5. పూవుల బాషలో మాట్లాడడం
గువ్వలభాషలో పాడడం
పిల్లల భాషలో పదాలల్లటం కాదు
మనుషుల భాషలో నటించటం నేర్చుకోవాలి.

6. మాటలనిండా చీకటి
తెరలు తెరలుగా ఉదయిస్తుంటుంది.

7. ఎండిన యేరులో ఈదలేక
తడవని పడవల్ని నడపలేక

ఎగరని గువ్వల్ని కదపలేక
ఏరిన గింజల్ని విసరలేక
ఎవరికీ చెప్పకుండా
ఎవర్నీ అడగకుండా
ఎక్కడో గుట్టుగా
ఉరివేసుకు చనిపోయాడు (నీలాగ ఒకడుండే వాడు)

8. దేవీ
ఎప్పటిలాగే, ఈ రోజు కూడా
మెలకువ చివరి అంచువరకి
ఎదురుచూస్తుంటే
గడువు తీరిపోయింది
నీవు రాలేదు

ఈ సంపుటికి పెట్టిన “నీలాగ ఒకడుండే వాడు” అనే పేరు చదివేవారిని చాలా బలంగా లోనికి లాక్కొంటుంది. ఈ వాక్యంలో ఉన్నది నేనే కదూ, ఈ కవిత నాగురించే కదూ అని అనుకొనేలా చేస్తుంది. ఒక కవికి అంతకు మించి విజయం ఏముంటుంది?
ఇక చివరగా నందకిషోర్ మాటల్లోనే......

.... ఇంతకు ముందులా రాయలేనందుకు ఎప్పుడో ఒకసారి బాధపడతాను. ఇంతకుముందులా బాధలేనందుకు ఎందుకో కాస్తంత రాసి చూస్తాను. ఇంతకు ముందులా బతుకులేనందుకు అప్పుడూ ఇప్పుడూ నవ్వుకొంటాను. ఎంతకాలమనే ప్రశ్నలు తగిలి ఒంటరిగా ఒక్కన్నే ఏడ్చిచూస్తాను........

ఈ పుస్తకాన్ని ఇచ్చిన తమ్ముడు కాశి రాజు కి ధన్యవాదాలు. అన్నిటికీ మించి ఈ పుస్తకాన్ని కోరంగి మడఅడవి లో కూర్చొని చదవటం ఒక గొప్ప అనుభూతి. :-)
నందకిషోర్ గారికి అభినందనలతో

1 Aug 2014

కొప్పర్తి "విషాద మోహనం" – పదచిత్రాలు, ప్రతీకలు, శిల్పం

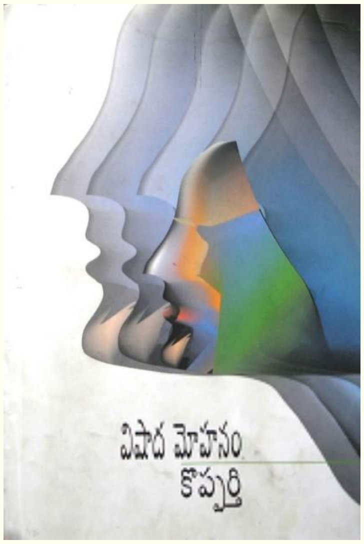

గుప్పెట్లోని వజ్రం వేళ్ళ సందుల్లోంచి కాంతి పుంజాల్నిప్రసరింపచేసినట్లుగా కొప్పర్తి "విషాద మోహనాన్ని" తెరిస్తే ఆర్ద్రతా కవిత్వపుటత్తరులు హృదయాన్ని కమ్ముకొంటాయి.

భిన్న భావాల సంఘర్షణ వల్ల నూతన పోకడలు పురుడుపోసుకొన్న 90 వ దశకం, తెలుగు కవిత్వానికి సంబంధించి అత్యంత సంక్లిష్టమైన కాలం. మహోదృతంగా ఎగిసిన విభిన్నవాదాల గదులలో కవులు తమను తాము బంధించుకొని కవితల్లుకొన్న కాలమది. అలాంటి నేపథ్యంలో కొప్పర్తి మానవత్వపు మైదానాలపై స్వేచ్ఛగా విహరిస్తూ స్వీయానుభవాలని విశ్వానుభవ గీతాలుగా మార్చి పలికించిన సంగీతమే ఈ "విషాద మోహనం" . ఇందులో మొత్తం 41కవితలున్నాయి. వేటికవి వస్తురీత్యా వైవిద్యాన్ని కలిగి ఉంటాయి. ఈ కవితలలోని ప్రతీకలు నవ్యంగా, శిల్పం అద్భుతంగా, పదచిత్రాలు సౌందర్యంతో నిండి ఉంటాయి.

"వస్తువు గురించిన నిబద్ధతా భావం ఎపుడు వెనుకబడుతుందో అపుడు రూపం, అనుభూతి, శిల్పం మొదలైన విషయాలు ముందుకు వస్తై" అన్న అజంతా మాటలు కొప్పర్తి కవిత్వానికి చక్కగా సరిపోతాయి. ఎందుకంటే ఈ కవి సిద్దాంతాలను తలకెత్తుకోక జీవితంలోంచి కవిత్వానుభవాలను ఏరుకొన్నాడు. తన అనుభూతిని చక్కని ప్రతీకలు, పదచిత్రాలతో రసాత్మకంగా చెప్పటం వల్ల శిల్పం పాఠకుని మదిలో సమగ్రంగా ఆవిష్కరింపబడింది.

పదచిత్రాలు

ఒక ఆలోచననో, ఆవేశాన్నో, దృశ్యాన్నో, అనుభూతినో లేక అన్నింటినో క్లుప్తతతో, గాఢతతో, వైచిత్రితో చేసే వర్ణననే పద/భావచిత్రమని అంటారు. వైయక్తికమైన అనుభూతిని కళాత్మకంగా, ప్రయోజనవంతంగా వ్యక్తీకరించటానికి పదచిత్రాలు అత్యున్నతమైన సాధనాలు. ఈ సంకలనంలో అనేక పదచిత్రాలు ఆయా కవితావస్తువులను ప్రకాశవంతం చేస్తూంటాయి. ఆత్మీయులను రైలెక్కించి వీడ్కోలు పలకడంలోని విషాదం దానిని అనుభవించేవారికే తెలుస్తుంది. ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా, ఎవరికైనా ఇలాంటి సందర్భం ఒక అనివార్యత. అలాంటి సందర్భాలలో గుండెల్లో ఉప్పొంగే ఆర్ధ్రత ఉన్నప్పటికీ బయట మాత్రం వాతావరణం

(పరిస్థితులు) పొడిపొడిగా ఉంటుందన్న వాస్తవాన్ని ఓ కవితలో కొప్పర్తి ఇలా పట్టుకొంటాడు.....

రైళ్ళు లేని ఎదురెదురు ప్లాట్ ఫార్మ్ లు
నీళ్ళు లేని కాలువ గట్లవుతాయి
ఇద్దరమూ ఎండిన చెట్లల్లె నిలబడతాం
వాతావరణం వేడిగా ఉండటాన్ని గమనించిన నువ్వు
ఒక చిన్ననాటి జ్ఞాపకాన్ని గొడుగులా విప్పుతావు. (ఎంతెంత దూరం)

1996 లో కోనసీమలో వచ్చిన తుఫాను వల్ల కొబ్బరితోటలు సర్వనాశనం అయ్యాయి. ఆ సంఘటనను వర్ణిస్తూ వ్రాసిన “వీర గాధ” అనే కవితలో

సముద్రంతో యుద్ధం చేయటానికే
కోనసీమ
కొబ్బరిచెట్ల సైన్యాన్ని పెంచింది.
సైన్యం
చీకటి నదిని దాటుతూ ఉండగా
ముట్టడి జరిగింది.
తెల్లారేటప్పటికి
వీరులు నేలకొరిగారు. (వీరగాధ)

కనుచూపు మేర క్రమపద్దతిలో వరుసలలో కనిపించే కొబ్బరి చెట్లు కవాతు చేసే సైనికులుగా కనిపించటం ఒక నూతన ఊహ. సముద్రానికి చేరువలో ఉండే చవుడు భూములలో కూడా కొబ్బరిమొక్కలు పెరగడం ఒక రకంగా సముద్రంతో యుద్ధం చేయటం వంటిదే! అలాంటి కోనసీమ రాత్రికి రాత్రి సూపర్ సైక్లోన్ కారణంగా నేలకొరగటం, పై పదచిత్రంలో సూటిగా స్పష్టంగా ఒదిగిపోయింది.

కవికూడా మామూలు మనిషే. అందరిలాగే అనేకానేక సంసారిక, దైనందిక సమస్యలను నిత్యం దాటుకొంటూ సాగవలసిందే. ఈ క్రమంలో ఒక్కోసారి అతని ప్రాధాన్యతలలో కవిత్వం వెనక్కు నెట్టబడుతూంటుంది. కొంతకాలం గడిచాకా కవిత్వం మరలా

అతన్ని తనలోకి ఆహ్వానిస్తుంది. అలాంటి ఓ పునరాగమన సందర్భాన్ని కొప్పర్తి అద్భుతమైన పదచిత్రాలలో బంధించాడు.

మళ్ళీ ఇన్నాళ్ళకు కవిత్వం రాయడం
సుదీర్ఘంగా సాగిన చీకటి రాత్రి ప్రయాణంలో
ఒక్కోక్క నక్షత్రాన్ని తెంపుకొంటూ వచ్చి
ఒక్కసారిగా
ఒక వేకువను సృష్టించుకున్నట్లుగా ఉంది //
ఇపుడు
ఎక్కడికో ఎగిరిపోయిన పక్షి
రెక్కలల్లార్చుకొంటూ తిరిగొచ్చి
నాభుజం మీద వాలినట్లుంది.
నన్ను మళ్ళా శస్త్రధారుణ్ణి చేసినట్లుంది. (పునరాగమనం)

ఈ కవితలో కవిత్వం లేని కాలాన్ని చీకటి రాత్రితో పోల్చటం, కవి శస్త్రధారుడు అని అనటం ద్వారా కవిత్వానికి కొప్పర్తి ఇచ్చిన స్థానాన్ని అర్థం చేసుకొనవచ్చును.

భార్యా భర్తలిరువురూ ఉద్యోగస్తులయినపుడు వారి పిల్లల మనస్థితికి "తెరచియుండు వేళలు" అనే కవిత అద్దం పడుతుంది. ఇందులో .....

తొమ్మిదింటికి తలుపు వేయబోయే ముందు
నాన్న ఫాను ఆపేస్తాడు
తాళాలు వేసి ముగ్గురమూ గేటు బయటకు చేరేసరికి
ఇంట్లో ఫాను పూర్తిగా ఆగిపోయి
సింబాలిక్ గా మూడుదారులుగా చీలిపోతుంది
ఒకటి అమ్మను ఆఫీసుకు
రెండోది నాన్నను బ్యాంకుకు
మూడోది నన్ను స్కూలుకు లాక్కెళ్ళి పోతాయి. (తెరచియుండు వేళలు)

ఇక్కడ ఫానురెక్కలు మూడుదారులుగా చీలిపోవటం అనే పదచిత్రం అత్యంత శక్తివంతంగా సందర్భాన్ని కళ్లకు కడుతుంది. పిల్లగాని స్వరంలో చెప్పిన ఈ కవితలో –

సాయింత్రం వరకూ నాకు ఇల్లుండదు. అవునులే ఎపుడు పడితే అప్పుడుండటానికి ఇల్లు లాడ్జికాదు కదా, ఇంటికి కూడా "తెరచియుండు వేళలు" నిర్ణయమైపోయాయి కదా - అనిపించటంలోని వ్యంజన, ఉమ్మడికుటుంబాలను చేజార్చుకొంటూన్న మన సమాజానికి చెంపపెట్టు వంటిది.

కాంక్షాతీరాల అన్వేషణలో దూరదేశాలకేగి, అమ్మానాన్నలను చుట్టపుచూపుగా చూడటానికని, పుట్టిన ఇంటికి ఎవరో పంపినట్లు వచ్చే వ్యక్తుల గురించి వ్రాసిన "ఆపేక్ష సిద్ధాంతం" అనే కవిత కరుణరసార్థ్రంగా సాగి గుండెల్ని పిండుతుంది.

పిచ్చినాన్న
ఇంతజీవితమూ చూసినా
సముద్రంలో కలిసిన నదీ జలం తిరిగిరాదని తెలీక
ఎండిపోయిన నదిలా ఎదురుచూస్తున్నాడు//
ఇంట్లో అన్ని నదుల్నీ, ఉపనదుల్నీ మింగేసి
సముద్రమై హోరెత్తుతున్నావు
నువ్విప్పుడిక వాళ్ల దాహం తీర్చలేవు. //
నువ్వు నగరం ముక్కవి.
వాళి పరాయివి. (ఆపేక్ష సిద్ధాంతం)

ఈ కవితావస్తువు చాలా సున్నితమైనది. ఎందుకంటే ఆధునిక కాల పరిస్థితులను బట్టి ఉద్యోగం కోసం పుట్టిన ఊరినీ, బంధుజనాలనీ వదిలిపెట్టటం తప్పని సరి అయిపోయింది. ఈ ప్రక్రియలో తమ ఎదుగుదలకు కారణమైన మూలాలను విస్మరించి విర్రవీగటం లోని అమానవీయతను కొప్పర్తి ఈ కవితలో చాలా సమర్ధవంతంగా అక్షరీకరించాడు.

ఎందుకు బ్రతకాలి అని ప్రశ్నించుకొనే కంటే ఎలా బ్రతకాలి అని ప్రశ్నించుకోవాలని అంటారు. ఎందుకంటే "ఎందుకు" అనే ప్రశ్నను ఎక్కువ దూరం తీసుకెళ్ళలేం కనుక. కానీ ఈ కవి నేత్రం, బ్రతుకులోని సౌందర్యాన్ని "ప్రాణం ఒక ప్రశ్న" అనే కవితలో దర్శించిన తీరు విస్మయపరుస్తుంది. ఇందులో ఒక చోట....

బతకటం ఒక విలాసం, ఒక హొయలు
ఒక లాలస, ఒక సాహసం

బ్రతకటం ఒకానొక విషాద మోహనం .... అని ప్రకటిస్తాడు.

చావు బతుకుల మధ్య కొట్లాడుతున్న మనిషిని
మరొక్క క్షణమైనా బ్రతికించాలి
ఆ ఒక్క క్షణం బ్రతుకు కోసం
మానవాళి సమస్తం సర్వశక్తులూ ధారపోయాలి
ఒక్క క్షణం అదనంగా బ్రతికి చేసేదేమిటి అన్న ప్రశ్నకు
ఒక్క క్షణం అదనంగా ప్రపంచాన్ని
బ్రతికించటమేనన్నది సమాధానం. (ప్రాణం ఒక ప్రశ్న)

జీవితం పట్ల, జీవన సౌందర్యం పట్ల, ప్రాణం విలువ పట్ల కవికి ఉన్న విశ్వాసం, నమ్రతలు ఈ కవితలో నయాగరా జలపాతాలై ఉరకటం గమనించవచ్చు. కవిత ముగిసినా ఆ హోరు హృదయంలో ప్రతిధ్వనించక మానదు చాలాసేపటి వరకూ.

అన్ని పరీక్షలలో కెల్లా తెలుగు పరీక్షంటే విద్యార్ధులకు ఒక ఆటవిడుపు. ఇదే విషయాన్ని చక్కని పదచిత్రం ద్వారా కొప్పర్తి ఇలా అంటాడు.

అన్ని పరీక్షలు బెంచీ మీదే కూచుని రాసినా
ఒక్క తెలుగు పరీక్షరోజున మాత్రం
అమ్మవొడిలో కూచున్నట్లనిపిస్తుంది. (పరీక్షా సమయం)

ఈ సంకలనంలోని అనేక కవితలలో ఆవిష్కరింపబడిన పదచిత్రాల సౌందర్యం కొప్పర్తిని మంచి “పదచిత్ర కవి” అని నిరూపిస్తాయి.

ప్రతీకలు

“అనిర్వచనీయమైన భావవ్యక్తీకరణమే కవిత్వమైతే పదాలు వాటి సామాన్యార్ధాల నుంచి విముక్తం కావాలి” – మాకినీడి సూర్యభాస్కర్. ఒక వస్తువును చెప్పి మరొక వస్తువును అనుభూతికి తేవటం ప్రతీక లక్షణం. అనుభూతి ప్రధానమైన కవిత్వానికి ప్రతీకలు ప్రధాన సాధనాలు. కొప్పర్తి కవిత్వంలో అనేక ప్రతీకలు నర్మగర్భంగా భావాన్ని అనుభూతికి రప్పిస్తూంటాయి.

ఈ సంకలనంలో “నది ప్రవహించే దారిలో......” అనే కవిత ఆసాంతం ప్రతీకాత్మకంగానే ఉంటుంది.

మనం లేనప్పుడు నది ప్రవహించింది
మనం ఉండనప్పుడూ నది ప్రవహిస్తుంది
మనం ఉండీకూడా లేనప్పుడు నది మనలోకి ప్రవహిస్తుంది
మనం లేకుండా కూడా ఉండగలిగినప్పుడు మనమే ప్రవహిస్తాం
ఒక పాటలా ప్రవహిస్తాం
ఒక టైగ్రిస్ లా నైలులా సింధులా
యుగ సంధ్యల్ని తాకుతూ ప్రవహిస్తాం. (నది ప్రవహించే దారిలో...)

పై కవితలో మనం అనేది మానవునికి ప్రతీక. మానవప్రయాణాన్ని నదితో పోల్చటం జరిగింది. ఈ రెంటినీ నేరుగా కాక ప్రతీకలుగా తీసుకోవటం వల్ల ఈ కవిత గొప్ప తాత్వికతతో నిండింది. మనిషి తన ఒంటరి అస్తిత్వన్నుండి, "మానవజాతి" అనే సమస్త అస్తిత్వంలోకి ఎలా వ్యాపించాలో అద్భుతంగా ఆవిష్కరించబడింది కవితలో. కవిత్వంలో ప్రతీక గొప్పతనాన్ని వివరించటానికి ఈ కవిత ఓ చక్కని ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది.

ఈ కవి వృత్తిరీత్యా చరిత్ర అధ్యాపకుడు కావటంచే వివిధ కవితలలో అనేక చారిత్రకాంశాలు ప్రతీకలుగా పొదగబడ్డాయి. “కవి తాత్వికుడే కాదు చరిత్రకారుడు కూడా కావల్సిందే” అని ఊరూ వాడా అనే కవితలో అనటం ద్వారా కవికి చరిత్రపట్ల అవగాహన ఉండాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉందని చెప్తాడు. చరిత్రగమనంలో ఎదురయిన మైలురాళ్ళని, ఎగుడుదిగుళ్ళని, సామాన్యుని అస్థిత్వాన్ని అద్భుతమైన ప్రతీకలతో అక్షరబద్ధం చేసిన మరో తెలుగు కవి లేడనటం అతిశయోక్తి కాదు. ఈ సంపుటిలోని “చిత్రలిపి” కవిత భారతదేశ చరిత్రకు ఒక మొజాయిక్ పెయింటింగ్ లా అనిపిస్తుంది. ఒక మహా అరణ్యాన్ని నలభై పంక్తులలో మొలిపించటం ధ్వని వల్లే సాధ్యపడింది.

భూమి పుత్రుడి మీద నుంచి
మూడు పాదాలు బలంగా నడిచివెళ్ళిన చిహ్నాలు కనిపిస్తాయి ... అనటంలో ఆర్య అనార్య సిద్ధాంతాన్ని, వేదాలు శ్రామికుని విస్మరించటాన్ని సూచిస్తున్నాడీ కవి.
ఒక్కడు మాత్రం
ప్రశ్నించి కోపించి దుఃఖించి శాసించి
పద్యాలల్లుకుంటూ దిశమొలతో సాగిపోతాడు .... సాహిత్యం ద్వారా సంఘాన్ని సంస్కరించాలని ప్రయత్నించిన వారిలో వేమనను మించిన వారుండరు.

దురాచారాల్ని,మూఢనమ్మకాల్ని పురాణాల వైరుధ్యాల్ని, వేదాంతపు డొల్లతనాన్ని, మానవ బలహీనతల్ని వేమన తన పద్యాలతో ఖండించి, ప్రశ్నించి సాగిపోయిన వైనం తెలుస్తుందీ పంక్తులలో.

ఓడలు సముద్రాలమీద రహదార్లను గీస్తాయి
చిరుజల్లు తుఫానౌతుంది
రైతులు పాలికాపులై, పాలెకాపులు కూలీలౌతారు
కానీ ఓడలు మాత్రం బండ్లు కావు .... ఈ పాదాలలో బ్రిటిష్ వారు ఓడలపై చిరుజల్లుగా వచ్చి తుఫానై కబళించటం ధ్వనిస్తున్నాడు కవి. తరువాత పాదంలో ఉత్పత్తి రంగానికి సంబంధించి జరిగిన పునర్వ్యవస్థీకరణ చెప్పబడింది. ఓడలు బండ్లు కాలేదనటం లో ధనవంతులు ఇంకా ధనవంతులయ్యారన్న చారిత్రిక సత్యం ఉంది.
ఆస్తి పంపకాలు జరుగుతాయి
తెలుపుకూ నలుపుకూ తేడాలేకుండా పోతుంది
పాతబస్తీలు చుండూరులు ఫలితాన్ననుభవిస్తాయి
దేశవిభజనానంతరం స్వపరిపాలన వచ్చినా సామాన్యుని జీవితంలో వచ్చిన మార్పేమీ లేదని కవి ప్రకటన. అదే దోపిడీ, అదే దాష్టీకం, అదే దౌర్జన్యం ల ఫలితంగా పాతబస్తీలు, చుండూరులు వంటి సంఘటనలు జరుగుతున్నాయన్న తన ఆవేదనను ప్రతీకలతో చెపుతున్నాడు కవి.

ప్రతీకాత్మకంగా కొప్పర్తి వ్రాసిన మరో కవిత “సింధు నది” ఇందులో సింధుదేశంలో ప్రవహించిన అయిదునదుల గురించి వర్ణిస్తూ ఒక్కోనదినీ ఒక్కో వర్ణానికి ప్రతీకగా తీసుకోవటం అబ్బురపరుస్తుంది.

వాటిలో ఒకటి సూర్యుడికి అర్ఘ్యమైంది
ఒకటి నెత్తురై ప్రవహించింది
ఒకదాని మీద సరుకుల ఓడలు లంగరెత్తాయి
ఒకటి చెమట కాల్వగా బీడుల్ని మాగాణుల్ని చేసింది.
ఇంకిపోయిన ఐదోదిప్పుడు
ఊటలు ఊటలుగా ఉబికి యేరై పరవళ్ళు తొక్కుతోంది
ఇప్పుడా ఐదూ సంగమించి
ఒక మహా ప్రవాహం కావాలి. (సింధు నది)

పై పంక్తులలో నాలుగు నదులు చతుర్వర్ణాలకు ప్రతీకలై నిలువగా, తొంభైలలో దళితచైతన్యం ఉత్తుంగ తరంగంలా వెల్లి విరిసిన సందర్భాన్ని – అయిదోనది పరవళ్ళు తొక్కుతోందంటూ వర్ణించాడీ కవి. అంతే కాక ఆ అయిదు నదులూ సంగమించి ఒక మహా ప్రవాహం కావాలనటం ద్వారా సరిహద్దులు చెరిపేసి "మనిషితనం" భూమికగా ఉండే మరో ప్రపంచాన్ని సృష్టిస్తున్నాడు.

ప్రతీకల వినియోగం ఒక్కోసారి కత్తిమీద సాము వంటిది. కవి తన మనసులో భావనలకు తనవైన ప్రతీకలు వేసుకొంటూ పోతే, ఆ కవిత అతనికి అర్ధమౌతుంది కానీ పాఠకునికి అర్థంకాదు. కానీ ఈ సంకలనంలోని వివిధ కవితలలో కనిపించే అనేక ప్రతీకలు, ఆయా వాక్యాల వెనుక ఉండే అర్థాలను ముందుకు తీసుకొచ్చి కవి ఆలోచనల్ని పాఠకుని హృదయంలో దీపంలా వెలిగిస్తాయి.

శిల్పం

సంవిధానం, స్వరం, దృక్కోణం, నేపథ్యం, తర్కం, క్లుప్తత, నవ్యత వంటివి కవిత్వ శిల్పాన్ని నిర్ణయిస్తాయి. వీటిని ఉన్నత స్థాయిలో కలిగి ఉన్న కవిత్వం అనర్ఘ శిల్పాన్ని కలిగి ఉన్నట్లే. ఈ సంకలనంలోని కవితలలో చక్కని సంవిధానం, కరుణ నిండిన స్వరం, మానవీయ దృక్కోణం, చకితుల్ని చేసే తర్కం, భావాంతం పదాంతం ఒకే చోట కలుసుకొనేంత క్లుప్తతా పుష్కలంగా ఉండటంచే ప్రతీ కవితా చదువరికి కవిత్వ హాయిని కలిగిస్తుంది. అనుభూతి ఐక్యత కలిగించటం ద్వారా వాని హృదయంలో అనుకంప రగిలిస్తుంది.

వేగంగా వెళ్ళే రైలు ఢీ కొట్టటం వల్ల మరణించిన ఓ శ్రామిక స్త్రీ శవం రైలు ఇంజను ముఖభాగంలో వేలాడుతూ దాదాపు ఇరవై కిలోమీటర్లు ప్రయాణించిన సంఘటనపై వ్రాసిన "అంతిమ యాత్ర" అనే కవితలో

హఠాత్తుగా నిలపగల శాస్త్రం
ఇంకా పట్టుబడనప్పుడు
రైలును వేగంగా నడిపే హక్కు ఎవరిచ్చారని ప్రశ్నిస్తే

ఎవరు జవాబిస్తారు?...... (అంతిమ యాత్ర) అని ప్రశ్నిస్తాడు కొప్పర్తి. ఈ వాక్యాలలోని తర్కం మొత్తం కవితకు వెన్నెముక వంటిది. విడిగా ఈ ప్రశ్న అర్ధరహితంగా అనిపించవచ్చు. కానీ కవితా నేపథ్యంలోంచి చూస్తే కవి అంతరంగం అర్ధమౌతుంది. ఇదే ప్రశ్న ఇటీవల జపాన్ లో జరిగిన అణు రియాక్టర్ల ప్రమాదానికి కూడా అన్వయార్హమే.

మనస్పర్థల వల్ల తల్లిదండ్రులు విడిపోయాకా వారి సంతతి ఎదుర్కొనే ఆలోచనల సంఘర్షణని "సహజ హక్కు" అనే కవిత అత్యద్భుతంగా మనముందుంచుతుంది.

అమ్మకు ఆత్మాభిమానం/నాన్నకు అహంకారం – అన్న ఎత్తుగడలోనే కవిత దిశానిర్ధేశనం జరిగిపోయినా, "నాకు నాన్న కూడా కావాలనే సహజ హక్కును/ ప్రకటిస్తున్నాను/ నాకు నాన్ననిచ్చే బాధ్యత నాన్నదే నంటున్నాను/ నాన్న తనను తాను నాకిచ్చుకోవటంలో/ తనపాత్ర ఏమిటో తేల్చమని అమ్మను నిలదీస్తున్నాను" అనటం ద్వారా కుటుంబాన్ని ఏర్పరచటంలో భార్యా భర్తల సమిష్టి బాధ్యతను స్పష్టపరుస్తున్నాడు కవి. "ఇద్దరూ తూర్పు పడమరలల్లె నిలబడి/ ఎగరేసుకొనే సూర్యబంతి నవ్వాలినేను/ నవ్వాలి నేను – అనే ముగింపు వాక్యాలు కవితను పరిపుష్టం చేస్తాయి. ఎత్తుగడ, నడక, ముగింపులు ఉత్తమంగా ఉండటం వల్ల శిల్పం చక్కగా అమరింది.

She repeats her self అనే కవితలో వస్తువుకు సరిపడే విధంగా సైక్లిక్ గతిలో కవితను నడిపించటం కవికి శిల్పంపై ఉన్న శ్రద్ధ ను పట్టి చూపుతుంది.

తొంభైయవ దశకంలో నక్సలైట్లకూ పోలీసులకూ జరిగిన పోరాటంలో ఇరుపక్షాలకూ చెందిన అనేకమంది అసువులు బాసారు. ఆనాటి తెలుగు కవిత్వం కూడా సాయుధమై తుపాకులు, మందుపాతరలూ అవసరానికి మించే పేల్చింది.

ఈ నేపథ్యంలోంచి కొప్పర్తి వ్రాసిన "అసలు నక్క" అనే కవిత మందుపాతరవల్ల మరణించిన ఒక పోలీసు పక్షాన నిలబడి, ఒక విలక్షణమైన దృక్కోణాన్ని ఆవిష్కరించి శిల్ప విశిష్టతను సంతరించుకొంది. ఇందులో

పేలింది పాతరైతే
ప్రతిధ్వని వెక్కిళ్ళై వినిపిస్తుందనుకోలేదు ....

అంటూ ఆ పోలీసు భార్య రోదనను రికార్డు చేస్తుంది.

ఎగజిమ్మిన మట్టి
ఉయ్యాలలో ఊగుతున్న పదిహేడురోజుల
పసితనం కళ్ళల్లో పడింది చూడు ....

అంటూ నెలకూడ నిండని మృతునిబిడ్డ కళ్ళల్లో పడ్డ విధ్వంశ శకలాలను చూపుతుంది.

సరిగ్గా చూడు
మెచ్చి నక్కతోలు కప్పేసరికి

పిల్లి నిజంగా తాను నక్కేననుకొని యుద్ధానికి వచ్చింది
పిల్లికీ పిల్లికీ పోరుపెట్టి అసలు నక్క వినోదం చూస్తోంది. ....

అంటూ సామాజిక రాజకీయ వాస్తవాన్ని మనముందుంచి, "పోరాటం రాజ్యంతో అయితే, యుద్ధం / పోలీసులతోనా?" అని సూటిగా స్పష్టంగా ప్రశ్నిస్తుంది. అసలు నక్కను పట్టి చూపుతుంది. ఈ కవిత ద్వారా ఈ కవి సామాజిక బాధ్యత మానవీయమైనదని తెలుస్తుంది.

అధిక శాతం కవులు ఒక భావ ప్రవాహంలో చిక్కడి, కొట్టుకుపోతున్నప్పుడు, దానికి ఎదురీది నిలబడి వారిని భావసమీక్ష చేసుకొమ్మని చెప్పగలిగే కవులు సాహిత్యానికి సమాజానికీ చాలా చాలా అవసరం. ఇలాంటి సందర్భం "ఒక నోస్టాల్జియా గురించి" అనే కవితలో కనిపిస్తుంది. దళిత కవిత్వం ప్రారంభ దశలో కొప్పర్తి....

వాడే
మొన్న రాజ్యాంగం రాసాడు నిన్న పద్యాలల్లాడు
ఇవ్వాళ వచన కవిత్వం రాస్తున్నాడు
ఊరువాడా ఏకమయ్యే వర్షమై కురుస్తున్నాడు ... (ఊరూ వాడ – 1993)

అంటూ ఆహ్వానించి మమేకమయ్యాడు. కానీ దళితకవిత్వ పరిణామ క్రమంలో ఒకానొక దశలో తిట్లూ, పురాణ ప్రతీకల విధ్వంశం, బూతులు లంకించుకోవటం చోటుచేసుకొన్నాయి. ఇటువంటివి అవాంఛనీయమన్న స్పృహతో అలాంటి ధోరణుల్ని ఖండిస్తూ రాసిన ఒక కవితలో...

అవును
నువ్వెన్ని చెప్పినా
సాతాను దేవుడు కానట్లే
బూతు కవిత్వం కాదు
కవిత్వ వనంలో బూతెప్పుడూ నిషిద్ధ ఫలమే//
భాషమీద అలగడం అంటే
తరాల కిందట మనిషి
శబ్దాన్ని మాటగా మార్చటానికి చేసిన
యుగాల పెనుగులాటను అవమానించటమే. .... (ఒక నాస్టాల్జియా గురించి – 1995)

వెల్లువలో కొట్టుకుపోకుండా స్వంత స్వరాన్ని, నిబద్ధతను క్షీరనీర న్యాయంతో ప్రదర్శించగలగటం లోతైన అవగాహనా, ఎత్తైన ఆలోచనలు ఉన్న కవికే సాధ్యపడుతుంది.

కొప్పర్తి కవిత్వంలో కనిపించే మరో విశిష్టమైన అంశం కథనాత్మక శైలి. ఈ సంపుటిలో ద్విపాత్రాభినయం, శిక్షాస్మృతులు, ఆపేక్షసిద్ధాంతం, ఎంతెంతదూరం, అంతిమయాత్ర, సహజహక్కు, పవర్ కట్ వంటి కవితలు కథన పద్ధతిలో (Narrative Poetry) సాగుతాయి. కవితాత్మకంగా చెప్పిన కథ పాఠకులను సరసరా లోనికి లాక్కొంటుంది. చదువరికి మంచి పఠనానుభవాన్నిస్తుంది. ఆధునిక కవిత్వంలో కథన కవిత్వం శ్రీశ్రీ నుంచీ కనిపిస్తుంది. దురదృష్టవశాత్తూ విమర్శకులు ఇలాంటి కవిత్వాన్ని చిన్నచూపు చూడటం శోచనీయం. కథనకవిత్వ పద్ధతి తక్కువ రకానికి చెందిందని ప్రముఖ విమర్శకులు తమ్మినేని యదుకులభూషణ్ గారి అభిప్రాయం. కవిత్వానికి పాఠకులు తగ్గి, కథకు పెరుగుతున్న ఈ తరుణంలో- శుద్ధకవిత్వం పేరిట అస్పష్టతను, అస్తిత్వవాద కవిత్వంపేరిట శుష్కవచనాన్ని నెత్తికెత్తుకోవటం మాని కథనాత్మక కవిత్వాన్ని ప్రోత్సహించవలసిన అవసరం నేడు ఎంతైనా ఉంది.

నిర్మాణంలో అంతర్లీనంగా కనిపించే తర్కం ఆ కవితను దేదీప్యమానం చేస్తూంది. ఈ సంపుటిలో, నిరపేక్షం, యుద్ధమూ-శత్రువు, అణువిచ్ఛిన్నం, సహజ హక్కు వంటి కవితలలో తర్కం పఠితను గుక్కతిప్పుకోనివ్వదు. మరీ ముఖ్యంగా నిరపేక్షం అనే కవిత లో కనిపించే తర్కాధారిత నిర్మాణ కౌశలం విస్మయపరుస్తుంది.

మొదలూ లేదు చివరా లేదు
మొదలంటే రెండు చివరల మధ్య నుండటమే
చివరంటే రెండు ఆరంభాల మధ్య నిలవడమే .... అంటూ మొదలయిన కవిత
మధ్యనుండటంలో
మధ్యన అన్నది నిజం కాదు ఉండటం ఒక్కటే నిజం
ఉండటం ఒక్కటే నిజమైనప్పుడు
లేకపోవడం కూడా నిజమే అవుతుంది ....

అంటూ ముగుస్తుంది. కవిత ఎత్తుగడ చివరకు వచ్చేసరికి దాదాపు యు టర్న్ తీసుకొంటుంది. ఇక మధ్య భాగం లో కనిపించే పోలికలు, ప్రతీకలు అన్నీ విషయాన్ని క్రమక్రమంగా ఒక్కో మెట్టూ ఎక్కిస్తూ తారాస్థాయికి తీసుకెళ్ళి వదుల్తాయి. అద్భుతమైన శిల్పనైపుణ్యానికి ఈ కవిత మంచి ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది.

కొప్పర్తి “విషాద మోహనం” చక్కని సాంద్రకవిత్వానికి చిరునామా గా భావించవచ్చును. 2000 లో విడుదల చేసిన ఈ పుస్తకం కొప్పర్తి రెండవ సంపుటి. మొదటి సంకలనం “పిట్ట పాడే పాట” 1991 లో విడుదలయ్యింది. రెండు దశాబ్దాలుగా తెలుగు కవిత్వాన్ని పరిమళింపచేస్తున్న కొప్పర్తి ఈ మధ్యే “తిలక్ పురస్కారాన్ని” అందుకొన్నారు. మూడవ సంపుటి త్వరలోనే వెలువరిస్తారని ఆశిద్దాం.

(తిలక్ పురస్కారం అందుకొన్న సందర్భంగా కొప్పర్తికి అభినందనలతో)

16-Nov-2012

కవిత్వ "గిజిగాడు" – శిఖామణి

ప్రముఖ కవి శిఖామణి తాజా సంకలనం పేరు గిజిగాడు. గిజిగాడు అంటే అందమైన గూటిని నిర్మించుకొనే పసుపురంగు అడవిపిచ్చుక అని అర్ధం. ఇది గడ్డిపోచలు, నార,పీచు వంటివాటితో అద్భుతమైన నిర్మాణకౌశలాన్ని కలిగిఉండే పొందికైన గూటిని నిర్మించుకొంటుంది. లోపలిగోడలకు బంకమట్టి అద్ది గూటికి బలాన్ని కలిగిస్తుంది.మిణుగురుపురుగులను తెచ్చి ఆ బంకమట్టికి అతికించి గూటిని చీకట్లోకూడా ప్రకాశించేలా చేస్తుంది. ఈ లక్షణాలన్నీ శిఖామణి కవిత్వానికి చక్కగా సరిపోతాయి. ఇతని కవిత్వంలో పల్లెసరుకులే తప్ప పట్టణ సరంజామా కనిపించదు. ఇతని కవిత్వానికి బలమిచ్చేది ఆ మట్టివాసనే. ఉపమ, ఉత్ప్రేక్ష, రూపకాలు మణిపూసలై ఇతని కవిత్వాన్ని అలంకరిస్తాయి.

జీవితంలోని వైవిధ్యాలని, వైరుధ్యాలని,లోతుల్ని జాగ్రత్తగా ఒడిసిపట్టుకొని అద్భుతమైన కవిత్వంగా మార్చే రసవిద్య శిఖామణి సొంతం. ఈ సంకలనంలోని కవితలన్నీ చెప్పదలచుకొన్న విషయాన్ని సూటిగా,నిప్పులాంటి స్పష్టతతో చెప్పేసి హృదయాన్ని ధ్యానంలోకో,సహానుభూతిలోకో, అలజడిలోకో మళ్ళిస్తాయి.

ఈ సంకలనం "రంగూను సన్నెకల్లు"అనే కవితతో ప్రారంభమౌతుంది.ఉపాధికోసం రంగూను వెళ్ళిన తన పూర్వీకులు అక్కడ నుంచి తెచ్చిన సన్నెకల్లు గురించి ఈ కవిత. పైకి ఓ వస్తు కవితలా అనిపించినా అంతర్లీనంగా ఈ కవితలో మూడుతరాలలో కాలగమనంలో మానవసంబంధాలలో వచ్చిన మార్పులను ఇమిడ్చిన విధానం అబ్బురపరుస్తుంది. "మిక్సీల యుగంలో మా రంగూను సన్నెకల్లు అవసరం లేక వంటగది వసారా పంచన అనాధలా పడివుంది" అనటం ద్వారా క్షీణిస్తున్న మానవతావిలువలకు రంగూను సన్నెకల్లును ప్రతీక చేసినట్లు అర్ధమౌతుంది.

బాల్యస్మృతులు ఒక కాలానికి, ఒక ప్రాంత సంస్కృతికి సాక్ష్యాలు. ప్రపంచీకరణ ప్రభావంతో అనేక ఆచారాలు, అలవాట్లు అంతరించిపోతున్నాయి. వీటిని కవిత్వంలోకి తీసుకురావటం ద్వారా వాటికి చరిత్రలో ప్రాణం పోసినట్లవుతుంది. అలా చేయబట్టే ఒకనాటి తెలుగునాట ఉండిన జీవనస్థితిగతుల్ని శ్రీనాధుని పద్యాల ద్వారా తెలుసుకోగలుగుతున్నాం. ఈ సంకలనంలోని కొన్ని కవితలద్వారా శిఖామణి ఆ భాద్యత తీసుకొన్నాడా అనిపిస్తుంది.ముత్యాలుగారి నిలువుటద్దం, తాటాకుగదుల పెట్టె, నీలాటి రేవు, అడ్డసరం కట్టవ, మా వూరి మరిడమ్మ, చలివేంద్రం, ఆరణాల షాపు, దీపం చెట్టు, పొన్నచెట్టు వంటి కవితలు ఓ

అర్ధశతాబ్దపు యానాం (శిఖామణి పుట్టిపెరిగిన ఊరు) సామాజిక, నైసర్గిక, సాంస్కృతిక స్వరూపాలకి కవిత్వరూపాలు. ఇవి వొఠి "శిఖామణీ-యానాం జ్ఞాపకాలు" మాత్రమే కావు. కాలానుగుణంగా వచ్చిన సమాజమార్పులపై హృదయమున్న ఓ మనిషి చేసిన వ్యాఖ్యానాలు – కవిత్వం హృదయసంబంధి కదా!. శిఖామణిది ఆత్మాశ్రయకవిత్వంలా అనిపించే సామాజిక కవిత్వం అని నిరూపిస్తాయి ఈ కవితలు. అలాగని వీటిలో కనిపించేది నాస్టాల్జియా కాదు. ఉదాహరణకు...

టాంక్ బండ్ కు నక్లస్ రోడ్డులా
మా ఆది ఆంధ్రపేటకు చెరువుగట్టు
మా నాయినమ్మ కంఠాన్ని అంటిపెట్టుకునే పట్టెడలా శోభిల్లేది. (ముత్యాలుగారి
నిలువుటద్దం) వంటి వాక్యాల ద్వారా ఒక గొప్ప సుందరచిత్రాన్ని మన కళ్ళముందు
నిలుపుతాడు.

చిన్నపాటి తలనొప్పికే
చాంతాడంత పరీక్షల చీటీలు రాసే కాలంలో
ఆమె రుసుములేని ఒక సంచార ప్రజావైద్యశాల
పట్టాలులేని ఒక ప్రకృతి వైద్యురాలు
మా వాడ వైద్యభిషక్కు మా చెల్లిగోపెమ్మ పెద్ది -- (తాటాకుగదుల పెట్టె) అనే వాక్యాలతో సామాజిక స్పృహను పలికిస్తాడు.

పొన్నచెట్టు అనే కవితలో...
పండిన ఎర్రని కిళ్ళీపెదవుల్లాంటి ముక్కులతో
కొమ్మకొమ్మకు రామచిలుకలు
వాటిలో
ముండకోపనిషత్తులో చెప్పిన
జీవాత్మ పరమాత్మలను
గుర్తించటం ఎలా? ... అంటూ తాత్విక చింతన కలిగిస్తాడు.

ఆ మధ్య యానంలో జరిగిన అల్లర్లపై వ్రాసిన "యానామా నా ఆరోప్రాణమా" అనే కవితలో

నా కన్నతల్లీ! యానామా!
శ్వాసించినా ధ్యానించినా
కవితను ఉపాశించినా
నా అక్షరాలనిండా పరచుకున్న
నా బాల్యమా నా కన్నీళ్లా
నా రక్తమా నా చమటా
మునివాటిక లాంటి
యానామా! ఏమయిందే నీకీవేళ ---- అని ఆవేదన చెందుతాడు.

ఈ కవిత చదివాకా తమ అస్థిత్వాన్ని ఒక ప్రాంతంతో అంతలా మమేకం చేసిన కవులు మరెవరైనా ఉన్నారా అనే సందేహం కలగక మానదు.

కొత్తింట్లోకి మారిన కొత్తలో కలిగే అనుభూతులు ప్రతిఒక్కరికి గమ్మత్తుగానే ఉంటాయి.కొన్నాళ్ళకు అవి పాతబడి జ్ఞాపకాలలోయల్లోకి జారుకొంటాయి. కానీ శిఖామణి వాటిని అపురూపమైన పదచిత్రాలుగా మలిచి "కొత్తింట్లో" అనే కవితగా మనముందుంచాడు. "కాంక్షా పరిమళం" అనే కవితలో "మట్టికంటే పేరుమోసిన సుగంధద్రవ్యం ఈ భూప్రపంచంమీద లేదు" అని ఎంతో సాధికారికంగా ప్రకటిస్తాడు.

అద్బుతమైన ఒక గానకచేరీ గురించి (నేలమీది కెరటం), ఒక చిత్రప్రదర్శన వీక్షణంపై(ఎనిమిదింపావుకి), డాబా ఎక్కినపుడు గింజలకోసం వాలే పావురాల మీద (డాబామీద పావురాలు), పిల్లల్ని తల్లిలా సాకుతున్న మిత్రునిపై (మగతల్లి) వ్రాసిన కవితలన్నీ- ఒక కవితలో శిఖామణే అన్నట్లు "చిక్కుపడ్డ దారపుఉండలాంటి జీవితంలో కవిత్వకొసను వెతికి పట్టుకొన్న సందర్భాలే"

"మడిచిన పేజీ" అనే కవితలో మంచి కవితను చదివినపుడు కలిగే అనుభూతిని అద్బుతమైన ఇమేజెస్ లో శిఖామణి అక్షరీకరించాడు.

నాగలికర్రు మెత్తగా దిగుతున్నట్టు సాగే వాక్య విన్యాసాల్నీ
ఇనపరజనును ఆకర్షించే
అయస్కాంతంలాంటి శైలీరమ్యతల్నీ
సాలెపట్టు దారం మీద కొలువుదీరిన
మంచుబిందువుల్లాంటి అక్షరాల వెంట పరుగుదీస్తుండగా

కాలికి గొప్పుతగిలినట్టు
తడియారని గొప్ప పదబంధం ఒకటి
ఇక ఎంతమాత్రమూ ముందుకు కదలడానికి వీల్లేదని
ముందరికాళ్ళకు బంధం వేసింది --- (మడిచిన పేజీ) ఆ తరువాత ఆ పుస్తకపు పేజీ చివర మడతపెట్టి, పుస్తకాన్ని గుండెలపై బోర్లించి ఒక అనిర్వచనీయమైన పారవశ్యస్థితిలోకి వెళతాడట చదువరి. ఈ పుస్తకంలో అనేకచోట్ల అలాంటి స్థితిని, పేజీల మడతల్ని శిఖామణి మనకు కలిగిస్తాడు.

నవతంత్రుల దేహవీణ అనే కవితలో – "ఆశ్వాదించే జ్వరమానిలాంటి పాదరసపు రసన ఉండాలే గాని వొట్టి వెచ్చదనమూ గొప్ప రుచే" అనే వాక్యం శిఖామణి తన కవితలలో ఇంత వైవిధ్యం ఎక్కడనుంచి పట్టుకొస్తాడో చెప్పకనే చెపుతుంది.

అంబేద్కర్ విగ్రహాల విధ్వంశాన్ని నిరసిస్తూ వ్రాసిన "విగ్రహాలు మాట్లాడతాయి" అనే కవితలో - ముందు నువ్వు నిర్మించదలచుకొన్నదేదో తెలుసుకో తర్వాత ధ్వంశం చేయదగిందేదో నీ అంతట నీకే తెలుస్తుంది" అన్న పదునైన వాక్యం ఆలోచింపచేస్తుంది.

అలా
సాయింకాల పూట
కాలవగట్టుకో కొబ్బరితోటలోకో
షికారుకి వెళ్ళినట్టు
అప్పుడప్పుడూ
దేహంలోకి వాహ్యాళి కెళ్ళాలి (దేహ వాహ్యాళి).

తన దేహవాహ్యాళిలో కలిగిన వైయక్తిక అనుభూతులకు శిఖామణి మానవత,తాత్వికతలను అద్ది లోతు వెడల్పును ఇచ్చి

అదేస్థాయిలో అవి చదువరుల మనస్సులకు అవి అనుభవమయ్యేలా చేస్తాడు.అందుకనే అనుభూతి, మానవత, తాత్వికతలు శిఖామణి కవిత్వంలో పుష్కలంగా పొటమరించే అందాలు. ఈ పుస్తకానికి వ్రాసిన ముందుమాటలో కె.శ్రీనివాస్ అన్నట్లు"సస్టెయిన్డ్ రిలీజ్ డ్రగ్ లాగ శిఖామణి అక్షరాల్లో కవిత్వం నిలకడగా ప్రవిస్తూ ఉంటుంది".

ఈ సంకలనంలో మొత్తం 35 కవితలున్నాయి. ఈ పుస్తకం ప్రముఖకవి శ్రీ వేగుంట మోహనప్రసాద్ కి అంకితం ఇవ్వటం జరిగంది. చక్కని చిక్కని కవిత్వాన్ని ఇష్టపడే వారికి గిజిగాడు తప్పక నచ్చుతుంది.

(ఈ వ్యాసాన్ని "పాలపిట్ట" సెప్టెంబరు 2012 సంచికలో ప్రచురించిన శ్రీ గుడిపాటి గారికి ధన్యవాదాలు తెలియచేసుకొంటున్నాను - బొల్లోజు బాబా)

12-Sep-2012

భువనఘోష - పాబ్లో నెరుడా కవితానువాదాలు

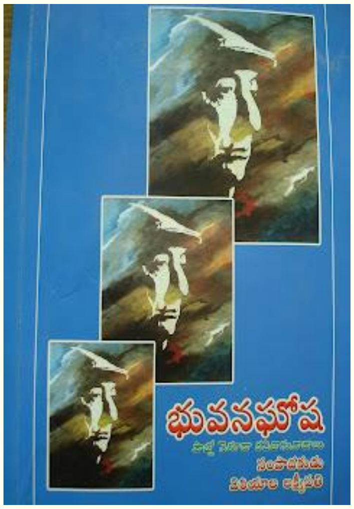

పాబ్లోనెరుడా – కవిత్వానికొక చిరునామాగా నిలచిన పేరది. గత శతాబ్దపు ఉత్తమ ప్రపంచ కవిగా గుర్తింపబడ్డ వ్యక్తి పాబ్లో. ఆయన కవిత్వం రుచి చూడని కవి ఏ దేశంలోనూ ఉండడు అంటే అతిశయోక్తి కాదు. తెలుగులో కూడా ఆయనకవిత్వానువాదాల్ని చాలామందే చేసారు. శ్రీశ్రీ, ఆవంత్స, ఇస్మాయిల్ వంటి ఆనాటి కవుల నుండి, యదుకుల భూషణ్, రవి ప్రకాష్, మందలపర్తి వంటి ఈనాటి కవుల వరకూ చాలామంది ఆ కవిత్వ సాగరంలో మునిగి తేలిన వారే! బహుసామరో పది తరాలను కూడా ప్రభావితం చేయగల సత్తా పాబ్లో కవిత్వానికుంది. చిక్కదనం వెచ్చదనంల కలబోత పాబ్లోకవిత్వం.

పాబ్లో గతించి 35 సంవత్సరములు దాటుతున్నా తెలుగులో ఆయన కవిత్వ సంకలనం లేదన్న లోటును శ్రీ విరియాలలక్ష్మీపతి గారి సంపాదకత్వంలో వచ్చిన " భువన ఘోష" (పాబ్లో నెరుడా కవిత్వానువాదాలు) తీరుస్తుంది. ఒక ప్రపంచసాహితీ పాయను తెలుగుగడ్డపై ప్రవహింపచేసినట్లయింది. దీనికి డా. ఏటుకూరి ప్రసాద్ గారు, కా. జె.వి సత్యనారాయణ మూర్తి గారు ముందుమాటలు వ్రాసారు.

భువనఘోషలో మొత్తం 95 కవితలున్నాయి. వీటిని 52 మంది ప్రముఖ కవులు అనువదించారు. ఇస్మాయిల్ శ్రీ శ్రీ ల వంటి వారు ఇదివరలో చేసిన అనువాదాలను యధాతధంగా వాడుకొన్నారు. మిగిలినవి విరియాల లక్ష్మీ పతి గారి బృహత్ ప్రయత్నమనే చెప్పుకోవాలి.

ఇక అనువాదం గురించయితే

నెరుడా కవిత్వం ఓ మహానది వంటిది. నదీ గమనాన్నో గానాన్నో అనువాదం చేయటం ఆషామాషీ కాదు. దాని ఒడ్డుననిలచి ఆ సౌందర్యాన్ని ఆనందించాలి అంతే! అలాంటి ఒక దివ్యానుభూతిని నిజాయితీగా ఈ అనువాదాలు మనముందుకు తీసుకొచ్చాయి.

ఒక మహాకవి వ్రాసిన అనేక కవితలలోకొన్నింటిని అనువదించి ఒక సంకలనంద్వారా తీసుకురావటంలో ఉండే ప్రధానసమస్య " ఎంపిక". ఈ ఎంపిక అనేది ఎలా ఉండాలంటే ఆ కవి ఫిలాసఫీనో లేక ఆత్మనో అద్దంలో చూపించే విధంగాఉండాలి. ఈ విషయంలో ఈ కవితాసంకలనం ఎందుకో పాబ్లోని ఒక కమ్యూనిష్టు కవిగా "ప్రొజెక్ట్"

చేయయత్నించినట్లనిపిస్తుంది. పాబ్లో కవిత్వం బంధింపజాలని జలపాతం వంటిది. అది ఒక విశ్వజీవన గీతం. మానవమహేతిహాసం.

ఒకే కవితకు రెండు అనువాదాలు ఇవ్వటం కూడా కొంత బాధ్యతా రాహిత్యమే. (రెండూ గొప్పగా ఉన్నాయి అది వేరేవిషయం). దేవరాజు మహారాజు, చంద్రమౌళి, ఎన్. అరుణ, నిర్మలానంద, మందలపర్తి కిషోర్ వంటి వారల అనువాదాలు అద్భుతంగా ఉన్నాయి. మన అంతర్జాల మిత్రులు భూషణ్, గరికపాటి ల ఒక్కో కవిత – ముకుందరామారావు, హెచ్చార్కెల రెండేసి కవితల చొప్పున ఈ సంకలనంలో ఉన్నాయి.
అవి మంచి తెలుగు నుడికారంతో తేటగా ప్రకాశిస్తున్నాయి.

ఈ సంకలనంలో చాలా కవితలు చదువుతూంటే పాబ్లో తెలుగులో వ్రాసాడా అన్నంత ఆశ్చర్యం, ఆనందం కలుగుతుంది. అది ఆయా అనువాదకుల ప్రతిభే. ఉదా: రాచకొండ నరశింహశర్మ గారి " మేమనేకమంది" (we are many) అన్నకవితను చదువుతూంటే పాబ్లో తెలుగువాక్యాల్లో ఇమిడిపోయిన తీరు విశ్మయపరుస్తుంది. ఆ కవితలోంచి కొన్ని పాదాలు

నాలో ఉన్న అనేకమందిలో
మా అందరిలో
అవసరానికి అగుపించడు
ఏ ఒక్కడైనా.
అదృశ్యమౌతారు
నా దుస్తులలో దూరి
వెళిపోతారు-ఇంకో ఊరికి ///

ఎపుడైన ఒక కొలిక్కి
నన్ననేను తెచ్చుకోగలనా ///

ఇది వ్రాస్తునపుడు
నేనిక్కడలేను
ఎంతో దూరంలో ఉన్నాను

తిరిగివచ్చేటప్పటికి
వెళ్లిపోయిఉంటాను నేను.
మీ అందరిపరిస్థితీ ఇంతేనా అని
తెలుసుకోవాలని ఉంటుంది నాకు.

పాబ్లో కవిత్వాన్ని తెలుగులో వినాలనుకుంటే ఈ పుస్తకాన్ని తప్పని సరిగా చదవాల్సిందే. పాబ్లో కవిత్వానువాదాలసంకలనం ఇంతవరకూ ఎవరూ తీసుకురాకపోవటం నిజంగా సిగ్గుచేటే. బెటర్ లేట్ దాన్ నెవర్ అన్నట్లుగా ఇప్పటికైనా విరియాలలక్ష్మీపతిగారి కృషి వలన జరగటం గర్వించదగిన విషయం, హర్షించదగిన ప్రయత్నం.

పాబ్లో ని ప్రేమించే వారికి, పాబ్లో అంటే పడిచచ్చేవారికి, పాబ్లో అంటే ఏమీ తెలియని వారికీ కూడా నచ్చే విధంగా ఈ పుస్తకంఉంది అనటంలో సందేహం లేదు.

21-Jan-2010

శిఖామణి – చిలక్కొయ్య

“మువ్వలచేతికర్ర” తో తెలుగు సాహిత్యలోకంలోకి ఒక మెరుపులా ప్రవేశించారు శిఖామణి. “చిలక్కొయ్య” ఆయన రెండవ కవితాసంపుటి. 1993 లో వెలువరించిన ఈ సంపుటిలో మొత్తం 33 కవితలున్నాయి. దేనికదే వస్తువైవిధ్యంతో, విలక్షణమైన అభివ్యక్తితో కనిపిస్తాయి. అనుభూతికి భాషనివ్వటం అంత తేలికేమీ కాదు.ఎందుకంటే కొన్ని అనుభూతులను వ్యక్తీకరించటానికి భాష సరిపోదు. ఈ రెంటినీ సమన్వయపరచి, ఒక అనుభూతిని అంతే శక్తిమంతంగా చదువరిలో ప్రవేశపెట్టటంలో శిఖామణి నేర్పరి.

ఈ సంపుటిలో మొదటి కవిత పేరు చిలక్కొయ్య. గోడకు ఉండే చిలక్కొయ్యపై వ్రాసిన వస్తుకవితైనప్పటికీ, ఒక సంపూర్ణజీవితాన్ని అంతర్లీనంగా చెపుతూంటుంది. చిలక్కొయ్యపై పిచ్చుకలు వాలటం, కవి తల్లిగారు ఉత్త పసుపు పుస్తెలతాడు వేలాడదీయటం, దానికి తగిలించిన సీమవెండి కేరేజీలో చప్పరింపు చప్పరింపుకు రంగులు మారే బిళ్లలు దాయటం, మూడో పురుషార్థ సాధనలో ఉన్న దంపతులను ఆ చిలక్కొయ్య నిర్వికారంగా చూడటం, ఈ ఒంటరి ప్రయాణంలో ఈదలేక నిష్క్రమిస్తూ అదే చిలక్కొయ్యకు ఆత్మను తగిలించటం -ఇవీ ఈ కవితలో కనిపించే వివిధ దృశ్యచిత్రాలు. అతి సామాన్యంగా కనిపించే వాక్యాలతో కవిత మొదలై ముగింపుకు వచ్చేసరికి అవే పదాలు మరో గొప్ప అర్థాన్నిచ్చే విధంగా మారతాయి. కవిత ప్రారంభంలో కనిపించిన కొయ్య చిలుక నెమ్మది నెమ్మదిగా కనుమరుగవుతూ, ఓ జీవితం కనిపించటం మొదలవుతుంది. అదీ శిఖామణి శైలి.

వీధిలో నగ్నంగా తిరిగే పిచ్చివాని గురించి వ్రాసిన “దిశమొల” అనే కవితలో అతనలా నగ్నంగా తిరగటం యొక్క స్పందనల్ని ఎన్ని పదచిత్రాలలో వర్ణిస్తాడో చూడండి.

– పల్లెల్లో పూతకొచ్చిన పత్తితోట తనమొదళ్లను తనే నరుక్కొంటుందట
– మగ్గంలో అటూ ఇటూ తిరుగుతున్న కండె నిలువునా రెండుగా చీలుతుందట
– పట్టుపురుగు పట్టుగూడులో ఆత్మబలిదానం చేసుకొంటుందట
– దేవదేవుని శేషవస్త్రపు కొంగుకు నిప్పంటుకొంటుందట
– సాలెపురుగు దీపపు కొస శూలాగ్రం మీద శిరచ్ఛేదనం చేసుకొంటుందట

– ఎవరికి వారు రహస్యంగా తమతమ మర్మావయవాలను మనసుల్లోనే తడిమిచూసుకొంటారట
– కన్నీళ్లను ఒత్తవలసిన చేతిరుమాలు జేబులోనే చెమరుస్తుందట

ఒక్కో పదచిత్రమూ ఆ దృశ్యాన్ని సన్నగా వర్షించటం మొదలెట్టి నెమ్మదినెమ్మదిగా కరుణార్ద్ర కుంభవృష్టిలో తడిచేట్లు చేస్తుంది. అందమైన గూడును అల్లుకొనే సాలెపురుగును కూడా వాడుకోవటంద్వారా ఈ కవి దృష్టి ఎంత నిశితమో అర్థమవుతుంది. సునిశిత దృష్టి, కరుణ, మానవత్వాలు అంతర్లీనంగా ప్రవహించే ఈ కవిత, శిఖామణి కవిత్వ తత్వానికి ఒక మినియేచర్ రూపమనవచ్చు.

ఒక పదచిత్రంలోనే రెండుమూడు చిత్రాల్ని ఇమడ్చటం చాలా కష్టం. శిఖామణి తన కవిత్వంలో ఇలాంటివి అలవోకగా సాధిస్తాడు. పల్లెటూరివ్యక్తి చేసే పట్నవాసాన్ని వస్తువుగా తీసుకొని వ్రాసిన “ఆంతరంగికుని ఉత్తరం” లో ఒకచోట

“అక్కడ చలిపెట్టే అధికారులుండవచ్చు
వినయపు ఉన్ని శాలువా మర్చిపోలేదు కదా”

అంటాడు. ఇక్కడ చలికి ఉన్నిశాలువా, అధికారులకు వినయం అనే రెండు భిన్న విషయాల్ని ఒకే చిత్రంద్వారా సాధించాడు. చలిపెట్టే అధికారులు అనటం కూడా ఒక వ్యంగ్యం. దీనివల్ల గాఢత, క్లుప్తత వచ్చి చెప్పాలనుకొన్న విషయం వెన్నుకు చలిచలిగ తగిలేట్టు చేస్తుంది.

“మేఘనా” అనే మరో కవితలో

“వెన్నెల మబ్బుల మెట్లమీదుగా నేలకు దిగే సమయాన
పూలగొంతుల్లో పరిమళపు పాట కూనిరాగాలు తీసేవేళ ”

వంటి వాక్యాలలో కూడా ఇలాంటి ప్రతిభే కనిపిస్తుంది. పేవ్ మెంట్ పై బతికే వృద్ధవనిత గురించి వ్రాసిన “వెన్నెల దుప్పటి” అనే కవిత శ్రీశ్రీ బిక్షువర్షీయసీ కవితను జ్ఞప్తికి తెస్తుంది. లోతైన పదచిత్రాలతో ఈ కవిత చదువరి హృదయాన్ని బరువెక్కిస్తుంది.

ఆర్ధ్రత నీరెండిన నగరం నదిలో
ఆమె ఓ శిథిల నౌక ----..
అర్ధరాత్రి దాటాకా
ఏ శీతలపవనమో ఆమెను ఒణికిస్తే

ముడుచుకుపడుకొన్న ఆమె దేహంమీద
చంద్రుడు వెన్నెల దుప్పటి కప్పి
చెట్టుకొమ్మకు లాంతరు దీపమై వేలాడుతాడు."..........వంటి వర్ణనలతో, శ్రీశ్రీ కవితలో కనిపించని లక్షణమేదో ఈ కవితలో ఉన్నట్టనిపిస్తుంది.

కర్ణాటకలో దేవాలయ ప్రవేశం చేసిన ఓ దళితునిచే మలం తినిపించారన్న వార్తకు శిఖామణి ఎంతో తీవ్రంగా స్పందించి వ్రాసిన "వాడే అశుద్ధమానవుడు " అన్న కవితనిండా ఆవేశం భుగభుగలాడుతూ, చదువరి రక్తాన్ని మరిగించేలా చేస్తుంది.

వాణ్ని కన్న నేరానికి
నిన్ను తూలనాడుతున్నాను క్షమించుతల్లీ.
....
ఒరే లంజా కొడకా
నీ పేరు మనిషా?"

అని మొత్తం మానవత్వాన్నే ప్రశ్నిస్తాడు. ఈ కవిత వ్రాసిన సమయానికి (1989) తెలుగు సాహిత్యంలో దళితకవిత్వం ఇంకా ఉద్యమస్థాయిలో మొదలవలేదు. ఈ కవితలో కులస్పృహకంటే మానవత్వమే కనిపిస్తుంది. ఒక సాటిమానవునికి జరిగిన అమానుషావమానాన్ని, ఈ కవిత అంతే ఫెరోషియస్‌గా ఎత్తి చూపుతుంది.

శిఖామణి కొన్ని కవితలలో తన గ్రామీణనేపథ్యం, బాల్యం తాలూకు జ్ఞాపకాలు కనిపిస్తూ 'ఈయన తన బాల్యపు ముగ్ధత్వాన్ని ఎంత అందంగా దాచుకొన్నాడూ!' అనిపిస్తాయి. ఉదా: తుమ్మచెట్టునీడలు, బొరియల్లో పీతలు, పాతబడ్డ టైరుని దొర్లించుకొంటూ సాగడాలు, మట్టిని పిసికి చేసే బళ్లూ, కొత్తనీటికి ఎదురెక్కి కిలకలు వేసే చేపపిల్లలు, కొలను గర్భంలో తామరతూడు తెగిన శబ్ధాలు, జామెట్రీ బాక్సులో దొంగిలించిన రబ్బరుముక్కలు మొదలైనవి. నాగరికజీవన స్పర్శతో ఈ అనుభవాలు క్షీణించిపోతున్నాయన్న ఆవేదన "ఆంతరంగికుని ఉత్తరం" అనే కవితలో కనిపిస్తుంది.

ఇంకా ఈ కవితా సంపుటిలో

-బాల్యాన్ని ఈతాకుల చీపురు చేసి రైలు పెట్టి ఊడ్చే కుర్రాళ్లు (పాటల బండి),
-బాల్యాన్ని మూరమూరచొప్పున కోసి అమ్ముకొనే పూలబ్బాయిలు (పూలబ్బాయి),

-చీకటి ఆకాశపు ఆసుపత్రిలో చందమామలా వెలిగే నైట్ డ్యూటీ నర్సులు (ప్రమిదక్రింది చీకటి),

-చీకటి కొండచిలువ నగరం చెట్టుకు చుట్టుకోవటం (వెన్నెల దుప్పటి),

-నిద్రతో ప్రమేయం లేకుండానే ఒక మండే స్వప్నం కొరడాలతో హింసించటం (కలలనెమలి)

వంటి పదునైన అభివ్యక్తులెన్నో ఉన్నాయి.

పూలకుర్రాడు, కలలనెమలి, దేహి, పాటలబండి, మేఘనా, వెన్నెల దుప్పటి, ఆంతరంగికుని ఉత్తరం వంటి కవితలలో ఈ కవి ఎంతైతే భావుకతా, సున్నితత్వం చూపిస్తారో.. నిషేధాజ్ఞ, జలసర్పం, వాడే అశుద్ధమానవుడు, మాట డైనమైట్ అవుతుంది, కక్కుళ్లు, యుద్ధమూ అనివార్యమే వంటి కవితల్లో అంతకు మించిన వాస్తవికత, ఉద్వేగాన్ని ప్రతిబింబిస్తారు. అంటే రియాలిటీ తో తలపడవలసివచ్చినపుడు ఊహల్లోకి జారిపోయే తత్వం కాదీ కవిది. వాస్తవాన్ని ధైర్యంగా ఎదుర్కొని సాటిమనిషికి నమ్మకాన్నందించగలదు. ఈ లక్షణమే శిఖామణి కవిత్వాన్ని తెలుగు సాహితీరంగంలో ఉత్తమశ్రేణి కవిత్వంగా నిలిపి ఉంచుతుంది -ఎప్పటికీ!

వాస్తవాన్ని తన అనుభవంతో మిక్స్ చేసి సృష్టించే కవిత్వం పఠితను సరసరా తనలోకి లాక్కొంటుంది. రాసింది నాగురించే, ఇది నా ఆలోచనే అనుకొనేంత గాఢంగా. ఎందుకంటే.. Poetry is when an emotion has found its thought and the thought has found words. -Robert Frost

2009, ఆగస్టు 7

చరిత్రకు కవిత్వరూపం – తుల్లిమల్లి విల్సన్ కుమార్ "మాకూ ఒక భాష కావాలి"

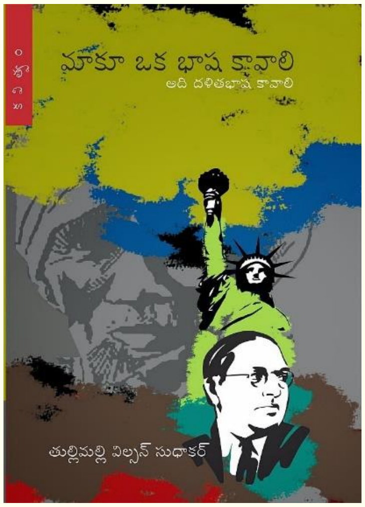

కొన్ని కవితల్ని చదివినపుడు గొప్ప ఉద్గ్రంథాన్ని చదివిన అనుభూతి కలుగుతుంది. కొప్పర్తి వ్రాసిన "చిత్రలిపి" అనే కవిత భారతదేశ చరిత్రపుస్తకాన్ని ఓ నలభై కవితాపంక్తులలోకి కుదించినట్లు అనిపిస్తుంది. శ్రీశ్రీ వ్రాసిన దేశచరిత్రలు కవిత ఎప్పుడుచదివినా, మానవజాతి చరిత్రపైవ్రాసిన ఓగ్రంధాన్ని తిరగేస్తున్నట్లుంటుంది.

"మాకూ ఒక భాష కావాలి" పుస్తకం చదివినపుడు అదే అనిపిస్తుంది. ఈ పుస్తకం లోనికవితలన్నీ, ఒక జాతి వేల సంవత్సరాల జీవనాన్ని ప్రతిబింబిస్తాయి, సమకాలీన సమాజంలో ఆ జాతిఎదుర్కొంటున్న సామాజిక, ఆర్ధిక, రాజకీయ వివక్షలను రికార్డు చేస్తాయి తారీఖులు దస్తావేజులతోసహా, ఆ జాతి నిర్మించాలనుకొంటున్న భవిష్యత్తును స్వప్నిస్తాయి.

నేటి వరకూ జరిగిన, జరుగుతున్న దళిత జాతి చరిత్రకు కవిత్వ రూపం తుల్లమల్లివిల్సన్ సుధాకర్ గారు రచించిన "మాకూ ఒక భాష కావాలి" అనే పుస్తకం.

ఒక రాజకీయకోణాన్ని ఆవిష్కరించటానికో లేక తాను నమ్మే సిద్ధాంత భావాల్నిప్రచారించుకోవటానికో కవిత్వాన్ని వాడుకోవటం శ్రీశ్రీ కన్నా ముందునించే ఉన్నా, శ్రీశ్రీ ద్వారా ఆవిధానం ఆధునిక కవిత్వంలో స్థిరపడింది. లేకుంటే తెలుగుసాహిత్యంలో ఈ రోజు మనకు కనిపించేఅద్భుతమైన వివిధ అస్థిత్వసాహిత్య రూపాలు వచ్చిఉండేవి కావు. ఈ రకపు కవిత్వంలో విషయంఉంటే కవిత్వం ఉండదు, కవిత్వం ఉంటే విషయం ఉండదు అనే విమర్శను ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది.కానీ విల్సన్ సుధాకర్ కవిత్వంలోవస్తువు తాలూకు సిద్ధాంతం, దాన్ని కవిత్వీకరించిన రీతి జమిలినేతలా కలిసిపోయి చదువరికి మంచి కవిత్వ హాయిని కలిగిస్తుంది. చెప్పదలచుకొన్నవిషయాన్ని సూటిగా చెపుతూనే తమ కవితలలో చక్కటి కవిత్వాన్ని నింపిన గొప్ప కవులైన శ్రీముద్దూరి నగేష్, శ్రీ పైడి తెరేష్, శ్రీ శిఖామణి, శ్రీ ఎండ్లూరి సుధాకర్, వంటివారి సరసన శ్రీ తుల్లిమిల్లివిల్సన్ సుధాకర్ ను నిలుపుతుంది ఈ కవితా సంపుటి.

కవి తత్వం

ఈ కవిత్వంలో దళిత, బహుజన దృక్కోణం వాక్యవాక్యానా కనిపిస్తుంది, ఆత్మగౌరవం ప్రతీకవితలోనూ స్ఫుటితమౌతుంది, ఒక జాతి యొక్క భవిష్యత్ కార్యాచరణ ఈ పుస్తకంలో అంతర్జలలాప్రవహిస్తూంటుంది.

భాష అంటె వ్యక్తీకరణ సాధనం. ఒకని వ్యక్తీకరణ ద్వారా వాని వ్యక్తిత్వాన్ని అంచనావేస్తాం. “మాకూ ఒక బాష కావాలి/అది మా హృదయ ఘోషకావాలి” అంటూనే విల్సన్ సుధాకర్ తనజాతి అస్థిత్వాన్ని వ్యక్తీకరించటానికి కావలసిన బాష ఏమిటో, దాని స్వరూపమేమిటో కవిత్వంద్వారా చెపుతాడు గడుసుగ.తుల్లిమిల్లి విల్సన్ సుధాకర్ భాష మెత్తమెత్తగా, చక్కనిఉపమానాలతో, అందమైన పదచిత్రాలతో, తమలపాకుతో ఒకటనే వ్యంగ్యంతో సాగదు.

తగినంత శోధన, మధనం జరిగాకే ఒక వస్తువు కవితగా రూపు దిద్దుకొన్నదన్న విషయంసుధాకర్ ప్రతీ కవితలోనూ కనిపిస్తుంది. ఇతని వాక్యం కర్ణాంతాలవరకూ నారి సారించి విడిచినబాణంలా దూసుకొచ్చి, హృదయపు బుల్స్ ఐ ని తాకుతుంది లోతుగా. ఇతని నుడికారం లోనే ఒకబాధ్యతాయుతమైన సామాజిక అవగాహన, తద్వారా సిద్ధించిన తిరుగుబాటు కనిపిస్తుంది.

“బూట్లకోసం అవర్ణులు ఆవు చర్మాలు ఒలుస్తారు” అన్నవాక్యం శ్రీశ్రీ మాటల్లో చెప్పాలంటే “ఒకసాదా సీదా డీలా వాక్యం”. కానీ ఆ వాక్యాన్ని కవిత్వంగా మార్చినపుడు, ఆ కవి తత్వం, నైపుణ్యంతెలుస్తాయి.

సవర్ణుల బూట్లకోసం
మా అవర్ణాలింకా
ఆవుచర్మాల్ని ఒలుస్తూనే ఉన్నాయి..... (దేవునిమీద ప్రమాణం చేసి).

ముందు చెప్పిన వాక్యానికి అదనంగా “సవర్ణుల” “ఇంకా” అనే రెండు పదాలు మాత్రమేవచ్చిచేరాయి. ఫలితంగా ఒక శక్తివంతమైన కవితావాక్యం రూపుదిద్దుకొంది. “సవర్ణుల బూట్లకోసం” అనటం ద్వారా, తమ ఉత్పత్తులని తమకోసం వాడుకోలేని ఉత్పత్తి వర్గాలసామాజిక, ఆర్ధిక అశక్తత వ్యక్తమౌతుంది. “ఇంకా” అనే పదం ద్వారా, చరిత్రలో మొట్టమొదటగాబూట్లను తయారుచేసిన చర్మకారుని నుండి నేటి వరకూ మాకు సమాజంలో ‘వెర్టికల్ మొబిలిటీ’ దక్కలేదు అన్న వేదన పలుకుతుంది.

పై ఒక్క వాక్యాన్ని నిశితంగా పరిశీలిస్తే, ఈ కవి సత్యాల్ని కవిత్వీకరించటంలోనైపుణ్యం కలవాడని, సమాజంపై ఇతనిది అంబేద్కరిష్టు దృక్కోణమనీ అర్ధమౌతుంది. అలా ఈసంపుటిలోని కవితలన్నీ చిక్కని కవిత్వంతో, తాను నమ్మిన సిద్దాంతాన్ని ప్రతిబింబిస్తూసాగుతాయి.

రాత్రయితే చాలు
ఆకాశం గడ్డి వామునుంచి

నక్షత్రాల పరకలతో ఎంట్లు పేనించి
అల్లిన హంసతూలికా తల్పంపై జోకొట్టి
నా ఆలోచనా సులోచనాలకు గంతలు కట్టేసి

ఇంతటితో ఈనాటి కార్యక్రమం సమాప్తమంటుంది..... (ఆదివారం) అంటూ సెలవురోజు ఎలాముగిసిందో చేసిన రమ్యమైన వర్ణణ ద్వారా విల్సన్ సుధాకర్ కలం చంద్రనిప్పులు కురిపించటమేకాదు, రమణీయమైన ఊహలను సుందర పదచిత్రాలుగా లిఖించగలదన్న విషయం గమనించవచ్చు.

నూతన పదబంధాలు

కవిత్వమొక మేధోప్రక్రియ అని నూతన పదబంధాల సృష్టి నిరూపిస్తుంది. అనిబద్ధ కవికిఉండే స్వేచ్ఛ వల్ల అతనికి నూతన పదబంధాల సృజన సులభతరమౌతుంది. ఒక సిద్ధాంతంపట్లకవికి ఉండే నిబద్ధత కొన్ని సార్లు నూతన పదబంధాల సృష్టికి పరిమితులు గీస్తుంది. ఆపరిమితులలోనే విల్సన్ సుధాకర్ మదాంధజ్యోతి (ప్రముఖ పత్రికను ఉద్దేశించి), లేతమొగ్గలపరుపు (సెక్స్ వర్కర్), విప్లవమతనికి పులిగాయం (సత్యమూర్తి మరణంపై), కలలమగ్గాలు(చేనేతకార్మికుల వెతలను వర్ణిస్తూ), పాచిపోయిన స్వాతంత్ర్యం, విప్లవ జనగణమన,, నారింజనాగుపాము(హిందుత్వం), ఆంధ్రమయూరం (జాషువా గురించి) వంటి అద్భుతమైన పదబంధాలుసృష్టిస్తాడు. అవి తళుక్కుమంటూ మెరుస్తూ ఆయా కవితా వస్తువులను దేదీప్యమానం చేస్తాయి.

సామాజిక దృక్పథం

ఈ కవి సామాజిక దృక్పథం విశాలమైనది. బహుజనులలో కొన్ని కులాలు జంద్యాన్నిధరిస్తారు. అలా ధరించే జంద్యాన్ని, సాంస్క్రిటైజేషన్ ప్రక్రియలో వారు సవర్ణులను అనుకరించాలనిచేసిన ప్రయత్నంగా గుర్తించాలి. ఆ స్పృహ ఈ కవికి ఉంది కనుకనే ఆత్మహత్యలకుపాల్పడుతున్న చేనేత కార్మికుల తరపున “మెడలో పత్తిపువ్వు” అనేకవితలో.

మెడలో జందెంగా వేసుకున్న నూలుదారం.
సవర్ణ చక్రానికి ఇరుసు అవుతుందనుకున్నాం గానీ
మా సజీవమెడకది ఉరితాడౌతుందని తెలుసుకోలేకపోయాం// అంటాడు.

మరో కవితలో “బహుజన సామ్రాజ్యంలో//గదపట్టుకొని నిలబడ్డ అంబేద్కర్ని దాటగలితే”

అనే వాక్యం ద్వారా కులదురహంకారం చూపే సవర్ణుల నుండి దళిత, బహుజనులను కాపాడే శక్తి,మార్గమూ అంబేద్కరిజమేనని స్పష్టపరుస్తాడీ కవి

పాదాభివందనం అనే కవితలో సుధాకర్

//బహుజన రాజ్యంలో
సమైక్యమై దళిత బహుజనులమై
సవర్ణుల కోట బురుజులమీద నీలిజెండా ఎగరేస్తాం//

అనటం ద్వారా దళిత బహుజనులఐఖ్యతను వాంఛిస్తూ, చేయాల్సిన కార్యాచరణను ప్రకటిస్తాడు. కవి తాను రక్తనిష్ఠంగా చేసుకొన్నఅంబేద్కరిజం ఇచ్చిన స్ఫూర్తి ఇది.

వ్యంగ్యం

సాహిత్యంలో వ్యంగ్యమనేది అప్పటికే స్థిరపడిన కొన్ని అభిప్రాయాలను తిరిగిఆలోచించుకొనేలా చేస్తుంది. వ్యంగ్యం అత్యంత శక్తివంతమైనది. హేళనతో కూడిన హాస్యంతోపదునైన శత్రువును చీల్చి చెండాడవచ్చునంటారు డా.అంబేద్కర్. సాహిత్యంలో వ్యంగ్యం కలిగించేప్రయోజనాలను విల్సన్ సుధాకర్ తన కవిత్వంలో అనేక చోట్ల సమర్ధవంతంగా వాడుకోవటంజరిగింది.

కొన్ని కవితల్లో కనిపించే వ్యంగ్యం మొహాన ఛెళ్ళున కొట్టే యాసిడ్ లా ఉంటుంది. ఆఘాటుకి ఉక్కిరి బిక్కిరి కాక తప్పదు. కవి ఆశించేదీ అదే. పాఠకుడిని ఆలోచనలోకో, ఆచరణలోకోకదిలించలేనిది కవిత్వమెలా అవుతుంది?

“హే ప్రభూ/రాళ్ళు జవరాళ్ళైన నీ పాలనలో ధర్మదేవత చక్కగా నర్తించిందా” అంటూరామరాజ్యాన్ని ప్రశ్నించటం (గుడినుండి గూడెందాకా), ‘చిన డయ్యర్ కవనస్వామి’ అంటూదళితులని ఊచకోతకోస్తుంటే ఏనాడూ స్పందించని పీఠాధిపతులను జనరల్ డయ్యర్ తో పోలుస్తూ ఎద్దేవా చెయ్యటం, (నిద్రపోతున్న దేశమనే సుందరకన్యకు), “ఎవడో మనువు//టూరిస్టు గైడులాచెప్పినమాటలు వినేసి” అంటూ బృతికోసం టూరిస్టు గైడు చెప్పుకొనే పిట్టకథలతో మనువాదాన్నిపోల్చటం

(ఇవాంజెలికల్ ఆంధ్ర), “భిన్నత్వంలో ఏకత్వమని ఒట్టేసి బొంకిన జాతి మాది” అంటూప్రస్తుతసమాజంలో భిన్నత్వం ఉందికానీ ఏకత్వం కొరవడిందని ఆక్షేపించటం (రొట్టెల తనిఖీ)వంటివివిధ సందర్భాలను వ్యంగ్యంగా వ్యక్తీకరించిన వాక్యాలు ఈ పుస్తకంలో అనేకం కనిపిస్తాయి.

నిబద్ధత

విల్సన్ సుధాకర్ కి ఉన్న దళిత, బహుజన నిబద్ధతను నిప్పులాంటి స్పష్టతతోఆవిష్కరిస్తాయి కొన్ని కవితలు. కవితా వస్తువు ఏదయినప్పటికీ తాను నమ్మే సిద్ధాంతాన్ని సందర్భోచితంగా, పాలు తేనె కలిపినరీతిలో, ప్రస్తావించటం ఈ కవి కవిత్వ ప్రత్యేకత.

దేశాన్ని కుదిపేసిన నిర్భయ ఉదంతంపై వ్రాసిన "గుడ్ బై ఇండియా" అనే కవితలోఆమెకు గొప్ప నివాళి అర్పిస్తూనే, ఒరియా కన్యస్త్రీలు, ఖైర్లాంజీ దళితస్త్రీలు, గోద్రాలోగర్భవతులపై దాడులనూ ప్రస్తావిస్తూ దేశవ్యాప్తంగా "ఏ కొవ్వత్తులు కాగడాలు వెలిగించలేదేం తల్లీ" అని ప్రశ్నిస్తాడు. ఈ సమాజం సహానుభూతి ప్రదర్శించటంలో సెలక్టివ్ గా ఉంటోందనీ, అలాంటిసంఘటనలే దళిత బహుజనులకు జరిగినపుడు మౌనం వహిస్తోందనీ కుండ బద్దలుకొడతాడు.

ప్రముఖ కవి, నక్సలైట్ నాయకుడు సత్యమూర్తి మరణించిన సందర్భంగా వ్రాసిన, "కవికుమారుడి విప్లవ సౌందర్యం" కవితలో

కులమిక్కడ అజరామరమే!
ట్రిగ్గర్ కొక కులం...
బుల్లెట్లు తగిలి చచ్చేదొక కులం
ట్రిగ్గర్ మీద వేళ్ళెంత పదిలం//....

అనటం ద్వారా విప్లవపోరాటాలలో ఉండే కులాధిపత్యాన్నిఒకవైపు ప్రశ్నిస్తూనే, ఎన్కౌంటర్లలో బలవుతున్నది క్రిందికులాల పేదలేనన్న నిష్టుర సత్యాన్నిఆవిష్కరిస్తాడు కవి.

క్రైస్తవ్యాన్ని స్వీకరించటాన్ని "పరివర్తన నిజం" అనే కవితలో "మీ తిరస్కారాల మాలధరించలేక// మతమార్పిడి గరళాన్నే//అమృతంగా స్వీకరించాం" అంటూ చెప్పుకొచ్చినా(ఇక్కడ మతాన్ని గరళం అనటంలేదు కవి. చరిత్ర పరంగా చాలా గొప్పవాక్యమిది), అక్కడాగూడుచేసుకొంటున్న వర్ణవివక్షతను "సవర్ణక్రైస్తవ శ్మశానాల్లో మా శవాలకూ చోటెక్కడ!"(యూదులరాజే బీదరాజు) అని ప్రశ్నిస్తాడు. ఇది ఈ కవికి ఉన్న; తనవర్గ హితాన్నికోరేతత్వాన్ని, అన్యాయాన్ని ప్రశ్నించే స్వభావాన్ని పట్టిచూపుతుంది.

హైదరాబాద్ లుంబినీ పార్కులో ఉగ్రవాదులు బాంబులు పేల్చిన దుర్ఘటనకు స్పందిస్తూ

ముబారక్ మిత్రులారా!
హింసమతమైతే ఆ మతం మాకొద్దు//
పేల్చుకోండి మీ బాంబుల్ని
వీలైతే వివక్షమీద
స్పృశ్యాస్పృశ్యాల మీద

జనం గుండెల్లో దాగిన మనువుమీద......//
మేము జాతీయజెండా ఎగరేసేటప్పుడు
కాస్త విరామం ప్రకటిస్తే చాలు....... (థాంక్ గాడ్ మేమక్కడలేము) అంటాడు. మత హింసనునిర్ద్వంద్వంగా ఖండిస్తూనే, తన వర్గదృక్పధాన్ని మరువడు, తన దేశభక్తిని విడువడు.

చారిత్రిక అవగాహన

విల్సన్ సుధాకర్ ప్రాపంచిక దృక్పధం విశాలమైనది. అది ఇచ్చిన అవగాహనతో చరిత్ర ఘటనల పట్ల దళితులదృక్కోణం ఎలా ఉండాలో, ఆయా ఉదంతాలను నేటితరందళిత,బహుజనులు ఎలా అర్ధంచేసుకోవాలో ఈ కవిత్వంలో సందర్భోచితంగా పొందుపరుస్తాడు. క్లుప్తంగా కొన్ని ఉదాహరణలు ....

"గోబాక్ సైమన్ అన్నంత దుర్మార్గులు వీరు" .... 1928 లో డా.బి.ఆర్.అంబేద్కర్ తన ప్రజలకు ప్రత్యేక రాజకీయ రిజర్వేషన్లు కావాలి అని కోరగా, సైమన్ కమిషన్అంగీకరిస్తుంది. కానీ వేరే వేరే కారణాలతో అప్పటి ప్రముఖ రాజకీయపార్టీలు సైమన్ కమిషన్ నువ్యతిరెకించి, ఆ రిపోర్టును అమలుకాకుండా చేసాయి.

"అలెగ్జాండర్ ను సీరియస్ గా తీసుకోలేకపోయిన జాతి గదా మనది" ....(యుద్ధాన్ని కలిసే చేశాం...) నంద సామ్రాజ్యం శూద్రుడైన మహాపాత్ర నందుని చే స్థాపించబడిఅత్యంత బలమైన రాజ్యంగా చరిత్రకెక్కింది. భారతదేశాన్ని ముట్టడించిన అలెగ్జాండర్, అప్పటినందరాజ్య పాలకుడైన ధన నందుని శౌర్యానికి , సైనిక సంపదకు భయపడి వెనుతిరిగాడంటారుచరిత్రకారులు.

"వాడు టయోటా రధమెక్కి//పుష్యమిత్రుడై మనవీధుల్లోకి రాకపోతాడా" ....(పాదాభివందనం) పుష్యమిత్రుడు భారతదేశంలో బుద్ధిజం విస్తరించకుండా చేసి, బ్రాహ్మనిజం వ్యాప్తికిదోహదపడిన రాజు. పుష్యమిత్రుడిని కథానాయకుగా చేసి రామాయణాన్ని రచించారని కొంతమందిచరిత్రకారులు అభిప్రాయపడతారు.

ప్రతీకలు

చరిత్రనుంచి, పురాణాలనుంచి, బైబిల్ నుంచి, సమకాలీన సమాజంలో జరుగుతున్నసంఘటనలనుంచీ సుధాకర్ తన ప్రతీకల్ని నిర్మించుకొంటూ వెళతాడు. కొన్ని చోట్ల పాఠకుడు కూడాకొంత పరిశ్రమ చేయవలసి రావొచ్చు, బహుసా అందుకనే నేమో కవిత్వాన్ని ఇద్దరి సంభాషణగాపేర్కొంటారు.

ఉదాహరణకు “నిర్ధన లాజర్ ని రానివ్వని వైనం” అనే వాక్యం వెనుక పేదవాడైన లాజర్ భూలోకంలో ధనవంతులచే తృణీకరించబడినా, పరలోకంలో దేవదూత ఒడిలో కూర్చొనే అర్హతసంపాదించాడని తెలిపే బైబిల్ కథ ఉంది. ఇక్కడ లాజర్ ను సందర్భోచితంగా తన కవితలోదళితుడికి ప్రతీకగా వాడుకొంటాడు కవి.

సొదొమొ గొమొర్ర అనేవి, పాపం పెచ్చరిల్లగా దేవుడికి కోపంవచ్చి అగ్నికి ఆహుతి చేసిన రెండునగరాల పేర్లు. వీటిని సమకాలీన సమాజానికి ప్రతీకగా నిలుపుతాడు “ఆత్మలతో పోరాటం” అనేకవితలో.

ఇలాంటి ప్రయోగాలు తెలుగు సాహిత్యపరిభాషను పరిపుష్టం చేస్తాయి, తద్వారా తెలుగుకవిత్వ కాన్వాసు సుసంపన్నమౌతుంది. నేడు విస్తృతంగా చర్చింపబడుతున్న ఆలూరి బైరాగికవిత్వంలో కూడా బైబిల్ లోని కొన్ని ఉదాత్త భావనలను మనం చూడవచ్చు.

సమకాలీనత

కులం, మతం ప్రాతిపదికన వివక్ష నింపుకొన్న సమకాలీన సమస్యలపై వ్రాసిన అనేకకవితలు ఈ సంపుటిలో ఉన్నాయి. అలాంటి ఘటనలు పత్రికా పేజీల కృష్ణబిలాలలోకి జారికనుమరుగవ్వకుండా కవిత్వీకరించి కాలానికి సవాలు విసిరాడా ఈ కవి అనిపించక మానదు. కోస్తాజిల్లాల్లో ఒక దళిత జాయింటు కలక్టర్ ను కులం పేరుతో దూషించిన ఘటనా, బేగరి శ్రీనివాస్హత్యను నిరసిస్తూ, కంధమాల్ జిల్లాలో క్రైస్తవులపై జరిగిన దాడుల గురించి, గ్రాహంస్టెయిన్స్జీవదహనం, కాకరపల్లి ఉదంతం, ఖైర్లాంజీలో మానభంగానికి గురైన దళితబాలిక గురించి,లక్ష్మింపేట దళితుల ఊచకోతపై, పొట్టిలంక మారణహోమాన్ని పై ప్రకటించిన నిరసన వంటి వివిధసమకాలీన దళిత చారిత్రిక సందర్భాలకు, అద్భుతమైన కవిత్వరూపం కల్పించారు సుధాకర్ ఈ పుస్తకంలో.

హృదయాన్ని కలచివేసే సంఘటనల పట్ల స్పందించి వ్రాసే కవితలు కాలంగడిచే కొద్దీతమ ప్రాసంగితను కోల్పోవటం సహజంగా జరిగే ప్రక్రియ. అట్టి కవితలలో దట్టించిన కవిత్వమేవాటి షెల్ఫ్ లైఫ్ ను పెంచుతుందన్న విషయం విల్సన్ సుధాకర్ కు బాగా తెలుసు.

సార్వజనీనత

> “కోసం నువ్వు న్యాయం కోరుకుంటున్నావు కాబట్టి ఇతరుల కోసం కూడా న్యాయంకోరుకోవాలి, ఇతరులకు నువ్వు న్యాయం చేయాలి’ అనేది హేతుబద్ధమైన వాదన. ఎందుకంటేన్యాయం అనే భావనే సార్వజనీనమైనది” --- సాహిత్యంపై బాలగోపాల్.

సమాజంలోని ప్రతీ సమూహము తనచుట్టూ ఒక వృత్తాన్ని గీసుకొని జీవనం సాగిస్తుంది.కానీ ఒక సమూహంలో ఉన్న వ్యక్తి ఏకకాలంలో, ఒక హిందువుగా, ఒక బహుజనుడిగా, ఒకకంసాలిగా, ఒక కార్మికునిగా, ఒక మగవాడిగా, ఒక నిరుపేదగా, ఒక ప్రాంతవాసిగా భిన్నసమూహాలలోకి విస్తరించిఉండవచ్చు. బలవంతులు బలహీనులపై చేసే పీడన, ఆధిపత్యం వంటివి అన్నిచోట్లా ఉంటాయి. స్త్రీ, దళిత, బహుజన, మైనారిటీ, ప్రాంతీయత వంటి వివిధ అస్థిత్వవాదసాహిత్య ప్రక్రియలు ఈ పీడనను ఇతివృత్తంగా చేసుకొని, బయటపడే పరిష్కార మార్గాల్నివెతుకుతాయి. న్యాయం కోసం గొంతువిప్పుతాయి. విల్సన్ సుధాకర్ కవిత్వం కూడా అదేచేసింది.

ఈ కవిత్వమంతా ఒక సమూహం గురించి మాట్లాడుతున్నట్లు కనిపించినా, ఆభావనలన్నీ పీడనకు గురవుతున్న మానవులందరికీ అన్వయించుకోవచ్చు. వారందరి తరపునామాట్లాడుతున్నట్లు భావించాలి. ఉదాహరణకు ఈ వాక్యాలను గమనిస్తే.....

మేమిప్పుడు
వజ్రాల లోయలో రాక్షస గద్దలకు
ఆహారమౌతున్న మాంసపు ముద్దలం ... (వజ్రాల లోయలో రాక్షస గద్దలు)

అనే వాక్యాలలోమాంసపు ముద్దలుగా మారింది పైన చెప్పిన ఏ సమూహంలోని పీడితుడైనా కావొచ్చు.

★★★★

“ఈనాడు చరిత్రలో మనిషి ఎక్కడున్నాడన్న స్పృహలేనివాడు ఆధునిక కవి ఎట్లా అవుతాడు”అంటారు గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ. విల్సన్ సుధాకర్ తన కవిత్వం ద్వారా చెప్పింది అదే. తన తోటిమనిషి సమకాలీన సమాజంలో ఎక్కడ ఉన్నాడు, ఎలా ఉంటున్నాడు, ఏ రకమైన సమస్యల్ని ఎదుర్కొంటున్నాడు అన్న ప్రశ్నలకు సమాధానాల కోసం చేసిన అన్వేషణే ఈ “మాకూ ఒక భాషకావాలి” అనే కవిత్వ సంపుటి.

ఈ కవితా సంపుటిలో మొత్తం 32 కవితలున్నాయి. విల్సన్ సుధాకర్ తండ్రిగారైన శ్రీతుల్లిమల్లి బర్నబాసు గారిపై మరియు డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ పై వ్రాసిన మరో రెండు కవితలుకూడా ఉన్నాయి. ఈ పుస్తకానికి ముందుమాటలు డా. ఎమ్.ఎమ్. వినోదిని గారు, డా. మేడిపల్లిరవికుమార్ గారు వ్రాసారు. మంచి కవిత్వాన్ని, పదునైన అభివ్యక్తిని, సామాజిక స్పృహని ఇష్టపడేప్రతిఒక్కరికీ ఈ పుస్తకం నచ్చుతుంది.

రచయిత మెయిల్ wilsonsudhakar@hotmail.com

FRIDAY, SEPTEMBER 18, 2015

“నీలో కొన్నిసార్లు” కలిగే ఆలోచనలే – బి.వి.వి. ప్రసాద్ కవిత్వం

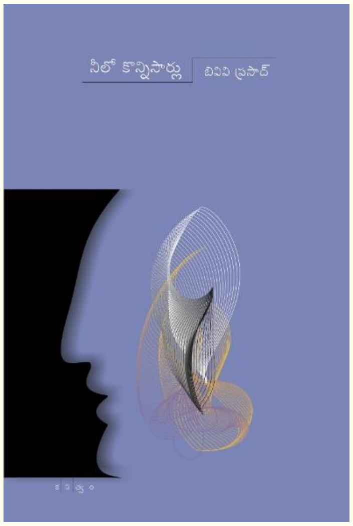

బి.వి.వి. ప్రసాద్ కవిత్వం లో ఏముంటాయి? ఈ లోకంపై కాస్తంత దయ, సన్నజాజి తీగలా చుట్టుకొన్న తాత్వికత, గొంతు విప్పి హాయిగా గానం చేసే జీవనానుభవాలు. ఇంతే! ఇంకేమీ కనిపించవు.

బి.వి.వి ఒక హైకూ కవిగా మంచి పేరు తెచ్చుకొన్నారు. నిమ్మముల్లులా గుచ్చుకొనేవి అతని హైకూలు. బాధగా అనిపించేది కాదు కానీ, ఈ కవి ఇంత సున్నితంగా, సూక్ష్మంగా లోకాన్ని ఎలా దర్శించగలుగుతున్నడా అని విస్మయం కలిగేది.

తాత్విక ధోరణిలో సాగే బి.వి.వి “ఆరాధన” తెలుగు సాహిత్యంలో విలక్షణంగా సాగే రచన. “గీతాంజలి” లోని ప్రాణవాయువుని బి.వి.వి “ఆరాధన” అణువణువూ నింపుకొంది. చలం తరువాత, గీతాంజలి సారాన్ని పీల్చుకొన్న మరో తెలుగు వ్యక్తి బి.వి.వి మాత్రమే అనిపిస్తుంది.

మొత్తం 84 కవితలతో కూడిన బి.వి.వి కొత్తపుస్తకం పేరు “నీలో కొన్నిసార్లు. ఆర్థ్రత, సౌందర్యం, తాత్వికతా అనే మూడు వంకలు కలవగా ఏర్పడ్డ సెలయేరులా అనిపిస్తుంది ఈ “నీలో కొన్నిసార్లు” . – స్వచ్ఛంగా, గలగలలాడుతూ, చెట్లనీడల్ని ప్రతిబింబిస్తూ ప్రవహించే కవిత్వ సెలయేరు.

ఈ సంకలనంలో జీవితం అనే మాట పలుమార్లు కన్పిస్తుంది. కానీ వచ్చిన ప్రతీసారి ఒక కొత్తఅర్ధంతో, కొత్త కోణంలో, ఒక కొత్త మెటఫర్ తో కనిపించటం బి.వి.వి ప్రతిభకు తార్కాణం.

జీవితమింతే
ఇది ఒక దిగంబర దేవత
ఇది నిన్ను రమ్మనదు, పొమ్మనదు
ఇది కావాలనదు, ఇది వద్దనదు
మతిలేని యాచకురాలి నవ్వులా నీ కలలన్నిటినీ కోసుకొంటూ తరలిపోతుంది ---
(జీవితం ఇలాగే)--------- అంటూ జీవితంలో నిండిన శూన్యతను వర్ణిస్తాడు కవి

జీవితమొక మహా విహంగం
దాని రెక్కలు విప్పినప్పుడు, అది పగలు, మూసినపుడు రాత్రి ---.
(విహంగ దర్శనం) అంటూ ఒక సర్రియల్ పదచిత్రంతో జీవితాన్ని ముడిపెడతాడు.

జీవించడమంటే, మరేం కాదు
గాలిలా, నేలలా, నీటిలా ఉండటం
ఉండటమే ఉత్సవమైనట్టు ఉండటం
మిగిలిన పనులన్నీ నిద్రపోయాక నీ ప్రక్కలో ఒంటరివైన ఆటబొమ్మలు .. (బ్రతకాలి)---. జీవితాన్నిఉత్సవంలా జీవించటమే జీవన వాస్తవికత, అదే జీవితాదర్శం అంటుందీ కవిత. ఈ కవితలో ఎంతో లోతైన చింతనను చిన్న చిన్న పదాలద్వారా పలికిస్తాడు బి.వి.వి.

జీవితం భయ, విషాదాలలో పారలే పాత్రను తలదాల్చి నర్తించే కళ
గెలిచేందుకు ఏ నియమాలూ లేని, గెలిచే హామీ లేని నవ్వుకొనే క్రీడ ---.. (అలా ఆకాశం వరకూ...)---. అంటూ నిస్పృహ నిండిన స్వరంతో జీవితాన్ని వర్ణిస్తాడు కవి. ఇది జీవితం పట్ల నైరాశ్యం కాదు. మాయలమారి అయిన ఆధునిక జీవనం పై కవి చేసిన వ్యాఖ్యానం. ఈ కవిత చివరలో "నాతో రా ఒకసారి, ఆకాశం లా మారిచూద్దాం" అనటం ద్వారా కవి ఈ స్థితి పట్ల తన దిక్కారాన్ని వినిపిస్తున్నాడు.

జీవితమంటే ఏమిటని ప్రశ్నించుకొన్న ప్రతిసారీ
దిగులు మేఘాలపై ఓ కొత్త జవాబు
ఇంద్రధనస్సులా మెరుస్తూవుంటుంది. ------ (జీవితార్ధం)------
జీవితమంటే ఏమిటన్న దానికి యోగులు, వేదాంతులు, ప్రవక్తలూ అనాదిగా ఎన్ని నిర్వచనాలిచ్చినా, ఆ ప్రశ్న ప్రశ్నగానే ఉండిపోయింది. ఆ ప్రశ్నకు జవాబుగా జీవితంలోని ఒక్కో దశలో ఒక్కో జవాబు మెరుస్తూండటం కూడా సహజమే. ఇదే విషయాన్ని వేదాంతి అయిన కవి ఈ కవితలో గొప్ప లాఘవంగా పలికించాడు.

వెనుతిరిగి చూసుకొంటే
బాల్యాన్ని కోల్పోవటమే ఉంటుంది కానీ
పెద్దవాళ్ళు కావటం ఉండదని అర్ధమైంది ---.(గాజుగోళీ)---.. ఈ వాక్యాలలో పెద్దవాళ్లవటం కంటే బాల్యమే ఉన్నతమైన స్థితి అన్న అర్ధం ధ్వనిస్తుంది. కవులు సదాబాలకులు అనే ఒక అందమైన ఊహకు ఒక అద్భుతమైన పొడిగింపు ఈ వాక్యాలు.

మనమంతే

నదినీ, జీవితాన్నీ
ప్రేమించటమెలానో మాట్లాడుకొనే సందడిలో
వాటిని ప్రేమించటం మరచిపోయి పడవదిగి వెళ్ళిపోతాము ---.. (మనమంతే)---.

మన జీవితాలలోని అరాసిక్యాన్ని ఒడుపుగా బంధించిన కవిత ఇది. నిజమే మరి! సౌందర్యాన్ని ఆస్వాదించటం మాని సెల్ఫీలు దిగటంలోనో లేక కబుర్లు చెప్పుకోవటంలోనో కాలాన్ని వృధాచేసుకొంటాం చాలాసార్లు.

కవీ నీ పాత్రలో కొద్దిపాటి నీరు చేరగానే
దానినే గలగల లాడించి సెలయేరని భ్రమింపచెయ్యకు
నీముందు, నదుల్ని తాగి ఏమీ ఎరుగనట్లు చూస్తున్నవారుంటారు··· (వర్ధమాన కవికి)

పై కవితలో ఓ వర్ధమానకవిని హెచ్చరిస్తున్నాడు ఈ కవి. కీర్తికాంక్ష, చప్పట్లహోరు వంటి విషవలయాల్లోకి వెళ్ళొద్దనీ, కవిత్వాన్ని వెలిగించే అగ్ని కోసం అన్వేషించమనీ సూచిస్తాడు.

"ఈ సిమెంటు మెట్లపై నీకేం పని సీతాకోకా" అంటూ మొదలయ్యే "సీతాకోక చిలుకా" - వార్ధక్యం పై వ్రాసిన "అవతలి తీరం గుసగుసలు - తాత్వికత నిండిన "రాక" -అన్యోన్య సహచర్యాన్ని అద్భుతంగా నిర్వచించిన "ఒకే సంతోషానికి" - బెంగగా ఉంది డాడీ అని హాస్టల్ నుండి అర్ధరాత్రి ఫోన్ చేసిన అమ్మాయి గురించి వ్రాసిన "బెంగటిలిన వేళ" - అక్షరాలను అద్దాలతో పోలుస్తూ చెప్పిన "అక్షరాశ్రమం" – పిల్లలగురించి చెప్పే "పసిదనపు స్వర్గం" --- వంటి కవితలు హృదయాన్ని తాకి అనుకంప రగిలిస్తాయి.

స్వచ్ఛమైన కవిత్వాన్ని ఇష్టపడే వారికి ఈ పుస్తకం తప్పక నచ్చుతుంది. కవి మాటల్లోని నిజాయితీ, సత్యాన్వేషణా చదువరులను ధ్యానంలోకో, మౌనంలోకో లాక్కెళ్లతాయి. శాంతికి, నెమ్మదికి జీవితంలో ఇవ్వాల్సిన విలువను గుర్తుచేస్తాయి. ఒక్కోసారి జీవితంలోని నైరాశ్యం పట్ల హృదయంలో జ్వలించే అనేక ప్రశ్నలకు సమాధానాలు కన్పిస్తాయి ఈ కవిత్వంలో. ఈ పుస్తకాన్నీ ఏకబిగిన చదివినపుడు కొంత ఏకరీతిగా ఉన్నట్లు అనిపించినా, మరల మరల చదివినపుడు ఆ భావాల లోతు, పొరలు ఆస్వాదించవచ్చు.

(ప్రముఖ కవి Bvv Prasad గారి "నీలో కొన్నిసార్లు" కవితా సంపుటి పై నా పరిచయ వ్యాసం ఈ నెల కవితా పత్రికలో ప్రచురింపబడింది. Bandla Madhava Rao గారికి ధన్యవాదాలు)

29 ఆగస్టు 2015

కవిత్వమే ఫిలాసఫీ..

ఒక కవితలో కవిత్వం గురించి చెప్పినపుడు సాహిత్య విమర్శనా భాషలో అక్కడ కవిత్వం అంటే – ప్రజలు వారు అనుభవించే అయోమయం నుండి ఒక అర్ధాన్ని ఏ విధంగా నిర్మించుకొంటున్నారనీ; ప్రజలు తాము ప్రేమించే వాటిని ఎలా ఎంచుకొంటున్నారనీ; జీవితంలో లాభనష్టాలని ఏ విధంగా సమన్వయపరచుకొంటున్నారనీ; అనుభవాల్ని కోర్కెలతో కలలతో ఎలా మార్చు కొంటున్నారనీ; చెల్లా చెదురైన ఏకత్వాన్ని ఏవిధంగా దర్శించి ఎలా ఒక చోటికి కూడదీసుకొంటున్నారనీ అర్ధం చెప్పుకోవాలి. ---Helen Vendler

ప్రతికవికీ కవిత్వం పట్ల నిర్ధిష్టమైన అభిప్రాయాలుంటాయి. వాటిని తన కవిత్వంలో ఎక్కడో ఒకచోట బయటపెట్టు కొంటాడు. మరోలా చెప్పాలంటే తన కవిత్వ మానిఫెస్టోని ఏదో కవితలో ప్రతీ కవి ప్రకటించుకొంటాడు. అలాంటి కవిత ద్వారా ఆ కవి కవిత్వసారాన్ని అంచనా వేయవచ్చు. శ్రీశ్రీ “కవితా ఓ కవితా” , తిలక్ “అమృతం కురిసిన రాత్రి” , నెరుడా “కవిత్వం నన్ను వెతుక్కొంటూవచ్చింది” లాంటి కవితలు కొన్ని ఉదాహరణలు. ఇవి ఆయా కవుల సొంత అభిప్రాయాలుగా కొట్టిపడేయలేం. Helen Vendler అన్నట్లు ఇవి ఆ కవిత వ్రాసినప్పటి ప్రజల అభిప్రాయాలకు విష్పష్ట రూపాలు. తన దృష్టిలో ఉన్న సమూహానికి కవి ఒక ఉమ్మడి గొంతుక నిచ్చి ఆయా కవితలుగా వినిపిస్తున్నాడని బావించాలి.

రెండున్నర దశాబ్దాలుగా కవిత్వరచన చేస్తూ ఒక స్వంతగొంతును, పరిపక్వ శైలిని ఏర్పరచుకొన్న రాధేయకు మంచి కవిగా పేరుంది. జీవన వాస్తవాలను, సామాజిక వాస్తవాలను తన కవితలలో ప్రతిబింబిస్తూ అనేక రచనలు రాధేయ చేసారు. వాటిలో కవిత్వాన్ని వస్తువుగా చేసుకొన్న కవితలు కూడా ఉన్నాయి. కవిత్వం గురించి మాట్లాడటం, స్వప్నించటం, కవిత్వం తనకేమిటో చెప్పటం కూడా ఒక సామాజిక వాస్తవాన్ని చిత్రించటమే.

“కవిత్వం నా ఫిలాసఫర్” అనే కవిత రాధేయ “అవిశ్రాంతం” అనే సంకలనం లోనిది. ఈ కవితలో కవి తన జీవితంతో కవిత్వం ఎంతెలా పెనవేసుకుందీ వర్ణిస్తాడు.

ఇందులో ఒకచోట ప్రేమించటం రానివాడు ప్రేమికుడు కానట్లే దుఃఖించటం రానివాడు కవెలా అవుతాడూ అని ప్రశ్నిస్తాడు. కవిత్వాన్ని దుఃఖానికి పర్యాయపదం చేస్తాడు కవి. ఇక్కడ దుఃఖం అంటే సొంత గొడవ కాదు, “ప్రపంచపు బాధ” . ఈ కవికి దుఃఖపు సందర్భాల్ని కవిత్వ సమయాలుగా మార్చుకోవటం తెలుసు. కవిత్వం అంటే మనిషి ఇంకా జీవించే ఉన్నాడని చెప్పే ఒక సాక్ష్యం అని తెలుసు. అందుకే, ఈ లోకపు దుఃఖాన్ని తన దుఃఖంగా చేసుకోకుండా, ఎవరినీ పట్టించుకోక స్వార్ధంతో మెలిగే వాడిని చనిపోయినవాడిగా పరిగణిస్తున్నాడు కవి.

అక్షరసైన్యం నా వెంట నడిస్తే చాలు/సర్వం కోల్పోయినా లెక్కచేయను/ కవిత్వమై మిగిలిపోతాను అనటం చెల్లా చెదురైన ఏకత్వాన్ని ఒకచోటకు కవిత్వం రూపంలో కూడదీసుకోవటమే.

స్పష్టమైన అభివ్యక్తి, సూటైన ప్రతీకలు, ఈ కవితకు సాఫీగా సాగే గమనాన్ని, పట్టుని ఇచ్చాయి. కవిత్వాన్ని జ్వరంగా, కలగా, దుఃఖంగా, జ్ఞాపకంగా, ఎదురుదాడిగా, ఫిలాసఫర్ గా, గైడ్ గా స్పృశించిన విధానం రాధేయను గొప్ప కవిగా నిరూపిస్తాయి. ఈ కవిత చదివినపుడు లోతైన భావోద్వేగం, హృదయాన్ని కదిలిస్తుంది.

కవిత్వం నా ఫిలాసఫర్ —— రాధేయ

కవిత్వం నాకు కన్ను మూతపడని జ్వరం
కవిత్వం నా కనురెప్పల మీద వాలిన నమ్మకమైన కల
ఒక్క కవితా వాక్యం
ఈ గుండె లోతుల్లోంచీ
పెల్లుబికి రావాలంటే
ఎన్ని రాత్రుల నిద్రని తాకట్టు పెట్టాలో
వేదనలోంచి పుట్టిన ఈ కవిత్వాన్నే అడుగు
అక్షరసైన్యం నా వెంట నడిస్తేచాలు
నా సర్వస్వం కోల్పోయినా
లెక్కచెయ్యను
కవిత్వమై మిగిలిపోతాను

ఈ గుండె చప్పుడు ఆగిపోయి
ఈ తెప్ప ఏ రేవులోకి చేరవేసినా
అక్కడ పచ్చని మొక్కై
మళ్ళీ ప్రాణం పోసుకుంటాను
భాష్పీకృత జీవద్భాష కవిత్వం
నరాలపై తంత్రీ ప్రకంపనం కవిత్వం
సారవంతమైన స్మృతిలో
పారదర్శకమైన జ్ఞాపకం కవిత్వం

ఏకాంత దుఃఖమా!
నీ పేరు కవిత్వమే కదూ!
నువ్వు పొగిలిపొగిలి ఏడుస్తున్నావంటే
కవిత్వమై రగిలిపోతున్నట్లే లెక్క
దుఃఖించనివాడూ
దుఃఖమంటే ఎరుగనివాడూ

కవి ఎలా అవుతాడు?

ప్రేమించని వాడూ
ప్రేమంటే తెలియనివాడూ
ప్రేమికుడెలా అవుతాడు
ఎవర్నీ పట్టించుకోనివాడూ
బతికున్నా మరణించినట్లే లెక్క

కన్నీళ్ళు బహిష్కరించేవాడికి
బతుకుపుస్తకం నిండా
అన్నీ అచ్చుతప్పులే!
జీవించే హక్కును
కాలరాచే చట్టాలతో
జానెడు పొట్టకోసం
పిడికెడు దుఃఖంగా
మిగిలేవాడు మనిషి

ఈ మనిషి బలహీనతలమీద
వ్యామోహాలమీద
ఎదురుదాడి చెయ్యగలవాడే కవి!
రోజు రోజుకూ దట్టమౌతున్న
ఈ మానవారణ్యంలో
చిక్కనవుతున్న వ్యాపారకాంక్షల్లో
ఓ మృధువైన మాటకోసం
ఓ ఆర్ధ్రమైన లాలనకోసం
ఓ వెచ్చటి ఓదార్పుకోసం
కాలం మైలు రాయిమీద
తలవాల్చి ఎదురుచూస్తున్నా

కవిత్వం నా ఫిలాసఫర్
కవిత్వం నా గైడ్!!

-రాధేయ

FEBRUARY 18, 2015

కెమిస్ట్రీ ఆఫ్ టియర్స్ – కొప్పర్తి

నువ్వెళ్ళిపోయాకా రక్తకన్నీరు కార్చుకొన్నాను నేను. నా విషాదం పెరిగిపోయింది. నీ నిష్క్రమణ మాత్రమే కారణం కాదు. నీతో పాటు నా నేత్రాలు కూడా నన్ను విడిచిపోయాయి. ఇపుడు నేనెలా ఏడ్చేది? ---- రూమీ

కవిత్వంలో రక్తం అనేది ఎక్కువగా యుద్దానికి, ప్రమాదానికి, ఉద్రేకానికి, భీభత్సానికి, ధైర్యానికి ప్రతీకగా ఉంటుంది. కన్నీరు దుఃఖం, వేదన, ప్రేమ, ఉప్పొంగే ఆనందం, కృతజ్ఞతలను సూచిస్తుంది. పైనున్న రూమీ వాక్యంలో రక్తకన్నీరు అనే పదబంధంలో, నేత్రాలు పోవటం అనే భీభత్సం, ప్రేయసి ఎడబాటు యొక్క వేదన ఏకకాలంలో ఇమిడిపోవటం చూడొచ్చు. “గతమంతా తడిచె రక్తమున కాకుంటె కన్నీళ్ళులతో” ..... అన్న శ్రీశ్రీ వాక్యంలో రక్తమంటే యుద్ధాలనీ, కన్నీళ్ళు దాని తాలూకు దుఃఖమనీ అర్ధం చెప్పుకోవచ్చు.

రక్తం, కన్నీళ్లను పోలుస్తూ కొప్పర్తి వ్రాసిన “కెమిస్ట్రీ ఆఫ్ టియర్స్” అనే కవిత, రక్తం కన్నా కన్నీరే ఉత్కృష్టమైనదని ప్రతిపాదిస్తుంది. రక్తమనేది మనిషి అస్థిత్వానికే తప్ప మనిషితనానికి చిరునామా కాదని, కన్నీళ్ళే మనిషిని మనిషిగా నిరూపిస్తాయని ఈ కవిత చెపుతుంది. లోతైన తాత్వికత, మంచి శిల్పం, తర్కం నిండిన ఈ కవితను చదివినపుడు గొప్ప పఠనానుభూతి కలుగుతుంది. ఆలోచనలు విస్తరిస్తాయి.

అవును
రక్తం కన్నా కన్నీళ్ళే గొప్పవి//...... అంటూ మొదలయ్యే కవితావాక్యాలు కవిత సారాంశాన్నంతా ముందే చెప్పేస్తాయి.

ఇక మొగ్గ ఒక్కొక్క రేకు విచ్చుకొన్నట్లుగా ఒక్కో వాక్యం, తేటగా, ఏ శషభిషలు లేకుండా కవితా వస్తువును ఆవిష్కరిస్తాయి. మెట్లు మెట్లుగా అనుభూతి శిఖరం వైపు నడిపిస్తాయి.

ఈ కవితను మూడు భాగాలుగా విభజిస్తే, మొదటి భాగంలో రక్తం ఏ ఏ సందర్భాలలో చిందించబడతాయో చెపుతాడు కవి, రెండవ భాగంలో కన్నీళ్ళు ఏ ఏ సమయాల్లో చిప్పిల్లుతాయో చెపుతాడు, మూడవ భాగంలో రక్తం కన్నీళ్ళకంటే ఎందుకు గొప్పదో ముక్తాయిస్తాడు. మంచి ఎత్తుగడ, తార్కికంగా సాగే నడక, ఆలోచనాత్మక ముగింపులతో ఉండే కొప్పర్తి కవితలు తెలుగుసాహిత్యంలో ఒక విశిష్టమైన స్థానాన్ని సంపాదించుకొన్నాయి. ఈ కవిత మినహాయింపేమీ కాదు.

రక్తాన్నెక్కించగలరు కానీ

కన్నీళ్ళనెవరైనా ఎక్కించగలరా...... అనే ప్రశ్నతో ముగుస్తుందీ కవిత. నిజమే కదా రక్తంతో ముడిపడిన సందర్భాలన్నీ దాదాపు బయటనుంచి వచ్చేవే, కానీ కన్నీటి సమయాల్ని మాత్రం ఎవరికి వారు తోడుకోవాల్సిందే. అందుకనే ఒకచోట “మనలోంచి మనం తవ్వుకొనే తెల్లటి మణులు కన్నీళ్ళు” అంటాడు కొప్పర్తి.

కెమిష్ట్రీ ఆఫ్ టియర్స్ (“యాభై ఏళ్ళ వాన” సంకలనం నుండి)

మిష్ట్రీ ఆఫ్ టియర్స్ (“యాభై ఏళ్ళ వాన” సంకలనం నుండి)

అవును
రక్తం కన్నా కన్నీళ్ళే గొప్పవి
బ్లడ్ ఈజ్ థిక్కర్ దేన్ వాటర్
నిజమే కావచ్చు
బట్ నాట్ థిక్కర్ దేన్ టియర్స్

సూది గుచ్చుకున్నపుడు, బ్లేడు కోసుకున్నపుడు
రక్తం ఉబుకుతుంది
రక్తం ఉరలుతుంది
కత్తివేటుకు రక్తం ఉవ్వెత్తున లేచిపడుతుంది
రక్తం కళ్లచూడాలంటే
రాయి కర్ర సూది బ్లేడు కత్తి బుల్లెట్
ఏదో ఒకటి ప్రయోగింపబడాలి

అందరి రక్తం ఎర్రగానే ఉండడంతో
అందరూ ఒకటేనని ఒకప్పుడు చెప్పేవాళ్ళు
నిజమే రక్తం మనందరినీ ఒకటి చేసింది
ఒకే గొడుగు కిందకు తెచ్చింది

అందరిలోను ఒకే రక్తం ప్రవహిస్తోంది
ఎవర్ని కొట్టినా అదే రక్తం ప్రసరిస్తోంది
అమాయకుణ్ణి గుచ్చినా అదే రక్తం
నియంతను నరికినా అదే రక్తం
తెల్లవాణ్ణి నల్లవాణ్ణి
డబ్బులున్నవాణ్ణి లేనివాణ్ణి
మంచివాణ్ణి చెడ్డవాణ్ణి
ఎవర్ని ఎవర్ని నరికినా

అదే రక్తం చిందుతున్నప్పుడు
మనిషికి రక్తం అస్తిత్వాన్నిస్తున్నదే కానీ
మనిషితనానికి చిరునామా అవుతున్నదా

మంచి రక్తం చెడు రక్తం
అంటూ ఉంటాయి కానీ
మహామనిషి రక్తం
మామూలు మనిషి రక్తం అంటూ ఉంటాయా

అందుకే
రక్తం కన్నా కన్నీళ్ళే గొప్పవి

లోలోపలి మనిషితనానికి
బాహ్యరూపం కన్నీళ్ళు
ఆరడుగుల మనిషికి ప్రాగ్రూపం కన్నీళ్ళు

తెలుసా
మనిషిలో కన్నీళ్ళ రహస్య తటకాలున్నాయి
నదీమూలాల్లాంటి కన్నీటి చెలమలున్నాయి
ఒకరు రాయి విసరనక్కరలేదు
మరొకరు కత్తి దూయనక్కరలేదు
గాయపరచేదైనా అనునయించేదైనా
చిన్నమాట చాలు
కళ్ళదోనెల్లో నీళ్ళు కదలాడుతాయి
చదువుతున్న పుస్తకంలో చిన్న సందర్భం చాలు, కన్నీళ్ళకి
చూస్తున్న తెరమీద ఒక్క సన్నివేశం చాలు, కన్నీళ్ళకి
కిటికీలోంచి కనిపించే ఒక జీవిత శకలం చాలు, కన్నీళ్ళకి
జీవితంలో ముంచి తీసిన కవిత్వ చరణం చాలు, కన్నీళ్ళకి
నిజానికి ఇవి కూడా అక్కరలేదు
ఒక్క ఊహ
వణికించి తొణికించే ఒక్క ఊహచాలు, కన్నీళ్ళకి

గుండె బరువెక్కి
ఒక దుఃఖపు గుటక గొంతును పట్టేసి
కన్నీళ్ళు తొణికిసలాడాయా, నువ్వు మనిషివి

కళ్ళు వర్షించినపుడు
మనిషి నల్లమబ్బుల ఆకాశం
కళ్ళల్లోకి నీళ్ళు తోడుకున్నపుడు
మనిషి జలవనరులున్న సస్యక్షేత్రం
మనలోంచి మనం తవ్వుకునే

తెల్లటి మణులు కన్నీళ్ళు

రక్తంలా కన్నీళ్ళు అనుక్షణం తయారు కావు
రక్తంలా కన్నీళ్ళు అణువణువూ ప్రవహించవు
మనిషికి ఇన్ని కన్నీళ్ళుంటాయనీ
ఉండాలని ఎవరు చెప్పగలరు
రక్తం చిందడానికి భౌతిక చర్య సరిపోతుంది
కళ్ళు చిప్పిల్లాలంటే
రసాయనిక చర్య జరగాల్సిందే

మనుషులందర్నీ ఒకటిగా కలిపిన రక్తం
కణసముదాయాలుగా విడిపోయింది
పాజిటివ్‌గా నెగిటివ్‌గా పాలిపోయింది
కన్నీళ్లు మాత్రం వర్షపు నీళ్లలా
స్వచ్ఛంగా ఉండిపోయాయి

యుద్ధ బీభత్స ప్రతీక — రక్తం
యుద్ధ విధ్వంస స్మృతి — కన్నీళ్లు
యుద్ధంలో రక్తం గడ్డకట్టుకుపోతుంది
స్మృతుల్లో కన్నీళ్లు స్రవిస్తూనే ఉంటాయి

హృదయం రక్తంలో తేలుతూ ఉంటుంది కానీ
దాని ఉనికిని చాటేది మాత్రం కన్నీళ్ళే

రక్త హీనత ఉన్నట్టే
దుఃఖ లేమి కూడా ఉంటుంది
రక్తాన్ని ఎక్కించగలరు కానీ
కన్నీళ్ళ నెవరైనా ఎక్కించగలరా

—-కొప్పర్తి

FEBRUARY 5, 2015

కవుల కవి - శ్రీ ఇస్మాయిల్

ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో నినాదాలు, సిద్ధాంతాలు, వాదనలు కనిపించవు. ఇంకా చెప్పాలంటే ప్రకృతి కనిపించినంతగా జీవితం కనిపించదు కూడా. అయినప్పటికీ ఆయన కవిత్వాన్ని అభిమానించే వారిలో కవులు ముందుంటారు వారి వారి కవిత్వ కమిట్మెంట్లు వేరైనప్పటికీ. ఆ విధంగా ఇస్మాయిల్ కవుల కవి.

ఇస్మాయిల్‌తో ఇష్టంగా....

ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో సౌందర్యం, కరుణ, జీవనోత్సాహాలు నిశ్శబ్దంగా శబ్దిస్తూంటాయి. జీవితంలో తారసిల్లే అనేక సందర్భాలకు, దృశ్యాలకు, వస్తువులకు ఈయన కవిత్వగౌరవం కల్పించాడు. మనుషుల రసదృష్టి పై అచంచలమైన విశ్వాసంతో కవిత్వాన్ని పలికించాడు. కవితలో దండుగ పదాల్ని శుభ్రంగా తుడిచేసి సుందర స్వరూపాన్ని మాత్రమే మిగిలేట్లు చేయటం ఇస్మాయిల్ కవిత్వశైలి.

ధనియాల తిప్ప

అంతా ఒక తెల్ల కాగితం.
అందులో ఒక మూలగా

ఒక అడ్డుగీతా
ఒక నిలువు గీతా –
తెరచాప ఎత్తిన పడవ.
కిందిది నదీ
పైది ఆకాశమూ
కావొచ్చు.

సుమారు ముప్పై ఏళ్ళ క్రితం వ్రాసిన పై కవిత లో ఒక దృశ్యం ఇప్పటికీ సజీవంగానే కనిపిస్తుంది. నదీ ఆకాశం కలుసుకొన్న చోట ఒక పడవ. తెరచాప నిలువుగీత, పడవ అడ్డుగీత. అంతే అంతకు మించేమీ లేదు. ఇదే దృశ్యాన్ని నాబోటి వాడు "నది ఆకాశాన్ని ముద్దిడే సుదూర మైదానపు దారులలో ఒంటరి పడవ ప్రయాణం" అంటో వెలిసిపోయిన అలంకారాలతో, పదాల డమడమలతో కవిత్వీకరించవచ్చు. కానీ ఇస్మాయిల్ కవితలో ఒక దృశ్యం మాత్రమే పదాల ద్వారా వ్యక్తీకరించబడింది. అది చాలా నిశ్శబ్దంగా చదువరి హృదయంలో పడవలా సాగుతుంది. అందుకే శ్రీ వెల్చేరు నారాయణరావు ఒకచోట "......మాట తనను తాను నిశ్శబ్దం చేసుకుంటే ఒక అపూర్వ శక్తిని సంపాదించుకోగలదని – ఆ పనిని మాటచేత చేయించగలిగిన వాడు ఇస్మాయిల్ ఒక్కరే" అని అంటారు.

చట్రాలు, తిరగళ్ళు కవిత్వానికి కట్టి ఊరేగిస్తున్న కాలంలో ఆ పద్ధతికి ఎదురొడ్డి ఇస్మాయిల్ కవిత్వం నిలబడటం ఒక చారిత్రిక సత్యం. అలా తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక విస్మరింపజాలని అధ్యాయంలా ఇస్మాయిల్ నిలిచిపోయారు. కవికి అనుభవంతప్ప వేరే ఆస్తి, అస్త్రం ఉండకూడదని ఇస్మాయిల్ భావించాడు. ఆయన కవితల్లో అనుభవసారం ఒక పదచిత్రంగా, ఒక ప్రతీకగా రూపుదిద్దుకొని పఠిత హృదయంలో దీపమై వెలుగుతుంది.

ప్రాపంచిక సంగతులను పారలౌకిక విషయాలతో గొప్ప నేర్పుతో అనుసంధానించటం ద్వారా గొప్ప కవిత్వానుభవాన్ని కలిగించటం ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో చాలా చోట్ల కనిపిస్తుంది.

పాట
సెలయేరా, సెలయేరా!
గలగలమంటో నిత్యం
ఎలా పాడగలుగుతున్నావు?
చూడు, నా బతుకునిండా రాళ్ళు.
పాడకుంటే ఏలా?

లోపల చిరుగుల బనీనుతో కృష్ణదేవరాయుల రాజసాన్ని పలికించే రంగస్థల నటుడో లేక గొంతుమూగబోయినా హృదయంతో అద్భుతగీతాలను గానంచేసిన కృష్ణశాస్త్రో, కళాకారుడెవరైనప్పటికీ నిత్యం గలగలమంటో పాడటంలోని అనివార్యతలాంటి జీరనేదో ఈ కవిత పట్టిచూపుతుంది. సౌందర్యభాషలో తాత్వికతను చెప్పినట్లుంటుంది.

కవిత్వం కరుణను ప్రతిబింబించాలని నమ్మిన వ్యక్తి ఇస్మాయిల్. జీవితాన్ని ప్రేమించి జీవనోత్సాహాన్ని గానం చేసిన సౌందర్య పిపాసి. కవిత్వంపై సామాజిక స్పృహ అనే బరువును వేసి బలవంతంగా మోయించిన రోజులవి. మోయలేము అనే కవుల్ని అకవులు అని నిందించే కాలంలో, ఇస్మాయిల్ గారు ఒక్కరే నిరసించి – మనం రోజూ చూసే విషయాలని,చిన్నచిన్న అనుభవాలనే కవిత్వంగా మార్చి ఇదీ అసలైన కవిత్వమని ప్రకటించారు. బాగా దాహం వేసినప్పుడు చల్లని మంచినీళ్ళు తాగితే ఎంతో హాయిగా ఉంటుంది. ఇది మనం అనేకసార్లు అనుభవించిన ఒక అత్యంత సాధారణమైన అనుభవం. కానీ ఈ అనుభవమే ఇస్మాయిల్ గారి చేతిలో పడి చక్కని కవితగా రూపుదిద్దుకొంది..... ఇలా.....

దాహం
వేసవి గాడ్పులకి
దాహపు ఖర్జూరచెట్టు
యెడారి గొంతులో
అమ్ములపొదిలా
విచ్చుకుని
గరగరలాడుతోంది.
చల్లటి నీళ్ళు
గొంతు దిగుతోంటే
ఎంత హాయి//

యెడారిగొంతు, ముళ్లతో ఖర్జూరచెట్టు విచ్చుకోవటం, గొంతులో గరగర వంటి పదచిత్రాలన్నీ ఒక అనుభవాన్ని ఎంతో అందంగా, హాయిగా (గరగరగా) మన అనుభూతికి తెస్తాయి.

ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో డబుల్ మెటాఫెర్స్ అద్భుతంగా ఒదిగిపోయి కవితకు అందాన్ని, లోతైన అర్ధాన్ని ఇస్తాయి. ఆయన పదచిత్రాల సౌందర్య రహస్యం అదే కావొచ్చు.

వాన వచ్చిన మధ్యాహ్నం
బరువెక్కిన సూర్యుడు

బతకనీడు భూమిని
ఉదయమ్మొదలు
ఊపిరాడనీడు
సర్వాన్ని అదిమిపట్టి
వీర్యాన్ని విరజిమ్మాడు.
ఆకల్లాడదు.
ఏ కాకీ ఎగరని
ఏకాకి ఆకాశం.
ఇంతలో హటాత్తుగా
ఇలకు కలిగింది మబ్బుకడుపు.
వేవిళ్ళ గాలులు
వృక్షాగ్రాల్ని వూపాయి.
ధాత్రీచూచుకాలు నల్లపడ్డాయి.
తటాకాల చెంపలు తెల్లపడ్డాయి.///

పై కవితలో వీర్యం, కడుపు, వేవిళ్ళు, నల్లబడ్డ చూచుకాలు ఇవన్నీ ఒక స్త్రీ గర్భవతి అవ్వటాన్ని సూచిస్తాయి. అదే విధంగా విపరీతమైన ఎండకాసిన తరువాత వానపడటం అనే విషయాన్ని సూర్యుడు, భూమి, ఆకు అల్లాడకపోవటం, మబ్బులు, గాలులు, ధాత్రి నల్లపడటం, తటాకాలు తెల్లబడటం వంటి వర్ణనలు తెలియచేస్తుంటాయి. రెంటి మధ్య సమన్వయాన్ని బరువెక్కిన సూర్యుడు, మబ్బుకడుపు, ధాత్రీచూచుకాలు, తటాకాల చెంపలు అనే పదబంధాల ద్వారా సాధించి కవితకు అద్భుతమైన లోతును వచ్చేలా చేసారు. చివరలో "వర్షాగర్భంలో వర్ధిల్లే శిశుపిండాన్ని" అంటూ కవి తనను తాను ప్రకటించుకోవటం, ఆ అనుభవాన్ని హృదయానికి హత్తుకొనేలా చేస్తుంది. ఇదే రకమైన శైలిలో వ్రాసిన సంజె నారింజ అనే కవితలో....

దినపు రేకలపైన వాలెను
ఇనుని సీతాకోకచిలుక//
గులక రాళ్ళ పిట్టలతో
కులుకు తరుశాఖ ఏరు//
వొంగిన సాయింత్రపు రంగుల ధనసు
విసిరే గాలి బాణం

పై కవితలో దినాన్ని పుష్పంగా, సూర్యుడ్ని సీతాకోక చిలుకలా, ఏరుని వృక్షంగా,గులకరాళ్ళని పిట్టలుగా, ఇంద్రధనస్సుని గాలి బాణంగా పోలుస్తూ ఒక దృశ్యాన్ని పదచిత్రాలుగా పేనిన కౌశలం అబ్బురపరుస్తుంది.
వానని అనేక మంది కవులు అనేక విధాలుగా వర్ణించారు. కానీ ఈ విధంగా వర్ణించటం ఇస్మాయిల్ కే సాధ్యం.

శ్రావణ మంగళవారం
సాయంత్రం
ఒకానొక మబ్బు డస్టరు
అకస్మాత్తుగా ప్రవేశించి
భూమ్మీది వెర్రి రంగుల్నీ పిచ్చిగీతల్నీ
పూర్తిగా తుడిచేసి,
మెరిసే వానసుద్దముక్క పట్టుకొచ్చి
వీధుల్లో కళ్ళనీ
రోడ్లపై పడెల్నీ
లోకంలో కాంతినీ
వెయ్యిపెట్టి గుణించేసి
చెయ్యూపి వెళ్ళిపోయింది///

ఈ కవితలో కూడా మబ్బుడస్టరు, వానసుద్దముక్క వంటి పదబంధాల ద్వారా అద్భుతమైన పదచిత్రాల్ని నిర్మించి ఒక సుందరదృశ్యాన్ని కళ్లముందు నిలుపుతారు.

స్వారీ అనే కవితలో ఒక మనోహర సందర్భాన్ని ఇస్మాయిల్ వర్ణించిన తీరు గమనిస్తే ఏ చదువరి మనసు కవిత్వ ఆర్గాజం పొందదు!

స్వారీ
కళ్ళెం లేని గుర్రమెక్కి
పళ్ళు గిట్ట కరచి
ఏ శత్రు సంహారం కోసమో
వైచిత్ర సమరంలోకి

స్వారి చేసే యోధురాలామె.
మళ్ళీ, యుద్ధాంతాన
కళ్ళు తేలేసి
నిర్వికల్ప సమాధిలో
సర్వాంగాలూ స్తంభించే
యోగిని కూడాను.

ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో కనిపించేమరో గుణం సున్నితత్వం. అనేక కవితల్లో ఈ లక్షణం స్పష్టంగా కనిపిస్తూంటుంది.

చిగిర్చే చెట్లు
నడచివచ్చి నిశ్శబ్దంగా
నా కిటికీ దగ్గిరాగి
హటాత్తుగా
పటేలుమని
వంద వాయిద్యాలతో
వికసించిన బ్యాండుమేళంలా
ఒక రోజు
అకస్మాత్తుగా
చివురించిన చెట్టు
గవాక్షం వద్ద నన్ను ఆపేసింది.///

పై కవితలో చెట్టు చివురించటాన్ని "వందవాయిద్యాల బ్యాండుమేళం" అంటున్నాడంటే, అది కవి దృష్టిలో ఎంత పెద్దదో, ఈ కవెంత సున్నితమనస్కుడో అర్ధం చేసుకోవచ్చును. అందుకనే ఈయన కవిత్వంలో సూర్యకిరణాలు, చందమామలు,సాయింత్రపు కలువలూ, పక్షుల కిలకిలలు, నదిలోనీడలు, గదిలో కాంతులు, ఆకాశపు దీపాలు, కొత్తచినుకులు, సొట్టబుగ్గల బావులు, చెట్టుపై వాలినచిలకలు, పసిపాపలు,గులకరాళ్లు వంటి అనేక కవితావస్తువులు కనిపిస్తూంటాయి. వీటన్నింటిని మనం నిత్యం చూసేవే అయినా ఆధునిక జీవనపు రణగొణల్లో పడి ఆ అందాలకు అంధులం అవుతాం దాదాపుగా. అలాంటి సున్నితమైన విషయాలతోనే ఇస్మాయిల్ కవిత రచన చేసారు. చిన్న చిన్న అనుభవాలని అందమైన పదచిత్రాలలో బంధించి మనకందించారు.

పడిలేచిన అనేక కవిత్వరీతుల వెల్లువల్లో కొట్టుకుపోకుండా మూడున్నర దశాబ్దాలపాటు తనదైన శైలిలోనే ఇస్మాయిల్ కవిత్వాన్ని వెలువరించారు. రాజకీయ కవిత్వాలు తమ ప్రాసంగితను కోల్పోయాక సేదతీర్చేది ఇస్మాయిల్ మార్కు కవిత్వమే అనటంలో సందేహంలేదు. ఆయన తను సాగిన బాటలో ఎందరో అభిమానులను పోగేసుకొన్నారు. ఆయన శిష్యులుగా ఎంతో మంది అదేబాటలో పయనించి తర్వాతికాలంలో మంచి కవులుగా పేరుతెచ్చుకొన్నారు. గోదావరి శర్మ, విన్నకోట రవిశంకర్, ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్, తమ్మినేని యదుకుల భూషణ్, మూలా సుబ్రహ్మణ్యం, కొండముది సాయికిరణ్, బి.వి.వి. ప్రసాద్, హెచ్చార్కె, నామాడి శ్రీధర్, శిఖామణి, అఫ్సర్ వంటి కవులకు ఇస్మాయిల్ అభిమాన కవి. అలా ఇస్మాయిల్ కవుల కవిగా కీర్తిశేషులయ్యారు.

DECEMBER 31, 2014

విస్పష్ట అత్యాధునిక కవిత్వం – మెర్సి మార్గరెట్ “మాటల మడుగు”

పోస్ట్ మోడర్న్ కవిత్వం అస్పష్టంగా ఉంటుందనే అపప్రథ పోగొట్టుకొని నేటికి స్ఫుటితమైంది. దీనికి ఉదాహరణగా మెర్సీ మార్గరెట్ గారి “మాటల మడుగు” కవితా సంపుటిలోని కవిత్వం నిలుస్తుంది. ఈ కవిత్వం లో– చక్కని పదచిత్రాల భాష, “ఆలోచనలు నిలువునా చినిగే దాకా” చేసుకొన్న అంతర్వీక్షణం, ఒక మనిషిగా, ఒక స్త్రీగా, ఎండ్లూరి సుధాకర్ గారన్నట్లు ఒక కిరస్తానీ కోకిలగా సాగే భిన్న అస్థిత్వాల స్వీయాత్మ ప్రకటన, నాలుగు గోడలై అంతవరకూ బంధించిన చరిత్రను నిరాకరించటమూ వంటివి వివిధ కవితలలో చక్కగా ప్రతిబింబించాయి.

కొత్త అభివ్యక్తి, కొత్త పదచిత్రాల్ని పట్టుకొన్న ఈ కవయిత్రి, ప్రస్తుత తరానికి ప్రతినిధి. అందుకనే ముందుమాటలో శ్రీ వాడ్రేవు చినవీరభద్రుడు “కవిత్వంలో ఉన్న విశేషం ఏమిటంటే ప్రతితరంలోనూ అది మళ్లా కొత్తగా మోసులెత్తుతుంది.// అలా పలకడంలో మానవానుభవానికొక కొత్తపార్శ్వం సమకూరుతుంది” అంటారు. ఆ రకంగా “మాటల మడుగు” కవిత్వం విస్పష్ట పోస్ట్ మోడర్న్ కవిత్వంగా, తెలుగు సాహిత్యంలో కొన్ని వాదాల, ఇజాల తీవ్రత తగ్గాక వీచిన కొత్త గాలి లా అనిపించక మానదు.

“మాటల మడుగు” పేరుకు తగ్గట్టుగా కవిత్వం నిండా మాటలు. హృదయాన్ని ఊచే మాటలు. అనుభూతి కలిగించిన ఆలోచనల్ని నింపుకున్న మాటలు. చాలా చోట్ల ఆ మాటలు తమ స్వంత అర్ధాల్ని వీడి వేరే రమణీయార్ధాన్ని వ్యక్తీకరిస్తుంటాయి. అదే కదా ఉత్తమ కవిత్వ లక్షణం.

కవులు అప్పుడప్పుడూ తమ కవిత్వ తత్వాన్ని ఏదో ఓ కవితలో నిర్వచించుకొంటారు (Metapoetry). వాళ్ళేం వ్రాస్తున్నారు అనే అంశానికి సంబంధించి ఇదొక స్వీయ పరిశీలన లేదా ఎరుక. మార్గరెట్ “కొట్టివేత” అనే కవితలో…

పాత పాళీకి కొత్త మాటలు
అభ్యాసం చేయించి

తడిమే ప్రతిచూపులో
వినే ప్రతిమాటలో నూత్న వెలుగుతో
నన్ను నేను కాల్చుకోవాలి
"కొట్టివేతల నుంచి కొత్తగా పుట్టుకు రావాలి" ---. (కొట్టివేత)---

అంటుంది. అత్యాధునిక కవిత్వానికి చరిత్ర నిరాకరణ ఆయువుపట్టు. దీనికి అవసరమైన వ్యూహం కొత్త భాషను సృష్టించుకోవటం. దీన్నే ఈ కవయిత్రి పాతపాళీకి కొత్తమాటలు అని, కొట్టివేతలనుండి కొత్తగా పుట్టుకురావటం అనీ వ్యక్తీకరించింది. మరో కవితలో ఆ కొత్త భాష ఎలా ఉండాలో చెపుతుంది.

వ్యాకరణ వాసనలేని
ఆధిపత్య అధీనత లేని
అణచివేత ధిక్కరణలకు తావులేని
ప్రవహిస్తున్న ఒక రహస్య నదిని కనుగొనడానికి
సమసమాజ స్థాపన చేసే సంస్కృతిలా ఉరకలేసే
నదిలాంటి భాషను కనుగొనటానికి ---. (మాట్లాడ నివ్వండి) అంటూ ఆ కొత్తభాష స్వరూపాన్ని, దానికై జరిపే తన అన్వేషణను తెలియచేస్తుంది.

"పదచిత్రాలతో ఆలోచించటమే కవిత్వం" అని అంటారు కవి విమర్శకుడు శ్రీ సీతారాం. "మాటల మడుగు" లో అనేక కవితలు అద్భుతమైన పదచిత్రాలతో అలరాలుతుంటాయి. ఆయా పదచిత్రాలు కూడా చక్కని సందర్భశుద్ధి, పొందికతో అమరి అపూర్వమైన పఠనానుభూతిని కలిగిస్తాయి.

చుట్టూ చీకటి
అడుగుతీసి అడుగేస్తే
ఇసుకలా తగిలే చీకటి --- (చీకటి దీపం)--- చీకటి ఇసుకలా తగలటం అనేది ఒక నూతన అభివ్యక్తి.
ఏ యుగాలనాటి మౌనధ్యానంలో
పునీతులై జ్వలిస్తారో కవులు
కాగితంపై అడుగేసి
కవిత్వమై వెలుగుతారు --- (కవులు-కాగితం)---

ఇక్కడ జ్వలించటం, వెలగటం అనే రెండు పదాల ద్వారా సృష్టించిన ఈ పదచిత్రం 'కవిత్వమనేది కవుల మనోకాంతి అని అది లోకాల్ని వెలిగిస్తుందనీ' సూచిస్తుంది.

చీకటి దండెం మీద
ఎవరో
జ్ఞాపకాలు ఆరేసుకున్నారు ..... (చీకటి దండెం)...

అనటంలో ఒక నిద్రరాని రాత్రివేళ పదే పదే గుర్తుకు వచ్చే కొన్ని అనుభూతులు వ్యక్తమౌతాయి.

ఒక పరిచయం ముగుస్తూనే
పగలునుండి రాత్రిని
వేరుచేసే కవ్వమేదో
మనసుని చిలికి
జ్ఞాపకాల వెన్నని చేతిలో
చంద్రుని ముద్దగా చేసి వెళుతుంది….(పరిచయం ముగుస్తూనే)....

ఒక పరిచిత వ్యక్తి జ్ఞాపకాలను వెన్నగా, ఆ వెన్నని మరలా చంద్రుని ముద్దగా వర్ణించటం ఒక అద్భుతమైన కల్పన.

ఈ సంపుటిలో అనేక సామాజికాంశాలపై స్పందించి వ్రాసిన వివిధ కవితలు కనిపిస్తాయి. "అమానత్ స్వరం" (నిర్భయ ఉదంతం) అనే కవితలో, "తల్లి దండ్రులారా వీలైతే మీ కొడుకులకు స్త్రీలను గౌరవించటం నేర్పండి" అంటుంది. లక్షింపేట ఉదంతంపై వ్రాసిన ఓ కవితలో "ఇక్కడ ఒక్కో శ్వాస విస్ఫోటనం చెందే అణుబాంబు అవుతుంది" అని హెచ్చరిస్తుంది. రియానేహ్ పై వ్రాసిన ఓ కవితలో "నీ ఉత్తరం చదివాక నేను మౌనంగా ఉండలేకపోతున్నాను" అంటూ సహానుభూతిని ప్రకటిస్తుంది. సామాజిక వివక్ష, రాజ్యహింస ల పట్ల మార్గరెట్ స్పందించిన తీరులో తనదైన గొంతుక, బలమైన వ్యక్తీకరణ కనిపిస్తాయి. అటువంటి కవితలు నిరలంకారంగా కనిపించవచ్చు కానీ వాటిలో కవిదృక్పధం ఉంటుంది. అలాంటి కవితలే ఈమె ఎవరివైపు నిలబడి కవిత్వం చెపుతున్నదో అర్ధమయ్యేలా చేస్తాయి.

మార్గరెట్ కవిత్వం గూఢంగా ఉంటూ ఒక్కోసారి చదువరిని లోనికి రానీయనంత ఇరుకుగా కూడా అనిపిస్తుంది. కొన్ని చోట్లయితే పైకి ఒక మామూలు అర్ధానిస్తూ, నిధిని కనుక్కోమని సవాలు విసురుతూ ఉంటుంది. ఇలా పైకి కనిపించే అర్ధం ఒకటి, అంతర్లీనంగా మరొక అర్ధాన్ని కలిగిఉండటం పోస్ట్ మోడర్న్ కవిత్వం యొక్క మరొక లక్షణం. "మిగిలిపోయిన దారం" అనే కవిత - పూలు వాడిపోయాయి, దారం మాత్రం ఆ పూల జ్ఞాపకాలలో ఒంటరిగా మిగులుంది అంటూ సాగుతుంది. ఈ కవితలో ఒకచోట ఆ దారం

"ప్రశ్నలకొక్కాలకు మనల్ని వేలాడదీస్తుంది" అనటం ద్వారా ఇది మామూలు వాచ్యంగా చెప్పిన వస్తుకవిత కాదని అర్ధమౌతుంది. కానీ కవయిత్రి ఎక్కడా బయటపడదు. భిన్న అన్వయాలను చదువరులకే విడిచిపెడుతుంది.

మార్గరెట్ కవిత్వానికి శక్తి, పుష్టి, ఆయుషుని ఇచ్చేది ఆమె కవితలలో విస్తారంగా దర్శనమిచ్చే మెటానిమీ. కవిత్వంలో మెటనిమీ అంటే ఒక పదానికి బదులుగా ఆ పదంతో దగ్గర సంబంధమున్న మరొక పదాన్ని ఆస్థానంలో వాడటం. పోస్ట్ మోడ్రన్ కవిత్వానికి మెటానిమీ వెన్నెముక వంటిది. కానీ మెటానిమీ వాడటం కత్తిమీద సాము. కవి ఉద్దేశించిన భావాల్ని చదువరి అందుకోలేక పోతే ఆ కవిత అస్పష్టలోయలోకి జారినట్లే. పోస్ట్ మోడర్న్ కవిత్వం అర్థం కావటం లేదన్న విమర్శలు మొదట్లో ఎదుర్కోవల్సివచ్చింది ఇందుకే. "మాటల మడుగు" కవిత్వంలో కనిపించే మెటానిమీ తేటగా, నూతనంగా ఉంటూ కవితలోని అంతరార్ధాన్ని తెలుసుకోమని కవ్విస్తూంటుంది. ముడివిప్పుకొన్న చదువరికి మంచి పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తుంది.

కథనాత్మక పద్దతిలో నడిచే "దోసిలిలో నది" అనే కవితలో మెటానిమీ ఉత్తమ స్థాయిలో ప్రకాశిస్తూ గొప్ప కవితానుభూతి ఇస్తుంది. "బయటకి ప్రవహించేందుకు దారివెతుకుతూ నాలుగుగోడల మధ్య ఒకనది" అంటూ మొదలౌతుంది కవిత. ఒక వలసపక్షి గోడపై వదిలిన విత్తనం వల్ల గోడ బలహీనమై ఒక పక్కకు ఒరగగా, నదికి రెక్కలొచ్చి, సహాయానికి, సహనానికి నిలువెత్తు సాక్ష్యమై స్వేచ్ఛగా ప్రవహించిందట. ఆ నదిని తీసుకొన్న ప్రతిఒక్కరి దోసిలిలో పక్షిలా మారుతూనే ఉందట. మార్మికంగా సాగే కవిత ఇది. ఇక్కడ నదికి బదులుగా ఆ స్థానంలో మతవిశ్వాసాలు/ఒక జాతి అస్థిత్వం/ స్వేఛ్ఛ అనే పదాలతో భిన్న విధాలుగా అన్వయం చెప్పుకోగలిగేలా కవిత ఉండటం కవయిత్రి ఊహా పటిమకు, నిర్మాణకౌశలతకు అద్దంపడుతుంది.

కొందరు వ్రాసే కవిత్వంలో మతప్రస్తావన చాలా సార్లు అన్యమతం పట్ల ధూషణ లేదా విధ్వంశక స్థాయిలలోనో కనిపిస్తుంది. కానీ "మాటలమడుగు" కవిత్వంలో అలా ఉండదు. ఈ సంపుటిలోని రెండు, మూడు కవితల్లో కవయిత్రి తాను విశ్వసించే మతం తాలూకు పరిభాష దొర్లుతుంది. అది ఆ మతం లోని ఉదాత్తమైన భావనల్ని కవిత్వీకరించటం గమనార్హం. ఉదాహరణకు - "పొరలు రాలిన క్షణం" అనే కవితలో "అయినా పర్లేదు/'దమస్కు మార్గానికి' / ఇప్పుడు చేరానన్న ఆనందం" అంటుంది కవయిత్రి. ఇక్కడ "దమస్కు మార్గం" అనే వాక్య ఔదాత్యం అర్ధం చేసుకోవాల్సిఉంటుంది. సౌలు అనే వ్యక్తి డమస్కస్ దారిలో ఏసుక్రీస్తు దర్శనాన్ని పొందుతాడు. అంతవరకూ ఏసు పట్ల అవిశ్వాసి అయిన సౌలు విశ్వాసిఅయి, సెయింట్ పాల్ గా మారి ప్రభువు దివ్యత్వాన్ని గానం చేసి

ధన్యతనొందినట్లు బైబిలు ద్వారా తెలిసే ఒక మహిమాన్విత ఉదంతం. ఆంగ్లభాషలో Road to Damascus ను ఒక వ్యక్తి జీవితంలో కలిగిన ఏదేని ఒక గొప్ప దైవీకమైన మార్పును వర్ణించే ఇడియమ్ లా వాడతారు. తెలుగు కవిత్వాన్ని పరిపుష్టం చేసే ఇలాంటి ప్రయోగాలు ఆహ్వానించదగినవి.

ప్రశ్నలగది, వెన్నెల స్నేహితా, సముద్రాంబర, జోలాలి వంటి కవితలు శిల్పపరంగా గొప్పగా ఉన్నాయి. ఈ పుస్తకానికి ఆత్మీయ మాటలు వ్రాసిన కవి, విమర్శకుడు అఫ్సర్ అన్నట్లు "మెర్సీ యెన్ని కవిత్వదూరాలు వెళ్ళిందో అక్కడల్లా తన footprints లాంటి వాక్యాల్ని ముద్రించి సాగిపోయింది. మంచి కవిత్వాన్ని ఇష్టపడే వారికి మెర్సి మార్గరెట్ "మాటల మడుగు" తప్పక నచ్చుతుంది.

(ఈ వ్యాసం ఫ్రిబ్రవరి 2015 ప్రస్థానం పత్రికలో ప్రచురించబడింది)

ఇస్మాయిల్ కవిత్వం, కాసిన్ని జ్ఞాపకాలు, కొన్ని ఫొటోలు

అప్పుడు నేను పి.జి. విద్యార్ధిని. కవిత్వం అంటే తిలక్, ఇస్మాయిల్, శిఖామణి, చలం అని అనుకొనే రోజులవి. అప్పటికి అచ్చయిన నా కొన్ని కవితలను ఇస్మాయిల్ గారికి చూపించాలని నా తాపత్రయం. మిత్రుని ద్వారా ఓ రోజు ఆయనకు పరిచయం చేయించుకొన్నాను. పసుపు పచ్చని దేహచ్ఛాయ, ఎత్తైన విగ్రహం, సన్నని స్వరం, రంగులు చిమ్మే సాదా దుస్తులతో ఆయనను చూడగానే కవిత్వంతో నిండిన గౌరవం కలిగింది. కుశలప్రశ్నలయ్యాకా నా కవితల గురించి ఆయనన్న మాటలు ఇప్పటికీ నాకు గుర్తే. “నీ కవిత్వంలో స్పార్క్ ఉంది. ఆవేశాన్ని పదాలలోకి ఒంపేప్పుడు తేలికైన పదాల్ని ఎంచుకోవాలి. భావాన్ని మరింత క్లుప్తంగా చెప్పగలగాలి” అన్నారు. ఇది జరిగి సుమారు పదిహేను సంవత్సరాలు అయ్యింది. ఇప్పటిదాకా వ్రాసిన నా కవితలను తరచి చూసుకొంటే క్లుప్తత, పదాల ఎంపిక విషయంలో ఆయన పరిశీలన ఎంతటి సూక్ష్మమో తెలుస్తూంటుంది.

చాలా కాలం కవిత్వానికి దూరంగా ఉండటం వలన, ఆయనను కలుసుకోవటం అదే మొదలు మరియు చివరు అయ్యింది నాకు. ఇదిగో ఇప్పటికి మరలా ఇలా........

సదాబాలకుడు శ్రీ ఇస్మాయిల్

ఇస్మాయిల్

ఇస్మాయిల్ గారు 26 మే, 1928 న జన్మించారు. వీరు కాకినాడ పి.ఆర్. కళాశాలలో ఫిలాసఫీ లెక్చరర్ గా, ప్రిన్సిపాల్ గా పని చేసారు. 25 నవంబర్, 2003 న ఆయన అనంత నిశ్శబ్దం లోకి జారిపోయారు.

కవిగా, విమర్శకునిగా ఇస్మాయిల్ గారు పోషించిన పాత్ర తెలుగు సాహితీవనంలో నిలువెత్తు పొగడచెట్టై పరిమళాలు చిందిస్తూనే ఉంటుంది. ఆయన రచించినవి పదిపుస్తకాలే కావొచ్చు, అన్నీ కలిపి ఓ మూడు, నాలుగొందల పేజీల సారస్వతమే

అవ్వొచ్చు, కానీ వాటి ముద్ర మాత్రం తెలుగు సాహిత్యంపై ఏ నాటికీ చెరగనిది.

ఇస్మాయిల్ కవిత్వం

ఇస్మాయిల్ గారనగానే రెండు విషయాలు చాలామంది స్మరణకు వస్తాయి. మొదటిది “'చెట్టు నా ఆదర్శం” అన్న ఇస్మాయిల్, రెండవది ఆయన ఆంధ్రదేశానికి పరిచయం చేసిన హైకూ. ఇస్మాయిల్ కవిత్వ భాష విశిష్టమైనది. క్లిష్టపదాలు, పొడుగు వాక్యాలు ఉండవు. ఛందస్సులు, లయ శయ్యల వంటివి కనపడవు. అయినప్పటికి ఈయన కవిత్వం ఒక అనుభూతిని పదచిత్రాల ద్వారా పఠితకు ప్రసారం చేసి అతనూ అనుభూతి చెందేలా చేస్తుంది, అదీ ఎంతో నిశ్శబ్దం గా.

సౌందర్యారాధన, మానవత్వంపై విశ్వాసం, స్వేచ్ఛాశీలత, ప్రకృతి ఉపాసన ఆయన కవిత్వానికి కాన్వాసు. మన దైనందిక విషయాలను, చిన్న చిన్న అనుభవాల్నీ, అపుడపుడూ ప్రకృతి కరుణించే సుందర దృశ్యాలకు, కరుణ తాత్వికలను అద్ది కవిత్వంగా మలచి మనకందించారు. ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో ఇజాలు, వాదనల వంటి శృంఖలాలు కనిపించవు. కేవలం కవిత్వం మాత్రమే వినిపిస్తూంటుంది. జీవితోత్సవాన్ని ఎన్నికోణాల్లో ఆనందించవచ్చో అన్ని కోణాల్నీ ఆయన తన కవిత్వంలో ఆవిష్కరించారు. అందుకనే ఇస్మాయిల్ గారి పుస్తకాలను వరుసగా చదువుతున్నపుడు ఇతివృత్త సంబంధమైన మొనాటనీ కనిపించదు.

ఆయన కవిత్వంలో పదచిత్రాల సౌందర్యం పరిమళిస్తూంటుంది. పదచిత్రాల్ని ఎవరైనా కల్పన చేయగలరు. కానీ ఒక దృశ్యాన్ని నలుగురూ చూసే దృష్టితో కాక కొత్తగా దర్శించి దాన్ని పదచిత్రంగా మలచటం ఇస్మాయిల్ గారికే చెల్లింది. ఒక్కోసారి ఈయన “ఇలా ఎలా” చూడగలిగారబ్బా అని విస్మయంతో ఆశ్చర్యపడక తప్పదు. ఈ క్రింది ఉదాహరణలను చూస్తే అర్ధం అవుతుంది ఆయన విలక్షణ వీక్షణం.

- ఎక్కడెక్కణ్ణించో ఎగిరి వచ్చిన కాకులు చింతచెట్టులో నల్లగా అస్తమిస్తాయి /
- ప్రణయక్రీడలో మన అంగాల పాచికల్ని మహోద్రేకంతో విసిరి నక్షత్రాల పావుల్ని రాత్రల్లా నడిపించాం గుర్తుందా! /
- కిటికీలోంచి చూస్తే వెలుతురునిండిన బెజ్జాలతో పిల్లం గోవిలా ఊళవేసుకుంటూ దూసుకుపోతోంది రైలు /
- తొలిసంజె నారింజని ఎవరు ఒలిచేరు, తెలిఎండ తొనలను ఎవరు పంచారు /
- ఊగుతోంది వేయి పిర్రల సముద్రం /
- మూగిన బంధుమిత్రులు మోసుకుపోయి అతణ్ణి విత్తనంలా పాతారు /

- భూమి బుగ్గపై చల్లటి నవ్వు సొట్టలా బావి /
- ఉదయాలు అనాది నుంచీ సూర్య శిశువును ఎన్నివిధాలుగా ఎగరేసి పట్టుకొన్నాయో/
- నీడల విసనకర్రను విప్పి ఎండలో సేదదీరుస్తుంది చెట్టు ----- ఇలా చెప్పుకుంటూ పోతే ఆయన కవితలనన్నీ టైప్ చెయ్యవలసి ఉంటుంది. ఎన్ని పదచిత్రాలు, ఎన్నెన్ని సునిశిత దృశ్యాలు.

బుద్దిగా ప్రేమించుకోక
యుద్ధమెందుకు చేస్తారో
నాకర్ధం కాదు.

పై వాక్యాల సారాంసమే ఇస్మాయిల్ కవిత్వమూ, జీవితమూను. జీవితానందాల్ని గానం చేసే కవికి, వానిని పాడుచేసే మనుష్యులను చూస్తే ఇలాకాక వేరెలా అనిపిస్తుంది!

తనని బాధిస్తున్న ప్రపంచపు ముల్లుని
పీకి పారేసి
ఈ పిల్ల చకచక ఎటో నడిచిపోయింది (ఆత్మహత్య)

ఆత్మహత్యకు ఎంత అద్బుత నిర్వచనం. ఈ గుప్పెడు వాక్యాలలో, ఒక అమ్మాయి జీవితంలో ఓడి పోవటం, తద్వారా ఎదుర్కోవలసి వచ్చిన సామాజిక వివక్ష, నిత్యం ముల్లై బాధించిన ఈ ప్రపంచాన్ని ఇక ఏమాత్రమూ తప్పించుకోలేని దోషిగా నిలబెట్ట టమూ – ఎంతగొప్పగా ఇమిడి పోయాయి.

సెలయేరా సెలయేరా
గలగలమంటో నిత్యం
ఎలా పాడ గలుగుతున్నావు?
చూడు, నా బతుకునిండా రాళ్లు
పాడకుంటే ఎలా?

జీవితంలోని కష్టాలను కప్పిపుచ్చు కొని ఆనందంగా ఉండక తప్పదు అని ప్రవచించే ఈ కవితే ఇస్మాయిల్ గారి జీవితాదర్శం. ఆయనకు ఎన్ని ఆర్ధిక ఇబ్బందులున్నా చిరు నవ్వు ను, సంతృప్తిని వీడ లేదంటారు సన్నిహితులు. అందుకేనేమో ఓ కవితలో ఇలా అన్నారు.

నేను డబ్బు సంపాదించలేదని
మా ఆవిడ సణుగుతుంది.
డబ్బెందుకు?
కిటికీ లోంచి వాలి టేబుల్ పై పుస్తకాన్ని, పెన్నుని
ఇంకు స్టాండుని మంత్రించే సూర్యకిరణం ఖరీదెంత!
ఎంత డబ్బు పెడితే దొరుకుతుంది.

సూర్యకిరణాలు, చంద మామలు, సాయింత్రపు కలువలూ, పక్షుల కిలకిలలు, నదిలోనీడలు, గదిలో కాంతులు, ఆకాశపు దీపాలు, ఇవీ ఇస్మాయిల్ కవితాలోకపు డబ్బులు. వారి సతీమణిని మరో కవితలో వర్ణించిన తీరు చాలా హృద్యంగా ఉంటుంది.

మా ఆవిడ ఒక చేత్తో ఆకాశాన్ని ఎత్తిపట్టుకొంటుంది
ఒక చేత్తో భూమిని బుజ్జగిస్తుంది.
ఒక పిట్టచేత్తో కన్నీటి బీజాల్ని ఏరుకుంటుంది.
ఒక సెలయేటి చేత్తో బండల్ని నిమిరి ఓదారుస్తుంది......

నా ఇల్లు, నా సంసారం అనుకుంటూ నిత్యం శ్రమించే ఇల్లాలిని ఇంతకన్నా గొప్పగా వర్ణించే వాక్యాలు తెలుగు సాహిత్యంలో లేవు అంటే అతిశయోక్తి కాదు.

ఇస్మాయిల్ గారు తన పద్యాల్ని తెరుచుకొన్న పద్యాలు అన్నపుడు, మిగిలిన వారివి మూసుకొన్న పద్యాలా అంటూ తెలుగు సాహిత్యవిమర్శనా లోకంలో కొంత అలజడి రేగింది. అలా అన్నప్పుడు ఇస్మాయిల్ గారి ఉద్దేశ్యం ఒక కవిత చదవగానే పాఠకుడు ఆ పద్యానికి కంటిన్యూ అవుతారనీ, అంటే అతను కవితను తనంతట తానుగా కొనసాగించుకొనే అవకాశం ఉంటుందని. అలాంటి "ఓపెన్ నెస్" ఈయన కవితలలో ఉండి పాఠకుల కల్పనా శక్తికి పని కల్పించటం ద్వారా అవి మరింతగా వారి హృదయంలోకి ఇంకటం జరుగుతుంది.

స్త్రీవాద కవిత్వాన్ని ఇస్మాయిల్ గారు అహ్వానించలేదన్న అపవాదు వారిపై ఉంది. కానీ నిజానికి ఆయన ఉద్దేశ్యం కవిత్వం ప్రకృతిని ప్రతిబింబిస్తుందనీ, స్త్రీ ప్రకృతికి దగ్గర కనుక వారికి కవిత్వం వ్రాసే అవసరం రాకపోవచ్చుననీ మాత్రమే అన్నారు. ఆ తరువాత వచ్చిన స్త్రీవాద కవిత్వాన్ని చూసిన ఆయన, కవిత్వం అనేది అంతర్గతకల్లోలాల వల్ల జనిస్తుంది, ఈనాడు స్త్రీలకు కూడా ఈ మానసిక అశాంతి తప్పటం లేదన్న మాట అని అభిప్రాయ పడ్డారు.

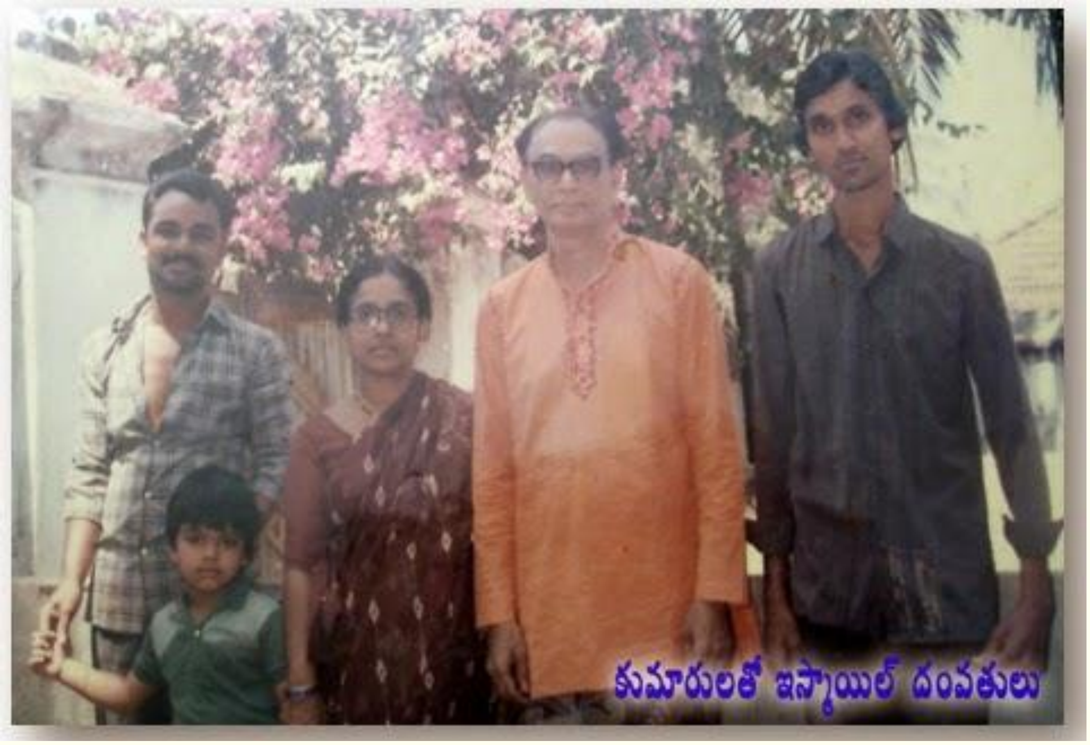
కుమారులతో ఇస్మాయిల్ దంపతులు

జ్ఞాపకాలూ – అనుభవాలు

ఇస్మాయిల్ గారితో వివిధ ప్రముఖుల అనుభవాలు, అభిప్రాయాలు వారి మాటల్లోనే ....

- ఎందుకు బతకాలి అన్న ప్రశ్నకు ఆయన చెప్పిన సమాధానం నాకిప్పటికీ గుర్తుంది. స్టాఫ్ రూం కిటికీ లోంచి బయటకు చూస్తూ “ఎండ వెచ్చగా ఉంది, పచ్చిక పచ్చగా ఉంది – ఇక్కడింత హాయిగా ఉంటే, బతక టానికేమయ్యిందయ్యా నీకు?” అన్నారు. – విన్నకోట రవిశంకర్

- ఎనభైయవ దశకంలో కాకినాడలో నెల నెలా వెన్నెల పేరుతో జరిగే సాహితీసమావేశాలకు ఇస్మాయిల్ వచ్చేవారు. సమావేశమంతా అన్ని గంటలూ మౌనంగా ఉండే ఆయన, మధ్యలో జేబులోంచి ఒక తెల్లటి కాగితం మడత విప్పి ఒక కవిత చదివి వినిపించేవారు. ఆ కవితను రెండవ సారి కూడా చదివేవారు కాదు. ఆ సభలో ఆయన పార్టిసిపేషను అంతే. కానీ చివరిదాకా అలా అందరి కబుర్లనూ ఆస్వాదిస్తూ ఉండేవారు. – వాడ్రేవు వీర లక్ష్మీ దేవి

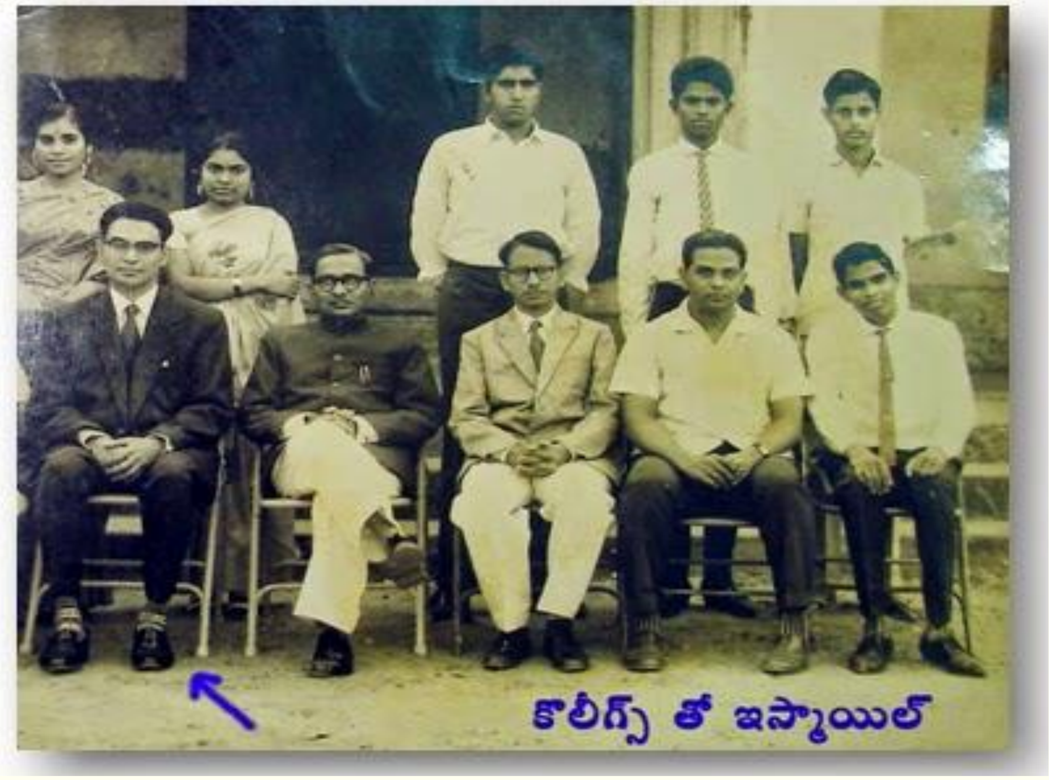

- చాలా ఏళ్ల క్రితం నేను కాకినాడ వెళ్లినప్పుడు రోజుల్లా విడుపు లేకుండా మాట్లాడుకున్న గంటలు, ఆయన నామీద చూపించిన ఆప్యాయత, వీధరుగు మీద విశ్రాంతిగా కూర్చుని తిరగేసిన పుస్తకాలు, ఆయనా, వాళ్లావిడ మాకిచ్చిన ఆతిథ్యం నాకిప్పటికీ గుర్తొస్తాయి. అన్ని గంటలసేపు ఆయనతో మాట్లాడినా ఆయన తన కవిత్వాన్ని

గురించి ఏమీ చెప్పలేదు. చదివి వినిపించలేదు. వాటన్నిటికన్నా కూడా ఇప్పటికీ నన్ను పట్టుకొనేది ఆయన పద్యాల్లోని నిశ్శబ్దమే. --- వెల్చేరు నారాయణరావు

- ఇస్మాయిల్ గారిని ఒక ప్రశ్న అడిగారు “ఒక మైనారిటీ మతస్తునిగా సమాజంలో సాహిత్య రంగంలో మీ అనుభవమేమిటి” అని. దానికి ఇస్మాయిల్ గారి సమాధానం ......“మతం గురించి కులం గురించి ఆలోచన నాకెప్పుడూ రాలేదు. నేను మొదట్నుంచి అందరిలో ఒకణ్ణిగా, తెలుగువాణ్ణిగా ఫీలవుతూ వచ్చాను..... నా మైనారిటీ మతం నాకు 'హేండీకేప్' కాలేదు” ---సి. ధర్మారావు

- ఇస్మాయిల్ కవిగారి స్నానం గురించి – ఆ వ్రతవిధానం కనీసంగా ఒక గంటన్నర పడుతుంది. ... సెంట్లు పౌడర్లు స్నోలు అద్దుకుని ధౌత వస్త్రాలతో కడిగిన ముత్యంలా ఈయన గది బయటికొచ్చేవారు. --- సి. ధర్మారావు.

- రేడియో కవి సమ్మేళనంలో కవులంతా కొత్త సంవత్సరం మీద ఊగిపోతూ పద్యాలు చదివితే, ఈయన మాత్రం తాపీగా పదేళ్ల క్రితం వచ్చిన తన పాత పుస్తకాల నుంచి

ఆంధ్రజ్యోతి దినపత్రిక చదువుతూ

కవితలు వినిపించటం లాంటిది కూడా ఆయనకే చెల్లింది (ఉగాది మీద పద్యాలు రాయటమేమిటి?) -- విన్నకోట రవిశంకర్

- ఇస్మాయిల్ కుటుంబం ఆ ఇంట్లోకి మారి మూడే రోజులైంది. ఇంకా సామాన్లు సర్దుకోలేదు. మాకు చాయ్ ఇవ్వాలని ఆయన తాపత్రయం. పాలకోసం వాళ్లబ్బాయి వెళ్లాడు. ఆయన మమ్మల్ని చూసి ప్రసన్నవదనుడైనా, ఆ పొరల వెనుక ఏదో వేదన లాంటిది కనిపించింది. అనారోగ్యంగా ఉన్నా, వద్దన్నా కారు దాకా వచ్చారు. మళ్లీ ఎప్పుడు చూస్తామో ఆయన్ని అనిపించింది. మరో వారంరోజుల్లోనే చూడలేని లోకాలకు వెళ్లిపోతారనుకోలేదు. -- డా. ఎన్. గోపి

ఇస్మాయిల్ ఉత్తరాలు

- ఇస్మాయిల్ గార్ని తలుచుకోగానే తక్షణం గుర్తొచ్చేవి ఆయన ఆకుపచ్చ అక్షరాలే. శిథిల నేత్రాలు అనే నా కవిత అచ్చులో చూసి "ఇది తెలుగు పద్యంలా లేదు" అంటూ మెచ్చుకుంటూ రాశారాయన. – అఫ్సర్

1980 లలో ఇస్మాయిల్

- ఆయన చిన్నతమ్ముడు వజీర్ రెహ్మాన్, నలుగురు అన్నదమ్ముల్లో ఆఖరివాడు మరణించిన కొంతకాలానికి ఆయన మూడో తమ్ముడు చనిపోయారు. అప్పుడు ఇస్మాయిల్ గారు ఉత్తరం రాస్తూ "ఈ వరస కింది నుంచి మొదలైనట్టుంది. మనకి అట్టే దూరం లేదు" అన్నారు. అన్నట్టుగానే అదే వరుసలో మరణాలు జరిగాయి – స్మైల్

- ప్రజాతంత్రలో నా 'విస్మృతి' కవిత అచ్చుకాగానే కవిత నచ్చిందని చెపుతూ రాసిన ఉత్తరంతో పాటు "ఇంకెక్కడా ఖాళీ దొరకనట్టు అనంతపురం వెళ్లారేమిటి? అక్కడసలే గాడిదలు ఎక్కువ" అంటూ ఓ చెణుకు. ఇస్మాయిల్ గారు అనంతపురం కాలేజీలో పనిచేసారు – కల్పనా రెంటాల
- పతంజలి శాస్త్రి కి ఇస్మాయిల్ గారు తమ కుమారుని పెళ్ళికి ఆహ్వానిస్తూ వ్రాసిన ఉత్తరం "ధర్మపత్ని సమేత: ఇస్మాయిల్ కవి: స్వపుత్రస్య పరిణయ మహోత్సవం....... అంటూ సరదాగా సంస్కృతంలో సాగుతుంది.
- ఆయన నాకు రాసిన కార్డు (26-10-2003) ఆయన ఆరోగ్యం గురించి ఆందోళన పడ్తున్నట్టు అనిపించింది. " నా ఆరోగ్యం కూడా నన్ను మర్చిపోయింది. చాలా జబ్బుపడ్డాను" అని – యాకూబ్

1970 లలో ఇస్మాయిల్

ప్రముఖుల అభిప్రాయాలు

- మేం (ఉభయులం) స్వేచ్ఛా భావుకులం, అభయులం, నిత్యబాలలం, నిత్యసంతోషులం, మాకులం విమల విశ్వశాంతి కులం, మంచి జీవన శిల్పులం, నాకు ఇస్మాయిల్ అంటే ఇష్టమంత ఇష్టం -- పి.వి. నరసింహారావు
- అతని ప్రతికవితలోను ఒక మనోహరత్వాన్ని, ఒక హృదయరంజకత్వాన్ని అనుభవించాకనే నేను ఆయన మొదటి కావ్యాన్ని ప్రచురించాను - సోమసుందర్
- తనకు పోటీగా ఎన్ని ప్రబల కవి సిద్ధాంతాలు ఉన్నా, తనదైన వాదాన్ని కడదాకా నిలిపిన గొప్ప కవి, కవిత్వాన్ని మానవతా ప్రబోధ సాధనంగా మహోన్నత శిఖరాలపై నిలిపాడు ఇస్మాయిల్ -- సి.నా.రె.

- సాదీ మహాకవి ఒక మాటంటాడు "జ్ఞానవంతులకు పచ్చని చెట్టులోని ఒక్కొక్క ఆకు ఒకో దివ్యజ్ఞాన ప్రపంచంలాగ కనిపిస్తుందని", నిజంగా ఈ మాటలకు నూటికి నూరు పాళ్లు సరిపోయే తెలుగు కవి ఇస్మాయిల్ మాత్రమే -- శిఖామణి

- ఒక రుషిలాగ, సూఫీ కవిలాగ, ఒక హైకూగా ఇస్మాయిల్ బతికాడు. తెలుగు భాష ఉన్నంత వరకు సాహిత్య చరిత్ర పుటల మీద పచ్చని సంతకంలా ఇస్మాయిల్ పది కాలాలు పదిలంగా ఉంటాడు - ఎండ్లూరి సుధాకర్
- ఈయన సదా బాలకుడిగా లోకాన్ని చూసాడు, నిత్య నూతనుడిలా జీవించాడు – స్మైల్
- వెయ్యి సంవత్సరాల సాహిత్య జీవితంలో తెలుగులో ఇలాంటి కవి మరొకరు లేరు - వేల్చేరు నారాయణరావు
- ఇస్మాయిల్ ఎందుకు విశిష్టకవి అయ్యారంటే, ఏ వ్యాసం ద్వారానో, విస్తృతమైన నవలద్వారానో, కథ ద్వారానో, వార్తా కథనం ద్వారానో చెప్పదగిన ఆవేశకావేషాలను, సిద్ధాంత చర్చలను, ఒక నిలువెత్తు పద్యంలా పోతపొయ్యటానికి ఆయనెప్పుడూ ప్రయత్నించలేదు – ఇంద్రగంటి శ్రీకాంత శర్మ
- నేను పెద్ద సాహిత్య విమర్శకుడిని కాదు కాని, శ్రీశ్రీ తర్వాత తెలుగు కవిత్వాన్ని మరో మలుపు దాటించిన వాడు ఇస్మాయిల్ అని నేను గట్టిగా నమ్ముతాను -- సి. ధర్మారావు.
- సాదా సీదాగా ఉండే ఇస్మాయిల్ కవిత్వానికి అంతశక్తి ఎక్కణ్ణించి వచ్చిందంటే 'నిబద్ధత లేకపోవడమే ఆయన కవిత్వ శక్తికి కారణం" అని ఆయన (అఫ్సర్ తండ్రిగారు) లెనిన్ అన్నమాటని గుర్తుచేసేవారు -- అఫ్సర్

ఆణిముత్యాలు

ఇస్మాయిల్ గారు వివిధ సందర్భాలలో వెలువరించిన అభిప్రాయాలు

- క్షణక్షణం మనల్ని ప్రత్యక్షంగా తాకే అనుభవాలూ, వాటి స్పందనలూ, జీవితాన్ని జీవనపాత్రంగా మార్చే అనంతమైన అనుభూతులూ, ఇవి కాక కవిత్వానికేవీ అర్థం?
- అనుభూతి ఎప్పుడూ వైయక్తికమే. అనుభవ వస్తువు ఒకటైనా, ఎవరి అనుభూతి వారిది. అది ఎప్పుడూ కొత్తగా ఉంటుంది. ఒకరి అనుభూతిలా మరొకరి అనుభూతి ఉండదు. ఈ నవనవోన్మేషమైన అనుభూతిని ఆవిష్కరించటమే కవి కర్తవ్యం
- కవి అనుభవాల్ని తనలో ఇంకించుకుని, అంతర్దర్శి ఐననాడే మంచి కవిత్వం జనిస్తుంది.

- అనుభూతులు శబ్ద ప్రపంచానికి చెందినవి కావు. ఈ నిశ్శబ్దాన్ని శబ్దంలోకి ప్రవేశపెట్టటమే కవిత్వం విశిష్ట లక్షణం. కవిత్వానికి శబ్దమెంత ముఖ్యమో నిశ్శబ్దం కూడా అంతే.
- పదచిత్రమనేది ఐంద్రియకం (sensuous). ఇంద్రియ జ్ఞానాన్ని ప్రేరేపిస్తుంది. హేతుబుద్ధికి సంబంధించింది కాదు. లోతైన అనుభూతుల్నీ(feelings), భావాల్నీ(emotions) ఆవాహించే శక్తి పదచిత్రానికుంది.
- లేబిల్స్ ఉపయోగించడం నాకిష్టం లేదు. అందుకనే నా కవిత్వానికి పేరు పెట్టనీయలేదు
- ప్రస్తుతం తయారవుతున్న కవిత్వాన్ని రెండు రకాలుగా విశాలంగా వర్గీకరించవచ్చు ననుకుంటాను. poetry of ideas (అభిప్రాయ కవిత్వం), poetry of experience (అనుభవ కవిత్వం).
- మినీ కవిత్వం రాస్తున్న యువకవులు చమత్కారమే కవిత్వం అనుకుంటున్నారు. చమత్కారం వేరు, కవిత్వం వేరు.
- కవిత్వం వల్ల కొంపలు కాల్తాయి. విప్లవాలు వస్తాయి అని మీరనుకున్నట్టయితే నిరాశ కోసం సిద్ధపడండి. అది చేసే పనల్లా చదువరి మనస్సులో దీపం వెలిగించడమే. దీని వల్ల అతని అవగాహన పరిధి విస్తరిస్తుంది. తన మనస్సులో వెలిగిన దీపం వెలుతురు తన దారి తను వెతుక్కోవడానికి సహాయపడుతుంది. ఫలానా దారినే నడవమని ఒకరు చెబితే వినడు మనిషి. అది తనకు తోచాలి. తన దారేదో తను నిర్ణయించుకోవాలి. ఈ నిర్ణయానికి కవిత్వం తోడ్పడుతుంది.
- బ్రహ్మాండం బద్దలయ్యే సంఘటనలకి బ్రహ్మాండం బద్ధలయే కవిత్వం పుడ్తుందని ఆశించడం అమాయకత్వం.
- ప్రతిదేశంలోనూ అభ్యుదయం పేరనో, విప్లవం పేరనో రచయితల సంఘాలు ఏర్పరచి, రాజకీయ ప్రయోజనాలకు ఉపయోగపడని సాహిత్యం పనికిమాలినదని యువ రచయితలకు నూరి పోసి వాళ్ల చేత నినాద ప్రాయమైన శుష్కరచనలు రాయించి పార్టీ ప్రచారం చేయించు కొంటున్నారు. సాహిత్యంలో రాజకీయ కాలుష్యాన్ని మొదట్నించీ ఎదిరిస్తూ వచ్చాను. కమ్యూనిష్టు ప్రభావం వల్ల ఎంతో మంది యువరచయితలు, జబ్బుపడి సాహిత్యపరంగా శవ ప్రాయులయ్యారు. ఆ అకవిత్వ కల్మషం దేశమంతా అలముకొంది. ఈ వెల్లువ ఇంకా తగ్గినట్టు లేదు. దీనికి వ్యతిరిక్తంగా, అంటే సాహిత్యంలో స్వేచ్ఛకోసమూ, రచయితల వ్యక్తి ప్రాధాన్యాన్ని ఉగ్గడిస్తూనూ, నలభైయ్యేళ్ల బట్టి పోరు సాగిస్తున్నాను.

- కవిత్వం హృదయ సంబంధి. ఆలోచనా వ్యవస్థ బుద్ధికి సంబంధించినది. కవిత్వాన్ని బుద్ధి (Reason) శాసించలేదు.దాని సామ్రాజ్యమే వేరు.
- కవిత్వమనేది కవి సంపూర్ణ అస్తిత్వంలోంచి ఉద్భవిస్తుంది. నేను బ్రాహ్మణుణ్ణి లేదా దళితుడిని అని జీవితాన్ని కుంచింపజేసుకున్నవాడు కవిత్వమేం రాయగలడు?
- జీవిత మహోత్సవంలోని అద్భుతాన్ని ఆవిష్కరించడమే కవిత్వం పని. ఈ విధంగా మన చేతనని సుసంపన్నం చేస్తుంది కవిత్వం.

ఇస్మాయిల్ రచనలు

1. చెట్టు నా ఆదర్శం 2. మృత్యువృక్షం 3. చిలకలు వాలిన చెట్టు 4. రాత్రి వచ్చిన రహస్యపు వాన 5. బాల్చీలో చంద్రోదయం 6. కప్పల నిశ్శబ్దం 7. రెండో ప్రతిపాదన (అనుసృష్టి) 8. కరుణ ముఖ్యం 9. కవిత్వంలో నిశ్శబ్దం (ఒక వ్యాసం) 10. పల్లెలో మా పాత ఇల్లు

చివరి మూడు రచనలలో, మొదటి రెండూ సాహితీ విమర్శనా వ్యాస సంపుటులు, చివరది ఆయన మరణానంతరం, అభిమానులు వెలువ రించిన కవితాసంకలనం. (హైపర్ లింకులు కలిగిఉన్న పుస్తకాల పేర్లపై క్లిక్ చేసినట్లయితే ఆ పుస్తకాలను ఈమాట వారి ఆర్కైవులలో చదువుకొనవచ్చును)

అవార్డులు/రివార్డులు

- 1989లో ఇస్మాయిల్ గారి షష్టిపూర్తి, రాజ్ భవన్ లో రాష్ట్ర గవర్నర్ శ్రీమతి కుముద్ బెన్ జోషి గారి చేతులమీదుగా జరగటం ఒక గొప్ప విశేషం.
- 1999 లో కళాసాగర్ వారి విశిష్ట పురస్కారాన్ని అందుకొన్నారు
- 15-6-2003 హైదరాబాద్, సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో “చెట్టంత కవికి పిట్టంత సత్కారం” పేరిట ఇస్మాయిల్ అభినందన సభ జరిగింది.
- కవిత్వంలో నిశ్శబ్దం అన్న సాహిత్య వ్యాసాలకు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం వారు అవార్డు నిచ్చారు.

చివరగా

ఇస్మాయిల్ గారి కళ్ళద్దాలు

కీర్తి శేషుడైన కవి
కాలతీరాన
కాసేపు పచార్లు చేసి
గులకరాయొకటి
గిరవాటేసి
తిరిగి వెళ్లిపోయాడు

అన్న ఆయన కవితావాక్యాలలోని కవి ఎవరనేది ఇన్నాళ్లకు అర్థం అయ్యింది. ఆయన ఎవరో కాదు ఇస్మాయిల్ గారే. చెట్టు నా ఆదర్శం అని ప్రకటించుకొన్న ఇస్మాయిల్ గారి కవిత్వం తెలుగు సాహిత్య చరిత్ర లో చిరస్థాయిగా నిలుస్తుంది

ఆయన సాహిత్య శకటాన్ని ఎక్కడ ఆపారో దాన్ని అక్కడి నుండి కొనసాగించటం తదుపరి కర్తవ్యం, భుజానికెత్తుకోవలసిన ఇంకొక పని - ఆయన ఎంతో ప్రేమతో, ఓపికతో నెరవేర్చినదే – ఎందరో సదా బాలకుల రాకకు అనుకూలంగా దారిని సుగమం చేయటం - అన్న తమ్మినేని యదుకుల భూషణ్ గారి మాటలు స్మరించుకొందాం.

Acknowledgements

1. Md. రెహ్మాన్ లెక్చరర్, కాకినాడ (ఇస్మాయిల్ గారి బంధువు)
2. అంతర్జాలంలో పైన ఉటంకింపబడిన లింకులలోని ఇస్మాయిల్ గారి వివిధ రచనలు
3. సలాం ఇస్మాయిల్ – వ్యాస సంపుటి
4. Tribute to Ismail –DVD by Indraganti's Family

12 SEPTEMBER 2009

సారస్వత మేరువు శ్రీ ఆవంత్స సోమసుందర్

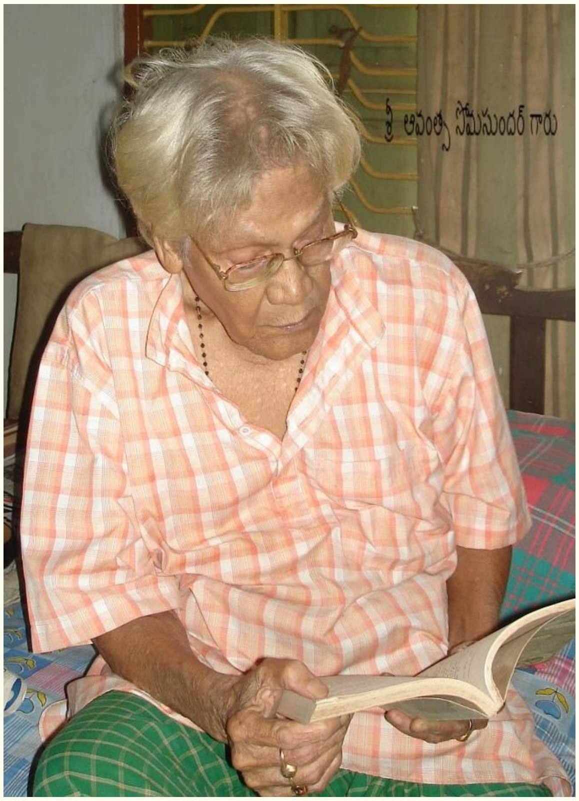

ఆరున్నర దశాబ్దాలుగా సాహితీ వ్యాసంగం చేస్తున్నశ్రీ సోమసుందర్ గారు నిత్యయవ్వనుడు, నిత్యోత్సాహి. తెలుగు సాహిత్యక్షేత్రంలో కురువృద్ధుడు. వయసు 90 వసంతాలు దాటినప్పటికీ ఇప్పటికీ కవిత్వాన్ని తన ఉఛ్వాస నిశ్వాసాలుగా వెలువరిస్తున్న గొప్ప కవి, విమర్శకుడు శ్రీ సోమసుందర్ గారు. శ్రీ సోమసుందర్ గారు కవిగా, కధకుడిగా, నవలా రచయితగా, నాటక కర్తగా, అనువాదకుడిగా భిన్న రూపాలతోగత 66 సంత్సరాలుగా సాహితీ సేవ చేయుచున్నారు. సాహితీక్షేత్రంలో వీరు సహస్రబాహువులతో ప్రకాశించే కార్తవీర్యార్జునుని గా అగుపిస్తారు.

జననం – విద్యాభ్యాసం

శ్రీ సోమసుందర్ గారు తూర్పుగోదారి జిల్లా అన్నవరం సమీపంలో ఉన్న శంఖవరం అనే గ్రామంలో శ్రీ కాళూరి సూర్యప్రకాశరావు, శ్రీమతి వెంకాయమ్మలకు 18-11-1924న అష్టమ సంతానంగా జన్మించారు. తన పినతల్లిగారైన శ్రీమతి ఆవంత్స వెంకాయమ్మగారికి సంతానం లేకపోవటం వలన చిన్నతనంలోనే శ్రీ సోమసుందర్ గారు వారింటికి దత్తుకు వెళ్లారు. ఆవిధంగా కాళ్ళూరి అనే ఇంటి పేరు ఆవంత్సగా మారింది.

తనను దత్తత తీసుకున్న వారికి మెండైన సాహిత్యాభిలాష కలిగిఉండటంవల్ల, చిన్నతనం నుంచే సంస్కృత కావ్యాలు, శతకాలు, అమరకోశం వంటివి క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసే అవకాశం వీరికి కలిగింది. కానీ విధి వశాత్తు వీరి దత్తత తల్లితండ్రులు వీరికి పదేళ్ళ వయసుండ గానే పరమపదించారు. అయినప్పటికీ వీరి చిన్నారి మనసుపై ఆ పుణ్య దంపతులు వేసిన సాహిత్య ముద్ర మాత్రం అలానే నిలిచిపోయింది. వీరి ప్రాధమిక విద్యాభాసం అంతా పిఠాపురంలోనే జరిగింది. 1943 లో కాకినాడ పి.ఆర్.కళాశాలలో ఉన్నత విద్య నభ్యసించారు.

దేశ భక్తి

ఆ కాలం లో స్వాతంత్ర్యం కోసం జరిపే పోరాటానికి ఆ బాలగోపాలమూ ఉత్తేజితమై సర్వం త్యజించి బ్రిటిష్ వారికి వ్యతిరేకంగా పోరాటాలు జరిపేవారు. శ్రీ సోమసుందర్ గారు కూడా అప్పుడు జరిగిన క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం లో చురుగ్గా పాల్గొన్నారు. 1942 లో విద్యార్ధులను కూడదీసి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా సమ్మెచేసారు. వీరి చర్యలకు ఆగ్రహించిన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం వీరిని లాకప్పులో పెట్టి, రోజూ స్టేషనుకు వచ్చి సంతకం చేయాలన్న షరతుపై విడుదల చేసింది.

శ్రీ సోమసుందర్ గారు క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలో పాల్గొన్నప్పుడు పోలీసుదెబ్బలకు తీవ్రంగా గాయాలపాలయ్యారు. అప్పుడు వ్రాసిన వీరి మొదటి గీతంలో ఎంతటి గొప్ప దేశ భక్తి ఉందో గమనించండి.

రండి రండి ఉక్కుముక్కు కాకుల్లారా
రండర్రా గద్దల్లారా రండి రండి
సమరంలో క్షతగాత్రుడనై పడిపోయిన
నా శరీరాన్ని తినివేయండి ....

ఇక్కడ తన శరీరాన్ని కాకుల్ని గద్దలనూ తినివేయమంటున్నారేమిటా అనుకోవచ్చు కానీ అది అనన్యమైన దేశభక్తిగా గ్రహించాలి, ఎందుకంటే తను చనిపోయిన తరువాత తన శరీరం కూడా బ్రిటిష్ వారికి దక్కకూడదనే తీవ్ర స్వాతంత్ర్య కాంక్ష. (ఇది వారు స్వయంగా చెప్పిన విశ్లేషణ).

వీరు స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో విద్యార్థి నాయకుడిగా, కమ్యూనిష్టు పార్టీ సభ్యునిగా తనదైన గొప్పపాత్రను పోషించారు. సామ్రాజ్య వాద శక్తులను ఎదుర్కోవాలని పిలుపునిచ్చారు. 1954 వరకూ వీరు కమ్యూనిష్టు పార్టీ కార్యక్రమాలలో క్రియాశీలక పాత్ర వహించారు. తరువాత తరువాత రాజకీయాలు, సాహిత్య వ్యాసంగము ఏకకాలంలో నిర్వహించటం వలన , తనకెంతో

ప్రీతిపాత్రమైన సాహిత్యానికి తగిన న్యాయం చేయలేకపోతున్నానని ఆత్మపరిశీలన చేసుకొని, క్రమక్రమంగా క్రియాశీల రాజకీయాలకు దూరం అయ్యారు.

సాహితీ ప్రయాణం

వీరు ఫోర్తు ఫారం చదువుతున్న రోజుల్లో పద్య ప్రక్రియపై మోజు కలిగి, చందస్సును క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసారు. ఈ ప్రక్రియలో ప్రతీ రోజూ అభ్యాసం కొరకు తాను వ్రాసిన వివిధ పద్యాలను మిత్రులకు, ఉపాద్యాయులకు చూపేవారు. 1943 వరకూ కూడా భావకవిత్వం వీరికి తారసపడలేదు. భావకవిత్వాన్ని చదివిన తరువాత వీరు తనదైన వచనా శైలిని అలవరచుకొన్నారు. వీరు కమ్యూనిష్టు కార్యకర్తగా పనిచేసారు కనుక ఆ భావజాలం వీరి కవిత్వంలో అంతర్లీనంగా జాలువారుతుంది. వీరి కవిత్వానికి మానవుడే ప్రాతిపదిక, సమాజమే నేపధ్యం..

వజ్రాయుధం నుండి ఆమ్రపర్ణి వరకూ సుమారు ఆరున్నర దశాబ్ధాల పాటు శ్రీ సోమసుందర్ చేసిన కవితాయానంలో సమాజ సంకుల సమరమే అన్ని కోణాల్లోనూ ప్రతిబింబిస్తుంది. ఈ కవి మానవుని విస్మరించి, ఆకాశంలో విహరించిన సందర్భాలు కనపడవు.

వీరు 1969-73 ల మధ్య కాకినాడకు మకాం మార్చి ' కళా కేళి " అనే సాహిత్య పత్రికను నడిపారు. (వీరు పిఠాపురంలో నివసిస్తున్న ఇంటి పేరు కూడా "కళాకేళి నికేతన్” ” ") ఈ ప్రక్రియలో వీరు కొంత ఆర్ధికంగా నష్టపోయి, కొంత భూమిని కూడా అమ్ముకోవలసి వచ్చింది. ఈ కాలం మినహా మిగిలిన జీవితకాలమంతటిలో, వీరు ప్రతిఏటా ఒకటో రెండో పుస్తకాలు చొప్పున రాస్తూనే ఉన్నారు.

1975 లో శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణ శాస్త్రి గారికి కళా ప్రపూర్ణ అవార్డును పొందినపుడు, వారి అభిమానులు కాకినాడలో సన్మానం జరిపారు. దానికి విచ్చేసిన దేవులపల్లి, వీరికి ప్రత్యేకంగా కబురు పెట్టించి కాకినాడ రప్పించుకొన్నారు. ఆ రోజు జరిగిన సభకు శ్రీ సోమసుందర్ అధ్యక్ష్యత వహించారు. ఆ సభలో దేవులపల్లి ఒక చీటిపై " మీరు నా కవిత్వంపై విమర్శనాత్మక పుస్తకం వ్రాయాలి" అని కోరారు. దానిని పైకి మైకులో చదవమని దేవులపల్లి కోరగా వీరు మైకు తీసుకొని "మీ సాహిత్యం పై నేను పుస్తకం వ్రాయటం నాకు సాద్యమా? "అని అడిగారు. దానికి దేవులపల్లి మరలా మరో చీటిపై " మీరు వ్రాయగలరు, మీకా సమర్ధత ఉంది వ్రాయండి ఇది నా ఆజ్ఞ అనుకోండి" అని వ్రాసి ఇచ్చి, దాన్ని కూడా చదవమని సైగ చేసి చెప్పారట. ఆవిధంగా ఆవిర్భవించిన గ్రంధమే "క్రిష్ణశాస్త్రి కవితాత్మ".

తెలుగు విమర్శనా సాహిత్యంలో ఇంతటి ఉత్తమ విమర్శ నభూతో నభవిష్యత్ అన్న రీతిలో శ్రీ దేవులపల్లి క్రిష్ణశాస్త్రి గారి కవితాత్మను పట్టుకొన్న గొప్ప పుస్తకమిది. కృష్ణ శాస్త్రి గారి

పై వ్రాసిన పుస్తకాలలో ఒకదానికి ప్రైజు ఇవ్వదలచి పోటీ పెడితే, పోటికి పంపించబడ్డ 15 పుస్తకాలలో శ్రీ సోమసుందర్ గారు వ్రాసిన "కృష్ణ శాస్త్రి కవితాత్మ" అనే ఈ పుస్తకం మొదటి బహుమతి గెలుచుకోవటం వీరి సునిశిత పరిశీలనా శక్తికీ, రచనా పటిమకు నిదర్శనం.

కళా కేళీ నికేతన్
శ్రీ సోమసుందర్ గారి నివాసం
పిఠాపురం, తూ.గో. జిల్లా

ఇంత సుదీర్ఘకాలంగా మీరు సాహిత్యాన్ని ఎలా సృష్టించగలుగుతున్నారని అడిగినప్పుడు వారు చిరునవ్వు నవ్వి " రాయలేకుండా ఉండలేక. ఏమీ రాయకపోతే ఆరోజు దుర్దినంగా ఉంటుంది" అన్న వారి మాటలను బట్టి, వారు కవిత్వం వ్రాయటం ఒక పూవు సుగంధాలను విరజిమ్మినట్లు, చెట్లు వసంతాన్ని ధరించటం లాగా ఒక సహజ లక్షణమా అని అనిపించక మానదు

శ్రీ సోమసుందర్ గారు జీవితమే కవిత్వం అని నమ్మి, జీవితాన్నే కవిత్వానికి అంకితం చేసిన వ్యక్తి, శతాధిక గ్రంధ కర్త. కొందరు కవులు తాము వ్రాసిన ఒకటి రెండు రచనలతో వచ్చిన కీర్తితో జీవితాన్ని వెళ్లదీస్తారు. కానీ శ్రీ సోమసుందర్ గారి రచనలు అసంఖ్యాకం. దేని ప్రతిభ దానిదే, దేని సౌరభం దానిదే. ఁసామాన్య మానవుడిని కవిత్వంలో ఆవిష్కరించటానికై వీరు కవిత్వాన్ని నిత్యాగ్నిహోత్రంగా పాటించారు.

ఆరున్నర దశాబ్ధాల వీరి సాహితీయాత్రలో అనేక ఉద్యమాలు, పోరాటాలు, ప్రళయాలు, కరువులు, ఎన్నో కనిపిస్తాయి. జాతి చైతన్యాన్ని కవితా చైతన్యంగా సమర్ధ వంతంగా తర్జుమా చేసిన అభ్యుదయ కవిగా శ్రీ సోమసుందర్ గారికి తెలుగు సాహిత్యంలో సాటి మరొకరు లేరంటే అతిశయోక్తి కాదు.

వీరు సాహిత్యజీవితంలో అందుకోవలసిన శిఖరాలు అందుకోలేదని నిర్ద్వంద్వంగా చెప్పవచ్చును. అకాడమీ ప్రైజులు, అవార్డులు వీరి దరి చేరకపోవటానికి కారణం శ్రీ సోమసుందర్ గారు ఎన్నడూ రాజకీయనాయకుల దగ్గర, అధికార పీఠాల్లో ఉన్నవారిదగ్గర తలవంచి నిలబడలేదు.

వ్యక్తిత్వం

శ్రీ సోమసుందర్ అభ్యుదయ కవి. తెలంగాణా ఉద్యమాన్ని కోస్తా ప్రాంతం నుండి సమర్ధించి కవిత్వం వెలువరించిన మహామనీషి శ్రీ సోమసుందర్ గారు. అప్పట్లో " ఖబడ్దార్ హే నిజాం పాదుషా .... ఒక వీరుడు మరణిస్తే వేలకొలది ప్రభవింతురని " గర్జించిన సాహసి.

శ్రీ సోమసుందర్ గారి వ్యక్తిత్వంలో మరొక విశిష్టమైన అంశం ఏమిటంటే వీరు చాచే నిష్కల్మష స్నేహ హస్తం. వీరి సమకాలీనులలో ఎవరికైనా ఏదైనా అవార్డు వచ్చినట్లయితే వారిని అభినందిస్తూ వ్యాసమో, పుస్తకమో వ్రాసి ఆ అవార్డేదో తనకే వచ్చినంత ఆనందించటం వీరి కల్మషమెరుగని మనస్సుకు అద్దం పడుతుంది.

వీరు ఎందరో కవులను ప్రోత్సహించారు. అలనాటి ఓలేటి శశాంక మొదలు ఈ నాటి అరుణ్ బవేరా వరకూ.

ఇస్మాయిల్, మిరియాలరామకృష్ణ, మల్లిక్, చందుసుబ్బారావు, పెనుగొండ లక్ష్మీనారాయణ వంటి చాలా మందిని వీరు వెన్ను తట్టి ముందుకు నడిపించారు.

వీరికి రెండు పార్శ్వాలు. ఒకటి రచనా వ్యాసంగం. రెండవది తన రచనల్లో దేన్నైతే ప్రవచించారో దానికోసం నిరంతర పోరాటం. దానిలో భాగంగా శ్రీ సోమసుందర్ గారు ప్రతీ ఏటా ఐదుగురు కవులకు ఆరువేల రూపాయిల నగదు బహుమతిని, తాను నెలకొల్పిన సోమసుందర్ లిటరరీ ట్రస్టు ద్వారా అందచేస్తున్నారు.

2006 లో వీరి ఆధ్వర్యాన రాష్ట్రస్థాయి ఆధునిక మహిళా సాహిత్య సదస్సు జరిపారు. దానికి రాష్ట్రం నలుమూలలనుంచీ అనేక మంది కవయిత్రులు విచ్చేసి పాల్గొన్నారు.

పాత కొత్త తరాల వారధి

1953 వరదలకు చలించిపోయిన సోమ సుందర్ గారు వ్రాసిన గోదావరి జలప్రళయం అనే కావ్యంలోని కొన్ని కరుణ రస ప్రధాన పద్య పాదాల ను చూస్తే వీరి కవితా శక్తిని గుర్తించవచ్చును.

ఏమమ్మా, ప్రళయమువలె పొంగి ఓ గౌతమి
ఇకనైనా దయను చూపి శాంతించవదేమి?
ప్రసవించిన పులివై నీ కన్న బిడ్డలను మమ్ముల
కోరలెత్తి మ్రింగుట ఇది ఏమన్యాయమే తల్లీ...

2004 లో వీరు రచించిన అక్షర నాదం అనే కవితా సంపుటిలోని కొన్ని పద చిత్రాల ను గమనించినట్లయితే వీరి ప్రతిభ, వీరేవిధంగా రెండు తరాలకు వారధిగా ఉన్నారనే విషయం సుస్పష్టమౌతుంది.

గ్లోబలైజేషన్ తో ఈ భూమి రజస్వలై
నవవరాన్వేషణలో మిటకరిస్తుంది......
హ్యూమన్ జెనిటిక్ ఇంజనీరింగ్ తో
అవతరించిన క్లోనింగ్ కోడె దూడ

' అంబా" అని అరవడం
గ్రాంధికమని నిషేదిస్తుంది.   (నేటిని ఏటికి విడిచి అనే కవితనుంచి)

నేడు నా ముని వాకిట
పూచిన గులాబి పరిమళం నిండా
బాంబుల విషధూమం నింపింది పడమటి గాలి   (సమరం కాదిది మరణం)

ఇన్ని జంత్ర స్వరాల నాదాలలోంచి
ఎన్ని వెన్నెల మైదానాలు - ఎలా తెరుచుకున్నాయి?
దూరంలో మసకబారిన కొండలు
బూడిద బుంగలు (బితోవెన్ సంగీతంపై వ్రాసిన మూన్ లైట్ సొనాటా)

వంకవంకల వయ్యారాలతో
తల్లిలా పవళించిన ఏటి ఒడిలో
నిటారుగా నిలచిన కొబ్బరి తోట....
రేగిన జుత్తుతో ఊరికే మారాంచేసే
పిల్లవాడి వెర్రి ఊగిసలాట...... (ఏటి వడిలో కొబ్బరి తోట అనే కవిత నుంచి)

వీరి కవిత్వంలో సరళత, అదే సమయంలో అర్ధ గాంభీర్యతా , ఉదత్తమైన లోతైన భావాలు, మానవత్వపు పరిమళాలు పుష్కలంగా పొర్లాడుతూంటాయి.

బానిసల దేశం, గోదావరి ప్రళయం, రక్తాక్షి, హిరోషిమా, రక్షరేఖ, సీకింగ్ మై బ్రోకెన్ వింగ్, వంటి వీరి రచనలలో ఆయా సంఘటనలకు, సందర్భాలకు ఒక కవి తన హృదయమంతటితోనూ స్పందించిన విధానాన్ని దర్శించవచ్చు.

అంధురాలికోసం బిథోవెన్ సృష్టించిన వెన్నెల, సౌరాష్ట్రంలో జరిగిన నరమేధం, ఎన్నటికీ పూర్తికాని సోమశిల ప్రోజెక్టూ, ఖజురహో శిల్ప విన్యాసం, సొమాలియాలో అన్నార్తులూ, సైగల్ గానమాధుర్యం ఇవీ వీరి కవితా వస్తువులు. వీటిలో ఏ ఒక్కటీ కూడా ఈ మట్టిని , గాలిని విడిచి సాము చెయ్యవు.

అవార్డులు

వీరు 1979 లో సోవియట్ లాండ్ నెహ్రూబహుమతి పొందారు. రాజాలక్ష్మీ ఫౌండేషను అవార్డు, పొట్టిశ్రీరాములు విశ్వవిద్యాలయం గౌరవ డాక్టరేట్ పొందారు. 2008 సంవత్సరానికి గానూ ఎన్టీఆర్ స్మారక జాతీయ పురస్కారం వీరిని వరించి వన్నెకెక్కింది.

శ్రీ ఆవంత్స సోమసుందర్ గారికి ఇంతవరకూ కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు రాకపోవటం ఆశ్చర్యకరం. ప్రభుత్వ పరంగా వీరికి జరిగిన అన్యాయం పెరుమాళ్ల కెరుక. కవిత్వం సోమసుందర్ కెరుక.

వీరి రచనల పట్టిక

వీరింతవరకూ 77 పుస్తకాలు రచించారు. చాలా పుస్తకాలు అనేక పునర్ముద్రణలు పొందాయి.వీరు ప్రస్తుతం తన స్వీయచరిత్ర రెండవ భాగాన్ని వ్రాస్తున్నారు.

ఈమధ్య ప్రచురించిన వీరి పుస్తకం పేరు " దేశి సారస్వతము-సమాజ వాస్తవికత. " దేశి సాహిత్యంలో ఉండే సామాజిక స్పృహపై వ్రాసిన విశ్లేషణాత్మక గ్రంధం.

వజ్రాయుధం: నిజాం వ్యతిరేక పోరాటానికి మద్దతుగా వ్రాసిన కవితాసంకలనం. 1946 అక్టోబరు 26న దొడ్డి కొమరయ్య మరణంపై వ్రాసిన ఖబడ్దార్ అనే కవితతో ఇది మొదలవుతుంది. ఈ పుస్తకాన్ని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం నిషేదించింది. 1956 లో శ్రీసంజీవరెడ్డి ప్రభుత్వం నిషేదాన్ని ఎత్తివేసింది. ఇది ఇప్పటికి 5 ముద్రణలు పొందింది. అనంతపురం యూనివర్సిటీ వారు దీనిని టెక్స్ట్ బుక్ గా పెట్టుకొన్నారు.

కాహళి : ఇవి ఆంధ్రరాష్ట్ర ఉద్యమ సమయంలో వ్రాసిన కవితలు. అమరజీవి పొట్టి శ్రీరాములు ఉద్యమిస్తున్న సమయంలో వారానికి ఒకటి చొప్పున "జ్వాల" అనే వార పత్రికలో ప్రచురింపబడ్డాయి. 1953 లో పుస్తక రూపంగా వచ్చాయి.

గోదావరి జల ప్రళయం: 1953 లో వచ్చిన గోదావరి వరదలు వచ్చిన సందర్భంలో, శ్రీ సోమసుందర్ గారు రాజమండ్రి, అమలాపురం, కపిలేశ్వరం వంటి ప్రాంతాలను సందర్శించి అప్పటి గోదావరి భీభత్సాన్ని కరుణరసార్ధ్రంగా కవిత్వీకరించారు.

రక్తాక్షి : ఫ్యూడల్ చట్రంలో సమాజం ఎదుర్కొన్న నిరంకుశత్వాలు, అమానుషత్వాలను కధా వస్తువుగా తీసుకొని చేసిన చందోబద్ధ కావ్యం. ఈ కావ్య ప్రత్యేకత ఏమిటంటే ఆధునిక కాలంలో విశ్మరింపబడ్డ ప్రాచీన చందస్సును తీసుకొని రచించటం. ఉదా: శ్రీ వృత్తం, వనితా వృత్తం వంటివి. రక్తాక్షి కావ్యంలో రెండు భాగాలు ఉంటాయి. 1. సచితానందం 2. రక్తాక్షి

మేఘరంజని: 1954 లో వెలువడ్డ కధాకావ్యం. దీర్ఘ వచన పద్యం. మొత్తం ఆరు చాప్టర్లు ఉంటాయి.

సోమరసం-సుందరకాండ: ఇది తాత్విక చింతనామయ కావ్యం. ఏమిటీ లోకం, ఏమిటీ బాధలు వంటి ప్రశ్నలు, వాటికి కవి కనుగొన్న సమాధానాలతో ఈ కావ్యం రచింపబడింది.

మిణుగురులు: అద్భుతమైన పదచిత్రాలతో కూడిన ఆధునిక కవితాసంకలనం.

అనలకిరీటం: 1975 లో వెలువడిన కవితా సంపుటి. Progressive and Revolutionary భావాల Concealed expressions తో కూడిన కవితల పుస్తకం. (శ్రీ సోమసుందర్ గారి మాటలలో)

వెన్నెలలో కోనసీమ : 1977 లో అమలాపురంలో ఆవిష్కరింపబడిన గీత సంపుటి. సంగీతానికి అనుకూలంగా ఉండే గీతాల రచన. ఈ గీతాలలో చాలావాటిని రేడియోలలో పాటలుగా పాడారు.

రాలిన ముత్యాలు: మిని కవితల ఉద్యమానికి ముందే లఘుకవితల పేరిట వ్రాసినటువంటి చిన్ని చిన్ని కవితలు.

మాఊరు మారింది: శ్రీసోమసుందర్ గారు ఎమర్జన్సీని బలపరిచారు. ఈ విషయం శ్రీ నార్ల వెంకటేశ్వరరావు గారిని కలవరపరచి, వీరితో భేటీ అయి అయిదురోజులపాటు చర్చించగా, వీరు ఎమర్జన్సీ కి వ్యతిరేకంగా తన భావాలను మార్చుకొని, ఒక స్టేట్ మెంట్ ఇవ్వటం జరిగింది. ఆ భావ పరిణామక్రమంలో వ్రాసిన 7 భాగాల కావ్యమే మావూరు మారింది. దీనిలో ప్రణాళికల ద్వారా గ్రామాలే విధంగా మారాయి అని వివరిస్తూ వ్రాసినటువంటి కావ్యం.

ఆగంతనికి శుభారంభం : వచన కవితలు

బృహత్కావ్యాలు (నాలుగు సుదీర్ఘ కవితలు): నాలుగు దీర్ఘకావ్యాలు. సుమారు 300 పేజీల పుస్తకం. ఈ పుస్తకంలో అక్షయతరంగిణి, కాలం వీలునామా, ముక్తచ్ఛాయ, అరచే లోయలు అనే నాలుగు దీర్ఘ కవితలు ఉంటాయి. దీనిలో ముక్తచ్ఛాయ లో మననుంచి మన నీడ విడిపోవటం, అసలు మననీడ అంటే ఏమిటి అనే విషయాలపై తాత్విక, భౌతిక చింతనలతో కూడిన భావాలుంటాయి.

ఒక్క కొండలో వేయి శిల్పాలు: 120 పేజీల దీర్ఘ కవితల సంకలనం

ఆంగ్ల సీమలో ఆమని వీణలు (యాత్రా సాహిత్యం): 1983 లో వీరు ఆంగ్లసీమలో చేసిన ప్రయాణ విశేషాలతో కూడిన ట్రావెలాగ్.

గంధ మాదనం: రచనా కాలం 1995/96. హనుమంతుడు సీతను అన్వేషించటానికి వెళ్లినపుడు మధ్యలో మకాంచేసిన పర్వతం పేరు గంధమాదనం. జీవితం యొక్క అన్వేషణకు గ్రంధాలయం ప్రాతిపదిక అనే భావనతో వ్రాసిన దీర్ఘకావ్యం.

చేతావని: చేతావని అంటే వార్నింగ్ (1994). బాబ్రిమసీదు కూల్చినపుడు వ్రాసిన దీర్ఘ కావ్యం. 50 పేజీలు.

దోనా పాలా: ఇది ఒక ప్రదేశం పేరు. గోవా ప్రయాణంలో వ్రాసిన కవితలు.

రక్షరేఖ: బాబ్రి మసీదు కూలగొట్టిన తరువాత బొంబాయిలో (ముంబాయి) మతకలహాలు చెలరేగాయి. ఇలాంటి మతకలహాలు పాకిస్తాను విడిపోయినప్పుడు కూడా జరగలేదు. వాటికి స్పందిస్తూ వ్రాసినటువంటి దీర్ఘ కవితా సంపుటి.

హృదయంలో హిరోషిమా: 1997 లో హీరోషిమా ఉదంతాన్ని స్మరించుకొంటూ వ్రాసిన కవితలు.

ధూప ఛ్ఛాయ: నక్సలైట్లు రైలుపెట్టిని కాల్చివేస్తే దాన్ని నేపధ్యంగా తీసుకొని వ్రాసిన దీర్ఘకావ్యం.

జీవన లిపి : 120 పేజీల సంపూర్ణ కావ్యం. మానవుడు విప్లవానికై జరిపేకృషి అనే అంశంపై వ్రాసిన దీర్ఘకావ్యం.

సీకింగ్ మై బ్రోకెన్ వింగ్ :దేశంలో అతివాద పార్టీలన్ని (left wing) విడిపోతున్నాయి. దాన్ని సింబలైజ్ చేస్తూ వ్రాసిన అన్వేషాత్మకమైన దీర్ఘ కవిత.

సోమసుందర్ కథలు : 1984 లో ప్రచురింపబడిన శ్రీ సోమసుందర్ గారి బానిసల దేశం వగైరా కథలు.

బుద్ధదేవ్ బోస్: శ్రీ బుద్ధదేవ్ బోస్ అనే ఆయన ప్రముఖ బెంగాలీ కవి. వీరి మోనోగ్రాఫ్ మరియు కొన్ని కవితల యొక్క అనువాదాలతో కూడిన రచన.

లియోనార్డో డావిన్సీ: డావిన్సీజీవిత చరిత్ర. ఆయనను ఒక సంపూర్ణ మానవునిగా దర్శింపచేసే పుస్తకం.

హంసధ్వని: భారతీయ ఆధునిక సంగీతకారుల జీవితచిత్రణలు. (బిస్మిల్ల, బడేముల్లా తదితరులు).

కాజీ నజ్రుల్ ఇస్లాం: శ్రీ ఖాజీ, బెంగాలీ విప్లవకవి. వీరి కవిత్వాన్ని, జీవితాన్ని ఈ పుస్తకంద్వారా తెలుగు పాఠకులకు పరిచయం చేసారు.

కాళిదాసు రామకధ: రచనా కాలం 1990 లు. రఘువంశంలో కాళిదాసు చెప్పిన రామకధకు, వాల్మీకి రామకధకు గల సునిశితమైన వ్యత్యాసాలను తెలుపుతూ వ్రాసిన విశ్లేషాత్మక పుస్తకం.

రుధిరజ్యోతిర్ధర్శనం: శ్రీరంగం నారాయణ బాబు కవిత్వం లోతు పాతులను క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసి చూపించిన గొప్ప విమర్శనాత్మక గ్రంధం.

జాతికి జ్ఞాన నేత్రం: శ్రీకొడవటిగంటి కుటుంబరావు రచనలపై చేసిన విశ్లేషణాత్మకమైన గ్రంధం.

కవిత్వం కాలాతీత కాంతిరేఖ: ఆధునిక కవిత్వానికి ఉండవలసిన లక్షణాలపై సూత్రీకరణ చేస్తూ వ్రాసిన విశ్లేషణాత్మకమైన 200 పేజీల గ్రంధం.

ఆధునిక కావ్య ప్రకాళిక: ఇతరుల పుస్తకాలకు వ్రాసిన పీఠికలలో కొన్నింటిని ఏర్చి కూర్చి చేసిన సంకలనం.

అమృత వర్షిణి: తిలక్ కవిత్వంపై వ్రాసిన విమర్శనాత్మక వ్యాసావళి.

సాహిత్యంలో సంశయ కల్లోలం: విరసం ఆవిర్భవించిన కొత్తలో విజయనగరం నుంచి చిత్తూరుదాకా ప్రయాణించి సభలు జరిపి, ఆ సభల్లో పలువురు వెలిబుచ్చిన సందేహాలకు ఇచ్చిన సమాధానాల సంకలనం. ఆ ఆ ప్రదేశాలలో వారి సందేహాలను చిన్న చిన్న స్లిప్పులపై తీసుకొని, వాటికి సమాధానాలను పత్రికా ముఖంగా ఇచ్చారు. వాటన్నిటినీ క్రోడీకరించి ఈ పుస్తకంగా ప్రచురించారు.

అక్షర సుమార్చన: తిక్కన, వేమన ఇత్యాదులపై వ్రాసిన వ్యాసావళి. శ్రీ వావిలాల గోపాల కృష్ణయ్య గారికి అంకితమీయబడినది.

పురిపండా ఎత్తిన పులి పంజా: పురిపండా అప్పలస్వామి వారిపై వ్రాసిన వ్యాస సంపుటి.

నూరు శరత్తులు : 1990 లకి నూరేళ్ళు నిండిన (కృ.శా., విశ్వనాధ మొ.)వారిపై వ్రాసిన వ్రాసావళి.

ఆ తరం కవితా తరంగాలు: భావకవుల తరువాత వచ్చిన పఠాభి, పాలగుమ్మి పద్మరాజు, వంటి వారిపై వ్రాసిన వ్యాసావళి.

నారాయణ చక్రం: డా: సి. నారాయణ రెడ్డి కవిత్వంపై విశ్లేణాత్మకంగా వ్రాసిన గ్రంధం.

గోపుర దీపాలు : చలం పురూరవ పై వ్రాసిన పుస్తకం.

కృష్ణశాస్త్రి కవితాత్మ: కృష్ణశాస్త్రి కవిత్వంపై సమగ్ర విమర్శ.

గురజాడ గురుత్వాకర్షణ: గురజాడ పై వ్రాసిన పుస్తకం. పూర్రిచర్డ్ అనే మాటపై పరిశోధన ఉంటుంది.

శరచ్చంద్రిక : శ్రీ శ్రీ నుంచి కుందుర్తి వరకూ ఆధునిక కవులపై వ్రాసిన పరిశీలనాత్మక వ్యాసావళి.

ఉర్దూసాహిత్యంలో ఉన్నత శిఖరాలు: కబీర్ నుంచి ఖైఫీ అహ్మద్ దాకా ఉండిన గొప్ప గొప్ప కవులను గురించి పరిచయంచేస్తూ వ్రాసిన పుస్తకం.

శేషేంద్ర జాలం: శేషేంద్ర కవిత్వంపై వ్రాసిన వ్యాసావళి.

అగ్నివీణ ఆలాపించిన అణుసంగీతం: అనిసెట్టి సుబ్బారావు కవిత్వం పై వ్రాసిన విశ్లేషణాత్మక పుస్తకం.

కవితా కల్పవల్లి: ఆధునిక కవిత్వం-విమర్శనాత్మక విశ్లేషణ.

ఆగామి శతాబ్దానికి ఆహ్వానం: వ్యాసాలు.

చరమ దశాబ్ది-కవితా రసాబ్ధి: 90 లలో కవిత్వంపై వచ్చిన వ్యాసావళి.

అక్షర నాదం: 2004 కవితా సంపుటి.

ఆమ్రపర్ణి: కావ్యం

జీవన లిపి: సంపూర్ణ కావ్యం

చిన్మయ లహరి: స్వీయ కవితా సంపుటి.

మనస్సంగీతం: పాటల సంపుటి.

విషవలయం: నాటకం. 1980 లలో అనేక పరిషత్తులలో బహుమతులు సాధించిన గొప్ప నాటకం

లేఖలు: సినీనటుడు రమణారెడ్డికి శ్రీ సోమసుందర్ గారు వ్రాసిన లేఖలను నెల్లూరులోని వీరి అభిమానులు పుస్తకరూపంలోకి తీసుకొచ్చారు.

నగరం నుంచి గగనం దాకా మనిషి: వివిధ పత్రికలలో చుట్టు-చూపు అనే పేరుతో వచ్చిన వ్యాసాలన్నింటిని సంగ్రహపరచి ప్రచురించిన పుస్తకం. సుమారు 250 పేజీలు.

మంది-మనిషి: వ్యాస సంపుటి .

శ్రీ సోమసుందర్ గారి వద్ద ప్రస్తుతం ఇంకా 10 పుస్తకాలవరకూ అముద్రితంగా ఉన్నాయి. త్వరలో వెలువరించాలన్న ఆశాభావాన్ని వ్యక్తపరిచారు.

JANUARY 25, 2009

నన్ను ప్రభావితం చేసిన పుస్తకం

నాకు నచ్చిన, నన్ను ప్రభావితం చేసిన పుస్తకం గురించి మాట్లాడటానికి మీ ముందుకు వచ్చాను. మనం చదివే అనేక పుస్తకాలలో కొన్ని కాలక్షేపంగా మిగులుతాయి, కొన్ని అందమైన పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తాయి, కొన్ని మన ఆలోచనా పరిధిని విస్తరింపచేస్తాయి, మరికొన్ని మాత్రం మనల్ని వెంటాడతాయి. అలాంటి పుస్తకాలు మనకు తెలియకుండానే మన హృదయంలోకి ఇంకిపోతాయి. కొంతకాలం తరువాత ఆ పుస్తకం తాలుకు ప్రబావం మన జీవితం పైనో లేక మన రచనలపైనో పడుతున్నదన్న విషయాన్ని గ్రహిస్తాం. అలా తొంబయ్యవ దశక ఆరంభంలో నేను చదివిన చిలక్కొయ్య అనే పుస్తకం నన్ను చాలా ప్రభావితం చేసింది. ఇది 1993 లో ప్రముఖ కవి శ్రీ శిఖామణి గారి రెండవ కవిత్వ సంపుటి.

నేను కవిత్వంవైపు బుడిబుడి అడుగులు వేస్తున్న రోజులవి. నా ముందు అనేక దారులు. ఉద్యమ కవిత్వం, సామాజిక స్పృహ కవిత్వం, అప్పుడప్పుడే వేళ్ళూనుకొంటున్న అస్తిత్వవాద కవిత్వం, రంగులు వెలసిపోతున్న భావకవిత్వం, అధివాస్తవిక కవిత్వం అంటూ వివిధ రకాల కవితా రీతులు ఉండేవి. అలా క్రాస్ రోడ్స్ వద్ద నుంచున్న నన్ను కవిత్వ పరంగా ప్రభావితం చేసి నాకొక కవితా మార్గాన్ని చూపించిన చిలక్కొయ్య పుస్తకం గురించి ఈ రోజు కొన్ని మాటలు మీతో పంచుకొంటాను.

2వ కాకినాడ పుస్తక మహోత్సవము-2016

"మువ్వలచేతికర్ర" తో తెలుగు సాహిత్యలోకంలోకి ఒక మెరుపులా ప్రవేశించారు శిఖామణి. "చిలక్కొయ్య" ఆయన రెండవ కవితాసంపుటి. 1993 లో వెలువరించిన ఈ

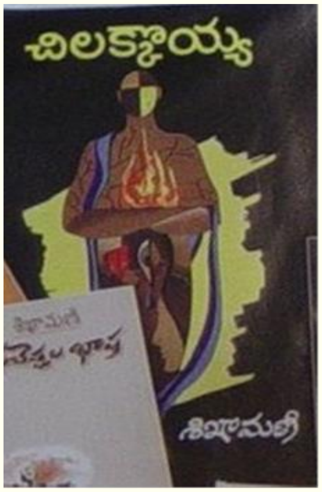

సంపుటిలో మొత్తం 33 కవితలున్నాయి. దేనికదే వస్తువైవిధ్యంతో, విలక్షణమైన అభివ్యక్తితో కనిపిస్తాయి.

అనుభూతికి భాషనివ్వటం అంత తేలికేమీ కాదు.ఎందుకంటే కొన్ని అనుభూతులను వ్యక్తీకరించటానికి భాష సరిపోదు. ఈ రెంటినీ సమన్వయపరచి, ఒక అనుభూతిని అంతే శక్తిమంతంగా చదువరిలో ప్రవేశపెట్టటంలో శిఖామణి నేర్పరి.

ఈ సంపుటిలో మొదటి కవిత పేరు చిలక్కొయ్య. గోడకు ఉండే చిలక్కొయ్యపై వ్రాసిన వస్తుకవితైనప్పటికీ, ఒక సంపూర్ణజీవితాన్ని అంతర్లీనంగా చెపుతూంటుంది. కవి బాల్యంలో చిలక్కొయ్యతో తనకు గల అనుభవాలతో కవిత మొదలౌతుంది.

చిలక్కొయ్యపై పిచ్చుకలు వాలటం, కవి తల్లిగారు ఉత్త పసుపు పుస్తెలతాడు వేలాడదీయటం, దానికి తగిలించిన సీమవెండి కేరేజీలో చప్పరింపు చప్పరింపుకు రంగులు మారే బిళ్లలను వారి అమ్మగారు దాయటం, మూడో పురుషార్ధ సాధనలో ఉన్న దంపతులను ఆ చిలక్కొయ్య నిర్వికారంగా చూడటం, ఈ ఒంటరి ప్రయాణంలో ఈదలేక నిష్క్రమిస్తూ అదే చిలక్కొయ్యకు ఆత్మను తగిలించటం -ఇవీ ఈ కవితలో కనిపించే వివిధ దృశ్యచిత్రాలు. అతి సామాన్యంగా కనిపించే వాక్యాలతో కవిత మొదలై ముగింపుకు వచ్చేసరికి అవే పదాలు మరో గొప్ప అర్ధాన్నిచ్చే విధంగా మారతాయి. కవిత ప్రారంభంలో కనిపించిన కొయ్య చిలుక నెమ్మది నెమ్మదిగా కనుమరుగవుతూ, ఓ జీవితం కనిపించటం మొదలవుతుంది.

వీధిలో నగ్నంగా తిరిగే పిచ్చివాని గురించి వ్రాసిన “దిశమొల” అనే కవితలో అతనలా నగ్నంగా తిరగటాన్ని అనేక పదచిత్రాలలో హృదయానికి హత్తుకొనేలా వర్ణిస్తారు శిఖామణి. దిగంబరంగా తిరుగుతున్న ఆ వ్యక్తి దేహాన్ని కప్పలేనందుకు, దుస్తుల తో సంబంధం ఉన్న వివిధ నేపథ్యాల్ని ఈ కవితలో గొప్ప ప్రతిభతో ఇముడ్చుతాడు కవి.

– పల్లెల్లో పూతకొచ్చిన పత్తితోట తనమొదళ్లను తనే నరుక్కొంటుందట.
– మగ్గంలో అటూ ఇటూ తిరుగుతున్న కండె నిలువునా రెండుగా చీలుతుందట
– పట్టుపురుగు పట్టుగూడులో ఆత్మబలిదానం చేసుకొంటుందట
– దేవదేవుని శేషవస్త్రపు కొంగుకు నిప్పంటుకొంటుందట
– సాలెపురుగు దీపపు కొస శూలాగ్రం మీద శిరచ్ఛేదనం చేసుకొంటుందట
– ఎవరికి వారు రహస్యంగా తమతమ మర్మావయవాలను మనసుల్లోనే తడిమిచూసుకొంటారట
– కన్నీళ్లను ఒత్తవలసిన చేతిరుమాలు జేబులోనే చెమరుస్తుందట

ఒక్కో పదచిత్రమూ ఆ దృశ్యాన్ని సన్నగా వర్షించటం మొదలెట్టి నెమ్మదినెమ్మదిగా కరుణార్ద్ర కుంభవృష్టిలో పాఠకుణ్ణి తడిచేట్లు చేస్తుంది. అందమైన గూడును అల్లుకొనే సాలెపురుగును కూడా వాడుకోవటంద్వారా ఈ కవి దృష్టి ఎంత నిశితమో అర్థమవుతుంది. సునిశిత దృష్టి, కరుణ, మానవత్వాలు అంతర్లీనంగా ప్రవహించే ఈ కవిత, శిఖామణి కవిత్వ తత్వానికి ఒక మినియేచర్ రూపమనవచ్చు.

ఒక పదచిత్రంలోనే రెండుమూడు చిత్రాల్ని ఇమడ్చటం చాలా కష్టం. శిఖామణి తన కవిత్వంలో ఇలాంటివి అలవోకగా సాధిస్తాడు. పల్లెటూరివ్యక్తి చేసే పట్నవాసాన్ని వస్తువుగా తీసుకొని వ్రాసిన “ఆంతరంగికుని ఉత్తరం” లో ఒకచోట

“అక్కడ చలిపెట్టే అధికారులుండవచ్చు
వినయపు ఉన్ని శాలువా మర్చిపోలేదు కదా”

అంటాడు. ఇక్కడ చలికి ఉన్నిశాలువా, అధికారులకు వినయం అనే రెండు భిన్న విషయాల్ని ఒకే చిత్రంద్వారా సాధించాడు. చలిపెట్టే అధికారులు అనటం కూడా ఒక వ్యంగ్యం. దీనివల్ల గాఢత, క్లుప్తత వచ్చి చెప్పాలనుకొన్న విషయం వెన్నుకు చలిచలిగ తగిలేట్టు చేస్తుంది.

మేఘునా అనే మరో కవితలో

వెన్నెల మబ్బుల మెట్లమీదుగా నేలకు దిగే సమయాన
పూలగొంతుల్లో పరిమళపు పాట కూనిరాగాలు తీసేవేళ

వంటి వాక్యాలలో కూడా ఇలాంటి ప్రతిభే కనిపిస్తుంది.

పేవ్ మెంట్ పై బతికే వృద్ధవనిత గురించి వ్రాసిన “వెన్నెల దుప్పటి” అనే కవిత శ్రీశ్రీ బిక్షువర్షీయసీ కవితను జ్ఞప్తికి తెస్తుంది. లోతైన పదచిత్రాలతో ఈ కవిత చదువరి హృదయాన్ని బరువెక్కిస్తుంది.

“ఆర్ధ్రత నీరెండిన నగరం నదిలో
ఆమె ఓ శిధిల నౌక .....
అర్ధరాత్రి దాటాకా
ఏ శీతలపవనమో ఆమెను ఒణికిస్తే
ముడుచుకుపడుకొన్న ఆమె దేహంమీద
చంద్రుడు వెన్నెల దుప్పటి కప్పి

చెట్టుకొమ్మకు లాంతరు దీపమై వేలాడుతాడు.”..........
వంటి వర్ణనల వల్ల, శ్రీశ్రీ కవితలో కనిపించని లక్షణమేదో ఈ కవితలో ఉన్నట్టనిపిస్తుంది.

కర్ణాటకలో దేవాలయ ప్రవేశం చేసిన ఓ దళితునిచే మలం తినిపించారన్న వార్తకు శిఖామణి ఎంతో తీవ్రంగా స్పందించి వ్రాసిన “వాడే అశుద్ధమానవుడు ” అన్న కవితనిండా ఆవేశం భుగభుగలాడుతూ, చదువరి రక్తాన్ని మరిగించేలా చేస్తుంది.

“వాణ్ని కన్న నేరానికి
నిన్ను తూలనాడుతున్నాను క్షమించుతల్లీ.
….
ఒరే లంజా కొడకా
నీ పేరు మనిషా?”
అని మొత్తం మానవత్వాన్నే ప్రశ్నిస్తాడు.

ఈ కవిత వ్రాసిన సమయానికి (1989) తెలుగు సాహిత్యంలో దళితకవిత్వం ఇంకా ఉద్యమస్థాయిలో మొదలవలేదు. ఈ కవితలో కులస్పృహకంటే మానవత్వమే కనిపిస్తుంది. ఒక సాటిమానవునికి జరిగిన అమానుషావమానాన్ని, ఈ కవిత అంతే ఫెరోషియస్‌గా ఎత్తి చూపుతుంది.

శిఖామణి కొన్ని కవితలలో తన గ్రామీణనేపథ్యం, బాల్యం తాలూకు జ్ఞాపకాలు కనిపిస్తూ ‘ఈయన తన బాల్యపు ముగ్ధత్వాన్ని ఎంత అందంగా దాచుకొన్నాడూ!’ అనిపిస్తాయి. ఉదాహరణకు, తుమ్మచెట్టునీడలు, బొరియల్లో పీతలు, పాతబడ్డ టైరుని దొర్లించుకొంటూ సాగడాలు, మట్టిని పిసికి చేసే బళ్లూ, కొత్తనీటికి ఎదురెక్కి కిలకలు వేసే చేపపిల్లలు, కొలను గర్భంలో తామరతూడు తెగిన శబ్ధాలు, జామెట్రీ బాక్సులో దొంగిలించిన రబ్బరుముక్కలు మొదలైనవి.

ఇంకా ఈ కవితా సంపుటిలో

-బాల్యాన్ని ఈతాకుల చీపురు చేసి రైలు పెట్టి ఊడ్చే కుర్రాళ్లు (పాటల బండి),

-బాల్యాన్ని మూరమూరచొప్పున కోసి అమ్ముకొనే పూలబ్బాయిలు (పూలబ్బాయి),

-చీకటి ఆకాశపు ఆసుపత్రిలో చందమామలా వెలిగే నైట్ డ్యూటీ నర్సులు (ప్రమిదక్రింది చీకటి),

-చీకటి కొండచిలువ నగరం చెట్టుకు చుట్టుకోవటం (వెన్నెల దుప్పటి),

-నిద్రతో ప్రమేయం లేకుండానే ఒక మండే స్వప్నం కొరడాలతో హింసించటం (కలలనెమలి)

వంటి పదునైన అభివ్యక్తులెన్నో ఉన్నాయి.

పూలకుర్రాడు, కలలనెమలి, దేహి, పాటలబండి, మేఘునా, వెన్నెల దుప్పటి, ఆంతరంగికుని ఉత్తరం వంటి కవితలలో ఈ కవి ఎంతైతే భావుకతా, సున్నితత్వం చూపిస్తారో.. నిషేధాజ్ఞ, జలసర్పం, వాడే అశుద్ధమానవుడు, మాట డైనమైట్ అవుతుంది, కక్కుళ్లు, యుద్ధమూ అనివార్యమే వంటి కవితల్లో అంతకు మించిన వాస్తవికత, ఉద్వేగాన్ని ప్రతిబింబిస్తారు. అంటే రియాలిటీ తో తలపడవలసివచ్చినపుడు ఊహల్లోకి జారిపోయే తత్వం కాదీ కవిది.

ఈ పుస్తకం నన్నెంతగానో ప్రభావితం చేసింది. ఇస్మాయిల్ గారు కవిత్వం హృదయ సంబంధి అంటారు. ఆ విషయం ఈ పుస్తకం ద్వారా అర్ధమయ్యింది నాకు. ఈ పుస్తకం నన్నే కాదు, తొంభైలలో నాలాగ అనేక దారులమధ్య ఏదో ఒక మార్గాన్ని ఎంచుకోవలసిన పరిస్థితి వచ్చిన అనేక మందిని వర్ధమాన కవుల్ని ప్రభావితం చేసి ఉంటుంది.

ఎందుకంటే ఈ పుస్తకం లో

కవిత్వం అంటే - జీవితపు రణగొణధ్వనుల మధ్య జారిపోయే సున్నితానుభవాలను నేర్పుగా ఒడిసిపట్టుకోవటమని

కవిత్వం అంటే – నడచి వచ్చేసిన మార్గంలోని రాలుపూల పరిమళాల్ని నెమరువేసుకొంటూ కలల మాలలల్లటమనీ

కవిత్వం అంటే — మనిషితనం తగలకపోతుందా అంటూ లోలోపలికి తవ్వుకుంటూ పోయేతత్వమనీ

కవిత్వం అంటే — కాస్త అమాయకత్వం, లోకం మీద ఇంత దయా తప్ప మరే అలంకారాలూ లేకపోవటమనీ

కవిత్వం అంటే — కరుణ, తాత్వికతలు అంతర్జలలై ప్రవహించటమనీ

కవిత్వం అంటే — సామాజిక వాస్తవాల్ని ధైర్యంగా ఎదుర్కొని సాటి మనిషికి నమ్మకాన్నివటమనీ

కవిత్వం అంటే – మనచుట్టూ జరుగుతున్న అన్యాయాలపట్ల ధర్మాగ్రహం ప్రకటించటమనీ

కవిత్వం అంటే - స్వప్నాన్ని కమ్మిచ్చుగుండా సాగదీసి సాగదీసి బంగారు తీగలాంటి ఓ వాక్య చిత్రాన్ని నిర్మించటమనీ - వంటి అనేక సూత్రీకరణలకు “చిలక్కొయ్య” లోని వివిధ కవితలు సాక్ష్యాలుగా, ఉదాహరణలుగా నిలుస్తాయి.

చిలక్కొయ్య కవిత్వ సంపుటి తరువాత శిఖామణి గారు అనేక పుస్తకాల్ని వెలువరించారు. తెలుగు సాహిత్యంలో, ఆర్ద్రత, తాత్వికత, సామాజిక బాధ్యత తో రచనలు సాగించే కవిగా సుస్థిరమైన స్థానాన్ని ఏర్పరచుకొన్నారు. ఆధునిక కవిత్వంలో ఉపమ, రూపక అలంకారాల్ని ప్రతిభావంతంగా ప్రయోగించే కవిగా ప్రసిద్ధికెక్కారు.
ఈ పుస్తకాన్ని చదివి ఆస్వాదించి, ఆనందించి, ప్రభావితమైన ఎంతో మందిలో నేనొకణ్ణి అని చెప్పుకోవటానికి గర్వపడతాను.

(3, మార్చ్, 2016 న కాకినాడ పుస్తకమహోత్సవం లో "నన్ను ప్రభావితం చేసిన పుస్తకం" అనే అంశంపై మాట్లాడాను. సభకు శ్రీ మిడియం బాబురావుగారు అధ్యక్ష్యత వహించారు. శ్రీమతి పద్మజావాణి, శ్రీ జెవి తదితరులు పాల్గొన్నారు ఆ ప్రసంగ పూర్తిపాఠం.)

అనుభూతి పరిమళాలు అద్దుకొన్న "ద్విభాషితాలు”

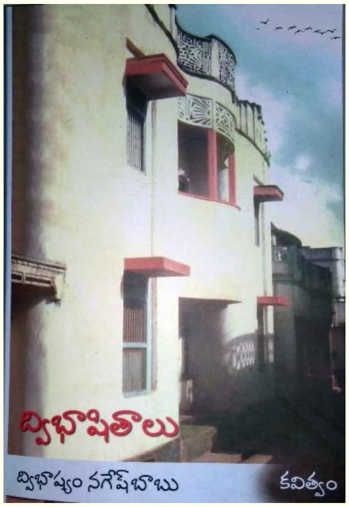

"తెలుగు కవిత్వం ప్రధానంగా రీతి కవిత్వం. ఇది బహుసా సంస్కృత సాహిత్యం నుంచి కూడా మనకు వచ్చిఉంటాది. రీతి కవిత్వం అంటే ఏదైనా కూడా వర్ణణాత్మకంగా ఉండాలి, వివరంగా ఉండాలి, ధారాళంగా ఉండాలి, కవిత్వ ధార ఉండాలి. – వాడ్రేవు చినవీరభద్రుడు, ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు."

ప్రముఖ వైణిక విద్వాంసుడు శ్రీ ద్విభాష్యం నగేష్ బాబు రచించిన “ద్విభాషితాలు” కవిత్వ సంపుటిలోని కవితలను పరిశీలించినట్లయితే– వీరభద్రుడు గారు అన్నటువంటి ధార కనిపిస్తుంది. అక్షర విన్యాసం, వివరణాత్మక వర్ణణలు ఈ కవితలను సౌందర్యభరితం చేసాయి. అదే సమయంలో గుండెను తడిపే ఆర్థత అంతర్జలలా ప్రవహిస్తూంటుంది.

మనం రోజూ చూసే దృశ్యాలు, కలిగే అనుభవాలు, పొందే అనుభూతులు శ్రీ నగేష్ బాబు కలం లోంచి జాలువారి చక్కని కవితావాక్యాలుగా శిల్పీకరించుకొన్నాయి. సరళమైన శైలి, వస్తువైవిధ్యం, సౌందర్యాన్ని పట్టిచ్చే సూక్ష్మ దృష్టి, మారుతున్న మానవవిలువలను గుర్తించి వాటిని నిలుపుకోవటానికి చేసే ప్రయత్నం, కల్మషమెరుగని హృదయం ప్రకటించే సామాజిక స్పృహ, ఏదైనా ఒక సత్యవాక్యమో సుందరస్వప్నమో దొరకకపోతుందా అంటూ లోలోపలికి చేసుకొనే అంతర్వీక్షణా – ఇవీ శ్రీ నగేష్ బాబు కవితా లక్షణాలు.

సౌందర్యం అనేది ఈ కవిని వెంటాడే లౌల్యం. అనేక కవితలలో ఈ విషయం తెలుస్తూంటుంది. అందుకనే ---.

“ఉదయాస్తమయాల అంచులు
వర్ణరంజితమైనప్పుడు
దృశ్యమే ఐశ్వర్యం (అమృతవర్షం) అంటూ రంగులద్దుకొన్న సంధ్యలను వర్ణిస్తాడు.

నవ వధువు లజ్జాభరిత వదనంలా
సరస్సులో కలువలు
హిమస్నాన కేళీవిలాసంలో తడిసి
మలయపవనంలో··· దేహాల్ని ఆరబెట్టుకొంటున్న పైర్లు (లోపలిస్పర్శ) అంటూ సుందర దృశ్యాన్ని మన కళ్లముందు నిలుపుతాడు.

వెలుగు పడమటిపాలం మలుపు తిరిగినప్పుడు···

పక్షుల రెక్కలపై వాలి··· గూడు చేరుతుంది రాత్రి (రాత్రిగీతం) అంటూ చీకటిపడేవేళని అద్భుతపదచిత్రంగా లిఖిస్తాడు.

> వేడెక్కిన సముద్రం ఎల్ నినో ప్రయోగించి···
> నగర వీధుల్లో పడవల్ని తిప్పుతోంది (సంవత్సరోత్సవం) అన్న వాక్యాల్లో నేడు ఆధునిక
> మానవుడు చేస్తున్న ప్రకృతివిధ్వంశాన్ని అన్యాపదేశంగా ప్రస్తావిస్తాడు.

మంచి ఎత్తుగడ, నడక, ముగింపులతో సాగిన "వైణికుని సాధన" అనే కవిత, స్వయంగా వైణికవిద్వాంసుడయిన శ్రీ నగేష్ బాబు మాత్రమే వ్రాయగలిగే కవిత.

> ఇంట్లో గోడవారన నిలబెట్టిన వీణను చూస్తే···.
> నానుంచి నేను విడిపోయి..
> నాకోసం నిరీక్షిస్తున్నట్లుంది
> తరాల సంస్కృతిని నాకు ఉపదేశం చేయడానికి
> నా ముందు ప్రత్యక్షమై
> దీక్షలో కూర్చొన్న మహారుషిలా వుంది·······.

అంటూ మొదలైన కవిత "వీణ నా తపస్సు/వీణ నా యశస్సు// నాకు వరంగా దొరికిన ధనస్సు!" అంటూ ముగుస్తుంది. సునాదవైణికునిగా పలు జాతీయ, అంతర్జాతీయ ప్రదర్శనలెన్నో ఇచ్చిన ఒక విద్వాంసుని జీవితంతో వీణావాద్యం ఎలా పెనవేసుకుపోయిందో కవితాత్మకంగా ఆవిష్కరిస్తుంది కవిత.

"అద్దం మీద పిచుక" కవితలో- అద్దంమీద పిచుక తన ప్రతిబింబాన్ని ఎలాగైతే శోధించుకొంటుందో అలాగే మనిషికూడా ఒక్కసారైనా అద్దంమీద పిచుక కావాలి, తనని తాను తవ్వుకోవాలి అంటారు నగేష్ బాబు. Know Thyself అని సోక్రటిస్ అన్న మాటకు ఒక చక్కని Alligory ను జోడించి గొప్ప తాత్విక భావాన్ని హృద్యంగా వర్ణించారు.

"నాన్న" అనే శీర్షిక పెట్టి "అమ్మ" పై వ్రాసిన కవిత చాలా కరుణరసార్ధ్ర భరితంగా ఉంది. చాలా మంచి కవిత ఇది.

"లోపలి స్పర్శ" కవితలో కనిపించే అంతర్వీక్షణం, "దర్శనం" లో చూపించిన దైవత్వం, "మెరుపు" లో పలికిన మౌనప్రేమ, "మూడు కాళ్ళ కుందేలు" కవితలో వ్యక్తమైన వ్యంగ్యం, – వంటివి "ద్విభాషితాలను" ఉత్తమ కవిత్వంగా నిరూపిస్తాయి.

JULY 30, 2016

“చంద్రవర్షం” లో తడిచిన అందమైన వాక్యాలు – భగ్వాన్ కవిత్వం

వడ్లబండి, బల్లకట్టు వంటి చక్కని కవితా సంపుటులను వెలువరించిన శ్రీ భగ్వాన్ తాజాగా “చంద్రవర్షం” పేరుతో వ్రాసిన కొత్త కవిత్వసంపుటి, జూలై 24 న, కొత్తపేటలో ఆవిష్కరణ జరగనుంది.

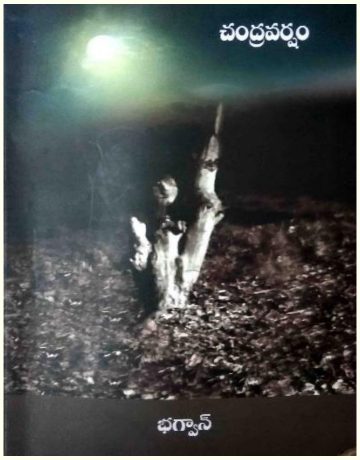

ఒక కవి తాను సృష్టించే కవిత్వంలో అతని ప్రాంతం ప్రతిబింబిస్తుంది. ఒక మెట్రోకవి పట్టుకొనే వస్తువులకూ, కనీసం పట్టణీకరణ కూడా చెందని ఊరిలో ఉండే కవి కవిత్వీకరించే వస్తువులకూ చాలా వ్యత్యాసం ఉంటుంది. ఈ తేడాని వారి వారి కవిత్వం ఇట్టే పట్టిచ్చేస్తుంది. భగ్వాన్ కవిత్వంలో కనిపించే ప్రతీకలు, పదచిత్రాలు పల్లెటూరి మట్టి పరిమళాల్ని కలిగి ఉంటాయి. నది, చెట్టు, పిట్ట, ఎండ, వాన, చలి, కాలువలు, తోటలు, జీవితానుభవాలు···.. ఇవే ఈ “చంద్రవర్షం” లో కనిపించే చినుకులు, కవిసమయాలూ.

ప్రకృతికి చెట్టు పిట్టా ఎంతముఖ్యమో, కవిత్వానికి కూడా అవి అంతే ముఖ్యమన్న రహస్యాన్ని “చంద్రవర్షం” చెపుతుంది.

జీవితంలోంచి తోడుకొనే కవిత్వానికి షెల్ఫ్ లైఫ్ ఎక్కువ. సార్వజనీనం చేయబడిన అనుభవం ఎక్కువమందికి కనక్ట్ అవుతుంది. అవే భగ్వాన్ కవిత్వానికి శక్తిని, కాంతిని ఇచ్చే అంశాలు.

ఒక సాదాసీదా అనుభవాన్ని కవిత్వం చేయటం ఎంతో ప్రతిభ ఉంటే కానీ సాధ్యం కాదు. దీన్ని భగ్వాన్ అనేక కవితలలో అలవోకగా సాధిస్తారు.

“పాత పుస్తకం” అనే కవితలో ------ ఒక పాతపుస్తకాలు కొనుక్కొనే వ్యక్తి సైకిల్ పై వెళుతుంటే, అతని సంచిలోంచి ఓ పుస్తకం జారి పడిందట. ఆ వెనుకే వెళ్తున్న కవి అది చూసి, ఆ వ్యక్తిని ఎంతపిలచినా అతను వినిపించుకోకుండా వెళిపోయాడట. కవిత ఇలా ముగుస్తుంది.

నేనా పుస్తకాన్ని తీసి
భద్రంగా దాచాను
తరువాత రోజుల్లో అది
నన్ను మనిషిని చేసే పుస్తకమవుతుందని
అప్పుడు ----. నాకు తెలియదు. -----

అని. ఇక్కడ ఆ పుస్తకమేమిటో చెప్పకుండా వదిలివేయటం వల్లే ఇది కవిత్వమైంది. ఒక వేళ “ భగవద్గీత లేదా చేగువెరా” పుస్తకం అనో ఏదో ఓ పేరుని కవి చెప్పాడా “కవిత ఫెయిల్ అయి

ఉండేది” . ఈ కవిత చదివిన ప్రతిపాఠకుడూ అలా తనను ప్రభావితం చేసిన పుస్తకాన్ని, అది తన చేతుల్లోకి వచ్చిన సందర్భాన్ని ఒక సారి గుర్తుచేసుకొని, తనలోనికి కాసేపు ప్రయాణిస్తాడు. అదే కదా కవిత్వం చేయాల్సిన పని.

ఈ సంపుటిలో చాలా కవితలు నేరేటివ్ పద్ధతిలో ఉంటాయి. ఉదాహరణకు, టీచర్ అయిన కవి తరగతి గదిలోకి కిటికీ గుండా ఒక పిచ్చుక వచ్చి మేజాబల్లపై గెంతులాడి దాదాపు అరగంట సేపు అక్కడే సంచరించి, తుర్రుమని ఎగిరిపోయిందట. ఆ కవితను….

పిచ్చుక ఎగిరిపోయాకా నాకనిపించింది
నేను చెప్పాలనుకున్న పాఠం
తను చెప్పి పోయిందని……

అంటూ ముగిస్తారు. ఈ కవితాశీర్షిక “పాఠం పేరు పర్యావరణం” . ఉత్త శీర్షిక ద్వారా, ఒక సాదా సీదా సంఘటనను అసాధారణమైన సందర్భంగా మార్చి కవిత్వీకరించిన తీరు అబ్బురపరుస్తుంది.

యూట్యూబ్ లో పిచ్చుక శబ్దాన్ని
ఇయర్ ఫోన్ లో వినే నేను
కిటికీలోంచి ఒక పిచ్చుకైనా కనిపిస్తుందని
ఆరాటపడటంలో తప్పేమీలేదనుకొంటాను//

(కిటికీ దగ్గర/శ్రీ విరించి విరివింటి) అంటూ ఆర్ద్రంగా పలికే ఓ పట్టణ కవి, అప్పుడప్పుడూ పిచ్చుకలని చూసే భగ్వాన్ లాంటి ఓ గ్రామీణ కవి – ఒకే వస్తువును దర్శించిన తీరు, అభివ్యక్తీకరించిన భిన్న కోణాలు ఇక్కడ గమనార్హం.

కొత్తగా ఎక్కడైనా వంతెన నిర్మాణం జరిగితే ఆ ప్రాంతం చాలా వేగంగా మార్పులకు గురవుతుంది. యానాం వంతెన కట్టాకా అక్కడి ప్రజల జీవితాలలో వచ్చిన మార్పులను డైరెక్టర్ వంశీ ఓ కథలో అద్భుతంగా చెప్పుకొస్తాడు. భగ్వాన్ కూడా “ఒక వాస్తవం” అనే కవితలో కొత్తగా కట్టిన వంతెన గురించి వ్రాస్తూ….

అంత వరదలోనూ
అటూ ఇటూ పడవలు నడిపిన
సాహస వీరులెక్కడ//
ప్రయాణికుల పలకరింతలతో
పులకరించిన రేవుకిపుడు

మాట పడిపోయింది// ----
అన్న వాక్యాలలో నాస్టాల్జియాలోకి వెళిపోయినట్లు అనిపించినా
వంతెన్ని కాదని నాగరికత విలసిల్లలేదు
వంతెన్ని కాదని ఊరు విశాలంగా విస్తరించలేదు.
ఇప్పుడు వంతెన ఒక వాస్తవం//.... అంటూ ఒక సమకాలీన సత్యాన్ని ఆవిష్కరిస్తాడు.

వస్తువైవిధ్యం ఈ కవితలకు మంచి పఠనీయతను కలిగించింది. కరంటుపోయిన రాత్రి, మాస్టారి కుర్చీ, ఒక రోజు బస్సు ప్రయాణం, నిద్రలేవటం, బస్సు నడపటం, నేనో పిచ్చుకను చూసాను, తోటకు వీడ్కోలు, ప్రవాహం వంటి వివిధ దైనందిక విషయాలు కవిత్వమై మెరిసాయి ఈ సంపుటిలో.

పుస్తకావిష్కరణ సభ విజయవంతంగా జరగాలని కోరుకొంటూ- భగ్వాన్ గారికి శుభాకాంక్షలు, ధన్యవాదాలు, అభినందనలు…..

30-Jul-2016

రెండు పదుల దక్కనీ ఘోష!

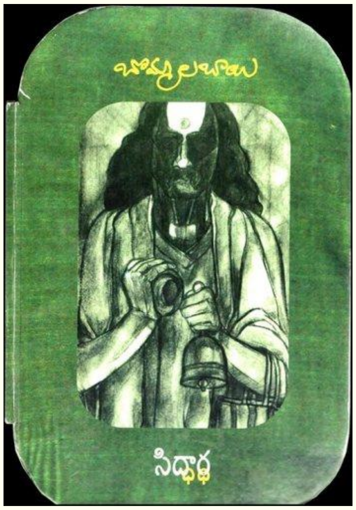

సిద్దార్థ 1994 లో “దీపశిల” తో తెలుగు సాహితీలోకానికి వచ్చి “దీపశిల సిద్దార్థ” గా పేరు తెచ్చుకొన్నారు. ఇప్పుడు తన ఇరవై సంవత్సరాల కవిత్వాన్ని ఒకచోటకు చేర్చి ‘బొమ్మలబాయి’ పేరుతో సంపుటిని తెచ్చారు. సిద్దార్థ కవిత్వంలో – గొప్పజీవన కాంక్ష, ఆదిమ సౌందర్యం, వలస దుఃఖం, గ్రామ్యజీవనం వివిధ కోణాలలో దర్శనమిస్తుంది. ఇప్పుడు వస్తున్న కవిత్వ తీరులకు పూర్తి భిన్నంగా ఉంటూ చదువరులకు సరికొత్త పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తుంది.

ప్రముఖ మళయాలి కవి సచ్చిదానందన్ “కవిత్వానికి సమాంతర భాష కావాలి” అంటారు. అంటే – కవిత్వంలో వాడే పదాలు తమ మామూలు అర్థాల్ని వదిలి వేరే విశిష్టార్థాల్ని ధ్వనించాలని, వాక్యాలు ఒట్టి వాచ్యంగా ఉండకుండా భిన్న పొరలలో ఒక అనుభవాన్ని దర్శింపచేయాలని ఆయన ఉద్దేశం. అలాంటి కవిత్వంలో పదాల అర్థాలు క్రమక్రమంగా అదృశ్యమై మనోద్వేగం (Emotion) మాత్రమే మిగుల్తుంది. పదాలు అర్థాల్ని వీడి ఉద్వేగాన్ని తొడుక్కొంటాయి. ఏ ఉద్వేగానికి కవి లోనై ఆ కవితను సృజించాడో అది యధాతథంగా స్పష్టంగా దర్శనమిస్తుంది. “సమాంతర బాష” అని సచ్చిదానందన్ అన్నది అలాంటి కవిత్వభాష గురించే. ఇది ఉత్తమోత్తమ కవిత్వాభివ్యక్తి.
తెలుగు సాహిత్యలోకంలో సమాంతరభాషలో కవిత్వం వ్రాసే అతికొద్దిమందిలో సిద్దార్థ ఒకరు.

కురిసిన వానలన్ని ఏమయిపొయ్యాయి
పక్కటెముకల ఎద్దూ ఆకాశమూ
ముచ్చటించుకొంటున్నాయి
భూమిపొరల్లో దొరికిన వొకడి అస్థిపంజరం గురించి
అందులో పడుకుని నిద్రిస్తూన్న
పచ్చచిలుక దేహం గురించి–- “వానలు సిప్తల వనాలు”

అనే కవిత ఒక భయంకరమైన కరువును సమాంతర భాషలో దృశ్యమానం చేస్తుంది. ఆ అస్థిపంజరం రైతుది కావొచ్చు, అతనిలో నిద్రిస్తున్న పచ్చచిలుక అంటే అతను జీవితకాలమంతా ఎదురుచూసిన పచ్చదనం అవ్వొచ్చు. ఇక్కడ పదాల అర్థాలు అదృశ్యమై వాక్యాలు కరువుకాలపు ఉద్వేగాల్ని ఆవిష్కరిస్తాయి.

‘బొమ్మలబాయి’ లో కనిపించే అనేక దేశీపదాలు, ప్రయోగాలు జానపద సాహిత్యరూపానికి దగ్గరగా ఉంటాయి. సమకాలీన కవిత్వరీతులతో పోల్చితే ఇది ఒక భిన్నమైన స్వరం. బండమైసమ్మ, గట్టుమైసమ్మ, ఒగ్గుకథలు, బాలసంతు, పెద్దలకు బియ్యాలివ్వటం, శివసత్తు, ప్రభలు, మల్లన్న, గండెమ్మ, జోగిని, చిందెల్లమ్మ వంటి వివిధ విషయాలు, ఒక ప్రాంత సంస్కృతికి, ఆధునీకరణ పేరుతో మార్జినలైజ్ అవుతున్న జీవనరీతులకు ప్రతీకలు. వీటిని స్మరించుకోవటం, అక్షరాలలో పదిలపరచటం నేటి కాలానికి చాలా అవసరం. సిద్దార్థ తన కవిత్వం ద్వారా ఆపని చేసినట్లు బొమ్మలబాయి నిరూపిస్తుంది.

సిద్దార్థ కవిత్వం నిండా పల్లెదనం ఉంది. అక్కడ గడిపిన బాల్యం ఉంది. ఖేదమో మోదమో అర్థంకాని ఆధునిక జీవనముంది. తనకలలకు, జ్ఞాపకాలకు వారధిగా నిలిచి తనలోకి కవిత్వప్రవాహాల్ని ఒంపిన మహా నగరముంది.

సీమసింతకాయ నవ్వినట్టు
నల్లతుమ్మ పువ్వు పసుపై రాలినట్టు
తనకడియాల దరువులో కాలమంతా పొగిలినట్టు –(బుశ్శెడ) అంటూ పల్లె సౌందర్యాన్ని కళ్లకుకడతాడు.
సిటీ కదులుతూంటే
ఎటుతిరిగినా వొక బరువుంటుంది
నన్ను నాకుతూనే వుంటుంది
వలసపోవటం ఎంత నరకం
నా గూడుకు నేనే కిరాయి కడుతున్నాను –(సింగాడ) అంటూ నగర జీవనపు ఒరిపిడిని, వలస దుఃఖాన్ని పట్టుకొంటాడు.
బాకీ మొత్తం/అతివాస్తవం
వొక మల్టిమీడియా బ్లూ సరస్సు
దానిపైని ఫ్లైవోవరు
పేగును కొరికే కరెంటు బిల్లు
కుత్కెలోపల వంకరగా దిగిన రేగుముల్లు// –(కర్రెసామీ జంగపోడా)

వాక్యాలలో నగరజీవితాన్ని నగ్నంగా మనముందు నిలుపుతాడు. ఫ్లైవోవర్లు, హైటెక్ సిటీలతో అందంగా కనిపించినా, తీర్చాల్సిన అప్పులు, కరంటుబిల్లు కట్టలేనితనం, మహాకవి కాళోజీ “ఏం తినేట్టు లేదు, ఏం తాగేట్టు లేదు” అన్నట్టు గొంతులో దిగిన ఆకలిముల్లు….. అని ఒకానొక భీభత్స దృశ్యాన్ని చూపిస్తాడు చిన్న చిన్న పదాలలో. సిద్దార్థ కవిత్వగొప్పతనం అది.

అజంతా కవిత్వంలో పదే పదే వచ్చే భయం- రాక్షసాకారం దాల్చి రక్తం పీల్చే మహానగరం పట్ల భయకంపితుడైన వ్యక్తి వైయక్తిక అనుభవంలా అనిపిస్తుంది అంటారు నున్నా నరేష్ ఒక మిసిమి పత్రికా వ్యాసంలో. 'బొమ్మలబాయి' లో కూడా భయం, ఒక భీతావహ వాతావరణం అనేక కవితల్లో కనిపిస్తుంది. కానీ ఇది వైయక్తిక అనుభూతిగా కాక ఒక సామాజిక ప్రకటనలా వ్యక్తమౌతుంది.

భయం తింటున్న జాతివాణ్ణని
తిట్టూ తిట్టూ నాకేమీ సిగ్గులేదు//
నా భయమో పదిజిల్లాలంత వెడల్పూ
ఏడు సముద్రాలంత లోతూ. —— అంటాడు (భయచరాన).

ఇక్కడ పదిజిల్లాలు అనటం ద్వారా తన సమాజపు చారిత్రికనేపథ్యాన్ని ప్రతిభావంతంగా ప్రతిబింబించగలిగాడు సిద్దార్థ. ఆశ్చర్యకరమైన అంశమేమిటంటే మలిదశ తెలంగాణా పోరాట సాహిత్యం ఇంకా ఊపందుకోని కాలం లోనే (1999) సిద్దార్థ భవిష్యత్తుని దర్శించాడు. ఆ తరువాత కాలంలో విరివిగా వచ్చిన తెలంగాణ అస్థిత్వ సాహిత్యానికి సిద్దార్థ కవిత్వం చక్కని భూమికను ఏర్పరచిందనటంలో సందేహం లేదు.

సిద్దార్థ కవిత్వాన్ని ఓపికగా చదవాలి. ఏ వాక్యమూ వాచ్యంగా ఉండదు. అంతా ధ్వనిప్రధానంగా ఉంటుంది. ఆ వాక్యాన్ని మనోలోకంలో మరోసారి చదువుకొన్నప్పుడు ఏదో దృశ్యం కనిపిస్తుంది. దాన్ని అలా మనకు మనం ఏర్పరుచుకొన్నప్పుడు గొప్ప తృప్తి ఆనందం కలుగుతాయి. ఇది ఒకరకంగా

డీకోడింగ్ చేసుకోవటం లాంటిదే. ఆ కాస్త ప్రయత్నం చేయని/చేయలేని వారికి సిద్దార్థ కవిత్వం జటిలంగా కన్పించవచ్చు. కవిత్వం రాయటంలో కవి పడే తపనతో పోల్చుకొంటే, పాఠకుడు కూడా ఎంతోకొంత శ్రమించకపోతే కవిత్వప్రయోజనం ఎలా దక్కుతుంది?

కినిగె పత్రికకు ఇచ్చిన ఇంటర్వ్యూలో "కవిత్వం అనేది నేచర్. నేను మీడియం మాత్రమే. మన చుట్టూతా ఉండే అనేకానేక శక్తులు మన మీద దాడి చేసి, మనల్ని ఎంచుకుని, ఒక మీడియంలా వాడుకుని వదిలేస్తాయి. అప్పుడు కవిత్వం పుడుతుంది" అంటారు శ్రీ సిద్దార్థ. ఈలోకంలో చెట్టు, పుట్టా రాయి రప్పా వాగు గుట్టా వాటి పనులు నిర్వహిస్తున్నట్లే నేనూ నా పని నిర్వహిస్తున్నాను అంటూ కవిత్వాన్ని ఒక ఒక సహజమైన స్వభావంలా భావించే శ్రీ సిద్దార్థ 'బొమ్మల బాయి' మంచి, చిక్కని కవిత్వాన్ని ఇష్టపడేవారికి తప్పక నచ్చుతుంది. ఎందుకంటే ఇది స్పందించే హృదయమున్న కవి రెండు దశాబ్దాల జీవితపు కవితాయాత్ర.

SEPTEMBER 29, 2016

యానాం కవులు

సాహిత్యపరంగా ఘనతవహించిన ఇంజరం, పిఠాపురం, రాజమండ్రి, కోనసీమ వంటి ప్రాంతాలనడుమ ఉన్న యానాం సహజంగానే ఆ వాసనలను పుణికిపుచ్చుకొంది. తెలుగు సాహిత్యానికి వన్నెతెచ్చిన సాహితీవేత్తలలో శ్రీ చెళ్ళపిళ్ల వెంకట శాస్త్రి ప్రముఖమైనవారు. వీరు పదేండ్ల వయసులో విద్యాభ్యాసనిమిత్తమై ఫ్రెంచి యానాం వచ్చారు. 18 ఏండ్ల వయసులో ఉన్నప్పుడు యానాం వెంకటేశ్వర స్వామిపై వ్రాసిన శతకంలో వ్యాకరణ దోషాలున్నాయని స్థానిక పండితులు విమర్శించటంతో, పౌరుషం వచ్చి వారణాసి వెళ్ళి సంస్కృత వ్యాకరణాన్ని నేర్చుకొని వచ్చారట. తరువాత వీరు కాకినాడకు మకాం వెళిపోయారు. యానాంలో పని చేసిన ఫ్రెంచి దేశస్థులలో సొన్నరెట్ మినహా ఎవరూ రచనా వ్యాసంగాన్ని నెరపినట్లు తెలియరాదు.

1908 లో జన్మించిన శ్రీ గెల్లా శ్రీనివాసరావు మంచి కవి. తను వ్రాసిన కవితలను శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణ శాస్త్రికి చూపినపుడు ఆయన వాటిని ఎంతగానో మెచ్చుకొని ప్రశంసించేవారట. 1932 లో జన్మించిన శ్రీ బొల్లోజు బసవలింగం చిన్నవయసులోనే వ్రాసిన “రాణి దుర్గావతి” అనే పద్యకావ్యం పలువురి పండితుల ప్రశంసలు పొందింది. తదుపరి వీరు అనేక నాటకాలు వ్రాసారు.

శ్రీమతి పంతగడ శేషమ్మ గారు యాభైసంవత్సరాల క్రితమే టాగోర్ గీతాంజలి, ఫ్రూట్ గేదరింగ్ పుస్తకాలను తెలుగులోకి అనువదించిన గొప్ప ప్రతిభావంతురాలు. వీరి భర్త శ్రీ పంతగడ బాలకృష్ణ రాసిన సాహిత్యవ్యాసాలు భారతి పత్రికలో వచ్చేవి.

ఫ్రెంచి యానాంలో పండితులకు, విధ్వాంసులకు కొదవలేదు. ఇంద్రగంటి విశ్వపతి శాస్త్రి, సమతం కృష్ణయ్య, మహేంద్రవాడ వీర గణపతి శాస్త్రి, వంటెద్దు సుబ్బారాయుడు, శ్రీమతి కందర్ప వెంకట నరసమ్మ వంటి వారు గొప్ప పాండిత్యప్రకర్షను ప్రదర్శించేవారు. శ్రీ టి. శ్రీరామ చంద్రకీర్తి గారు “వెంకటేశ్వర శతకం” వ్రాసారు. యానానికి సమీపాన కల కరప గ్రామానికి చెందిన కోట్ర శ్యామల కామశాస్త్రి కూర్చిన “ఆంధ్ర వాచస్పత్యం” అనే బృహత్ నిఘంటువు నిర్మాణం ఆర్ధిక కారణాలవల్ల మధ్యలో ఆగిపోయినపుడు 1940 లలో యానాం ప్రజలు భూరి విరాళాలు ఇచ్చి ముందుకు నడిపించి తమ సాహిత్యాభిలాషను చాటుకొన్నారు.

ఇక ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యరంగానికి యానాం కవులు అందించిన తోడ్పాటు తక్కువేమీ కాదు. శిఖామణి, దాట్ల దేవదానం రాజు, కె. విజయ లక్ష్మి, పి.ఎల్. ఆర్. స్వామి, చెల్లి రాం, బొల్లోజు బాబా, ముమ్మిడి నాగవరప్రసాద్, పొనుగుమట్ల అశోక్ కుమార్ లాంటి

యానాం కవులు చేస్తున్న కృషి తెలుగు కవిత్వచరిత్రలో కొన్ని పుటలను సొంతం చేసుకొన్నదనటంలో అతిశయోక్తి లేదు.

శ్రీ శిఖామణి (Sikhamani Sanjeeva Rao)

సమకాలీన తెలుగుకవులలో శిఖామణి మేరుసమానుడు. వీరి మొదటి కవితా సంపుటి "మువ్వల చేతికర్ర" 1987 లో వెలువడింది. ఇది తెలుగుసాహితీలోకంలో అప్పట్లో ఒక సంచలనం. అప్పటివరకూ వచ్చిన అనుభూతి కవిత్వాన్ని శిఖామణి కవిత్వం భూమార్గం పట్టించింది. సామాజిక వాస్తవికతను, వైయక్తిక అనుభూతుల నేపథ్యంలో కరుణ రసార్థ్రంగా ఆవిష్కరించటం శిఖామణీ కవిత్వ విశిష్టత. ఉపమను ఇంత అందంగా, లోతుగా, విస్తృతంగా వాడుకొన్న మరొక ఆధునిక కవి కనిపించరు. శిఖామణి ఇంతవరకు చిలక్కొయ్య, కిర్రుచెప్పుల భాష, నల్లగేటు నందివర్ధనం చెట్టు, తవ్వకం, గిజిగాడు, పొద్దున్నే కవిగొంతు మొదలైన ఎనిమిది కవిత్వసంపుటులు వెలువరించారు.

దళిత సాహిత్యతత్వం, వివిధ, సమాంతర, తెలుగు-మరాఠీ దళితకవిత్వం, వాగర్థ, అభిజ్ఞ, స్మరణిక వంటి అనేక సాహిత్యవిమర్శనా గ్రంథాలను రచించారు. శిఖామణి కవిత్వాన్ని " బ్లాక్ రైన్ బో" , "సెలెక్టెడ్ పొయెమ్స్" పేరుతో వేగుంట మోహన ప్రసాద్ ఇంగ్లీషులోకి అనువదించారు. ఎంపిక చేసిన కవితలను హిందీలోకి "ఘుంఘ్రూవాలి ఛడీ" పేరుతో డా.ఎం. రంగయ్యగారు, మళయాళంలోకి ఎల్.ఆర్. స్వామి గారు, కన్నడంలోకి వీరభద్రగౌడ గారు భాషాంతరీకరణ చేసారు. దళిత కవిగా స్పందించాల్సిన సందర్భాలలో స్పందిస్తూనే, విశ్వమానవ కవిగా శిఖామణి తన కవిత్వం, విమర్శ, పీఠికలు, ఉపన్యాసాల ద్వారా తెలుగు కవిత్వాన్ని సుసంపన్నం చేస్తున్నారు.

వీరు ఆంధ్రదేశంలో దాదాపు అన్ని సంస్థలనుండి పురస్కారాలను, సత్కారాలను పొందారు. వీటిలో -ఫ్రీవెర్స్ ఫ్రంట్ అవార్డు, ఉమ్మడిశెట్టి సాహితీ పురస్కారం, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం సాహితీపురస్కారం, ఆంధ్రప్రదేష్ ప్రభుత్వ జాషువా పురస్కారం ప్రముఖమైనవి. ప్రస్తుతం యానాం కేంద్రంగా స్వీయసంపాదకత్వంలో "కవి సంధ్య" ద్వైమాసిక కవిత్వ పత్రికను నడుపుతున్నారు.

శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు (Datla Devadanam Raju)

1997 లో "వానరాని కాలం" తో కవిగా సాహితీలోకంలో ప్రవేశించి 2002 లో "దాట్ల దేవదానం రాజు కథలు" పేరుతొ కథల సంపుటి తీసుకొచ్చి తన కలానికి రెండువైపులా పదును అని నిరూపించుకొన్న యానాం కవి శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు. ఇటు కవిత్వాన్ని అటు

కథలను చక్కని శైలితో, లోతైన ఆలోచనలతో వెలువరిస్తూ నేడు ఆంధ్రదేశం గర్వించదగిన స్థాయికి చేరి తన యశస్సుతో యానానికి వన్నెతెచ్చిన నిత్య సాహిత్య కృషీవలుడు, యానాం సందర్శించే సాహితీ ప్రియులపాలిట చలివేంద్రం శ్రీ రాజు గారు.

నిర్మలమైన భావధార, చిక్కని అనుభూతి, ఇజాలతో సంబంధం లేని జీవన స్పర్శలు, తేటగా కనిపిస్తూనే లోతుగా తాకే వాక్యాలు రాజుగారి కవిత్వ లక్షణాలు. యానాం సామాజిక, చారిత్రిక నేపథ్యంతో వ్రాసిన “యానాం కథలు” , “కల్యాణపురం” కథాసంపుటుల ద్వారా రాజు గారు తెలుగుసాహిత్యంలో యానానికి మంచి గుర్తింపు తెచ్చిపెట్టారు.

గుండెతెరచాప, మట్టికాళ్ళు, ముద్రబల్ల, లోపలిదీపం, నదిచుట్టూ నేను, నాలుగోపాదం, పాఠం పూర్తయ్యాక, దోసిలిలో నది వీరి ఇతర కవితాసంపుటాలు. నాలుగోపాదం తమిళ్, కన్నడం, మళయాలం, ఫ్రెంచి భాషలలోకి అనువాదింపబడి మంచి పేరుతెచ్చుకొంది. పుదుచ్చేరి ప్రభుత్వం నుండి కళైమామణి, తెలుగురత్న పురస్కారాల్ని అందుకొన్నారు. దాదేరా పేరుతో సాహిత్య పురస్కారాలను ఏర్పాటు చేసి ప్రతి ఏటా ఒక ఉత్తమ కవికి, కథకునికి పురస్కారాలు అందిస్తున్నారు.

శ్రీమతి కె. విజయలక్ష్మి (Vijaya Lakshmi)

చక్కని కవిత్వం, మేలైన అనువాదాలతో శ్రీమతి కె. విజయలక్ష్మి గారు తెలుగు సాహిత్యాన్ని పరిమళింపచేస్తున్నారు. వీరు 2005 లో “కదిలేమేఘం” పేరుతో కవితాసంపుటి తీసుకొచ్చారు. ప్రముఖ తమిళకవి అమృత గణేషన్ పుస్తకాన్ని “ఊయలలో సూర్యుడు” గా తెలుగులోకి అనువదించారు. విజయలక్ష్మిగారి కవిత్వంలో సందేశాత్మక సామాజిక ప్రయోజనం అంతర్లీనంగా కనిపిస్తుంది.

బలహీనవర్గాలపట్ల సహానుభూతి, సమాజపోకడలపై తనదైన వ్యాఖ్యానం, లోతైన వివేచనతో కూడిన హృదయసంస్కారం వీరికవిత్వ లక్షణాలుగా చెప్పుకోవచ్చు. స్త్రీవాదదృక్పథంతో ప్రత్యేకించి కవితలు వ్రాయకపోయినా వీరికవిత్వంలో స్త్రీవాదం స్వాభావికంగా పలుకుతుంది. వృత్తిపరంగా తెలుగు అధ్యాపకురాలు కావటంతో వీరి కవిత్వం చక్కని పదచిత్రాలు, ఉపమానాలు, భాషాగరిమ, భావపటిమలతో ఉంటూ అలరిస్తుంది.

శ్రీ పి. ఎల్. ఆర్ . స్వామి (Prl Swamy)

పి.ఆర్.ఎల్ స్వామి గారు 2005 లో “పొత్తిళ్ళలోంచి” తొలి కవితాసంపుటి వెలువరించారు. తరువాత “కాయితం పడవ” పేరుతో హైకూల సంపుటి తీసుకొచ్చారు. “గుమ్మం తెర” “స్వామినీలు” అనే రెండు పుస్తకాలు ప్రస్తుతం ప్రింటులో ఉన్నాయి.

ఎటువంటి సిద్ధాంతపోకడలకూ పోకుండా తనదైన శైలిలో సామాజికాంశాలను భావవ్యక్తీకరణ చేయటం స్వామి గారి కవిత్వరీతి.

పుదుచ్చేరి ప్రభుత్వం నుంచి కళైమామణి, తెలుగురత్న పురస్కారాల్ని పొందారు. వచన కవితాధారణ శ్రీ స్వామి గారి ప్రత్యేకత. వివిధ కవుల వందలాది కవితలను ధారణ చేసి భావయుక్తంగా ఆశువుగా చదువుతూ, శ్రోతలను మంత్రముగ్ధులను చేస్తారు. ఓలేటి పార్వతీశం గారి ప్రోత్సాహంతో దూరదర్శన్ లో కూడా చాలాసార్లు ప్రదర్శనలు ఇచ్చారు. ఈ రంగంలో వీరు చూపించిన ప్రతిభకు గుర్తింపుగా "వచన కవితధారణా చక్రవర్తి" అన్న బిరుదును పొందారు. ఇతరుల కవితలను ధారణావధానాలు చేస్తూ, కలకాలం నిలిచిపోయే చక్కని మృధువైన కవిత్వం వ్రాస్తూ స్వామి గారు తన అసమాన ప్రతిభ తో తెలుగు సాహితీలోకంలో సుస్థిరమైన స్థానం సంపాదించుకొన్నారు.

చెల్లి రామ్ (Ram Poet)

సి.హెచ్. రాం "కొయిటా అమ్మకు కన్నీటి ఉత్తరం" పేరుతో కవితా సంకలనం తీసుకు వచ్చారు. పదునైన అభివ్యక్తి, నిశితమైన పరిశీలన, వాక్యవాక్యానా కనిపించే దళిత దృక్పధం రాం కవిత్వానికి చక్కని గుర్తింపు తెచ్చాయి. అంబేద్కరిజాన్ని కవిత్వంలో ప్రతిభావంతంగా ప్రకటించే తెలుగు కవిత్వాన్ని ఎంచవలసి వచ్చినప్పుడు రాం కవిత్వాన్ని ఎవరూ విస్మరించలేరు.

అనాది గాయాల సలపరింతలను పిక్కటిల్లే గొంతుకతో రామ్ కవిత్వం ఎలుగెత్తినా అంతర్లీనంగా కరుణనిండిన తడేదో గుండెను తడుముతూంటుంది. ఆ విలక్షణతే- ఒక్క పుస్తకం మాత్రమే తీసుకొచ్చినా రామ్ కవిత్వానికి తెలుగు సాహిత్యంలో అజరామరమైన స్థానాన్ని కల్పించింది. రామ్ తన కవిత్వ గానాన్ని మరిన్ని సంపుటాలుగా విస్తరింపచేస్తాడని ఆశిద్దాం.

బొల్లోజు బాబా (Bolloju Baba)

2009 లో "ఆకుపచ్చని తడిగీతం" గా తెలుగు సాహితీలోకంలోకి ప్రవేశించాడు బొల్లోజు బాబా. శిఖామణి సాంగత్య ప్రభావం తనపై ఉందనే బొల్లోజు బాబా- 2016 లో "వెలుతురు తెర" పేరుతో స్వీయ కవితా సంపుటి, టాగోర్ స్ట్రే బర్డ్స్ ను అనువదించి "స్వేచ్ఛా విహంగాలు" గా తీసుకు వచ్చాడు. వివిధ ప్రపంచ కవుల కవితానువాదాలు, కవిత్వ పరిచయాలు, విమర్శనా వ్యాసాలతో తనకంటూ ఒక గుర్తింపుని తెచ్చుకొంటున్నాడు.

ముమ్మిడి చిన్నారి (Chinnari Mummidi)

ముమ్మిడి చిన్నారి మంచి భావనా పటిమ కలిగిన కవి. అతని కవిత్వంలో అభివ్యక్తి సూటిగా, శైలి సరళంగా, పదచిత్రాలు నూతనంగా ఉంటాయి. స్వతహాగా ప్రముఖ చిత్రకారుడు కావటంతో ఇతని కవిత్వంలో భావచిత్రాలు అందంగా కొత్త వర్ణణల వర్ణాలతో అలరిస్తాయి. కవితకు అనూహ్యమైన ముగింపు నివ్వటం చిన్నారి కవిత్వలక్షణం.

ఇతని డైరీలలో కొన్ని వందల హైకూలు ఉన్నాయి. పేరుగాంచిన ప్రముఖ హైకూ కవుల హైకూలకు ఏమాత్రమూ తీసిపోవవి. ఓ రెండు కవిత్వ సంపుటులకు సరిపడా చక్కని కవితలున్నాయి. పొగ త్రాగటానికి వ్యతిరేకంగా వ్రాసిన అద్భుతమైన హైకూ శతకం ఇతని డైరీలో నిద్రిస్తుంది. ఒక్కో హైకూ నొ స్మోకింగ్ బోర్డుకు చక్కని ప్రత్యామ్నాయంగా వాడుకోదగ్గవి. త్వరలో చక్కని సంపుటితో తన కవిత్వాన్ని తీసుకువస్తాడని భావిద్దాం.

శ్రీ పొనుగుమట్ల అశోక్ కుమార్ (Ashok Kumar Ponugumatla)

అశోక్ కవిత్వంలో సామాజిక స్పృహ సహజధారలా ప్రవహిస్తుంది. లోకంలో కనిపించే అన్యాయాలు, రాజకీయ వికృత క్రీడలపై అశోక్ కుమార్ కలం నిప్పుల వర్షం కురిపిస్తుంది. లోతైన భావనలను గొప్ప వొడుపుతో అక్షరాలలోకి వొంపి అందిస్తాడు. అశోక్ కవిత్వం ఆవేశపరుస్తుంది, ఆలోచింపచేస్తుంది ఒక సామాజిక మార్పుకు ప్రేరణగా నిలుస్తుంది. సామాజిక అనుభవాన్ని కవిత్వం చేయటంలో అశోక్ గొప్ప పరిణితి సాధించాడు. జిల్లాలో జరిగే పలువేదికలలో తన గళాన్ని, దృక్పధాన్ని బలంగా వినిపించే యానాం కవి శ్రీ అశోక్ కుమార్.

శ్రీ ఆకెళ్ల రవిప్రకాష్ (Ravi Prakash)

తొంభైలలో ప్రముఖ కవి శ్రీ ఆకెళ్ల రవిప్రకాష్ గారు యానం పరిపాలనాధికారిగా సేవలందించారు. అంతవరకూ స్తబ్దుగా ఉన్న యానాం సాహిత్యవాతావరణాన్ని కాంతివంతం చేసారు. వీరి కృషి కారణంగానే యానాంలో ప్రభుత్వంతరపున ఉగాది ఉత్సవాలు నిర్వహించటం ప్రారంభమైంది. అప్పటిదాకా వేరు వేరు దిక్కులలో ఉన్న యానాం కవులు ఒక వేదికపై కలుసుకొని తమ భావాలను పంచుకోవటం మొదలైంది.

శ్రీ ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్ అప్పట్లో ఇస్మాయిల్, స్మైల్, త్రిపుర, సదాశివరావు వంటి అనేకమంది ప్రముఖ సాహితీవేత్తలను యానానికి ఆహ్వానించి రోజులు, వారాల తరబడి రాచమర్యాదలతో చూసుకొనేవారు. అనేక సాహితీ చర్చలు జరిగేవి. వీటిలో శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు ఇంకా ఇతర స్థానిక కవులు కూడా పాలుపంచు కొనేవారు. ఆ రకంగా యానానికి సంబంధించి ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్ – కవి, కవిపోషకుడు అయిన కృష్ణదేవరాయల వంటివారు.

యానాంలో పనిచేసిన కాలంలో రవిప్రకాష్ "ఇసకగుడి" కవిత్వ సంపుటిని వెలువరించారు. వీరి కవిత్వం లో అస్పష్టఛాయలు ఉండవు, స్వేచ్ఛగా, పదచిత్రాల సౌందర్యంతో సాంద్రంగా ఉంటుంది. శ్రీ రవిప్రకాష్ ఇంతవరకూ ఓ కొత్త మొహంజొదారో, ఇసకగుడి, ప్రేమప్రతిపాదన వంటి కవితాసంపుటులను వెలువరించారు. జన్మతః యానాం కవి కాకపోయినా శ్రీ రవిప్రకాష్ గారు చేసిన సేవను యానాం సాహితీసమాజం ఎన్నటికీ మరచిపోలేదు.

శ్రీ Madhunapantula Satyanarayanamurthy , కొండూరి రామరాజు, నృశింహదేవ శ్రీనివాస శర్మ, Mohibullah Khan, ఐ ఎస్ గిరి తదితర ప్రభృతులు యానాంలో జరిగే సాహితీకార్యక్రమాలలో పాల్గొంటూ ఆయా సభలను దిగ్విజయం చేస్తున్నారు.

శ్రీ పానుగుమట్ల విష్ణుమూర్తిగారు “జనమిత్ర” పత్రిక సంపాదకుడిగా, రచయితగా, అనువాదకునిగా తెలుగుసాహిత్యానికి తమవైన సేవలు అందిస్తున్నారు. ఎనభైలలో కీ.శే. చింతకాయల బాలకృష్ణ “ఈ వేళ” పేరుతో ఒక పత్రిక నడిపారు. (ఈ వ్యాసకర్త మొదటి రచన అందులోనే ప్రచురింపబడింది).

కీ.శే. చెల్లి కృష్ణమూర్తి గారి మనవడు Surendra Dev Chelli ఇప్పుడిప్పుడే చక్కని కవిగా పేరుతెచ్చుకొంటున్నాడు. యానాం నుంచి యువకవులు రావాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ప్రస్తుతం శ్రీ శిఖామణి, శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు చేస్తున్న సాహిత్యకృషి, యానాంలో వీరు జరుపుతున్న జాతీయస్థాయి సభలు నేటి యువతరానికి ప్రేరణగా నిలిచి మరింతమంది యువకవులు తయారవుతారని ఆశిద్దాం.

యానాం చరిత్ర పుస్తకాలు

శ్రీ దాట్ల దేవదానంరాజు విస్తృతమైన అధ్యయనం చేసి “యానాం చరిత్ర” పేరుతో యానాం చారిత్రిక, సామాజిక, రాజకీయ స్థితిగతులను గ్రంధస్థం చేసారు. ఆనాటి అనేక అరుదైన ఛాయాచిత్రాలు వీరి పుస్తకంలో పొందుపరిచారు.

బొల్లోజు బాబా “యానాం విమోచనోద్యమం” , “ఫ్రెంచి పాలనలో యానాం” పుస్తకాల ద్వారా యానాం వలసపాలనాచరిత్రను వెలికితీసారు.

శ్రీమతి కె. విజయలక్ష్మి “ పుదుచ్చేరి ఒక చారిత్రిక విజ్ఞానకరదీపిక” పేరుతో పుదుచ్చేరి, మాహె, కారైకాల్, యానం ల చరిత్రను సంక్షిప్తంగా పుస్తకరూపంలోకి తెచ్చారు. ఈ పుస్తకాలు యానాం చారిత్రిక ప్రాధాన్యతను, విశిష్టతను సమగ్రంగా అధ్యయనం చేయటానికి దోహదపడతాయి.

08-Jan-2017

“ఆకు కదలని చోట” - కదలాడే కవిత్వపు జాడ

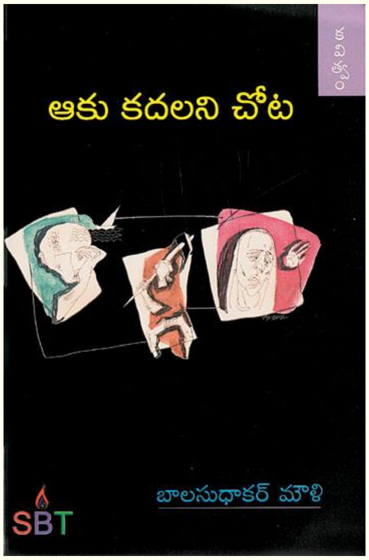

కవులు సత్యాన్వేషులు. కవిత్వం సత్యాన్నావిష్కరించే సాధనం. కవులు ఆవిష్కరించే సత్యాలు వారి మనోలోకంలో పుట్టినవి కావొచ్చు లేదా సామాజిక పరిశీలనలో బయటపడినవి కావొచ్చు. “ఆమె కన్నులలోన అనంతాంబరపు నీలి నీడలు కలవు” అన్న వాక్యంలో –ఆ కవి ఊహలో ఒక సౌందర్యరాశి నల్లని కన్నులుకు వినీలాకాశానికి సామ్యం కనిపించింది. అది ఒక సత్యావిష్కరణ. ఇలాంటి కవిత్వం చదువరి హృదయానికి హాయినిచ్చి, సంస్కారాన్ని, మార్ధవతను కలిగిస్తుంది. “ఉరితీయబడ్డ శిరస్సు చెప్పిన రహస్యం” అన్న వాక్యం ద్వారా, ఈ సమాజంలో జరుగుతున్న అన్యాయాలు కవికి కొన్ని సత్యాలను ఎరుకపరచినట్లు అర్ధమౌతుంది. ఇలాంటి కవిత్వం పాఠకునికి సమాజంపట్ల బాధ్యతను గుర్తుచేసి, సామాజిక మార్పు కోసం అతన్ని కార్యోన్ముఖుడని చేస్తుంది.

ఈ రెండు రకాల కవిత్వాలలో ఒకటి గొప్పది మరొకటి తక్కువది అనుకోవటం పొరపాటు. దేని విలువ దానిదే. సమాజానికి రెండిటి అవసరమూ ఉంది. ఒకటి వైయక్తిక మార్పుకు దోహదపడితే మరొకటి సామాజిక మార్పుకు దారితీస్తుంది.మెజారిటీ కవులు, నలుపు తెలుపుల్లా ఈ రెండువిభాగాల మధ్య రాసులుపోసినట్లు విస్తరించి ఉండటం సాధారణంగా గమనిస్తాం.

రెండు పంథాల మంచి చెడ్డలు ఆకళింపు చేసుకొని కవిత్వం వెలువరించే బహుకొద్ది మంది కవులలో బాల సుధాకర్ మౌళి ఒకరు.

“ఆకు కదలని చోట” సుధాకర్ మౌళి రెండవ కవిత్వసంపుటి. చిక్కని కవిత్వం, గొప్ప ఊహాశాలితతో కూడిన భావ సంచయము, జీవించిన ప్రతీ క్షణాన్ని కవిత్వీకరించాలి అనే తపనా, సమాజం పట్ల బాధ్యత, ఆశావహ దృక్పధం వంటివి స్థూలంగా మౌళి కవిత్వ లక్షణాలు.

వచనం ఆలోచనాత్మకం, కవిత్వంలో ఉద్వేగం ఉంటుంది. ఈ ఉద్వేగం హృదయాన్ని కదిలించగలుగుతుంది. చదువరిని భావావేశానికి గురిచేస్తుంది. మంచి ఉద్వేగాలు పండించగలిగిన కవి ఫస్ట్ క్లాస్ కవిగా నిలుస్తాడు. మౌళి కవిత్వంలో ఈ మౌలిక లక్షణం పరిపక్వ స్థితిలో కనిపిస్తుంది.

“కవులేం చేసారు – మొండి చేతులతో గోడలపై నినాదాలు వ్రాసారు” అంటారు శివారెడ్డి. ఈ వాక్యంలో – కలంపట్టుకొన్న చేతులు మొండివెందుకయ్యాయి? కవి చేతులను రాజ్యం నరికేసిందా? అయినప్పటికీ కవి తన మార్గాన్ని వీడలేదా? గోడలపై ఆ నినాదాలు ఏం చెపుతున్నాయి? వంటి అనేక ప్రశ్నలు ఉదయించి చదువరిని ఉద్వేగభరితం చేస్తాయి. రాజ్యం చూపే అన్యాయాల పట్ల కోపం కలుగుతుంది. అదీ కవిత్వ గొప్పతనం.

కవిత్వ మాధ్యమం శక్తి తెలిసిన వాడు మౌళి. అనేక కవితలలో ఉద్వేగాలు చాలా బలంగా పలికాయి.

★★★★

'ఆకు కదలని చోట" సంపుటిలో ప్రధానంగా ఆకర్షించే అంశం మౌళి తన చుట్టూ ఉన్న ప్రపంచాన్ని కవిత్వంలోకి లీనం చేసిన విధానం. ఈ సంపుటిలోని మొత్తం 63 కవితలలో 5 అనువాదకవితలు తీసేయగా మిగిలిన 57 కవితలలో 27 కవితలు ఏదో సందర్భాన్నో, వ్యక్తులనో తలచుకొంటూ వ్రాసినవి కావటం గమనార్హం. వీటిలో శివారెడ్డి, గంటేడి, అరుణ్ సాగర్, అక్బర్ వంటి వారిపై ఆరాధనతో వ్రాసుకొన్నవి కొన్ని, వృత్తిరీత్యా ఉపాధ్యాయుడు కావటం వల్ల, విజయ, జీవన్, కుమారి వంటి ప్రతిభకలిగిన విద్యార్ధులపై, ఇంకా డ్రాయింగ్ టీచర్ దుర్గ, వీరశంకర్ వంటి సహోద్యాయులపై వ్రాసినవి మరికొన్ని, ఇవికాక బాక్సైట్ తవ్వకాలు, ముస్లిమ్ రచయితపై దాడి, కల్బుర్గి, సొనిసోరి, అయిలాన్ పిలగాడు, వేట నిషేదం వంటి వివిధ సందర్భాలకు రాసినవి ఉన్నాయి.

సాధారణంగా కవులు తమ కవిత్వాన్ని స్వీయానుభవంగా ప్రకటిస్తారు. కొన్ని వాక్యాలకు ఎవరెవరు కారణమయ్యారో వారిని ఏ ప్రస్తావన లేకుండా అనామకంగా ఉంచటం జరుగుతుంది. ఇది తప్పేమీ కాదు. తన కవితకు ప్రేరణ ఇచ్చినవారి గురించి చెప్పాల్సిన బాధ్యత కవికి లేదు. చాలా కాలం క్రితం వజీర్ రెహ్మాన్ "సత్తు చిత్తు" అనే కవిత్వసంపుటిలో తద్భిన్నంగా వ్యవహరించాడు. పుస్తకం చివరలో ఒక్కో కవితకు ఇచ్చిన ఫుట్ నోట్సులో ఆ కవితకు ప్రేరణ అయిన వ్యక్తుల్ని, చదివిన వాక్యాల్ని చక్కగా విపులంగా ప్రస్తావించుకొన్నాడు. ఈ వివరణలు ఆయా కవితల్ని మరింత అర్ధం చేసుకోవాటానికి దోహదపడతాయి.

నిజానికి అలా ఒక కవిత వ్రాయటానికి కలిగిన ప్రేరణలను ప్రస్తావించిన కవితలలోనే కవి వ్యక్తిత్వం బయట పడుతుంది. పైన చెప్పిన 27 కవితలలో మౌళి ఎలాంటి మానవునిగా తననుతాను కవిత్వంలో ఆవిష్కరించుకోవాలనుకొంటున్నాడో తెలుస్తుంది. మానవ జీవితాన్ని మౌళి ఏ కోణంలోంచి చూస్తున్నాడు, ఎవరి పక్షాన మాట్లాడుతున్నాడు, ఏఏ విలువలకు కట్టుబడి ఉన్నాడు, తాను పీల్చుకొన్న సారాన్ని ఎలా కవిత్వీకరిస్తున్నాడు లాంటి వివిధ అంశాలు పై కవితలలో దొరుకుతాయి. మౌళి కవిత్వంలో ఏది సామాజికము, ఏది వైయక్తికము అని విడదీయలేం. తన చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని కవి తన కవిత్వంలో ప్రతిబింబించటమే సామాజికత

★★★★

సామాజిక చైతన్యంతో వ్రాసే కవిత్వం సాధారణంగా వస్తుప్రధానంగా సాగుతుంది. శిల్పాన్ని కూడా అంతే సాంద్రతతో నింపే వారిలో శివసాగర్ సమున్నత స్థానంలో ఉంటారు.

“సాహిత్యానికి సాహిత్య లక్షణాన్ని ఇచ్చేది శిల్పమే తప్ప వస్తువు కాదు” అన్న బాలగోపాల్ మాటలను మౌళి బహుసా హృదయగతం చేసుకొన్నాడేమో - అందుకనే ఇతని కవిత్వంలో పదచిత్రాలు, ప్రతీకలు, ధ్వని, శైలి, అభివ్యక్తి, సౌందర్యాత్మకత వంటివి "వస్తువును" కవిత్వమయం చేస్తాయి. ఈ విషయం ఈ సంపుటిలోని అనేక కవితలలో స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. బతికుండటం, ఆట, పలమనేరు కవిత:మట్టి, నిర్బంధపు గోడల్ని, ఆకుకదలని చోట లాంటి కవితలు ఒక్క సుధాకర్ మౌళి మాత్రమే రాయగలిగే కవితలు అన్నంత గొప్పగా ఉంటాయి. ఏం నేత్రాలవి, రాత్రి అనే కవితలు ఒకదానికొకటి కాంప్లిమెంటరీగా తోస్తాయి. చేపలు ప్రత్యుత్పత్తి చేసుకొనే కాలంలో “వేటనిషేదం” చర్య శాస్త్రీయంగా సరైనదే. దాన్ని “సముద్రం వుండదు/పడవ వుండదు/ఎవరో కన్నీళ్ళనోడుస్తూ/ గుమ్మంలోంచి కదలిపోతుంటారు” అంటూ కవిత్వీకరించటం టెక్నికల్ గా కరక్ట్ కాదు.

★★★★

‘ఇప్పటివరకు మేధావులందరు ఈ ప్రపంచాన్ని నిర్వచించారు. ఇప్పుడు మన బాధ్యత ఈ ప్రపంచాన్ని మార్చటం” అంటాడు మార్క్స్. ఏనాటికీ కాలదోషం పట్టని వాక్యమది. ప్రతీ తరంలోను యధాతథ స్థితిని బద్దలుకొట్టాలనే ప్రయత్నాలు జరుగుతూనే ఉంటాయి. మార్గాలు అన్వేషింపబడుతూనే ఉంటాయి. అదొక ప్రవాహ సదృశ వెతుకులాట.

మౌళిలో కూడా ఇలాంటి అన్వేషణ కనిపిస్తుంది. ఎందుకు ఇలా జరుగుతోందన్న అంతఃశోధన తెలుస్తుంటుంది. జవాబులు వెతుక్కుంటాడు, నిరసిస్తాడు, తిరగబడతాడు, ప్రేమిస్తాడు, సమాధాన పడతాడు. ఇన్నిరకాలుగా తనలోకి ఇంకిన సమాజాన్ని ఫిల్టర్ చేసి రిఫైన్డ్ రూపంలో కవిత్వీకరిస్తాడు. అది మనల్ని ఆలోచింపచేస్తుంది, ఉద్వేగ పరుస్తుంది, వెంటాడుతుంది చాలాకాలం. గొప్పకవిత్వానికి ఉండాల్సిన లక్షణాలు అవే కదా!

20-Jun-2017

దోసిలినిండా కవిత్వం

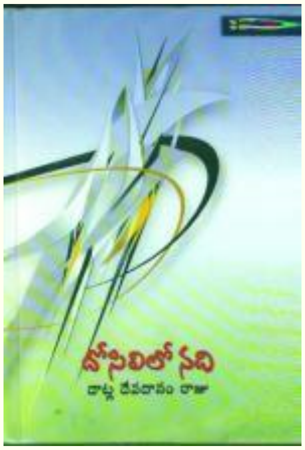

మట్టినీ ఆకాశాన్నీ
నదినీ పర్వతాన్నీ
కరుణనీ మానవతనీ
ఒక సమూహం కోసం
ఏకాంతంగా ప్రేమించేవాడే కవి ...... అన్న వాక్యాలు దాట్ల దేవదానం రాజు ఇటీవల వెలువరించిన "దోసిలిలో నది" కవితాసంపుటి లోనివి. పై వాక్యాలకు ఈ సంపుటిలోని కవిత్వం నిలువెత్తు దర్పణం పడుతుంది. వైయక్తికంగా ఉంటూనే, సామాజికంగా పలకటం ఆధునిక కవిత్వలక్షణం. అత్యంత సంక్లిష్టమైన ఈ గుణాన్ని దాదేరా ఒక కవితలో

"కవిత్వం ఒక తపస్సు
ఒక దీపస్తంభం" ..... అన్న అలతి అలతి పదాలలో నిర్వచిస్తాడు. ఆత్మ దర్శనం కోసం చేసే తపస్సు వైయక్తికమైనది. దారిచూపటం కోసం దీపస్తంభమై నిలబడటం సామాజికం. రెంటినీ సమన్వయపరుస్తూ సృజించేదే ఉత్తమకవిత్వంగా నిలుస్తుంది, "దోసిలిలో నది" గా మారుతుంది.

నిర్మలమైన భావధార, చిక్కని అనుభూతి, ఇజాలతో సంబంధం లేని జీవనస్పర్శలు, తేటగా కనిపిస్తూనే లోతుగా తాకే వాక్యాలు దాదెరా కవిత్వలక్షణాలు. పడవప్రయాణం, వానచినుకులు, రాజకీయనాయకుల వాగ్దానాలు, మట్టి, వెన్నెల వంటి సాధారణ వస్తువులు అసాధారణ కవితలుగా మారటం ఈ సంపుటిలోని అనేక కవితలలో చూడొచ్చు.

"ఒక కాంతిగురించి" అనే కవితలో
"వెన్నెల వెలుగుల్ని
మంచిగంధంలా
అరగదీసి రంగరించి
తెలుగింటి ముగ్గులా
బొటనవేలు....చూపుడువేలు సందున

శబ్దమై జారితే
కవిత్వమౌతుంది. ...... అంటాడు. వెన్నెల, గంధం, ముగ్గు అనే మూడు పదాలతో సాధించిన ఈ పదచిత్రం బిగుతైన నిర్మాణానికి చక్కని ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది.

కడియం పూలనర్సరీలకు ప్రసిద్ధి. ఆ ఊరిమీదుగా బస్సులో ప్రయాణిస్తున్నా ఒక పరిమళకాంతి మొహానికి తాకుతుంది. "పరిమళ కంకణం" అనే కవితలో ఆ ఊరిని

"మట్టి మంచి గంధంలోంచి
మొలకెత్తి
గాలికి అంకితమైన
పరిమళాల కొలువు.... కడియం ....." అని చేసిన వర్ణనాసౌరభం హృదయానికి ఆహ్లాదకరంగా తాకకమానదు.

ఒక సభలో ప్రముఖ కవి శ్రీ శివారెడ్డి గారి ప్రసంగం విన్నతరువాత వ్రాసిన కవితలో ఆ అనుభవాన్ని అద్భుతంగా ఇలా వర్ణిస్తారు దాదెరా.

"ఒళ్ళంతా కళ్ళై
కవిత్వ సౌందర్యాన్ని వీక్షించాను
లుప్తమైన నూనెలో
వత్తిని అటూ ఇటూ జరుపుకొని
నన్ను నేను వెలిగించుకొన్నాను
చిరుదీపపు వెలుగులో
అలౌకికానందాన్ని పదిలపరచుకొన్నాను" (ప్రేరణ). చిన్నచిన్న మాటలతో ఓ గొప్ప కవిత్వసౌందర్యాన్ని దర్శింపచేస్తాడు. తనని తాను కవిత్వంతో వెలిగించుకోవటం అనేది అమేయమైన అలౌకికానందం. దాన్ని గొప్ప వొడుపుతో అక్షరాలలోకి వొంపి మనకందిస్తాడు.

"ఈ జబ్బుకు మందేదీ" అనే కవితలో ఒక వ్యక్తి స్వశక్తితో ఎదుగుతూ, పేరుతెచ్చుకొంటున్నపుడు చుట్టూ ఉండే కొంతమంది ప్రదర్శించే అసూయా, ద్వేషాలను వర్ణిస్తూ అలాంటి వ్యక్తుల గురించి చివరలో
"నీది రోగమేనని ఏ వైద్యుడూ చెప్పడు
నిన్ను నయం చేసే మందులుండవు
నేను నిన్ను కాపాడలేను" అని అంటాడు. చిత్రంగా ఇదే సంపుటిలోని "సహృదయం" అనే కవిత అదే వస్తువును అవతలి పక్షం నుంచి చెపుతూ....

“కళ్ళల్లో జిల్లేడు పాలు పోసుకొని
వేదన దిగమింగక్కర్లేదు
చీకటిలో కుమిలిపోనక్కర్లేదు
వాడి ఎదుగుదలను స్వాగతిద్దాం”

అంటూ మొదలౌతుంది. ఎదుటివాని ఎదుగుదలకు అసూయచెందే జంతుస్థితినుండి మనుషులు సహృదయత కలిగిన ఉన్నతదశకు ఎదగాలని ఈ కవి ఆశిస్తున్నట్లు భావించాలి.

బియాస్ నది మృతులపై వ్రాసిన స్మృతిగీతంలో

“ఏ కరకెరటమూ
సముదాయించి ఒడ్డు చేర్చలేదు
ఏ ప్రవాహపు నావ
అలలపై కూర్చుండబెట్టి
సేద తీర్చలేదు//
అగమ్య పథాన
జలఖడ్గం గుండెల్ని చీల్చింది (దుఃఖరసం)....

అంటూ అలనాటి విషాదాన్ని శోకదృశ్యచిత్రాలుగా, పదునైన వ్యక్తీకరణలతో కనులముందు నిలిపి అనుకంప రగిలిస్తాడు.

తెలుగునేల రెండురాష్ట్రాలుగా విడిపోవటం పట్ల కవులందరూ అటో, ఇటో హృదయానుగతంగా స్పందించారు. కవికూడా సమాజంలో భాగమే కనుక చుట్టూ జరిగే సంఘటనలకు తనవంతు బాధ్యతగా స్పందించక తప్పదు. అందులో మినహాయింపు ఉండదు. ఆ సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని వ్రాసిన “కొత్త లోకాలు” అనే కవితలో

“ఒక మేఘం కింద
ఉదయాలు రెండు
విడి ముద్దులు మధురం.” అంటూ రెండు రాష్ట్రాలను రెండు కొత్తలోకాలుగా ఆవిష్కరించి ఆహ్వానించటం జరిగింది.

ఈ సంపుటిలో “ఉనికి” అనే కవిత రైతువెతల్ని ఎత్తిచూపుతుంది. రుణ మాఫీ పేరుతో రైతులలో లేనిపోని ఆశలు కల్పించి, వాగ్దానభంగం కావించిన నాయకులను ఉద్దేశించి

“ఈ ప్రపంచం ఎప్పుడూ ఉంటుంది
రైతు కూడా” ..... అని అనటం ద్వారా వారి అధికారం అశాశ్వతమని పరోక్షంగా హెచ్చరిస్తాడు.

మోహం, పరిమళం ఆచూకీ, తీరంగూడు, పడవ, సగం తర్వాత వంటి కవితలు సున్నితమైన జీవనానుభవాలకు చక్కని కవిత్వరూపాలు.

ఈ పుస్తకంలో మొత్తం 37 కవితలున్నాయి. దీనికి ముందుమాటలు శ్రీ ఎం. నారాయణ శర్మ, డా.సీతారాం లు వ్రాసారు. ముఖచిత్రం శ్రీ ముమ్మిడి చిన్నారి సమకూర్చారు. సరళంగా ఉంటూనే లోతైన అభివ్యక్తిని, ఆలోచింపచేసే తత్వాన్ని పొదుగుకొన్న “దోసిలిలో నది” మంచికవిత్వాన్ని ఇష్టపడేవారందరికీ నచ్చుతుంది.

27, March, 2017

సమాజాన్ని సహృదయం చేస్తుంది ఉత్తమ విమర్శ

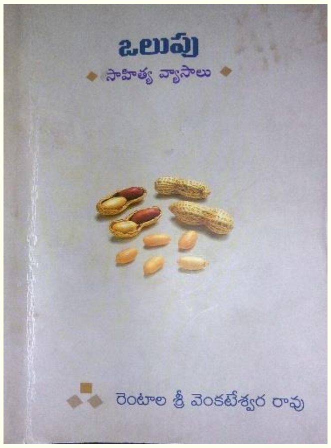

ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు శ్రీ రెంటాల వెంకటేశ్వర రావు ఇటీవల "ఒలుపు" పేరుతో తమ సాహిత్యవ్యాసాల సంపుటిని వెలువరించారు. వివిధ సాహిత్యఅంశాలు, సాహితీవేత్తలపై వారి అభిప్రాయాలను ఈ వ్యాసాలలో చర్చించారు.

"ఒలుపు" లో కవిత్వం, విమర్శ, హాస్యం, కథ, నాటకం, స్మృతి అంటూ వివిధ విభాగాలుగా మొత్తం 20 వ్యాసాలున్నాయి. స్మృతి అనే విభాగంలో చేరా, ముళ్ళపూడి వెంకటరమణలపై వ్రాసిన వ్యాసాలు మినహా మిగిలినవన్నీ విమర్శనాత్మక వ్యాసాలే. ఈ పుస్తకంలోని వ్యాసాలన్నీ మంచి విమర్శకు ఉండాల్సిన-పరిశీలన, సిద్ధాంత ప్రతిపాదన, ప్రశంస, ఉపదేశ లక్షణాలను పొదువుకొని రెంటాల వారి నైశిత్యం, తార్కిక దృష్టి, విస్తృత పఠనం ద్వారా సిద్ధించిన సమన్వయ పటిమలను వ్యక్తీకరిస్తాయి. రెంటాల వారి చక్కని సుబోధకమైన శైలి వల్ల "ఒలుపు" మంచి పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తుంది.

"పానశాల" కవిగా అందరికీ తెలిసిన శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డి రచించిన "వన కుమారి' కావ్యంపై వ్రాసిన వ్యాసం రెంటాల వారి సూక్ష్మ దృష్టికి, నిష్పక్షపాత ధోరణికి అద్దం పడుతుంది. ఈ కావ్యంలో రామిరెడ్డిగారు "చంద్రవంకను నిద్రలో ఒంపుతిరిగిన స్త్రీ శరీరంతో పోల్చటం పూర్వకవులు ఎవరూ చేయలేదంటూనే "పద్యరచనా కుతూహలం ఒకటే కవిని పట్టి ఊపేసినపుడు పుట్టిన కృతి వనకుమారి" అని ఆ కావ్యాన్ని మదింపు చేస్తారు.

ఒక కవి కవిత్వంలో కనిపించే ఏకసూత్రతను పట్టుకొని పాఠకులకు విప్పిచెప్పాల్సింది విమర్శకులే. అలా చేసినపుడే ఆ కవి కవిత్వానికి సాహిత్యలోకంలో ఒక చిరునామా దొరుకుతుంది. సాహిత్య చరిత్రలో ఒక పేజీ దక్కుతుంది. విమర్శకులు విశ్లేషించి చెప్పని ప్రతిభావంతులెందరో ప్రజలకు పేరుకూడా తెలియకుండా పుష్పించి, పరిమళించి, రాలిపోయిన అడవిపూవుల్లా గతించిపోయారు.

రెంటాల వారు ఈ వ్యాసాలలో అనేకమంది కవులలో కనిపించే వారి ప్రత్యేక లక్షణాలను గొప్ప లాఘవంతో పట్టుకొని "ఇదిగో ఈ కవి కవిత్వ బలం ఇక్కడ ఉంది, చూడండి" అంటూ చూపించారు. శ్రీ బి.వి.వి. ప్రసాద్ చాలామంది దృష్టిలో ఒక మిస్టిక్ కవి. అతని కవిత్వం నిండా బౌద్ధిక ప్రపంచం పొటమరిస్తూ ఉంటుంది. అలాగని అమూర్త భావాలు ఆక్రమించవు. మూర్త చిత్రాలతోనే దీన్ని సాధిస్తాడు. అతని "ఆకాశం" కవితా సంపుటిపై వ్రాసిన 'మౌలిక ప్రపంచం గురించి మొదటి కవిత్వం" అన్న వ్యాసం రెంటాల వారి పరిశీలనా ప్రతిభకు తార్కాణంగా నిలుస్తుంది.

ఈ వ్యాసంలో బి.వి.వి "ఆకాశం" ఒక ఆధ్యాత్మిక కవితా సంపుటి అన్న కొత్తకోణాన్ని వెలికితీసారు రెంటాల. ఈ కవిత్వంలో కనిపించే ఆధ్యాత్మికతను ఇలా నిర్వచిస్తారు. "ఈ ఆధ్యాత్మికతలో దేవుడుండడు. రూపం ఉండదు. ఆ స్థానంలో విశ్వచైతన్యం ఉంటుంది. నిర్మలత్వం, దయ, ప్రేమ క్షమ, త్యాగం వంటి మాటలు వాటి మౌలికార్థాల్లో దేవుడి స్థానంలో ఉంటాయి. // ఆధ్యాత్మికతకు కవిత్వ రూపం ఇవ్వటం అంత తేలిక కాదు. దాన్ని ప్రసాద్ గారు సాధించిన మార్గం ఎంతో బాగుంది. ఆయన వాడే భాష, ఎన్నుకొనే పోలికలు, చేసే ఊహలు మనల్ని ముగ్ధుల్ని చేస్తాయి" అని బి.వి.వి కవిత్వంలోని అసలుగుట్టును బయటపెడతారు.

రమణ మహర్షి, నిసర్గదత్ మహారాజ్, ఇకార్ట్ టోలే, జిబ్రాన్ వంటి వ్యక్తుల ఆలోచనలను, జెన్, హైకూ, సూఫీ వంటి తత్వాలను బి.వి.వి కవితా ప్రపంచంతో అన్వయంచేయటం- బి.వి.వి కవిత్వాన్ని సార్వజనీనం చేసి ప్రపంచస్థాయికి తీసుకువెళ్ళటమే. ఈ వ్యాసం బి.వి.వి కవిత్వంపై వచ్చిన అత్యుత్తమ విశ్లేషణగా మిగిలిపోతుంది ఏనాటికీ.

ప్రముఖ ఉత్తరాంధ్ర కవి శ్రీ గంటేడ గౌరునాయుడు కవిత్వంపై వ్రాసిన "తెగిపడ్డ శరీరభాగంలా ఒకానొక విరిగిన నాగలి" అన్నవ్యాసంలో —"ఈ కవిత్వం మొత్తం అంతరించిపోతున్న వ్యావసాయిక నాగరికతకు నివాళి. దుఃఖ భరితమైన వీడ్కోలు. ఒక సంస్కృతి చితికిపోతూ వేసిన కేక. // ఒక ప్రాకృతిక మానవుడు తన గతకాలపు సంతోషాన్ని, వర్తమాన కాలపు విషాదాన్ని, సమాజపు తప్పుడు విలువల్ని అన్యాయాన్ని, చెదిరిపోతున్న సంబంధాల్ని తలచుకుంటూ పాడుకుంటూన్న మిశ్రమానుభూతుల గీతం ఈ కవిత్వం" అంటూ శ్రీ గంటేడ కవిత్వ అంతఃసూత్రాన్ని అద్భుతంగా నిర్వచిస్తారు శ్రీరెంటాల.

శ్రీ యాకూబ్ 'ఎడతెగని ప్రయాణం" కవిత్వ సంపుటిపై వ్రాసిన వ్యాసంలో "యాకూబ్ స్వరం ఆవేశ భరితంగా ఉండదు. మనలో కల్లోలాన్ని రేపదు. ప్రకటనలు చెయ్యదు. ఆలోచిస్తుంది. మాట్లాడుతుంది. అంతే. ఒకోసారి స్వగతంలా ఉంటుంది. ఆనందంలో, విచారంలో, ఆగ్రహంలో సర్వత్రా ఒక నెమ్మది వ్యాపించి ఉన్న కవిత ఇది. లేని పోని ఉద్వేగాలను ప్రదర్శించదు సరికదా ఉన్న ఉద్వేగాల్ని కూడా వడపోసుకుని స్థిమితంగా వెల్లడిస్తుంది" అంటారు. ఈ పరిశీలన ఒక్క ఎడతెగని ప్రయాణానికే కాదు మొత్తం యాకూబ్ ఎడతెగని కవిత్వానికి కూడా వర్తించే అంశం.

'ఒక గ్రంథము యొక్క మంచి చెడ్డలను నిర్ణయించేది కాలపురుషుడొక్కడే" అని పింగళి లక్ష్మీకాంతంగారు అన్నప్పటికీ కొన్ని అసాధారణ స్థితులలో కాలగర్భంలో కలిసిపోయి మరుగునపడ్డ రచనలకు ఉచితమైన చారిత్రిక స్థానాలను కల్పించటం విమర్శకుల బాధ్యత.

ఆధునిక సాహిత్యవిమర్శకులలో మొదటివానిగా శ్రీ స్వామినీన ముద్దు నరసింహంకు దక్కాల్సిన స్థానం గురించి చర్చించిన వ్యాసం ఒకటి ఉంది ఈ పుస్తకంలో. ముద్దునరసింహం 1862 లో వ్రాసిన “హిత సూచిని” అనే వ్యాసంలోని విషయాలను తార్కికంగా చర్చించి అదెలా మొదటి తెలుగు కావ్య విమర్శనా వ్యాసం అయిందో సప్రమాణకంగా నిరూపిస్తారురెంటాల.

“స్వాతంత్ర్యానంతర తెలుగు విమర్శ” అనేవ్యాసం ఈ సంపుటిలో ఉన్న వ్యాసాలన్నిటిలో పెద్దది. దీనిలో రెంటాలవారు ఆరు దశాబ్దాల తెలుగు సాహిత్యవిమర్శను అద్దంలో చూపినట్లు కుదించారు. సుమారు వందమందికి పైగా సాహితీవేత్తలను ఉటంకించి, వారి సాహిత్య దృక్పధాలను సూక్ష్మంగా స్పృశించారు.

పానుగంటివారి సాక్షి వ్యాసాలలో కనిపించే హాస్యాన్ని – ఆశువు, విప్రతీపం (ఐరనీ), బర్ లెస్క్, వికట ప్రజ్ఞ, తర్కం, పేరడి, కొంటెతనం అంటూ వివిధ విభాగాలుగా చేసి సోదాహరణంగా వివరించటం బాగుంది. ఇదే వ్యాసంలో పానుగంటి “విషయ రీత్యా ఓడిపోయినా – రచన రీత్యా ఆయన విజేత” అనటం గమనార్హం.

“తెలుగు కథ-హాస్యం” అన్నవ్యాసంలో చింతాదీక్షితులు నుండి నామిని వరకూ ఎంతో మంది హాస్యకథకులను ఉటంకించారు కానీ “అమెరికామెడీ కథలు” వ్రాసిన వంగూరి చిట్టెన్ రాజుని ప్రస్తావించకపోవటం లోటుగానే అనిపిస్తుంది. ఇదే వ్యాసంలో నామిని ని హాస్యకథకునిగా చెప్పటం ఆశ్చర్యం కలిగించకమానదు. “కొన్ని నామిని కథలను హాస్యకథలు అనటం సాహిత్య ద్రోహం-అనకపోవటం హాస్యాపచారం. వీటిలో హాస్యం-విషాదం సహజీవనం చేస్తుంటాయి.” అంటూ రెంటాలవారు చేసిన సమర్ధన, పరిశీలనలు అపూర్వమైనవి.

“గురజాడ వారి సాహిత్యాభిప్రాయాలు” అనే వ్యాసంలో గురజాడ వారి సామాజిక స్పృహ, తార్కికత, సత్యదృష్టి, హేతుబద్ధత నేటికీ తాజాగానే ఉన్నాయని రుజువుచేస్తారు.

ప్రముఖ రచయిత పాలగుమ్మి పద్మరాజు వ్రాసిన నాటకాల పై వ్రాసిన ఒక వ్యాసంలో విషయసేకరణ కొరకు చేసిన పరిశోధన ఒక డిటెక్టివ్ కథను తలపిస్తుంది. చివరికి ఆయన వ్రాసిన నాటకాలు నాటికలు మొత్తం 34 అని తేల్చి, వాటి గుణగణాలను విశ్లేషించారు.

దేవులపల్లి కృష్ణ శాస్త్రి కవిత్వాన్ని ఎంతమంది ఎన్నిరకాలుగా విశ్లేషించినా ఇంకా చెప్పాల్సింది చాలానే ఉందన్న విషయం రెంటాల వారు వ్రాసిన “కృష్ణ శాస్త్రిగారి పాట” వ్యాసంద్వారా అర్ధమౌతుంది.

కన్యాశుల్కం పాత్రలు, మాటలు ఆధారంగా ఇంతవరకూ తెలుగుసాహిత్యంలో వచ్చిన రచనలను అన్నింటిని శోధించి వ్రాసిన “ఆధునిక సాహిత్యంపై కన్యాశుల్క ప్రభావం” అన్న

వ్యాసం - తెలుగు సాహిత్యాన్ని కన్యాశుల్కం ఇంతిలా ప్రభావితం చేసిందా అని నివ్వెరపరుస్తుంది.

ఈ పుస్తకంలో ఇంకా- చేరా, ముళ్లపూడి వెంకట రమణ, టాగూర్, పతంజలి శాస్త్రి, అబ్బూరి వరదరాజేశ్వరరావు వంటి లబ్దప్రతిష్టుల సాహిత్యంపై ఆసక్తి కలిగించే వ్యాసాలున్నాయి.

నేడు సాహిత్యవ్యాసాలు ఎక్కువగా సమీక్షలకు పరిమితమైపోతున్నాయి. రచనలపై విశ్లేషణలు, లోతైన మూల్యాంకనం చేయటం వంటివి చాలా అరుదుగా జరుగుతున్నాయి. ఈ నేపథ్యంలో వచ్చిన “ఒలుపు” తెలుగు సాహిత్యానికి కొత్త తలుపులు తెరుస్తోంది. సాహిత్య వ్యాసాలు అంటే ఇలా ఉండాలి అనే ఒక చట్రాన్ని చేసి చూపుతోంది. ఇపుడిపుడే సాహితీలోకంలోకి అడుగుపెట్టిన వారికి సాహిత్యం యొక్క విస్తృతి తెలుసుకోవటానికి, ఇప్పటికే స్థిరపడిన వారికి సారస్వతం యొక్క లోతును అర్థం చేసుకోవటానికి ఈ పుస్తకం ఉపయోగపడుతుంది. మరీ ముఖ్యంగా సాహిత్యాన్ని హృదయగతం చేసుకొన్నవారికి ఈ పుస్తకం తప్పక నచ్చుతుంది.

ఈ పుస్తకాన్ని చినుకు పబ్లికేషన్స్ వారు ప్రచురించారు. శ్రీ జనార్ధన్ లంకే భావస్ఫోరకమైన కవర్ పేజ్ డిజైన్ చేసారు.

(ఈ వ్యాసం, "చినుకు" పత్రికలో ప్రచురితమైనది. ఎడిటర్ శ్రీ రాజగోపాల్ గారికి ధన్యవాదములు తెలియచేసుకొంటున్నాను)

19 December, 2017

నాలుగు రంగులు మిగిల్చే కవిత

ఏ కవితైనా అది కవియొక్క స్వీయప్రకటన. దానికి సృష్టికర్త కవే. ఆ కవితను చదువుతున్నంత సేపూ ఆ కవి మనస్సులో ఆ సమయంలో కదలాడిన భావాలే కాక, ఆ కవి హృదయసంస్కారం కూడా అంతర్లీనంగా కనిపిస్తూంటుంది. కొన్ని కవితలు తమవైన కొత్తలోకాల్ని సృష్టించి, మనల్ని చేయిపట్టుకొని వాటిలోకి తీసుకెళ్ళి అలౌకికానందాలను పంచుతాయి. కవితపూర్తయ్యాకాకూడా ఆ లోకంలోనే సంచరిస్తూ ఆ మధురభావనల్లో ఉండిపోతాం చాలాసేపు.

మానస చామర్తి వ్రాసిన "వర్ణచిత్రము" అనే కవిత చదివాకా ఎందుకో ఈ మధ్య వచ్చే కవిత్వానికి భిన్నంగా అనిపించింది.

ప్రకృతి జీవితంలోకి ఎలా ప్రవేశించాలని ప్రయత్నిస్తుందో అదే సమయంలో జీవితం ఆ సౌందర్యాన్ని పీల్చుకొని జ్ఞాపకాలుగా మలచుకొని భద్రపరచుకోవాలని ఎంతెలా ఆరాటపడుతుందో – అనే Conflict ను భలే గొప్పగా పట్టుకొందీ కవిత.

కొత్తరోజులన్నీ ఖాళీకాగితాలై అంటూ మొదలౌతుంది కవిత. ఎంత చక్కని భావన! గతకాలపు బరువులు లేకుండా తేలికగా ఎగిరే సీతాకోకచిలుకల్లా – కొత్తరోజులన్నీ తెల్లకాగితాలైతే, ఎన్నెన్ని వర్ణ చిత్రాల్ని చిత్రించుకోవచ్చో కదా అనిపించకమానదు. మంచి ఎత్తుగడకు ఉండే అడ్వాంటేజ్ ఇది. చదువరిని వేగంగా లోనికి లాక్కొంటుంది. డిసెంబరు పూవులు, ఆకుపచ్చని కొండలు, సూరీడు, చంద్రవంక అంటూ ఒక్కొక్క వర్ణచిత్రాన్నీ ఒక్కో పూలరేకలా విప్పుకొంటూ, కవిత ముగింపుకు వచ్చేసరికి ఒక రోజు కాలచక్రాన్ని పూర్తిచేస్తారు మానస గడుసుగా.

పసిమికాంతుల నెగురవేస్తూ, తెల్లగా నవ్విన చంద్రవంక, గొడుగులు పట్టే ఆకుపచ్చని కొండలు వంటి ప్రయోగాలు నవ్యమైన అభివ్యక్తి. హృద్యంగా ఉంది. What is poetry but the thought and words in which emotion spontaneously embodies itself అంటాడు John Stuart Mill ఒక దృశ్యాన్ని చూసి చలించిన హృదయం తన ఉద్వేగాల్ని తనంతతాను పదాలలోకి అనువదించుకొంటుంది సహజంగా. ఆ అనుభవం కొన్నిసార్లు పైకి ఆనందాన్నిమాత్రమే ఇచ్చేదిగా కనిపించినప్పటికీ హృదయాన్ని మార్ధవం చేసే శక్తిని లోలోపల కలిగిఉంటుంది.

హృదయసంస్కారాన్నివ్వటం కన్నా ఉత్తమోత్తమమైన సామాజికప్రయోజనం ఏముంటుంది? అందుకనే కదా కవిత్వాన్ని "హృదయసంబంధి" అని ఇస్మాయిల్ అన్నది.

"నలుపొక్కటే మిగలాల్సిన ఈ లోకంలో" ఇలాంటి కవితలే "నాలుగు రంగులు మిగిల్చిపోతాయి" అనటానికి నేనేమాత్రం సందేహించను.

వర్ణ చిత్రం

-మానస చామర్తి

కొత్తరోజులన్నీ ఖాళీ కాగితాలై
రంగులద్దుకోవాలని నా ముందు రెపరెపలాడతాయి.
తైలవర్ణచిత్రమేదో గీయాలని తొందరపడతాయి
వేళ్ళు. వీచే గాలికి ఉబలాటంగా ఊగుతూ
ఖాళీ కాన్వాసు మీదకి ఎగిరి చూస్తూంటాయి
డిసెంబరు పూవులు ఊదారంగు సముద్రం,
పైనేమో నీలాకాశం
గరుడపచ్చ పూసలకు గొడుగులు పడుతున్నట్టు
ఆకుపచ్చాపచ్చని కొండలు
పసిమి కాంతుల నెగురవేస్తూ
వెనుకొక లోకం గీతలుగా మెదులుతూ
చెదురుతున్న చిత్రం పూర్తయ్యీ అవకుండానే
గుప్పెళ్ళతో కెంజాయలు రువ్వి
ఎర్రటి సూరీడెటో మాయమవుతాడా-
నల్లని రెప్పల తాటింపునాపి
నివ్వెరపాటుతో నిలబడిపోతుంది
కుంచె జీవితంలోని వర్ణాలనో
వర్ణాల్లోని జీవితాన్నో జ్ఞాపకంగా నిల్పుకునే నేర్పు లేక

ఒళ్ళంతా ఒలకబోసుకుంటుంటే
అక్కడెక్కడి నుండో తొంగిచూసి
తెల్లగా నవ్విన చంద్రవంక
పెదాలపై నవ్వు ముద్దరై వెలుగుతుంది.
చిత్రం పూర్తవకపోతేనేం..?
చలిలోకి ముడుచుకునే వేళయ్యేసరికి
ఆనందం అర్ణవమయ్యీ,
సౌందర్యం అనుభవమయ్యీ,
తీరం వెంట తడితడిగుర్తులతో
అసంపూర్ణ చిత్రాలన్నీ పరుగులు తీస్తాయి.
నలుపొక్కటే మిగలాల్సిన ఈ లోకంలో,
నా బొమ్మలు నాలుగు రంగులు మిగిల్చి పోతాయి

OCTOBER 15, 2016

గాథాసప్తశతిలో బాధా తప్తసతులు - ప్రాసబాగుంది కానీ పస లేదు

గాథాసప్తశతి అంటే జనబాహుళ్యంలో పచ్చి శృంగారరాతలు అని అపప్రథ ఉంది. దీనికి ప్రధానకారణం కొంతమంది పండితులు ఆ గాథలలోని ప్రకృతి వర్ణణలకు కూడా శృంగారపరమైన అన్వయాలు చేయటం కావొచ్చు. నిజానికి ఏడువందల గాథలూ అలా ఉండవు వాటిలో – ప్రకృతివర్ణణలు, దేవతల స్తుతి, అపురూపసౌందర్యవతుల, యువకుల అందాల వర్ణణలు, అన్యోన్యదంపతులమధ్య జరిగే సరససల్లాపాలు, పల్లెజీవుల ప్రణయోదంతాలు, వివిధ జీవితానుభవాలు వంటి అనేక ఆనాటి సామాజికజీవన సామస్త్యపు భిన్న పార్శ్వాలెన్నో చిన్న చిన్న ఉదంతాలరూపంలో చెప్పబడ్డాయి. రసాత్మకంగా, ధ్వని ప్రధానంగా చిక్కనికవిత్వంతో పొటమరిస్తూ ఉండటంచే కాలక్రమేణా ఈ గాథలు లాక్షణిక గ్రంధకర్తలకు ఉదాహరణలుగాను, కాళిదాసు వంటి మహాకవులకు ప్రేరణగాను నిలిచాయి.

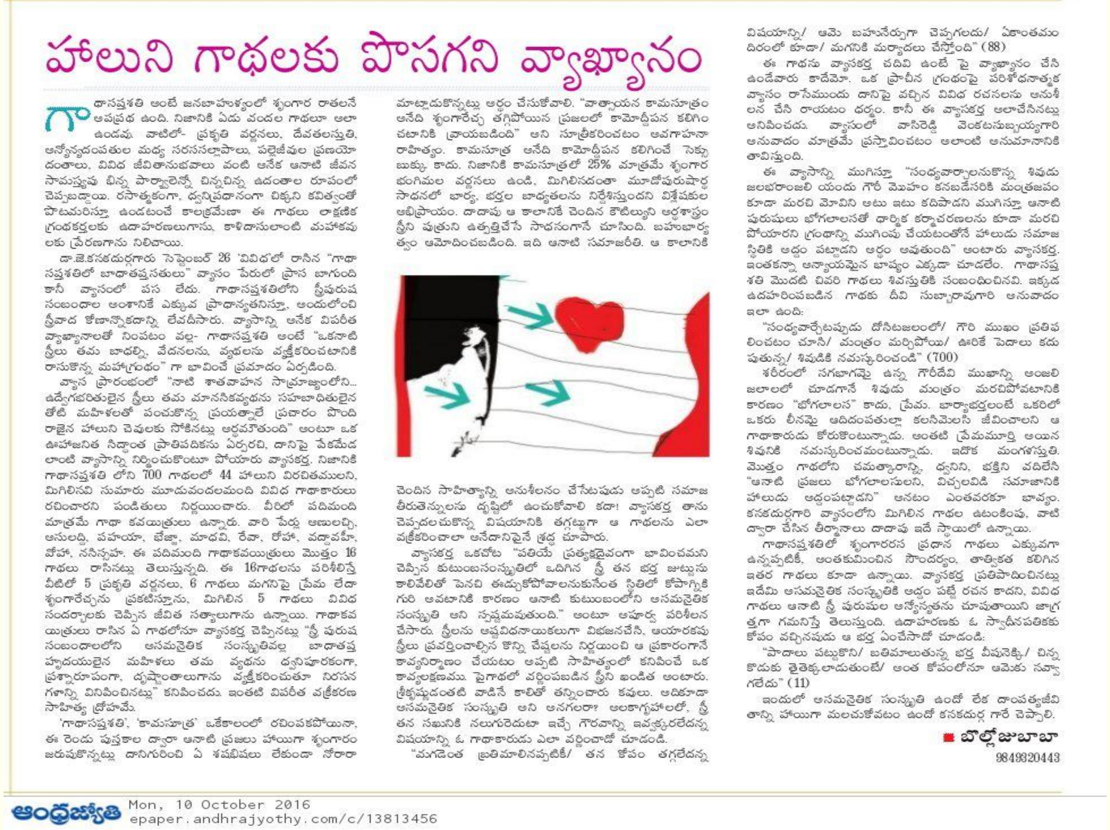

హాలుని గాథలకు పొసగని వ్యాఖ్యానం

గాథాసప్తశతి అంటే జనబాహుళ్యంలో శృంగార రాతలనే అపప్రథ ఉంది. నిజానికి ఏడు వందల గాథలూ అలా ఉండవు. వాటిలో- ప్రకృతి వర్ణనలు, దేవతలస్తుతి, అన్యోన్యదంపతుల మధ్య సరససల్లాపాలు, పల్లెజీవుల ప్రణయోదంతాలు, వివిధ జీవితానుభవాలు వంటి అనేక ఆనాటి జీవన సామస్త్యపు భిన్న పార్శ్వాలెన్నో చిన్నచిన్న ఉదంతాల రూపంలో చెప్పబడ్డాయి. రసాత్మకంగా, ధ్వనిప్రధానంగా చిక్కని కవిత్వంతో పొటమరిస్తూ ఉండటంచే కాలక్రమేణా ఈ గాథలు లాక్షణిక గ్రంథకర్తలకు ఉదాహరణలుగాను, కాళిదాసులాంటి మహాకవులకు ప్రేరణగాను నిలిచాయి.

డా.జె.కనకదుర్గగారు సెప్టెంబర్ 26 'వివిధ'లో రాసిన "గాథాసప్తశతిలో బాధాతప్తసతులు" వ్యాసం పేరులో ప్రాస బాగుంది కానీ వ్యాసంలో పస లేదు. గాథాసప్తశతిలోని స్త్రీపురుష సంబంధాల అంశానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యతనిస్తూ, అందులోంచి స్త్రీవాద కోణాన్నొకదాన్ని లేవదీసారు. వ్యాసాన్ని అనేక విపరీత వ్యాఖ్యానాలతో నింపటం వల్ల- గాథాసప్తశతి అంటే "ఒకనాటి స్త్రీలు తమ బాధల్ని, వేదనలను, వ్యథలను వ్యక్తీకరించటానికి రాసుకొన్న మహాగ్రంథం" గా భావించే ప్రమాదం ఏర్పడింది.

వ్యాస ప్రారంభంలో "నాటి శాతవాహన సామ్రాజ్యంలోని... ఉద్వేగభరితులైన స్త్రీలు తమ మానసికవ్యథను సహబాధితులైన తోటి మహిళలతో పంచుకొన్న ప్రయత్నాలే ప్రచారం పొంది రాజైన హాలుని చెవులకు సోకినట్లు అర్థమౌతుంది" అంటూ ఒక ఊహాజనిత సిద్ధాంత ప్రాతిపదికను ఏర్పరచి, దానిపై పేకమేడ లాంటి వ్యాసాన్ని నిర్మించుకొంటూ పోయారు వ్యాసకర్త. నిజానికి గాథాసప్తశతి లోని 700 గాథలలో 44 హాలుని విరచితములని, మిగిలినవి సుమారు మూడువందలమంది వివిధ గాథాకారులు రచించారని పండితులు నిర్ణయించారు. వీరిలో పదిమంది మాత్రమే గాథా కవయిత్రులు ఉన్నారు. వారి పేర్లు అణులచ్చి, అసులద్ధి, పహయా, భేజ్జా, మాధవి, రేవా, రోహా, వద్దావహీ, వోహా, ససిప్పహా. ఈ పదిమంది గాథాకవయిత్రులు మొత్తం 16 గాథలు రాసినట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ 16గాథలను పరిశీలిస్తే వీటిలో 5 ప్రకృతి వర్ణనలు, 6 గాథలు మగనిపై ప్రేమ లేదా శృంగారేచ్ఛను ప్రకటిస్తూను, మిగిలిన 5 గాథలు వివిధ సందర్భాలకు చెప్పిన జీవిత సత్యాలుగాను ఉన్నాయి. గాథాకవయిత్రులు రాసిన ఏ గాథలోనూ వ్యాసకర్త చెప్పినట్లు "స్త్రీ పురుష సంబంధాలలోని అసమనైతిక సంస్కృతివల్ల బాధాతప్త హృదయులైన మహిళలు తమ వ్యథను ధ్వనిపూరకంగా, ప్రశ్నారూపంగా, దృష్టాంతాలుగాను వ్యక్తీకరించుతూ నిరసన గళాన్ని వినిపించినట్లు" కనిపించదు. ఇంతటి విపరీత వక్రీకరణ సాహిత్య ద్రోహమే.

'గాథాసప్తశతి', 'కామసూత్ర' ఒకేకాలంలో రచింపకపోయినా, ఈ రెండు పుస్తకాల ద్వారా ఆనాటి ప్రజలు హాయిగా శృంగారం జరుపుకొన్నట్లు దానిగురించి ఏ శషభిషలు లేకుండా నోరారా మాట్లాడుకొన్నట్లు అర్థం చేసుకోవాలి. "వాత్సాయన కామసూత్రం అనేది శృంగారేచ్ఛ తగ్గిపోయిన ప్రజలలో కామోద్దీపన కలిగించటానికి వ్రాయబడింది" అని సూత్రీకరించటం అవగాహనా రాహిత్యం. కామసూత్ర అనేది కామోద్దీపన కలిగించే సెక్సు బుక్కు కాదు. నిజానికి కామసూత్రలో 25% మాత్రమే శృంగార భంగిమల వర్ణనలు ఉండి, మిగిలినదంతా మూడోపురుషార్థ సాధనలో భార్య, భర్తల బాధ్యతలను నిర్దేశిస్తుందని విశ్లేషకుల అభిప్రాయం. దాదాపు ఆ కాలానికే చెందిన కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రం స్త్రీని పుత్రుని ఉత్పత్తిచేసే సాధనంగానే చూసింది. బహుభార్యత్వం ఆమోదించబడింది. ఇది ఆనాటి సమాజరీతి. ఆ కాలానికి చెందిన సాహిత్యాన్ని అనుశీలనం చేసేటపుడు అప్పటి సమాజ తీరుతెన్నులను దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి కదా! వ్యాసకర్త తాను చెప్పదలచుకొన్న విషయానికి తగ్గట్టుగా ఆ గాథలను ఎలా వక్రీకరించాలా అనేదానిపైనే శ్రద్ధ చూపారు.

వ్యాసకర్త ఒకచోట "పతియే ప్రత్యక్షదైవంగా భావించమని చెప్పిన కుటుంబసంస్కృతిలో ఒదిగిన స్త్రీ తన భర్త జుట్టును కాలివేలితో పెనచి ఈడ్చుకోపోవాలనుకునేంత స్థితిలో కోపాగ్నికి గురి అవటానికి కారణం ఆనాటి కుటుంబంలోని అసమనైతిక సంస్కృతి అని స్పష్టమవుతుంది." అంటూ అపూర్వ పరిశీలన చేసారు. స్త్రీలను అష్టవిధనాయికలుగా విభజనచేసి, ఆయారకపు స్త్రీలు ప్రవర్తించాల్సిన కొన్ని చేష్టలను నిర్ణయించి ఆ ప్రకారంగానే కావ్యనిర్మాణం చేయటం అప్పటి సాహిత్యంలో కనిపించే ఒక కావ్యలక్షణము. పైగాథలో వర్ణింపబడిన స్త్రీని ఖండిత అంటారు. శ్రీకృష్ణుడంతటి వాడినే కాలితో తన్నించారు కవులు. అదికూడా అసమనైతిక సంస్కృతి అని అనగలరా? అలకాగృహాలలో, స్త్రీ తన సఖునికి నలుగురెదుటా ఇచ్చే గౌరవాన్ని ఇవ్వక్కరలేదన్న విషయాన్ని ఓ గాథాకారుడు ఎలా వర్ణించాడో చూడండి.

"మగడెంత బ్రతిమాలినప్పటికీ/ తన కోపం తగ్గలేదన్న విషయాన్ని/ ఆమె బహునేర్పుగా చెప్పగలదు/ ఏకాంతమందిరంలో కూడా/ మగనికి మర్యాదలు చేస్తోంది" (88)

ఈ గాథను వ్యాసకర్త చదివి ఉంటే పై వ్యాఖ్యానం చేసి ఉండేవారు కాదేమో. ఒక ప్రాచీన గ్రంథంపై పరిశోధనాత్మక వ్యాసం రాసేముందు దానిపై వచ్చిన వివిధ రచనలను అనుశీలన చేసి రాయటం ధర్మం. కానీ ఈ వ్యాసకర్త అలాచేసినట్లు అనిపించదు. వ్యాసంలో వాసిరెడ్డి వెంకటసుబ్బయ్యగారి అనువాదం మాత్రమే ప్రస్తావించటం అలాంటి అనుమానానికి తావిస్తుంది.

ఈ వ్యాసాన్ని ముగిస్తూ "సంధ్యవార్చాలనుకొన్న శివుడు జలభరాంజలి యందు గౌరీ మొహం కనబడేసరికి మంత్రజపం కూడా మరచి మోవిని అటు ఇటు కదిపాడని ముగిస్తూ ఆనాటి పురుషులు భోగలాలసతో ధార్మిక కర్మాచరణలను కూడా మరచిపోయారని గ్రంథాన్ని ముగింపు చేయటంతోనే హాలుడు సమాజ స్థితికి అద్దం పట్టాడని అర్థం అవుతుంది" అంటారు వ్యాసకర్త. ఇంతకన్నా అన్యాయమైన భాష్యం ఎక్కడా చూడలేం. గాథాసప్తశతి మొదటి చివరి గాథలు శివస్తుతికి సంబంధించినవి. ఇక్కడ ఉదహరింపబడిన గాథకు దీవి సుబ్బారావుగారి అనువాదం ఇలా ఉంది:

"సంధ్యవార్చేటప్పుడు దోసిటజలంలో/ గౌరి ముఖం ప్రతిఫలించటం చూసి/ మంత్రం మర్చిపోయి/ ఊరికే పెదాలు కదుపుతున్న/ శివుడికి నమస్కరించండి" (700)

శరీరంలో సగభాగమై ఉన్న గౌరీదేవి ముఖాన్ని అంజలి జలాలలో చూడగానే శివుడు మంత్రం మరచిపోవటానికి కారణం "భోగలాలస" కాదు, ప్రేమ. భార్యాభర్తలంటే ఒకరిలో ఒకరు లీనమై ఆదిదంపతుల్లా కలసిమెలసి జీవించాలని ఆ గాథాకారుడు కోరుకొంటున్నాడు. అంతటి ప్రేమమూర్తి అయిన శివునికి నమస్కరించమంటున్నాడు. ఇదొక మంగళస్తుతి. మొత్తం గాథలోని చమత్కారాన్ని, ధ్వనిని, భక్తిని వదిలేసి "ఆనాటి ప్రజలు భోగలాలసులని, విచ్చలవిడి సమాజానికి హాలుడు అద్దంపట్టాడని" అనటం ఎంతవరకూ భావ్యం. కనకదుర్గగారి వ్యాసంలోని మిగిలిన గాథల ఉటంకింపు, వాటి ద్వారా చేసిన తీర్మానాలు దాదాపు ఇదే స్థాయిలో ఉన్నాయి.

గాథాసప్తశతిలో శృంగారరస ప్రధాన గాథలు ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ, అంతకుమించిన సౌందర్యం, తాత్వికత కలిగిన ఇతర గాథలు కూడా ఉన్నాయి. వ్యాసకర్త ప్రతిపాదించినట్లు ఇదేమి అసమనైతిక సంస్కృతికి అద్దం పట్టే రచన కాదని, వివిధ గాథలు ఆనాటి స్త్రీ పురుషుల అన్యోన్యతను చూపుతాయిని జాగ్రత్తగా గమనిస్తే తెలుస్తుంది. ఉదాహరణకు ఓ స్వాధీనపతికకు కోపం వచ్చినపుడు ఆ భర్త ఏంచేసాడో చూడండి:

"పాదాలు పట్టుకొని/ బతిమాలుతున్న భర్త వీపునెక్కి/ చిన్న కొడుకు తైతెక్కలాడుతుంటే/ అంత కోపంలోనూ ఆమెకు నవ్వాగలేదు" (11)

ఇందులో అసమనైతిక సంస్కృతి ఉందో లేక దాంపత్యజీవితాన్ని హాయిగా మలచుకోవటం ఉందో కనకదుర్గ గారే చెప్పాలి.

■ బొల్లోజుబాబా
9849320443

ఆంధ్రజ్యోతి Mon, 10 October 2016
epaper.andhrajyothy.com/c/13813456

"గాథాసప్తశతిలో బాధా తప్తసతులు" అనే పేరుతో డా. జె.కనకదుర్గ గారు వ్రాసిన వ్యాసంలో గాథాసప్తశతి లోని స్త్రీపురుష సంబంధాల అంశానికే ఎక్కువ ప్రాధాన్యతనిస్తూ, అందులోంచి ఒక స్త్రీవాద కోణాన్నొకదాన్ని లేవదీసారు. సమకాలీన

కళ్ళద్దాలు పెట్టుకొని పాత సాహిత్యాన్ని చూసినపుడు రంధ్రాలు మాత్రమే కాదు కంకాళాలు కూడా కనిపిస్తాయనటానికి ఈ వ్యాసమొక ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది. ఈ వ్యాసాన్ని డా. జె కనకదుర్గ గారు అనేక అభూతకల్పనలు, విపరీత వ్యాఖ్యానాలు, ఊహాకందని విషయాలతో నింపటం వల్ల- నేడు ఎవరైనా గాథాసప్తశతి అంటే అది "ఒకనాటి స్త్రీలు తమ బాధల్ని, వేదనలను, వ్యధలను వ్యక్తీకరించటానికి వ్రాసుకొన్న మహాగ్రంథంగా భావించే ప్రమాదం ఏర్పడింది.

ఈ వ్యాస ప్రారంభంలో .... "నాటి శాతవాహన సామ్రాజ్యంలోని స్త్రీలు తమ భావోద్వేగాలను ఎవరితో చెప్పుకోవాలో తెలియక కుమిలిపోయి తోటి స్త్రీలతో పంచుకోవటం జరిగింది. // ఉద్వేగభరితులైన స్త్రీలు తమ మానసిక వ్యథను సహబాధితులైన తోటి మహిళలతో పంచుకొన్న ప్రయత్నాలే ప్రచారం పొంది రాజైన హాలుని చెవులకు సోకినట్లు అర్ధమౌతుంది".... అంటూ ఒక గొప్ప ఊహాజనిత సిద్దాంత ప్రాతిపదికను ఏర్పరచి, దానిపై పేకమేడలాంటి వ్యాసాన్ని నిర్మించుకొంటూ పోయారు వ్యాసకర్త. ఈ గాథలను వ్రాసిన గాథాకారులు ఎవరో తెలుసుకొంటే పై వాక్యాలు ఎంత అజ్ఞానంతో కూడుకొన్నవో తెలుస్తుంది.

గాథాసప్తశతి లోని 700 గాథలలో 44 హాలుని విరచితములని, మిగిలినవి సుమారు మూడువందల మంది వివిధ గాథాకారులు రచించారని పండితులు నిర్ణయించారు. వీరిలో పదిమంది మాత్రమే గాథా కవయిత్రులు ఉన్నారు. వారి పేర్లు అణులచ్చి, అసులద్ధి, పహయా, భేజ్జా, మాధవి, రేవా, రోహా, వద్దావహీ, వోహా, నసిస్సహ. (పై లెక్కలలో చిన్నచిన్న బేధాభిప్రాయాలున్నా అందరూ స్థూలంగా అంగీకరించిన వివరాలవి)

ఇక ఆ పదిమంది గాధాకవయిత్రులు మొత్తం 16 గాథలు వ్రాసినట్లు తెలుస్తున్నది. ఈ 16 గాథలను పరిశీలిస్తే వీటిలో 5 ప్రకృతి వర్ణణలు (నల్లని దున్నపోతును ఇంద్రచాపం తన మొనతో పొడిస్తే ఆ నొప్పికి ఉరుము శబ్దం వచ్చింది - అంటూ బేజ్జా చేసిన నల్లని మబ్బు, ఉరుముశబ్దంల వర్ణణ ఎంతో హృద్యంగా ఉంటుంది), 6 గాథలు మగని/ప్రియునిపై ప్రేమ లేదా శృంగారేచ్ఛను ప్రకటిస్తూను, మిగిలిన 5 గాథలు వివిధ సందర్భాలకు చెప్పిన జీవితసత్యాలుగాను ఉన్నాయి. గాథాకవయిత్రులు వ్రాసిన ఏ గాథలోనూ వ్యాసకర్త చెప్పినట్లు ......"స్త్రీ పురుష సంబంధాలలోని అసమనైతిక సంస్కృతివల్ల బాధాతప్త హృదయులైన మహిళలు తమ వ్యథను ధ్వని పూర్వకంగా, ప్రశ్నారూపంగా, దుష్టాంతాలుగా వ్యక్తీకరించుచూ నిరసనగళాన్ని వినిపించినట్లు" ఎక్కడా కనిపించదు. ఇంతటి విపరీత వక్రీకరణకు పాల్పడటం ఒకరకంగా సాహిత్యద్రోహమే కాదు పైత్యం కూడా. ఒక వేళ ఈ గాథలను బాధతప్త స్త్రీలు

వ్రాసుకొన్నవే, పురుషుని పేరిట ప్రచారించబడ్డాయి అంటూ భావించవలసి వస్తే- అది ఆనాటి సమాజంలో పురుషుడు స్త్రీ పట్ల చూపిన సహానుభూతిగా, ఉదాత్తగుణంగా అంగీకరించాల్సి ఉంటుంది. ఇక అందులో అసమనైతిక సంస్కృతి ఎక్కడున్నట్లు?

ఈ వ్యాసంలో వ్యాసకర్త వాత్స్యాయనుని కామసూత్ర పుస్తకం గురించి ప్రస్తావించారు. గాథాసప్తశతి, కామసూత్ర ఒకే కాలంలో రచింపకపోయినా, ఈ రెండు పుస్తకాలద్వారా ఆనాటి ప్రజలు "హాయిగా శృంగారం జరుపుకొన్నట్లు దానిగురించి ఏ శషభిషలు లేకుండా నోరారా మాట్లాడుకొన్నట్లు అర్ధం చేసుకోవాలి. "వాత్స్యాయన కామసూత్రం అనేది శృంగారేచ్ఛ తగ్గిపోయిన ప్రజలలో కామోద్దీపన కలిగించటానికి వ్రాయబడింది" అని వ్యాసంలో సూత్రీకరించటం అవగాహనా రాహిత్యం. ఇది చదవటానికే ఎబ్బెట్టుగా ఉంది. కామసూత్ర అనేది కామోద్దీపన కలిగించే సెక్సు బుక్కు కాదు. నిజానికి కామసూత్రలో 25% మాత్రమే శృంగారభంగిమలగురించిన వర్ణణలు ఉండి, మిగిలినదంతా మూడో పురుషార్ధ సాధనలో భార్య, భర్తల బాధ్యతలను నిర్దేశిస్తూ, దాంపత్యబంధాన్ని పటిష్టం చేయటానికి శృంగారం కూడా ఒక సాధనమని తెలియచేస్తుందని విశ్లేషకుల అభిప్రాయం. దాదాపు ఆ కాలానికే చెందిన కౌటుల్యుని అర్ధశాస్త్రం స్త్రీకి ఆస్థిహక్కు, విడాకుల హక్కు, భరణం హక్కు వంటి వివిధ హక్కులు కల్పించినప్పటికీ ఆమెను పుత్రుని ఉత్పత్తి చేసే సాధనంగానే చూసింది (సెక్స్ కోసం కాదు గమనించగలరు). బహుభార్యత్వం ఆమోదించబడింది. ఇది ఆనాటి సమాజరీతి. ఆ కాలానికి చెందిన సాహిత్యాన్ని అనుశీలనం చేసేటపుడు అప్పటి సమాజతీరుతెన్నులను దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి కదా! వ్యాసకర్త తాను చెప్పదలచుకొన్న విషయానికి తగ్గట్టుగా ఆ గాథలను ఎలా వక్రీకరించాలా అనేదానిపైనే శ్రద్ధ చూపారు తప్ప పెద్దగా అధ్యయనం చేసినట్లు కనిపించదు.

వ్యాసంలో ఈ గాథలు కోటి వరకూ ఉండేవని వాటినుంచి 700 హాలుడు సేకరించి సంకలనపరచాడని అన్నారు. కానీ ప్రస్తుతం మనకు లభించేవి వెయ్యి గాథలు మాత్రమే. 1870 లో వెబర్ అనే జర్మన్ పండితుడు 700 గాథల మూలప్రతితో పాటు జనబాహుళ్యంలో ఉన్న మరో 300 గాథల్ని సేకరించాడు. శ్రీ రాళ్ళపల్లి వారు 1931 లో ఈ వెయ్యిలోంచి కొన్ని ప్రక్షిప్తాల్ని, పునరుక్తుల్ని తొలగించి 700 గాథలను ఎంచి తెలుగులోకి అనువదించారు.

ఈ వ్యాసకర్త ఒక చోట -- "పతియే ప్రత్యక్ష్యదైవంగా భావించమని చెప్పిన కుటుంబసంస్కృతిలో ఒదిగిన స్త్రీ తన భర్త జుట్టును కాలివేలితో పెనచి

ఈడ్చుకుపోవాలనుకునేంత స్థితిలో కోపాగ్నికి గురి అవటానికి కారణం కుటుంబంలోని అసమనైతిక సంస్కృతి అని స్పష్టమవుతుంది" - అంటూ గొప్ప అపూర్వపరిశీలన చేసారు. స్త్రీలను అష్టవిధనాయికలు అంటూ విభజన చేసి, ఆయా రకపు స్త్రీలు ప్రవర్తించాల్సిన కొన్ని చేష్టలను నిర్ణయించి ఆ ప్రకారంగానే కావ్యనిర్మాణం చేయటం, అప్పటి సాహిత్యంలో కనిపించే ఒక ఆచారము, కావ్యలక్షణము. గాథాసప్తశతిలో కూడా వివిధ అష్టవిధనాయికలు వారికి నియోగింపబడిన పనులు చేస్తూ కనిపిస్తూంటారు. గాథాసప్తశతికి వ్యాఖ్యానం వ్రాసిన గంగాధర భట్టు, సాహిత్య మరియు శృంగార కావ్యాలను ఆధారం చేసుకొని ఈ గాథలలో కన్పించే వివిధ స్త్రీలను- ఖండిత, విప్రలబ్ద, విరహోత్కంఠిత, మానిని, స్వైరిణి, స్వాధీనపతిక, స్వయందూతి, కుట్టానీ, విరహిణి, ధూర్తా, కులట అంటూ వివిధ రకాలుగా విభజించాడు. పై గాథలో వర్ణింపబడిన స్త్రీని ఖండిత అంటారు. శ్రీకృష్ణుడంతటి వాడినే కాలితో తన్నించారు కవులు. అదికూడా అసమనైతిక సంస్కృతి అని అనగలరా? అలకాగృహాలలో, స్త్రీ తన సఖునికి నలుగురెదుటా ఇచ్చే గౌరవాన్ని ఇవ్వక్కరలేదన్న విషయాన్ని ఓ గాథాకారుడు చమత్కారంతో ఎలా వర్ణించాడో చూడండి.

మగడెంత బ్రతిమాలినప్పటికీ
తనకోపం తగ్గలేదన్న విషయాన్ని
ఆమె బహునేర్పుగా చెప్పగలదు
ఏకాంతమందిరంలో కూడా
మగనికి మర్యాదలు చేస్తోంది -- (88)

ఈ గాథను వ్యాసకర్త చదివి ఉంటే పై వ్యాఖ్యానం చేసి ఉండేవారు కాదేమో

గాథాసప్తశతిని తెలుగులోకి అనేకమంది అనువదించారు. 1931 నాటి శ్రీ రాళ్ళపల్లి అనంత కృష్ణ శర్మ , తరువాత 1944 లో శ్రీ గట్టి లక్ష్మి నరశింహ శాస్త్రిగారు చేసిన అనువాదాలు అంతర్జాలంలో దొరుకుతున్నాయి. 2012లో శ్రీ నరాల రామారెడ్డి, సంస్కృతమూలచ్ఛాయలను ఇస్తూ, గాథాత్రిశతి పేరిట మూడు వందల గాథలను తెనిగించారు. ఇటీవలి కాలంలో శ్రీ దీవిసుబ్బారావు తెలుగులోకి గాథాసప్తశతిని అనువదించారు. ఇవి ప్రస్తుతం మార్కెట్లో లభించవచ్చు. ప్రముఖ కథకుడు శ్రీ తల్లావఝ్ఝుల పతంజలిశాస్త్రి గారు కొన్ని గాథలను అనువదించారు. కులబాలదేవుడు, గంగాధరభట్టు, శ్రీ మధురనాథ శాస్త్రి వంటి పండితులు

గాథాసప్తశతిపై టీకలు వ్రాసారు. శ్రీ ఇంద్రగంటి శ్రీకాంత శర్మ కొన్ని సప్తశతి గాథలను కథలుగా మలచి వ్యాఖ్యానించారు. ఎవరైనా ఒక ప్రాచీన గ్రంథంపై ఒక పరిశోధనాత్మక వ్యాసం వ్రాసేముందు దానిపై వచ్చిన వివిధ రచనలను అనుశీలన చేసి వ్రాయటం ధర్మం. కానీ ఈ వ్యాసకర్త అలాచేసినట్లు అనిపించదు. వ్యాసంలో వాసిరెడ్డి వెంకటసుబ్బయ్య గారి అనువాదం గురించి మాత్రమే ప్రస్తావించటం అలాంటి అనుమానానికి తావిస్తుంది. పరిమిత జ్ఞానంతో వ్యాఖ్యానాలు, తీర్మానాలు చేయటం సాహసమే!

ఈ వ్యాసాన్ని ముగిస్తూ -- "సంధ్యవార్చాలనుకొన్న శివుడు జలభరాంజలి యందు గౌరీ మొహం కనబడేసరికి మంత్రజపం కూడా మరచి మోవిని అటు ఇటు కదిపాడని ముగిస్తూ ఆనాటి పురుషులు భోగలాలసతో ధార్మిక కర్మాచరణలను కూడా మరచి పోయారని గ్రంథాన్ని ముగింపుచేయటంతోనే హాలుడు సమాజస్థితికి అద్దం పట్టాడని అర్ధం అవుతుంది" -- అంటారు వ్యాసకర్త. ఇంతకన్నా అన్యాయమైన భాష్యం మరొకటి మనం ఎక్కడా చూడలేం. వ్యాసకర్త మాటలకు హాలుణ్ణి తోడు తెచ్చుకోవటం మరీ వెటకారం.

గాథాసప్తశతి మొదటి మరియు చివరి గాథలు శివస్తుతికి సంబంధించినవి. ఇక్కడ ఉదహరింపబడిన గాథకు శ్రీ దీవి సుబ్బారావు గారి అనువాదం ఇలాఉంది

సంధ్యవార్చేటప్పుడు దోసిటజలంలో
గౌరి ముఖం ప్రతిఫలించటం చూసి
మంత్రం మర్చిపోయి
ఊరికే పెదాలు కదుపుతున్న
శివుడికి నమస్కరించండి 7-100

ఈ గాథలో కవి చమత్కారమంతా దోసిటజలంలో గౌరి ముఖం ప్రతిఫలించటం వద్ద ఉంది. ఎందుకంటే శివుడు అర్ధనారీశ్వరుడు కనుక. శరీరంలో సగభాగమై ఉన్న గౌరీదేవి మొఖాన్ని అంజలిజలాలలో చూడగానే శివుడు మంత్రం మరచిపోవటానికి కారణం "భోగలాలస" కాదు ప్రేమ అనురాగము. అది ఆ ఆదిదంపతుల దాంపత్యరహస్యం. భార్యాభర్తలంటే ఒకరిలో ఒకరు లీనమై ఆదిదంపతుల్లా కలసిమెలసిజీవించాలని ఆ గాథాకారుడు కోరుకొంటున్నాడు. అంతటి ప్రేమమూర్తి అయిన శివునికి నమస్కరించమంటున్నాడు. ఇదొక మంగళస్తుతి. మొత్తం గాథలోని చమత్కారాన్ని, ధ్వనిని, భక్తిని వదిలేసి "ఆనాటి ప్రజలు భోగలాలసులని,

విచ్చలవిడి సమాజానికి హాలుడు అద్దంపట్టాడని" అనటం ఎంతవరకూ భావ్యమో వ్యాసకర్తే ఆలోచించుకోవాలి.

డా. జె. కనకదుర్గ గారి వ్యాసంలోని మిగిలిన గాథల ఉటంకింపు, వాటి ద్వారా చేసిన తీర్మానాలు దాదాపు ఇదే స్థాయిలో ఉన్నాయి. (గాథలను ఉటంకించేటపుడు నంబరు ఇవ్వటం సాంప్రదాయం. దీనిని వ్యాసకర్త పాటించలేదు). ఈ గాథలలో ప్రోషితపతికలబాధలు అనేకచోట్ల కనిపిస్తాయి (భర్త దేశాంతరం వెళ్ళగా అతని రాకకోసం ఎదురుచూసే భార్యను ప్రోషితపతిక అంటారు) . అలాంటి ఒక గాథలో

చెలీ! నిజం చెప్పు
అందరికీ ఇలానే జరుగుతుందా?
మగడు దూరదేశమేగినపుడు
భార్య గాజులు పెద్దవవుతాయా? (453)

అని ఓ ప్రోషితపతిక ప్రశ్నిస్తుంది. ఇలాంటి గాథలలో- ధ్వనిని, కరుణరసాన్ని, భర్తగురించి చిక్కిపోయేంత బెంగపెట్టుకొన్న ఆ స్త్రీ అనురాగాన్ని, ఆనాటి రాజకీయ ఆర్థిక, కుటుంబ పరిస్థితులను చూడాలి తప్ప- భార్యని ఒంటరిని చేసేసి దూరదేశాలలో వ్యాపారాల పేరుతో భర్త సుఖిస్తున్నాడని ఆరోపించటం ఎంతవరకూ సమంజసం?

గాథాసప్తశతిలో శృంగార రస ప్రధాన గాథలు ఎక్కువగా ఉన్నప్పటికీ, అంతకు మించిన సౌందర్యం, తాత్వికత కలిగిన ఇతర గాథలు కూడా ఉన్నాయి. గాథాసప్తశతి ధ్వని ప్రధాన కావ్యం. అనేక వ్యాఖ్యానాలకు ఆస్కారం ఉండే కావ్యం. అయినప్పటికీ వ్యాసకర్త ప్రతిపాదించినట్లు ఇదేమీ అసమనైతిక సంస్కృతికి అద్దం పట్టే రచన కాదని, వివిధ గాథలు ఆనాటి స్త్రీ పురుషుల అన్యోన్యతను చూపుతాయిని జాగ్రత్తగా గమనిస్తే తెలుస్తుంది - ఉదాహరణకు ఓ స్వాధీన పతికకు కోపం వచ్చినపుడు ఆ భర్త ఏంచేసాడో చూడండి--

పాదాలు పట్టుకొని
బతిమాలుతున్న భర్త వీపునెక్కి
చిన్నకొడుకు తైతెక్కలాడుతుంటే
అంత కోపంలోనూ ఆమెకు నవ్వాగలేదు (11) --

ఇందులో అసమనైతిక సంస్కృతి ఉందా లేక దాంపత్యజీవితాన్ని హాయిగా మలచుకోవటం ఉందో డా. జె. కనకదుర్గ గారే చెప్పాలి.

10, October 2016

కవిత్వంలో కరుణరసం

"శృంగారే విప్రలంభాఖ్యే కరుణే చ్ ప్రకర్షవత్
మాధుర్య మార్ద్రతాం యాతియత స్త్రాధికం మనః"

సంయోగశృంగారంలో కంటే విప్రలంభ శృంగారమునందు దానికంటే కరుణమునందు, మనసు ఆర్ధ్రత పొంది ఎక్కువ మాధుర్యాన్ని అనుభవిస్తుంది అని అర్థం. అన్ని రసములలో కరుణరసము ఉత్తమోత్తమైనదని అంటారు. భవభూతి "కరుణరసం ఒక్కటే రసం, మిగిలిన రసాలన్నీ దాని భేదాలే" అని అంటాడు. ఆ తరువాత స్థానాలు విప్రలంబ శృంగారానికి, సంయోగ శృంగారానికి ఇవ్వబడ్డాయి.

ఇక్కడ శృంగారమంటే భౌతికమైనదే అవ్వక్కరలేదు, లౌకిక కాలుష్యము కాక శాంతిమయమైన ఆనందంగా కూడా భావించవచ్చు.
మరోలా చెప్పాలంటే ఈ మూడు రకాలను ఇలా కూడా అనుకోవచ్చు.
అనుకొన్న లక్ష్యాన్ని సాధించినట్లు చెప్పే కవిత్వం (సంయోగ)
లక్ష్యాన్ని స్వప్నిస్తూ ఒకరకమైన విరహాన్ని అనుభవిస్తూ చెప్పే కవిత్వం (విప్రలంబ)
కవితా వస్తువు పట్ల సానుభూతి లేదా సహానుభూతిని వ్యక్తీకరిస్తూ కరుణరసార్ధ్రంగా చెప్పే కవిత్వం. (కరుణ)
ఈ మూడు వర్గాలకు చెందిన మూడు కవితలను పరిశీలిద్దాం.

1.
ఉదయగీతం
దినం యవ్వనంతో ఉన్నవేళ
పెదవులు హృదయ రహస్యాల్ని
దాచలేవు.
జాజుల వాసనకు తనువు
సాంద్రరూపమౌతుంది.
ప్రణయ తేజం దేహాల్ని
ప్రకాశింపచేస్తూంటే,

జ్వలిస్తూ, దహిస్తూ,
తపిస్తూ, తరిస్తూ
వలపుల కొలిమిలో
జంటగా ద్రవించటం
సృష్టి రహస్య చామరం.

పై కవితలో ఓ ఉదయపు పూట శృంగారభావం ఉప్పొంగటం, జంటగా ద్రవించే సృష్టిరహస్య క్రియ చామరమై హాయినివ్వటం ధ్వన్యాత్మకంగా వ్యక్తమయింది.

2.

వస్తావా?
చీకటి దుప్పట్లో దూరి
దేహ దీపాల్ని
వెలిగించుకొందాం
రాత్రి హార్మోనియంపై
మోహపరిమళాల రాగాల్ని పలికిద్దాం
శీతవేళకు చిక్కకుండా
వేడి శ్వాసల్ని కప్పుకొందాం
ఒక సమాంతర కాలంలోకి
అనంతంగా ప్రవహిద్దాం
వస్తావా!

ఇక్కడ కలయిక కోసం స్వప్నించటం కనిపిస్తుంది. వియోగంలో ఉన్న హృదయం సంయోగాన్ని కోరుకొంటోంది. ఈ కవితలో వ్యక్తమయింది శృంగారేతరమైన తీవ్రమైన వాంఛగా కూడా అన్వయించుకోవచ్చు.

3.

పుట్టిన మూడునెలలకే కనుమరుగైన చిన్నారి శిశువు గురించి వ్రాసిన కవిత ఇది (కొంతభాగం)

//చిన్నప్పుడు గోటింబిళ్ళ ఆటకోసం
చిన్ని చిన్ని గోతులు తవ్వుకున్న మేము
ఈ చిన్నారి శిశువు కోసం తవ్విన గోతిని చూసి
వానలకు పైవర వరకు ఉబికొచ్చిన నూతి నీటిలా

దుఃఖం జీవితపు ఇంతపై పొరల్లోనే ఉంటుందనుకోలేదు
అంతా అయ్యాక తలో గుప్పెడు మట్టి వెయ్యమంటే
చేతులుండీ ఎవరికీ చేతులు రాలేదు
యింకా పిడికిలి విప్పని వాడి మీద
పిడికిలి మట్టి వెయ్యమని
క్రూరవిధి ఈ రోజు మమ్మల్ని శపించింది
చివరికి గుట్టపోసిన చిట్టి సమాధి మట్టిని
అటూ ఇటూ సర్దుతున్న నెపంతో
ఆ పెదనాన్న స్పృశిస్తున్నది
నిదురించిన ఆ చిన్ని ముద్దునేనని ఎందరికి తెలుసు?
నిన్నటిదాకా కేరింతలతో వాడూగిన ఉయ్యాల
ఈ రోజు తూర్పుగాలికి ఊరకనే వూగుతోంది
మా శూన్య హృదయాల్లాగే
ఎప్పటిలాగే
తెల్లవారు జామున
అలవాటుగా ఆ తల్లి బిడ్డకోసం
పక్కను తడిమితే
ఆమె ఖాళీచేతులను ఓదార్చే ధైర్యాన్ని ఎవరికుంది? (నిదురించిన చిన్నముద్దు-శిఖామణి)

కరుణ రసం చిప్పిల్లాలంటే కొంత మానసికవాతావరణాన్ని సిద్ధం చేయాలి. అందుకు మూర్తచిత్రాల కల్పన అవసరమౌతుంది. అలా ఒక ఉద్విగ్న స్థితి ఏర్పడ్డాకా కవి ఒక్కో దృశ్యాన్ని విప్పుకొంటూ వస్తాడు.

పై కవితలో చిన్నప్పటి గోటిబిళ్ల తవ్వుకొన్న గోతుల్ని చిన్నారికోసం తవ్విన పెద్దగా లోతులేని గోతితో పోల్చాడు కవి. దాన్ని తీసుకెళ్ళి మరలా వానాకాలంలో పైవరకూ వచ్చిన నూతి నీళ్ళతో పోలుస్తాడు. ఇక్కడ హృదయంలోంచి కళ్ళలోకి ఏదో దుఃఖప్రవాహం పెల్లుబుకుతున్నది అనే భావన అప్రయత్నంగానే పాఠకుని మదిలో స్ఫురిస్తుంది.

"పెదనాన్న/కవి స్పృశిస్తున్నది చిన్నిముద్దునే" అంటూ చెప్పిన ఆ పదచిత్రం, సాహిత్యంలో అత్యుత్తమ మూర్తభావచిత్రంగా కొనియాడబడే కాళిదాసు "గ్రీవాభంగాభిరామం........... శ్లోకం సరసన స్థానమీయదగ్గది.

ఆమె ఖాళీ చేతులను ఓదార్చే ధైర్యం ఎవరికుంది అంటాడు కవి. ఖాళీ జీవితం/హృదయం అనడు. ఆ వాక్యాలవద్ద సహృదయుని హృదయం ద్రవించకమానదు.
కరుణ రసాన్ని పండించటటానికి గొప్ప ప్రతిభ, వ్యుత్పత్తి, అభ్యాసాలు కావాలి. లోతులేని వాక్యాలద్వారా కరుణరసం పలకదు.

"కరుణముఖ్యం" అని అందుకనే ఇస్మాయిల్ అన్నది . కరుణరసం ఉత్కృష్టమైనదిగా కొనియాడబడింది. ఉత్తమకవిత్వానికి చిరునామాగా నిలుస్తుంది ఎప్పటికీ.

OCTOBER 19, 2016

భూమికి పుట్టినరోజు"   జరిపే ఆకెళ్ల రవి ప్రకాష్ కవిత్వం

'కవిత్వం అనేది ఒక ఉత్పత్తి కాదు అదొక ప్రయాణం' అనే సత్యాన్ని తెలిసిన కవి శ్రీ ఆకెళ్ల రవిప్రకాష్. మూడు దశాబ్దాలుగా కవిత్వంతో సహచరిస్తున్న రవిప్రకాష్ తాజా కవిత్వ సంపుటి పేరు "భూమి పుట్టినరోజు". రవిప్రకాష్ కవిత్వం స్వేచ్ఛగా, సౌందర్యవంతంగా, తేటగా ఉంటూనే ప్రతి వాక్యం వెనుకా లోతైన అంతర్వీక్షణ, నిశిత దృష్టి, జీవన తాత్వికత పొటమరిస్తూంటాయి.

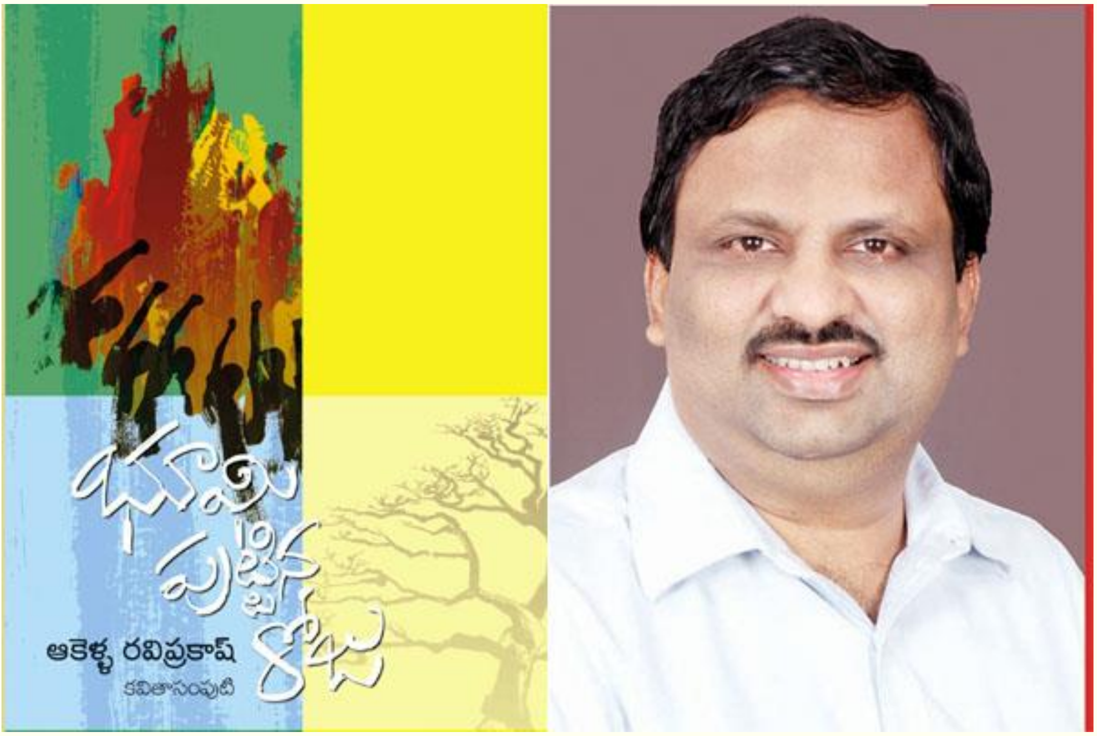

కవిత్వానికి కళాత్మకత, నూత్నదృష్టి రెండు నేత్రాల వంటివి. చక్కని నిర్మాణము, భావ పుష్టి, సందర్భోచిత అలంకారప్రయోగం లాంటివి కవితావస్తువును కళాత్మకం చేస్తాయి. అందరకూ పరిచితమైన విషయాన్నే చెపుతున్నప్పటికి దానిని ఒక నూతన దృష్టితో వ్యక్తీకరించటం మంచి కవిత్వ లక్షణం. దాన్ని చదివిన ప్రతిఒక్కరు ఇది నాకొరకే చెపుతున్నాడీ కవి అని ఉద్వేగపడాలి. ఈ రెండు లక్షణాలు రవిప్రకాష్ కవిత్వంలో పుష్కలంగా కనిపిస్తాయి.

రవిప్రకాష్ కవిత్వంలో మామూలు దృశ్యాలు గొప్ప సౌందర్యచిత్రాలుగా రూపుదిద్దుకోవటం అనేక కవితలలో చూడవచ్చు.

రాత్రి పక్షి ఆకాశాన్ని
చిట్టచివరి గుటకలో
ఎలా మింగేస్తుందో చూడు (రైలు ప్రయాణం)

పూర్తిగా చీకటి పడి ఆకాశం కనిపించకుండా పోయింది అనే దృశ్యాన్ని గొప్ప ఇమేజెరీతో సౌందర్యమయం చేస్తాడు.

సగం తీరం మీదా
సగం రాళ్లమీదా
ఆరేసిన తెల్లని ఎండ దుప్పటి (మధ్యాహ్నం)

తెల్లని తీరంపైనా, నల్లని రాళ్లపైనా ఎండ ఒకేలా, తెల్లగా ప్రకాశిస్తుంది. ఎండను దుప్పటిగా పోల్చటం అందమైన ఊహ.

కవితను చివరివాక్యాలలో అనూహ్యమలుపు తిప్పటం రవిప్రకాష్ కవిత్వలక్షణం. ఇది చాలా కవితలలో కనిపిస్తుంది. అంతవరకూ కవిత ఏదోమామూలు వైయక్తిక ఘటనను వర్ణిస్తున్నట్లుంటుండి ఒక్కసారిగా గంభీరతను సంతరించుకొంటుంది. "పాప మనసు" కవితలో ఆసుపత్రిలో ఒక పాప అదేపనిగా ఏడుస్తుండటం కవితా వస్తువు. ఏవరూ ఊరుకోబెట్టలేకపోతున్నారు, ఏవో పూర్వజన్మ జ్ఞాపకాలు కావొచ్చట, పాపమనసు నిద్రాతీరంలోకి కరగటంలేదట, రాగాలన్నీ విషాదమయ్యాయి, రంగులన్నీ దుఃఖవర్ణంలోకి ఇంకిపోయాయి అంటూ అనేక వర్ణనలతో ఆ దృశ్యాన్ని, దాని వెనుకున్న ఉద్వేగాలను అద్భుతంగా పలికిస్తారు. ఇక ఆ కవిత చివరవాక్యాలు ఇలా ముగుస్తాయి

దివారాత్రాల బేధాన్ని మర్చిపోయి
ఆగకుండా రోదిస్తున్న సముద్రంలా
పాప మనసు/ (పాప మనసు)

కవితముగియగానే ఆలోచనలు ఒక్కసారిగా రెక్కలు విప్పుకొంటాయి. ఇంతకీ పాప ఎవరు? సముద్రమా, కాలమా, జీవితమా, కవి దుఃఖమా అంటూ అనేక కిటికీలు తెరచుకొంటాయి. ఇస్మాయిల్ గారు అన్న "తెరుచుకొన్న పద్యం" అంటే ఇదేననిపిస్తుంది.

ఈ సంపుటిలో వివిధ శీర్షికలతో లఘుకవితలను వ్రాసారు ఇది శిల్ప పరమైన విశేషంగానే భావించాలి ఎందుకంటే ఈ ప్రక్రియకో పేరు పెట్టి ఖ్యాతి నొందాలనే ఉద్దేశం కనిపించదు. వానాకాలం పద్యాలు, విమాన పద్యాలు, ప్రశ్నలు, విశాఖనగర పద్యాల శీర్షికలతో ఉన్న కవితలలో ఈ రీతి కనిపిస్తుంది.

ఎవరూ నడవని రోడ్లమీద
నడుస్తూ వర్షం (వానాకాలం పద్యాలు)

భోరున పడే వానను గమనిస్తే, వాన జల్లు రోడ్డుపై ఒక్కోసారి ధారల పాదాలతో ముందుకు కదులుతూన్నట్లు అనిపిస్తుంది. చాలా సున్నితమైన పరిశీలన ఇది.

రవి ప్రకాష్ "విమాన పద్యాలు" పేరుతో వ్రాసిన కవితలలోని వర్ణనలు కూడా అంతే హృద్యంగా ఉంటాయి.

ఆకాశంలో ఒకడే చంద్రుడు
సముద్రం మీద వేల లక్షల చంద్రుళ్ళు – ఈ లోకానికి చంద్రుడొక్కడే కానీ సాగరతరగలపై ప్రతిబింబించే లక్షల చంద్రుళ్ళను చూడాలంటే విమానం కిటికీ పక్క సీటు దక్కించుకోవాల్సిందే.

వీధి దీపాల్ని మెళ్లో వేసుకుని
మాయా ద్వీపంలా వెలుగుతూ నగరం – అనే విమానపద్యంలో "మాయా ద్వీపం" అన్న ఒక్క పదంతో నగరాన్ని- పుర్రెలు మెడలో ధరించిన రాక్షసునిగా ధ్వనింపచేస్తారు.

నగరం అంటే రవిప్రకాష్ కు లౌల్యం. నగరం అంటేనే కొత్త స్వరాలు, కొత్త ఘర్షణలు, కొత్త అనుభూతులు. ఇవే కదా కవిత్వానికి ముడిసరుకు. తన ప్రతి సంపుటిలోను నగరం పై నాలుగైదు కవితలు ఉంటాయి. "ఇసక గుడి" సంపుటిలో పాండిచేరి నగరంపై వ్రాసిన పెద్దకవిత, ఈ సంపుటిలో మద్రాసు నగరంపై వ్రాసిన "మద్రాసులో ఒక రాత్రి" అనే కవిత అన్నింటిలోకి మకుటాయమైనవిగా చెప్పుకోవచ్చు. ప్రతికవితలోను నగరం కొత్తగా దర్శింపచేయటం కవి ప్రతిభ.

కవిత్వం ఉద్వేగాలకు అక్షరరూపం ఇస్తుంది. ఇది మనుషుల్ని దగ్గరచేస్తుంది. ఒకరి పట్ల ఒకరికి దయ ప్రేమ కరుణ లాంటి అనుభూతులు కలిగింపచేస్తుంది. మానవ సంబంధాలను పటిష్టపరుస్తుంది. ఈ సంపుటిలోని అనేక కవితలు మానవ సంబంధాలలోని ఆర్ధతను నిండారా ఆవిష్కరిస్తాయి.

"నాన్న ఉంగరం" కవితలో పద్దెమిదేళ్ళక్రితం గతించిన తండ్రిగారి ఉంగరాన్ని తను ప్రస్తుతం ధరించటం పై వ్రాసిన కవితలో...

జాలరి వలల చుట్టూ
గాఢమవుతున్న సాయింత్రపు నీడలా
నాన్న మౌనాన్ని కూడా

తనలోకి ఇముడ్చుకుంటుంది వుంగరం//
చిత్తం ఇసక తీరం మీద
మెత్తగా జారిపడిన పండుటాకులా
వెచ్చగా స్పర్శిస్తూవుంటుంది వుంగరం – (నాన్న వుంగరం).

నాన్న ఉంగరాన్ని ధరించటం అంటే ఆ తరాన్ని, ఆ తరపు బాధ్యతల్ని వెచ్చని స్పర్శగా దాల్చటమే. ముందు తరానికి వారసులుగా మనం కొనసాగించాల్సిన పారంపర్యతకు ఉంగరాన్ని ప్రతీకగా చేస్తున్నాడు కవి. తాను కూడా గాఢమవుతున్న సాయింత్రాన్ని చేరుకొంటున్నాను అనే స్పృహ ధ్వనిస్తుంది కవితలో. ఇదొక పునరావృత క్రీడ.

"జీవనదీ ఆరు ఉపనదులు" కవితలో "ఆడవాళ్లందరినీ వంటింట్లోకి /వెళ్లడాన్ని నిషేధించి /మనందరినీ పాలించమంటే /ఈ భూప్రపంచం /ఎంత మార్ధవంగా /ఎంత సున్నితంగా /ఎంత దయగా /ఎంత నిర్భయంగా /మారిపోతుందో చూడాలని ఉంది" అంటాడు. ఇది స్త్రీల సామర్ధ్యం పట్ల, స్త్రీలకు దక్కాల్సిన సాధికరత పట్ల కవికి ఉన్న సహానుభూతిని పట్టిచూపుతుంది.

ఊరినుంచి వస్తూ బహుమతులు తెచ్చే తండ్రిని గుర్తుచేసుకుంటూ వ్రాసిన "నాన్న జ్ఞాపకం" ; ఆవిర్లు గక్కే వంటల్ని వడ్డించే అమ్మను తలచుకొంటూ వ్రాసిన "వంటిల్లు" ; తన సహాధ్యాయి మరణంపై వ్రాసిన "సూర్యుని మరణం" లాంటి కవితలలో మానవసంబంధాలు కరుణాత్మకంగా వ్యక్తీకరించబడ్డాయి.

ఈ లోకంపైనా, మనుషులపైనా, మనో వేదనలపట్లా, మానవ సంబంధాలపైనా అవ్యాజమైన అనురక్తే రవిప్రకాష్ కవిత్వ తత్వం. మానవాళిపై అచంచలమైన ప్రేమ అనేక కవితల అంతఃసూత్రం.

మానవాళి మొత్తం
ఒకే దేశంగా ఒకే మతంగా ఏకమయ్యి
ఒకర్ని పాలించాలనుకునే వాళ్లనీ
ఒకర్ని నియంత్రించాలనుకునే వాళ్ళనీ
భూగోళం మీంచి ఖాళీ చేసి
పంపాల్సిన రోజు
ఒకరోజు తప్పక వస్తుంది
ఆ రోజు కోసం మళ్ళీ

భూమి పుట్టిన రోజు కోసం

ఎదురుచూస్తూ – (భూమి పుట్టిన రోజు) అనే వాక్యాల ద్వారా– కవి యుద్ధాలు, నియంతలు, అడ్డుగోడలు లేని వసుధైక కుటుంబాన్ని స్వప్నిస్తున్నాడని అర్ధమౌతుంది.

ఈ క్రమంలో శాస్త్రీయత, మేధలను, కవి కలలు, ఊహలు డామినేట్ చేస్తున్నట్లు అనిపించినా ఇది ఒక బృహత్ స్వప్నం. ఎంతవరకూ వాస్తవలోకంలో జరుగుతుందో తెలియదు కానీ ప్రతి మనిషి మనోలోకంలో ఈ స్వప్నం సాకారం అయిన రోజు ఈ భూమికి నిజంగా పుట్టిన రోజే అవుతుంది.

రవిప్రకాష్ భావుకుడు, మానవతావాది, గజిబిజి జీవితంలోని సౌందర్యాన్ని ఒడిసిపట్టుకోగలిన బాహ్యనేత్రం; చిక్కులు పడిన ఆలోచనలల్లో మెరుపులా కనిపించి మాయమయ్యే జీవనతాత్విక వ్యాఖ్యానాన్ని దర్శించగలిగే అంతర్నేత్రం కలిగినవాడు, కవిత్వానికే కట్టుబడిన నైష్టికుడు.

ఈ పుస్తకానికి డా.రవూఫ్ ముందుమాట వ్రాసారు. కవితలకు శ్రీ గిరిధర్ వేసిన చక్కని చిత్రాలు కవితాత్మకు అలంకారంగా ఉన్నాయి. మంచి, సాంద్రమైన కవిత్వాన్ని ఇష్టపడేవారికి భూమిపుట్టిన రోజు తప్పక నచ్చుతుంది.

(ఈ వ్యాసం కవిసంధ్య పత్రికలో ప్రచురింపబడినది. ఎడిటర్ గారికి ధన్యవాదములు)

DECEMBER 4, 2019

సామాజికానుభూతుల సమ్మేళనం – శ్రీ వింజమూరి అచ్యుత రామయ్య "అమ్మ పుట్టిన ఊరు"

శ్రీ వింజమూరి అచ్యుతరామయ్య గారి కవిత్వం చాలా సరళంగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తుంది కానీ గాఢమైన భావాలను నింపుకొని ఉంటుంది. వైయక్తిక అనుభవాలను కవిత్వీకరించటం కత్తిమీద సాములాంటిది. ఒకప్పుడు కథ, పాత్రలచిత్రణ, కవిత్వం ఒకదానినొకటి పెనవేసుకొని ఉండేవి. ఆధునిక కాలానికి వచ్చేసరికి కథ, నాటకీయత వేరుపడి స్వతంత్రంగా మనుగడసాగిస్తున్నాయి. వర్ణణలు, భావనలు మాత్రమే ఆధునిక వచన కవిత్వానికి మిగిలాయి.

"కవిత్వం పాలు ఎక్కువై కథాంశ ప్రాముఖ్యం తగ్గుతున్న కొద్దీ పాఠకుల, శ్రోతల పరిధి తగ్గుతూ ఉంటుంది" – అంటారు ప్రముఖ విమర్శకులు శ్రీ పెన్నా శివరామకృష్ణ.

ఇలాంటి నేపథ్యంలో కథనాత్మకతను వదలకుండా కవిత్వం చెప్పిన కవులను పాఠకులు నెత్తిన పెట్టుకొంటున్నారన్నది ఒక చారిత్రిక సత్యం. అది రూమీ కావొచ్చు, బుకోవ్ స్కీ కావొచ్చు, శ్రీశ్రీ కావొచ్చు, తిలక్ కావొచ్చు, శిఖామణి కావొచ్చు, కొంతవరకూ శివారెడ్డిగారు కావొచ్చు. శ్రీవింజమూరి అచ్యుత రామయ్య గారి కవిత్వం కూడా ఆ కోవలోకే చెందుతుంది.

ఈ పుస్తకంలో రంగురాళ్ల తవ్వకంపై వ్రాసిన "అడవినుండి రాస్తూ" ; హైవేల పక్కన పడుపువృత్తి సాగించే వారిపై వ్రాసిన " మైలురాయి" ; 2001 లో గుజరాత్ లో భుజ్ ప్రాంతంలో వచ్చిన భూకంపం పై వ్రాసిన "భూగందరగోళం" ; పరీక్షహాలులో విద్యార్థులు పరీక్షలు రాసే క్రమాన్ని వివరిస్తూ వ్రాసిన "భవిష్యత్ పుస్తకం" ; లాంటి అనేక కవితలు కథనాత్మకంగా సాగుతూ గొప్ప జీవనపార్శ్వాలను వ్యక్తీకరిస్తాయి.

చాలామంది కవులు తాము జీవిస్తున్న జీవితాలను విస్మరిస్తూ, పెద్ద పెద్ద సిద్ధాంతాల వెనుక, రాజకీయాల వెనుక నిలబడి కవిత్వం రాస్తారు. రాజకీయాలు, సిద్ధాంతాలకు కాల పరిమితి ఉంటుంది. కానీ మనిషి జీవితం ఒక నదీప్రవాహం. ఒక సతతహరితారణ్యం. దీన్నే ఇస్మాయిల్ గారు " క్షణక్షణం మనల్ని ప్రత్యక్షంగా తాకే అనుభవాలూ, వాటి స్పందనలూ, జీవితాన్ని జీవనపాత్రంగా మార్చే అనంతమైన అనుభూతులూ, ఇవి కాక కవిత్వానికేవీ అర్థం?

అంటారు. శ్రీవింజమూరి అచ్యుత రామయ్య గారి కవిత్వం జీవితాన్ని దాటి సాముచేయదు. ఆయనకు ఎదురైన చిన్న చిన్న అనుభవాలకు అక్షరరూపమిచ్చారు. ఆ అనుభవాలను మనలోకి ప్రసరింపచేసి అనుభూతింపచేసారు. అనుభూతి ప్రధానంగా వ్రాసిన కవిత్వం చదువరిలోకి చొచ్చుకొని పోతుంది. కవితో, పాఠకుడు మమేకం కావడం కన్నా సాహిత్యానికి మరే ఇతర ప్రయోజనం ఉంటుందీ?

ఈ పుస్తకం పేరు “అమ్మ పుట్టిన ఊరు” . ఎంత ఆత్మీయంగా ఉంది. శిఖామణి గారు ముందుమాటలో అన్నట్లు అమ్మమ్మ గారి ఊరు అనికూడా అనొచ్చేమో… కానీ అమ్మపుట్టిన ఊరు అన్న పేరులో మానవసంబంధాల పరిమళం మరింత వీస్తోంది. అదే పేరుతో ఉన్న కవిత నాకెంతో ఇష్టమైనది. అమ్మ పుట్టినఊరికి వెళ్ళడమనే అనుభవం వైయక్తికమైనది. ఒక్కొక్కరికి ఒక్కొక్క రకమైన అనుభవాలు, అనుభూతులు ఉంటాయి.

శిఖామణి గారు తెలుగు సాహిత్యంలో “అమ్మలేని కవి” . ఆయన ఇలాంటి కవిత వ్రాయగలరా? మా అమ్మగారిది కూడా యానమే. నేను రాయగలనా? ఎప్పటికీ రాయలేకపోవచ్చు. ఒకవేళ రాసినా భౌగోళిక, సాంస్కృతిక నేపథ్యాలు ఒక్కొక్కరికీ విభిన్నంగా ఉంటాయి.

ఆ కవిత ప్రారంభమే –

డింగి బుడింగు మందీ అంటే

అమ్మతో పాటు అంతా కాలువలో గల్లంతే --- అంటూ మొదలౌతుంది. పరవళ్ళుతొక్కుతూ ప్రవహించే కాలువను డింగి లో దాటుతూ అమ్మపుట్టిన ఊరికి వెళ్ళే భౌగోళిక నేపథ్యం అందరికీ ఉండకపోవొచ్చు.

ఇక ఈ కవితలో కనిపించే – మామిడికాయల పచ్చళ్ళు, మండువా ఇల్లు, బెల్లపు ఆవకాయ, పాలు కాయగా పాత్రకు అడుగున అంటుకొన్న గోకుడు, దాలిమీద కాగిన దోరపాల మీగడ, అరుగుపై కూచుని ఆలపించే భజగోవింద గీతాలు, అన్నంలో అద్దుకునే అప్పడాల పిండి – లాంటి వివిధ అంశాలకు ఒక సాంస్కృతిక నేపథ్యం ఉంది. కొన్ని కుటుంబాలలో కనిపించే సాంప్రదాయిక వారసత్వం కనిపిస్తుంది. ఇలాంటి వైయక్తిక అంశాలను ప్రస్తావించటం లో ఏ సాహిత్యప్రయోజం ఉందీ అది ఉత్త నాస్టాల్జియా కాదా అంటారు కొంతమంది. ఎందుకంటే నాస్టాల్జియా ను తెలుగు విమర్శకులు ఒక నిషిద్ధ వస్తువుగా పరిగణిస్తారు. నిజానికి కవిత అక్కడితో ఆగిపోయి ఉన్నట్లయితే పై వర్ణణలు అన్నీ నాస్టాల్జియాగాను, మొత్తం కవితను పాత తలపోతల వ్యవహారంగాను అనుకోవచ్చు. శ్రీవింజమూరి అచ్యుత రామయ్య గారు ప్రతిభావంతులు. కవిత్వం ఎక్కడ ఉంటుందో తెలిసినవారు. అక్కడ నిలిచి కవిత్వాన్ని వ్యాక్యాలలోకి ఆవాహింపచేయగల శక్తికలిగినవారు.

ఆ తరువాత వాక్యాలలో అమ్మపుట్టిన ఊరికి కాలానుగుణంగా వచ్చిన మార్పులను చెపుతారు. మండువాలోగిలి ఇల్లు కొట్టుకుపోయిందట, అమ్మమ్మ ఊరు ఆక్సిజన్ లేని ఖాళీ సిలిండర్ లా ఉందట, అప్పడాల మాదిరి కుటుంబ వ్యవస్థ ముక్కలయిందట కొసమెరుపుగా అమ్మమ్మ ఊరు అమెరికాలో అంతర్భాగం అయింది అంటారు. ఈ రెండో భాగం వల్ల ఈ కవిత గొప్ప ఉదాత్తతను సంతరించుకొంది. సమకాలీన వాస్తవికతను ప్రతిబింబిస్తోంది. ఇంకా చెప్పాలంటే కొన్ని కుటుంబాలలో గత మూడు దశాబ్దాలుగా వచ్చిన సాంస్కృతిక మార్పులను రికార్డు చేసింది. ఉదరపోషణార్ధమో, ఉజ్వల భవిష్యత్తు కొరకో పిల్లలు, ఉన్నఊరిని, కన్న తల్లిదండ్రుల్ని విడిచి పొరుగూర్లకు పోవటం మానవసంబంధాల కోణంలో ఆలోచిస్తే ఒక విషాదం. మానవ విషాదాన్ని కవి తప్ప మరొకరు రికార్డు చేయరు. ఆ విధంగా “అమ్మపుట్టిన ఊరు” తెలుగునాట గడచిన రెండు, మూడు దశాబ్దాలలో కాస్త చదువుకొన్న కుటుంబాలలో నెలకొన్న విషాదాన్ని అద్భుతంగా రికార్డు చేసిందని భావిస్తాను.

ఈ పుస్తకంలో నన్ను విశేషంగా ఆకర్షించిన మరొక కవిత “వైరస్ వైరం” . ఇది నిప్పులు చిమ్ముకొంటూ పైకెగసి, నెత్తురు కక్కుకుంటూ నేలరాలిన సాఫ్ట్ వేర్ దిగ్గజం సత్యం రామలింగ రాజు పై వ్రాసినది. ఆయన చేసినది చట్టపరంగా తప్పే కావొచ్చు కానీ దక్షిణ భారతదేశానికి చెందిన పారిశ్రామిక వేత్తల పతనాల వెనుక రాజకీయకారణాలు కూడా ఉంటున్నాయనే వాదన వినిపించింది అప్పట్లో. ఏది ఏమైనా సత్యం రామలింగ రాజు గారి పతనం చాలామందిని కలచివేసింది. బహుసా ఆయన చేసిన దాతృత్వపనుల వల్ల కావొచ్చు. వారు ప్రారంభించిన 108 వాహనాల నిర్వహణ కావొచ్చు. రూపాయి రూపాయి కూడబెట్టుకొని సత్యం షేర్స్ కొని కట్నంగా ఇచ్చి కూతుర్ల పెళ్ళిళ్ళు చేసారు కొంతమంది. ఇరవై ఏళ్లక్రితమే కోనసీమలో బైర్రాజు ఫౌండేషన్ ద్వారా 2 రూపాయిలకే 20 లీటర్ల మినరల్ కేన్లు పంపిణీ చేయటం చూసాను. అలాంటి వ్యక్తి నెత్తురు కక్కుకుంటూ రాలిపోవటం చాలామందిని కదిలించింది. కానీ ఏ ఒక్క తెలుగు కవీ ఆయనగురించి కవిత్వం రాసినట్లు గుర్తులేదు, ఒక్క అచ్యుతరామయ్యగారు తప్ప. ఇది ఆయనలోని మానవీయకోణాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

కుండలీకాల్ని
కండలతో పెకలించి
వైరస్ సోకిన కంప్యూటరు ముందు
మూగబోయి మౌనై నిలబడ్డావు//
.
కామధేనువైన నీ ఎకౌంటుని
నిశాచర పిశాచరులు
పీక్కుని తిన్నా
“అంభా” నీ అని రంకె
వేయలేకపోయావు.
అపర దానకర్ణా
నీది పతనం కాదు
రంగుల పతాకానివి నువ్వు -- (వైరస్ వైరం)

కవిత్వంలో హాస్యం పండించటం తెలుగు సాహిత్యానికి సంబంధించి పేరడీలవరకే పరిమితమయ్యింది. శ్రీశ్రీ సిప్రాలీలతో, ఆరుద్ర కూనలమ్మపదాలతో కొంత ప్రయత్నం జరిగినా అవి నిలబడలేదు. హాస్యం వేరు. వ్యంగ్యం వేరు. "హాస్యం నవ్విస్తుంది. వ్యంగ్యం నవ్విస్తూనే

ఆలోచింపచేస్తుంది" అంటారు ఈ పుస్తకానికి వెనుక మాట వ్రాసిన శ్రీ నాగభైరవ కోటేశ్వరరావు గారు. వింజమూరి వారి బుల్లి కవితలలో నాకు హాస్యం కన్నా వ్యంగ్యం ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది.

కార్లు కార్బన్ డయాక్సైడ్ ఎర చూపిస్తూ

అమాంతంగా కొండల్ని డిక్కీలో పడుకోబెడతాయి (అడవి నుండి రాస్తూ….) అన్న మాటలో ఆలోచింపచేసే వ్యంగ్యమే ఉంది. అమాయకంగా ఉండే అడవిలోకి కార్లలో బడాబాబులు వెళ్ళి, అక్కడి కొండల్ని/రంగురాళ్లని కబ్జాచేయటంగా అర్థం చేసుకోవాలి పై వాక్యాలను. ఇక్కడ కార్లు చేసే కాలుష్యాన్ని ఒకవైపు సూచిస్తూనే, మరోవైపు అదే కార్బన్ డయాక్సైడును చెట్లకు ఎరగాచూపి రంగురాళ్లను ఎత్తుకుపోవటం అనే అర్థం నేటి గిరిజనప్రాంతాలలో రంగురాళ్ల వ్యాపారంపై ఎక్కుపెట్టిన మంచి వ్యంగ్యాత్మక వ్యాఖ్య.

చెట్టుమీద వాలిన పిట్ట
కృతజ్ఞతగా
రెట్టను ఎరువుగా వేసి
మరోచెట్టుపైకి ఎగిరిపోయింది -- అనే ఇష్టపదిలో పిట్ట రెట్టవేయటం హాస్యంగా అనిపించినా- పిట్టకు ఉన్నపాటి కృతజ్ఞత మనకు ఏపాటి ఉందని ప్రశ్నించటం అన్యాపదేశం.

ఇష్టపదులలో ప్రముఖ కవుల వ్యక్తిత్వాలను అల్పాక్షరాలలో అనంతార్థాలు ధ్వనించేలా చెప్పటంలో వింజమూరి గారి ప్రజ్ఞాపాటవాలు దర్శనమౌతాయి.

పల్లె పల్లెనా అద్దేపల్లిని
అక్షరం హత్తుకుంటూ ఉంటుంది
గజల్ గానం జర మధురం – పల్లె, అద్దే "పల్లి" పదాలలో పన్ ఉంది. జర అన్నఉర్దూ పద ప్రయోగం ద్వారా గజల్ ప్రక్రియ మూలాల్ని గుర్తుచేస్తారు.

మో ఓ మొగలిపొద అంటారు మరో ఇష్టపదిలో. నిజంగానే మో ఒక మొగలి పొదే. ఆయన కవిత్వం మొగలిరేకుల మత్తు లాంటిది. ఆ తోటలో స్వేచ్ఛగా తిరగాలని ఉంటుంది. కానీ అస్పష్ట ఇమేజెరీల నాగుపాములు కాటువేస్తాయని భయం వేస్తూంటుంది.

శ్రీ వింజమూరి అచ్యుతరామయ్య గారి కవిత్వానికి ఉన్న మరొక బలం పన్. పన్ అంటే ఒకే పదాన్ని చిన్నచిన్న మార్పులతో రెండర్థాలలో ప్రయోగించటం.

కట్టుకోబోయే ఇంటిలో — నాకో పఠన మందిరం, బార్యకో పటాల మందిరం అంటారు. పఠన, పటాల పదాల మధ్య సారూప్యం వల్ల చక్కని పన్ ఏర్పడింది.

పోటీపడి కుర్చీనుండి
ముందుకు వంగి కొందరు రాస్తుంటే
పోటుపడి వెనక్కు వంగి
మరికొందరు కుర్చీని రాసుకుంటూంటారు. పై వాక్యాలలో పోటీపడి, పోటు పడి; రాస్తుంటే, రాసుకుంటూ అనే పదాలను హృద్యంగా పన్ చేసారు.

ఊర పిచ్చుకలు — ఏ లోనూ లేకుండా ఎలోన్ గా గృహప్రవేశం చేసుకున్నాయి అనటంలో కూడా పన్ దాగిఉంది.

పవరున్నోడు
పవరుప్లాంట్ లు కడతాడు
పవరు కట్టయినోడు
పవరున్న పార్టీలో ప్లగ్గైపోతాడు - ఇక్కడ పవరు అన్నపదం అధికారం, కరంటు అనే రెండర్ధాలలో ప్రయోగించబడి చక్కని పన్ అయింది. ఇది నేటి రాజకీయ పరిస్థితులకు అద్దం పడుతుంది.

శ్రీ వింజమూరి అచ్యుతరామయ్య గారి కవిత్వం అనుభూతి కవిత్వం. సాధారణంగా అనుభూతి కవిత్వం మేధోపరమైన, భావపరమైన, నైరూప్యచిత్రణలతో ఉంటూ సామాజిక చిత్రణ తక్కువగా వ్యక్తీకరిస్తుంది. కానీ వింజమూరి గారి కవిత్వంలో సామాజిక, రాజకీయ పరమైన అంశాలు అంతర్భూతమై ఉంటాయి. అనుభూతిని, సామాజిక స్పృహని ఏకకాలంలో పండించగలగటం చాలా కష్టం. దాన్ని వింజమూరి గారు చాలా అలవోకగా సాధించారనిపిస్తుంది.

తుళ్ళూరునే నమ్ముకున్న తూనీగలు పిచ్చుకలు
ఎటు ఎగిరిపోయాయో
కలవరించి పలకరింపు ఫోను చేస్తే
అవుటాఫ్ కవరేజి ఆ తరువాత స్విచ్చాఫ్ ---- నేడు దేశంలో అభివృద్ధిపేరిట జరుగుతున్న భూమి దోపిడీని ఇంత క్లుప్తంగా, గొప్పగా ఏ కవితా ఆవిష్కరించ లేదు అని నేను భావిస్తాను.

ఈ పుస్తకానికి శ్రీ శిఖామణి, శ్రీ దేవదానం రాజుగారు ఆత్మీయమైన ముందుమాటలు వ్రాసారు. ఈ పుస్తకానికి చిన్నారి కవర్ పేజ్ డిజైన్ చేసారు. వెనుక మాటలుగా అనేకమంది ప్రముఖులు వివిధ సందర్భాలలో వెలువరించిన అభిప్రాయలు, కుటుంబ సభ్యులు ప్రేమపూర్వక భాషణలు ఉన్నాయి. అవన్నీ చదివాక గుండెలు బరువెక్కక మానవు. శ్రీ అచ్యుతరామయ్య గారు ఈ రోజు మనమధ్య లేకపోవటం తెలుగు సాహిత్యానికి తీరని లోటు. వారు ఉన్నప్పుడు కాక లేని సందర్భంలో ఇలా మాట్లాడవలసి రావటానికి నాకు దిగులుగా అనిపిస్తోంది.

21/7/2019

డా. రాధేయ కవితాపురస్కారం (2019) పొందిన కవితల విశ్లేషణ

.

"కవిత్వం నాకు కన్నుమూతపడని జ్వరం" డా. రాధేయ

గతమూడు దశాబ్దాలుగా అప్రతిహతంగా, ఉత్తమ కవిత్వమే ప్రమాణంగా తీసుకొని డా. రాధేయగారు నిర్వహిస్తున్న ఉమ్మడిశెట్టి సాహితీ అవార్డు తెలుగు కవులకు ఒక ఎవరెస్టు శిఖరం లాంటిది. తెలుగు సాహిత్యానికి డా.రాధేయ గారు చేస్తున్న కృషిని ప్రేరణగా తీసుకొని వారి శిష్యులు- శ్రీ దోర్నాదుల సిద్ధార్థ, శ్రీ సుంకర గోపాల్, డా. పెళ్లూరు సునీల్ "డా||రాధేయ కవితా పురస్కారం" పేరిట జాతీయ స్థాయి అవార్డు నెలకొల్పారు. డా. రాధేయ కవితాపురస్కారం పదేళ్లు గా ఇస్తున్నారు. ఈ పురస్కార దశాబ్ది అవార్డు సభ కాకినాడలో జరుపుకోవటం మనందరం చాలా సంతోషించదగిన సందర్భం. ఈ పదేళ్లలో ఈ పురస్కారాన్ని పొందిన వారిలో శ్రీ ర్యాలి ప్రసాద్, శ్రీ మౌనశ్రీ మల్లిక్, శ్రీ కొత్తపల్లి సురేష్, శ్రీ బండారి రాజ్ కుమార్, శ్రీ జ్యోత్స్న ఫణిజ, శ్రీ పుప్పాల శ్రీరామ్ లాంటి లబ్దప్రతిష్టులెందరో ఉన్నారు.

డా|| రాధేయ కవితా పురస్కారం - 2019
(దశాబ్ది అవార్డు)
ముఖ్య అతిథులు
డా|| రాధేయ మరియు
డా|| పి.హరిరాం ప్రసాద్
శ్రీ గనారా, శ్రీ బొల్లోజు బాబా
వేదిక: గాంధిభవన్, కాకినాడ. తేది: 14.07.2019,
సమయం: సాయంత్రం 5 గంటలకు
నిర్వహణ: సాహితీ స్రవంతి, కాకినాడ.
అవార్డు గ్రహీతలు
అనిల్ డ్యానీ
అఖిలాశ
పద్మావతి రాంభక్త
అవార్డు వ్యవస్థాపకులు
సుంకర గోపాలయ్య
డా|| పెళ్లూరు సునీల్
దోర్నాదుల సిద్ధార్థ
2019-7-14 19:57

తమకు కవిత్వపాఠాలు చెప్పిన గురువుగారి పేరిట ఒక అవార్డు నెలకొల్పి దానిని నిర్విరామంగా కొనసాగించటం మామూలు విషయం కాదు. విశ్వనాథ వారు తన గురువుగారైన చెల్లపిళ్ల వారిని ఉద్దేశిస్తూ– తనబోటి గొప్ప శిష్యుడిని కలిగి ఉండే భోగము అల నన్నయకు లేదు తిక్కనకు లేదు” అంటారు. అదేవిధంగా తమ సాహితీ గురువు గారి యశస్సును దశదిశలా వ్యాపింపచేస్తూన్న గొప్ప శిష్యులు సమకాలీన కవులలో మరే ఇతర కవులకూ లభించలేదంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఇది బహుసా శిష్యులపై చూపించిన ప్రేమాభిమానాలకు బదులుగా రాధేయ గారు పొందుతున్న గురుదక్షిణగా భావిస్తాను. నిజానికి తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో ఇదొక అరుదైన ఉదంతంగా మిగిలిపోతుంది.

ఈ దశాబ్ది అవార్డుకు నన్ను ఒక న్యాయనిర్ణేతగా ఉండమని శ్రీ గోపాల్ కోరారు. కవులపేర్లు కానీ, ఫోన్ నంబర్లు కానీ లేకుండా ఓ యాభై కవితలను నా చేతిలో పెట్టి ఇందులో మీకు నచ్చిన ఓ అయుదు కవితలను ఎంపిక చేయండి అన్నారు. ఏ ప్రాతిపదికపై ఎంపిక చేయమంటారు అని అడిగాను. మంచి కవిత్వమే ప్రాతిపదిక అన్నారు.

అంత స్వేచ్ఛ ఇచ్చాక నా పని సులువయింది. ఆ యాభై కవితలలోంచి – వస్తువు, అభివ్యక్తి, సమకాలీనత అనే మూడు అంశాల ప్రాతిపదికగా ఓ 5 కవితలను ఎంపిక చేసి నా లిస్టు ఇచ్చేసాను. నాకు ఆ తరువాత తెలిసిన విషయం ఏమిటంటే ఈ అవార్డుకు శ్రీ వంశీ కృష్ణ గారు, శ్రీ ఎమ్మెస్ సూర్యనారాయణలు కూడా జడ్జిలుగా ఉన్నారని. ముగ్గురు జడ్జిలు ఎంపిక చేసిన అయిదు కవితలలో నాలుగు కవితలు కామన్ గా ఉండటం నాకు సంతోషం కలిగించింది. వాటిలో మొదటి స్థానాలలో ఉన్న మూడు కవితలకు ఈ అవార్డు ఇస్తున్నారు. ఇదంతా ఎందుకు చెపుతున్నాను అంటే ఈ అవార్డు ఇవ్వటంలో ఉత్తమ కవిత్వానికి మాత్రమే ప్రాధాన్యత లభించిందని మీకు చెప్పటం కొరకే.

శ్రీ అనిల్ డాని మంచి కవి, చక్కని రచయిత. ఒక దశాబ్దకాలంగా కవిత్వం వ్రాస్తున్నా “ఎనిమిదో రంగు” కవిత్వ సంపుటితో తెలుగు సాహిత్యలోకంలోకి సాధికారికంగా ప్రవేశించాడు. అనిల్ వ్రాసిన “ఆకుపచ్చని కన్నీరు” లో వస్తువు రైతు. రైతుల జీవనంపై ఇప్పటివరకూ వందలాది కవితలు, దీర్ఘకవితలు, కథలు, నవలలు వచ్చాయి. అలాంటి నేపథ్యంతో కవిత వ్రాయటం అంటే సాహసమైన విషయం. చర్విత చరణమైన వస్తువుపై వ్రాసిన రచనను చదివినపుడు ఆ కవి ఏ నూతన విషయాన్ని చెపుతున్నాడు? ఎంత కొత్తగా చెపుతున్నాడు అని చూడటం సహజం. ఒకప్పుడు రైతుకు పంటను కాపాడుకోవటం మాత్రమే

పని కానీ ఇప్పుడు అదే రైతుకు తన భూమిని కాపాడుకోవటం కూడా పోరాటంగా మారిన విషయాన్ని అనిల్ వ్రాసిన "ఆకుపచ్చని కన్నీరు" కవిత అత్యద్భుతంగా వ్యక్తీకరిస్తుంది. అందుకనే ఇది ప్రథమ స్థానంలో నిలిచింది. పరిశ్రమలకోసమని, అభివృద్ధికోసమని, కొత్తనిర్మాణాల కోసమని పచ్చని పంటలు పండే భూములను బలవంతంగా లాక్కోవటం ఇప్పుడు కొత్త "అభివృద్ధి నమూనా" . తరతరాలుగా సాగుచేసుకొంటున్న భూమిని బలవంతంగా రాజ్యం రకరకాల జీవో ల పేరుతో లాక్కొంటుంటే నిస్సహాయంగా మిగిలిపోతున్నాడు నేటి రైతు. సమాజ దుఃఖమే కవి దుఃఖం. ఆ రైతు దుఃఖాన్ని అనిల్ తన దుఃఖంగా చేసుకొని ఈ కవిత వ్రాసాడు.

1. ఆకుపచ్చని కన్నీరు – ప్రధాన కవిత శ్రీ అనిల్ డాని

ఆకుపచ్చని కన్నీరు కవిత నాకు మూడు భాగాలుగా అనిపిస్తుంది. మొదటి భాగంలో రైతుకు తాను పండిస్తున్న చేనుపై ఉన్న అనుభందాన్ని చెపుతాడు.

//మంచెమీద నిలబడి ఎన్ని ఒడిసెలు
తిప్పి ఉంటావు
నిన్ను నువ్వే విత్తనంలా పాతుకొని
పంటగా రూపాంతరం చెందినప్పుడు
నువ్వొక పాదుకట్టిన మొక్కవి
ఎదిగిన పంటకి ఎరువువి
కనీస ధర పలకని వేలం పాటవు
దోసిటనిండా చేదుకుని ఎన్నిసార్లు దుఃఖాన్ని తాగి ఉంటావు!//

పై వాక్యాలలో రైతుకు నేలతో ఉన్న అనుభందాన్ని మొదట్లో మంచెమీద ఒడిసెలు విసరటం, విత్తనంలా పాతుకోవటం లాంటి వర్ణణలతో హృద్యంగా చెప్పినప్పటికీ చివరలో ధరపలకని వేలంపాట, దుఃఖాన్ని తాగటం లాంటి విషయాలతో వాస్తవాన్ని చిత్రిస్తాడుఅనిల్. వస్తువును రొమాంటిసైజ్ చేయడు. నేలపై నిలుచునే కవిత్వం చెపుతాడు.

రెండవభాగంలో తరతరాలుగా సాగుచేసుకొంటున్న భూమి ఎలా హఠాత్తుగా రాత్రికి రాత్రి పరాయిదయిందో వర్ణిస్తాడు.

//ఎప్పుడో బీడు భూమిలో తాత నాగలి కర్రు మోపిన చోటంతా
కొత్త జీవోల కలుపు మొక్కలు

అప్పటి దాకా నాన్న పండించిన ఎర్రమిరప పంట
లిప్ స్టిక్ రంగులోకి మారి కార్పొరేట్ బ్రాండ్ లేబిల్ ఐపోతుంది
ఒకప్పుడు మంచాల కింద దొర్లాడిన కూరగాయలు
మాల్స్ ల కవర్లలో ఊపిరాడక చల్లగా గడ్డకట్టి పోతాయి.
వాన ప్రియురాలా
ఇప్పుడిక నల్ల మాగాణులని
తడపాల్సిన అవసరం లేదు//

రైతుల నుంచి బలవంతంగా భూముల్ని సేకరించి బడాబాబులకు కట్టబెడుతోంది రాజ్యం. ఆ ప్రాంతాలలో మాల్స్, పెద్దపెద్ద భవనాలు లెగుస్తున్నాయి. అలాంటి చోట్లలో కొన్ని వర్గాల వారికే ప్రవేశం ఉంటుంది. సామాన్యులు కాలు కూడా మోపలేరు. ఆ విషయాల్ని లిప్ స్టిక్ రంగు, కార్పొరేట్ బ్రాండ్ లేబుల్, ఎసి మాల్స్ లో కూరగాయలు అనే వాక్యాలలో గొప్ప అధిక్షేపంతో వ్యక్తీకరిస్తాడు అనిల్. రైతుకు వాన ప్రియురాలు లాంటిది. ఎప్పుడు కరుణిస్తుందో తెలియదు. అలాంటి ప్రియురాలిని సంబోదిస్తూ నీ అవసరం లేదు అని వ్యంగ్యాత్మకంగా అంటాడు.

ఇక మూడవ భాగంలో- ఇంత జరిగాకా ఆ రైతుని ఈ సమాజం ఏ విధంగా చూస్తుందో అత్యంత కరుణాత్మకంగా వర్ణిస్తాడు అనిల్. ఈ భాగం కవి ఈ సమాజాన్ని ఎలా అర్థం చేసుకొన్నాడో తెలియచేస్తుంది.

//సిరిచాపలా పంటభూమంతా అదృశ్యచేతులతో చుట్టబడ్డాక
సాగుచేసేవాడి మరణం అసందర్భ సంగతి
అంతస్తుల వనాల వేర్లకి రైతుల అస్థిపంజరాలు అడ్డమొస్తాయి
నీ అసమాన త్యాగం
కొత్తరాజధాని పునాదులకి మూల స్థంభమని
నాలుగో ఎస్టేట్ గొప్ప పతాక శీర్షిక రాస్తుంది/
/పౌంటేన్ నుంచి అందంగా ఎగసిపడుతున్న నీరంతా
నీ ఆకుపచ్చని కన్నీరు//

పై వాక్యాలలో రైతుకి జరుగుతున్న అన్యాయం పట్ల కవికి సంపూర్ణమైన సహానుభూతి ఉందని తెలుస్తుంది. ఈ మొత్తం కుట్ర మూలాల పట్ల కవి అవగాహన సహేతుకమేనని అనిపిస్తుంది. ఫౌంటేన్ నుంచి ఎగసిపడే నీటిని రైతు ఆకుపచ్చని కన్నీరు అనటం గొప్ప ఊహ.

మనం జబ్బలు చరచుకొంటున్న అభివృద్ధి వెనుక దాగిఉన్న కుట్రలను అద్భుతంగా ఒడిసిపట్టుకొంది.

మొత్తంమీద ఆకుపచ్చని కన్నీరు కవిత రైతులపై సమకాలీనంగా జరుగుతున్న ఒక సామాజిక విధ్వంసానికి అద్దం పడుతుంది. మనం గొప్పది అని భావిస్తున్న ఒక అభివృద్ధి నమూనాను చాలా లోతుగా ప్రశ్నిస్తుంది. అస్థిపంజరాలపై నిర్మించిన అభివృద్ధి మూలాలలో ఉన్న విషాదాన్ని ఎత్తిచూపుతుంది. ప్రతిఒక్కరినీ ఆలోచింపచేస్తుంది. అనిల్ డానీకి అభినందనలు.

2. సానిటరీ నాప్కిన్ – ఉత్తమ కవిత అఖిలాష్

ప్రపంచవ్యాప్తంగా మెన్సెస్ సమయంలో స్త్రీలు ఆంక్షలకు గురి అవ్వటం అనాదిగా జరుగుతున్న ఒక దురాచారం. చిత్తూరు జిల్లాలో కుప్పం గ్రామంలోని బాలికలు, స్త్రీలందరూ నెలసరి మూడురోజులూ గాలిచొరబడని, కరెంటులేని ఒక ఇరుకు ముట్టుగుడిసెలో ఉంటున్న విషయాన్ని ప్రస్తావిస్తూ, ప్రముఖ రచయిత్రి శ్రీమతి కె.ఎన్ మల్లీశ్వరి గారు వ్రాసిన ఒక వ్యాసం ఇటీవల సంచలనం సృష్టించింది. స్త్రీల మెన్ స్ట్రువల్ బ్లీడింగ్ గురించి మాట్లాడు కోవటం ఈనాటికీ ఒక నిషిద్ధ విషయమే. బహిష్టు అనేది ఒక సహజ శారీరిక లక్షణమని, అది మాట్లాడకూడని అంశమేమీ కాదని నేడు దేశవ్యాప్తంగా "హాపీ టు బ్లీడ్" పేరుతో మంచి చర్చ జరుగుతున్నది. దాని ఫలితంగా స్కూళ్లలో, కాలేజీలలో సానిటరీ నాప్కిన్ లు ఉచితంగా పంపిణీ చేయటం, విద్యార్ధినులలో అవగాహన కల్పించటము జరుగుతున్నది. దీనివల్ల నేటి యువతీయువకులు బహిష్టు పట్ల పాత భావజాలాన్ని మెల్లమెల్లగా ఒదిలించుకొని దాన్నొక దేహధర్మంగా గుర్తించే స్థాయికి వస్తున్నారు.

అఖిలాష్ వ్రాసిన "సానిటరీ నాప్కిన్" లోని వస్తువు అతి నవ్యాతినవ్యమైనది. అభివ్యక్తి చాలా స్పష్టంగా, పదునుగా ఉంది. ఈ కవిత నాలుగేసి లైన్ల చొప్పున మొత్తం పదకొండు ఖండికలుగా ఉంది. ఒక ఖండికకు మరొక ఖండికకు సంబంధం లేదు. దేనికది విడివిడిగా స్వతంత్ర భావాలు. కానీ అన్నీ - నెలసరి అనేది ఒక దేహ ధర్మమని, దానిపట్ల నిషిద్ధం తప్పు అని, మానవజాతి కొనసాగటానికి అదొక ముఖ్యమైన ప్రక్రియ అని కవితాత్మకంగా వ్యక్తీకరిస్తాయి.

సానిటరీ పాడ్ వ్రాసిన అఖిలాష్ పురుషుడైనప్పటికీ ఈ కవిత స్త్రీ స్వరంలో ఉంటుంది. అతని సహానుభూతి మెచ్చుకోదగినది.

1.

Yes, iam bleeding

So, what?

People says bleeding is desecrated

No not at all, it was consecrated

మొదటి ఖండిక ఇంగ్లీషులో ఉంటుంది. అవును నాకు నెలసరి స్రావమౌతుంది, అయితే ఏంటటా? అంటూ గొప్ప ధిక్కారంతో మొదలౌతుంది. నిజానికి ఈ మాటలు ఆ సమయంతో సిగ్గుతో ఆత్మన్యూనతతో బయటకు చెప్పుకోలేక మధనపడే ప్రతీ బాలిక, ప్రతీ స్త్రీ తమ హృదయాలలో శిలాక్షరాలతో లిఖించుకోవాల్సిన వాక్యాలు. బహుసా ఈ విషయంలో మొదటగా ధైర్యం తెచ్చుకోవాల్సిందే స్త్రీ మాత్రమే అనే విషయాన్ని స్పష్టపరుస్తున్నాడు అఖిల్.

//చేతిరుమాలు గురించి మాట్లాడేవారు

రక్తరుమాలు గురించి మాట్లాడటా నికి సిగ్గిందుకు?//

చాలా సూటి ప్రశ్న. ముక్కులోంచి కారే మలినాలను శుభ్ర పరచే చేతిరుమాలు గురించి మాట్లాడుకొన్నప్పుడు సానిటరీపాడ్ గురించి మాట్లాడటానికి ఎందుకు సిగ్గుపడాలి అంటాడు. ఇక్కడ రక్త రుమాలు అన్న ప్రయోగం ద్వారా వ్యక్తీకరణలో గొప్ప సంస్కారం కనిపిస్తుంది.

//పారే నది అపవిత్రం ఎలా అవుతుంది?/

రక్తిం మలినం కాదు; మరణమో,జననమో!

ఇన్ని వేల సంవత్సరాల మానవజాతి ప్రయాణాన్ని నదీ ప్రవాహం అనుకొంటే పారేనది అపవిత్రం ఎలా అవుతుందన్న ప్రశ్న లోతు అర్ధమౌతుంది.

సైన్సు ప్రకారం — నెల నెలా విడుదల అయ్యే అండం ఫలదీకరణ చెందితే పిండంగా రూపొందుతుంది. ఫలదీకరణ జరగకపోతే గర్భాశయపు గోడల లోపలి పొర, కొంత రక్తము, మ్యూకస్ తో కలిసి ఆ అండం బహిష్టు స్రావంగా బయటకు వస్తుంది. అందుకనే మెన్సెస్ ను మెడికల్ పరిభాషలో "Weeping of the disappointed womb" అంటారు. రక్తం మలినం కాదు మరణమో జననమో అనటంలో అర్ధం ఇదే.

6.

నా రక్తం పాపమైతే

నీ వీర్యం రాక్షసత్వమే కదా

నీ దీపం వెలుతుతోందంటే

అందులో మరిగేది నా రక్తమే.
7.
మనిషంటే ఎవరనుకున్నారు?
నాలోని ఒక రక్తపు బొట్టేకదా
ఇప్పుడు పుడమిపై ఉన్నది మనుషులు కాదు
నా లోలోన ప్రవహించిన రక్తపు చుక్కలు

రక్తమూ, వీర్యమూ ప్రత్యుత్పత్తి ప్రక్రియకు సంబంధించిన స్రావాలు అనుకొన్నప్పుడు ఒకటి పాపము మరొకటి పాపరహితము ఎందుకయ్యాయి అని ప్రశ్నిస్తున్నాడు కవి. అంతే కాక నీ బ్రతుకు, నీ వెలుగు నా వల్లనే అని స్పష్టపరుస్తాడు. ఈ భూమిపై నడుస్తున్న మానవులందరూ నా రక్తపు చుక్కలే అనటం కవితా వస్తువును మొత్తం పరాకాష్టకు తీసుకువెళ్ళి వదలటమే. ఈ ఖండిక చివరలో ఉంటే బాగుండేది. పాఠకుని ఉద్వేగ స్థాయిని ఊహకందని ఎత్తులో ఉంచి కవితను ముగించినట్లయితే ఆ ఉద్వేగ స్థితిలో పాఠకుడు చాలాసేపు ఆలోచిస్తూ ఉండి మంచి అనుభూతి పొందుతాడు.

సానిటరీ పాడ్ కవిత చక్కని అభివ్యక్తితో ఆధునిక సమకాలీన చర్చనీయాంశాన్ని గొప్పప్రతీకలతో వ్యక్తీకరించిన మంచి కవిత. అఖిలాష్ కు అభినందనలు.

3. నీలి కలలు – ఉత్తమ కవిత శ్రీమతి పద్మావతి రాంభక్త

శ్రీమతి పద్మావతి రాంభక్త గారి కవిత్వం స్త్రీవాద దృక్పధంతో, సూటైన అభివ్యక్తితో, తేటగా, శక్తివంతంగా ఉంటుంది. వీరు ఇటీవల కవిసంధ్య కవితా పురస్కారాన్ని కూడా పొందారు. నీలి కలలు కవితావస్తువు మారిటల్ రేప్. భార్య అంగీకారం లేకుండా భర్త సెక్స్ జరపటాన్ని మారిటల్ రేప్ అంటారు. స్త్రీవాద ఉద్యమాల ఫలితంగా మారిటల్ రేప్ ను గృహ హింసగా గుర్తించటం జరుగుతున్నది. అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలోని చట్టాలు, భార్య అంగీకారం లేకుండా భర్తచేసే సెక్స్ ను మారిటల్ రేప్ గా పరిగణిస్తాయి. ఈ వస్తువుపై మాట్లాడుకొనేటపుడు శ్రీమతి మందరపు హైమవతి గారు పాతికేళ్లక్రితం వ్రాసిన "సర్ప పరిష్వంగం" కవిత గుర్తుకు రాక మానదు. ఆ కవిత ఇలామొదలౌతుంది

//అంతా బాగానే ఉంటుంది
అప్పటి వరకు
కామంతో నైతేనేమి

మోహంతో నైతేనేమి
ఇరువురి తనువులొకటైనాక
అద్వైత సిద్ధి పొందినాక
ఈ లోకాన్నే మరచిపోయిన
అమృత ఘడియలలో
అక్షర తూణీరం నుంచి
ఒక ప్రశ్నల బాణం సంధిస్తావు
" జీతమెప్పుడిస్తారు?"
వేశ్య కూడా ఆ సమయంలో
ఆ ప్రసక్తి తేదు
పశువైనా ప్రవర్తించదు// - సర్ప పరిష్వంగం- మందరపు హైమవతి

తన పని ముగిసాకా భర్త "జీతమెప్పుడు ఇస్తారు" అని అడగటం ద్వారా, అంతవరకూ తనను ఒక భోగవస్తువుగా, జీతం తెచ్చే మరమనిషిలా చూస్తున్నాడన్న సున్నితమైన విషయాన్ని అద్భుతంగా వ్యక్తీకరిస్తారు హైమవతి.

పద్మావతి గారు నీలి కలలు కవితలో పచ్చిబాలింత పట్ల నిర్దయగా భర్త సాగించిన సంసారాన్ని అక్షరీకరిస్తారు. ఒకపక్క భర్త రాక్షస రతి, గుక్కపట్టి ఏడ్చే పసిపాప; మరొక పక్క ఏమీ చేయలేని నిస్సహాయత కవితలో కరుణరసార్ధభరితంగా ఆవిష్కృతమయ్యాయి.

//పాపాయి పక్కన గుక్కపెడుతున్నా
పాలుగారే పర్వత శిఖరాలను చిదిమేస్తూ
నీకనుగుణంగా చదును చేసుకొని
విషపు పెదవుల స్పర్శతో
నీ సముద్ర కెరటాల హోరును జోకొట్టుకొంటావు.//

పసిపాపకొరకు పర్వత శిఖరాలు కార్చే పాలు విషపు పెదవుల పాలవటం అన్న భావం చాలా హృదయవిదారకరమైనది. కామసముద్ర హోరును జోకొట్టుకోవటం అనే ప్రయోగంలోను తీవ్రమైన అధిక్షేపణ కనిపిస్తుంది.

//రక్తమోడుతున్న నేలను గునపాలతో పెళ్లగించి
నీక్కావలసిన నిధినిక్షేపాలను వెతుక్కునే పనిలో తలమునకలౌతూ
నా వైపొకసారి పొరపాటుగానైనా తలతిప్పి చూడవు//

పై వాక్యాలలో రక్తమోడుతున్న నేల అనే వర్ణణ ఆ బాలింత దయనీయమైన స్థితికి అద్దం పడుతుంది. తనలోపల దాగున్న పచ్చిగాయపు సలపరింతను స్ఫురింపచేస్తుంది.

//నీకు నా దేహమొక క్రీడా స్థలం
ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు
నా ప్రమేయమేమీ లేకుండానే ఆడుకొని
నువ్వుమాత్రమే గెలిచి
విజయగర్వంతో
తృప్తిగా ఠీవిగా నడిచిపోతావు
నేను నా విరిగిపడిని ముక్కలను ఏరుకుంటూ
నా సలపరించే పచ్చిబాలింత అవయవాలను పోగుచేసుకుంటూ
రహస్యంగా కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటాను//

శృంగారాన్ని ఇద్దరూ గెలిచే యుద్ధం అని అంటారు. కానీ మారిటల్ రేప్ లో ఒకరే విజయం పొందటంలోని పైశాచికత్వాన్ని పై వాక్యాలలో వర్ణించారు పద్మావతిగారు. అలా జరిగే గృహ హింసవల్ల ఆ భార్య హృదయానికి అయిన గాయాన్ని- అవయవాలను పోగుచేసుకోవటం, రహస్యంగా కన్నీళ్ళు తుడుచుకోవటం అనే మాటలద్వారా అద్భుతంగా వ్యక్తీకరించారు కవయిత్రి.

ప్రాచీనకాలంలో స్త్రీ, పుత్రుని ఉత్పత్తి చేసే సాధనంగా, భోగ వస్తువుగా చూడబడింది. కానీ ఆధునిక కాలంలో కుటుంబంలో స్త్రీ పాత్రపట్ల అర్ధవంతమైన చర్చజరిగి ఆమెకు సముచితస్థానమివ్వటం జరుగుతున్నది. ఈ నేపథ్యంలోంచి చూస్తే – దాంపత్యంలో పురుషుడు ప్రదర్శించాల్సిన నైతికతను, “మారిటల్ రేప్” లో జరుగుతున్న గృహహింసను శ్రీమతి పద్మావతిగారు ఈ నీలి కలలు అనే కవిత ద్వారా చర్చకు తెచ్చారు. ఆ కోణంలోంచి చూస్తే ఈ కవిత చాలామందిని ఆలోచింపచేస్తుంది.

మొత్తం మీద మూడు కవితలూ వస్తుపరంగా విశిష్టమైనవని, అభివ్యక్తి పరంగా నవ్యమైనవని, సమకాలీన ప్రాసంగిత కలిగినవని భావిస్తున్నాను. అవార్డులు పొందిన అందరకూ నా అభినందనలు. ఇలా ఆ కవితలపై మాట్లాడే అవకాసం ఇచ్చిన శ్రీ సుంకర గోపాల్ గారికి, డా. రాధేయ గారికి నా ధన్యవాదాలు.

14/7/2019

ప్రసేన్ సర్వస్వం

ఇటీవల మిత్రుల సంభాషణలో – "ప్రసేన్ సర్వస్వం" ప్రసక్తికి వచ్చింది. ప్రసేన్ సాహిత్యం ఈరోజు యువతరాన్ని ఆకర్షిస్తోంది. ప్రసేన్ వందేళ్ల తరువాత పుట్టాల్సినవాడు అని మో అంటాడు. ఎమిలీ డికిన్ సన్, మిల్టన్ లా కాక రచయిత బ్రతికుండగానే రిడిస్కవర్ కావటం సంతోషించదగ్గ విషయం.

ఖమ్మం త్రీ మస్కటీర్స్ లో మధ్యముడు ప్రసేన్.

కవిత్వం కన్నా వచనంలోనే ప్రసేన్ విరాట్ రూపం కనిపించింది నాకు .

చిన్న ఉదాహరణ

రమణజీవి ఓ మంత్రజాల కవి. అతని "నలుగురు పాండవులు" పుస్తకానికి ప్రసేన్ చేసిన సమీక్ష ఇలా మొదలౌతుంది.

★★★

తెలిసిన తనం చాలా ప్రమాదకరం. తెలిసిన తనం కన్నా అంతా తెలిసిందేనన్న తనం మరీ దుర్మార్గం. ఏదీ తెలియదు అనే శూన్యంలోంచి వస్తువులను, సందర్భాలను చూడగలిగినపుడు వాస్తవ దృశ్యాలు కనపడతాయి. భాషకు వ్యాకరణం లేకపోవడం అభావం కాదు. భావానికి వ్యాకరణం లేకపోవడం అవ్యక్తీకరణం అసలే కాదు. జ్ఞానం భాషకు కర్త కర్మ క్రియలను లేకుండా చేస్తుంది. జ్ఞానాన్ని తిరస్కరించే గుణం భావానికి వ్యాకరణం వద్దని చెపుతుంది. ఈ గుణమే మనం చాలా కాలంగా నమ్ముతూ వచ్చిన కార్యకారణాలను ధ్వంసం చేయమని చెపుతుంది. ఆ విధ్వంసంలోంచే కొత్తవ్యాకరణం పుట్టుకొస్తుంది. అప్పుడే పాండవులు ఐదుగురు కారని నలుగురెందుకు కాకూడదని ముగ్గురు కూడా ఐ ఉండవచ్చు కదా అని తోస్తుంది. ముఖ్యంగా ఐదుగురు మాత్రం కారని రూఢీ చేయాలనిపిస్తుంది. అందుకే పాండవులు నలుగురే అని అంటాం. అదే పనిని రమణ జీవి కూడా చేశాడు..... ఈ పాటల్లో సామాజిక ప్రయోజనాలను వెతకడం కవిత్వానికి అన్యాయం చేయడం తప్ప మరొకటి కాదు.

★★★

ఒక్కో వాక్యం ఒక్కో కొటేషన్ లా సాగిపోవటం ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది.

రమణజీవిది అధివాస్తవిక ధోరణి. పై వాక్యాలలో రమణ జీవి కవిత్వాన్ని ప్రసేన్ ఇలా నిర్వచిస్తున్నాడు.

1. రమణజీవి భాషకు వ్యాకరణం లేదు

2. రమణజీవి భావానికి వ్యాకరణం లేదు. అది జ్ఞాన లక్షణమే తప్ప అజ్ఞానం కాదు. (అధివాస్తవికం)

3. పూర్వజ్ఞానాన్ని తిరస్కరిస్తే తప్ప రమణజీవి అర్ధం కాడు (ఏనుగులు ఎగరలేవు అన్న పూర్వజ్ఞానాన్ని రద్దుచేసుకొంటే తప్ప ఏనుగులు ఎగురుతాయి అనే రమణజీవి వాక్యం అర్ధం కాదు)

4. ఈ కవిత్వంలో సమాజం ఎక్కడుంది అని వాదించే విమర్శకుల ముందరి కాళ్లకు బంధం వేసాడు.

ఇన్ని విషయాలను ఒక ఇంటలెక్చువల్ డిస్కోర్స్ లాగా పదివాక్యాల్లో ఇమడ్చగలిగాడు ప్రసేన్ .

అలాగని ప్రసేన్ మెత్తమెత్తని వాక్యాలతో మెచ్చుకోళ్ళు కప్పే రకం కాదు. సందర్భం వచ్చినపుడు కుండబద్దలు కొట్టినట్లు తన అభిప్రాయాల్ని చెప్పగలడు ఇలా

ప్ర. మీ సమకాలీన కవుల్లో మీకు నచ్చిన కవులెందరు (2001 నాటి ప్రశ్న)

జ. సమకాలీన అనేమాటను పక్కన పెడదాం. బాబ్ డిలాన్ పాటలో కవిత్వం ఇష్టం. మోహన ప్రసాద్ వాక్యం చాలా ఇష్టం. కమలాదాస్ ను బోలెడన్నిసార్లు ప్రేమించాను. ఒకప్పుడు శేషేంద్ర నచ్చేవాడు. శ్రీశ్రీ మీద పెద్దగా అభిమానంలేదు. // సీతారాం ఎమోషనల్ ఈడియట్. వాడంటే చాలా ఇష్టం. వంశీ కృష్ణ మంచి అండర్ స్టేట్ మెంట్. సతీష్ చందర్ పనితనం నచ్చుతుంది. ఎమ్మెస్ నాయుడు అర్ధం కాడు కానీ కవిత్వం బావుంటుంది. శ్రీకాంత్ బాగా రాయగలడు తనను తాను ఎడిట్ చేసుకుంటే. శిఖామణి, ఎండ్లూరి సుధాకర్, కొండేపూడి నిర్మల స్కీమింగ్ నచ్చదు. ఐనా నచ్చే కవిత్వమే ఉండాలి తప్ప నచ్చే కవి ఉండకూడదు.

తన సమకాలీనుల్ని నిక్కచ్చిగా తూకంవేయటం చలంలో చూసాను. తరువాత ప్రసేన్ లో. చలం వందేళ్ళ ముందు పుట్టాడని అనుకొంటాను. అలా చూస్తే ప్రసేన్ విషయంలో మో చెప్పింది సత్యమే.

.

"ప్రసేన్ సర్వస్వం" నేటి సాహితీలోక "ట్రెండింగ్"

DECEMBER 4, 2019

కవిత్వనిర్మాణము- మెలకువలు

(కవిసంధ్య ఆధ్వర్యంలో 21-3-2019 న యానాంలో జరిగిన ప్రపంచకవితా దినోత్సవ సందర్భంగా చేసిన ప్రసంగ పాఠం)

కవిత్వం అంటే ఏమిటి?

ఒక ఆలోచననో, ఉద్వేగాన్నో, అనుభవాన్నో లేక ఈ మూడింటినీ కలగిలిపో కళాత్మకంగా చెప్పిన భాషారూపమే కవిత్వం. కవిత్వం భాష యొక్క భాష అంటారు 'మో' . వచనాన్ని, కవిత్వాన్ని వేరుచేసేది వ్యక్తీకరణ పద్ధతి. వచనంలో చెప్పే విషయమే ప్రధానం కానీ చెప్పే పద్ధతి కాదు. సాధారణ భాషకు అర్థస్ఫూర్తి నివ్వటం ఒక్కటే పని. అంటే తాను చెప్పదలచుకొన్న విషయాన్ని చెప్పటంతో దాని బాధ్యత తీరిపోతుంది. కవిత్వభాష అర్థాంతర స్ఫూర్తి నిస్తుంది. అంటే చెపుతున్న విషయంతో పాటు చెప్పని విషయాన్ని కూడా ధ్వనింపచేయటం. దీన్నే ధ్వని, వక్రోక్తి, లేటెంట్ కంటెంట్ అంటూ వివిధ పేర్లతో ఆలంకారికులు పిలిచారు.

కవిసంధ్య, సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థ, యానాం.
జైనీ ఇంటర్నేషనల్ ఫౌండేషన్, హైదరాబాదు సంయుక్త నిర్వహణలో
ప్రపంచ కవితా దినోత్సవం - 2019
కవిసంధ్య - జైనీ ఫౌండేషన్ కవితల పోటీ
బహుమతుల ప్రదానోత్సవం
కవిసంధ్య - కవిత్వ పత్రిక తృతీయ వార్షికోత్సవం
గ్రంథావిష్కరణలు
కవిసమ్మేళనం
తేది : 21 మార్చి 2019
కవిసంధ్య
కవిసంధ్య
సాహిత్య
సాంస్కృతిక
సంస్థ
యానాం
REDMI NOTE 5 PRO
MI DUAL CAMERA

ఉదయాన్నే నిద్రలేచి, మత్తు వదిలించుకొని ఓ కప్పుడు కాఫీ తాగి రోజు వారి పనులకు సిద్ధమౌతాం. ఇది అందరి ఇళ్లల్లో జరిగే పని. దీన్ని ఒక వాక్యంగా రాయవలసి వస్తే ఇలా రాస్తాం

సూర్యుని రాకతో తెల్లారింది. ఆమె డికాషను, పాలు, చక్కెరా కలిపి, కాఫీ తయారుచేసి కప్పులో వేసి భర్తకు ఇచ్చింది. ఇది వచనం. మొయిద శ్రీనివాసరావు అదే దినచర్యను 'ఓ కప్పు సూర్యోదయం' అనే కవితలో ఇలా వర్ణించి కవిత్వం చేసాడు.

తూర్పు కొండల్లో··· రూపాయి కాసులా
పొద్దు పొడుచుకొస్తున్నప్పుడు
ఆమె··· చీకటిని వెన్నెలను కలిపేసి
మిణుక్ మంటున్న నక్షత్రాలను
ఓ చెంచాడు పోసి
కప్పుడు సూర్యోదయాన్ని అతడికిస్తుంది//

సూర్యుడిని రూపాయి కాసు అనటంలో ఈ జగాన్ని నడిపించేది డబ్బేనని సూచిస్తున్నాడు. చీకటిని వెన్నెలను కలిపి అన్నప్పుడు- తెలతెలవారుతున్న వాతావరణంతో పాటు నల్లగా ఉండే డికాషనును, తెల్లగా ఉండే పాలను స్ఫురింపచేస్తున్నాడు. చెంచాడు నక్షత్రాలను అనటం ద్వారా చక్కెరను గుర్తుచేస్తాడు.

"సూర్యుని రాకతో తెల్లారింది. ఆమె డికాషను, పాలు, చక్కెరా కలిపి, కాఫీ తయారుచేసి కప్పులో వేసి భర్తకు ఇచ్చింది" అన్న వాక్యంలో సమాచారం మాత్రమే ఉంది. ఇక ఏ రకమైన అదనపు అర్ధాలు లేవు. కానీ అదే విషయాన్ని కవిత్వం చేసినపుడు భావం విస్తృతమైంది. చెప్పని అంశాలు అనేకం గోచరిస్తాయి. వాక్యాలలో చెప్పని విషయాన్ని ధ్వనింపచేయటమే మంచి కవిత్వలక్షణంగా ఉండాలి.

కవిత్వ వస్తువు

ఒక కవిత వ్రాయాలి అని నిశ్చయించుకొన్నప్పుడు, దేని గురించి వ్రాయాలనుకొంటున్నామో దానిపై స్పష్టత ఉండాలి. దాన్నే కవితా వస్తువు అంటారు. నేడు మానవజీవితంలోని సమస్త కోణాలు కవితా వస్తువులే.

ప్రేమ,సౌందర్యం, మానవ సంబంధాలు, ప్రకృతి, భక్తి, అన్వేషణ, ఆత్మగౌరవం, వ్యవస్థలోని లోపాలపై ఆగ్రహం, అసమానతలు, కవిత్వంపై కవిత్వం, ప్రయాణం, చిన్ననాటి జ్ఞాపకాలు, వాడే వస్తువులు, పర్యావరణం, దేశభక్తి, రాజకీయాలు, స్నేహం, పేదరికం, ఆశ, ప్రేరణాత్మకం, సామాజిక రుగ్మతలు, చిన్నపిల్లలు, జీవితము, కాలము, కన్నీళ్ళు, మరణం, ఒంటరితనం, గ్రామం, పట్టణం, కలలు, పెంపుడు జంతువులు···.. ఇలా చెప్పుకొంటూ పోతే

ఈ జాబితా అనంతంగా సాగుతుంది. మన అనుభవంలోకి వచ్చే ఏ అంశాన్నైనా చక్కని కవితావస్తువుగా మలచుకోవచ్చు.

ఏ కవితనన్నా మొదలు పెట్టటం ఒక సవాలు దాన్నే కృత్యాదవస్థ అంటారు. Write Poetry now – 366 prompts అనే పుస్తకంలో రాబర్ట్ లీ బ్రువర్ 366 రకాలుగా కవితను ప్రారంభించే పద్దతులను చెపుతాడు. వాటిలో కొన్ని ఆసక్తి కరమైనవి చూద్దాం

1. ఇప్పటికే ఆలస్యమైంది…… అంటూ కవితను మొదలు పెట్టి ఏ ఏ సందర్భాలలో ఆలస్యమైందో చెప్పుకొంటూ వెళ్లటం. ఉదా. ఇప్పటికే ఆలస్యమైంది/ కరివేపాకు దొంగిలించినపుడే దండించి ఉండాల్సింది…. అంటూ కొనసాగించవచ్చు

2. ఏమేమి మనకొరకు ఎదురుచూడవో ఒక లిస్టు పేర్చుకొంటూ వెళ్లవచ్చు…. ఉదా. నీపై ఎగబాకటానికి నీ పెంపుడుకుక్క నీ అనుమతి కొరకు ఎదురుచూడదు ---

3. ఎందుకు అంటే – ఆకాశం ఆరోజు ఎర్రగా మారింది ఎందుకంటే, ఒక వీరుని రక్తం అది పులుముకొంది.

4. ఇక శలవు అంటూ ఎందుకు శలవు తీసుకోవలసి వస్తుందో కారణాలతో కవిత వ్రాయొచ్చు. ప్రతి కవికి జీవితం పట్ల తనదైన దృక్పధం, సిద్ధాంతము ఉంటాయి. కానీ ప్రతీ వస్తువును తాను నమ్మిన సిద్దాంతాల చట్రంలో ఇరికించాలని ప్రయత్నించటం- సృజనకారునిగా అతనికి ఉన్న స్వేచ్ఛను తాకట్టు పెట్టటం క్రిందే వస్తుంది. మీ "హృదయంలో నిదురించే చెలి" ఎవరంటే కమ్యూనిజం అని అన్నాట్ట శ్రీశ్రీ… కానీ అందరూ అంత అందంగా తప్పించుకోలేరు.

మెటఫర్, సిమిలీ లు

వీటిని తెలుగులో ఉపమానం, రూపకం అంటారు. ఒక ఊహను కవిత్వం చేయటంలో ఈ రెండూ ముఖ్యమైనవి. కాళిదాసు ఈనాటికీ నిలిచిఉన్నాడంటే కారణం అతని కవిత్వంలో పలికించిన అబ్బురపరచే ఉపమానాలే.

కవులు నిత్యం మెటఫర్ కొరకు అన్వేషిస్తుంటారు. కొత్త మెటఫర్ ని కల్పనచేయటంలోనే కవి గొప్పతనం ఉంటుంది. కొత్త మెటఫర్ ను సృష్టించటానికి ఎంతో ఊహాశక్తి, ప్రతిభ అవసరం. మెటఫర్ కవిత్వాన్ని దేదీప్యమానం చేసి ఎక్కువకాలం గుర్తుండి పోయేలా చేస్తుంది.

మెటఫర్ అంటే రెండు వేరు వేరు లక్షణాలు కలిగిన వస్తువులను పోల్చి చెప్పటం. ఇలా చేసినపుడు ఒక వస్తువును దేనితో అయితే పోల్చామో దాని లక్షణాలు పోల్చబడిన వస్తువుకు వచ్చి చేరతాయి. ఉదాహరణకు ఆమె మొఖం ఒక చంద్రబింబం అన్నప్పుడు- చందమామ

లక్షణాలైన గుండ్రంగా, చల్లనికాంతులతో ప్రకాశవంతంగా ఉండటం అనే లక్షణాలు ఆమె మొఖానికి ఆరోపితమౌతాయి.

సిమిలీలో కూడా రెండు వస్తువులను పోలుస్తాం. సిమిలీలో మొదటివస్తువును రెండవ వస్తువుతో వలె/లాగ/రీతిగా/పోలె వంటి పదాలనుపయోగించి పోల్చటం జరుగుతుంది. మెటఫర్ లో అలా ఉండదు. మొదటి వస్తువే రెండవ వస్తువు అని చెప్పబడుతుంది. సిమిలీ నేరుగా పోలికతీసుకొస్తుంది, మెటఫర్ కొంచెం నర్మగర్భతంగా ఉంటుంది.

పై ఉదాహరణననే తీసుకొంటే "ఆమె మొఖం చంద్రబింబంలా ఉంది" అనటం సిమిలీ. "ఆమె ముఖం ఒక చంద్రబింబం" అనటం మెటఫర్.

మెటఫర్ ని వాడటం వల్ల కవితకు గొప్ప లోతు, విస్తృతి వస్తుంది. వచనంలో పేజీలకొద్దీ పట్టే భావనను ఒక్క మెటాఫర్ ద్వారా చెప్పవచ్చు.

మంచి మెటఫర్ ఉన్న కవిత్వాన్ని ఏ భాషలోకి అనువదించినా భావం చెడదు. అమూర్తభావనలను మూర్తభావనలుగా మార్చటంలో మెటాఫర్ సహాయపడుతుంది. మెటఫర్ ఇతర వర్ణణలతో కలిసినపుడు మంచి కవిత్వంగా మారుతుంది.

ఒక ఊహను కవిత్వం చేసే ప్రక్రియలో మెటఫర్, సిమిలీ లు ముఖ్యమైనవి అయినప్పటికీ, వీటితో పాటు పెర్సొనిఫికేషన్, మెటానమి, అల్యూజన్, అల్లిగొరి, స్టేట్ మెంట్స్, ఐరనీ, పారడాక్స్, ఆక్సిమొరాన్ లాంతి ఇతర అలంకారాలు కూడా అవసరమే.

అరిగిపోయిన ప్రయోగాలు

కవిత్వంలో ఎప్పటినుంచో వాడబడుతూ, మామూలు మాటలుగా మారిపోయిన మెటఫర్ లను డెడ్ మెటఫర్ లు అంటారు. చూపులబాణాలు, కన్నీటికెరటాలు, ఆకలి కేకలు, నిప్పులు వర్షించటం, కలల అలలు, ప్రేమగులాబీ, పుడమి పురిటినెప్పులు, నవ్వులపువ్వులు, మతంకంపు, బాల్యంనెమలీక, బాధలసుడిగుండాలు, కాంక్రీటువనం··· చెప్పుకొంటూ పోతే చాలా ఉంటాయి. వీటిని వాడటం అంటే తగ్గించుకోవాలి.

ఒక వేళ అదే భావాలను వ్యక్తీకరించవలసి వస్తే చూపుల బాణాలు బదులుగా చూపుల మురళీగానం అని, కన్నీటి కెరటాలు బదులుగా కన్నీటి శిశిరపత్రాలు అని మార్చటం ద్వారా నూతనత్వాన్ని ఆవిష్కరించవచ్చు.

మంచికవి డెడ్ మెటఫర్లను వాడడు. ఎప్పటికప్పుడు కావలసిన మెటఫర్లను సృష్టించుకొంటాడు. అప్పుడే అతని కవిత్వం ఉత్తమ కవిత్వంగా నిలుస్తుంది. ఇలా పాతపోలికలను చెరిపేసి కొత్త కవిత్వభాషను నిర్మించటాన్ని ఇస్మాయిల్ గారు "భాషను శుభ్రపరచటం" అని అన్నారు.

ఏదైనా ఒక వస్తువుపై కవితను వ్రాయాలనుకొన్నప్పుడు అదే వస్తువుపై ఇదివరలో వచ్చిన కవితలను పరిశీలించటం అవసరం. దానికి భిన్నంగా ఏం చెప్పగలం అని ఆలోచించుకొని వ్రాయటానికి పూనుకోవాలి. అంతకన్నా భిన్నంగా చెప్పలేను అనిపించినపుడు మరొక కొత్తవస్తువును ఎంచుకోవటం ఉత్తమమైన పని. మహా మహా శ్రీశ్రీ యే "ఏంరాసినా ఏం లాభం, ఇదివరకు ఎవరో వ్రాసే ఉంటాడు. ఆ అన్నదేదో నా కన్నా బాగానే అని ఉంటాడు" అని వాపోతాడు ఒకచోట. కనుక వస్తువు ఎంపిక, వ్యక్తీకరించిన పద్దతి చర్వితచర్వణంలా కాకుండా చూసుకోవాలి.

కవిత్వంలో ఇమేజెస్

కవిత్వంలో ఇమేజ్ అంటే పదాలతో నిర్మించిన ఒక చిత్రం. ఆ పదాలను చదువుకొన్నప్పుడు మనసులో ఒక దృశ్యం ఊహకు వస్తుంది.

వేసవి గాడ్పులకి
దాహపు ఖర్జూరచెట్టు
యెడారి గొంతులో
అమ్ములపొదిలా
విచ్చుకొని
గరగరలాడుతోంది - (దాహం) ఇస్మాయిల్

పై ఖండికలో దాహమనే ఇంద్రియానుభవాన్ని అనేక ఇమేజెస్ ద్వారా చెపుతున్నాడు కవి . వివిధ మూర్త చిత్రాలను వరుసగా పేర్చుకొంటూ వెళ్లాడు. ఆ ఆరులైన్లు చదివేసరికి పాఠకునికి ఏదో ఎడారిలో మైళ్ళదూరం నడిచి, దాహంతో గొంతు పిడచకట్టుకుపోయిన అనుభూతి కలుగుతుంది. ఎందుకంటే ఆవాక్యాలు దాహం అనే అమూర్తభావనను- ఎడారి, ఖర్జూరచెట్టు, ముళ్ళగరగర వంటి మూర్తచిత్రాలు నేరుగా అనుభవంలోకి తీసుకొస్తాయి. ఇది ఇమేజెరీ గొప్పదనం. ఇలా భావాలను దృశ్యరూపంలో చెప్పే పద్దతిని ఇమేజిజం అంటారు

అమూర్త భావాలతోకన్నా మూర్తభావాలలో చెప్పటం

మనం చూడగలిగి, స్పర్శించగలిగే వాటిని concrete లేదా మూర్త భావాలు అని ఊహించుకొనే విషయాలను abstract లేదా అమూర్త భావాలు అని అంటారు. ఆకాశం, చెట్లు, సముద్రం, ఈ బల్ల, మైకు లాంటి మూర్తవిషయాలతో ఈ ప్రపంచం నిండి ఉంటుంది. ప్రేమ, వేదన, దేశభక్తి, హృదయం, శాంతి, శోకం లాంటి అమూర్త భావాల వ్యక్తీకరణ జీవకోటిలో మానవులకే సొంతమైన విషయాలు. కవిత్వంలో వీటిని స్పష్టంగా వ్యక్తీకరించటం చాలా

ముఖ్యం. కవితను అమూర్త భావాలతో నింపినపుడు అది చదివేటపుడు అర్ధం చేసుకోవటానికి అడ్డంపడుతుంది.

నీడల నటన బాధించదు ఇంద్రియాలను
ఆవేశం అలసటగా, చైతన్యం వేడిలేని వెలుతురుగా
కలగా, అలగా, ఒక తీయని జలగా మారిన ఈ వేళలందు
తెలుస్తున్నది చావు బ్రతుకులిక్కడ లెక్కకు రావని
లెక్కకు వచ్చేవిచ్చట ఒక చూపని,
ఒక నవ్వని, ఒక కిరణం, ఒక పూవని తెలుస్తున్నది. ----- బైరాగి వ్రాసిన పై వాక్యాలలో నీడలనటన, అలసట చెందే ఆవేశం, వేడిలేని వెలుతురు చైతన్యం, లెక్కకు వచ్చే చూపులు లాంటి అమూర్తవిషయాలు ఆ కవితను అర్ధం చేసుకోవటంలో అడ్డు తగులుతాయి.

ఇటీవల వచ్చే కవిత్వంలో కూడా ఇదే ధోరణి మనకు అక్కడక్కడా తగులుతుంది.

ఆకలి మీద ఊచకోత కోసిన ప్రతిసారీ
పచ్చగా పండిన మండువాలోగిళ్లలో
మరక్కాగిన పొలిమేరలే ఊపిరి తెగ్గోసుకుంది – అనే వాక్యం లో కనిపించే ఆకలిమీద ఊచకోత, మరక్కాగిన పొలిమేర, ఊపిరి తెగ్గోసుకోవటం అనే భావాలలోని ఆబ్ స్ట్రాక్ట్ నెస్స్ అర్థాన్ని సంక్లిష్టం చేస్తుంది.

కవిత్వం అంటేనే అమూర్తభావాలను సమర్ధవంతంగా చెప్పగలగటం. ఎలా చెప్పాలి అన్న ప్రశ్న వస్తుంది. చేయితిరిగిన కవులు అమూర్త భావాలను చెప్పేటప్పుడు వాటిని మూర్త చిత్రాలతో మిళితం చేయటాన్ని గమనించవచ్చు. అలా చేయటం ద్వారా ఎంతటి క్లిష్టభావననైనా పాఠకునికి అర్థం చేయించవచ్చు.

చెవులు రిక్కించి పచ్చిక మేసే కుందేలు పిల్లల్లా
జ్ఞాపకాలు గెంతుతూంటాయి.
రాళ్లమధ్య ఖాళీలలోంచి బిళ్లగన్నేరు పూవుల్లా
స్వప్నాలు తొంగిచూస్తుంటాయి – (మరణించిన మిత్రుని ఫేస్ బుక్ – సచ్చిదానందన్).

పై వాక్యాలలో మిత్రుని జ్ఞాపకాలు గుర్తొస్తున్నాయి అనటం మామూలు వాక్యం. ఎలా గుర్తొస్తున్నాయో చెప్పటం అనేది ఒక అమూర్త భావన. అలాంటిచోట్ల భాష విఫలమౌతుంది. ఆ జ్ఞాపకాల కదలికల్ని కుందేళ్ళు గెంతుతున్నాయి అనే ఒక ఇమేజ్ తో పోల్చటం ద్వారా ఆ

జ్ఞాపకాలు ఎలా మెదులుతున్నాయో పాఠకునికి స్పష్టమైన రూపాన్ని ఇవ్వగలిగాడు కవి. అదే విధంగా స్వప్నాలకు కూడా.

సమకాలీనతను ప్రతిబింబించాలి

ప్రతీ తరంలోను సాహిత్య వ్యక్తీకరణ కొత్త మోసులెత్తుతుంది. ప్రజల అభిరుచులు, వస్తువు, భాష, డిక్షన్ మారిపోతుంటాయి. దీన్ని ప్రతీకవి గమనించుకోవాలి. శివారెడ్డిగారు ముప్పై ఏళ్ళక్రితం వ్రాసిన కవిత్వానికి ఇప్పుడు రాస్తున్న కవిత్వానికి గల తేడాను గమనిస్తే ఈ విషయం అర్ధమౌతుంది. కవిత్వంలో వస్తూన్న కాలానుగుణ మార్పులను గుర్తించాలంటే సమకాలీన కవిత్వాన్ని నిత్యం పరిశీలిస్తూ ఉండాలి.

లేకపోతే "-పాత పదాలకీ, ఊహలకీ బిత్రికలు పట్టి- ప్రేయసి మెల్లకన్నుల మీద పద్యాలు అల్లుతున్నారు" అని చలం తాత చేసిన ఎద్దేవా మనకూ వర్తిస్తుంది. కవి అనేవాడు నిరంతర అధ్యయనం చేయాలి అనేది ఇందుకే.

నేటికాలపు కవిత్వాన్ని గమనిస్తే- భాష సరళమైంది; నైరూప్య చిత్రణ తగ్గింది; సమకాలీన సమస్యలు, సంక్షోభాలు కవిత్వమౌతున్నాయి; కవితల నిడివి తగ్గింది; వస్తువుకన్నా చెపుతున్న విధానానికి (శిల్పం) ప్రాధాన్యత పెరిగింది; కాల్పనిక భావాలకన్నా వాస్తవిక జీవితం ప్రతిబింబిస్తోంది; అనుభూతి ప్రాధాన్య కవిత్వం వస్తోంది; సిద్ధాంతాలను నేరుగా చెప్పటం తగ్గి, వైయక్తిక అనుభవాలతో వాటిని మిళితం చేసి చెప్పటం జరుగుతోంది.

పసునూరి రవీందర్ వ్రాసిన ఈ కవితావాక్యంలో పై లక్షణాలన్నీ ఒదిగిపోయిన విషయాన్ని గమనించవచ్చు.

వెలివాడ నన్ను వదలని నెట్ వర్క్
కులం నావెంట నడిచే వైఫై - ఈ వాక్యం ఆధునిక వ్యక్తీకరణకు చక్కని ఉదాహరణ. హంగు ఆర్భాటం ఏమీ లేదు. సూటిగా, స్పష్టంగా ఒక దృక్పధాన్ని చెపుతున్నాడు కవి. ఆధునిక పరిభాషలో ఒక అనాది దుఃఖాన్ని రికార్డు చేస్తున్నాడు.

కథనాత్మక శైలి

నేడు సాహిత్యంలో కవిత్వాన్ని కథ ఆక్రమిస్తోంది. ఒక దినపత్రిక తన సాహిత్య పేజీలో కవిత్వాన్ని తొలగించేసింది కూడా. పాఠకులు కూడా కథను ఆదరిస్తున్న స్థాయిలో కవిత్వాన్ని ఆదరించటం లేదు. ఈ నేపథ్యంలో కవిత్వాన్ని కథనాత్మకంగా చెప్పటానికి ప్రాధాన్యత పెరుగుతోంది. కవిత్వాన్ని కథనాత్మకశైలిలో వ్రాయటం వల్ల అది మరింతమంది పాఠకులకు చేరుకొనే అవకాశం ఉంతుంది. కవితద్వారా ఒక కథను చెప్పటం వలన అస్పష్టతకు తావు లేకుండా ఒక విస్తృతమైన విషయాన్ని లోతుగా సూటిగా చెప్పవచ్చు. చక్కటి ముగింపు నివ్వటం

ద్వారా కవితను వేరే ప్లెన్ లోకి తీసుకెళ్ళ వచ్చు. పాఠకునికి ఒక కథను చదివిన అనుభూతిని కలిగించవచ్చు.

ఆట
ఆ పిలగాడికి
పెద్దజబ్బు చేసింది
చనిపోతాడనుకొన్నారు అందరూ
పదిరోజుల లంఖణాల తరువాత
చారు అన్నం తిని
అరుగుపై కూర్చొన్నాడు
వాడి స్నేహితులు
సైకిల్ తొక్కుకొంటూ
పరుగులెత్తుతో
కేకలు వేస్తూ
ఆడుకొంటున్నారు రోడ్డుపై
జీవించి ఉండటంలోని
సౌందర్యం
కొద్ది కొద్దిగా అర్ధమౌతోంది వాడికి

పై కవితలో ఒక కథ చెప్పబడింది. జీవించి ఉండటం, ఉల్లాసంగా ఉండటమె జీవనసౌందర్యంగా చెప్పబడింది. ఇది మంచి ఉద్వేగాన్ని ఇవ్వటమే కాక పాఠకుని స్వీయానుభవాలతో మమేకం అయ్యేలా చేస్తుంది. ఇలాంటి కవితలకు బరువైన ముగింపు లేకపోతే తేలిపోయి వచనాత్మకంగా మిగిలిపోతుంది కనక జాగ్రత్తపడాలి.

సజీవ భాష

కవిత్వానికి సజీవభాష సహజత్వాన్నిస్తుంది. కవిత్వం అంటే బరువైన సంస్కృతపదాలు, సమాసభూయిష్టంగా రాయాలని భావించటము, పదాడంబరమే కవిత్వమని తలచటం పొరపాటు. మామూలు వాడుకొనే పదాలతోనే లోతైన భావాలను వ్యక్తీకరించాలి అప్పుడే ఆ కవిత పాఠకునికి దగ్గరౌతుంది పదాడంబరత కవిత్వాన్ని కృతకంగా మారుస్తుంది. చలం గీతాంజలి, రుబాయీల కవిత్వానువాదాలు ఈనాటికీ నిలిచి ఉన్నాయంటే వాటిలో వాడిన సజీవభాషే. రుబాయిలను అనేకమంది అనువదించారు. ముద్దుకృష్ణ అనువాదం ఇలాఉంటుంది.

చెట్టునీడుండి రుచియైన రొట్టె ఉండి
దివ్యమైనట్టి శృంగార కావ్యముండి
పరవశము చేయగల మధుపాత్ర ఉండి
పాడుచును హాయిగా నీవు పక్కనుండ
వట్టిబయలున స్వర్గమే ఉట్టిపడును. (ముద్దుకృష్ణ 1968)

పైన వాడిన ఉండి ఉండి లాంటి అంత్యప్రాసలు ఆ పద్యంలో వెలిబుచ్చిన స్వేచ్ఛాప్రియత్వాన్ని, ప్రేమైక భావనను ఏదో కృతక చర్యలలాగ చేస్తాయి. ముద్దుకృష్ణ కంటే పదేళ్ల ముందే ఇదే రుబాయీకి చలం చేసిన అనువాదం ఇలా ఉంటుంది.

చెట్టునీడలో కూచున్న మనకేం కావాలి
ఓ రొట్టె ఓ కావ్యమధువు
నా పక్కన కూచుని నీవు పాడుతో
ఎడారి స్వర్గమవుతుంది (చలం 1960)

చలం రుబాయీ సహజంగా, ఏ పదాడంబరత లేకుండా, నిజాయితీగా, ఉద్వేగభరితంగా ఉంటుంది. అందుకనే కాలానికి తట్టుకొని ఈనాటికీ నిలిచే ఉంది. కవిత్వానికి సజీవ భాష అవసరం అనే విషయానికి ఇంతకుమించిన ఉదాహరణ దొరకదు.

ముగింపు

కవిత్వం అనేది సమాజాన్ని విమర్శించటానికో, మార్చేయటానికో కాదని తనలోపల రూపుదిద్దుకొనె సత్యాలను ఆవిష్కరించటమే దాని విధి అని ఆధునిక కవి గుర్తించాడు. ఆ సత్యాలు రాజకీయ, సామాజిక, మానవీయ, ప్రకృతి వంటి వివిధ అంశాలకు సంబంధించినవై ఉంటాయి. లోపలి స్వరం కవిత్వం అవ్వాలి.

సాహిత్యం ఒక అనంతమైన నదీ ప్రవాహం. ఆ నదిలో కవి ఒంటరిగా ప్రయాణం చేస్తూ మానవజాతి భౌతిక మానసిక ప్రపంచాలను అన్వేషిస్తూ తన స్థలకాలాదులను, విశేషాలను లిఖించుకొంటూ సాగిపోతాడు. ప్రతీతరపు రచనలూ కాలక్రమేణా ఈ ప్రవాహంలో కలిసిపోయి ఆ తరం జీవించిన జీవితాలను భవిష్యతరాలకు అందిస్తాయి. మానవజీవితాలను, ఉద్వేగాలను అక్షరబద్ధం చేసేది సాహిత్యం మాత్రమే. చదివితే వచ్చే రాంకుల్లాగ, మార్కుల్లాగా సాహిత్యం చేసే పని పైకి కనిపించదు. మరీ ముఖ్యంగా కవిత్వం చేసే పని.

(కవిసంధ్య ఆధ్వర్యంలో 21-3-2019 న యానాంలో జరిగిన ప్రపంచకవితా దినోత్సవ సందర్భంగా చేసిన ప్రసంగ పాఠం)

మధ్యతరగతి జీవనాల “ఉమ్మడి స్వరం” – ఈ “జీవన స్వరం”

శ్రీ ఇంద్రగంటి నరసింహమూర్తి గారి కథలసంపుటి పేరు “జీవన స్వరం” . ఈ సంపుటిలో మొత్తం ఇరవైనాలుగు కథలున్నాయి. ఇది వీరి ప్రథమ కథల సంపుటి. శ్రీ ఇంద్రగంటి నరసింహమూర్తి గారు 1967 నుంచీ కథలు వ్రాస్తున్నా ఈ ఇరవైనాలుగు కథలు వివిధ ప్రముఖ పత్రికలలో ఇటీవల ప్రచురింపబడినవే కావటం గమనార్హం. ఈ కథలనిండా మధ్యతరగతి జీవితాలకు చెందిన అనుభవాలు, ఆత్మీయతలు, కష్టాలు, సుఖాలు, మంచితనం, మానవత్వం, కపటత్వం లాంటి ఉద్వేగాలు అడుగడుగునా కనిపిస్తాయి. వాటిని నేర్పుగా తన కథనంలో లీనం చేయగలిగారు మూర్తిగారు. ఈ కథలను చదువుతున్నంతసేపూ వాటిలోని అనేక పాత్రలతో మనల్ని మనం పోల్చుకొంటాం, మమేకమౌతాం, సొంతం చేసుకొంటాం. ఈ కథలు ఆలోచింపచేస్తాయి, మనం ఇలా జీవించాలి కదా అనే స్పృహను కలిగిస్తాయి. ఈ కథలన్నీ మధ్యతరగతి జీవనాల “ఉమ్మడి స్వరం”

మంచి కథకు ఉండాల్సిన లక్షణాలలో థీమ్, ప్లాట్, కాన్ ఫ్లిక్ట్ లను ప్రధానంగా పేర్కొంటారు. కథమొత్తాన్ని ఒక్క మాటలో చెప్పమంటే ఏం చెపుతామో అదే థీమ్. ఉదాహరణకు రామాయణానికి థీమ్ “ఆదర్శం” . కన్యాశుల్క నాటకం థీమ్ “సంఘ సంస్కరణ” , చలం మైదానానికి థీమ్ “స్త్రీ స్వేచ్ఛ” ఇలా ఎన్నైనా చెప్పుకోవచ్చు.

నరసింహమూర్తి గారి చాలా కథలలో స్థూలంగా “మంచితనం’ , “మానవ సంబంధాలు” థీమ్స్ గా కనిపిస్తాయి. ఈ సంపుటిలోని జీవితచక్రం, కరణేషు మంత్రి, బలిపశువు, ఆదిత్యహృదయం కథాశీర్షికలు కూడా కథ థీమ్ ని ఒక్క ముక్కలో చెప్పేస్తాయి. శీర్షికను బట్టి కథను కొంత ఊహించుకోవచ్చు.

ఇక ప్లాట్ అంటే సంఘటనలు, సంభాషణలు, వర్ణనలు తో కథ థీమ్ ను చెప్పిన విధానం. దీన్నే కథనం అంటారు. మూర్తిగారి కథనశైలి క్లిష్టంగా ఉండదు. సూటిగా హాయిగా చదివించేరీతిలో సాగుతుంది.

కాన్ ఫ్లిక్ట్ ను సంఘర్షణ అంటారు. కథలో కాన్ ఫ్లిక్ట్ అంటే పరస్పరవ్యతిరేక భావాల మధ్య సంఘర్షణ. విరుద్ధభావాలను ప్రకటించే పాత్రలను సృష్టించి ఒకదానితో ఒకటి సంఘర్షించుకొనేలా చేసినపుడు ఆ కథ పాఠకులకు ఆసక్తి కలిగిస్తుంది. ఆలోచింపచేస్తుంది. ఎక్కువకాలం గుర్తుంటుంది. ఏ కథైనా మనకు గుర్తుండిపోయిందంటే ఆ కథలోని కాన్ ఫ్లిక్టే కారణం. కాన్ ఫ్లిక్ట్ రెండురకాలు. ఇంటర్నల్ కాన్ ఫ్లిక్ట్, ఎక్స్ టర్నల్ కాన్ ఫ్లిక్ట్. ఇంటర్నల్ కాన్ ఫ్లిక్ట్ అంటే ఒక పాత్ర తనలో పరస్పరవైరుధ్యభావాలను సమన్వయపరుచుకోలేక మధనపడటం. షేక్స్ పియర్ “To be or not to be” దీనికి చక్కని ఉదాహరణగా చెపుతారు. ప్రసిద్ధి చెందిన డా. ఫాస్టస్ చివరి ఉపన్యాసం కూడా అంతర్ సంఘర్షణే. అలా కాక పాత్రలు బయట శక్తులతో తలపడినపుడు ఏర్పడే కాన్ ఫ్లిక్ట్ ను ఎక్స్ టర్నల్ కాన్ ఫ్లిక్ట్ అంటారు. విలన్ తోనో, ప్రకృతితోనో, సమాజంతోనో వచ్చే కాన్ ఫ్లిక్ట్స్ లు ఈ కోవకు చెందుతాయి.

కథనైనా, కవితనైనా నిలబెట్టేది దానిలోని కాన్ ఫ్లిక్టే. మూర్తిగారి కథలలో కాన్ ఫ్లిక్ట్ ఎలా వ్యక్తీకరించబడిందో చూద్దాం.

ఈ సంపుటిలోని మొదటి కథ “ఆదిత్య హృదయం” . అరుణకుమారి, శాంతి స్వరూప్ లకు పెళ్ళి నిశ్చయమౌతుంది. నాలుగు నెలల వరకూ ముహూర్తాలు లేకపోవటంతో తాంబూలాల ప్రక్రియ వాయిదాపడుతుంది. ఈ వ్యవధిలో అరుణకుమారి ఒంటిపై తెల్లమచ్చలు వచ్చిన కారణంగా శాంతిస్వరూప్ పెళ్ళికి నిరాకరిస్తాడు. అరుణకుమారికి వచ్చిన తెల్లమచ్చలు విటమిన్ లోపం వలన వచ్చినవని ఆదిత్యరాం అనే ఆయుర్వేద వైద్యుడు గుర్తించి వైద్యం చేసి నయం చేస్తాడు. ఆదిత్యరాం, అరుణకుమారిలు ఒకరినొకరు ఇష్టపడటంతో వారిద్దరికి వివాహం జరిపిస్తారు పెద్దలు.

అయిదు పేజీల కథయినా దీనిలో మూర్తిగారు రెండు కాన్ ఫ్లిక్ట్ లను బలంగా చెప్పగలిగారు. కథప్రారంభంలో “పెళ్ళికింకా నాలుగునెలలు ఆగాలా” అని ఆందోళనపడ్డ శాంతి స్వరూప్ చివరకు వచ్చేసరికి “ఒక రకంగా అదృష్టవంతుణ్ణి, పెళ్ళికాకముందే రోగం

బయటపడింది” అని భావిస్తాడు. ఇది కరుణ, సహానుభూతి లేకపోవటం వల్ల మానవసంబంధాలలో ఏర్పడిన కాన్ ఫ్లిక్ట్.

ఇక రెండో కాన్ ఫ్లిక్ట్ – కార్పొరేట్ వైద్యం, ప్రకృతి వైద్యంల మధ్య నడుస్తుంది. అరుణకుమారికి వచ్చిన తెల్లమచ్చల చికిత్సకొరకు కార్పొరేట్ ఆసుపత్రికి వెళితే, ఆ పరీక్షలనీ, ఈ పరీక్షలనీ వేలకు వేలు గుంజుతారు. ఇచ్చిన వందరకాల మందులకు సైడ్ ఎఫెక్ట్స్ వస్తాయి. ఆదిత్యరాం పాత్రద్వారా మానవుల చర్మ ఆరోగ్యం కొరకు సూర్యకిరణాల అవసరాన్ని చెప్పిస్తారు రచయిత. ఆ రకంగా వ్యాపారపోకడలు పోతోన్న ఆధునిక వైద్యానికి, ప్రకృతి జీవనానికి మధ్య కాన్ ఫ్లిక్ట్ ను సమర్ధవంతంగా ఎదురెదురుగా నిలిపి, ప్రకృతి జీవన ఆవశ్యకతను గుర్తుచేస్తాడు కథకుడు.

“జీవిత చక్రం” కథలో ఒక స్త్రీ సంపూర్ణ జీవితాన్ని పుష్కరాల నేపథ్యంలో వర్ణిస్తారు మూర్తిగారు. ఈ కథలో ప్రధాన పాత్రపేరు గౌతమి. ఆమెకు 84 సంవత్సరాలు. అదేనెల తన రిటైర్మెంట్ కారణంగా శెలవు దొరకని ఆమె కొడుకు ఆమెను ఒంటరిగా రాజమండ్రి పుష్కరాలకని ట్రైన్ ఎక్కించటంతో కథ మొదలవుతుంది. ఆమె తనజీవితంలో చూసిన పుష్కరాలను ఒక్కొక్కటిగా నెమరువేసుకోవటమే ఈ కథ. ఈ కథకు జీవితచక్రం అన్న పేరు చక్కగా అమరింది. పన్నెండేళ్ల వయసులో గౌతమి తన మొదటి పుష్కర స్నానం తన తల్లిదండ్రులు, బంధువులతో కలిసి చేస్తుంది. రెండో స్నానం భర్త, అత్తమామలు, ఆడపడుచులతో, మూడవసారి భర్త ఇద్దరు పిల్లలతో చేస్తుంది గౌతమి. నాలుగో పుష్కరానికి అత్తమామలు గతించిపోతారు. చిన్నప్పుడు నలభైమందితో కలిసి పుష్కరాలకు వెళ్లగా ఇప్పుడు నలుగురుం మిగిలాం అనుకొంటుంది గౌతమి. అయిదో పుష్కరసమయానికి తల్లిదండ్రులు గతించటం, భర్త రిటైర్ కావటం, పిల్లలు పెళ్ళిల్లు అయి ఎక్కడెక్కడో స్థిరపడటం లాంటి మార్పులెన్నో జరుగుతాయి గౌతమి జీవితంలో.

తనజీవితంలోని ఆరో పుష్కరసమయం ఈ కథలోని కథాకాలం. అప్పటికి భర్తను కోల్పోయింది గౌతమి. కొడుకు రిటైర్మెంట్ తీస్కొంటున్నాడు. మూడో మునక వేసే సమయంలో గౌతమికి భర్త గుర్తుకొస్తాడు, గుండె లయతప్పుతుంది, పట్టుతప్పి ప్రవాహంలో కొట్టుకొని పోవటంతో కథ ముగుస్తుంది.

ఈ కథలో కాన్ ఫ్లిక్ట్ ఎక్కడ ఉందని అనిపించవచ్చు. అనాదిగా కాలంతో మనిషి పడుతున్న సంఘర్షణే ఈ కథలోని కాన్ ఫ్లిక్ట్. కాల గమనము, జీవితాలలో వచ్చేమార్పులు, గోదావరి ప్రవాహమూ ఎవరికొరకూ ఆగక, గంభీరంగా సాగిపోతూనే ఉంటాయి అన్న సత్యం ఈ కథ ఎరుకపరుస్తుంది.

ఈ సంపుటిలోని “స్థితప్రజ్ఞత” కథ ఆసక్తికరంగా, మంచిబిగితో సాగుతుంది. శశికాంత్ సాఫ్ట్ వేర్ ఉద్యోగి. కాళింది అతని భార్య. కాళింది అమ్మనాన్నలు పల్లెటూరి వాసులు. వారి ఆహార్యం, అలవాట్లపట్ల శశికాంత్ కు చిన్నచూపు. కాళింది అమ్మ, ఆమె తాతగారినుంచి నేర్చుకొన్న ఆయుర్వేదవైద్యంతో ఇరుగుపొరుగువారి చిన్నచిన్న రోగాలకు ఉచితంగా మందులిస్తూంటుంది. అదంతా మిడిమిడిజ్ఞానమని శశికాంత్ ఎద్దేవా చేస్తూంటాడు.

కాళింది గర్భవతి అయి నెలలు నిండుతాయి. కూతుర్ని పంపమంటే పల్లెటూర్లో సరైన వైద్యం ఉండదు అని పంపడు శశికాంత్. చేసేదేమీ లేక కూతురికి సహాయంగా తల్లి అల్లుడి ఇంటికి వస్తుంది. పురిటినొప్పులు మొదలయ్యే సమయానికి భారీవర్షాలు వచ్చి రోడ్లపై, సెల్లార్ లో నిలువెత్తు నీళ్లు నిలబడి అంబులెన్స్ వచ్చే పరిస్థితి కూడా ఉండదు. హాస్పటల్ వారు చేతులెత్తేస్తారు. ఆ సమయంలో శశికాంత్ అత్తగారు మంత్రసానిగా వ్యవహరించి కూతురు పురుడుపోసి పండంటి బిడ్డను శశికాంత్ చేతికందిస్తుంది. అప్పటికి కానీ శశికాంత్ కు అర్థం కాదు అత్తగారి గొప్పతనం.

ఈ కథ చదవటానికి చందమామ కథలా అనిపించినప్పటికీ- అనూచానంగా వస్తున్న విజ్ఞానానికి ప్రకృతి ప్రకోపానికి నిస్సహాయంగా మిగిలిపోయే ఆధునిక విజ్ఞానానికి మధ్య జరిగే కాన్ ఫ్లిక్ట్ ను ఈ కథలో అద్భుతంగా పలికించారు మూర్తిగారు. ఒక వ్యక్తి సౌశీల్యం వారి అలవాట్లు, ఆహార్యం వల్ల తెలియదని; ఆపత్సమయాలలో వారు ప్రదర్శించే స్థితప్రజ్ఞత వల్ల బయటపడుతుందన్న జీవితసత్యం ఈ కథ మనకు తెలియచేస్తుంది.

“కరణేషు మంత్రి” కథలో భార్యాభర్తలు ఒకరినొకరు అర్థం చేసుకొని సంసారాన్ని సౌఖ్యంగా, ఆదర్శవంతంగా ఎలా నడిపించుకోవచ్చో – కృష్ణమూర్తి, అర్చన పాత్రలద్వారా చెప్పిస్తారు మూర్తిగారు. కథా ప్రారంభంలో కృష్ణమూర్తి, అర్చనలది అందరూ ఈర్ష్యపడే దాంపత్యం. కొంతకాలానికి కృష్ణ మూర్తిలో మార్పు వస్తుంది. పరధ్యానంగా ఉంటూంటాడు. భార్యపిల్లల పై చిర్రుబుర్రులాడుతూ అసహనం ప్రదర్శిస్తూంటాడు. అదికాక ఇంట్లో నక్లెస్ ను దొంగతనం చేస్తాడు. కృష్ణమూర్తి ప్రవర్తనలో వచ్చిన మార్పుకు ఆందోళనకు గురవుతూంటుంది అర్చన. కృష్ణమూర్తి ఆఫీసుకు సెలవలు పెడ్తున్నాడని, లక్షరూపాయలు అప్పుతీసుకొని వాయిదాలు కట్టటం లేదన్న విషయం అర్చన తెలుసుకొంటుంది. ఆ రోజు రాత్రి భర్తను నిలదీస్తుంది. భార్యను ఇంకా మోసం చేయటం ఇష్టం లేని కృష్ణమూర్తి నిజం చెప్పేస్తాడు. తాను ఒక మిత్రుని నమ్మి షేర్ మార్కెట్ లో పెట్టుబడి పెట్టానని నష్టమొచ్చిందని. అర్చన అతని నిస్సహాయతను అర్థం చేసుకొని- ఖర్చులు తగ్గించుకొందామని, తనుకూడా ఏదైనా ఉద్యోగం చేస్తానని, నెమ్మదిగా అప్పులు తీర్చుకొందామని భర్తకు భరోసా చెప్పటంతో కథ ముగుస్తుంది.

ఈ కథలో ఉన్న కాన్ ఫ్లిక్ట్ భార్యాభర్తల మధ్య నెలకొన్న అపోహలు. డబ్బంతా తగలేసావు అంటూ అర్చన భర్తపై సాధింపు మొదలు పెడితే వారి కాన్ ఫ్లిక్ట్ మరింత పెద్దదయి ఉండేది. వారి సంసారము, జీవితాలు దుర్భరమయిఉండేవి. అలా కాక అపోహలను తొలగించుకొని సమస్యను పరిష్కరించుకొనే దిశగా అడుగులు వేయటం ద్వారా మంచి దాంపత్యం ఎలా ఉండాలో సూచిస్తున్నారు మూర్తిగారు. భార్యాభర్తల మధ్య ఏర్పడే సంఘర్షణలు శృంగారంలో ముగియటం సహజంగా జరిగేదే. ఆ విషయాన్ని ఎంతో నర్మగర్భంగా చెపుతారు ఇలా

భర్త ఎంత డబ్బు తెచ్చాడని భార్య చూడదండీ···. ఎంత ప్రేమ పంచుతుంటే అంత సంతోషిస్తుంది" అంటూ భర్తను అనునయించింది. భార్య ఎదపై వాలిపోయాడు భర్త. ఆమె అతనికి దగ్గరైంది. ఇద్దరి మధ్య గాలి స్థంభించింది.

కూతురిపై ఏసిడ్ దాడి చేస్తాను అని బెదిరిస్తున్న ఒక రౌడి కుర్రాడిపై, ఒక తల్లి ముసుగువేసుకొని యాసిడ్ దాడి చేసి శిక్షించటం ఇతివృత్తంగా “మాతృదేవోభవ” కథ సాగుతుంది. ముందుమాటలో MVS ప్రసాదు గారు అన్నట్లు చట్టాన్ని చేతిలోకి తీసుకోవటం సబబేన అన్న ప్రశ్న ఉదయించకమానదు ఈ కథ చదివాక. బహుసా “పాయిటిక్ జస్టిస్” చేయాలనుకొన్నారేమో కథకుడు అనిపించింది.

నేడు బాంకింగ్ రంగంలో జరుగుతున్న కుంభకోణాలను “బలిపశువు” కథలో చక్కగా ఎత్తిచూపారు. “తిరుగుబాటు” కథలో పాత్రల అంతఃసంఘర్షణ బాగుంది. మామగారికి ఇష్టంలేకపోయినా ఇంట్లోకి ప్రవేశించిన పాత్ర చివరలో మామగారి మనసు ఎలా గెలుచుకొందో తెలిపే కోడలి కథ “ఆకాశంలో సగం” .

ఈ కథలలో చాల పాత్రలు తమతప్పుతెలుసుకొని చివరలో పరివర్తన చెందుతూంటాయి. అలా పరివర్తన చెందినట్లుగా చెప్పటం కథాప్రవాహంలో అసహజంగా అనిపించదు. ఎందుకంటే పాత్రల చిత్రణ, పరివర్తనకు దోహదపడే బలమైన సన్నివేశాల కల్పన, కథనశైలి లాంటివి కారణాలుగా నిలుస్తాయి. కథానిర్మాణంలో ఎత్తుగడ ప్రాముఖ్యం తెలిసిన వ్యక్తి మూర్తిగారు. కథల ఎత్తుగడ ఆసక్తికరంగా ఉండి ఆకర్షిస్తుంది. మొదటి పారాగ్రాఫు కథముగింపును కొంత ఊహించేవిధంగా ఉండటం మూర్తిగారి శైలి.

ఈ “జీవనస్వరం” గురించి ఒక్కవాక్యంలో చెప్పాలంటే “ఈ లోకంలోని మంచివాళ్లగురించి, ఒక మంచి మనసున్న మనిషి వ్రాసిన కథలు” అని అంటాను.

(ప్రముఖ సీనియర్ కథకుడు శ్రీ ఇంద్రగంటి నరసింహామూర్తి గారి "జీవన స్వరం" కథాసంపుటి పై నేను చేసిన సమీక్ష పూర్తి పాఠం)

7 ఏప్రెల్, 2019

Is Sikhamani an Exile Poet?

‘When you are in your home, you don’t glorify home: you don’t feel its importance and its intimacy, but when deprived of home, it turns into a need and a lust, as if it is the ultimate aim of the whole journey.’ Mahmoud Darwish

Exile Poetry పై నేడు ప్రపంచవ్యాప్తంగా మంచి చర్చ జరుగుతున్నది. Mohmoud Darwish, Wadih Saadeh, Adonis, Bertolt Brecht, Yehuda Amichai ల కవిత్వం ఈ రకపు పాయను ఏర్పరచింది. డయాస్పొరా సాహిత్యం సామూహిక అస్తిత్వ ప్రకటన అయితే Exile Poetry వైయక్తికం.

Jo-Marie Claassen States “Exile is a condition in which the protagonist is no longer living or be able to live, in the land of his birth” అంటె మన స్వస్థలం, తల్లిదండ్రులు, స్నేఇతులు ఇంకా చెప్పాలంటే ఇదీ మన ప్రపంచం అని అనుకొంటున్న అన్నింటినుంచీ ఒక్కసారిగా దూరమవటం. ఇది స్వచ్ఛందం కావొచ్చు లేదా బలవంతం కావొచ్చు. చాలామంది తాము చేరుకొన్న కొత్తప్రాంతాలలో- అక్కడి ప్రజల సంస్కృతి, భాష ఇంకా యాసను కూడా నేర్చుకొని చక్కగా కుదురుకొని పరాయీకరణ చెందుతారు. కానీ కవి అలా ఉండలేడు. స్వస్థలపు జ్ఞాపకాలు అతని ఆత్మను దహింపచేస్తూంటాయి. ఆ వియోగం అతన్ని నిత్యం దుఃఖపెడుతూంటుంది. ఆ వియోగం నుంచి విముక్తమవటానికి కవులు తమ స్వస్థలపు బౌతిక మానసిక స్వరూపాలను తమ కవిత్వంలో ఆవిష్కరిస్తారు.

దేశబహిష్కరణకు గురైన కవులు రాసే కవిత్వంలో రాజకీయాలు ఉంటాయి. కానీ శిఖామణి మెరుగైన ఉపాధికొరకు స్వస్థలాన్ని వీడిన కవి. శిఖామణి కవిత్వంలో రాజకీయాల స్థానంలో, జ్ఞాపకాల తలపోత ఉంటుంది. మానవ సంబంధాలలోని ఆర్ద్రత ప్రకటింపబడుతుంది.

★★★

ఎనిమిదవ శతాబ్దంలో రోమ్ నుంచి బహిష్కరించబడిన Ovid అనే కవి ఆనాటి రోమ్ లోని తన మిత్రులను, తిరిగిన ప్రదేశాలను, జ్ఞాపకాలను కవిత్వంలో భద్రపరచినట్లుగా, యానాం అనే ఒక ప్రాంత అస్తిత్వాన్ని శిఖామణి తన కవిత్వంలో దాచుకొన్నాడు. ఈ కవిత్వం అంతా ఒక కాలానికి చెందిన యానాం భౌగోళిక, సాంస్కృతిక, మానవసంబంధాల ఆవరణం. ఇది చరిత్రపుస్తకాలలో లభించదు. “Nations are to a very large extent invented by their poets and novelists” అని Aldous Huxley అన్నది దీనిగురించే. ఈ కవిత్వం అంతా ఒక Exile కవిగా శిఖామణి ఆత్మావిష్కరణ. ఆత్మావిష్కరణకు సాహిత్యం వినా మరో మార్గం లేదు మానవజాతికి.

★★★

‘మువ్వల చేతికర్ర’ నాటికి స్వస్థలాన్ని వీడలేదు శిఖామణి. ఆ సంపుటిలో యానాం కవితలు కనిపించవు. ఆ తరువాత ఉద్యోగ రీత్యా హైదరాబాద్ వెళ్లవలసి వచ్చినప్పుడు రాసుకొన్న “ఆంతరంగికుని వుత్తరం” కవితలో తాను ఏం కోల్పోయి ఏం పొందుతున్నాడో స్పష్టంగానే చెపుతాడు శిఖామణి

నడివేసవి పొలంగట్టున
తుమ్మచెట్టు నీడలోని నిద్రలాంటి ఊరొదిలి
కలత నిద్రల నగరానికి
కళవల పడి నువ్వెందుకొచ్చావు నా తండ్రీ//
హఠాత్తుగా అర్ధరాత్రి
సిద్దార్ధుడు కపిల వస్తును వొదిలినట్లు
ఏయే ధ్యేయాల గమ్యాల పరిసమాప్తి కోసం
ఈ దొంగ ఊబిలో
అడుగు మోపడానికి సాహసించావు?//

అనే వాక్యాలలో స్వస్థలం పట్ల తనకున్న అనురాగాన్ని, తాను చేరుకొన్న మహానగరంపై తన ప్రధమ అభిప్రాయాల్ని నిక్కచ్చిగానే చెపుతాడు. ఆ తరువాత రాసిన కవిత్వంలో మహానగరంపై చేసిన వ్యాఖ్యలు కనిపించవు కానీ స్వస్థలంపై ఉన్న మోహం మాత్రం మరింత చిక్కబడి నేటివరకూ నిలిచిఉండటం చూడవచ్చు.

స్వస్థలంలో లేనందుకు వేదన చెందటం, అక్కడే ఉండిపోయిన లేదా గతించిన తల్లిదండ్రులను తలచుకొని దుఃఖపడటం Exile poetry లక్షణం. శిఖామణి అనేక కవితలలో ఈ అంశం కనిపిస్తుంది.

పొట్టచేతపట్టుకొని
కన్న వూరొదిలి
నగరం నట్టడవికొచ్చాను కాబట్టి
ఇంకానీవు
మన స్వస్థలంలో స్వస్థతగానే

ఉన్నావనుకొంటున్నాను
అవున్నాయినా!
మనిషికి స్వస్థలం ఏది?
మనిషికి స్వస్థత ఎక్కడ? (నాయిన 2)

పై వాక్యాలలో తాను కన్న వూరొదిలి వచ్చాను కాబట్టి స్వస్థతగా లేదు అన్న అర్ధాన్ని ధ్వనిస్తున్నాడు. చివరకు మనిషికి సొంతూరు ఏది, శాంతి ఎక్కడా అంటూ తాత్వికతలోకి వెళిపోతాడు. ఇదంతా Exile వలన కలిగే ఎడతెగని దుఃఖం పలికించే నిర్వేదం.

Exile కవిత్వంలో తాను చనిపోయాకా స్వస్థలంలోనే తనను పండించాలన్న ఆకాంక్షలు కవులు పదే పదే చెప్పుకోవటం గమనించవచ్చు. Ali foda అనే పాలస్తీనియన్ కవి ఇలా అంటాడు

It is a sin to die in exile
Oh be merciful to me
And take me as a wheat in birds mouth
And bury me there// (2009)

శిఖామణి కవిత్వంలో మృత్యు ఊహలు, మరణానంతర కోర్కెల ప్రస్తావన దాదాపు కనిపించవు. మరీ ముఖ్యంగా ఈ సంపుటిలోని కవిత్వంలో. పై కవితలో ఆలి ఫోదా వెలిబుచ్చిన మనోభీష్టం శిఖామణి తన కవిత్వంలో ఎక్కడా నిక్షిప్తం చేయకపోయినా, సన్నిహితుల వద్ద "ఏదైనా జరిగితే యానాం తీసుకెళ్ళండి" అని చెప్పుకునే ఉన్నాడు. ఎవరికీ అసౌకర్యం కలగకూడదని ఎప్పుడో బంధువులకు ఇచ్చివేసిన పూర్వీకుల ఇంటిని డబ్బు వెచ్చించి తిరిగి కొనుక్కొన్నాడు కూడా.

స్వస్థలానికి దూరమైన కవులు తమ ఊరి భౌగోళిక స్వరూపాన్ని, చిన్ననాటి వ్యక్తులను అనుబంధాలను తమ జ్ఞాపకాలలోంచి వెలికితీసి కవితా వస్తువులుగా చేసుకొంటారు. ఉపరితలంగా చూస్తే ఇది నాస్టాల్జియా కవిత్వంలా కనిపిస్తుంది. లోతుగా గమనిస్తే ఒక ప్రాంతపు ఉనికిని, ఔన్నత్యాన్ని చరిత్రలో దాచిపెడుతున్నారని అర్ధమౌతుంది. Exile సాహిత్యాన్ని ఒకప్పుడు మానవ దుఃఖం, మనోవేదన కోణాలలోంచి చూసిన విమర్శకులు, నేడు Pride, Glorification, Enrichment in the National Literature దృష్టితో అధ్యయనం చేస్తున్నారు. ఇది శిఖామణి కవిత్వానికి కూడా అన్వయం చేసుకోవాలి. ఈ కవితలలోని యానాం తలపోతలు నాస్టాల్జియా కాదు. ఆ మట్టికి, అక్కడి మానవసంబంధాలకు శిఖామణి ఎత్తిన హారతి ఈ కవిత్వమంతా.

ఆది ఆంధ్రపేట, అక్కడి మంచినీటి చెరువు, ఆ చెరువుగట్టున ముత్యాలుగారి ఇల్లు, ఫ్రెంచి జెండాని ఎగరేసిన జెండా స్తంభం, పాతబస్ స్టాండ్ సెంటర్ లోని ఆరణాల షాపు, కవిగారి ఇంటిచుట్టూ ప్రహరీలా విస్తరించిన అడ్డసరం కట్టవ, ఈ ప్రాంతంలో మాత్రమే లభించే పులస చేపలు, ఆర్టోస్ కూల్ డ్రింకు, యానాం-ఎదుర్లంక వారధి వంటి వివిధ విషయాలు యానాం నైసర్గిక స్వరూపాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి.

శిఖామణి మౌలికంగా మానవసంబంధాల కవి. Exile కవులు తమ జ్ఞాపకాలలోని వ్యక్తులను కవిత్వంలో బ్రతికించుకొంటారు. కవికి సంబంధించినంతవరకూ ఇది ఆయా వ్యక్తుల వియోగభారాన్ని దింపుకొనే ప్రయత్నం కావొచ్చు. ఈ కవిత్వంలో కూడా – తోకమీద నిలబడిన ఆరడుగుల నల్లతాచులాంటి బాప్ప; అవసరానికి చేతిగాజులు ఇచ్చిన శిఖామణి సాహిత్య గురువు శ్రీమతి కందర్ప వెంకట నరసమ్మ గారు; పదే పదే జ్ఞాపకానికొచ్చి కన్నీళ్ళు తెప్పించే దొండపాటి మీరాబాయి; నాయుడు బావకే మందు పెట్టిన గంగిరెడ్ల మరిడమ్మ; ఇవ్వటమే తప్ప తిరిగితీసుకోవటం తెలియని నాయిన, అంకులు గారు; బ్రహ్మ దేవుని మూడు ముఖాల్లా ఎడమొహం పెడమొహం పెట్టుకొనే ముగ్గురు కవులూ; బాల్యాన్ని మూరమూర కోసుకొని అమ్ముకొనే పూలబ్బాయి; ఇద్దరు ప్రభాకరరావు, భాస్కరరావు; చిన్నప్పుడు కవి నోట్లో వడ్లగింజ పడకుండా కాపాడిన చెల్లి గోపెమ్మ; లాంటి వ్యక్తులు రక్తమాంసాలతో సంచరిస్తారు. ఆయా కవితలను చదివిన వారి హృదయాలలోకి సొంతవ్యక్తులుగా ఇంకి పోతారు. ఈ లక్షణమే మానవసంబంధాలను గొప్ప ఆర్ధ్రతతో ఆవిష్కరించగలిగే ఒకే ఒక సమకాలీన కవిగా శిఖామణిని నిలిపింది.

శిఖామణి యానాం విడిచి వెళ్ళినా యానాంతో సంబంధాలను కలిగి, పండగలకో పబ్బాలకో వస్తూపోతూనే ఉన్నాడు ఇన్నాళ్ళూ. ఆ వచ్చినప్పుడు కూడా కొన్ని కవితా వస్తువులను ఇక్కడనుంచి ఏరుకొని వెళ్ళిన సందర్భాలు కనిపిస్తాయి. కవి వంకే ఉత్తినే దిగులుగా రాతి చూపులు చూసే రంగూను సన్నికల్లు; ఆకాశమే హద్దుగా, వొఠి ఆరుబయలుగా మిగిలిపోయిన సన్ థియేటర్ లాంటి కవితలు అలా పాత జ్ఞాపకాలను మారిన పరిస్థితుల నేపథ్యంలోంచి దర్శింపచేస్తాయి.

కవి స్వస్థానం విడిచి మూడు దశాబ్దాలు దాటిపోయింది. అతని జ్ఞాపకాలు చెదలు తినేసిన పటంలా కొద్దికొద్దిగా వాస్తవంలోంచి కనుమరుగు అవుతూంటాయి. కవికి వయసు పెరుగుతున్న కొద్దీ తన జ్ఞాపకాలలో దాచుకొన్న వ్యక్తులు, ప్రదేశాలు కాలక్రమేణా

అదృశ్యమౌతూంటాయి. మారిన భౌతిక స్వరూపం, చేరిన కొత్తవ్యక్తులు తాను అంతవరకూ నిర్మించుకొన్న ఊహల్ని భగ్నం చేస్తాయి. ఈ అనుభవాన్ని కూడా శిఖామణి పట్టుకొని "మనిషిలేని ఊరు" కవితలో ఇలా వర్ణిస్తాడు.

ఇప్పుడు
కుశలమడగడానికి
ఇక్కడ మనుషులేరి?
మనిషి లేని వూరూ
ఒక వూరేనా? — అని ప్రశ్నిస్తాడు.

గుండెలు పిండే వాస్తవమిది. "యానమా నా ఆరో ప్రాణమా" అని ఎలుగెత్తి , అల్లర్లతో తల్లడిల్లిన యానానికి హృదయాన్ని నవనీతం చేసి పూసి, తనని తాను అరిటాకు చేసుకొని స్వాంతన చేకూర్చి దాన్ని తన కవిత్వంలోకి ఆవాహన చేసిన కవికి ఎదురైన గొప్ప జీవన వైచిత్రి ఇది.

★★★

మనుషులకు స్వస్థలాల్ని విడిచి పోవటం కొత్తేం కాదు. మానవనాగరికత అంతా అలా పోగుపడిందే. విడిచివచ్చిన స్వస్థలాన్ని గురించి బెంగపడటమూ కవిత్వానికి కొత్తకాదు. ప్రతీ కవీ తన ఊరిగురించో, ఊరిలో చెరువుగురించో, పండగనాటి సంబరాలగురించో కవితలు అల్లే ఉంటాడు. కానీ శిఖామణిలా తన స్వస్థలపు మనుషుల్ని, ప్రదేశాలను, కాలానుగుణంగా వచ్చిన మార్పులను మూడు దశాబ్దాలపాటు కవిత్వంలో నిక్షిప్తం చేస్తూ వచ్చినవారు తెలుగుసాహిత్యంలో మరొకరు కనిపించరు. ఆ రకంగా శిఖామణిని ఒక Exile కవిగా, ఈ పుస్తకంలోని కవిత్వాన్ని Exile కవిత్వంలా భావించటానికి సందేహించక్కరలేదు.

శిఖామణి నిక్కమైన కవికనుక అలా రికార్డు చేసిన చరిత్రాత్మక కవితలలో కనిపించే కవిత్వాంశ కూడా అద్వితీయమే. అందుకనే బాప్ప కవితనో, యానాం సరస్వతి కవితనో, పూలకుర్రాడు కవితనో ఉత్త వైయక్తిక వ్యక్తీకరణలుగా కొట్టిపారేయలేం. ప్రతిఒక్కరూ ఎక్కడో ఒకచోట ఈ కవితలతో కనెక్ట్ అవుతారు. వాటిని సార్వజనీన అనుభూతులుగా హృదయగతం చేసుకొంటారు. శిఖామణి ఏదో సభలో "నేను మూడు రాష్ట్రాల కవిని" అని చమత్కారంగా అన్నట్లు ఈయనకు రెండు అస్తిత్వాలు. ఒక దానిలో నల్లగేటు నందివర్ధనం పూలు ఉంటాయి, మరొక అస్తిత్వంలో యానాం కవితలు ఉంటాయి.

(ప్రముఖ కవి శ్రీ శిఖామణి తాజా కవిత్వ సంపుటి "యానం కవితలు" పుస్తకానికి వ్రాసిన ముందుమాట)

4/10/2019
కాకినాడ

శ్రీకాంత్ కవిత్వం Living itself takes a form of Writing for me - Srikanth

“All that is gold does not glitter,
Not all those who wander are lost;
The old that is strong does not wither,
Deep roots are not reached by the frost.— Tolkien

పై వాక్యాలు శ్రీకాంత్ కవిత్వానికి సరిపోతాయి. తెలుగు కవిత్వలోకానికి శ్రీకాంత్ ఒక ఎనిగ్మా. చుట్టూ ప్రలోభపెట్టే ప్రవాహాలమధ్య నిలుచుని దేన్నైతే దర్శించాడో, దేన్నైతే అనుభూతి చెందాడో, దేన్నైతే కవిత్వమని నమ్మాడో దాన్నే రాసాడు. నేను ఇంతే ఇదే “శ్రీకాంత్ కవిత్వం” అని నిజాయితీగా నిర్మొహమాటంగా చెప్పుకొన్నాడు.

శ్రీకాంత్ కవిత్వంనిండా మూడువంతులు స్త్రీలే. భార్య, ప్రియురాలు, కూతురు, వృద్ధ తల్లి, ‘నువ్వు’ గానో రకరకాల రూపాలతో ఒక్కోచోటా ఒక్కో ఉద్వేగాన్ని పలికిస్తూంటారు.

ఆమె
ఆమె నవ్వడాన్ని తరచూ చూడవు నువ్వు
వంటలో నిమగ్నమై, హఠాత్తుగా తల ఎత్తి
మసి అంటిన అరచేత్తో
తన మొఖాన్ని తుడుచుకుంటూ

నీవైపు చూసి అప్రయత్నంగా నవ్వుతుంది తను

మరి
ఇక ఆ తరువాత, ఆ రాత్రి అంతా
మండుతూనే ఉండింది
ఆ కట్టెల పొయ్యి అప్రతిహతంగా, ఉజ్వలంగా (ఆమె)

ఈ కవిత మొదటి భాగం ఒక సప్తశతి గాథను తలపిస్తుంది. రెండవభాగంలో అందమైన జీవన లాలస వెల్లువై పలుకుతుంది. అందం, ఆనందం జీవనేచ్ఛై పరిమళించే పద్యమిది

★★★

ఇలాంటిదే మరో కవిత

అరచేతుల మధ్య ఒక కప్పును పుచ్చుకుని పొద్దున్నే తేనీరుగా మారుతావు కదా నువ్వు. అప్పుడు అల్లంవాసన వేస్తాయి నీ చేతులు. మరి నీ పెదాల మధ్యనుంచి కొంత ఏలకుల సుగంధం కూడా//
// ఆ మెత్తని నిశ్శబ్దంలో, దుప్పటిలో ముడుచుకుని అస్సలే కదలరు మన పిల్లలు. ఇల్లంతా ఒక శాంతీ, కాంతీ, గోరువెచ్చని నీడలూ, అలంకారిక పింగాణీ వస్తువులపై ఆగే లోకమూ అతి సూక్ష్మంగా వాటిపై పేరుకొనే కాలపు ధూళీనూ! సరిగ్గా అప్పుడే నీ వెనుకగా చేరి నా చేతుల మధ్యకు తీసుకుంటాను నిన్ను, చూడు:
ఇక ఈ ఉదయాన మరో కప్పు తేనీరు త్రాగవచ్చు మనం నింపాదిగా, శాంతిగా, తొలిసారిగా (తేనీరు)

తేనీరు వంకతో శృంగారానుభవాన్ని పండిస్తున్నాడిక్కడ. కవిత్వంలో స్త్రీ గురించి వ్రాయటాన్ని Burden of Women అని అంటారు విమర్శకులు కానీ జీవితంలో స్త్రీని అలా అనగలరా? కవిత్వానికి జీవితానికి ఉన్న సన్నని రేఖను చెరిపేసే శ్రీకాంత్ కి ఇవేమీ పట్టవు. అనుభవాన్ని కవిత్వీకరించటమొక్కటే తెలుసు

★★★

ఒక గృహిణి దైనందిన జీవితాన్ని వర్ణించే ఓ కవితను ఇలా ముగిస్తాడు

రాత్రి నిలువునా చీలిపోయింది. గదిలోని దీపం
సగంగా చిట్లిపోయింది. పగిలి పగిలి
నీ ముంగిట్లోకి తూలుతూ వచ్చింది నేనే

విరిగి విరిగి నిదురలేక తిరిగి లేచి, నన్నే
ఈ స్మశానాన్నే శుభ్రం చేసి
నా తల వద్ద ఒక ప్రమిదె వెలిగించినదీ నీవే

ఎన్నడైనా ఉన్నానా నేను నీకు
ఎన్నడైనా ఉన్నావా నువ్వు నాకు అని
నువ్వూ అడగలేదు-నేనూ చెప్పలేదు- (ఒక సాధారణ వచనం)

దృశ్యాన్ని కళ్లకు కట్టటం గొప్ప విద్య. ఆ టెక్నిక్ అంచుల్ని చూపించే నేర్పరి శ్రీకాంత్. పై సందర్భానికి నిలువునా చీలటం చిట్లిపోవటం స్మశానాన్ని శుభ్రం చేయటం, ప్రమిద వెలిగించటం లాంటి వర్ణణలు సందర్భంలోని ఉద్వేగాన్ని కళ్ళముందు నిలుపుతాయి. గగుర్పొడుస్తాయి కూడా. ఇక చివరి వాక్యాలలోని తర్కం ఎస్కేపిజాన్ని సూచిస్తున్నా వాస్తవాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

★★★

How was the day అని అడుగుదామని అనుకుంటాడు అతను తనని//
//నిస్సత్తువుగా కుర్చీలో జారగిలబడి, భుజాన బ్యాగుని పక్కకు వదిలి
కళ్ళలోని వాననీ
శరీరంలో వడలిన
పూలనీ, రేగే ధూళినీ తుడుచుకుంటూ, సొమ్మసిల్లుతున్న నవ్వుతో
అతి కష్టం మీద
ఇలా అంటుంది
తను అప్పుడు
అతనితో;
"కొద్దిగా ఓ గ్లాసు మంచి నీళ్ళు అందిస్తావా?" -- (ఇవ్వాల్సినది)---

ఎంత సామాన్య దృశ్యమిదీ? ఎంత గొప్ప సజీవ సంబంధపు చిత్రీకరణ. కవితలో గొప్ప పదచిత్రాలు, తాత్విక చర్చలూ ఏమీ లేవు. ఉత్త వచనం. బయట పనిలో అలసి వచ్చిన భార్యో/ప్రియురాలో ఇంటికి వస్తే పూర్వకాలపు కవులలా చమట చుక్కలు వజ్రపుతునకల్లా మెరుస్తున్నాయనకుండా కాసిన్ని మంచినీళ్ళిస్తావా అనిపించటం కవిత్వాన్ని భూమార్గం పట్టించటం కాదూ? చాలా కవితల్లో ఇదే భావనను ఇంకా బలంగా వ్యక్తీకరిస్తాడు శ్రీకాంత్.

★★★

// "కొద్దిగా తోడు ఉండు నాకు. అప్పుడప్పుడూ చాలా బెంగగా ఉంటుంది – ఒంట్లో బావోలేదు. నాప్కిన్స్ తెచ్చుకోవటానికి ఓపిక లేదు. బ్లీడింగ్ ఎక్కువగా ఉంది" అని తను ముడుచుకు పోతే, అప్పుడు నువ్వొక నిస్సహాయుడివి. నేలపై వ్యాపించే రాత్రివి. అంత నొప్పిలోనూ ఉదయం తనుకడిగిన ఇంట్లో తన శరీరం వాసన. ఎలెక్ట్రిక్ కుకర్లో ఉడుకుతున్న అన్నం వాసన. తెరచిన బాల్కనీలోంచి చీకటి వాసన//

//కడుపునొప్పికి మాత్రలు, వాలుతున్న తన కనురెప్పల కింద చలించే అరణ్యాలు, నుదిటిపై తెరలుగా వీచే పురాస్మృతులూ··· ఇక అరచేతిలో తను నీ అరచేతిని గట్టిగా పట్టుకొని పడుకొంటే//---

//చదువరీ, ఇక ఇప్పటికి ఇదే జీవితం, ఇదే కవిత్వం; నువ్వే చెప్పు ఇక, ఇంతకు మించి వీటన్నిటినీ దాటి మిగిలేది ఏమిటి? నీకూ నాకూ — మనకూ (ఇక ఇప్పటికి)---

అసలు ఇలాంటి కవిత తెలుగులో ఇంతవరకూ వచ్చిందా అని అనుమానమే. ఇది కాదూ జీవితం.

కవిత్వం అంటే సంస్కృత పదాలతో బరువుగా ఉండాలనీ, అమూర్త భావనలతో లోతుగా ఉండాలనీ, ఏవేవో పెద్ద పెద్ద సిద్ధాంతాలను ప్రవచించాలని, సమాజాన్ని ఉద్ధరించాలని, ప్రజల్ని గొప్పపనులకై కార్యోన్ముఖుల్ని చేయాలని, అభ్యుదయాన్ని కాంక్షించాలని ఎన్నెన్ని కుట్రలు చేసారూ, ఎన్నెన్ని కట్టుకథలు చెప్పారూ ఇంతవరకూ పెద్దలందరూ అనిపించక మానదు.

ఒక జీవితానుభవం. ఒక మానవీయ దుఃఖం. ఒక తడి సందర్భం. శ్రీకాంత్ వాక్యాల్లోనే చెప్పాలంటే ఇక ఇప్పటికి ఇదే జీవితం, ఇదే కవిత్వం.

★★★

"భయపడ్డావా" అంటూ తెగిన పెదాలపైనుంచి నెత్తురిని మెత్తగా నీ
తెల్లటి దుప్పట్టాతో తుడిచినా, నా లోపలి వొణుకు ఆగదు//
"ఇలా దగ్గరకు రా. కొరకనులే ఈ సారి. భయపడకు" అంటూ మళ్ళా తనే, నన్ను
జాగ్రత్తగా
తన తల్లితనపు పాలిండ్లలో పొదువుకుంటే, ఇక అలా వెచ్చగా ఒదిగి
తన చుట్టూ చేతులు వేసి, తనని గాట్టిగా పట్టుకుని
ఆ చీకట్లలో నా ముఖం దాచుకుని, అలా పడుకుని
బయట కురిసే వానని, తన శరీరంలోని ప్రవాహాన్నీ
వింటుంటే అడుగుతుంది తను, స్ఖలించినంత హాయిగా;
"I like this night and
I like this Bacardi Rum
Do you" ----

ఒకానొక ప్రియురాలి ప్రేమోన్మత్తత. వివశో, పరవశో తెలియదు. కానీ అనుభవం కళ్ళముందు నిలుస్తుంది. శృంగారం ఇక్కడ బహుశా వివాహం వెలుపలది కావొచ్చేమో - జీవితంలో నిషిద్ధవస్తువేం కాదుకదా. దాహం వేసినపుడు చల్లని నీళ్ళు తాగినపుడు కలిగే అనుభవాన్ని అద్భుతంగా చెప్పిన ఇస్మాయిల్ మరో చోట యుద్ధాంతాన/కళ్ళు తేలేసి/నిర్వికల్ప సమాధిలో/సర్వాంగాలూ స్తంభించే/యోగిని కూడాను (స్వారీ) అంటాడు. శ్రీకాంత్ కవిత్వం నేలమీదే సంచరిస్తుంది. జీవితంలోంచే వస్తువుల్ని ఏరుకొంటుంది. కథనాత్మకత శ్రీకాంత్ కవిత్వానికి ఆయువు. ఇతని కవిత్వం ఆడంబరాలను, హిపోక్రిసిని దుస్తులుగా ధరించదు.

★★★

అర్ధరాత్రి నిదురలోంచి లేచొచ్చి, ఒక మూడడుగుల మల్లెపూవు
నా పక్కగా వచ్చి ‘నాన్నా’ అంటో
నన్ను హత్తుకుని పడుకుంది. ఇక
ఆ చీకట్లో ఒక నెగడు రగిలి, పేరులేని సుగంధమేదో
గాలిలో వీయగా, ఎక్కడో కొమ్మల్లో గూళ్ళల్లో
పక్షులు రెక్కలు సర్దుకుంటున్న సవ్వడి://

//కొంత అలజడి, కొంత అబ్బురమూ కొంత
జీవితం పట్ల కృతజ్ఞతా, కొంత
కరుణా, బోల్డంత ఇష్టమూ (ఎలా నిదురోగలం?) --

ఈ కవిత చదివాకా "దినచర్య" అనే మరో కవితలో శ్రీకాంత్ చెప్పిన. “ఇంతా చదివి ఇదేమిటని మీరడిగితే, ఇక నేను ఏమీ చెప్పలేను. నిండుగా సజలమైన ఈ నా హృదయంలో మీ చేయి జార్చి ఒక అద్దాన్ని వెలికి తీసి మిమ్మల్ని మీరు చూసుకోమని చెప్పటం తప్ప” అనే వాక్యాలు గుర్తొస్తాయి.

రాత్రివేళల పిల్లలు మనల్ని కావలించుకోవటమో, మనపైన కాళ్ళువేసుకొని పడుకోవటమో ఎవరికి అనుభవంలోనికి రాని విషయాలు? ఎన్ని మెటఫర్లతో ఆ అనుభవాన్ని శ్రీకాంత్ మన అనుభవంలోకి తీసుకొస్తున్నాడో చూస్తే ఆశ్చర్యం కలుగకమానదు. మూడడుగుల మల్లెపూవు, పేరులేని సుగంధం, పక్షులు రెక్కలు సర్దుకోవటం, జీవితం పట్ల కృతజ్ఞత లాంటి ఉపమానాలు ఆ సంఘటనలోని భిన్న కోణాల్ని ఎంతో సటిల్ గా

ఆవిష్కరిస్తాయి. ఈ కవిత్వం అంతా శ్రీకాంత్ హృదయంలోంచి తీసిన అద్దంలో మనల్ని మనం చూసుకోవటమే. కవిత్వానికి ఇంతకు మించిన పరమార్ధం ఏముంటుంది?

★★★

అమ్మల పై వ్రాసిన కవితలు అనేకం ఈ సంపుటిలో కనిపిస్తాయి. ఒక్కో చోట ఒక్కో కొత్తకోణంలో అమ్మలు కనిపిస్తారు. చాలా చోట్ల ప్రేమ, కొన్ని చోట్ల అమ్మను సరిగ్గా చూసుకోలేకపోతున్నందుకు అపరాధనా భావన, అమ్మ ఎలాఉందో ఈ వేళ అంటూ చేసే ఊహాలు.

తాగి వచ్చి సంజాయిషీ చెప్పుకొనే కొడుకుతో "పొద్దుపోయింది వెళ్ళు. వెళ్ళి ఇంత అన్నం తిను. ఖాళీ కడుపుతో పడుకోకు" అని చెపుతుంది అమ్మ ఓ కవితలో.

ఉండే ఉంటుంది తను ఇప్పటికీ – ఎక్కడో-
నన్ను తలుచుకుంటో
ఏ చింత చెట్ల నీడల కిందో
ఓ ఒంటరి గుమ్మం ముందో
కాన్సరొచ్చి కోసేసిన వక్షోజపు గాటుపై
ఓ చేయుంచుకుని నిమురుకుంటూ
తనలోనే తాను ఏదో గొణుక్కుంటూ (యిలా) –

అంటూ అమ్మ కవి జ్ఞాపకాలలో మెసలుతుంది మరో కవితలో. ఆ వక్షోజపు గాటు పట్టించుకోని కొడుక్కి ఒక మెటానొమి అనుకొంటే ఎంతటి భీతావహమైన ఊహ అది.

తనకొడుకులు వాళ్ళ అమ్మని "అమ్మా నువ్వు తినమ్మా. తిన్నావా లేదా?" అని అడిగినపుడు- అదే మాటను సరైన సమయంలో ఎన్నడైనా నా తల్లిని అడిగానా నేను" అని అమ్మ గుర్తుకొచ్చి వ్యాకుల పడతాడు కవి "ఒక క్షణం" కవితలో.

//ఏమీ లేదు
ఈ ఉదయం ఇంటికి వెళ్ళాను
ఒక అతిధివలే అమ్మని చూసి వచ్చాను// (అతిథి)

అనే కవితలో అనివార్యమౌతున్న ఆధునిక జీవన బీభత్సాన్ని కళ్ళకు కడతాడు.

★★★

శ్రీకాంత్ కవిత్వంలో సమాజం నడుస్తున్న తీరుపట్ల ఆగ్రహం ఉంది. దాన్ని వ్యక్తీకరించిన విధానం కథనాత్మకంగా ఉంటుంది.

ఒక ముస్లిం వ్యక్తి వినాయక నిమజ్జనం రోజున ఇంటికి చేరుకోవటాన్ని వర్ణించిన తీరులో శ్రీకాంత్ జీవన వాస్తవికనుండి ఎస్కేప్ అయ్యే కవికాదు అని అర్ధమౌతుంది.

ఆ ముస్లిమ్ వ్యక్తి రోడ్డుపై ఇంటికి వెళుతున్నప్పుడు "//ఒక మస్జిద్ అతని హృదయంలో కూలగొట్టబడలేదు. అతన్ని చూసీ చూడగానే ఎవరూ జై శ్రీరామ్ అని నినదించలేదు/గణగణగణమనే గంటలతో నుదిటిన త్రిశూలాలవంటి బొట్లతో ఎవరూ అతన్ని భయభ్రాంతుడిని చేయలేదు/అతని ఒళ్ళంతా ఆ రోజు కుంకుమతో అస్తమయం కాలేదు// అంటాడు. ఒక్కో ఇమేజెరీ నేటి రాజకీయ వికృతక్రీడను శక్తివంతంగా అక్షరీకరిస్తుంది. ఇదే వస్తువుని డమడమల శబ్దాలతో వ్రాసే విధానానికి శ్రీకాంత్ ఎంచుకొన్న శిల్పానికి అసలు పోలిక తేలేం. ఒక సామాజిక అంశాన్ని శక్తివంతంగా చెప్పటానికి శిల్పం యొక్క అవసరాన్ని పై కవిత నిరూపిస్తుంది.

★★★

"పిల్లలు నిన్నుపట్టుకొని ఏడ్చినపుడు" అనే కవితలోని సందర్భం అపురూపమైనది.

"మృత్యువు నుంచి తప్పించుకు వచ్చిన అమ్మాయి" కవితా వస్తువు వినూత్నమైనది. ఆర్ధ్రత హృదయాన్ని ద్రవింపచేస్తుంది.

"అమ్మ"అనే కవిత "ఆమె ఎవరైతేనేం?" కవితను స్ఫురింపచేస్తుంది.

"లమ్డికే" కవిత చెర్నకోలతో చరచినట్లుంటుంది.

"మహా మంత్రగత్తె" కవిత మంత్రముగ్ధంగా నడుస్తుంది.

"జణగణమన అంబానీ అను రిలయన్స్ ఇండియా ప్రైవేట్ లిమిటెడ్' కవిత పల్చగా ఉంది.

"అనేక సార్లు పడుకొని ఉంటాను అతనితో" గొప్ప శక్తివంతమైన వ్యక్తీకరణ.

“ఎందుకో ప్రేమిస్తారు స్త్రీలు” లోతైన భావాలను పొదువుకొన్నది.

“అమ్మ చెప్పిన కథ” ఇంటలెక్చువల్ కవిత.

“ఒక రాత్రి” , “ఒక రోజు” ఇంకా మరికొన్ని కవితలలో హద్దుమీరిన బూతు వాంఛనీయం కాదనిపిస్తుంది. ఇదేమీ విక్టోరియన్ మొరాలిటీ సిద్ధాంత చర్చ కాదుకానీ, తెలుగు నేల ఇంకా ఆ స్థాయిని అందుకోలేదని అనుమానం. బహుశా తెలుగు కవిత్వంలో ఉన్న మోనోటనీని బద్దలుకొట్టటానికే ఆ కవితలు రాసాడేమో.

శ్రీకాంత్ అభివ్యక్తి విలక్షణమైనది. ఇతని వ్యక్తీకరణ పదునుగా, మేధోపరంగా ఉన్నత స్థాయిలో సాగుతుంది. వస్తువులు కూడా ప్రత్యేకమైనవి. విస్తృతి అధికం. మూడునాలుగు కవితలలో అధివాస్తవిక ధోరణులు కనిపించినా అస్పష్టత మాత్రం లేదు.

శ్రీకాంత్ కవిత్వపరంగా లోలోపలకు చేసిన ప్రయాణం సింహభాగంగా ఉంది. బయటకు చేసిన ప్రయాణం కొన్ని కవితలలో తెలుస్తున్నా వానిలో అనుభూతి సాంద్రత లోపించటం గమనిస్తాం. ఇతని కవిత్వాన్ని స్థూలంగా అంతర్ముఖత్వ కవిత్వంగా భావించవచ్చు. శ్రీకాంత్ కవిత్వంలో కథనాత్మకత ప్రముఖంగా కనిపించే శిల్పం. ఆ విషయంలో శ్రీకాంత్ కవిత్వాన్ని బుకోవ్ స్కీ కవిత్వంతో పోల్చవచ్చు.

విభిన్నమైన కవిత్వాన్ని ఇష్టపడేవారికి, అత్యాధునిక వ్యక్తీకరణను తెలుసుకోవాలనుకొనేవారికి ఈ పుస్తకం తప్పక నచ్చుతుంది.

సంపుటి పేరు “శ్రీకాంత్” . దీనిలో మొత్తం 210 కవితలు ఉన్నాయి. పేజీలు 312.

FEBRUARY 9, 2020

కవిత్వ కడియం- తగుళ్ల గోపాల్

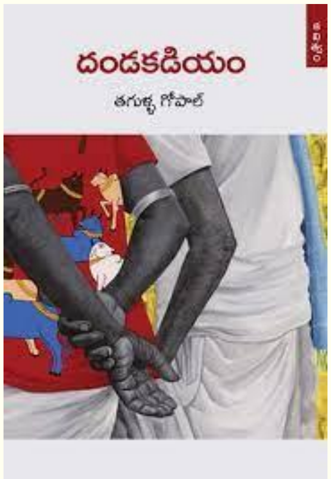

తగుళ్ల గోపాల్ కల్వకుర్తి ప్రాంత కలకొండకు చెందిన కవి. కవులను ప్రాంతాలకు కుదించటం నాకు ఇష్టం ఉండదు. కానీ గోపాల్ తన ప్రాంతాన్ని, తన కాలాన్ని, తన సమాజాన్ని, తన జీవితాన్ని నోరారా చెప్పుకొన్నాడు. గుండెవిప్పి మనముందు పరిచాడు "దండకడియం" గా. ఈ విషయాన్ని నారాయణ స్వామి ముందుమాటలో "సబ్ ఆల్ట్రన్" అన్నారు. గొప్ప గమనింపు. ఈ రోజు ప్రపంచవ్యాప్తంగా గొప్పకావ్యాలుగా నిలిచినవాటిలో చాలామట్టుకు సబ్ ఆల్ట్రన్ రచనలే అనేది ఒక సత్యం.

★★★

ఈ సంపుటిలో నన్ను ప్రధానంగా ఆకర్షించినది భాష. ఒక వింతైన వొడుపుతో సాగే భాష. గోదావరి జిల్లావాడిగా నాకు తెలంగాణ యాసతో పెద్దగా పరిచయంలేదు. ఆ అవసరమూ రాలేదు. సాహిత్యపరంగా ఏదో మిస్ అవుతాను అనుకొన్నప్పుడు బుద్ధిగా కూర్చుని ఆ కథనో, నవలనో, కవితనో చదూకున్నానే తప్ప వంటపట్టించుకోలేక పోయాను. ఇది బహుశా నా అసక్తతే కావొచ్చు.

గోపాల్ ప్రేమ మళ్ళీ చాన్నాళ్ళకు అలా కూర్చోబెట్టింది నన్ను. ఎసొంటి, ఒడువని, సర్వమీది, నీళ్ళసాకలు, డిల్లెంపల్లెం దరువులు, దగ అల్సుకొని, శనగుగ్గీలు, నాల్గుబుక్కల, చేతిలో వడ్డంక, దీవెనార్తులు, పాడువడ్డ, పొటుకులు, అల్కగా లాంటి పదాలలో ఉండే సౌందర్యం, ఆ పదాలను పైకి చదూకొన్నపుడు గొంతునిండా ఒక హాయైన మెత్తందనం అనుభవానికి వచ్చాయి.

★★★

ఇక గోపాల్ కవిత్వంనిండా బాల్యం, అమ్మ, నాయిన, అక్క, తాత, మేనత్తలు, ఊరిమనుషులు, బడిసార్లు, మేడమ్ లు. వాక్యవాక్యాన జ్ఞాపకాల ప్రవాహం. జ్ఞాపకాలను కవిత్వం చేయటం అందరూ చేసేదే. వాటిని ఎంత ప్రతిభావంతంగా చేసేడన్నది గమనిస్తే ఒక నాస్టాల్జియా కవికి ఒక "మేలిమి గింజ" కవికి వ్యత్యాసం ఇట్టే తెలిసిపోతుంది. శివారెడ్డి గారు ముందుమాటలో అన్నట్లు గోపాల్ ఒక "మేలిమి గింజ"

గోపాల్ కవిత్వం నిండా తలపోతలనుండి తలపోతలలోకి చేసే ప్రయాణంకనిపిస్తుంది. ఈ ప్రయాణంలో – మనకు ఒక గ్రామీణ సౌందర్యం కనిపిస్తుంది. ఒక ప్రాంత అస్తిత్వంగా రూపుదిద్దుకొన్న భాషతాలూకు సొరు కనిపిస్తుంది. మానవసంబంధాలలోని ఆర్థ్రత కనిపిస్తుంది. వస్తువును కవిత్వంగా మలచిన విద్య కనిపిస్తుంది. బహుజన జీవన పరిమళం కనిపిస్తుంది.

గోపాల్ మెత్తని హృదయమున్న కవి. అనుబంధాలను ప్రాణంగా పదిలపరచుకొనే మనిషి.

//మా మధ్య ఏ బంధుత్వమూ లేకపోయినా
ఆమె నన్ను నాయనా… అంటది
నేను ఆమెను అమ్మా… అంట
ఒకే ఆకాశాన్ని కప్పుకున్నం
ఒకే మట్టిని కప్పుకోవలసిన వాళ్ళం
ఇది చాలదా?
మేం బంధువులం కావటానికి. (ఒకే ఆకాశాన్ని కప్పుకొన్నవాళ్లం).

ఇదంతా హృదయ నైర్మల్యం. ఉత్త పల్లెటూరి స్వచ్ఛత ఇది. మేకపొదుగునుండి నోటిలోకి పిండుకొనే కలుషితం కాని నురుగుల పాలధార.

★★★

తెలంగాణ కవిత్వంలో చెరువు వస్తువుగా అనేక కవితలు కనిపిస్తాయి. బహుశా ఆ ప్రాంతసాంస్కృతిక, భౌగోళిక నేపథ్యానికి చెరువు ఒక సిగ్నేచర్ అనుకొంటాను. దీనికి కాంట్రాస్ట్ గా ఆంధ్రప్రాంత కవిత్వంలో కాలువల ప్రస్తావన ఉండటం గమనిస్తాం. గోపాల్ చెరువుపై వ్రాసిన కవితలో

//మనిషిని ముట్టుకోకుండా జేసిన
కులంగీతల్ని దాటి
మనుషులంతా ఇక్కడే
తామరపువ్వులైవిచ్చుకుంటారు.//

దూపగొన్న జివ్వాలగుంపుల్ని
చెర్లకు మర్లేస్తుంటే
తువ్వాలలో
పసిపాపై నిద్రవోతున్న సద్దిమూట
కండ్లు తెరిచేది ఈ చెరువుగట్టుపైనే//

ఊరిమైలనంతా కడిగి
గుండెగూట్లో దీపం వెలిగించే
చెరువుకూడా మనింటి ఆడబిడ్డే (చెరువుగట్టు మీద)

చెరువు అనగానే గట్టు, చెట్టు, తామరలు, మనుషులు, పంటనీరు అంటూ దృశ్యాల్ని, పనుల్ని వర్ణించటం సాధారణం. పై కవితలోని మనుషులు తామరపువ్వులవ్వటం, పసిపాపై నిద్రపోయే సద్దిమూట, గుండెగూట్లో దీపం వెలిగించటం లాంటి పోలికలు కవితను నిలిచిపోయే కవితగా చేసాయి.

సామాజిక సంఘటనలు స్పందనగా రాసే కవిత్వంలో ఆగ్రహం బలంగా పలుకుతుంది ఎక్కువగా. కానీ గోపాల్ రాసిన కవితలో కరుణ పలకటం గమనార్హం. ఆసిఫా మరణంపై రాసిన ఈ వాక్యాలు చూడండి

//ఊర్లో కథలు చెప్పెటోళ్లకు
పదిరూపాలిచ్చి నీ పేరు సదివిచ్చుకుంట
నీతోటి దోస్తుల పెండ్లీలైతుంటే
ఏ ముత్యాలపందిరి కింద ఉన్నవో అని వెతుక్కుండ
నువ్వు పట్టుకున్న వస్తువులను
ఇప్పుడు నేను పగలగొట్టుకోలేను
నీకని కుట్టిచ్చిన గౌనులను
పారేయ మనసొస్తలేదు// (అడవిలో పొద్దూకినట్లు)

ఇదంతా దుఃఖం. ఆ దుఃఖోద్వేగంతో మమేకమౌతాం. కథలు చెప్పేటోళ్ళతో పేరు సదివిచ్చుకుంటా అనటంలోని ఆర్ద్ధత గుండెల్ని మెలిపెడుతుంది. ఆ సందర్భంతో ఈ కవి ప్రుదయం మమేకమైన తీరులో నిజాయితీ కనిపిస్తుంది. కవికి ఉండాల్సిన మొదటి లక్షణం నిజాయితీ అని కొప్పర్తి అంటారు.

ముల్లును ముల్లుతోనే
తీసిన చేతులు గదా!
అందుకే ఈ పిడికిలికి

ఇంతటి ధిక్కారపు గొంతు // (ముల్లుపాఠం) అన్న శక్తివంతమైన వాక్యాలు కలిగిన కవితనిండా మార్దవతే తప్ప కాఠిన్యం కనిపించకపోవటం గోపాల్ శిల్ప చాతుర్యం. ఇది సాధనతో వచ్చేదికాదు, హృదయగతమై ఉండాలి. ఆ ఆర్ద్ధత, మెత్తదనం, ఊహను స్థానికీకరణ చేసే మంత్రశక్తి గోపాల్ కు గుండె అంచులవరకూ ఉన్నాయి.

తండ్రి వృత్తిలో సహాయపడిన గొడ్డలిని వర్ణిస్తూ రాసిన ఈ వాక్యాలలోని ఐరనీ ఒక జీవితకాల విషాదం

ఈ గొడ్డలితోనే
చిటారు తుమ్మకొమ్మల్ని నరికి
మేకలకు మండ దెచ్చేటోడు//
నాన్న చనిపోతే
ఆ గొడ్డలితోనే పాడెకట్టెలు కొట్టుకొచ్చారట (నాన్న గొడ్డలి).

★★★

గోపాల్ వస్తువుని కవిత్వం చేసే రహస్యాన్ని తెలుసుకొన్నవాడు. ఊహను పదచిత్రంగా, పదచిత్రాల్ని ఉద్వేగాలుగా చెక్కటంలోని మెళకువల్ని సాధించాడు. "మేలిమి గింజకవిగా ఒక ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించాడు. 'దండ కడియం" ఒక గొప్ప ప్రారంభం. సబ్ ఆల్టర్న్ అస్తిత్వ చైతన్యానికి అద్భుతమైన కవిత్వరూపం ఇచ్చాడు.

గుండెలోపలి జ్ఞాపకాల భాస్వరాన్ని బయటకు తీసుకొని వెలిగించుకొంటూ, దారులు వెతుక్కుంటో తన ప్రయాణాన్ని మొదలెట్టాడు. బయట వెలుగు-లోపలి చీకటి, లోపలి వెలుగు-బయట చీకటులతో మరిన్ని ఘర్షణలు పడాలి. ఆ ఘర్షణలలోంచి బయటపడే మరింత విస్తారమైన రహదారులపైన తన ప్రయాణాన్ని కొనసాగిస్తాడన్న నమ్మకం నాకుంది.

FEBRUARY 9, 2020

అద్దేపల్లి ప్రభు చేయించిన - "పర్యావరణ ప్రయాణాలు"

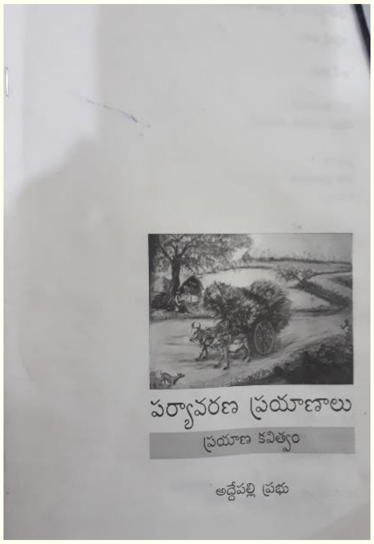

ప్రముఖ కథకులు, సాహితీ స్రవంతి రాష్ట్ర అద్యక్షులు శ్రీ గనారా గారి ఇంట్లో ఈ రోజు కవి, విమర్శకులు శ్రీ సుంకర గోపాలయ్య, కవి, పర్యావరణ ప్రేమికుడు శ్రీ ఇబ్రహిం, శ్రీ గనారా, శ్రీ అద్దేపల్లి ప్రభు, భవదీయుడు ఇంకా ఇతర మిత్రులు కలిసి కొద్ది సేపు ప్రభు రచించిన "పర్యావరణ ప్రయాణాలు" అనే కవిత్వ సంపుటిపై చర్చించుకొన్నాం. ఆ పుస్తకం గురించి నే వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు ఇవి....

★★★

ఒక చినుకు
దాని ప్రయాణం వలన
గోదావరి అయినట్లు
మనిషి
తన పయనం వల్ల
సమాజం అవుతాడు --- అద్దేపల్లి ప్రభు.

ఒక నెల క్రితం, యానాం చెల్లి సురేంద్రదేవ్ పుస్తకావిష్కరణ సభలో అద్దేపల్లి ప్రభు "పర్యావరణ ప్రయాణాలు" అనే పేరుతో ఉన్న ఒక చిన్న బుక్ లెట్ ను చేతిలో పెట్టాడు. అప్పటినుంచి ఓ మూడు సార్లయినా చదివి ఉంటాను ఆ ముప్పై పేజీల బుక్ లెట్ ని.

ముచ్చటగా మూడు ప్రయాణాలను వర్ణిస్తూ మూడు కవితలున్నాయి దాంట్లో. ఎండ్లూరి, గోపి లాంటి సీనియర్ కవులు ట్రావెలాగ్స్ కవిత్వం వెలువరించారు. వంశీ అయితే కాకినాడ- రామచంద్రపురం రైలు ప్రయాణాన్ని గొప్ప కవితాత్మక కథగా మలచారు. ప్రభు దృష్టి వేరు. ఈ పుస్తకంలో ప్రయాణ కవిత్వం పేరిట పర్యావరణ స్పృహను అద్భుతంగా పలికించారు.

మొదటి కవిత లో పెద్దాపురం సమీపంలో ఉండే రాయభూపాల పట్నానికి కవి, తన సహచరుడు అయిన ఇబ్రహీం తో పాటు చేసిన సుమారు ఒక వంద కిలోమీటర్ల ప్రయాణం కవిత్వంగా మారింది. పాఠకుడిని ప్రభు చేయి పట్టుకొని ఆయాప్రాంతాలు తిప్పి చూపుతాడు. దారిలో – తారురోడ్డుపై బెదిరి పరిగెట్టే ఉడుములు, ఉల్లంకి పిట్టల బారులు, నిశ్శబ్దపు నీటికాకులు, కొక్కిరాయలు, నల్లమచ్చల నీళ్ళ బుచ్చిగాడు, నల్ల ఏట్రింత పిట్టలు, నారాయణ పక్షులు, గూడ కొంగలు లాంటి జీవరాశిని చక్కని పదచిత్రాలలో బంధించారు.

ప్రకృతి అందాల వర్ణణ ఎంత హాయినిస్తుందో – ఫాక్టరీల కాలుష్యంతో కుళ్ళు కంపు కొడుతున్న కాలువలు, రియల్ ఎస్టేట్ కు బలయిన పంటచేలు, క్వారీ మిషన్లకు పేలిపోతున్న కొండల గురించి చదివేటపుడు అంత దుఃఖం కలుగుతుంది.

రెండవ కవితలో కోనసీమలో కోడిపందాలు జరుగుతున్న ఒక ప్రదేశానికి చేసిన ప్రయాణం గురించి. ప్రభుది సునిశిత దృష్టి. రాష్ట్రం విడిపోయాకా ఏదో జరిగిపోతుంది అన్న భ్రమలో పడి ఈ ప్రాంతంలో వేల ఎకరాలు లేఅవుట్లుగా మారిపోయాయి. దాన్ని ప్రభు –

"అటూ ఇటూ పొలాలన్నీ
పలకలుపలకలుగా, ముక్కలు ముక్కలుగా
గోడలు కట్టుకొంటున్నాయి" అంటూ వర్ణిస్తాడు.

యానాం వంతెన కట్టకముందు ఇరుతీరాలు గొప్ప సందడితో ఉండేవి. వంశీ ఒక కథలో యానాం గోదారికి ఇరువైపులా ఉండే షాపులు, వ్యక్తులు, వ్యవహారాలను అద్భుతంగా రికార్డు చేశారు. ఆ మొత్తం కథను మూడు వాక్యాల్లో ప్రభు ఇలా కుదించారు

గింజలు లేని నేలమీంచి
పక్షులు ఎగిరిపోయినట్లు

ఇరుతీరాల్లోను పిట్ట జాడలేదు
వంతెన మీద వాహనాలతో
జీవితం వేగాన్ని పెంచుకొంది.//
కోడిపందేల ప్రాంగణంలో వర్ణణలు ప్రభు పరిశీలనాశక్తికి అద్దం పడతాయి
ఎక్కడికక్కడ బరులు
చుట్టూ కోళ్ళు మాత్రమే గుర్తుపట్టగల
ఉద్రేకపు మొహాలు//
రోడ్డంతా కార్ల క్రింద దాక్కుంది//
పెద్ద ఫ్లెక్సి
కోడిపందాలు ఆడిన వారు శిక్షించబడుదురు
పక్కనే పందాల స్వాగత ద్వారం
నవ్వుతూ ఎమ్మెల్యే నమస్కారం//
వేల వేల రూపాయలు
శబ్దాలై అటు ఇటు పరిగెడుతున్నాయి//

పై వాక్యాలు కోడిపందాలు జరిగే చోట్ల జరిగే మామూలు విషయాలైనా వాటిని నిండైన కవిత్వంగా మలచారు ప్రభు.

మూడవ కవితలో జగ్గం పేట సమీపంలోని ఒక శిధిల బౌద్ధ సమణకుల ఆవాసమైన రంప ఎర్రంపాలెం కు చేసిన ప్రయాణం. ఈ కవితలో ప్రభు శైలి మారిపోతుంది. రెండువేల సంవత్సరాల చరిత్రను తనలోకి ఆవాహన చేసుకొంటాడు.

చెట్లు కొండలు చరిత్ర వంటివని, వాటిని కాపాడుకొంటే అవి మనల్ని కాపాడతాయని అంటాడు చివరలో. గొప్ప వాక్యం ఇది.

కొండమెట్టుమీద తొలి పాదం మోపగానే
ఒక ప్రాచీన కంపన దేహం తీగని జల్లుమని మీటింది
సాలభంజికల మీద పసిరిక పాములు
మెలికల నాట్యాలతో స్వాగతిస్తున్నాయి
కొండపైన ఒక చైత్యం

రాతితో తొలిచిన నీళ్ళ తొట్టి
గాలి మౌనంగా లేదు
రెండువేల వర్షాల మాటలన్నీ
ప్రిజం వెనుక కాంతి కిరణాల్లా
వాలుతున్నాయి//

అద్దేపల్లి ప్రభు కవిగా కథకుడిగా, వక్తగా సుపరిచితుడు. ఈ పర్యావరణ ప్రయాణ కవిత్వం వస్తురీత్యా, వ్యక్తీకరణ రీత్యా విశిష్టమైనది. తెలుగులో జి.సత్యశ్రీనివాస్ గొప్ప పర్యావరణ కవిత్వం వ్రాసారు. అనేక మంది ప్రయాణ కవిత్వసంపుటులు తెచ్చారు. ఈ పుస్తకంలో పర్యావరణాన్ని ప్రయాణాల్ని సమన్వయం చేసిన తీరు అపూర్వమైనది.

22 జూలై, 2018

అనుభవాలలోంచి వెలికితీసిన కవిత్వం - రెడ్డి రామకృష్ణ ఎవరిదీ ముఖం

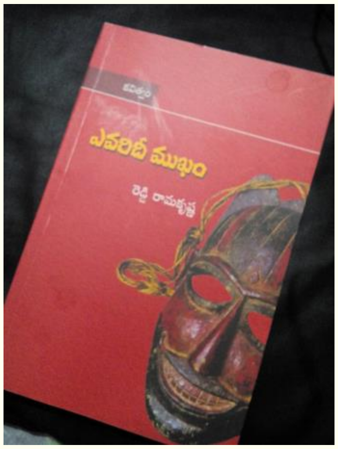

అనుభవాలలోంచి వెలికితీసిన కవిత్వానికి గుండెల్లోకి ఇంకే స్వభావం ఎక్కువగా ఉంటుందని నమ్ముతాను.

★★★

అర్ధము – సందర్భము -- రెడ్డి రామకృష్ణ

నేను అన్నం తింటున్నప్పుడల్లా
మా ఆవిడ అంటుంది
నీకు తిండం రాదు
ఇప్పటికీ రాలేదంటే ఇంకెప్పటికీ రాదు
నిన్న మా ఆఫీసులో
గుమాస్తా కూడా సరిగ్గా ఇదేమాట అంటున్నాడు
పనికోసమొచ్చిన పరాయివాడితో
నన్నుద్దేశించి
వీడికి తిండం రాదు
ఇప్పటికీ రాలేదంటే యింకెప్పటికీ రాదు

వడ్డించేవాళ్ళని నిరాశపరిచినప్పుడు అందరూ అనేమాట "నీకు తిండం రాదు" అని. అదే మాటని ఆఫీసులో నిజాయితీగా ఉన్నందుకు వాడటం- భిన్న నేపథ్యాలను ఒకచోటకు చేర్చటంలో గొప్ప కవిత్వం పుడుతుందనటానికి సాక్ష్యంగా నిలుస్తుంది.

ఈ సంపుటిలో అనేక కొత్త ప్రయోగాలు, పోలికలు ఉన్నాయి. నాకు నచ్చిన కొన్ని ఇవి

1.// "సంద్రమా!.... యిదేపాటి
దీని బెదిరింపులన్నీ ఒడ్డుమీదే
లోనికెళ్తే ఒట్టి నీళ్ళసాపే....//

(ఒక ధైర్యశాలి అయిన మత్స్యకారునిచే పలికించిన మాటలు. సముద్రాన్ని నీళ్ళ చాప గా వర్ణించటం గొప్పగా ఉంది)

2. //మన ప్రభుత్వాలు
ఎంత సరళీకరించాయో గాని మనల్ని
ప్రతిమనిషికి ఒక నెంబరొచ్చి
అడ్రసులు సైతం అనవసరపు లగేజి
అయిపోయాయి// (గదిలో సముద్రం)

(అందరమూ ఆధారు నంబర్లుగానో లేక సెల్ ఫోన్ నంబర్లు గానో మిగిలిపోయాం కదా)

3. //కాలేజీలు ఒదిలినట్టున్నారు
పంజరాల్ని వీపున మోసుకుంటూ ఎగిరి వచ్చిన
పావురాలు// (సిటీబస్సు ప్రయాణం)

(పుస్తకాల బేగ్ లని ఇక్కడ పంజరాలు గా ఊహించుకోమని మనకే వదిలేస్తున్నాడిక్కడ కవి)

4. //ఒక్కసారిగా గదిని కబళిస్తుంది చీకటి
అయితే నేను ఓడిపోతానా!
పక్కనున్న అగ్గిపుల్లను అరగదీస్తాను
చీకటి ముఖాన చురుక్కుమంటుందేమో
వెనక్కు తగ్గుతుంది కొంతమేర
నేను కొవ్వొత్తిని వెలిగిస్తాను
లేదా
నేనే కొవ్వొత్తినై వెలుగుతాను// (యుద్ధం)

5. కాగడా
పుస్తకం తీసి చదువుతుంటే
పిలక పట్టుకొని ఊపేస్తుంది నిద్ర
ఒక్కొక్కప్పుడు
అదే కవిత్వం రాస్తుంటే మాత్రం
దరిదాపులకు రానే రాదు
ఎప్పుడూ
కారణమేమిటని నిద్రనే అడిగాను
అది అంది కదా
అగ్గితో ఆటలెందుకు బాబూ అని
ఔను కదా
కవిత్వం ఆవహిస్తే ఒళ్ళంతా జ్వరమొచ్చి
కవి కాగడా అయిపోతాడు.

★★★

చక్కని అభివ్యక్తి, అనుభవాన్ని అంతే సాంద్రతతో అక్షరీకరించిన విధానం, జీవితం పట్ల ప్రేమ, అద్భుతమైన ఊహాశాలిత, క్లుప్తత, నిజాయితీ, మానవీయత వంటి లక్షణాలతో రామకృష్ణ గారి కవిత్వం గొప్ప పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తుంది.

చక్కని కాన్క ను ఇచ్చినందుకు రెడ్డి రామకృష్ణ గారికి ధన్యవాదములు.

22, మే 2018

యాకూబ్ కవిత్వ "తీగలచింత"

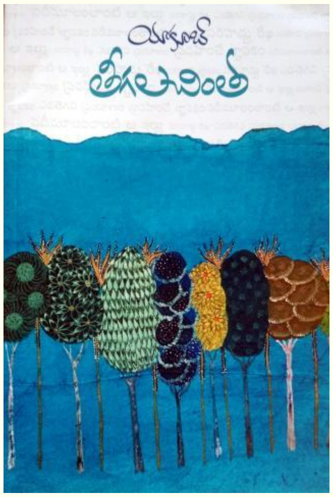

కవిత్వం జీవితాన్ని ప్రతిబింబించాలి అనేది అందరూ అంగీకరించే విషయం. ఏ కవికైనా ఇది కాస్త సాధన చేస్తే అబ్బే విద్యే. కవిత్వాన్ని జీవితంగా చేసుకొని జీవించటం ఒక యోగం. దానికి సాధన ఒకటే సరిపోదు తపస్సు చేయాలి. అలాంటి తపోసంపన్నుడే యాకూబ్. సమకాలీన తెలుగు కవిత్వరంగాన్ని కవిసంగమానికి ముందు తరువాతా అని భవిష్యత్ సాహిత్యచరిత్రకారులు సరిహద్దులు గీస్తారు. డిజిటల్ యుగానికి తగ్గట్టుగా తెలుగు కవిత్వరంగాన్ని సమాయుత్తం చేసి, మెరికల్లాంటి యువకవులకు ఒక వేదికను ఏర్పాటుచేసిన యాకూబ్ మేలు చరిత్రలో నిలిచిపోతుంది. ఒక ప్లాట్ ఫామ్ లేక ప్రతీ తరంలో ఎంతోమంది కవులు పాఠకపాత్రలలోకి ఇమిడిపోవటం అనాదిగా జరిగేదే.

ఇప్పుడు పిట్టలన్నీ వచ్చి వాలాయి. ఈరోజు అంతర్జాలంలో లేని కవి, బయటా లేనట్టే. ఇది కాలమార్పు. అంగీకరిద్దాం. తెలుగు కవిత్వానికి సంబంధించి ఆ మార్పుకు దోహదపడిన వ్యక్తులలో యాకూబ్ ఒకడని గుర్తుంచుకొందాం.

ఇలాంటి యాకూబ్ వ్రాసిన కవిత్వం ఎలా ఉంటుంది.? "ప్రవహించే జ్ఞాపకం" లాగే ఉంటుంది. "నదీమూలంలాంటి ఇల్లు" లాగే ఉంటుంది…. కిరీటాలు, భుజకీర్తులు అతని ఆత్మను తాకలేవని ఇటీవల విడుదలైన "తీగల చింత" నిరూపిస్తుంది. మనిషిగా, కవిగా యాకూబ్ విజయమిది.

★★★

యాకూబ్ కు తన అస్తిత్వం స్పష్టంగా తెలుసు. తను ఏ ఒడ్డున నిలుచుని ఉన్నాడో తనకు తెలుసు. వ్యక్తిగతమూ రాజకీయమే అన్న స్పృహ అతనిలో ఉంది. అందుకే అతని కవిత్వంలో సహిష్ణుత పుష్కలంగా ఉంటుంది. కాబట్టే ఈ వాక్యాలను ఎంతో ఇష్టంగా రాయగలిగాడు

కాశిరాజు కోటకు వీపునాన్చి
నీళ్లలో పాదాలు ఆడిస్తున్న చిన్నిపాప
పాప ప్రక్షాళన కోసం పరుగులెత్తుతున్న కాలానికి
ఎదురుగా వచ్చి చేయందించే మనిషి

గంగ:
కొన్ని శంఖాలు, కొంత విభూది, పగలుగా మారే రాత్రి

ఎనభైనాలుగు ఘాట్ లు
సందులు గొందులుగా నడిచే కాశిపురి, మరణించిన షెహనాయి
శోకం, మరికొంత హరిశ్చంద్రుని వారణాసి (కాశిగంగ).

కాశిని చూసిన దృష్టిలో కవి ప్రకటించే విశ్వజనీన ప్రేమే కనిపిస్తుంది. నీళ్లలో పాదాలు ఆడిస్తున్న చిన్నిపాపంత హృదయంలా నిర్మలంగా, స్ఫటికంలా మెరుస్తుంది.

★★★

ఈ దేశ సహిష్ణుతను భగ్నం చేసే ఏ శక్తులనైనా ఛాతీ చూపించి ఎదుర్కొంటాడు. ఈ యుద్ధం భౌతికం కాకపోవచ్చు. కానీ సహిష్ణుత కోరుకొనే ప్రతి పౌరునికీ ఎంతో మానసిక ధైర్యాన్నిచే తెగింపు ఇది.

ఈనాడు ప్రతీ ఒక్కరూ తన అస్తిత్వాన్ని పదిలపరచుకోవాల్సిన సందర్భం. ఒక మహారక్కసి విలయతాండవం చేస్తూ మనుషులను, సంస్కృతులను, విశ్వాసాలను ఊడ్చుకుపోతున్న సమయమిది. ఈ వలయపు అంచులలో ఉండేవారి పరిస్థితి మరీ ప్రమాదకరంగా మారింది. కాళ్ళను బలంగా ఈ నేలపై ఆన్చి ఇది నా అస్తిత్వం, ఇవి నా మూలాలు అని చెప్పుకోలేకపోతే మనుగడే ప్రశ్నార్ధకం.

సిరియా బాల శరణార్ధి ఐలన్ కుర్దీని
అలలపై మోసుకువచ్చే చీకటి
రోహింగ్యా కళ్లపై ఎండిన చూపులాంటి చీకటి
కాలంలోంచి కాలంలోకి వొత్తిగిలే చీకటి
వెలుగును లోపలికి జొరబడనీయని చీకటి// (కల చెదిరింది)

సిరియా, రోహింగ్యాల సంక్షోభానికి తెలుగునేలపై జీవించే సగటు మనిషికి సంబంధమేమిటని అమాయకంగా ఎవరైనా ప్రశ్నించవచ్చు. ఈ రోజు ప్రపంచం ఒక ఇంటర్ కనెక్టెడ్ సాలెగూడు. ఒకచోట దారం తెగితే గూడంతా కంపిస్తుంది. ఇదొక బటర్ ఫ్లై సిద్ధాంత ప్రభావం. యాకూబ్ కు ఈ ప్రాపంచిక సత్యం తెలుసు. వెలుగును అడ్డుకొంటున్న చీకటి నీడల్ని ఎరుకపరుస్తున్నాడు పై కవితలో. అస్తిత్వ కవిగా ఇది అతని బాధ్యత.

★★★

కథువా ఒక్కటే కాదు
పసిప్రాణాలపై వేటువేసే కాటువేసే వేటగాళ్లు
వారికి వంతపాడే నేతలు.

ఆవులు భద్రంగా ఇంటికి చేరే లోకంలో
ఆడపిల్లలను మేసే కాలంలో
తల్లులు ఇక తల్లులను కనడానికి వణికిపోతారు (గిరఫ్తార్ హమ్ హువే)

ఈ రోజు ఆవు భక్తి స్థాయినుంచి ఒక రాజకీయ సింబల్ గా మారిపోయింది. మూక హత్యలు, మూక దాడులు వెనుక ఉన్నది భక్తికాదు. ఉన్మాదం. పై కవితలో కథువాలో రేప్ కు గురయి చనిపోయిన ఎనిమిదేళ్ల పసిపాప ప్రస్తావన, ఆ ఉదంతంలో ఉన్న మతకోణాన్ని ప్రస్తావించి చదువరిని ఆలోచింపచేస్తాడు కవి.

★★★

1.
నీకిక్కడ చోటులేదు పో….
2.
గుర్తింపు పత్రం ఉందా?
నీ బాబెక్కడ పుట్టాడు?
వాడి తాతెక్కడ పుట్టాడు?
పుట్టినప్పుడు ఈ నేల మట్టి ఒక గుప్పెడు
అమ్మకడుపులోంచి తెచ్చావా లేదా?
తెచ్చినట్టు ధృవీకరణ పత్రం ఎక్కడ?
లేదా, అయితే .... పో…పో..// (పౌరసత్యం)

నేడు సిటిజన్ షిప్ ఆక్ట్ పై దేశం మొత్తం మతాలకు అతీతంగా ఆందోళనకు గురవుతున్నది. ఇది నిజమైన సెక్యులరిజం. ఆరువందలేళ్లుగా ఈ మట్టి హృదయాలలో పాదుకొన్న మానవీయ పరిమళం అది. నేనున్నాను అనే నమ్మకాన్ని రాజ్యం కలిగించలేకపోవటం నేటికాలపు విషాదం.

అమ్మకడుపులోంచి గుప్పెడు మట్టి తెచ్చావా అని అడగటంలోని సార్కాజం ఒక పతాక స్థాయి నిరసన. ఈ కవిత మూడునెలల క్రితమే రాయటం గమనార్హం.

★★★

యాకూబ్ మౌలికంగా భావుకుడు. నిర్మల హృదయుడు. అస్తిత్వవేదన, తన సమూహపు దుఃఖగానం ఇతనికి అనివార్యం. అయినప్పటికీ ఇతనిలోని భావుకుడిని అనేక కవితలు ఇట్టే పట్టి చూపుతూంటాయి.

నీటికొమ్మలమీద తేలియాడుతూ
లేత పసుపువర్ణపు పండులా
ఈ తీయటి సూరీడు (ఫ్రాగ్మెంట్స్)

//వర్షం కురిసినందుకు
మొక్క కృతజ్ఞతగా లేచి నిలబడుతుంది
కొమ్మలు కొన్ని చినుకుల్ని తమకోసం వచ్చే
పిల్లలకోసం దాచుకుంటాయి.// (తడి గురించి) – లాంటి కవితా వాక్యాలలోని సౌందర్యం యాకూబ్ కళాదృష్టికి రుజువులు.

★★★

తీగల చింతలోని కొన్ని కవితలలో పలుచని నైరాశ్యం తారాడుతుంది. చింతలు తీగెలుతీగెలుగా విస్తరించి "ఇక ఎప్పటికీ తెల్లారనే తెల్లారదా?" అని బేలగా ప్రశ్నింపచేస్తాయి.

"అతనొస్తాడు, తప్పక" అనే కవిత వెండి అంచులాగా మెరుస్తుంది. గొప్ప ఆశావహ ముగింపుతో తళుక్కుమంటుంది.

//అతడి రాక అవసరం-
రావాల్సినపుడు, కావాల్సినప్పుడు, కాపాడాల్సినప్పుడు
తప్పక తప్పక తప్పక
అతడొస్తాడు.

అవును అతడొస్తాడు. అతని కోసం నేనూ ఎదురుచూస్తున్నాను. అంతవరకూ జీవితమొక "వెయిటింగ్ ఫర్ గోడో" నాటకం.

FEBRUARY 9, 2020

ఆత్మను శుభ్రపరచే కవిత్వం - వసుధారాణి “కేవలం నువ్వే”

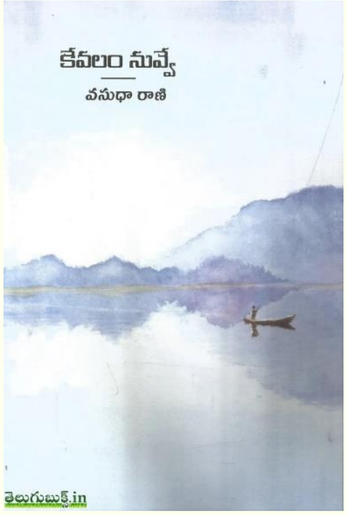

విజయవాడలో జరిగిన “కేవలం నువ్వే” పుస్తకావిష్కరణ సభలో శ్రీ వాడ్రేవు చిన వీరభద్రుడు గారు వసుధారాణి గారి కవిత్వాన్ని టాగోర్, గోథే, జిబ్రాన్, నీషే, రూమీ లాంటి మహామహుల కవిత్వాలతో పోల్చుతూ సారూప్యాలను వివరించారు. ఆ ప్రసంగ పాఠాన్ని వారు క్లుప్తీకరించి ఫేస్ బుక్ లో పెట్టినపుడు ఒకాయన “మీరు అతిగా పొగిడారు” అని కామెంట్ చేసారు. అక్కడ నేను “సార్ అది అతిగా పొగడటం కాదు, భద్రుడు గారు ఇలాంటి పుస్తకాలను ఎలా పరిచయం చేయాలో ఒక నమూనాను ఇస్తున్నారు” అని బదులిచ్చాను.

అక్కడ నేను “నమూనా” అన్న మాట ఎందుకు వాడానంటే — ఈ పుస్తకంలోని కవిత్వం ప్రత్యేకమైనది. మామూలుగా అందరూ రాసే వస్త్వాశ్రయ, ఆత్మాశ్రయ కవిత్వం లాంటిది కాదు. అంతకు మించినది ఏదో ఉంటుంది ఇలాంటి కవిత్వంలో. దాదాపు ఇదే తరహా కవిత్వంతో మూడేళ్లక్రితం మోదుగు శ్రీసుధ గారి “అమోహం” సంపుటి వచ్చింది. దానిపై పరిచయవ్యాసం రాయాలని మూడ్నాలుగు సార్లు ప్రయత్నించి విఫలమయ్యాను నేను. అదే విధంగా భద్రుడి గారి “నీటిరంగుల చిత్రం” పై కూడా.

ఇంతెందుకు చెపుతున్నానంటే- ఇలాంటి కవిత్వాన్ని చదవటం మంచి అనుభవం. గొప్ప ఆత్మానుభూతి కలుగుతుంది. కానీ చదివిన దానిపై నాలుగు వాక్యాలు రాయటం చాలా కష్టం. ఒక్కో మూడ్ లో ఒక్కో అర్థాన్ని ఇస్తుంటాయి, ఒక్కొక్కరికి ఒక్కో విధంగా అర్థమౌతాయి. హృదయానుభూతిని అక్షరాలలో పెట్టటం చాలా కష్టం. ఉదాహరణకు ఒక కవితను చూద్దాం

నేను నీకు ఒక పూలమాలని అర్పించి పొంగిపోయాను
నీవు నాకోసం పూల తోటనే సృష్టించావు
అడవిపూలతో సుగంధం నింపి పంపావు నాకొరకై
నీవు నా సత్కారాలకై చూస్తావని అనుకోవటం నా అవివేకమంటావా?
నాకోసం ఇంత ఇచ్చిన నీకు మనసైనా అర్పించనీ
ఇవ్వటం నీకేనా? నాకూ తెలుసు

పై వాక్యాలలో నీవు అన్నమాటలో ఎవరున్నారు?

నేను నమ్మే కొత్తలంక బాబా గారా? కావొచ్చు. ఇంతచక్కని జీవితాన్ని, కుటుంబాన్ని, మీలాంటి సజ్జన సాంగత్యాన్ని నాకు ఇచ్చినందుకు.
నా భార్యా? కావొచ్చు. నేను ఆమె మెడలో పూలమాల మాత్రమే వేసాను. నాజీవితాన్ని పూలతోటగా మార్చిందామె.
ఈ సమాజమా? కావొచ్చు. నేనీ సమాజానికి ఇస్తున్నదల్లా "పాఠాలు చెప్పటమే" . కానీ ఈ సమాజం నాకు తిండి బట్ట, సంతోషాల్ని, భద్రతను ఇస్తోంది. నా జీవనాన్ని సంపూర్ణం చేస్తోందీ సమాజం
ఈ ప్రకృతా? కావొచ్చు. పై కవితలో వాచ్యార్ధం తీసుకొంటే అంతే అవుతుంది. ఏ సభలోనో ఎవరో వేసిన ఓ పూలమాలను నా పెరట్లో ఏ చెట్టుకొమ్మకో వేలాడదీసాను అనుకొందాం కాసేపు. అది కొన్నాళ్లకు వాడి ఎండి దానిలోని పూల విత్తనాలు వెదజల్లబడి మొలకెత్తి పూలతోట ఏర్పడవచ్చు. నేను వేసిన మాలను ఈ నేల తీసుకొని సుగంధాలు వెదచల్లే పూలతోటగా తిరిగి అందించింది అని అనుకోవచ్చు.

ఇన్ని అర్ధాలు ధ్వనించే కవితను ఒక బావంలోకో, ఒక చట్రంలోకో కుదించటం అన్యాయమౌతుంది. ఆ అనుభూతిని ఎవరికి వారు అనుభవించాల్సిందే. ఎవరికి వారు అర్ధాలు చెప్పుకోవలసిందే. ఇలాంటి కవిత్వాన్ని సమీక్షకుడు ఎంత గొప్పగా పరిచయం చేసినా అది విఫలయత్నమే అవుతుంది తప్ప సంపూర్ణ దర్శనం కాబోదు. భద్రుడుగారి ప్రసంగాన్ని ఒక నమూనా అన్నది అందుకే. ఇపుడు నేను చూపించేది కూడా ఒక దృక్కోణమే.

★★★

వియోగం లేదా ఎడబాటు అనేది మానవులనందరినీ నిత్యం జ్వలింపచేస్తూ ముందుకు నడిపించే చోదకశక్తి. ఆ శక్తే లేకపోతే అందరు జడులమై ఎక్కడ ఉన్నవాళ్ళం అక్కడే ఉండిపోతాం. ఈ వియోగ భారం అనేది మనకు బయటా, లోపలా కూడా ఉంటుంది. బయట ఉండే వియోగ భారం మనకు ఇష్టమైన వస్తువుల్ని, ఆస్తుల్ని, హోదాలను సంపాదించుకోవటానికి ప్రేరేపిస్తుంది. బాహ్యమైన వస్తువులపట్ల వియోగభారం అశాశ్వతం. ఒకసారి కారు కొనేసాకా ఇక కారు కి సంబంధించిన వియోగభారం ఉండదు.

లోపల ఉండే వియోగ భారాన్ని ఒదిలించుకోవటం దానినుంచి తేలిక పడటం అంత సులువుకాదు. ఒక్కోసారి ఏది మనకు వియోగ భారాన్ని కలిగిస్తుందో కనుక్కోవటం కూడా కష్టం. అది దైవమా, సహచరుడా, సాటిమనిషా, ప్రకృతా, మానవోద్వేగాలా లేక ఇవన్నీ కలగలిపా అనేది కూడా గుర్తించలేం మనం. అయినా ఏదో తెలియని మోయలేని వియోగభారం హృదయాన్ని నిలువనీయదు. ఈ భారం నుంచి విముక్తమవ్వటం కొరకు

లోలోపల ఒక యుద్ధమే జరుతుంది. ఆ యుద్ధాన్ని జయించే క్రమంలో ఇదిగో ఇలా "కేవలం నువ్వే" లాంటి కవిత్వం పుడుతుంది. ఒక రవీంద్రనాథ్ టాగోర్ గీతాంజలి పుడుతుంది. ఒక ఖలీల్ జిబ్రాన్ ప్రొఫెట్ పుడుతుంది. ఒక జలాలుద్దీన్ రూమీ మస్నావి పుడుతుంది.

ఇలాంటి కవిత్వాలను వస్త్వాశ్రయమా, ఆత్మాశ్రయమా, సమాజాశ్రయమా అని తర్కించుకోవటం అనవసరం. ఇలాంటి కవిత్వం పూర్తిగా ఆత్మగతమైనవి. వియోగభారాన్ని మోస్తున్న ఒక మనిషి ఆత్మను ఆవిష్కరిస్తాయి. ఆత్మను ఆవిష్కరించటానికి సాహిత్యం వినా మరోమార్గం లేదు మానవజాతికి. భక్తి గీతాలు, సూఫీ కవిత్వం, జెన్ కథలు ఆ పని చేసాయి.

ఈ రోజు రూమీ కవిత్వం ప్రపంచవ్యాప్తంగా విశేషమైన ఆదరణ పొందుతోంది. ఎందుకంటే మానవోద్వేగాలైన ఆనందం, స్వేచ్ఛ, దైవం, స్నేహం, దుఃఖం, మంచి చెడు, సౌందర్యంపట్ల వివశత్వం, పశ్చాత్తాపం, కరుణా లాంటి సామాన్య మానవుల వియోగబారాలన్నింటికీ "ప్రేమ" అనే ఒక నిర్ధిష్ట రూపాన్ని ఇచ్చాడు రూమీ. ఈ లౌకిక బంధనాలనుంచి ఆత్మను శుభ్రం చేసుకోవటం, మనల్ని అర్పించుకోవటం, అహాన్ని చంపుకోవటం ద్వారా మాత్రమే "ప్రేమ" లో ఐక్యం అవగలమని రూమీ తన కవిత్వంద్వారా చెప్పాడు. పై లక్షణాలన్నీ వసుధారాణి కవిత్వంలో కనిపిస్తాయి.

★★★

కేవలం నువ్వే సంపుటిలోని కవితలలోని వ్యక్తీకరణ విధానాన్ని, శిల్పరీతుల్ని అయిదు కోణాలలో విశ్లేషించుకోవచ్చు. అవి

1. కవి గొంతుక: నేను నువ్వు అనే రెండు మాటలతో మొత్తం కవితను అంతా నడిపించటం చాలా చోట్ల గమనిస్తాం. ఆ కవితలలో కనిపించే "నేను" ఎవరు కవా? ఒక సమూహమా? ఒక జాతా? అని తరచిచూస్తే అది కవి స్వీయగొంతుక అని అర్థమౌతుంది. చాలా చోట్ల అది స్త్రీ స్వరమే కూడా. ముందుగా అనుకొన్నట్లు నేను అనేది కవి అయితే నువ్వు మాత్రం అనిర్థిష్టం.

నా రోదనతో నిన్ను మొరలిడాను, నావేదన తీర్చావు
నా వాంఛల్ని నీకు విన్నవించాను, నా కోర్కెలని తీర్చావు
నా మౌనాన్ని నీకు నివేదించాను, నన్నే స్వీకరించావు
ఈ బుద్ధి నాకు మొదట కలిగింది కాదేమి?

“మౌనం నువ్వు సాధన చేయాల్సిన కళ” అంటాడు రూమీ. పై కవితలో “నీవు నన్నే స్వీకరించావు” అనటం కైవల్యాన్ని సూచిస్తుంది. అంటే రూమీ చెప్పిన మౌనాన్ని వసుధారాణి గారు కొంచెం ముందుకు తీసుకువెళ్ళి భారతీయ భక్తిసంప్రదాయంలోని కైవల్యంతో ముడిపెట్టారు. ఇవి కవి పలుకుతున్న మాటలు.

> నువ్వు నా జీవితంలోకి
> వచ్చాకా నా జీవితాదర్శమే
> మారిపోయింది
> ఇప్పటిదాకా నాకోసం నేను
> ఇప్పటినుంచి నీకోసం నేను.

పై వాక్యాలలో మనల్ని మనం మరొకరికి నిర్నిబంధంగా అర్పించుకోవటం అనే లక్షణం గమనించవచ్చు. ఇది కవి హృదయపు లోతుల్లోంచి పలుకుతోన్న స్వరం.

2. కథనాత్మక శైలి: కథనాత్మక శైలి పఠితల్ని ఆకర్షిస్తుంది. చెపుతున్న సంఘటననో దృశ్యాన్నో మనో ఫలకంపై చిత్రించుకోవటం ద్వారా చక్కని అనుభూతిని కలిగిస్తుంది. మొత్తం సంపుటిలో నాలుగైదు కవితలు మాత్రమే కథనాత్మకశైలిలో ఉండటం గమనించవచ్చు. ఉన్నవి కూడా ఆ శైలిలో తప్ప వేరేరకంగా చెప్పనలవికానివే కావటం గమనార్హం.

నిన్నటి ప్రదోష కాల పూజలో దోషం ఏదైనా చేశానా?
ఈరోజు సుప్రభాత వేళకి నీ మోము చిన్నబుచ్చుకుంది
మరీ వేడి పదార్థాలు, తొందరలో నివేదించానా?
నాసాగ్రం ఎర్రబడి, చుబుకం కందివుంది.
నీకిచ్చిన కర్పూరతాంబూలం తీసుకెళ్లి దేవేరికి సమర్పించావా?
ఎర్రగా ఉండాల్సిన నీ పెదాలు మామూలుగా ఉన్నాయి.
రోజూ నే చేసే సపర్యలన్నిటికి నిజంగా నీ ప్రతిచర్య ఉంటుందా?
ఇవన్నీ నా భావనలేనా ఐతే
ఇంత వింత భావనలతో నను పుట్టించినది నీవే కదూ? విచ్చిన నీ పెదవుల దరహాసం
నా కథని మళ్ళీ మొదటికి తెస్తోంది.

చక్కని ఊహ. పై కవితలో ఒక భక్తురాలు భగవంతునితో సంభాషిస్తోంది. నేనిచ్చిన తాంబూలాన్ని సేవించావా లేక పట్టికెళ్ళి అమ్మవారికి ఇచ్చావా అని అడగటంలో – ప్రేమకన్నా భగవంతునిపై భక్తునికి ఉండే హక్కు ధ్వనిస్తుంది. నా పూజలలో ఉన్న లోపాలేమైనా ఉంటే అది నీ సృష్టిలోని లోపాలే అని భగవంతుడినే తిరిగి నిందించటం కూడా ఇలాంటిదే. ఇవన్నీ భక్తిసారం లోతుల్ని తరచిచూసినవాళ్లు మాత్రమే రాయగలిగే వాక్యాలు. ఈ భావాలను చెప్పటానికి కథనాత్మక శైలిని ఎంచుకోవటం కవి ప్రతిభ.

3. అలంకారాలు: కవిత్వాన్ని అలంకారయుతంగా చెప్పటం ఒక పద్దతి, ఏ అలంకారాలూ లేకుండా చెప్పటం మరొక పద్దతి. రెండవ పద్దతిలో బలమైన ఊహలేకపోతే ఉత్తవచనంగా మిగిలిపోతుంది. ఈ పుస్తకంలో కొన్ని కవితలు నిరలంకారంగా ఉన్నాయి. మిగిలిన చోట్ల పారడాక్స్/విరోధాభాస అలంకారాన్ని విరివిగా వాడుకోవటం గమనించవచ్చు. ఉపమ, రూపకాలు చాలా అరుదుగా కనిపించాయి.

పరస్పరవ్యతిరేక అర్థాలు కలిగిన రెండు భావాల్ని కలిపి చెప్పటాన్ని పారడాక్స్ అంటారు. గీతాంజలిలో, రూమీ వాక్యాలలో, భగవద్గీతలో పారడాక్స్ వ్యక్తీకరణలను అనేకం చూడవచ్చు. మిస్టిక్ కవిత్వ ప్రధానలక్షణం పారడాక్స్.
ఈ పుస్తకంలో కొన్ని పారడాక్సికల్ వ్యక్తీకరణలు

అమితమైన ఆనందాన్ని ఇచ్చేది
అంతులేని దుఃఖాన్ని కూడా ఇస్తుంది. (29)

గాయమూ
లేపనమూ
రెండూ నువ్వే (12)
ప్రేమికుడొక
స్వేచ్ఛాయుత బంధీ (19)

నీకూ నాకూ మధ్య
వారధి ఏమిటంటే
దుఃఖం
నిన్ను నన్నూ విడదీసేది

సుఖం
చిత్రంగా నీతో నా మొరలన్నీ
సుఖం కోసమే (51)

ఇదొక గడుసైన విరోధాభాస. నిన్నూ నన్నూ కలిపేది దుఃఖం అనటం ఒకె. నిన్ను నన్ను విడదీసేది సుఖం అనటం కూడా ఒకె. నా మొరలన్నీ సుఖం కోసమే అనటం అంటే విడదీయటం కోసమనా? మరో మెట్టుకు వెళ్ళి ఆలోచిస్తే మనమందరం సుఖాలకోసం ఈశ్వరునికి మొరపెట్టుకోవటం వల్ల ఆయనకు మరింత దూరమౌతున్నాము అన్న సూచన అనన్యమైన ఆలోచన.

కళ్ళువిప్పుకుని
మెళకువగానే
ఉన్నాననుకున్నాను
అది నిద్రావస్థ అని
నువ్వు జాగృతం
చేసినాక కానీ
తెలిసింది కాదు. (50)

(ఇక్కడ మెళకువ, నిద్రావస్థ, జాగృతం పదాల ప్రయోగం చాలా ఔచిత్యవంతంగా ఉంది)

చక్కని అందమైన ఊహాచిత్రాలు ఈ సంపుటిలో అనేకం ఉన్నాయి

ఆవిర్భావం, అంతం లేని
ప్రవాహంలో
ఆ గడ్డిపువ్వూ, ఆ కొండా
ఆ పాలపిట్టా, నేనూ
అందరం కొట్టుకు పోతున్నాం (67)

సంతోషం దుఃఖం
కోపం విచారం
ప్రేమ ద్వేషం
అన్నీ మనసు
ఊదుకొనే గాలిబుడగలే (9)

లాంటి ఊహాచిత్రాలు కవికి కల కల్పనా చాతుర్యము, వాటిని అక్షరాల్లో పెట్టగలిగే ఒడుపు ఉన్నతస్థాయివని నిరూపిస్తాయి.

నాకున్న నైపుణ్యం ఒక్కటే
నువ్వు ఉన్నావని తెలుసుకోవటం
నాకు ఇప్పటికీ చేతకానిది ఒక్కటే
ఎక్కడున్నావో తెలుసుకోలేకపోవటం (70)

ఇది నిరలంకార కవిత. దేవుడున్నాడని నమ్మేవాళ్ళలో కూడా అతను ఎక్కడున్నాడో చెప్పలేకపోవటం ఒక వైరుధ్యం. ఒక్కొక్కరిది ఒక్కొక్క భాష్యం. ప్రతి సామాన్యుడు నిత్యం ఎదుర్కొనే ఈ సార్వజనీన సత్యం వలన పైవాక్యాలలో ఏ రకమైన అలంకారాలు లేకపోయిన లోతైన కవితగా రూపుదిద్దుకొంది.

4. ఆధ్యాత్మిక వ్యాఖ్యానాలు: మన జీవితాలను నడిపించే ఒక శక్తిని దైవమని నమ్మి అలాంటి దైవంపట్ల చింతన కలిగిఉండటమే ఆధ్యాత్మికత. ఈ సంపుటిలో అనేక కవితలలో జీవితానికి చేసిన ఆధ్యాత్మిక వ్యాఖ్యానాలు కనిపిస్తాయి.

నీవున్నావనే ఆధారాలతో కొందరు
నీవు లేవనే నిరూపణలతో కొందరు
మొత్తం మీద నీ స్మరణలోనే అందరూ (18) ఇదొకరకమైన నిందాస్తుతి అనుకోవచ్చు.

అద్భుతాలని
ఎరగా వేసి జీవితంపై
ఆశలు పెంచుతావు
ఇంతలోకే ఉదాసీనత
పెంచే కష్టం చూపి
జీవితం ఇదేనా అనిపిస్తావు. (10)

మనమందరం భగవంతుడు ఆడించే బొమ్మలమనీ, ఇదంతా ఆయన లీలా వినోదమనీ చిన్నచిన్న వాక్యాలలో పాదిగారు.

5. జీవిత సూక్తులు: ఈ తరహా కవిత్వంలో జీవితసూక్తులు ఉంటాయి. ఉత్తమజీవనం ఎలాసాగించవచ్చో సూచనలుంటాయి. ఇవన్నీ జీవితాన్ని దీప్తిమంతం చేసుకోవటానికి సహాయపడతాయి.

నీకో శత్రువుండాలి
లేకుంటే నీ జీవితానికి
లక్ష్యం లేదు
నీకో మిత్రుడుండాలి
లేకుంటే నీ సంతోషానికి
అర్థం లేదు
నీవు అజాత శత్రువువే ఐనా
అంతర్గత శత్రువుని గుర్తించు (6)

స్వర్గానికి దారెటు అని
నరకంలో ఉన్నవాడిని ప్రశ్నించకు (58)

పగ తెచ్చిపెట్టుకొనేది
అందుకు బోలెడు కారణాలు
మరి ప్రేమో
కారణం లేకుండానే కలిగేది. (44)

★★★

నేను అనే భావనలో మనందరం కూరుకుపోయి ఉంటాం. అంతసులభంగా ఆ ఊబిలోంచి బయటపడలేం. కనీసం ఈ పుస్తకాన్ని చదువుతున్నంతసేపైనా మనం ఆ బంధనాల్లోంచి బయటపడతాం. కనీసం ఆ కాసేపైనా మనల్ని మనం మనకు ప్రియమైనవారికి అర్పించుకొంటాం. కనీసం ఆ కాసేపైనా మనం తేలికపడతాం. కనీసం ఆ కాసేపైనా మన ఆత్మ శుభ్రపడుతుంది. ఇరవయ్యొకటో శతాబ్దంలో ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఈ తరహా కవిత్వం ఒక ఫీనిక్స్ పక్షిలా పైకి లేవటానికి కారణం ఆత్మని శుభ్రపరచుకోవాల్సిన అవసరం ప్రతి ఒక్కరికీ కలగటమే.

ఈ తరహా కవిత్వం ఏకాలంలోనైనా, ఏ దేశానికి చెందినదైనా ఇలాగే ఉంటుంది. “కేవలం నువ్వే” పుస్తకాన్ని ఆ పరంపరకు కొనసాగింపుగా, ఈ తరంలో పలుకుతున్న వాళ్లందరి ఉమ్మడి

స్వరంగా చూడాలి. ప్రతీ తరంలోనూ ఎవరో ఒకరు గానాన్ని కొనసాగిస్తారు. ఆ బావజాలపు మాధుర్యాన్ని నేటి తరానికి అందించినందుకు వసుధారాణిగారిని మనం అభినందిద్దాం.
ఈ పుస్తకానికి డా. వాడ్రేవు వీరలక్ష్మి దేవి చక్కని ముందుమాట వ్రాసారు. పుస్తకం గెటప్ బాగుంది. లోపల రత్న పోచిరాజు గారి వాటర్ కలర్ పెయింటింగ్స్ పుస్తకానికి అదనపు అందాన్ని ఇచ్చాయి.

(29, సెప్టెంబరు 2019 న పల్లిపాలెం మధునాపంతుల ఆంధ్రీకుటీరంలో జరిగిన "కేవలం నువ్వే" పుస్తక పరిచయసభలో నేచేసిన ప్రసంగ పాఠం)

రొట్టమాకు రేవు అవార్డు స్వీకరణ సభలో -- నా స్పందన

శ్రీ కె.ఎల్ నర్సింహారావు గారి పేరిట ఇస్తున్న ఈ రొట్టమాకు రేవు అవార్డును అందుకోవటం నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది. ఇంతటి గౌరవానికి నన్ను పాత్రుణ్ణి చేసిన శ్రీ యాకూబ్, శ్రీమతి శిలాలోలిత దంపతులకు నా హృదయపూర్వక ధన్యవాదములు తెలియచేసుకొంటున్నాను.

RottamakuRevu
LIBRARY & POETRY SPACE
రొట్టమాకురేవు కవిత్వ అవార్డు - 2018
తేది 07-10-2018, రొట్టమాకురేవు, కారేపల్లి, ఖమ్మం జిల్లా
వెలుతురు తెర
RottamakuRevu

అవార్డు ఎంపిక కమిటీ సభ్యులైన శ్రీ వంశీకృష్ణ, శ్రీమతి శిలాలోలిత, శ్రీ రాజారామ్ తూముచర్ల గారలకు మనఃపూర్వక వందనాలు

నాతోపాటు ఈ అవార్డును అందుకొంటున్న శ్రీ నారాయణ స్వామి వెంకటయోగి, శ్రీమతి నిర్మలారాణి తోట గారలకు నా శుభాభినందనలు.

నా గురించి చెప్పుకోవాలంటే.... నేను యానాంలో పుట్టిపెరిగాను. జంతు శాస్త్ర అధ్యాపకుడిగా పనిచేస్తున్నాను. ప్రస్తుతం కాకినాడలో నివసిస్తున్నాను. 2006 లో "యానాం విమోచనోద్యమం" , 2009 లో "ఆకుపచ్చని తడిగీతం", 2012 లో "ఫ్రెంచి పాలనలో యానాం" 2016 లో "వెలుతురు తెర", స్వేచ్ఛా విహంగాలు", 2018 లో "కవిత్వ భాష" పేర్లతో పుస్తకాలు వెలువరించాను. ఇవి కాక అనేక సమీక్షా వ్యాసాలు, అనువాదాలు ఇ.బుక్స్ రూపంలో ఉన్నాయి. ఇదీ ఇంతవరకూ చేసిన నా సాహితీ యానం.

మా నాన్న గారు "శ్రీ బొల్లోజు బసవలింగం" గారు పద్యకవి, నాటక రచయిత అవ్వటం వల్ల మా ఇంట్లో సాహిత్య వాతావరణం ఉండేది.

నేను ఇంటర్ కొచ్చాక శ్రీ శిఖామణి గారి కవిత్వం నన్ను ఆకర్షించింది. ఆయనను ఆరాధించటం మొదలెట్టాను. ఆయన హైదరాబాద్ నుంచి వచ్చినప్పుడల్లా ఎన్నో కవిత్వ పుస్తకాలు చదవమని ఇచ్చేవారు. అలా మాది ఈనాటికి గురుశిష్యుల అనుబంధం.
మా ఊరి కవి రచయిత శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు గారు నన్నెంతో ప్రోత్సహించేవారు. "ఆకుపచ్చని తడిగీతం" కవిత్వ సంపుటి రావటంలో ఆయన స్ఫూర్తి, ప్రోత్సాహం మరువలేనిది.

★★★★

ఇక శ్రీ యాకూబ్ గారు కవిగా ప్రసిద్ధులు. ఆయన నెలకి రెండు కవితలు, ఒకటో అరో వ్యాసమూ వ్రాసుకొంటూ ఉన్నా తెలుగు సాహిత్యలోకంలో ఆయన స్థానానికేమీ డోకా ఉండదు. ఈ రోజు యాకూబ్ గారి గురించి మాట్లాడుకోవటం అంటే "కవిసంగమం" గురించి మాట్లాడుకోవటమే. నిజానికి కవిసంగమం ఏర్పడకముందునుంచీ నేను అంతర్జాలంలో ఉన్నాను. అప్పట్లో బ్లాగులుండేవి. ఎవరైనా తమ బ్లాగులో కొత్తగా ఏదైనా వ్రాస్తే వాటి లింకులు కూడలి, మాలిక లాంటి అగ్రిగేటర్లలో కనిపించేవి. ఆ లింకులు పట్టుకొని ఆ పోస్టులను చదువుకోవలసి వచ్చేది. అలాంటి సమయంలో "కవి సంగమం" తెలుగు కవులనందరినీ ఒక చోటికి చేర్చింది. ఒకరికొకర్ని పరిచయం చేసింది.

కవిత్వానికి ప్రింటు మీడియాలో స్పేస్ తగ్గిపోతున్న కాలంలో ఉన్నాం మనం. తెలుగు కవిత్వానికి యువకులు దూరమౌతున్నారు అనుకొనే సమయంలో వారిలో కవిత్వం పట్ల ఆసక్తిని రేకెత్తించింది కవిసంగమం. ఎంతో మంది యువకవుల్ని తయారు చేసింది. నిజానికి తెలుగు సాహిత్యాన్ని "కవి సంగమం" ఒక మలుపు తిప్పింది. ఇదంతా నేను కళ్లారా చూసిన విషయం.

నా "కవిత్వ భాష" పుస్తకాన్ని కవి సంగమానికి అంకితం ఇవ్వటానికి కూడా ప్రధానమైన కారణమిదే.

కవి సంగమం ఎంతమంది యువకవుల్ని తీసుకొచ్చింది, అంతవరకూ వచ్చిన కవిత్వాన్ని ఏఏ వ్యాసాల ద్వారా మదింపు చేసింది, ఏ ఏ ప్రపంచకవుల కవిత్వాన్ని అనువదించి అందించింది, కవిత్వ నిర్మాణ రహస్యాలను ఎలా విప్పిచెప్పింది - వంటి అంశాలపై ఎవరైనా పరిశోధన చేస్తే అది గొప్ప గ్రంధంగా మిగిలిపోతుంది.

★★★

ఇక నా కవిత్వం గురించి మీకందరకూ కొన్ని అభిప్రాయాలున్నట్లు గానే నాకూ కొన్ని అభిప్రాయాలున్నాయి. నా ఆకుపచ్చని తడిగీతంలో చాలా మెత్తని కవిత్వం ఉంటుంది. ప్రకృతి, జీవితం, జీవనానుభూతులు ఎక్కువగా ఉంటాయి. సమాజం తక్కువగా ఉంటుంది.

రెండో పుస్తకం 'వెలుతురు తెరలో" వైయక్తిక అనుభవాలను సామాజిక అనుభవాలు చేయటానికి కొంత ప్రయత్నించాననుకొంటాను. ఉదాహరణకు- నేను జువాలజీ అధ్యాపకుడిగా కొన్ని వేల కప్పల డిసెక్షన్లు చేసి ఉంటాను. కప్పలను చంపటం వల్ల పర్యావరణ సమతుల్యత దెబ్బతుందని డిసెక్షన్ లను నిషేదించారు. ఈ రెండు అంశాలను లింక్ చేస్తూ సమతుల్యత అనే కవిత వ్రాసాను.

అదే విధంగా కాలెజి ఫంక్షన్లలో తెల్లగా అందంగా ఉండే అమ్మాయిలతో బొకేలు ఇప్పించటం, ఆహ్వానం చెప్పించటం లాంటివి చేస్తాం. అలాంటి ఒక సందర్భంలో చామనఛాయతో ఉండే ఒక అమ్మాయి హర్ట్ అవ్వటం గమనించాను. ఆ అనుభవం "చర్మం రంగు" కవితగా రూపుదిద్దుకొంది.

ఆ సంపుటిలోని చాలా కవితలకు కూడా ఏదో ఒక సామాజిక సంఘటనా నేపథ్యం ఉంది. నా కవిత్వానికి సైద్దాంతిక నేపథ్యం తక్కువ అనుకొంటాను. అలాగని సమాజానికి దూరంగా ఉండదు. సమాజంలోనే ఉంటుంది.

నా చిన్ని జీవితంలోని, నేను చూసిన, అనుభవించిన అంశాలనే కవిత్వీకరించటానికి ప్రయత్నించాను. నేను చూడని, నాకు తెలియని ప్రపంచాలగురించి నేను మాట్లాడ లేదు.

వెలుతురు తెరలో కథనాత్మక, సంభాషణాత్మక శైలి కనిపిస్తుంది. కథను కవితాత్మకంగా చెప్పటం, కవితలలో సంభాషణలు చొప్పించటం నాకు ఇష్టం. సంభాషణల ద్వారా నా అనుభూతిని సంపూర్ణంగా చెప్పగలుతుతున్నానని నాకు అనిపిస్తుంది. ఇది శిల్ప పరమైన విషయం గా భావిస్తాను.

వెలుతురు తెర తరువాత వ్రాసిన కవితలలో నా కవిత్వంలో కొంత మార్పు గమనించాను. మన చుట్టూ జరుగుతోన్న సంఘటనలు ఎంత మనకు సంబంధం లేక పోయిన అవి మనల్ని పరోక్షంగా ప్రభావితం చేస్తున్న విషయాన్ని గుర్తించాను. సంపుటి సంపుటికీ నా కవిత్వ సారంలో మార్పులు రావటం నాకు ఆశ్చర్యం కలిగిస్తుంది.

★★★

ఈ రోజు అంతర్జాలంలో దొరకని కవి ఉండడు. నేను ఇతరభాషా కవిత్వాన్ని బాగానే చదువుతూంటాను. ఇలా చదివే ప్రక్రియలో ఒక్కో సమయంలో ఒక్కో కవి పట్ల పిచ్చి పట్టుకొంటుంది. వాటిని కాస్తో కూస్తో అనువదిస్తే తప్ప ఆ పిచ్చి తగ్గదు. 2008 లో టాగూర్ కవిత్వం, 2010 లో సూఫీ కవిత్వం, 2012 లో పాబ్లో నెరుడా, 2015 లో గాధాసప్తశతి, 2016 లో రూమీ వాక్యాలు, ఇదిగో ఇప్పుడు మళయాల కవి కె. సచ్చిదానందన్.

ఇంతవరకూ రెండువందలకు పైగా ప్రపంచ, దేశీయ కవుల కవితలను అనువదించాను.

శ్రీ సచ్చిదానందన్ 100 కవితల అనువాద సంపుటి, నా సొంత కవితల సంపుటులను తీసుకురావాలని ఉంది. త్వరలో తీసుకొని వస్తాను.

కవిత్వభాష పుస్తకంలో కవిత్వం పై వెలిబుచ్చిన నాకున్న కొన్ని అభిప్రాయాలను పంచుకొని ముగిస్తాను

"సాహిత్యం ఒక అనంతమైన నదీప్రవాహం. ఆ నదిలో కవి ఒంటరిగా ప్రయాణం చేస్తూ, మానవజాతి బౌతిక మానసిక ప్రపంచాలను అన్వేషిస్తూ తన స్థల కాలాదుల విశేషాలను లిఖించుకొంటూ సాగిపోతాడు. ప్రతీ తరపు రచనలూ కాల క్రమేణా ఈ ప్రవాహంలో కలిసిపోయి ఆ తరం జీవించిన జీవితాలను భవిష్యతరాలకు అందిస్తాయి. కవి ఒట్టి సాక్షి మాత్రమే కాక తన ఆలోచనలను కళాత్మకంగా వెలువరించే సృష్టి కర్త కూడా. భక్తికవిత్వం, భావకవిత్వం, సంస్కరణోద్యమ కవిత్వం, దిగంబర కవిత్వం, విప్లవ కవిత్వం, దళిత కవిత్వం వంటివి ఆ కాలపు రాజకీయ, సామాజిక వాస్తవికతను ప్రతిబింబిస్తాయి.

మానవ జాతికి రెండు చరిత్రలుంటాయి. ఒకటి యుద్ధాలతో, తారీఖులతో, రాజకీయాలతోను మరొకటి సాంస్కృతిక భావాలతోను నిండి ఉంటాయి. రెండో దాన్ని కవులు రచయితలు నిర్మిస్తారు.

★★★★

నా కవిత్వానికి ఇంతటి గౌరవాన్ని, ప్రేమను అందించిన ఈ అవార్డు ప్రదాతలకు సదా కృతజ్ఞుడను.

బొల్లోజు బాబా – 7/10/2018

"ఒక… " లో అనేకత్వమే సిద్ధార్థ కవిత్వం

(సిద్ధార్థ కట్టా కవిత్వ సంపుటి “ఒక…” రొట్టమాకు రేవు అవార్డు అందుకొంటున్న సందర్భంగా అభినందనలు తెలుపుతూ)

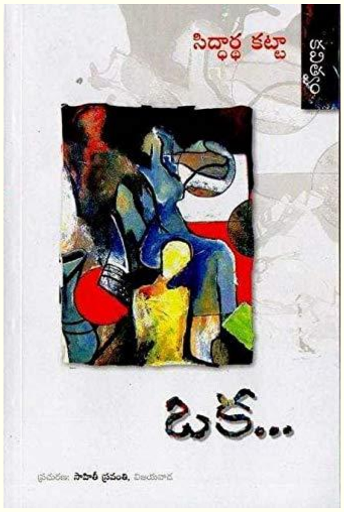

సిద్ధార్థ కట్టా కవిత్వం జీవితంలోని మల్టిప్లిసిటీని ప్రతిబింబిస్తుంది. అందుకే ఇతని కవిత్వంలో కాషాయమయమైన రాజకీయాలు; సానిటరీ పాడ్ల మీద పన్నులు వేసే రాజ్యం పట్ల ధిక్కారం; గాయాలగేయాలతో రాజ్యానికి ఉరితాళ్లు పేనటం; విప్లవాన్ని స్వప్నించే తూనీగలు; నేలను లాక్కెళ్ళి నేలమీద పడేసే పసిపాప పాదాలు; పూలను మొక్కలకే ఉంచవా, నేను అమ్మవద్దే ఉన్నట్టు అని అభ్యర్థించే పసిహృదయాలు; చీరమడతల్లో వెయ్యో అరవెయ్యో దాచిపెట్టే అమ్మలు; నోటుపై గాంధిబొమ్మ బదులు నాన్న బొమ్మ ఉండాలనేంతగా ప్రేమించబడే నాన్నలు; error 404 page not found లాంటి అత్యాధునిక పరిభాషలో పలికే వీడ్కోలు గీతాలు; మాట్లాడే సీతాకోకలు; ప్రేమలో ప్రతీదీ ప్రాణం పోసుకొంటుందన్న ఎరుకా; ----.. లాంటి భిన్న జీవన పార్శ్వాలు అద్భుతంగా పలికాయి.

వస్తు విస్తృతి సిద్ధార్థ కవిత్వానికి గొప్ప బలం. చంద్రికల నుంచి ఉరికొయ్యలదాకా ఇతని కవిత్వం విస్తరించి ఉంది. యువకవుల్లో ఇది అరుదుగా కనిపించే లక్షణం. మంచి కవినుండి గొప్పకవిని వేరుచేసేది ఈ లక్షణమే.

ఇతని వ్యక్తీకరణ పరిధి చాలా విశాలమైనది. “రాత్రికి పెరుగన్నంలోకి చందమామను నంజి పెట్టేది” అని అమ్మగురించి ఎంత సౌకుమార్యంగా వర్ణిస్తాడో “పురుషాంగాలకు కత్తులు /మొలిచినపుడే మీ జాతి అంతరించింది” అంటూ పసిపిల్లలను అత్యాచారాలు చేయటం పట్ల తీవ్రంగా ఆక్షేపణ చేయగలడు.
నేడు మనుషులను మనుషులుగా కాక సమూహాలుగా మాత్రమే గుర్తించుకొంటున్న కాలం. సిద్ధార్థ కవిత్వం మనుషులను ప్రేమించటంలోని సౌందర్యాన్ని పట్టిచూపుతుంది. ఇది మానవసంబంధాలను వ్యక్తీకరించే అంశం. మానవసంబంధాలకవిత్వం కాలం ఉన్నంత వరకూ నిలిచిఉంటుంది.

ఎవరైనా జ్ఞాపకం వస్తే

ఒక దీపాన్ని వెలిగించి
చుట్టూతా చేతులను ఉంచండి
స్పర్శతడి సజీవంగా ఉన్న
మీ చర్మాలకు అతుక్కు పోతారు//
మీరో పూలవనాన్ని నిర్మించుకోండి
ఆప్తుల మాటలన్నీ
అత్తరులో మునిగిన తూనీగలై
తచ్చాడుతాయి (జ్ఞాపకమొస్తే) ---. లాంటి వాక్యాలలోని ఆర్ధ్ధత మనుషులు ప్రేమైక జీవులని, ఇచ్చిపుచ్చుకోవటంలోనే జీవితపు అత్తరుపరిమళాలు ఉంటాయని చెపుతాడు సిద్ధార్థ.

కవిత్వంలో సౌందర్యవర్ణణలు ఆక్షేపణకు గురవుతున్న సందర్భమిది. సామాజిక ఘర్షణే కలిగిఉన్నదే ఉత్తమ కవిత్వమని తీర్మానించే పరిస్థితులు ఉన్నాయి. ఇలాంటి నేపథ్యంలో రాసిన ఈ వాక్యాలు- జీవితంలోని అన్ని పార్శ్వాలను కవిత్వం స్పృశించినపుడు అది సంపూర్ణమౌతుందన్న సత్యాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి.

ఒక రోజు ఎలా వస్తుందో తెలుసా
నీ అరచేతుల మీద సీతాకోక చిలుకలు వాలినట్లు
నల్లటి చెరువులో చంద్రుడు బంతిపువ్వై ఈదుతున్నట్టూ
ఒకపూట తన హంసపాదాలతో వెతుకుతుంది నిన్ను
పాల మీద మీగడ కట్టుకున్నట్టు భలే నవ్వుతావప్పుడు మెత్తగా
నీ నోరు 32 నక్షత్రాల ఆకాశం మరి// (ఎలా వస్తుందో తెల్సా) వాక్యాలలో – చంద్రుడుని నల్లటి చెరువులో బంతిపువ్వుగా పోల్చటం గొప్ప ఊహ. ముత్యాల లాంటి పళ్ళు అనటం ఒకనాటి కవిసమయం. నోరారా నవ్వటాన్ని 32 నక్షత్రాల ఆకాశం అనటం బహుసా ఏ పూర్వకవీ చేయని ప్రయోగం. మనల్ని, మనజీవితాల్ని ఒక్కోసారి ఉక్కిరిబిక్కిరిచేసి, నిలువనీయని జీవనసౌందర్యపు అనుభూతులు ఇవన్నీ. అందంగా, ప్రతిభావంతంగా చెప్పినప్పుడు ఇవికూడా కవిత్వానికి అర్హమే!

మనిషి ఒక అద్భుతం అనేకవితలో ఒక అద్భుతాన్ని చూపిస్తాడు సిద్ధార్థ. మానవ జన్మ ఉత్తమమైనదని ప్రవచన కారులు చెప్పొచ్చు. వాటి అర్ధాలు వేరు, వాటి ఉద్దేసాలు వేరు. మనిషి ఎందుకు అద్భుతమయ్యాడో ఒక కవిగా ఇలా అంటాడు సిద్ధార్థ.

నువ్వు ఊహించు

బతకటం ఎంత అద్భుతం//
ఎండకి గొంతెండిన పావురం
దాహాన్ని గ్రహించగలవు
కిటికీ చివర
రెండు దోసిళ్ల నీటిని పూయగలవు

అవన్నీ కాదు గానీ
ఓ పొడిగుండెని నువ్వు కనిపెట్టలేవా?
దానిని తడి చేసే మాయ నీలో ఇంక లేదా?
మనిషివి కదా
తడి చేయటం నీ లక్షణం

ఇప్పుడు చెప్పు మనిషెంత అద్భుతం (మనిషి ఒక అద్భుతం) ఏ వాక్యమూ వాచ్యం కాదు. ప్రతీ వాక్యమూ ధ్వన్యాత్మకమే. మనిషి జన్మ రహస్యం, దాహాన్ని గుర్తించటం, తడిచేయటం···.. అంతే ఈ రెండే. ఎంతమంది ప్రవక్తలు చెప్పినా ఇదే అంతిమ సత్యం. దాన్ని గుప్పెడు వాక్యాల్లోకి కుదించిన సిద్ధార్థను కవి అని ఎలా అనగలం? ఒక అద్భుతమని కాక.

పిల్లలంటే సిద్ధార్థకు ప్రేమ. పసిపాపల ప్రస్తావన అనేక కవితల్లో వస్తుంది. వచ్చిన చోటల్లా ఆల్చిప్పలో కృత్రిమ ముత్యాన్ని పెట్టినట్లు కాక సహజంగా అమరిపోవటం కవి ప్రతిభ.

దాచుకున్న బొమ్మకు స్నానం చేయించినట్టు
నేల బుగ్గపై పసిపిల్ల ముగ్గురాసింది
ఆకాశం ఆశపడి నీళ్ల ముద్దు పెట్టింది

ఒక నాన్న చెంపలు తడిచిపోయాయి (ఐదు రెక్కలు) కూతురు వేసిన ముగ్గు వానకు కొట్టుకుపోతే నాన్న ఏడ్చాడట. ఎంత ఉదాత్త ఊహ. ఆ ఊహను కవిత్వీకరించిన విధానం ఎంత దీప్తిమంతంగా ఉంది! ఇక్కడ వానకు కూడా పాపంటే ఇష్టమేనని ఎంత గడుసుగా అంటున్నాడూ కవి.

//పూలమొక్కను
నన్నుగా పరిగణించి
కొద్దిగా నీళ్ళను ఇవ్వండి
మీ పిల్లల అలంకరణకు

కొన్ని పూలను ఇస్తాను// (Error 404) ఇదొక వీడ్కోలు గీతం. నాకోసం వెతక్కండి అంటున్నాడు కవి. ఇక్కడ “నేను” లో ఉన్నది జీవన పరాజితుడో, రాజ్యం మాయం చేసిన అమరుడో ఎవరైనా కావొచ్చు. ఈ సందర్భానికి పిల్లల అలంకరణ ప్రస్తావనలో కవి ప్రేమే కనిపిస్తుంది.

//పక్కింటి పసిపిల్ల జ్వరం వాసన
పక్కింటి పూలతోటను రాతిరెవరో ఖాళీ చేశారట మరి// (పసి పిల్లకు జ్వరమొచ్చింది) వాక్యంలో కవి ఆడుకొనే పసి పిల్లలను పూలతోటగా వర్ణించటం ఒక రమణీయ ప్రతిపాదన. Our kid కవిత ఒక భీభత్సరసప్రధాన మోదాంత మహాకావ్యం. విద్యారంగంలో కార్పొరేట్ సంస్కృతి తెచ్చిన విషాదాన్ని అక్షరీకరిస్తుంది. ఈ కవితలో వివిధ ఇంగ్లీషు వాక్యాలవాడటం కూడా చెపుతున్న వస్తువుకు బలం చేకూర్చటానికే.

“Every school is a corporate prostitute, //
Do you know how much I do for you,//
Really no one loves me except this bubbly bus driver// సంజయ్ రిమెంబెర్ ఇట్/ ఇఫ్ యు గెట్ ఎ బెటర్ రాంక్, డాడ్ విల్ బై ఎ ప్లే స్టేషన్ ఫర్ యు//
Sanjay kumar roll num: 532/Got caught by squad while copying”
లాంటి వాక్యాలు నేటి విద్యా వ్యవస్థలో పిల్లలు గురవుతున్న హింస తాలూకు బీభత్సాన్ని కళ్లకు కడతాయి. మనం ఇంతటి అమానవీయతకు అలవాటుపడిపోయామా అని జలదరింపచేస్తాడు.

కవితను అలా నడిపించి మనం ఏం చేయటంలేదో ఒక్కొక్కటీ గుర్తుచేస్తాడు సిద్ధార్థ కవిత మిగిలిన సగభాగంలో. “ఒంటికి వెన్న పూసుకున్న పాపాయి ఒక మెత్తని రహస్యమట” , "దూది చేతులు చాచి ఇక ఎత్తుకోమని అడుగుతాయట", "ఒక పాప భూజాల గూటిలోకి దప్పిక పిచ్చుకలా చేరుతుందట". ఆ కవిత చివర్లో ఇలా ముగిసి మనల్ని రకరకాల ఆలోచనల్లోకి నెట్టేస్తుంది.

బావి చుట్టూ చేరి
లోపలి చంద్రుణ్ణి చూపిస్తూ
వాళ్ళకోసమే రాలాడని
అబద్దం చెప్పండి//

మీలాంటి వాళ్ళనీ, మీమీ నాన్నల వంటి వాళ్ళనీ

అచ్చూ అలాంటి పోలికే అని
వాళ్ళలోకి ప్రవహించకండి
పిల్లలు మీ వారసత్వం కాదు
వాళ్ళు మీ అనుచరులూ కారు
పిల్లలు వట్టి పిల్లలే······ (our kid). మారిన సామాజిక పరిస్థితుల నేపథ్యంలో ఈ కవిత, జిబ్రాన్ పిల్లలపై వ్రాసిన కవితకు ఒక పొడిగింపుగా అనుకొంటాను.

సిద్ధార్థ కవిత్వంలో సౌందర్యం ఎంత తేటగా పలుకుతుందో సమకాలీన రాజకీయాల పట్ల ఆవేదన, కోపం కూడా అంతే నిజాయితీగా పలుకుతాయి.

//రాజ్యమిపుడు
ఆవులా ఉంది, కాషాయంలా ఉంది
పోలీసు బూటు కాలంత బలంగా ఉంది
రంగురంగుల గూండాల చేతిలాఠీలాను ఉంది
మొన్నటి వరకూ నాకో అనుమానం ఉండేది
ఇప్పుడు నివృత్తి అయింది
తూటాలదిప్పుడు కాషాయపు రంగే// (ప్రశ్న అనుకొని) -- గౌరీలంకేష్ హత్యపై రాసిన ఈ కవిత నేటి మత రాజకీయాలను స్పష్టపరుస్తుంది.

చివరగా అన్నీ దాటుకుని
ఓ చిన్నారి తూనీగ
సూర్యుని నెత్తిమీద వాలుతుంది
అప్పుడు నీకూ అనిపిస్తుంది
విప్లవం ప్రకృతి ధర్మమని. -- (విప్లవ ప్రకృతి ధర్మం). ఎన్ కౌంటర్ల పేరిట ఎంతమందిని చంపినా అంతిమంగా విప్లవమే జయిస్తుందని, ఎందుకంటే విప్లవం అనేది ప్రకృతి ధర్మమని అంటాడు. ఈ తరహా కవిత్వంలో ఇదొక నవ్యమైన ఊహ.

ఆధునిక జీవన సారాంసాన్ని కవిత్వం చేయటం సిద్ధార్థ కవిత్వలక్షణం. మంచి పదచిత్రాలను అలవోకగా సృష్టించగలిగే ప్రతిభకలిగినవాడు సిద్ధార్థ. జీవితంలోని మల్టిప్లిసిటీని అర్ధం చేసుకొన్నవాడు. జీవితం పట్ల తనకున్న నిర్ధిష్టమైన ఆలోచనలను సౌందర్యాత్మకంగాను, శక్తివంతంగానూ కవిత్వంలోకి ఒంపగలిగిన నేర్పు కలిగినవాడు.

“ఒక” ఇతని తొలి కవిత్వసంపుటి. భవిష్యత్తులో ఇతను మరిన్ని సంపుటులుగా విస్తరించి, తెలుగు కవిత్వకిరీటానికి మెరుపుల తురాయిలా వెలగాలని ఆశిస్తున్నాను.
రొట్టమాకు రేవు అవార్డు అందుకొంటున్నందుకు అభినందనలు.

FEBRUARY 9, 2020

కరుణ కన్నా గొప్ప మహిమ లేదు!

తూర్పుగోదావరి జిల్లా, ముమ్మిడివరం సమీపంలో ఉన్న కొత్తలంకలో హజరత్ సయ్యద్ అహ్మదలీషా ఖాదర్ వలీబాబా గారి దర్గాతో మా కుటుంబానికి ఉన్న అనుబంధం గురించి కొన్ని సంగతులు పంచుకోవాలనుకొంటున్నాను.

అవి 1930ల నాటి రోజులు.

మా మాతామహుని పేరు దొంతాభక్తుని సోమలింగం. యానాంలో నివసించేవారు. వీరికి సంతానం లేదు. ఎన్నిపూజలు చేసినా ఫలించలేదు. "రేవు అవతల ఎవరో యోగీశ్వరుడు వచ్చారట, ఆయన అనేక మహిమలు చూపుతున్నారట. వారిని దర్శించుకొన్నవారికి అనుకొన్నవి జరుగుతున్నాయట" అంటూ వారూ వీరూ చెప్పుకొనే మాటలను నమ్మి "సరే చూద్దాం ఏంజరుగుతుందో" అనుకొని ఒక రోజు మా తాతగారు కొత్తలంక వెళ్ళారు.

కొబ్బరితోట మధ్యలో ఓ చెట్టునీడన దిగంబరంగా కూర్చొని, బక్కపలచని శరీరంతో ఒక సాధువు, ఆయన చుట్టూ పది పదిహేను మంది భక్తులు. అరటిపళ్ళు, తీపితినుబండారాలు ప్రసాదంగా సమర్పించుకొని ఒక్కొక్కరు ఆయనపాదాలను తాకి నమస్కరించుకొని వెళిపోతున్నారు. కొంతమందితో ఆ సాధువు మాట్లాడుతున్నారు. మరికొందరిని వెళ్ళిపొమ్మని సైగలు చేస్తున్నారు. తెచ్చిన ప్రసాదాలను అక్కడక్కడా తీసుకొని ఎంగిలిచేస్తున్నారు, మరికొందరివి వారికే ఇచ్చేస్తున్నారు.

మా తాతగారి వంతు వచ్చింది. అరటిపళ్ళు ఆయన ముందు ఉంచి పాదాలకు నమస్కరించి లేస్తుండగా “ఏరా బ్రహ్మం, నీకు సంతానం ఉందిలే…. ఆడసంతానం” అని పలికి తలతిప్పి మరో వైపుకు చూస్తూ ఉండిపోయారట.

ఈ సంఘటన జరిగిన కొన్నాళ్లకు మా అమ్మ పుట్టింది. నెలల బిడ్డను తిరిగి బాబాగారి వద్దకు తీసుకు వెళ్ళారట మా తాతయ్య, అమ్మమ్మలు. ఎవరో తన ఒంటిపై కప్పిన శాలువాను బాబా గారు పొత్తిలిగా చేసి పసిగుడ్డుగా ఉన్న మా అమ్మను ఎత్తుకొన్నారట. సపోటా పండును వలిచి తొనలు నోటిలో పెడితే మా అమ్మ చప్పరించిందట. “ఏంపేరు పెట్టమంటారు బాబా” అని మా తాతగారు అడగ్గా ” అమ్మాజి అని పెట్టరా” అన్నారట. కప్పిన శాలువాను తిరిగి ఇచ్చేయబోతే పట్టుకొనిపొండి అని బాబాగారు సైగ చేసారట. ఆ తరువాత 1948 లో కొత్తలంక బాబాగారు స్వర్గస్తులైనారు. కొత్తలంకలో వారి సమాధి వద్ద దర్గా నిర్మించారు.

అలా మా అమ్మ పేరు అమ్మాజి. మా అమ్మకు తోబుట్టువులు లేరు. మా అమ్మ జీవితాంతం ఒక వైపు హిందువుగా అన్ని పూజలు, పండగలు, వ్రతాలూ ఆచరిస్తూనే, బాబాగారిని కూడా ఎంతో భక్తితో పూజించేది. అందరి దేవుడిపటాల సరసనా కొత్తలంక బాబాగారి ఫొటో కూడా ఉండేది. మేం ఆరుగురుం సంతానం. మా అన్నయ్యలు ముగ్గురికీ హిందూ పేర్లు పెట్టారు. నాకు మాత్రం మా అమ్మ పట్టు పట్టి కొత్తలంక బాబా గారి పేరు పెట్టించింది. నా పూర్తి పేరు బొల్లోజు అహ్మదలీబాబా. మా అందరికీ పుట్టువెంట్రుకలు కొత్తలంక దర్గావద్దే తీయించారు.

నాకు బాగా చిన్నప్పుడు కొత్తలంక వెళ్లాలంటే యానాంలో పడవకట్టించుకొని ముమ్మిడివరం రేవులో దిగి, అక్కడనుంచి సుమారు 4 కిలోమీటర్లు కాలవగట్టుపై నడుచుకొంటూ వెళ్ళేవాళ్ళం.

★★★

బాబాగారు ఇచ్చిన శాలువాని ఒక చెక్క పెట్టెలో వెండిపళ్ళెంలో ఉంచి పూజించేది మా అమ్మ. మాకెవరికైనా జ్వరాలొచ్చినా, చదువులకనో, పనులమీదో పొరుగూర్లు వెళుతున్నప్పుడూ బాబాగారి శాలువాని తీసి మా తలపై ఉంచి అంతా మంచి జరగాలని ప్రార్ధించేది.

ఏడాదికి రెండు మూడు సార్లు రోజంతా ఉపవాసం ఉండి, ఆ శాలువాను బయటకు తీసి, దాని ఎదురుగా కొవ్వత్తులు, అగరొత్తులు వెలిగించి, సెంటు, గంధం పూసి “కొత్తలంక బాబా నిను కోరి భజింతును, నిను చేరి సేవింతును” అనే పాటను పాడుకొంటూ పూజచేసుకొనేది మా అమ్మ. అలాగని మా అమ్మ బేల కాదు. మాహె, కారైకాల్ లాంటి సుదూరప్రాంతాలకు బదిలీలకారణంగా మా నాన్నగారు దాదాపు పన్నిండేళ్ళ పాటు ఇంటికి దూరంగా ఉన్నప్పుడు, బంధువుల సాయం అర్ధించకుండా ఆరుగురుసంతానం ఉన్న

కుటుంబాన్ని ఒంటిచేత్తో నడిపించింది. పాలు అమ్మి, కోళ్ళను పెంచి కోడిగుడ్లు అమ్మి, పెరట్లో కూరగాయలు పెంచి సంసారం నడిపి ఆర్ధిక ఇబ్బందులు తప్పించేది. ఆ లోపలిధైర్యమేదో బాబాగారి నుంచి పొందిందనుకొంటాను.

★★★

మా నాన్నగారి సంవత్సరీకాలు అయిపోయాకా "కొత్తలంక వెళ్ళాలని ఉంది నువ్వు తీసుకెళ్తావా" అని ఒకటి రెండు సార్లు అడిగింది నన్ను. అప్పటికి మా అమ్మ వయసు డబ్బై సంవత్సరాలు. అప్పట్లో నేను ఏలేశ్వరంలో ఉద్యోగం చేస్తూ ఉండేవాడిని. పరీక్షల హడావిడి తగ్గాక వస్తానే అని చెప్పాను. ఆ తరువాత ఒక రోజు ఇంటికి వెళ్ళినప్పుడు మా అమ్మ గుండుతో ఉండటం చూసి ఆశ్చర్యపడి, ఎప్పుడు వెళ్లావే దర్గాకు అని అడిగితే, "ఏమోరా నేను ఇక వెళ్లగలనో లేదో అని- దర్గా ఉన్నదిక్కుకు తిరిగి జుత్తు బాబాగారికి అర్పించేసుకొన్నాను" అన్నది. ఆ సంఘటన జరిగిన కొద్దిరోజులకే మా అమ్మ కూడా గతించిపోయింది. ఇది జరిగి పదిహేనేళ్లయినా నా జీవితంలో మిగుల్చుకొన్న పెద్ద వెలితి అది ఏనాటికీ.

నేను పదో తరగతి నుంచి కొత్తలంక దర్గాకు సొంతంగా వెళ్లటం మొదలు పెట్టాను. పడవపై యానాం గోదావరి దాటి, ఎదుర్లంకలో బ్రాంచ్ సైకిల్ అద్దెకు తీసుకొని మురమళ్ళవరకూ తొక్కుకుంటూ వెళ్ళి అక్కడ దాన్ని ఇచ్చేసి నడుచుకొంటూ కొత్తలంక వెళ్ళేవాడిని అప్పట్లో.

నేడు మా ఇంట్లో అందరి దేవుళ్లపటాలతో పాటు కొత్తలంక బాబాగారి పటంకూడా ఉంటుంది. నేటికీ ఏటా రెండు మూడుసార్లు కొత్తలంక దర్గాను దర్శించుకొంటాను సకుటుంబంగా. రకరకాల చిక్కుముళ్ళలో చిక్కుకున్నప్పుడు, పెద్దపనులు ఏమైనా తలపెట్టినపుడు దర్గావద్దకు వెళ్ళి ప్రార్ధించుకొని రెండుమూడుగంటలు కూర్చొని వస్తూంటాం. మా పిల్లలిద్దరి పుట్టువెంట్రుకలు కొత్తలంక బాబాగారి దర్గా వద్ద తీయించాము. రెండో సారి కేశాలు తిరుపతిలో ఇచ్చాం.

నేను డిగ్రీ చదివేటపుడు ఏ కల్మషమూ లేని ఒక మిత్రుడు "ఒరేయ్ మీరు కొత్తలంక బాబాగారిని ఇంతగా ఆరాధిస్తారు. మా తాతగారిది కోనసీమే. ఆయన బాబాగారి సమకాలీనుడు. ఎప్పుడైనా బాబాగారు మా ఇంటి అరుగుమీద కూర్చుంటే వెళ్ళిపో ఇక్కడనుంచి అని విసుక్కొనేవారట ఆయన. ఒక వ్యక్తిని కొందరు దైవంలా పూజించటం, మరికొందరు తృణీకరించటం ఎందుకు జరుగుతుందీ?" అని ప్రశ్నించాడు. ఆ ప్రశ్నకు సరైన సమాధానం నావద్ద అప్పుడూ లేదు ఇప్పుడూ లేదు.

చుట్టూ ఉన్న విశాలమైన గోదావరి కారణంగా కోనసీమ ప్రధానస్రవంతి చరిత్రకు కొంచెం ఎడంగానే ఉంది. అలాగని చరిత్రలేని సీమకాదు. అశోకుని పుత్రిక సంఘమిత్ర

నిర్మింపచేసిన ఆదుర్రు బౌద్ధ క్షేత్రం ఘనమైన గతకీర్తికి చిహ్నం. షాజహాను ఆస్థానపండితుడైన జగన్నాధపండితరాయలు ఇక్కడివాడే. ఇతను షాజహాను కూతురు లవంగికను పెండ్లాడాడు అని ఒక కథ ప్రచారంలో ఉంది. ఎన్నోశతాబ్దాల క్రితం గోదావరిపై పడవలలో పెద్దమొత్తంలో ముస్లిం వ్యక్తులు వచ్చి ఇక్కడి ప్రజలలో కలిసిపోయి జీవించసాగారు అని చెపుతారు. లాస్ట్ బ్రాహ్మిన్ పుస్తకంలో ప్రధాన పాత్ర తన ముస్లిమ్ మిత్రుడిని సమాదరణతో చూస్తుంది. దళిత యోగిపుంగవుడైన ముమ్మిడివరం బాలయోగీశ్వరుని, కొత్తలంకబాబాగారిని పూజించినట్లుగానే కులమతాలకు అతీతంగా ఆనాటి కోనసీమ వాసులు ఆరాధించారు.

నా మిత్రుడు అడిగిన ప్రశ్నకు ఒక్కటి మాత్రం చెప్పగలను. పశుపక్ష్యాదుల్ని సమాదరించటం, మనుషుల బాధల్ని తొలగించటం లాంటి విషయాలలో కొత్తలంక బాబా గారు చూపిన మహిమలను ఈ ప్రాంత ప్రజలు కథలు కథలుగా చెప్పుకొంటారు.

ఈ సృష్టిలోని జీవరాశి అంతా ఒకటేనని, సాటిమనిషి పట్ల కరుణ కలిగి ఉండాలి అనే మౌలిక జీవన సూత్రాలను కొత్తలంక బాబాగారు ఈ ప్రాంతంలో సంచరిస్తూ అనుచరిస్తూ, వెళ్ళిపోతూ మనకు ఇచ్చిన దైవసందేశం అనుకొంటాను.

15 జూన్ 2020

ఇస్మాయిల్ పురస్కార సభలో నేను చేసిన ప్రసంగ పాఠం

నా కవిత్వం పై మంచి మాటలు చెప్పిన రవిప్రకాష్ గారికి, శిఖామణి గారికి, దేవదానం రాజు గారికి, వీరలక్ష్మి దేవి గారికి ముందుగా నా నమస్సులు.

ఇస్మాయిల్ పురస్కారానికి నన్ను ఎంపిక చేసిన ఇస్మాయిల్ మిత్రమండలి సభ్యులకు మరీ ముఖ్యంగా శ్రీమతి వాడ్రేవు వీరలక్ష్మి దేవి గారికి కృతజ్ఞతలు తెలియచేసుకొంటున్నాను. ఈ అవార్డు నాకు ఎంతో ఉత్తేజాన్ని ప్రోత్సాహన్ని కలిగిస్తున్నది. వారికి నా ధన్యవాదములు.

మా నాన్నగారు శ్రీ బొల్లోజు బసవలింగంగారు మంచి సాహిత్యాభిలాషి, కవి, నాటకరచయిత. “సువర్ణశ్రీ” అనె కలం పేరుతో అనేక నాటకాలు వ్రాసారు. ఆ కారణంగా మా ఇంట్లో సాహిత్యానికి సంబంధించిన వాతావరణం ఉండేది. డిగ్రీ విద్యార్ధిగా ఉన్నప్పుడు నా కవితలు కాలేజ్ మాగజైన్స్ లో వచ్చేవి. అప్పుడప్పుడూ పత్రికలలో కూడా పడేవి. అలా నా సాహిత్యయానం మొదలైంది.

10వ ఇస్మాయిల్ కవిత్వ, అనువాద పురస్కార ప్రదానోత్సవం
పురస్కార గ్రహీత శ్రీ బొల్లోజు బాబా
అధ్యక్షులు : శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు
ఆత్మీయ అతిథి : శ్రీ శిఖామణి
గౌరవ అతిథి : శ్రీ ఆకెళ్ల రవి ప్రకాష్
వక్త : శ్రీమతి వాడ్రేవు వీరలక్ష్మీదేవి
ఇస్మాయిల్ మిత్రమండలి, కాకినాడ. 10-12-2017
10 12 2017

ఇస్మాయిల్ గారి కవిత్వాన్ని చాలా ఇష్టంగా చదువుకొని ఆనందించిన వారిలో నేనూ ఒకడిని. నేను పిజి. చదువుతున్నప్పుడు 1991 లో ఇస్మాయిల్ గారిని కలిసాను. నా కవిత్వం చూపించాను. అప్పుడు మాట్లాడుకొన్న మాటలు పెద్దగా గుర్తులేవు కానీ వారు "నీ కవిత్వంలో స్పార్క్ ఉంది కానీ తేలికైన పదాలు వాడి క్లుప్తంగా చెప్పటానికి ప్రయత్నించు" అన్నవారి మాటలు మాత్రం గుర్తు ఉన్నాయి. నేను వారిని కలుసుకోవటం అదే మొదలు చివరా కూడా.

ఇస్మాయిల్ గారిని “కవుల కవి” గా అభివర్ణిస్తూ ఇదివరలో నేను వ్రాసిన ఒక వ్యాసాన్ని ఈ వాక్యాలతో ముగించాను అవి......

"ఉవ్వెత్తున లేచిన అనేక కవిత్వరీతుల వెల్లువల్లో కొట్టుకుపోకుండా మూడున్నర దశాబ్దాలపాటు తనదైన శైలిలోనే ఇస్మాయిల్ గారు కవిత్వం వెలువరించారు. రాజకీయ కవిత్వాలు తమ ప్రాసంగితను కోల్పోయాక సేదతీర్చేది ఇస్మాయిల్ మార్కు కవిత్వమే అనటంలో సందేహంలేదు. ఆయన తను సాగిన బాటలో ఎందరో అభిమానులను పోగేసుకొన్నారు. ఆయన శిష్యులుగా ఎంతో మంది అదేబాటలో పయనించి తర్వాతికాలంలో మంచి కవులుగా పేరుతెచ్చుకొన్నారు. గోదావరి శర్మ, విన్నకోట రవిశంకర్, ఆకెళ్ళ రవిప్రకాష్, తమ్మినేని యదుకుల భూషణ్, మూలా సుబ్రహ్మణ్యం, కొండముది సాయికిరణ్, బి.వి.వి. ప్రసాద్, చెల్లి రామ్, హెచ్చార్కె, నామాడి శ్రీధర్, శిఖామణి, రవూఫ్, అఫ్సర్, యాకూబ్ భవదీయుడు వంటి కవులకు ఇస్మాయిల్ అభిమాన కవి. అలా ఇస్మాయిల్ కవుల కవిగా కీర్తిశేషులయ్యారు."

వెలుతురు తెర, స్వేచ్ఛావిహంగాలకు కలిపి ఈ అవార్డు ఇస్తున్నట్లు ప్రకటించారు. ఈ రెండు పుస్తకాల కు అద్భుతమైన ముందు మాటలు వ్రాసిన శ్రీ శివారెడ్డి గారిని, శ్రీ వీరభద్రుడు గారిని ఈ సందర్భంగా స్మరించుకొంటాను. నిజానికి స్వేచ్ఛా విహంగాలను నేను 2008 లోనే నేను అనువదించి నా బ్లాగులో పోస్ట్ చేసాను. దీన్ని పుస్తకంగా తీసుకొవద్దామనుకొన్నప్పుడు భద్రుడుగారు ముందు మాట వ్రాస్తే బాగుంటుందని భావించి వారిని అడిగాను. ఒకానొక దశలో వారు ముందుమాట వ్రాస్తేనే పుస్తకంగా తీసుకొని వద్దాం లేకపోతే వద్దు అని కూడా అనుకొన్నాను. భద్రుడు గారు చక్కటి ముందు మాట ఇచ్చారు. దానికన్నా ముందుగా నా ఈ అనువాదంలో దొర్లిన దుష్టసమాసాలను, కొన్ని చోట్ల అన్వయదోషాలను చెప్పి వాటిని సరిదిద్దుకోమని సూచించటం వారి ఔదార్యానికి చిహ్నం. ఆ పుస్తకం కవర్ పేజ్ కూడా భద్రుడి గారు స్వయంగా చిత్రించిన ఒక పెయింటింగ్ . ఆ పెయింటింగ్ ను ముమ్మిడి చిన్నారి అందమైన కవర్ పేజ్ గా డిజిటైజ్ చేసారు.

స్టేజ్ పై కూర్చొన్న శ్రీ రవిప్రకాష్ గారు, శిఖామణి గారు, శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు గార్లతో నా సాహితీ జీవితం పెనవేసుకొని ఉంది.

ఇస్మాయిల్ గారి కవిత్వమార్గం ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో ఒక పాయగా అనుకొంటే, శ్రీ రవిప్రకాష్ గారి కవిత్వం ఆ పాయలో ప్రయాణించే ఏడుతెరచాపల ఓడలాంటిదని నేను భావిస్తాను.

ఇరవై యేళ్ళ క్రితం రవి ప్రకాష్ గారు యానాం కలక్టరుగా పనిచేసే కాలంలో వారి క్రింద నేను టీచర్ గా పనిచేసాను. కవిగా వారికి నేను పెద్దగా తెలియక పోవచ్చు కానీ ఒక కవి అయిన అధికారి క్రింద పని చేస్తున్నానన్న స్పృహ నాకు ఉండేది. అప్పట్లో రామ్, శిఖామణి, నేను వారి అధికార నివాసంలో వారి ఆధ్వర్యంలో ఒక గొలుసు కవిత వ్రాసినట్లు గుర్తు.

శిఖామణి గారు నా సాహితీ గురువు. 1991 లో ఆంధ్రజ్యోతి ఈ వారం కవిత గా నా కవిత వచ్చినప్పటినుంచి ఏనాడూ ఆయన నా చేయి విడువకుండా ఇంతవరకూ నన్ను నడిపించుకొని వచ్చారు.

“ఒక కవిత నిన్ను పదేళ్ళు బతికిస్తుందని” శివారెడ్డి గారు అంటారు. ఆ తరువాత నేను చాన్నాళ్ళు కవిత్వం వ్రాయకపోయినప్పటికీ- యానాంలో ఏ సభజరిగినా, ఆ సభల్లో నేను లేకపోయినా సరే “బాబా మంచి కవి, ఈ మధ్య వ్రాయటం లేదు ఎందుకో” అంటూ నాగురించి ప్రస్తావించేవారు. యానాం కవులు తీసుకొచ్చే కవిత్వసంపుటులకు వ్రాసిన ముందుమాటలలో నా పేరును ప్రస్తావించేవారు. హైదరాబాద్ నుంచి వచ్చినప్పుడల్లా కట్టలకొద్దీ కవిత్వ పుస్తకాలు తెచ్చి చదవమని ఇచ్చేవారు.

అప్పట్లో నా కవితలను శిఖామణి గారికి దిద్దమని పంపించేవాడిని. సూచనలు చేసే వారు. ఒక కవితను ….. “తలలు తెగిపడతాయి” …. అన్న వాక్యంతో ముగించాను.

తొంభైలలో విస్తృతంగా వచ్చిన విప్లవ కవిత్వ ప్రభావం అది. ఆ వాక్యాన్ని పెన్సిల్ తో రౌండ్ చేసి పక్కన “ఏంటిదీ” అని వ్రాసారు శిఖామణి. ఆలోచించగా ఆ వాక్యంలోని కృతకత్వం అర్ధమైంది. నేను నడవాల్సిన బాట ఏమిటో నాకు తెలిసింది. అప్పటినుంచి ఆ బాటను వీడలేదు. ఒక క్రాస్ రోడ్స్ లో ఉన్న నాకు మార్గాన్ని చూపించిన వ్యక్తిగా శిఖామణీగారి పట్ల నాకు ఎంతో గౌరవం.

శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజు గారు నిరంతర చైతన్యానికి ప్రతీక. వారి అవిరళ సాహితీ కృషి నాకెంతో స్ఫూర్తి నిస్తుంది. 2008 లో నా మొదటి కవితాసంపుటి “ఆకుపచ్చని తడిగీతం ” పుస్తకానికి అద్భుతమైన ముందుమాట వ్రాసారు. అప్పట్లో ఎప్పుడు కలిసినా “పుస్తకం ఎప్పుడు తెస్తావు” అంటూ ముల్లుగర్ర పుచ్చుకొని గుచ్చినట్లు ప్రశ్నించేవారు. ఆ పుస్తకావిష్కరణకు ఎంతో దూరంలో ఏదో ముఖ్యమైన పని ఉన్నప్పటికీ నాకోసం చాలా వేగంగా స్కూటరు నడుపుకొంటూ, ఆయాసపడుతూ ఆయన రావటం నాకింకా జ్ఞాపకాలలో పదిలంగానే ఉంది. ఆ రోజు సభలో నా పుస్తకాన్ని గొప్పగా పరిచయం చేసారు.

ఇన్నేళ్ళ నా సాహితీయానంలో నా వెన్నంటి ఉన్న నా భార్య శ్రీమతి సూర్యపద్మ, నా సోదరుడు శ్రీబొల్లోజు దుర్గాప్రసాద్ లు నా పై చూపించే ప్రేమకు నేను బద్ధుడను.

నాకు ఈ అవార్డు రావటం పట్ల నాకన్నా ఎక్కువ సంతోషాన్ని వ్యక్తం చేసిన సహృదయులు శ్రీగనారాగారికి నా ధన్యవాదములు.

నా పుస్తకాలు అన్నింటికీ చక్కని ముఖచిత్రాలను అందించే నా బాల్యమిత్రుడు చిన్నారికి, ఎంతో శ్రమకోడ్చి సభకు వచ్చిన నా మిత్రులకు, పెద్దలకు నా ధన్యవాదములు.

నా కవిత్వాన్ని చదివి మంచి చెడ్డలను చర్చించే మిత్రులు శ్రీచెల్లి రాం, శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణ, శ్రీ అద్దేపల్లి ప్రభు, శ్రీ జోశ్యుల కృష్ణబాబు శ్రీ అవధానుల మణిబాబు, శ్రీవత్స రామకృష్ణ, శ్రీమార్ని జానకీరామ్, శ్రీమతి పద్మజావాణి, డా.శైలజగారు, శ్రీ సీతారామరాజు, శ్రీ మురళి కృష్ణ, సాహితీస్రవంతి సభ్యులు, పెద్దలు, ఇంకా అంతర్జాలంలో ప్రోత్సహించే మిత్రులందరకూ నా ధన్యవాదములు తెలియచేసుకొంటున్నాను.

ఇంత గొప్ప గౌరవాన్ని, సన్మానాన్ని నాకు కలిగించిన ఇస్మాయిల్ మిత్రమండలి వారికి, ముఖ్యంగా శ్రీమతి వాడ్రేవు వీరలక్ష్మి దేవి గారికి, జగన్నాధరావు గారికి, రారెడ్డి గారికి మరియు ఇస్మాయిల్ గారి కుటుంబ సభ్యులకు నేను శిరస్సు వంచి నమస్కరిస్తున్నాను. .

థాంక్యూ ఆల్.
భవదీయుడు
బొల్లోజు బాబా
13 డిసంబరు, 2017

About my Profession

నన్ను చాలా మంది అడుగుతూ ఉంటారు. మీరు తెలుగు లెక్చరరా, హిస్టరీ లెక్చరరా అని. నా ఉద్యోగం గురించిన సమాచారం నేనింతవరకూ ఎక్కడా మాట్లాడలేదు. ఎందుకో ఈరోజు కొన్ని విషయాలు పంచుకోవాలనిపిస్తోంది.

★★★

1994 లో జంతుశాస్త్రంలో M.Sc, M.Phil, BEd పుర్తయ్యాక కొన్నాళ్ళు ప్రైవేట్ స్కూల్ టీచర్ గా, నెల్లూరు రొయ్యలచెరువు అక్వాటెక్నిషియన్ గా, డిగ్రీకాలేజ్ లో పార్ట్ టైమ్ లెక్చరర్ గా పనిచేసి - 1998 లో ప్రభుత్వ జంతుశాస్త్ర జూనియర్ లెక్చరర్ గా సర్వీస్ కమిషన్ పరీక్షద్వారా ఎంపికయి నా కారీర్ మొదలుపెట్టాను. అప్పట్లో నేను వ్రాసిన ఇంటర్మీడియట్ జువాలజీ స్టడీ మెటిరియల్ ఆనాటి ఆర్.ఐ.ఒ శ్రీ గౌస్ గారు ముద్రించి అన్ని కళాశాలలకు పంపిణీచేసారు. 2010 లో డిగ్రీ లెక్చరర్ గా ప్రమోట్ అయ్యాను.

2013 లో కాకినాడ పి.ఆర్. కళాశాలకు బదిలీపై వచ్చినప్పుడు, మిత్రుడు శ్రీ పి. అనిల్ కుమార్ ప్రోత్సాహంతో డిపార్ట్ మెంటల్ బ్లాగ్ ను ఒకదానిని క్రియేట్ చేసాం.

పాఠం అయిపోగానే పిల్లలకు నోట్స్/మెటీరియల్ ను బ్లాగులో పోస్ట్ చేసి అక్కడనుంచి వాళ్లు డౌన్ లోడ్ కానీ ప్రింటవుట్స్ కానీ తీసుకొని చదువుకోవటం అలవాటు చేసాను. ఈ ఏడేళ్లలో దానిలో సుమారు 180 టాపిక్స్ పై తెలుగు, ఇంగ్లీషు మీడియంకు చెందిన మెటీరియల్ పోగుబడి ఉంది. దీన్ని మా విద్యార్ధులే కాక చాలా మంది చూస్తున్నారని అర్ధమౌతోంది. ఈనాటికి 31,567 వ్యూస్ కలిగి ఉన్నది.

రెండేళ్లక్రితం నేను వెళ్ళే క్లాసు విద్యార్ధులతో Moodle గ్రూపును ఏర్పరచి, వారి అసైన్మెంట్స్, ప్రాజెక్ట్స్ అన్నీ Moodle ద్వారా సబ్మిట్ చేయటం అలవాటు చేసాను. విద్యార్ధులు వారికివ్వబడిన అసైన్మెంటును పేపర్ పై వ్రాసి దానిని పి.డి.ఎఫ్ గా మార్చి గడువులోపల ఆన్ లైన్లో సబ్మిట్ చేస్తారు. దాన్ని నేను ఇవాల్యుయేట్ చేసి రాంక్ ఇస్తాను. అలాగే క్విజ్ లు. ఇంకా విడియో సెమినార్లు, విడియో ప్రాజెక్ట్ వర్క్స. వీటన్నిటి క్యుములేటివ్ మార్కులను వారి 40% ఇంటర్నల్ మార్క్స గా కన్వర్ట్ చేసి పరీక్షల విభాగానికి అందచేస్తున్నాను.

దీనిద్వారా నాకు అర్ధమైన విషయం ఏమిటంటే కాస్త ప్రోత్సాహం ఇస్తే విద్యార్ధులు తొందరగా అప్ డేట్ అయ్యి మెరుగైన ఫలితాలను చూపిస్తారని

ఈ రోజు జూమ్ క్లాసులద్వారా పాఠాలు చెప్పమంటున్నారు. చెపుతున్నాను. నాకు తృప్తినివ్వటం లేదు. కనీసం పదిశాతం విద్యార్ధులు కూడా రావటం లేదు. రకరకాల కారణాలు. వాటిజోలికి పోను.

విద్య అనేది క్లాస్ రూమ్ లో ఉపాధ్యాయుడు, విద్యార్థి మధ్య జరిగే ముఖాముఖి సంభాషణ అనుకొంటాను. టెక్నాలజీ అనేది ఆ సంభాషణకు కొనసాగింపుగా ఉండాలి అని భావిస్తాను.

★★★

రోజులో ఎనిమిది గంటలు ఉద్యోగానికి, మరో ఎనిమిది గంటలు కుటుంబం, సాహిత్యం కొరకు వెచ్చిస్తాను. ఉద్యోగవిషయాలు ఇంటికీ, ఇంటి/సాహిత్య విషయాలు ఉద్యోగస్థలానికీ ఏనాడూ తీసుకెళ్లలేదు.

పిఎస్. I am very well aware that I am being paid to do all these. I just wish to share my experiences. Thats it.

JULY 14, 2020

ఇలతో అల చేసిన సంభాషణ – మణిబాబు ‘నేనిలా… తానలా’

కొన్నికవితా వస్తువులు కవిజీవితంతో మమేకమైపోతాయి. వాటితో ఆ కవి సుదీర్ఘమైన ఆత్మైకప్రయాణం చేసి ఉంటాడు. ఆ వస్తువుతో కవికి ఉన్నఅనుభవాలతో అతని హృదయం నిండి పొంగిపొర్లుతూ ఉంటుంది. అలాంటి స్థితిని అనువదించటానికి ఓ పాతిక ముప్పై పాదాలు సరిపోవు. ఇలాంటినేపథ్యంలోఆ కవి తన ఉద్వేగాలను దీర్ఘకవితగా మలుస్తాడు. అదొక అనివార్యమైన వ్యక్తీకరణరూపం. తీసుకొన్నవస్తువును దాని భిన్నపార్శ్వాలతో కవిత్వీకరించి, తనదైన ఒక దృక్కోణాన్ని ఆ వస్తువుకు ఆపాదిస్తూ వ్రాసిన విస్తృతమైన రచననే ‘దీర్ఘకవిత’ గా నిర్వచించుకోవచ్చును.

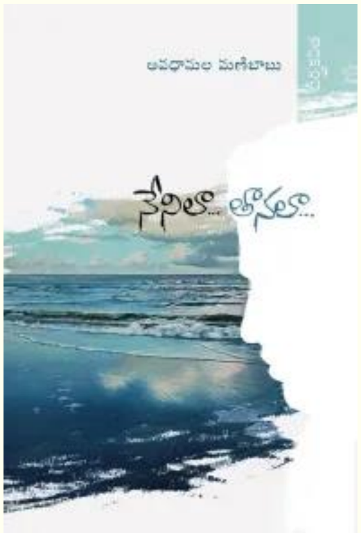

కవి, విమర్శకుడు అవధానుల మణిబాబు సముద్రంతో తనకున్న అనుబంధాన్ని ఒక దీర్ఘకవితగా మలచి ‘నేనిలా… తానలా’ పేరుతో ఇటీవల వెలువరించారు. దీర్ఘకవితను వ్రాసేటపుడు ప్రణాళిక అవసరం. లేనట్లయితే అతివిస్తరణ, శాఖాచక్రభ్రమణం కావ్యాత్మను పాడుచేస్తాయి. మణిబాబు ఈ దీర్ఘకవితను చక్కని ప్రణాళికతో నడిపించాడు.

ఈ దీర్ఘకవితను మూడు భాగాలుగా విభజించుకొంటే మొదటిభాగంలో తన బాల్యంనుండి సముద్రంతో తనకు ఉన్న జ్ఞాపకాలను తలపోసుకొంటాడు. రెండవభాగంలో వర్తమానంలో సముద్రంతో చేసిన తాత్విక సంభాషణ ఉంటుంది. మూడవభాగంలో సముద్రం కవితో చేసిన సంభాషణలో పలికించిన పర్యావరణస్పృహ చదువరిని ఆలోచింపచేస్తుంది. నాస్టాల్జియా, సమకాలీనత, అన్యాపదేశంగా చెప్పిన హెచ్చరికా ఈ దీర్ఘకావ్యానికి సమగ్రతను తెచ్చిపెట్టాయి. దీర్ఘకవితలకు సమగ్రత ఆత్మవంటిది.

దండి “కావ్యాదర్శం” లో కావ్యానికి అష్టాదశవర్ణనలు ఉండాలంటాడు. “నేనిలా… తానలా” దీర్ఘకవితలో వివిధ సందర్భాలలోచేసిన – నగరం, సముద్రం, రుతువు, సూర్యోదయం, సలిలక్రీడ, విప్రలంభం, వివాహం, కుమారోదయం, దూత్యం, నాయకాభ్యుదయం అనే పదిరకాల వర్ణనలను పోల్చుకోవచ్చును. సముద్రాన్నివస్తువుగా స్వీకరించి రచనలుచేసిన శ్రీఅద్దేపల్లి, శ్రీగరికపాటి, శ్రీరామకృష్ణశ్రీవత్స, శ్రీగనారా వంటి తన “పూర్వకవుల/రచయితల ప్రస్తావన” చేయటం గమనించవచ్చు. ఇవికాక, ఆధునిక కావ్యలక్షణాలైన సామాజికచైతన్యం, పర్యావరణకాలుష్యం పట్ల వ్యాకులత, చారిత్రిక స్పృహలు

అద్భుతంగా పలికాయి. వీటన్నింటినీ దృష్టిలోఉంచుకొన్నప్పుడు "నేనిలా… తానలా" దీర్ఘకవిత అటు సాంప్రదాయక, ఇటుఆధునికలక్షణాలను పొదువుకొన్న ఒక "మినికావ్యం" గా అనిపించకమానదు.

★★★

"నేనిలా…తానలా" కావ్యంలో పైకి కవి తన ఎదుటగా ఉన్న సముద్రంతో చేసిన సంభాషణలా కనిపిస్తున్నప్పటికీ అది మానవజాతికి, ఆద్యంతరహితమైన సాగరానికి ఉన్న అనాది అనుబంధానికి అక్షరరూపం.

"ఎందుకు నీవంటే అపేక్ష" అని కవి సముద్రాన్ని ప్రశ్నించినపుడు సముద్రం ఇలా సమాధానం ఇచ్చిందట

వెర్రివాడా!
నువ్వునాసంక్షిప్తరూపానివి
నేనునీసమగ్ర స్వరూపాన్ని
నేనుఅర్ణవం
నువ్వుఅక్వేరియం.
నీభాషలో
త్వమేవాహం-అంతే.

మనిషి సముద్రానికి సంక్షిప్తరూపం అనటం నవ్యమైన ఊహ. పడిలేచే లేదా లేచిపడే కెరటాలు, బడబాగ్నులు, ఉప్పెనలు, నిర్జన ఒంటరితనాలు, నిగూఢతా, నిర్మలతా మనిషి లేదా మానవ జాతి లక్షణాలుకూడాను.

సముద్రఘోషను కవులు భిన్నసందర్భాలకు భిన్నరకాలుగా భాష్యంచెప్పి తమ ఊహలకు ఊతంగా, ఆయా సందర్భాలను ఉన్మీలనంచేసేలా వాడుకొన్నారు. ఈ దీర్ఘకవితలో "మేము తీరంపై రాసిన రాతల్ని, ముద్రల్ని ఎందుకు చెరిపేస్తావు నువ్వు" అనిసముద్రాన్ని ప్రశ్నించినపుడు సముద్రం ఇలా బదులిచ్చిందట

చెరిపిపోవటం కాదు
వాటిని నాలో దాచుకోవటం
భాష తెలియక ఘోషనుకొంటారు గానీ
నాశబ్దాలన్నీమీరాతల కలవరింతలే

మీ ఆటల తలపోతలే. —— ఇదొక నవ్యమైన ఊహ. సముద్రఘోష అనేది, సముద్రతీరంపై మనం రాసుకొన్న రాతలు, ఆడుకొన్న ఆటలే అనటం చక్కని సందర్భోచిత నిర్వచనం. చెప్పే విషయాలలో అన్వయసారళ్యత ఎంత తేటగాఉంటే ఆ కవిత అంత బిగిగా ఉంటుందనటానికి చక్కని ఉదాహరణ ఇది.

ధనుష్కోటిలో
తేలుతున్నరాయిని చూసి
ప్రత్యేకత రాయిదా? నీటిదా?
ఆలోచిస్తూ
కిటికీలోంచి చీకటిని చూస్తూ
నిదరోతున్న రైలులో
ఒక్కడినే మెలకువగా ఉన్నపుడు
"సాంద్రమైనదేదో వీడగలిగితే
తేలడం నీకైనాసాధ్యమే
బెండులా తేలిక కావాలంటే
గుండె మెత్తబరచుకో"

చెవిదగ్గరకొచ్చి చెప్పిపోయావు గుర్తుందా ...! అంటూ సముద్రం తనతో చేసిన సంభాషణను తలపోసుకొంటాడు కవి ఒకచోట. హృదయ కాఠిన్యాన్నితొలగించుకొంటే తేలికపడతాం, మార్దవంగా మారతాం అనే ఒక గొప్ప ప్రాపంచిక సత్యాన్నిచెప్పటానికి "ధనుష్కోటిలో తేలుతున్నరాయి" అంటూ అంతే గొప్పసాదృశ్యాన్నితీసుకొన్నాడిక్కడ కవి. ప్రభోధాలను నేరుగా కాక పరోక్షంగా చెప్పటం సమకాలీన కవిత్వలక్షణం. అందుకే ఆ పాఠాన్ని వాచ్యంగా కాక ప్రతీకాత్మకంగా సముద్రం బోధపరచినట్లుగా చెపుతున్నాడు. చక్కటి శిల్పవ్యూహంఇది.

నువ్వో వ్యాపారకేంద్రం
రణరంగం
కార్యక్షేత్రం
విలాసస్థానం
ఏంకావాలోపట్టుకెళ్లడం వచ్చినవాడి సత్తా
చెంబుడు నీళ్లా

ఇన్నిగులకరాళ్ళా?
ఖనిజాలా? ఇంధనాలా?
మరోదేశంపైపెత్తనమా?//
నాడైనానేడైనా
నీటినినెగ్గినవాడే

నేలకురాజు —— పైవాక్యాలలోకవి చారిత్రికదృష్టి ద్యోతకమౌతుంది. అవి చదివినపుడు అనేకానేక దృశ్యాలు మదిలో మెదులుతాయి. జలగండానికి భయపడి చెంబుడు నీళ్ళు తీసుకొని ఒడ్డునే పవిత్రస్నానం చేసే భక్తుడో; //గజ ఈతగాళ్ళు ముత్యాలను శోధిస్తూంటారు. ఓడల్లోవ్యాపారం జరుతూంటుంది. పిల్లగాండ్రు మాత్రం గులకరాళ్ళను సేకరించి మరలా విసిరేస్తూంటారు// అనే టాగూర్ వాక్యాలో; “ఓడలు సముద్రాలమీద రహదార్లను గీస్తాయి” అంటూభారతదేశానికి బ్రిటిష్ వారి రాకను వర్ణించిన కొప్పర్తి వాక్యాలో; భవిష్యత్తులో నీటికొరకు యుద్ధాలు జరుగుతాయన్నహెచ్చరికలో గుర్తుకురాక మానవు. తక్కువఖర్చుతో లవణజలాల్ని త్రాగునీరుగా మార్చే ఆవిష్కరణకు నోబుల్ బహుమతి ఇవ్వటానికి ప్రపంచమిపుడు ఎదురుచూస్తోంది. “నీటిని నెగ్గినవాడే నేలకు రాజు” వాక్యాలు కవి చారిత్రిక అవగాహనకు, సమకాలీన వాస్తవాలకు, భవిష్యద్దర్శనానికి అద్దంపడతాయి.

కడుపులోప్లాస్టిక్ నింపుకున్న
షార్క్‌ల మృతదేహాలు
వలలనిండా జీవంలేని తాబేళ్ళు//
వేల అడుగుల క్రిందచేరిన
వ్యర్థాలనుతొలగించేది ఎవరు?
సరిదిద్దుకోలేని నీకు

తప్పుచేసే హక్కెవరిచ్చారు? – అంటూ సముద్రం పలికిన మాటలు ఈమొత్తం దీర్ఘకావ్యానికి ఆయువుపట్టు. నేడు తెలుగులో పర్యావరణ విధ్వంసంపై వచ్చే కవిత్వం చాలా తక్కువ. దీర్ఘకవితలకు సంబంధించి కొల్లేరు విధ్వంసంపై ఎస్.ఆర్. భల్లం వ్రాసిన “కొల్లేరు” దీర్ఘకవిత, అంతరించిపోతున్న పక్షులపై అద్దేపల్లిప్రభు వ్రాసిన “పిట్టలేనిలోకం” ఈ సందర్భంలో ప్రస్తావించుకోదగినవి.

మణిబాబు వ్రాసిన "నేనిలా…తానలా" దీర్ఘకావ్యంలో సింహభాగం సాగరకాలుష్యాన్ని దానివల్ల కలిగిన దుష్పరిణామాలను శక్తివంతంగా ఆవిష్కరించింది. కనుక ఈ దీర్ఘకావ్యాన్నిపర్యావరణకవిత్వంగా భావించవచ్చు.

ఆధునిక మానవుడు చేస్తున్నకాలుష్యంవలన మానవజాతి మనుగడ ప్రమాదంలో పడింది. గ్లోబల్ వార్మింగ్ వలన హిమశిఖరాలు కరిగి, సముద్రమట్టాలు పెరిగి, భూమి అంతా జలమయం అయ్యే అవకాసం ఉందని శాస్త్రజ్ఞులు హెచ్చరిస్తున్నారు. ఇదొక సాంకేతిక అంశం. ఇలాంటి వాటిని కవిత్వీకరించటం సులభం కాదు. ఈ అంశాన్నిఇలా అక్షరీకరిస్తాడీ కవి.

ఇదే కొనసాగితే
నానుండి విడివడిన భూమి
మళ్ళీ నాలోకలవడం
మరెంతో దూరంలోలేదు
అపుడు
వేదన వినిపించేందుకు
నాకు మనిషి దొరకడు
తలబాదుకొనేందుకు
ఒడ్డుమిగలదు. —— ఒక ప్రాచీన మహాఖండం కాంటినెంటల్ డ్రిఫ్ట్ వల్ల నేడు ఉన్న భిన్న ఖండాలుగా విడిపోయిందని పాంజియా సిద్ధాంతం చెపుతుంది. ఆ సిద్ధాంతాన్ని రేఖామాత్రంగా స్పృశిస్తున్నాడిక్కడ కవి. మానవులు ఇలాగే పర్యావరణ విధ్వంసాన్ని కొనసాగించినట్లయితే నానుండి విడిపడిన భూమి నాలో కలిసిపోతుంది అని హెచ్చరిస్తున్నాడు. ఇంతవరకూ వ్రాసి వదిలేస్తే అదేమంత గొప్పవిషయం కాబోదు. ఆ తరువాతి వాక్యాలే మణిబాబుని ఉత్తమకవి అని నిరూపిస్తాయి. జలప్రళయం జరిగాకా సముద్రం మాట్లాడుకోవటానికి మనిషి ఉండడట, ఒడ్డూ మిగలదట. ఈ మాటల్నిసముద్రంతో అనిపించటం లోతైన కల్పన. ఇక్కడ సముద్రాన్ని కవి ఎలా ఊహించుకొంటున్నాడు అని ఆలోచిస్తే- ఒక తల్లి, ఒక స్నేహితుడు, ఒక గురువు ఇంకా ఒక నైరూప్య అనంత స్వరూపునిగా భిన్నరూపాల్లో దర్శనమౌతుంది.

★★★

ఈ మొత్తం రచనను
ఇదంతా

నీలో దోసెడు నీళ్ళు తీసి

మరలా నీలోనే విడిచిపెట్టటం — అంటాడు కవి ఒకచోట. ఇది పైకి వినయంగా అనిపించినా త్వమేవాహం అని మొదట్లో అన్నమాటకు అందమైన ముక్తాయింపు. "నేనిలా… తానలా" అనే శీర్షికలో నేను ఇలను, తాను అల అనే గడుసైన శ్లేష ఉంది.

శ్రీ అవధానుల మణిబాబు కవిత్వంలో గహనమైన సిద్ధాంతాల చట్రాలుండవు. నిత్యం తనను జ్వలింపచేసే మానవానుభవాలకు తాత్త్విక పరిమళాలు అద్ది కవిత్వంగా మార్చటం ఇతని కవిత్వ రహస్యం. జీవితానుభవాలను గ్రహించటంలో- సున్నితత్వం, కరుణ, అమితమైనప్రేమ, హృదయ నైర్మల్యం ఇతని కవిత్వాన్ని హృద్యమైన అనుభవంలా మార్చుతాయి.

May 01, 2020

సమకాలీన తెలుగు లాక్షణికుడు - శ్రీ ఇస్మాయిల్

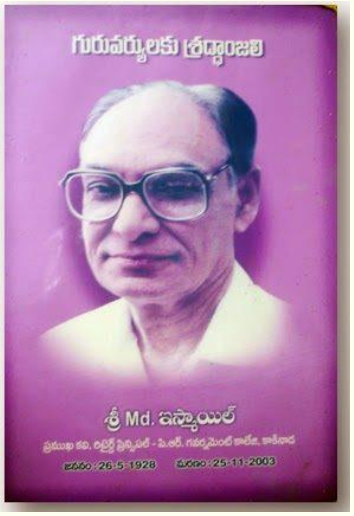
గురువర్యులకు శ్రద్ధాంజలి
శ్రీ Md. ఇస్మాయిల్
ప్రముఖ కవి, రిటైర్డ్ ప్రిన్సిపాల్ - పి.ఆర్. గవర్నమెంట్ కాలేజి, కాకినాడ
జననం : 26-5-1928 మరణం : 25-11-2003

ఇటీవల ప్రముఖ విమర్శకులు శ్రీ సీతారాం "కావ్యసౌందర్యశాస్త్రం లేదా భారతీయ లాక్షణిక సిద్ధాంతాలు వినా,మనవీ అని చెప్పుకోదగిన సాహిత్య సిద్ధాంతాలు ఏమైనా ఉన్నాయా?" అని ప్రశ్నించారు. దీనికి ప్రముఖ విమర్శకులు శ్రీ లక్ష్మి నరసయ్య "దళిత, బహుజన, ముస్లిం వాద సాహిత్య దృక్పథాలు వాటికి సంబంధించిన ఈస్థటిక్స్ లాంటివి దేశీయ సాహిత్య సిద్ధాంతాలు" అన్నారు.

షేక్ పీర్ల మొహమ్మద్" ఏ సిద్దాంతానికైనా యూనివర్సల్ అప్పీల్ ఉండాలి కదా" అనే కోణాన్ని గుర్తుచేసారు.

కవిసంగమంలో ఈ అంశంపై జరిగిన చర్చ చాలా ఆలోచనల్ని రేకెత్తించింది. నావైన కొన్ని అభిప్రాయాలు.

★★★

Literary theory అంటే ఏమిటి?

Literary theory సాహిత్యంలో ఉండే "సాహిత్యసంబంధి" (Literary) ఏమిటి? అని ప్రశ్నించి దానికి సమాధానాలు రాబడుతుంది. అంటె రసము, ఔచిత్యం, ధ్వని, Tension, Texture, Ambiguity లాంటి ఏ ప్రక్రియ వల్ల ఒక కవిత ఎలా గొప్పకవిత అయ్యిందో/అవ్వగలదో సిద్ధాంతీకరిస్తుంది. లిటరరీ సిద్ధాంతం అంటే సాహిత్యాన్ని అర్థం చేసుకోవటానికి, విశ్లేషించటానికి, సృజించటానికి ఉపయోగపడే ఆలోచనలు, పద్దతులు

Literary Criticism సాహిత్యాన్ని విశ్లేషిస్తుంది, తూకంవేస్తుంది మంచి చెడ్డలు విడమరచి చెపుతుంది. ఈ విమర్శలో ఒక కవిత ఎందువల్ల మంచికవితో లేక అకవితో పై సిద్ధాంతాల ఆధారంగా నిరూపిస్తుంది. ఎక్కడ రసభంగం జరిగింది, ఎక్కడ ఔచిత్యదోషం ఉంది, ఉద్దేశించిన ధ్వనికి ఎలా అన్వయం కుదరలేదు అనే విషయాలను విపులీకరిస్తుంది.

Literary theory, Literary Criticism లు పరస్పరాధారితాలు. ముందు theory పుడుతుంది, దానికనుగుణంగా విమర్శ జరుగుతుంది. ఉదాహరణకు సాహిత్యమనేది ఒక సాంఘిక కార్యక్రమమని, కవి సామాజిక మార్పుకు దోహదపడాలనే మార్క్సిజసిద్ధాంతం మొదటగా పుట్టింది. ఆ సిద్దాంతాన్ని ఉపయోగించుకొని ఒక కవితలో "సామాజిక ప్రయోజనం" ఏమేరకు ఉంది అంటూ విమర్శ సాగుతుంది. అలాగన్నమాట.

నిజానికి ఈ సిద్ధాంతకర్తకు, విమర్శకుడి కన్నా ముందు సృజనకారుడు అనే వాడు ఒకడుంటాడు. వాడికీ గొడవలేమీ పట్టవు. వాడిమానాన వాడు రాసుకొంటూ పోతాడు. వాడు రాసినవాటిలోంచే ఈ సిద్దాంతాలు, విమర్శలు పుట్టుకొస్తాయి.

★★★

దేశీయ లాక్షణిక సిద్ధాంతాలు

సాహిత్యం ఎలా ఉండాలి ఏవేం అంశాల వలన ఒక రచన సాహిత్యవిలువలను పొందుతుంది అనే విషయాలను లోతుగా శోధించి, కొన్ని ప్రతిపాదనలను చేసారు మన పూర్వీకులు. ప్రాచీన భారతీయ సిద్ధాంతాలలో ప్రధానంగా అలాంటివి ఆరింటిని గుర్తించవచ్చు

★భరతుని రస సిద్ధాంతం: రసాత్మకమైనదే కావ్యమని ప్రతిపాదిస్తుంది.

★భామహుని అలంకార సిద్ధాంతం: కావ్యానికి అలంకారాలు ప్రధానం అంటుంది

★వామనుడి రీతి సిద్ధాంతం: మంచి కావ్యానికి మంచి గుణాలుండాలంటుంది.

★ఆనందవర్ధనుని ధ్వని సిద్ధాంతం: వాచ్యంగా చెప్పిన విషయం కన్నా చెప్పకుండా వదిలేసిన విషయం ప్రధానమంటుంది.

★కుంతకుని వక్రోక్తి సిద్ధాంతం: వక్రోక్తి అంటే అలంకారములతో నర్మగర్భంగా చెప్పటం. ఇది ఆనందవర్ధనుని ధ్వనిని పోలి ఉంటుంది.

★క్షేమేంద్రుని ఔచిత్య సిద్ధాంతం: ఏది దేనికి తగి ఉంటుందో దాన్ని ఔచిత్యం అంటారు. కావ్యానికి ఔచిత్యం ఉండాలంటుందీ సిద్దాంతం.

★★★

ఇరవయ్యోశతాబ్దంలో పాశ్చాత్య Literary theory లలో అనేక దృక్పథాలు ప్రవేశించి Literary criticism ను నడిపించాయి. దేశీయ లాక్షణిక సిద్ధాంతాలకు పాశ్చాత్య సిద్ధాంతాలకు పొంతన ఉండదు. భారతీయ, పాశ్చాత్య సంస్కృతులు పూర్తిగా భిన్నమైనవి కనుక ఈ రెండిటి మధ్య పోలికలు తేవటం దాదాపు అసాధ్యం.

మొదట్లో అరిస్టాటిల్ లాంటివారు జీవితాన్ని అనుకరించేదే కళ అన్నారు.

తరువాత మిల్టన్ కాలంలో చందస్సును అనుసరించి చెప్పటమే సాహిత్యం అన్నారు

కాల్పనికతే (romanticism) సాహిత్యమని షెల్లీ, కీట్స్ కవిత్వం చెప్పింది.

.

ఇక ఆధునిక కాలానికి వచ్చేసరికి

★అభ్యుదయ, సామాజిక ప్రయోజనం కలిగి ఉండటం (మార్క్సిస్ట్ సిద్ధాంతం)

★భిన్నత్వాలను celebrate చేస్తూ చరిత్రను నిరాకరించటం ద్వారా స్వీయ అస్తిత్వాన్ని ప్రకటించుకోవటం (పోస్ట్ మోడర్న్)

★మనో వైజ్ఞానిక అంశాలను పొదువుకోవటం (ఫ్రాయిడియన్)

★స్త్రీవాద (gender and Queer theories)

★సాంస్కృతిక వైవిధ్యాలను ప్రతిబింబించటం (Cultural theory)

★పాఠంలోనే అన్ని అర్థాలు ఉంటాయి అనే ప్రతిపాదన (Structuralism)

★పాఠం వెలుపల సోషల్ పొలిటికల్, హిస్టారికల్ కారణాల వల్ల చాలా కనిపించని అర్థాలు ఉంటాయి అనే ప్రతిపాదన (Post structuralism)

★రచనలో బహుళార్థాలను వెతకటం (Deconstruction)

★వలసపాలనానంతర ప్రభావం (Post Colonial)-- లాంటి రకరకాల లిటరరీ సిద్ధాంతాలు సాహిత్యంలో "సాహిత్యసంబంధి" ఏదో తేల్చి చెప్పటం కొరకు ప్రతిపాదించబడ్డాయి. ఒక్కొక్కటీ అతని కంటే ఘనుడు ఆచంట మల్లన్న అన్న రీతిలో సాగుతాయి.

పైన చెప్పిన ఆధునిక లిటరరీ థీరీలను గమనిస్తే, ఎప్పుడో వందల సంవత్సరాలక్రితం ఏర్పరచిన లాక్షణిక సిద్ధాంతాలే తప్ప ఆధునిక కాలంలో మనం సృష్టించుకొన్న ఆధునిక దేశీయ సాహిత్య సిద్ధాంతాలు ఏమున్నాయి అని ప్రశ్నించుకోవటం సందర్భోచితమే కాదు అవసరం కూడా.

ఆమేరకు లక్ష్మి నరసయ్య గారు చెప్పిన దళిత,బహుజన ఈస్థటిక్స్ కొంతమేరకు ఆ లోటును తీర్చిందని భావించవచ్చు.

మన తరంలో తెలుగులో అంత స్పష్టంగా కవిత్వానికి చక్కని నిర్వచనాన్ని, అసలు ఏది కవిత్వం అన్నదానికి సమాధానాన్ని, కవిత్వపు పరిధులు, బలహీనతలను విస్పష్టంగా చెప్పిన ఒక సిద్ధాంతకర్తగా శ్రీ ఇస్మాయిల్ కనిపిస్తారు. ఈయన వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలపై పాశ్చాత్యప్రభావం లేదని చెప్పలేం అయినప్పటికీ ఇస్మాయిల్ గారి అభిప్రాయాలు స్వతంత్రంగా, స్థానీయంగా ఉండటం గమనించవచ్చు.

★★★

సమకాలీన లాక్షణికుడు – శ్రీ ఇస్మాయిల్

తెలుగుకు సంబంధించినంత వరకూ కవిత్వాన్ని నిర్వచించి, కొన్ని లక్షణాలను ప్రతిపాదించిన ఆధునిక కవులలో ఇస్మాయిల్ కనిపిస్తారు. నేనొక లాక్షణిక సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదిస్తున్నాను అని ఆయన ఎక్కడా చెప్పుకోకపోయినా ఆయన వదిలివెళ్ళిన

ప్రతిపాదనలు, చేసిన చర్చలు, వాదప్రతివాదనలను ఈ రోజు మనముందే ఉన్నాయి. వాటి ద్వారా, ఇస్మాయిల్ తనజీవితకాలమంతా తపస్సుచేసి ఆధునిక కవిత్వంలోని "సాహిత్యసంబంధి" లక్షణాలను నిర్వచించారని, కవిత్వాన్ని విశ్లేషించటానికి కావాల్సిన పనిముట్లను గుర్తించారని తెలుసుకోవచ్చు.

.

ఒక లాక్షణికుడిగా ఇస్మాయిల్ చేసిన ప్రతిపాదనలు

.

1. కవిత్వంలో నిశ్శబ్దం

మన చుట్టూ ఉన్న అనుభవిక ప్రపంచాన్ని ఆవిష్కరించటమే కవిత్వ లక్ష్యం. అనుభవాన్ని అనుభవంగానే ప్రత్యక్షం గా అందించటం కవిత్వం పని. అనుభూతి సామాన్య భాషకు అందదు. ఆ అనిర్వచనీయమైన ఆ నిశ్శబ్దాన్ని వాక్యాలలోకి ప్రవేశపెట్టటమే కవిత్వ లక్షణం. కవిత్వానికి శబ్దమెంత ముఖ్యమో నిశ్శబ్దం కూడా అంతే.

(ఇది కొంతమేరకు ధ్వని సిద్ధాంతానికి దగ్గరగా ఉంటుంది. శబ్దం అంటే ఒక కవితలో పైకి చెపుతున్న విషయంగాను, నిశ్శబ్దం అంటే అన్యాపదేశంగా చెపుతున్న లేదా చెప్పకుండా నిశ్శబ్దంగా ఉంచిన విషయంగాను అర్ధం చేసుకోవాలి)

.

2. కవిత్వం హృదయ సంబంధి

కవిత్వం హృదయ సంబంధి. ఆలోచనా వ్యవస్థ బుద్ధికి సంబంధించినది. కవిత్వాన్ని బుద్ధి (Reason) శాసించలేదు.దాని సామ్రాజ్యమే వేరు. కవిత్వానికి "కరుణ ముఖ్యం".

అసలు సృజనాత్మకతకి మూలమేమిటి? కవి యొక్క దర్శనం (vision). ఇది పూర్తిగా వైయక్తికమైనది. ఏ కవి దర్శనం వానిది. దీన్నించే అతని కవిత్వం ఉద్భవిస్తుంది. కనక, కవి నిబద్ధుడై ఉండవలసింది తన సొంత దర్శనానికే!

కవిత్వం తల్లివేరు కవి అంతర్లోకమూ, బహిర్లోకమూ కలిసేచోట తన్ని ఉంటుంది.

.

3. కవిత్వం చేసే పని చదువరి మనస్సులో దీపం వెలిగించడం.

కవిత్వం చేసే పనల్లా చదువరి మనస్సులో దీపం వెలిగించడమే. దీని వల్ల అతని అవగాహన పరిధి విస్తరిస్తుంది. తన మనస్సులో వెలిగిన దీపం వెలుతురు తన దారి తను వెతుక్కోవడానికి

సహాయపడుతుంది. ఫలానా దారినే నడవమని ఒకరు చెబితే వినడు మనిషి. అది తనకు తోచాలి. తన దారేదో తను నిర్ణయించుకోవాలి. ఈ నిర్ణయానికి కవిత్వం తోడ్పడుతుంది.

"కళ కళ కోసమే" అనే వాదనా, "కళ సాంఘిక రాజకీయ ప్రయోజనాల కోసం" అనే వాదనా – రెండూ అతి వాదాలే! ఏదో ఒక ప్రయోజనం లేకుండా ఏదీ వుండదు. ఐతే దేని ప్రయోజనం దానికుంటుంది. ఇది గుర్తించడం ముఖ్యం. ప్రపంచాన్ని అవగాహన చేసికోవటమూ, తద్వారా ప్రపంచంతో అనుభౌతిక అనుసంధానం (emotional adjustment) సాధించటమూ – అనాది నుంచీ కళా ప్రయోజనమని అనుకుంటున్నాను.

.

4. భాషని శుభ్రపరచటం

నేను (ఇస్మాయిల్) కవిత్వంలో ఒక ముఖ్యమైన పని చేయడానికి పూనుకున్నాను. భాషని శుభ్రపరచడానికి ప్రయత్నించాను. చాలా మాటలకు మాసిన రంగులు, పాత వాసనలు ఉంటాయి. అలాంటి మాటల్ని కవిత్వంలో వాడలేదు. పాత కావ్యాల్లోనివి, పురాణాల్లోని పదాలు, సమాసాలు, పేర్లూ, కథలూ నా కవిత్వం జోలికి రాకుండా జాగ్రత్తపడ్డాను.

నా స్వంతమైన, సరికొత్త అనుభవాల్ని వ్యక్తపరచటానికి, వ్యావహారికప్రపంచంలోని సరికొత్త మాటల్నే కోసుకొచ్చి వాడుకున్నాను.

.

5. కవిత్వానికి లేబుల్స్ ఉండకూడదు

కవిత్వానికి లేబిల్స్ అంటించడం నాకిష్టం ఉండదు. ఆలోచన నుంచి తప్పించుకొనే మార్గాలు లేబిల్స్. అర్థం చేసుకొనే కష్టానికి పాల్పడకుండా, తేలిగ్గా కొట్టిపారెయ్యడానికి లేబిల్స్ ఉపయోగిస్తారు. 'బూర్జువా, శ్రామికవర్గం, రివిజనిస్టు లాంటి లేబిల్స్ అంటించి ఇక ఆ విషయం గురించి ఆలోచించడం మానేయవచ్చు.

★★★

పైన చెప్పిన అయిదు పాయింట్లు ఆధునిక కవిత్వాన్ని అర్థం చేసుకోవటానికి, విశ్లేషించటానికి దోహదపడే అంశాలు. పై అయిదు పాయింట్లు స్వేచ్ఛాప్రతిపాదనలు.

కవిత్వంలో నిశ్శబ్దం అనే ప్రతిపాదనకు ధ్వనిసిద్ధాంతం మూలాలు కనిపిస్తున్నా, చెప్పిన విధానం కొత్తది. .

కవిత్వం హృదయసంబంధి అన్నటువంటి మాట emotions recollected in tranquility అన్న మాటకు దగ్గరగా అనిపించవచ్చు. కవిత్వం పూర్తిగా వైయక్తికఅనుభవంగా, దర్శనంగా ఆమేరకు తన సృజనను కొనసాగించటం ఇస్మాయిల్ నిబద్ధతగా భావించాలి.

సాహిత్యప్రయోజనం ఆనందోపదేశాలు అని మనవాళ్లు, పాశ్చాత్యులు అంగీకరించారు. ఆ మాటకు భిన్నంగా కవిత్వం చదువరి మనస్సులో దీపం వెలిగించడం అనటం నవ్యమైన ప్రతిపాదన

అదే విధంగా భాషను శుభ్రపరచటం తెలుగుకు మాత్రమే అన్వయించబడే ఒక విషయంగా భావించవచ్చు. ఈ ప్రతిపాదనకు మూలాలు వాడుకభాషోద్యమంలో ఉంటాయి. అలాంటి క్లిష్టపదాలను వాడటం గురించి, డెడ్ మెటఫర్లను ఒదిలించుకోవటం గురించి ఈ ప్రతిపాదన మాట్లాడుతుంది.

కవిత్వానికి లేబుల్స్ ఉండకూడదు అన్నటువంటి ప్రతిపాదనకూడా పూర్తిగా ఆధునికమైనదే. కామెడిలని, ట్రాజెడీలని సాహిత్యాన్ని లేబ్లింగ్ చేసే పద్ధతి పాశ్చాత్యులది. దేశీయమైన ప్రాచీన సాహిత్యంలో ఈ పద్ధతిలేదు. ఒక కావ్యం జీవితసామస్త్యాన్ని ప్రతిబింబించేవిధంగా ఉండటంచే లేబ్లింగ్ అవసరపడలేదు భారతీయ లక్షణకారులకు. ఆధునిక కాలంలో కవిత్వాలకు వేసే లేబ్లింగ్ వలన జరిగే నష్టం గురించి మాట్లాడటం కూడా "సాహిత్య సంబంధి" కి లేబుల్స్ తో పనిలేదు అని చెప్పటమే.

.

ఈ అయిదు ప్రతిపాదనలతో కూడిన "Ismayil Literary theory" సాహిత్యంలో ఉండే "సాహిత్యసంబంధి" (Literary) ని నిర్వచిస్తుంది.

★★★

ఇస్మాయిల్ గారి దాదాపు అన్ని కవితలు, ఇంటర్వ్యూలు, వ్యాసాలు ఆన్ లైన్ లో లభ్యంగా ఉన్నాయి. కవిత్వం ఎందుకొరకో, దాని పరిమితులేమిటో తెలుసుకోవాలనుకొనేవారు ఈ క్రింది లింకులలో ఇస్మాయిల్ రచనలను చదువుకొనవచ్చును.

.

(మే 26, ఇస్మాయిల్ జయంతి సందర్భంగా)

28 May, 2020

ముళ్లకంప లాంటి దుఃఖ కవిత్వం – ప్రభు “దుఃఖపు ఎరుక”

శ్రీ అద్దేపల్లి ప్రభు గారు కథకునిగా, కవిగా, వక్తగా అందరకూ తెలిసిన వ్యక్తి. ఇంతవరకూ ‘ఆవాహన’ , ‘పారిపోలేం’ అనే రెండు కవిత్వసంపుటలను వెలువరించారు. జిల్లాలోని చారిత్రిక ప్రదేశాలను తిరిగినపుడు కలిగిన అనుభూతులను “పర్యావరణ ప్రయాణాలు” పేరుతో చిన్న బులిటన్ గా తీసుకువచ్చారు. ఇది ఇంతవరకూ కవిగా ప్రభు గారి కవిత్వ ప్రయాణం.

ఇటీవల విడుదల చేసిన కవిత్వ సంపుటి పేరు “దుఃఖపు ఎరుక’ . చాలా గొప్ప శీర్షిక ఇది. మానవ దుఃఖాన్ని ఆవిష్కరించటం సాహిత్యం చేసే అతి ప్రధానమైన పని. ప్రపంచ ప్రసిద్ధి గాంచిన పుస్తకాలలో మానవ దుఃఖమే ప్రధాన ఇతివృత్తంగా ఉండటం గమనించవచ్చు. దుఃఖపు ఎరుక అంటే దుఃఖం గురించిన జ్ఞానం.

ఏదిమనకు దుఃఖాన్ని కలిగిస్తుందో చాలా మంది గుర్తించలేరు.

ప్రముఖ అమెరికన్ కవి చార్లెస్ బుకొవ్ స్కి – రోజు తాగి వచ్చి తల్లిని చితకబాదే తండ్రి గురించి వ్రాసిన ఒక కవితలో ఇలా అంటాడు

మా నాన్న మాత్రం తన ఆరున్నర అడుగుల దేహంతో ఊగిపోతూ
మా అమ్మను, నన్నూ విపరీతంగా కొట్టేవాడు
ఎందుకంటే
ఎవరు అతన్ని లోపలనుంచి హింసిస్తున్నారో
అతనికి అర్ధమయ్యేది కాదు.

అతనిని ఏది హింసిస్తుందో లేక దుఃఖపెడుతుందో చాలామందికి తెలియకపోవచ్చు. కానీ ఒక కవి లేదా తత్వవేత్తా ఈ దుఃఖాన్ని గుర్తిస్తాడు దానిగురించి విముక్తమవటానికి మార్గాలు అన్వేషిస్తాడు. దుఃఖ మూలాలు కొరకు తన లోపలా, తనకు వెలుపలా ఉండే ప్రపంచాలను అన్వేషిస్తాడు. తను పొందిన "దుఃఖపు ఎరుక" ఆధారంగా ఇదిగో ఇక్కడ నుంచి మానవ దుఃఖం ఊరుతుంది అని కొన్ని ప్రతిపాదనలను మన ముందుంచుతాడు. ఈ అన్వేషణ గమ్యం అందరికీ ఒక్కటే అవ్వాలని లేదు. ఒకనికి దుఃఖమూలాలు రాజకీయాలలోనో, నాగరికతలోనో కనిపించవచ్చు, మరొకనికి మానవసంబంధాలలో కనిపించవచ్చు, ఇంకొకరికి ఆర్ధికవ్యవస్థలో కనిపించవచ్చు లేదా భక్తిరాహిత్యంలో కనిపించవచ్చు. దుఃఖమూలాలు ఎక్కడ ఉన్నాయి అనే అన్వేషణ నిరంతరం కొనసాగే ఒక ప్రక్రియ. ఎవరి అనుభవం వారిది, ఎవరి దుఃఖపు ఎరుక వానిదే.

నిజానికి దుఃఖాన్ని గుర్తించటం కష్టం
నవ్వే పెదాల వెనుక ముళ్లకంప లాంటి దుఃఖం
అలా గీరుతూనే ఉంటుంది -- (దుఃఖపు ఎరుక) – అంటూ ప్రభు దుఃఖ స్వరూపాన్ని కళ్ళకుకడుతున్నాడు.

"దుఃఖపు ఎరుక" పుస్తకంలో ప్రభు చాలా కవితలలో మానవ దుఃఖానికి కారణం పర్యావరణ విధ్వంసం అని చెపుతున్నాడు. అభివృద్ది పేరుతో ప్రకృతిని నాశనం చేయటం దుఃఖదాయకం అంటున్నాడు.

చెట్టంత మనిషి లేడు
డబ్బంత మనిషి
ప్రకృతిలో కాలుష్యంగా వ్యాపిస్తున్నాడు
చెప్పు ఈ వ్యయనామ సంవత్సరంలో
ఎన్ని కొండల్ని వ్యయం చేసి
ఎన్ని డబ్బుల కొండల్ని చేద్దాం
ఎన్ని నదుల్ని పొట్లాలు కట్టి
ఎన్ని రూపాయిల మూటలు కడదాం
ఎన్ని పిట్టలకు మందు పెట్టి
ఎన్ని కట్టలతో చిందులేద్దాం
ప్రకృతి మనకు అన్నీ ఇచ్చింది
అందుకు ప్రణమిల్లాలి

మనం ప్రకృతికి ఏమీ యివ్వలేదు
కనీసం రాబందుకొక కళేబరాన్ని కూడా -- (ఆదికి ముందు).

ప్రకృతిని కలుషితం చేయటం, కొండల్ని, నదుల్ని అమ్ముకొని సొమ్ముచేసుకోవటం ద్వారా ఆధునిక మనిషి చేస్తున్న విధ్వంసాన్ని కళ్ళకు కడుతున్నాడు. మనకు ఎన్నో ఇచ్చే ప్రకృతికి కనీసం ఒక కళేబరాన్ని కూడా ఇవ్వటం లేదు అనటం ద్వారా మొత్తం కవితావస్తువును పరాకాష్టకు తీసుకెళతాడు ప్రభు. మనిషి చేస్తున్న వినాశక చర్యలవల్ల ఈ రోజు రాబందులు ఎండేంజర్డ్ కేటగిరీలోకి చేరాయి.

ఓ పదేళ్ళ క్రితం కోస్తా కారిడార్ పేరిట తీరప్రాంతంలో పారిశ్రామిక జోన్ ను ఏర్పాటు చేసారు. దీనివల్ల పచ్చని ప్రకృతి నాశనం అవుతుందని పర్యావరణ వేత్తలు హెచ్చరించారు. ఆ నేపథ్యంలోంచి వ్రాసిన కారిడార్ అనే కవిత కోస్తా కారిడార్ పేరిట భూములు లాక్కోవటం, కాలుష్యాన్ని కలిగించే పరిశ్రమలు స్థాపించటాన్ని ప్రశ్నిస్తుంది.

అటు సముద్రానికీ
ఇటు కనుమలకీ మధ్య
ఉక్కపోత లాంటి సరళ రేఖ.
ఏ అలా పర్వతమోలె ఎగియదు
ఏ పర్వతమూ అలవోలె విరగదు
మధ్య ఒక తాచుపాము విషం కక్కుతూ
మెలికలు తిరుగుతుంది. (కారిడార్).

రాబోతున్న విధ్వంసాన్ని, కాలుష్యాన్ని గుర్తించి వ్రాసిన అద్భుతమైన కవితా వాక్యాలివి. "ఉక్కపోతలాంటి సరళ రేఖ" అన్న మాటలో సరళ రేఖ కోస్తా కారిడార్ భౌగోళిక స్వరూపాన్ని చెపుతుంది. ఉక్కపోత అది కలగచేసే మానవ దుఃఖాన్ని వ్యక్తీకరిస్తుంది. అతి తక్కువ పదాల్లో గంభీరమైన భావం ఇది. అదే సమయంలో ప్రజలలోని నిర్లిప్తతని – తరువాత పాదాలు చెపుతున్నాయి. ఈ ప్రాంతంలో ఆరులైన్ల హైవే నిర్మాణం జరిగింది. ఆ హైవేని తాచుపాము విషం కక్కూతూ మెలికలు తిరిగుతుంది అంటున్నాడు.

విశాలమైన రోడ్లపట్ల ప్రభు తన వ్యతిరేకతను అనేక వాక్యాలుగా చాలాచోట్ల చెప్పాడు. నిజానికి ఒక్కోసారి ఇదేమిటీ రోడ్లే కదా మన అభివృద్ధి సూచికలు వాటిని వద్దంటున్నాడేమిటా అని ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది కూడా. కానీ ప్రభు దృష్టి వేరు. రోడ్లు అభివృద్ధి సూచికలే కావొచ్చు

కానీ ఆ రోడ్ల నిర్మాణం కొరకు మనిషి కొండల్ని, పంటపొలాల్ని, పెద్దపెద్ద వృక్షాలను నాశనం చేస్తున్నాడన్న విషయం స్పష్టంగా మనముందుంచుతాడు. ఈ రోడ్లకు ఇరువైపులా కేటిల్ గార్డ్ లు పెట్టి పశువులను నడవనివ్వరు. పక్కన చెట్లు ఉండవు కనుక ఏ పిట్టా గూడు కట్టుకోలేదు. ఇలా ఒక రోడ్డు చేస్తున్న విధ్వంశాన్ని దర్శించటమే గొప్ప పర్యావరణ ప్రేమ.

రోడ్డు కొండల్ని పేల్చుకుంటూ
నేలమీద పరుచుకుంటుంది//
హైటెక్ కర్మ నున్నటి తారు రోడ్డులా
అన్నం మీంచి దూసుకుపోతుంది//
ఈ రోడ్డు పక్కన చెట్లు మొలవ్వు
పైన పక్షి వాలదు//
కటిక చీకటిలో కూడా
కళ్ళు తెరచి పరుగులు తీసే ఈ రోడ్డు మీద
ఏ జంతువూ నడవదు//

ప్రభు కవిత్వంలో ఆనకట్టల పట్ల వ్యతిరేకత కూడా కొన్ని చోట్ల కనిపిస్తుంది. ఈ రోజున పర్యావరణ వేత్తలు ఆనకట్టలు కట్టటం పర్యావరణ హితం కాదని చెపుతున్నారు.

వానలు పడ్డ ప్రతిసాలూ
రూపాయిలు కావాల్సిన నది
నీరై సముద్రంలోకి పోతుంది//
ఎక్కడో ఒక చోట దాని
పీక నొక్కి
నీళ్ళని కక్కించాలి
ఆనకట్టల వెనక
నోట్ల కట్టలతో
పొంగి పొర్లిపోవాలి//
అప్పుడు
ఎనిమిది రోడ్ల ప్లై వోవర్లు కట్టుకుని
పటం అక్కర్లేని ప్రపంచీకరణలో
ముఖం అక్కర్లేని మనుషుల్ని పుట్టించవచ్చు. (ఒక నది ఉండటం)

ఆనకట్టలు కట్టి సరిహద్దులు లేని విధంగా ప్రపంచీకరణ అయి, మానవత్వం లేని మనుషులను పుట్టించుకొందాం అంటాడు. ఈ కవితలో ఐరనీ ఉంది. అలాంటి అభివృద్ధిలో ముఖంలేని మనుషులే ఉంటారు తప్ప ఇతర జీవరాశి ఉండదు అని సూచన ఉంది.

ఈ రోజు భూసేకరణ అనేది ఒక రాజకీయ క్రీడలా మారిపోయింది. ఉన్నపళంగా ఒక జివో తెచ్చి తరతరాలుగా నివసిస్తున్న భూమినుంచి అక్కడ నివాసం ఉంటున్నవారిని తొలగించటం జరుగుతుంది. ఇందులో ఉన్న అమానవీయతను భూసేకరణ అనే కవితలో ఇలా పట్టుకొంటాడు ప్రభు.

కూర్చున్న చాపని కుదిపి
లాగేసినట్టు
నిలబడ్డ భూమిని చట్టం చేసి
చుట్టేశారు-
అమ్మకమూ కొనుగోలూ ఉండే
కొత్తగ్లోబులో
నిర్వాసితుడొకడు ప్రశ్నలా
లేచాడు//
నీటి అమ్మకాలూ ఎండిన పెదాలూ ఉండే
కొత్తగ్లోబులో
నిర్వాసితుడొకడు
రెక్కలు పగిలిన పిట్టలా
పడిపోయాడు
పోగుపడుతున్న మహా సంపద ముందు
తెగిపడిన బతుకు తలకోసం
తొక్కిసలాటలో దేవులాడుతున్నాడు
నిర్వాసితుడు (భూసేకరణ)

వస్తువును అలవోకగా కవిత్వం చేస్తారు ప్రభు. చాపని లాగేయడం, భూమిని చట్టం చేయటం, ప్రశ్నలా లేవటం, పగిలిన పిట్ట, బతుకు తల లాంటి వ్యక్తీకరణలు మామూలు వ్యక్తీకరణలు కావు. ఆ యా చర్యల్ని దృశ్యాలుగా నిలబెడతాయి. వాటివెనుక ఉద్వేగాలను శక్తివంతంగా ఆవిష్కరించి కలవరపెడతాయి. ఏ వెలుగులకీ ప్రస్థానం అని ఆలోచింపచేస్తాయి.

"The biggest fraud of History is Agriculture" యువల్ నోవా హరారి అనే రచయిత వ్రాసిన "సెపియన్స్" అనే పుస్తకంలోని ఒక చాప్టర్ పేరు.

ఆ పుస్తకంలోనుంచి కొన్ని వాక్యాలు ఇవి

> "వ్యవసాయ విప్లవం మానవులకు ఎక్కువ ఆహారాన్ని అందించిన మాట నిజమే, కానీ అదనంగా దొరికిన ఆ ఆహారం వాళ్లు తినే పదార్థాలలో మెరుగైన మార్పులు తీసుకురాలేదు. వాళ్ళకి ఎక్కువ విశ్రాంతిని అందించలేదు, పైగా దానివల్ల జనాభాలో విపరీతమైన పెరుగుదల, ధనవంతులను గారాబం చేసి పనికిమాలిన వాళ్ళుగా తయారుచేయటంలాంటివి జరిగాయి. సగటు అటవికుడికన్నా సగటు రైతు ఎక్కువ కష్టపడి పనిచేసేవాడు. దానికి మారుగా అతనికి తక్కువపోషకాలున్న ఆహారం దొరికేది. వ్యవసాయ విప్లవం చరిత్రలో అతిపెద్ద వంచన. // చెట్లు ఎక్కేందుకు, జింకల వెనుక పరిగెట్టేందుకు అనువైన శరీరం మానవునిది. నేలను చదునుచేయటం, నీళ్ళు మొయ్యటం లాంటి వ్యవసాయపనులు చేయవలసి వచ్చినపుడు మానవుల వెన్నెముక, మోకాళ్లు మెడలు దానికి మూల్యం చెల్లించి దెబ్బతిన్నాయి"
>
> పై వాదనను అంగీకరిస్తే మనం ఈరోజు అభివృద్ధి అనుకొంటున్నదంతా ఉత్త వంచనగా అంగీకరించకతప్పదు. ప్రభు చెపుతున్నదంతా దాని గురించే.

అభివృద్ధిపేరుతో జరుగుతున్న విధ్వంసమే మానవ దుఃఖానికి హేతువు అన్న విషయంలో ప్రభు స్పష్టంగానే ఉన్నాడు. మరి ఈ దుఃఖం నుంచి విముక్తమవ్వాలంటే ఏం చేయాలో కూడా ఒక చోట చెపుతాడు.

పాల పిట్ట అనే కవితలో అందమైన ఆ పిట్ట సౌందర్యాన్ని, స్వేచ్ఛని వర్ణించి చివరలో ఇలా అంటాడు.

జ్ఞానం సబ్బుబుడగలా
ఉబ్బిన మనిషి
ప్రకృతి తక్కెడలో
ఈ పిట్టముందు తేలికయ్యాడా
బుడగ పగిలి విముక్తుడౌతాడు (పాల పిట్ట).

మనిషి జ్ఞానభారం నుంచి విముక్తుడై ప్రకృతి ముందు వినమ్రుడై తలవంచిననాడే అతనికి విముక్తి అంటున్నాడు. ఈ అభివృద్ది పథంలో ఇన్ని వేల సంవత్సరాలుగా ప్రయాణం చేసి ఇక వెనక్కు వెళ్లలేని స్థితికి చేరుకొన్నాకా ఈ మాటలు వింతగా తోచవచ్చు. కానీ ఇది మాత్రం వాస్తవమని అంగీకరించక తప్పదు.

★★★

ప్రభు కవిత్వంలో పర్యావరణ విధ్వంసం గురించే కాక మరో రెండు ప్రధానమైన ఇతివృత్తాలు కనిపిస్తాయి. అవి బౌద్ధం పట్ల ఆరాధన, ప్రకృతి సౌందర్యం పట్ల వివశత్వం.

ఇన్ని నాగరికతల్ని దాటి వచ్చాను
యింకా నీ నిమీలిత నేత్రాల
పారవశ్య రహస్యం తెలియనే లేదు (దుఃఖపడ్డం ఎలా నేర్చుకోవాలి) అంటాడు బుద్ధుడను ఉద్దేశించి.

బీహార్ లో బుద్ధుడు సంచరించిన 'జేతవనం" అనే ప్రదేశాన్ని సందర్శించిన అనుభవాన్ని అద్భుతమైన కవితగా పోతపోస్తాడు ప్రభు.

పట్నం వంతెన మీద, వయా రంగంపేట, పాలపిట్ట, పట్నంలో పున్నాగ, పిచ్చుకల చెట్టు లాంటి కవితలలో ప్రకృతి సౌందర్యం పట్ల తనకు ఉన్న ప్రేమను మనోరంజకంగా ఆవిష్కరిస్తాడు.

ప్రభు మార్క్సిస్టు సిద్ధాంతాన్ని నమ్మినవాడు. ఆ వాద ఛాయలు మనకు అమర, అనేక ఓటముల తరువాత, తూత్తుకుడి వేదాంతం లాంటి కవితలలో కనిపిస్తాయి.

★★★

ప్రభు కవిత్వం క్లుప్తంగా ఉంటూనే అనంతమైన భావాలను పొదువుకొని ఉంటుంది. అలా రాయటం చాలా కష్టం. కవిత్వాంశను మిస్ అవకుండా, వాక్యం వాచ్యం కాకుండ ధ్వన్యాత్మకంగా చెప్పటానికి చాలా శక్తి కావాలి. అది ప్రభుకు పుష్కలంగా ఉంది.

ఉడుగ్గంజి కుండలాంటి చెరువు మీద
ఊరెల్తూ ఆగిన దోసిలి (వయా రంగం పేట)
వందలకొద్దీ పిచ్చుకలు చెట్టునిండా
పూసిన పువ్వుల్లా
రెక్కల్ని, తోకల్నీ అల్లాడిస్తూ
కూతల పరిమళాన్ని చుట్టూరా చల్లుతాయి (పిచ్చుకల చెట్టు)

ఈ నిముషం లక్షరూపాయిలు కావొచ్చు
ఎన్ని లక్షల రూపాయిలైనా ఒక్క నిముషం కాలేవు (ఈ వేళ ఒక్కపైసా కూడా సంపాదించలేదు)
ఇంతకీ వాళ్లు పాపం
కాలుష్యం వద్దు
బతకనివ్వండి చాలు అన్నారు (తూత్తుకుడి వేదాంతం)
నిజానికొక లైబ్రేరీ అంటూ లేదు మా నాన్నకి
వందలకొద్దీ పుస్తకాలు
కొమ్మలమీద వాలిన పక్షుల్లా ఉండేవి
జీవిత వృక్షానికి పూసిన పువ్వుల్లానూ ఉండేవి (నిజానికి….) -- లాంటి వాక్యాలు ప్రభుకవిత్వంలోని లోతుల్ని, సారాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి.

ప్రభు తాత్వికుడు. ఆలోచనాశీలి. ఏది దుఃఖహేతువు అంటూ అనాది సందేహాన్ని మోస్తున్న ఆధునిక అన్వేషకుడు. ఏ వస్తువును కథగా రాయాలో ఏ వస్తువును కవితగా చెప్పాలో రహస్యం తెలిసిన వాడు. దుఃఖపు ఎరుక పుస్తకం మంచి పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తుంది.
బొల్లోజు బాబా
(ఈ వ్యాసం ఈ నెల ప్రస్థానం పత్రికలో ప్రచురించబడింది. ఎడిటర్ గారికి ధన్యవాదములు)

JULY 14, 2020

తెలుగు కవిత్వరాజకీయాలు

కవిత్వం రెండు విధాలుగా వ్రాయబడుతుంది. కవి తన లోపలకు చేసే ప్రయాణంలో కనుగొనే విషయాలను వ్యక్తీకరించటం ఒక పద్ధతి అయితే బయట ప్రపంచంతో తను సాగించే ప్రయాణంలోని అనుభవాలను ఆవిష్కరించే పద్ధతి మరొకటి.

లో లోపలికి చేసే ప్రయాణం ద్వారా వ్రాసే కవిత్వంలో ప్రేమ, వేదన, అర్పణ, తాత్విక చింతన, మానవసంబంధాలు, జీవితానికి దొరికే నిర్వచనాలు, జీవనానుభవాల దర్శనం లాంటి ఉద్వేగాలు ఎక్కువగా ప్రతిబింబిస్తాయి. దురదృష్టవశాత్తు ఇలాంటి కవిత్వాన్ని విమర్శకులు వైయక్తిక కవిత్వమనీ, తీరిక వర్గాల కవిత్వమని తీర్మానాలు చేస్తారు.

ఇక వెలుపలి ప్రపంచంలోకి చేసే ప్రయాణం ద్వారా సృజించే కవిత్వం రెండు రకాలుగా ఉంటుంది. ఒకటి ప్రకృతి సౌందర్యము, పిల్లలు, నాస్టాల్జియా లాంటి అంశాలకు వివశత్వంతో, ప్రేమ నిండిన ఉద్వేగాలతో అల్లిన కవిత్వం. ఈ రకపు కవిత్వాన్ని చెట్టు, పుట్టా కవిత్వమనీ, కడుపునిండిన వ్యవహారమని విమర్శకులు లెక్కలోకి తీసుకోరు.

సమాజంలో ఉండే అసమానతలు, రాజకీయాలపట్ల ఆగ్రహంతో, సహానుభూతితో, ఈ సమాజం మెరుగుపడాలి అనే ఆశయంతో వ్రాసే కవిత్వం మరొకరకం. కొంతమంది తెలుగు విమర్శకుల దృష్టిలో సామాజిక స్పృహకలిగిన కవిత్వమే ఉత్తమ కవిత్వం. మిగిలినదంతా ప్రగతినిరోధక, దోపిడీవర్గాలకు దోహదపడే కవిత్వంగా పరిగణించి జారీచేసిన ఫత్వాలు ఇప్పటికీ చలామణీలో ఉన్నాయి.

మరికొంత విమర్శకులు కొంచెం రిఫైన్డ్ గా సమాజాన్ని ప్రతిబింబిస్తూ, ఘర్షణ కలిగి ఉన్నకవిత్వమే ఉత్తమ స్థాయి కవిత్వమనీ మిగిలినదంతా సెకండ్ గ్రేడ్ కవిత్వమనీ తీర్మానాలు చేస్తారు. ఘర్షణ లేని రచనా రూపం ఉండదు. కవిత్వమే కానక్కరలేదు అది కథకావొచ్చు, వ్యాసం కావొచ్చు ఘర్షణ ఉన్నప్పుడే ఉద్వేగాలు పలుకుతాయి, చదువరిని ఆలోచింపచేస్తాయి. పైన చెప్పిన హృదయసంబంధ కవిత్వంలో కూడా అంతర్ బహిర్ సంఘర్షణ ఉంటుంది. అది ఏ తూనికరాళ్ల ఆధారంగా సెకండ్ గ్రేడ్ కవిత్వమయ్యిందో మాత్రం చెప్పలేరు.

★★★

మానవుడు మౌలికంగా అన్వేషకుడు, ఆరాధకుడు. తన జీవితపరమార్థం ఏమిటనేదాన్ని నిత్యం అన్వేషణ చేస్తూంటాడు, తన అనుభవాల సారం వడబోస్తాడు, తన చుట్టూ ఉన్న ప్రకృతిని, సన్నిహితులను ఆరాధిస్తాడు. ఇవి అతని ప్రధాన వ్యాపకాలై ఉంటాయి. ఆ తరువాత అతను సమాజం గురించి ఆలోచించటం మొదలు పెడతాడు. మొదటి రెండు క్రియలలో అతను నిత్యం అనేక అంతర్దర్శనాలను పొందుతూంటాడు. వాటిని కవిత్వంలోకి

తీసుకొస్తాడు. అదే మిమాంసలో ఉండే ఇతరులు అలాంటి కవిత్వాన్ని చదివినపుడు గొప్ప అనుభూతిని, ఆనందాన్ని, ఉపదేశాన్ని పొందుతారు. కవిత్వానికి ప్రయోజనం ఆనందోపదేశాలన్నది ఇందుకే. దీన్ని విమర్శకులు చవకరకం కవిత్వంగా జమకట్టటం దుర్మార్గమైన కుట్ర.

★★★

ఆధునిక కాలం ప్రజాస్వామ్యయుగం. పేద, ధనిక బేధాలు, శ్రామిక వర్గాల దోపిడి చర్చనీయాంశాలుగా మారాయి. వీటిని ప్రధానంగా చర్చించే సాహిత్యం ఇరవయ్యో శతాబ్దంలో ఇబ్బడిముబ్బడిగా వచ్చింది. సిద్ధాంతాలు, సూత్రీకరణలు జరిగాయి. ఈ దోపిడీని అరికట్టటం, అసమానతలను తొలగించటం, సాటిమానవుల పట్ల సహానుభూతిని ప్రదర్శించటం ప్రధాన ఇతివృత్తాలుగా మారాయి. మానవజాతికి ఇవే ప్రధాన ప్రయారిటీ అంశాలయ్యాయి. ఈ కారణంగానే సామాజిక స్పృహ గురించిన కవిత్వాన్ని ఉత్తమమైన కవిత్వంగా భావించటం జరిగింది. అలాంటి రాజకీయ కవిత్వం ముందు అందమైన సీతాకోక చిలుక మెత్తగా గాలిలో ఎగరటాన్ని వర్ణించే కవితో లేదా సహచరుని సమక్షంలో తనకు కలిగిన అద్భుతమైన అనుభవాన్ని వర్ణించే కవితో ఉత్త నాన్సెన్స్ గా తోచాయి చాలామందికి.

ఇరవయ్యో శతాబ్దం ముగిసేసమయానికి, మనిషిని సంఘంలో ఒక యంత్రంలా పరిగణించటం "మానవ స్వేచ్ఛ" కి విఘాతమని జనబాహుళ్యం భావించటం వల్ల ఈ రోజు క్రమక్రమంగా ఆ సిద్ధాంతాలు కనుమరుగవుతున్నాయి. నేటికీ ఇంకా అవే పడికట్టు పదాలను పట్టుకొని వేలాడటం అర్ధరహితం.

★★★

మానవ సమాజం సమాజ శ్రేయస్సును పర్యవేక్షించటానికని వివిధ వ్యవస్థలను ఏర్పరచుకొన్నది. అవే మనం ఎన్నుకొనే ప్రభుత్వం, అది తప్పుచేసినప్పుడు ప్రశ్నించటానికి ప్రతిపక్షం, ప్రజలను-ప్రభుత్వాన్ని సమన్వయ పరిచే చట్ట వ్యవస్థ, పోలీసు వ్యవస్థలు. ఒక వ్యక్తికి అన్యాయం జరిగినపుడు సంబధిత వ్యవస్థలను సంప్రదించి పరిష్కరించుకోవటం అనేది సరైన మార్గమని అందరూ అంగీకరించే విషయం. ఎందుకంటే ఈ వ్యవస్థలను అన్నింటినీ మనమే రూపొందించుకొని మనమే నడుపుకొంటున్నాం కనుక. అందుకనే తను చేయాల్సిన పనులు మరొకరు చేయటాన్ని సహించని రాజ్యం ఎన్ కౌంటర్లుచేసి, జైల్లో పెట్టీ తన చర్యలను సమర్ధించుకొంటుంది.

అమలులో ఉన్న ఈ మొత్తం వ్యవస్థను కాదని సమస్యను ఉత్త కవిత్వీకరించటమో, సమస్య పరిష్కారానికి తుపాకులు పట్టుకోవాలనటమో, లేక జీపుక్రింద మందుపాతరలు పెట్టటమో ఏమేరకు పరిష్కారానికి దోహదపడతాయనేది ఆలోచించాల్సిన విషయం.

చిన్న ఉదాహరణ. ఈ రోజు కరోనా వలస కార్మికులు మైళ్లకొలదీ నడుచుకురావటం పట్ల పుంఖానుపుంఖాలుగా కవిత్వం వచ్చింది. చాలామంది ఆహా ఓహో అంటూ మెచ్చుకొన్నారు. ఎంతమంది కవులు అలాంటి బాధితులకు తమ ఇండ్లలో ఆశ్రయమిచ్చి ఉంటారు అనేది సందర్భోచిత ప్రశ్నే. ఈ రోజు అలాంటి వారికి ఆశ్రయం ఇస్తున్నది, పోషిస్తున్నది మనం ఏర్పరుచుకొన్న పటిష్టమైన వ్యవస్థలోని అంగాలైన అధికారులు, స్థానిక నాయకులు ఇంకా మనలోని వితరణశీలులు. ఈ సామాజిక స్పృహ కవిత్వం రాసిన కవులెక్కడా కనిపించలేదు. అంటే రాసేదంతా కపట సహానుభూతి అని భావించొచ్చా? ఇది హిపోక్రిసి క్రిందకు రాదా? ఈ సందర్భంలో తాగిపడేసిన సీసాలు కాదు రాసిపడేసిన కవిత్వాన్ని చూడండి అన్న ఒకనాటి కామెంటు లోతుగా చూస్తే ఉపరితల వ్యాఖ్యగానే మిగిలిపోతుంది.

రాజకీయకవిత్వంలో నిజాయితీ ఉండొచ్చు ఉండకపోవచ్చు కానీ మొదటి రెండురకాల (వైయక్తిక, ప్రకృతి) కవిత్వాలలో నిజాయితీ ఉంటుంది. చింతనాశీలత ఉంటుంది. మానవజీవితాన్ని ఉద్దీపింపచేసే ఆనందోపదేశాలు ఉంటాయి.

★★★

కవిత్వానికి సామాజిక ప్రయోజనం ఉండితీరాలన్న కొన్ని రంగుటద్దాలు పెట్టుకొని కవిత్వ విమర్శ చేయటం వల్ల రాజకీయేతర కవిత్వాన్ని కడుపునిండిన కవిత్వమనీ, శృంగారము తిండియావా తప్ప ఎలాంటి సాహిత్య విలువా లేదని, ఈ సాహిత్యమంతా తీరికవర్గాల కూనిరాగాలగా తేల్చేసారు విమర్శకులు.

కవిత్వంపై జరిగిన ఈ రంగుటద్దాల దాడిని "సాహిత్యం జీవితాన్ని ప్రతిబింబించాలనీ, రాజకీయాలు జీవితంలో ఒక భాగమనీ" అంటూ శేషేంద్ర శర్మ;

"సిద్ధాంతాలను కవిత్వంలో చొప్పించటం అంటే తిరగళ్ళు కట్టుకొని నడవటం లాంటిదని" ఇస్మాయిల్;

"రాజకీయేతరమైన మరే అనుభవం కవిత్వంగా ప్రతిపాదించడమే నేరంగా చెలామణీ చేయటం ఒక దుర్మార్గం" అని ఇంద్రగంటి శ్రీకాంత శర్మ

కవిత్వానికి కవిత్వమే ప్రమాణమని మరికొందరూ ఎదుర్కొన్నారు. కాని వారి వాదన, వేదనా సామాజిక స్పృహమాత్రమే కవిత్వం అని ఢంకా భజాయించి చెప్పే డమడమ శబ్దాలలో వినిపించకుండా పోయాయి.

ఈ రకపు విమర్శనా చట్రం వలన తెలుగు నాట ప్రకృతి, భక్తి, మానవసంబంధాలు, తాత్వికత, ప్రేమ, జీవనానుభూతులు, నాస్టాల్జియా లాంటి అనేక కవిత్వ పాయలు దాదాపు ఎండిపోయాయి. ఎందుకంటే అలాంటి కవిత్వాన్ని తెలుగువిమర్శకులు ద్వితీయశ్రేణి కవిత్వంగా ముద్రలు వేస్తున్నారు నేటికీ కూడా.

★★★

ఈ ధోరణి వల్ల మా తూర్పుగోదావరి జిల్లాకు సంబంధించి కృష్ణశాస్త్రికి, ఇస్మాయిల్ కి, ఇంద్రగంటికి, గోదావరి శర్మకు, మధునాపంతుల కు దక్కాల్సిన స్థానాలు దక్కలేదు. సోమసుందర్ కి, అద్దేపల్లికి కేంద్రసాహిత్య అకాడెమీ అవార్డులు రాకపోవటం కూడా కేంద్రీకృతమైన ఆనాటి రంగుటద్దాల సాహిత్యపీఠాధిపతుల వివక్షే కారణం. ఎందుకంటే వీరు కవిత్వానికి కవిత్వమే ప్రమాణమని వ్యాసంగం సాగించారు. వీరందరూ ప్రజల నాల్కలపై ఉండవచ్చు గాక. అవార్డులు కొలమానం కాకపోవచ్చు గాక, కానీ అవి అర్హులైనవారికి దక్కకపోవటం అన్యాయం అనే అనాలి.

ఇతర భారతీయ భాషలలో కానీ అంతర్జాతీయంగా కానీ అన్నిరకాల కవిత్వమూ విరివిగా వస్తున్నది. మరీముఖ్యంగా జీవనానుభవాల కవిత్వం. కవిత్వం ఒకటే ప్రామాణికం గా ఉంటోంది ప్రతీ చోటా, మన తెలుగునేలపై ఉన్నట్లు రంగుటద్దాలు లేవు.

కవిత్వంలో కవి తనదైన అనుభవాన్ని చెప్పాలి. ఎంగిలి సంఘటనలు కవిత్వానికి శోభనివ్వవు. ఇటీవల కరోనా సందర్భంగా రీపోస్ట్ చేసిన ఒక కవిత చూడండి. ఒక వైయక్తిక అనుభవాన్ని తాత్వికముక్తాయింపులోకి మార్చిన వైనం కనిపిస్తుంది.

What Issa Heard ---- by David Budbill
Two hundred years ago Issa heard the morning birds
singing sutras to this suffering world.
I heard them too, this morning, which must mean,
since we will always have a suffering world,
we must also always have a song.

★★★

సమాజంలో ఉన్న దోపిడి, దాని రూపాలను అర్థం చేసుకోవటంలో ఇరవయ్యో శతాబ్దం గడచిపోయింది. ఇపుడు అధికారము అది సమాజంలో కలిగించే ప్రభావాలను అర్థం చేసుకోవాల్సి ఉంది.

తొంభైలనుండీ మన జీవితాలలో అనూహ్య మార్పులు చోటుచేసుకొన్నాయి. సరళీకరణ ఆర్థికవిధానాల తరువాత దోపిడీ దాని రూపం మార్చుకొంది. ప్రత్యక్ష దోపిడీకి బదులు పరోక్షదోపిడీ రాజ్యం ఏలుతుంది. ఒకప్పుడు పద్దెనిమిది గంటల పనిచేసే పరిస్థితులనుండి ఎనిమిది గంటల పనికాలాన్ని సాధించుకోవటం కొరకు కొన్ని వందల ప్రాణాలను కోల్పోవలసి వచ్చింది. ఈ రోజు ఒక సాఫ్ట్ వేర్ ఉద్యోగో, లేక ఏదో షాపులో పనిచేసే వర్కరో రోజుకు పద్నాలుగు గంటలు పనిచేయటానికి ఇచ్చికంగానే ముందుకు వస్తున్నాడు.

ఈ నేపథ్యంలో మానవజీవితం సంక్లిష్టభరితమైపోయింది. సంస్కృతి అనేది కేంద్రీకృత నిర్వహణతో పరిశ్రమ స్థాయిలో పెరిగిపోయింది. ఇలాంటి సమయంలోనే వ్యక్తి జీవితాన్ని, అతని జీవితానుభవాలలో ఉండే సంక్లిష్టతనూ, సుఖ,దుఃఖాలను ఆవిష్కరించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ఇప్పుడుకూడా రాజకీయేతరమైన కవిత్వాన్ని రాయటం అనాగరికమని తీర్మానాలు చేయటం బాధ్యతా రాహిత్యమే కాదు సాహిత్య ద్రోహం కూడా.

కవి జీవితంలో రాజకీయాలు, సామాజిక స్పృహ ఒక భాగమే తప్ప అవే సర్వస్వం కావు. జీవనానుభవాలను ఆవిష్కరించే ఏ కవిత్వమైనా ఉత్తమమైనదే. అంతే తప్ప రాజకీయాలు కలిగి ఉన్నది మాత్రమే ఉత్తమ కవిత్వం అనటం సహేతుకం కాదు. కవిత్వం అనేది ఆల్ ఇంక్లూజివ్ గా ఉండాలి.

TUESDAY, JULY 14, 2020

"మానవత్వం పరిమళించే" కవి

శ్రీ అదృష్టదీపక్ గారు "మానవత్వం పరిమళించే" కవిగా సుప్రసిద్ధులు. వీరి సప్తతిపూర్తి సందర్భంగా "దీపం" పేరుతో అభినందన సంచిక, "తెరచినపుస్తకం" పేరుతో వ్యాససంపుటి వెలువరించారు.

★★★

శ్రీ అదృష్టదీపక్ ద్రాక్షారం కళాశాలలో చరిత్ర అధ్యాపకులుగా పనిచేసారు. ఓ ఇరవై ఏళ్లక్రితం నేను ఏలేశ్వరంలో లెక్చరర్ గా పనిచేసే రోజుల్లో వీరిని స్పాట్ వాల్యూయేషన్ కాంపులో చూసేవాడిని. అదృష్టదీపక్ గారని తెలుసుకానీ వెళ్ళి పరిచయం చేసుకోలేదు అప్పట్లో. వీరితో పాటు సన్నగా పొడుగ్గా మరో లెక్చరర్ వచ్చేవారు. కాంటీన్ వద్ద వీరి సంభాషణలపై ఒక చెవి పారేసేవాడిని. మంచి సాహిత్యవిషయాలు దొర్లుతుండేవి. ఒకరోజు వీరిమాటల్లోంచి జారిన "Life is nothing but skipping from one routine to another" అనే మాట భలే పట్టుకొంది నన్ను. ఆ వాక్యాన్ని ఫుట్ నోట్సులో ఇస్తూ ఓ కవితను వ్రాసుకొని నా మొదటి సంకలనం "ఆకుపచ్చని తడిగీతం"లో దాచుకొన్నాను.

ఆ తరువాత చాలా సభల్లో కలిసాను. పరిచయం చేసుకొన్నాను. వారి వాత్సల్యాన్ని పొందుతున్నాను. శ్రీ అదృష్టదీపక్ గారు నిగర్వి, స్నేహశీలి, భోళామనిషి. నా "కవిత్వ భాష" పుస్తకాన్ని వారికి ఇచ్చినపుడు ఆ పుస్తకంలోని అంశాలపై గంటసేపు మాట్లాడారు ఆ పుస్తకంలోని లోతుపాతుల్ని చర్చిస్తూ, సూచనలు ఇస్తూ. అప్పుడు అర్ధమైంది వారి పరిశీలన ఎంత సునిశితమైనదో!

★★★

అదృష్టదీపక్ గారు ప్రముఖ సాహితీవేత్తలతో తనకున్న అనుభవాలను తలచుకొంటూ వ్రాసిన వ్యాససంపుటి "తెరచిన పుస్తకం".

శ్రీశ్రీ అనారోగ్యంతో బాధపడుతున్నప్పుడు, ఒక పాట రాయించుకొనే సందర్భంగా ఆయనను కలుసుకొన్నప్పటి అనుభవాన్ని అదృష్టదీపక్ గారు ఒక పోస్ట్ కార్డ్ పై వ్రాసి పురాణం గారికి పంపగా వారు ఆంధ్రజ్యోతి వీక్లీలో ప్రచురించారట. ఆ వాక్యాలు ఇవి

"అనారోగ్యంతో మంచంమీద ఉన్న మహాకవి శ్రీశ్రీ ని కలిసాను
పెరిగిన చిరుగడ్డంతో విప్లవమూర్తి లెనిన్ లా కనిపించారు"

ఇది జరిగిన ఒక వారానికి శ్రీశ్రీ మరణించారు.

గజ్జెల మల్లారెడ్డి, రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి, చాసో, చెరబండరాజు, స్మైల్, సి. నారాయణరెడ్డి, చందు సుబ్బారావు, టి. కృష్ణ, మాదాల రంగారావు లాంటి ప్రముఖులపై వ్రాసిన వ్యాసాలు ఆసక్తికరంగా సాగుతాయి.

వీటన్నింటినీ చదివినపుడు శ్రీ అదృష్టదీపక్ గారు మానవసంబంధాలను ఎంత ఆత్మీయతతో నిలుపుకొన్నారో, ఎంత ఆర్ద్రతతో నింపుకొన్నారో అనిపించకమానదు. వీరి యాభై సంవత్సరాల సామాజిక జీవనంలో పరిమళించిన అనుభవాలతో అల్లిన మాలికలు ఈ వ్యాసాలు.
ఇదే సంపుటిలో శ్రీ అదృష్టదీపక్ తన చిన్ననాటి జ్ఞాపకాలను, తను వ్రాసిన సినిమాపాటల నేపథ్యాలను వివరిస్తూ వ్రాసిన వ్యాసాలు కూడా ఉన్నాయి.

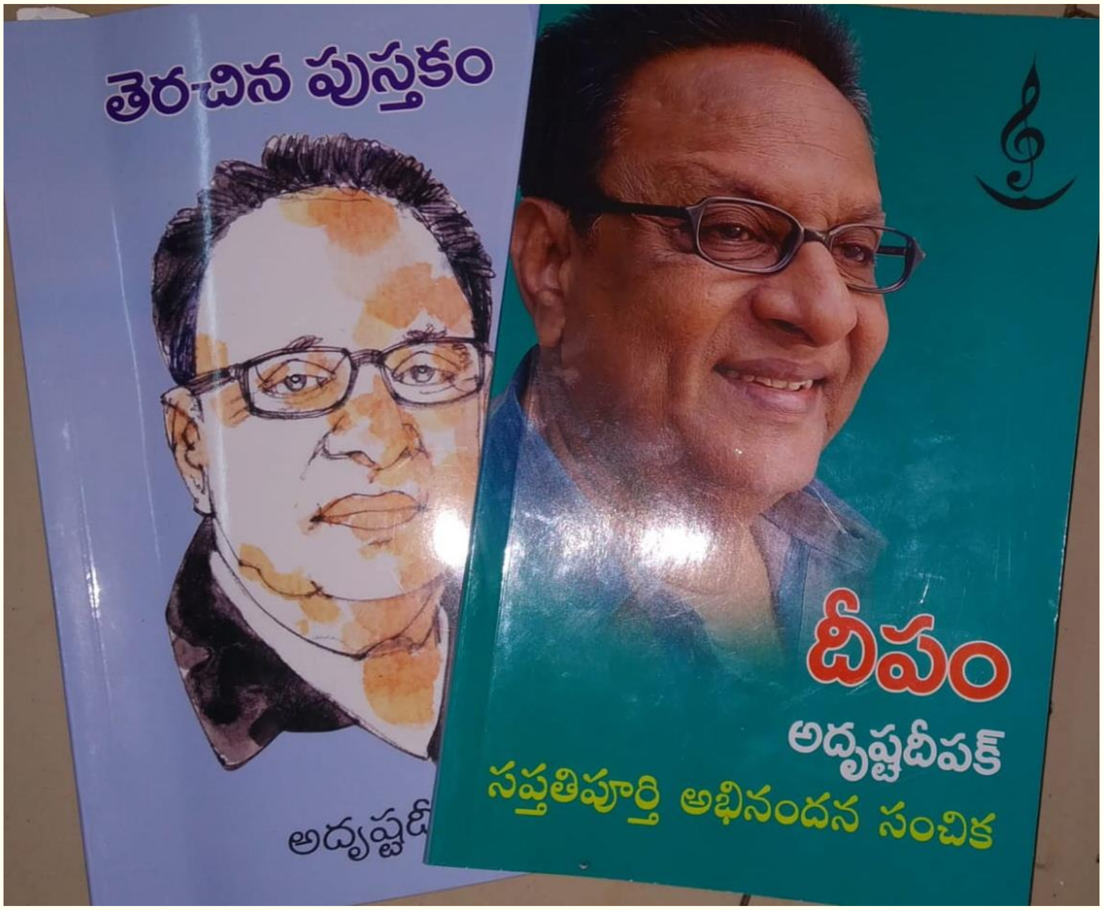

ఈ పుస్తకం అభ్యుదయ రచయితగా, అరసం కార్యకర్తగా ఒక హృదయమున్న మనిషి జీవితాన్ని మనముందు పరుస్తుంది. అర్ధశతాబ్దపు తెలుగు సాహిత్యచరిత్రను తడితడిగా స్పృశిస్తుంది.

★★★

శ్రీ అదృష్టదీపక్ సప్తతిపూర్తి సందర్భంగా "దీపం" పేరుతో వెలువడిన పుస్తకంలో మిత్రులు వీరిపై ప్రేమతో వ్రాసిన సుమారు ముప్పైవ్యాసాలు ఉన్నాయి. బి.వి.పట్టాభిరాం,

మందలపర్తి కిషోర్, చందు సుబ్బారావు, ఆవంత్స సోమసుందర్, మాకినీడి సూర్యభాస్కర్, సుధామ, రెంటాల శ్రీ వెంకటేశ్వరరావు లాంటి ప్రముఖుల అభిప్రాయాలతో కూడిన అభినందన సంచిక ఇది.

ఈ వ్యాసాలు శ్రీ అదృష్టదీపక్ సాహిత్యస్వరూపాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి. ఒక అభ్యుదయవాదిగా, కవిగా, కథకునిగా, సినీ కవిగా, ఒక సాహిత్య కార్యకర్తగా తెలుగు సాహితీలోకంలో శ్రీ అదృష్టదీపక్ ప్రస్థానాన్ని, పదిలపరచుకొన్న స్థానాన్ని మరొక్కసారి గుర్తుచేస్తాయీ వ్యాసాలు.

1978 లో వెలువరించిన "ప్రాణం" కవిత్వ సంపుటిలోంచి ఈ కవితావాక్యాలు నేటికీ తాజాగానే ఉన్నాయి
//కన్నీళ్ళ సముద్రంలో/కత్తుల కెరటాలు లేస్తాయి (పదును)

అయోమయంలోంచి అక్షరాలు ఉదయించవు
నైరాశ్యంలోంచి విప్లవాలు ఉప్పొంగవు (చిట్లిన ఈ వ్రేళ్ళకు కట్లు కట్టండి)

అక్షరాలకు శిక్షలు రద్దుచేసారనే అందమైన కల వచ్చింది (జండా)
కాంతిమార్గానికి అడ్డం వస్తే
కంటిరెప్పలనైనా సరే కోసేయండి (విద్యుద్గీతం)

★★★

శ్రీ అదృష్టదీపక్ మంచి కవి, కథకులు, విమర్శకులు. అభ్యుదయభావాలున్న అనేక సినీగీతాలు రచించారు.

వీరు దశాబ్దాలుగా వివిధ పత్రికలలో పదకేళి ఫీచర్ ని నిర్వహిస్తున్నారు. ఒకప్పుడు వీరి పదకేళిలను నేను నింపేవాడిని. ఇప్పుడు ప్రతివారం మా అమ్మాయి ఎంతో ఆసక్తిగా నింపుతుంది. "దీన్ని రూపొందించిన సారు నాకు తెలుసు... తెలుసా" అని చాలాసార్లు మా అమ్మాయి వద్ద గొప్పలు పోయాను నేను.

అదృష్ట దీపక్ గారు మీకు సప్తతి శుభాకాంక్షలు.

మీరు నిండునూరేళ్ళు ఆయురారోగ్యాలతో ఉండాలి, మా మనవరాలు కూడా మీ పదకేళి నింపటానికి పోటీపడాలి...

JULY 14, 2020

అయాన్ రాండ్ ఫౌంటైన్ హెడ్ – శ్రీ రెంటాల వారి తెలుగు అనువాదం

అయాన్ రాండ్ పేరును మొదటిసారిగా ఒక యండమూరి నవలలో చదివాను. నాకు అన్నీ తెలుసు అంటూ గొప్పలు పోయే ఒక పాత్ర అయాన్ రాండ్ ప్రస్తావన వచ్చినపుడు– "నాకు అతను తెలుసు, వాడి నవలలు అనేకం నేను చదివాను. భలేగా రాస్తాడు" అంటూ వాగుతుంటే "అయాన్ రాండ్ అతను కాదు ఆమె" అంటుంది మరోపాత్ర.

ఆ తరువాత ఈ అయాన్ రాండ్ పేరు చాలా వ్యాసాల్లో, రచనల్లో విన్నాను. యూనివర్సిటీలో చదువుతున్నప్పుడు ఫౌంటైన్ హెడ్ చదవటం మొదలెట్టి ముగించలేకపోయాను.

గనారా గారు ఈ పుస్తకపరిచయ సభ మనం చెయ్యాలి అన్నప్పుడు "నాకు ఈ పుస్తకంపై మాట్లాడే అవకాసం ఇవ్వండి" అని అడిగాను. ఎప్పటినుంచో తీరని కోరికను ఈ వంకనైనా తీర్చుకొందామని.

★★★

శ్రీ రెంటాల శ్రీ వెంకటేశ్వర రావు గురించి నేను ప్రత్యేకంగా చెప్పేదేమీ ఉండదు. మీ అందరిలాగే నేను కూడా ఆయన అభిమానిని. వారు పెర్ ఫెక్షనిస్ట్. రెంటాల వారు రాసే గజలైనా, విమర్శనా వ్యాసమైనా చెక్కిన శిల్పంలా ఉంటుంది. ఒక్క మాట పొల్లుపోదు, ఒక్క వాక్యం హద్దు మీరదు.

అనువాదరచనలలోని వాక్యనిర్మాణం ఒక్కోసారి గుర్రబ్బండి ప్రయాణంలా కుదుపులతో ఇబ్బంది పెడుతుంది. ఎందుకంటే ఒక భాషలోని సౌందర్యం మరొక భాషలోకి తీసుకురావటం అంత సామాన్యమైన విషయం కాదు. ఈ అనువాదం విషయానికి వస్తే హాయిగా ఉంది వచనం. ఏ కుదుపులూ లేని పడవ ప్రయాణంలా ఉందీ అనువాదం.

అనువాద రచనలను పరిశీలించినపుడు ఆ అనువాదకుడు మూలానికి విధేయుడై ఉన్నాడా, లేక పాఠకునికి విధేయుడై ఉన్నాడా అనే రెండు విషయాలు పరిశీలనార్హం.

ఈ రచనను చదివాకా ' రెంటాల వారు మధ్యేమార్గాన్ని ఎన్నుకొన్నట్లు నాకు అనిపించింది. అంటే మూలానికి నిబద్ధులై ఉంటూనే సమకాలీన పాఠకులను దృష్టిలో ఉంచుకొని సరళమైన భాషను వాడారు. మనం రోజూ వాడుకునే మాటలనే వాడారు. వందలాది ఇంగ్లీషు పదాలను యధాతథంగా ఉంచేసారు. సుదీర్ఘంగా సాగే వాక్యాలను చిన్న

చిన్న వాక్యాలుగా విడగొట్టారు చాలా చోట్ల. ఇదంతా అనువాదకునిగా ఆయన తీసుకొన్న శ్రద్ధ, చూపించిన ప్రతిభ.

నిజానికి అనువాద రచనలపై మాట్లాడటం కత్తి మీద సాము. ఈ మాటలలో అనువాదకుని కన్నా మూల రచయితగురించీ, మూల కృతి గురించి ఎక్కువ మాట్లాడుకోవాలివస్తుంది. ఇది ఒకరకంగా అనువాదకునికి ఇబ్బందిగా ఉండొచ్చు- కానీ అనువాదం యొక్క ముఖ్య లక్ష్యం "మూల రచన గురించి చర్చించటం" కనుక అది తప్పదు.

★★★

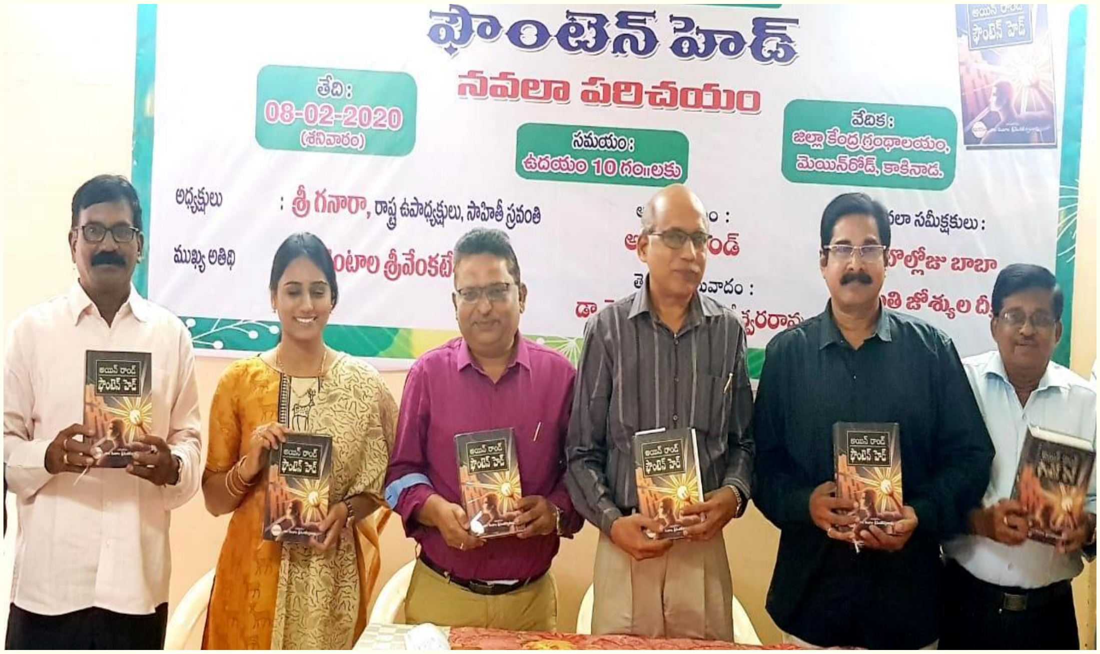
ఫౌంటెన్ హెడ్
నవలా పరిచయం
తేది:
08-02-2020
(శనివారం)
సమయం:
ఉదయం 10 గం॥లకు
వేదిక:
జిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయం,
మెయిన్‌రోడ్, కాకినాడ.
అధ్యక్షులు
: శ్రీ గనారా, రాష్ట్ర ఉపాధ్యక్షులు, సాహితీ స్రవంతి
ముఖ్య అతిథి
లా సమీక్షకులు :
బొల్లోజు బాబా
అయాన్ రాండ్
ఫౌంటెన్ హెడ్

ఫౌంటైన్ హెడ్ అనువాద నవలను నాలుగు అంశాలుగా పరిశీలిద్దాం.

1. ఫౌంటైన్ హెడ్ కథ, పాత్రలు,
2. ఈ నవల చెప్పే ఫిలాసఫీ ఏమిటి?
3. సమకాలీన సమాజం లో ఫౌంటైన్ హెడ్ నవల ప్రాసంగికత ఏమిటి?
4. అనువాద విశ్లేషణ

1. ఫౌంటైన్ హెడ్ కథ పాత్రలు,

అయాన్ రాండ్ 1905 లో రష్యాలో జన్మించింది. 1926 లో అమెరికా వలస వచ్చి అక్కడే స్థిరపడింది. ఫౌంటైన్ హెడ్ నవలను ఈమె 1943 లో రచించింది. ఈ నవల ముప్పై భాషలలోకి అనువదించబడింది. ఇప్పుడు దీన్ని ముప్పై ఒకటిగా భావించవచ్చు. ప్రపంచవ్యాప్తంగా కోట్లాది ఫౌంటైన్ హెడ్ పుస్తకాలు అమ్ముడుపోయాయి. ఈ నవలకు మొదట "సెకండ్ హాండర్స్"

అనే పేరు పెడదామని భావించి అది నెగటివ్ అర్ధాన్ని ఇస్తున్న కారణంగా నదీ మూలం (Source of Stream) అనే అర్ధం వచ్చేలా ఫౌంటైన్ హెడ్ అన్న పేరు పెట్టింది అయాన్ రాండ్. ఫౌంటైన్ హెడ్ ఆర్కిటెక్చర్ నేపథ్యంలో అల్లబడిన సుమారు ఎనిమిదివందల పేజీల నవల. కథాకాలం సుమారు 1920-30 లు. కథా ప్రాంతం న్యూయార్క్. ఈ నవలలో ప్రధానమైన అయిదు పాత్రలను గుర్తించవచ్చు.

హోవార్డ్ రోర్క్

ఇతను ఈ నవలకు హీరో. గొప్ప ఆర్కిటెక్ట్. ఇతని పాత్ర ఒక ఆదర్శపురుషునిగా చిత్రించబడుతుంది. పేదకుటుంబంలో పుట్టి చిన్నచిన్న పనులు చేసుకొంటూ చదువుకొంటాడు. ఇతనికి జీవితం పట్లా వృత్తి పట్ల కొన్ని నిర్ధిష్టమైన అభిప్రాయలు ఉంటాయి. ఇతరుల కొరకు తన అభిప్రాయాలను మార్చుకోవటానికి ఇష్టపడడు. రోర్క్ గీసిన బిల్డింగ్ ప్లాన్ లను ఎవరెన్ని చెప్పినా మార్చటానికి ఎంతమాత్రమూ ఒప్పుకోడు. ఈ క్రమంలో చాలా గొప్ప గొప్ప వ్యాపార అవకాసాలను రోర్క్ కోల్పోవలసి వస్తుంది.

వ్యక్తివాదానికి రోర్క్ పాత్రను ప్రతీకగా నిలుపుతుంది అయాన్ రాండ్. స్థిరమైన అభిప్రాయాలను కలిగిఉన్న రోర్క్ పాత్రకు, మిడిమిడి జ్ఞానంతో సమాజం ఎటు నడిపితే అటు కొట్టుకుపోయే ఇతర పాత్రలకు మధ్య నడిచిన నాటకీయతే ఫౌంటైన్ హెడ్ నవల. ఈ పాత్ర ఒక రకంగా ఆకలి రాజ్యంలో కమల్ హాసన్ పాత్రలా అనిపిస్తుంది.

డొమినిక్ ఫ్రాంకన్

డోమిన్క్ పాత్ర నిగూఢతను కలిగి ఒక పట్టాన అర్ధం కాదు. ఆమెకు ఏం కావాలో, ఆమె ఎందుకు అలా ప్రవర్తిస్తున్నదో అంతుచిక్కదు. వ్యక్తి స్వేచ్ఛ సిద్ధాంతానికి రోర్క్ పురుషరూపం అనుకొంటే డోమినిక్ స్త్రీరూపమని అన్వయం చేసుకోవాలి.

ఈమె ఈ నవలకు హీరోయిన్. నవల ప్రారంభంలో తన చుట్టూ ఉండే మిడిమిడి జ్ఞానం కలిగిన మనుషుల పట్ల డొమినిక్ విసుగుచెంది, ఈ ప్రపంచం అంతా కుళ్ళిపోయింది అనే అభిప్రాయాన్ని ఏర్పరచుకొంటుంది. ఇలాంటి కుళ్ళిన సమాజంలో స్వతంత్ర ఆలోచనలకు తావు లేదు అని నమ్ముతుంది. పరిపూర్ణ మానవుడి కోసం చేసిన అన్వేషణలో డొమినిక్ మొదట పీటర్ కీటింగ్ ని, తరువాత గెయిల్ వేనాండ్ ని పెళ్లి చేసుకొని నవల చివరలో రోర్క్ ని చేరుకొని తన అన్వేషణను ముగిస్తుంది. డొమినిక్ ప్రవర్తన ఒక్కోసారి అనూహ్యంగా ఉండటం వల్ల ఆమె ఒక న్యూరోటిక్ అని విమర్శకులు విమర్శించారు.

పీటర్ కీటింగ్

ఇతడు రోర్క్ క్లాస్ మేట్. స్వంత అభిప్రాయాలను కలిగి ఉండడు. స్వశక్తిని నమ్ముకోకుండా ఇతరులపై ఆధారపడుతూంటాడు. వృత్తిలో విజయాలు సాధించుకోవటం కొరకు అబద్దాలు ఆడటం, దొంగతనం చేయటం చివరకు పెద్ద కంట్రాక్ట్ ఇస్తానంటే భార్య అయిన డొమినిక్ ను వైనాండ్ కు ఇచ్చేస్తాడు/అమ్మేస్తాడు కూడా. మిడిమిడి జ్ఞానంతో సమాజం ఎటునడిపితే అటునడిచే ఒక మిడియోక్ర్ వ్యక్తి కీటింగ్.Image may contain: 1 personImage may contain: indoorImage may contain: 6 people, including Krishna Babu Josyula, Bolloju Baba and Marni Janakiram Chowdary, people smiling, people sittingImage may contain: 3 people, people sitting

గెయిల్ వైనాండ్

ఈ నవలలో వైనాండ్ పాత్రను చిత్రించిన తీరు ఉద్వేగ భరితంగా ఉంటుంది. వైనాండ్ పాత్రరూపకల్పనలో జర్మన్ తత్వవేత్త నీషే ఫిలాసఫీ ప్రభావం ఉందని విమర్శకులు అంటారు. గంజి నుంచి బెంజి వరకు అన్నట్లు మురికివాడలనుంచి న్యూస్ పేపర్ ప్రపంచానికి అధినేతగా ఎదిగి, సమాజాన్ని శాసించే స్థాయికి చేరతాడు వైనాండ్. ఇతను వ్యాపారప్రపంచంలో ఎదిగిన తీరు నేటి తెలుగు రాజకీయాలను శాసిస్తున్న రెండుపత్రికలు, ఒక పెద్ద న్యూస్ చానెల్ యజమానుల్ని తలపిస్తుంది. ఇతరులను శాసించటమే మానవ లక్ష్యమని భావిస్తాడు. ఈ క్రమంలో డొమినిక్ ను పెండ్లాడతాడు. రోర్క్ యొక్క నిబద్దతను గుర్తించి అతని స్నేహితుడౌతాడు. వ్యాపారంలో వైఫల్యం చెంది నవల చివరలో ఆత్మహత్యకు సిద్ధపడతాడు. (సినిమాలో ఆత్మహత్య చేసుకొన్నట్లు చూపించారు)

రోర్క్ పాత్ర ఒక రాయిలాగా ఏ స్పందనలను చూపించదు. గైల్ వైనాండ్ పాత్ర ఎంతో ఆకర్షిస్తుంది. తన నమ్మకాలకు, సమాజం ఆశిస్తున్న దానికి మధ్య వైరుధ్యాలున్నప్పుడు ఆ వ్యక్తి పడే ఘర్షణ వైనాండ్ పాత్రలో కనిపించింది. వైనాండ్ పాత్ర వల్లే ఈ నవల సాహిత్యరూపం పొందింది. వైనాండ్ పాత్ర లేకపోతే ఈ నవల వ్యక్తివాదానికి, సమిష్టి వాదానికి మధ్యనడచిన సిద్ధాంత చర్చగా మిగిలిపోయి ఉండేది.

ఎల్స్ వర్త్ టూహీ

టూహీ అందరికీ ఒక తెలివైన ఆధ్యాత్మిక వేత్తగా కనిపిస్తూ తెరవెనుక గోతులు తవ్వే పాత్ర. ఈ నవలలో విలన్ టూహి. త్యాగం చేయటం ఉత్తమ మానవ విలువ, మనకోసం కాక ఇతరుల కోసం బ్రతకటంలోనే జీవిత పరమార్ధం ఉంటుంది అని టూహి ప్రవచిస్తూ ఇతరులను వ్యక్తిత్వం లేనివారిగా మార్చేస్తూంటాడు. టూహి ఒక రకంగా – భక్తులలో మూఢనమ్మకాలు పెంచుతూ, వారి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నాశనం చేసే దొంగ ఆధ్యాత్మిక ప్రవచనకారుడి లా అనిపిస్తాడు.

రాండ్ ఈ పాత్రను చాలా తెలివిగా తీర్చిదిద్దింది. తన అభిప్రాయాలను గౌరవించి తన ఔన్నత్యాన్ని అంగీకరించిన వారితో టూహీ కి ఏ సమస్యా లేదు. అలా అంగీకరించకుండా స్వతంత్రంగా ఆలోచించే రోర్క్ లాంటి వ్యక్తులపట్ల టూహి కక్ష పెంచుకొని వాళ్ళని నాశనం చేయటానికి ప్రయత్నిస్తాడు. టూహిని సోషలిజానికి ప్రతినిధి గా నిలబెడుతుంది రాండ్.

కథ

స్టాంటన్ ఇన్ స్టిట్యూట్ ఆఫ్ టెక్నాలజీ చదువుకొంటున్న హోవార్డ్ రోర్క్, లెక్చరర్లను విమర్శించినందుకు సస్పెండ్ చేయబడటంతో నవల మొదలౌతుంది. రోర్క్ ఆర్కిటెక్ట్ గా అవకాసాలు వెతుక్కొంటూ న్యూయార్క్ చేరుకొంటాడు. ఇతని క్లాస్ మేట్ అయిన పీటర్ కీటింగ్ కూడా న్యూయార్క్ చేరుకొని అంచలంచెలుగా ఎదిగిపోతూంటాడు. కస్టమర్లు కోరిన విధంగా బిల్డింగు ప్లానులు మార్చని కారణంగా రోర్క్ ఉద్యోగం కోల్పోయి, న్యూయార్క్ విడిచిపెట్టి ఓ మారుమూల గ్రామానికి వెళ్లిపోయి అక్కడ ఒక గ్రానైట్ క్వారీ లో వర్కర్ గా పనిచేస్తుంటాడు. అక్కడ ఒకరోజు రోర్క్ ఆ గ్రానైట్ ఓనర్ కూతురైన డొమినిక్ ని కలుస్తాడు. ఒకరికొకరు ఆకర్షితులౌతారు. ఆ క్రమంలో రోర్క్ ఆమెను రేప్ చేస్తాడు.

రోర్క్ కు ఒక క్లయింటు నుండి పిలుపు రావటంతో న్యూయార్క్ తిరిగి వచ్చేస్తాడు. డొమినిక్ కూడా వస్తుంది. డొమినిక్ మొదట కీటింగ్ ను తరువాతా న్యూస్ పేపర్ అధినేత అయిన వైనాండ్ ను పెండ్లాడుతుంది.

రోర్క్ కు క్రమక్రమంగా క్లయింట్లు పెరుగుతూంటారు. ఎల్స్ వర్త్ టూహి రోర్క్ కారీర్ ని నాశనం చేయటానికి ప్రయత్నిస్తూంటాడు.Image may contain: 12 people, including Subhasree Banda, Veeralakshmidevi Vadrevu, Ramakrishna Srivatsa and Namburi ChandraSekhar, people smiling, people sitting and table

కీటింగ్ కు వచ్చిన ఒక పెద్ద ప్రాజెక్టును తను చెయ్యలేక, రోర్క్ తో డిజైన్ చేయించుకొంటాడు. ఈ ప్లాన్ ను ఏమాత్రం మార్చను అన్న మాట తీసుకొని రోర్క్ డిజైన్ చేసి ఇస్తాడు. ఇచ్చినమాటకు విరుద్ధంగా ఆ ప్రాజెక్టులో అనేక మార్పులు చేయటంతో రోర్క్ ఆ బిల్డింగులు మొత్తాన్ని బాంబులు పెట్టి పేల్చేస్తాడు. పోలీసులు రోర్క్ ను అరెస్టుచేస్తారు. రోర్క్ ను పోలీసులు అరస్టు చేయటాన్ని వైనాండ్ తన పేపర్ లో ఖండించినందుకు ప్రజల అసహనానికి గురయి దివాళా తీస్తాడు అరస్టు చేసి కోర్టులో ప్రవేశపెట్టినపుడు “ఆ ప్లాను నాది, దాన్నిపై సర్వహక్కులు నాకుంటాయి. దాన్ని మార్చటానికి కుదరదు అనే ఒప్పందం పైనే చేసి ఇచ్చాను. అదే నా ఫీజు గా భావించాను. కానీ ఆ ప్రాజెక్టు డిజైన్ ను మార్చినందుకు దాన్ని పేల్చివేసాను.

ఇది నా వ్యక్తిత్వానికి, నాకు ఉండే వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు సంబంధించిన విషయం అని వాదించి నిర్దోషిగా విడుదలవుతాడు.

నవల చివరలో రోర్క్ పేరున్న ఆర్కిటెక్ట్ గా మారతాడు. డొమినిక్ రోర్క్ ను చేరటంతో కథ ముగుస్తుంది.

2. ఈ నవల చెప్పే ఫిలాసఫీ ఏమిటి?

ఈ నవలలో- ప్రసంగాలలాగ అనిపించే సంభాషణలు, హీరోయిన్ పాత్ర చిత్రణను ఫెమినిష్టులే అంగీకరించలేకపోవటము, రోర్క్ కొన్ని సంఘటనలలో అసహజంగాను, మూర్ఖునిగాను కనిపించటం, మానవ సంబంధాలను బలోపేతం చేసే త్యాగాన్ని ఉత్త నాన్సెన్స్ వ్యవహారంగా కొట్టిపాడేయటం వంటి సాహిత్యపరమైన అనేక లోపాలున్నప్పటికీ- ఫౌంటైన్ హెడ్ నవల నేటికీ ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఆదరణ పొందుతూ ఉండటానికి ప్రధాన కారణం ఆ నవలలో అయాన్ రాండ్ చొప్పించిన ఫిలాసఫీ.

అయాన్ రాండ్ ఈ పుస్తకంలోని చొప్పించిన ఫిలాసఫీని ఆబ్జెక్టివిజం పేరుతో పిలుచుకొంది. అంటే మనకోసం మనం బ్రతకటం, చేసే పనిద్వారా, సొంత ఆలోచనలద్వారా, ప్రవర్తన ద్వారా ఆనందాన్ని పొందటం. కష్టపడటం ద్వారా విజయాన్ని చేరుకొనవచ్చు అని నమ్మటం.

ఈ రకపు ఆలోచనలు వ్యక్తిప్రధానంగా సాగుతాయి. అయాన్ రాండ్ తన ఈ అభిప్రాయాలను రోర్క్ పాత్రద్వారా చాలా బలంగా, ఏ నాన్చుడూ లేకుండా చెప్పింది.

వ్యక్తివాదానికి ప్రతిరూపంగా నిలిచిన హోవార్డ్ రోర్క్ ఈ నవలలో మూడు రకాల వ్యక్తుల నుంచి ప్రతిఘటన ఎదుర్కొంటాడు.Image may contain: 4 people, people sitting and indoor ఒకటి సాంప్రదాయవాదులు. రెండు కన్ ఫర్మిస్టులు, మూడు సోషలిష్టులు. సంప్రదాయ వాదులు పూర్వీకులు చెప్పిన వాటిని అనుకరించే వ్యక్తులు. కన్ ఫర్మిస్టులు సమకాలీన ఆలోచనలను అనుకరించేవ్యక్తులు. సోషలిస్టులు వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, స్వతంత్ర ఆలోచనలను తప్పు పట్టేవ్యక్తులు. ఈ ముగ్గురినీ “సెకండ్ హాండర్స్” అంటుంది రాండ్. వీళ్లందరూ సమిష్టివాదానికి ప్రతినిధులు.

వ్యక్తివాదంలో వ్యక్తికి స్వేచ్ఛ, స్వతంత్రత ఉంటాయి. సమిష్టివాదంలో వ్యక్తి స్వేచ్ఛకు, అతని ఆలోచనలకు ఏ విలువా ఉండవు, సమాజంకొరకు అతను స్వేచ్ఛను, సొంత ఆలోచనలను త్యాగం చేయవలసి ఉంటుంది.

ఈ నవలలో సోషలిజాన్ని టూహి పాత్రద్వారా చర్చకు పెడుతుంది అయాన్ రాండ్. ప్రతిమనిషి సమాజం కొరకు త్యాగం చేయాలి, వ్యక్తిగత ఇష్టాలకు తావుండకూడదు, సమాజ హితమే మనిషి తన ధ్యేయంగా కలిగి ఉండాలి అంటూ టూహి పాత్ర ద్వారా చెప్పిస్తుంది రాండ్. ఈ అభిప్రాయాలను వంటపట్టించుకొన్న టూహి మేనగోడలు సామాజిక సేవ చేయటంలో మొదట్లో ఆనందాన్ని పొందినా క్రమేపీ ఒక యాంత్రిక జీవనాన్ని గడిపే విఫలురాలిగా మిగిలిపోతుంది. స్వతంత్రంగా ఆలోచించే రోర్క్ ని మార్చటానికి ప్రయత్నిస్తాడు టూహి, అతను మారడని తెలుసుకొని అతన్ని పతనం చేయటానికి ఎన్ని రకాల కుట్రలు చేయాలో అన్నీ చేస్తాడు.

టూహి పాత్ర ద్వారా సోషలిజాన్ని చెడ్డదిగాను రోర్క్ పాత్రద్వారా వ్యక్తివాదం మంచిదిగా ను అయాన్ రాండ్ సూత్రీకరిస్తుంది.

నవల చివరలో సంప్రదాయవాదుల్ని, కన్ఫర్మిష్టులను, సోషలిస్టులను హోవార్డ్ రోర్క్ జయించటం ద్వారా వ్యక్తి స్వేచ్ఛ, స్వతంత్ర ఆలోచనలను కలిగి ఉండటమే ఉత్తమ మానవ విలువగా అయాన్ రాండ్ ప్రతిపాదించినట్లు అర్ధమౌతుంది.

3. సమకాలీన సమాజం లో ఫౌంటైన్ హెడ్ నవల ప్రాసంగికత ఏమిటి?

సమిష్టివాదం కన్న వ్యక్తివాదం ఉత్తమమైనదని చాలా ప్రతిభావంతంగా అయాన్ రాండ్ ఈ పుస్తకంద్వారా చెప్పింది. ఈ ప్రతిపాదన ప్రజల్ని విపరీతంగా ఆకర్షించింది. ఈ నవల 1930 లలో వ్రాయబడింది. అప్పటికి ప్రపంచం రెండు ధృవాలుగా విడిపోయిఉంది. ఒక వైపు రష్యా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న సోషలిజం మరొక వైపు అమెరికా ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న కేపిటలిజం. ఈ రెండు ధృవాలలో దేన్ని ఎంచుకోవాలనే డైలమాలో ప్రపంచం ఉంది.

సరిగ్గా అలాంటి సమయంలో ఫౌంటైన్ హెడ్ విడుదలైంది. సమిష్టివాదంలోని డొల్లతనాన్ని బట్టబయలు చేసిందీ నవల. మనిషి స్వేచ్ఛను కలిగిఉండటం ఎంత అవసరమో చెప్పింది. కాలక్రమేణా రష్యా పతనమవ్వటము, కేపటలిస్టిక్ పంథాలో ప్రపంచం ముందుకు సాగటము కాలానుగుణ పరిణామాలు.

పరమ దుర్మార్గమైన కేపిటలిస్టిక్ వ్యవస్థను అంగీకరించటానికి ప్రజలను సమాయుత్తపరచిందనే ఆరోపణ - ఫౌంటైన్ హెడ్ పై వచ్చిన విమర్శలన్నింటిలో నేటికీ అత్యంత ప్రధానమైనది.

ఫౌంటైన్ హెడ్ లో మానవ జీవితానికి సంబంధించిన మౌలిక మైన అంశాలైన ఎలా బ్రతకాలి, గౌరవ ప్రదమైన విజయవంతమైన జీవనానికి మార్గాలేమిటి, అలాంటి జీవనమార్గాలకు అవరోధాలేమిటి? అనే ప్రశ్నలకు అయాన్ రాండ్ సమాధానాలు పాత్రల ద్వారా చెప్పించింది. ఈ ప్రశ్నలు సార్వజనీనమైనవి, సర్వకాలాలకూ వర్తించేవి. ప్రతీ తరం వేసుకొంటుంది.

వ్యక్తి వాదము, సమిష్టి వాదముల మధ్య ఘర్షణను ఫౌంటైన్ హెడ్ చర్చకు తెస్తుంది. ఈ ఘర్షణ రాజకీయపరమైనది కాదు మనిషి హృదయంలో జరిగేది అని అయాన్ రాండ్ చెప్పినప్పటికీ ఈ చర్చ సోషలిజాన్ని ఇరుకున పెట్టిందని అంగీకరించక తప్పదు.

మన దైనందిక జీవితంలో ఎక్కువగా ఇతరుల అభిప్రాయాలపై ఆధారపడటం భారతీయ సమాజ లక్షణం. సమూహం ఎలా ఆలోచిస్తే అలాగే జీవించటానికి ప్రయత్నిస్తాం మనం. నలుగురితో నారాయణా, గుంపుతో గోవిందా అనటం సర్వసాధారణం.

ఇప్పుడిప్పుడే నేటి యువతఆలోచనలలో మార్పులు వస్తున్నాయి. నన్ను ఆలోచించుకోనీ, అది నా తత్వానికి సరిపడదు, నేను ఇంతే ఇలాగే ఉంటాను, నాక్కొంచెం స్పేస్ కావాలి లాంటి మాటల్ని నేటి యువతరం ఎక్కువగా వాడుతుంది. సరిపడని సంసారాలలో మగ్గిపోయి క్షోభపడే కంటే విడాకులు తీసుకొని స్వతంత్రంగా బ్రతకటం నేడు సాధారణమైంది. నేడు నిందితులకు కూడా మానవ హక్కులు ఉంటాయని సమాజం అంగీకరిస్తున్నది. ఇది కాలధర్మం.

అమెరికన్ సమాజం ఆలోచించినట్లుగా భారతదేశ సమాజం ఆలోచించటానికి యాభై ఏళ్ళు పడుతుంది అని అంటారు. ఈ పుస్తకంలోని భావజాలాన్ని అంగీకరించటానికి భారతీయ సమాజం నేడు తెరుచుకొని ఉంది. ఆ రకంగా చూస్తే సరైన సమయంలో వచ్చిన అనువాదం ఇది.

4. అనువాద విశ్లేషణ

A. హృద్యమైన అనువాదం:

రోర్క్ చదువుతున్న కాలేజ్ డీన్ తో సంభాషణ ఇది. రెంటాల వారి అనువాదం ఎంత ఆహ్లాదంగా, హాయిగా ఉందో ఈ వాక్యాలద్వారా అర్థం చేసుకొనవచ్చును.

I don't intend to build in order to have clients. I intend to have clients in order to build. నేను క్లయింట్లకోసం కట్టాలనుకోను. కట్టడం కోసం క్లయింట్లు కావాలని కోరుకొంటాను.

"My dear fellow, who will let you?"

"That's not the point. The point is, who will stop me?

"ఓరినాయినా! ఎవరు కట్టనిస్తాడు నిన్ను?

ఎవరు కట్టనిస్తారు అన్నది కాదండి విషయం. ఎవరు ఆపుతారు అన్నది పాయింటు"

ఒకచోట స్వేచ్ఛను నిర్వచిస్తూ డొమినిక్ ఇలా అంటుంది.

To ask nothing. To expect nothing. To depend on nothing."

ఏమీ కావాలనుకోకపోవటం. ఏమీ ఆశించకపోవడం. దేనిమీదా ఆధారపడి ఉండకపోవటం.

రోర్క్ ఒక సందర్భంలో వైనాండ్ తో ఇలా అంటాడు.

"I could die for you. But I couldn't, and wouldn't, live for you."

మీకోసం చనిపోగలను గాని మీకోసం బతకలేను, బతకను.

B. మూలం పట్ల విధేయత

"Howard--anything you ask. Anything. I'd sell my soul..."

ఏదడిగినా సరే. ఏదైనా. నా ఆత్మని ఇచ్చేస్తాను.

"To sell your soul is the easiest thing in the world. That's what everybody does every hour of his life. If I asked you to keep your soul – would you understand why that's much harder?"

నీ ఆత్మని ఇచ్చేయడం అన్నింటికన్నా తేలిక. ప్రతివాడూ ప్రతినిముషం చేస్తున్నపనే అది. నీ ఆత్మని నువ్వు ఉంచుకో అని చెప్పాననుకో, అది ఎందుకు మరింత కష్టతరమౌతుందో తెలుసా?

పై సంభాషణలో రెంటాల వారు Sell my soul అన్న ఇడియంను "ఆత్మను అమ్ముకోవటం" గా అనువదించలేదు. Sell my soul అన్నమాట రెండు సార్లు వచ్చింది. ఆత్మను అమ్ముకోవటం అనే మాట రోర్క్ సంభాషణకు పొసుగుతుందేమో కానీ కీటింగ్ సంభాషణకు పొసగదు. అందుకని రెండుచోట్లా అతికే "ఆత్మను ఇచ్చేయటం" అనే మాట వాడారు. ఇది మూలం పట్ల విధేయతగా భావించవచ్చు.

తాగుడికి బానిస అయిన సందర్భంలో " పీతలాగ తాగేస్తున్నాడు" అని అనటం తెలుగు వాడిక. He drinks like a fish. అనే వాక్యాన్ని చేపలాగ తాగేస్తున్నాడు అని అనువదించారు. ఇది కూడా మూలం పట్ల విధేయతగానే అనుకొంటాను.

C. పాఠకుని పట్ల విధేయత

ఈ క్రింది సంభాషణ వైనాండ్ కి డొమినిక్ కి మధ్య జరుగుతుంది.

“I love you so much that nothing can matter to me – not even you...Only my love– not your answer. Not even your indifference”

నేను నిన్ను ప్రేమిస్తున్నాను. డొమినిక్, ఎంతగా ప్రేమిస్తున్నానంటే, దేన్నీ పట్టించుకోను- నిన్నుకూడా. అర్ధమైందా? కేవలం నా ప్రేమ ఒక్కదాన్నే పట్టించుకొంటాను. నీ స్పందనని కాదు. నీ పట్టించుకోనితనం కూడా పట్టదు నాకు.

మూలంలో రెండువాక్యాలుగా ఉన్న భావాన్ని తెలుగులోకి అయిదువాక్యాలుగా అనువదించారు. మూలంలో లేని డొమినిక్ అన్న సంబోధన, అర్ధమైందా అనే ప్రశ్నా? లాంటివి ఆ సందర్భంలోని లోతును, గంభీరతను చదువరికి అర్ధం చేయించటానికి చేసిన ప్రయత్నంగా భావించవచ్చు.

చాలా చోట్ల ఇంగ్లీషు పదాలను యధాతథంగా ఉంచేసారు. ఇంటర్వ్యూ, ఆర్కిటెక్టు, ప్రాజెక్టు, డెస్క్, డెజైన్, పెయింట్, గ్రానైట్, లైబ్రేరీ, అపార్ట్ మెంటు, ఫీలింగు లాంటి వందలాది ఇంగ్లీషు పదాలకు తెలుగు చేయలేదు. దీన్ని కూడా ఒకరకంగా పాఠకుల పట్ల విధేయతగానే గుర్తించాలి.

స్థిర తిరస్కృతులు (firm refusals), పరివేషం (Halo), అసుఖం (uncomfortable), క్షయీకృత (emaciated), విరసప్రశాంతి (serenity), ఉపన్యాస శృంఖల (series of Lectures) లాంటి అనువాదాలు ఇబ్బంది పెట్టాయి. అది సద్యస్ఫురణ కావొచ్చు.

మొత్తం మీద అనువాదం హృద్యంగా ఉంది. మూలానికి విధేయంగా ఉంటూనే అందంగా మంచి బిగితో సాగింది.

★★★

ఫౌంటైన్ హెడ్ లో అయాన్ రాండ్ స్వేచ్ఛ, స్వతంత్ర ఆలోచన, ఇంటిగ్రిటీ మానవులకు ఉండాల్సిన ఉత్తమ లక్షణాలు అంటుంది. మొదటి రెండు మానవులుగా మన హక్కులు అనుకొంటే ఇంటిగ్రిటీతో జీవించటం మన బాధ్యతగా భావించాలి.

ఫౌంటైన్ హెడ్ పుస్తకం ఈనాటికైనా తెలుగులో రావటం ఆనందించదగిన సందర్భం. రెండు మూడు తరాలుగా ప్రపంచవ్యాప్తంగా యువతను ప్రభావితం చేస్తున్న నవల ఇది. ఈ పుస్తకాన్ని ప్రేమించేవాళ్లు ఎంతమందైతే ఉన్నారో ద్వేషించే వాళ్లు కూడా పెద్ద సంఖ్యలోనే ఉంటారు. అందుకనే ముందుమాటలో శ్రీ రెంటాల వారు “విభేదించటానికి అయినా చదవాల్సిన రచయిత్రి అయాన్ రాండ్” అంటారు. నామట్టుకు నేను ఆత్మశోధన చేసుకోవటానికి ఈ పుస్తకం తప్పని సరిగా చదవాలని అనుకొంటాను.

ఫౌంటైన్ హెడ్ పుస్తకం ఒక మానసిక ఆవరణం. అక్కడ మానవ జీవితానికి సంబంధించిన అనేక దృక్పధాలు యుద్ధం చేసుకొంటూ కనిపిస్తాయి. ఆ భిన్న దృక్పధాల మధ్య మనం ఎక్కడ ఉన్నామో తరచి చూసుకోవటానికైనా ఈ పుస్తకాన్ని ప్రతిఒక్కరూ చదవాలి.

బొల్లోజు బాబా
8/2/2020

బహుముఖీన సాహిత్య సృజనకారుడు శ్రీ మాకినీడి సూర్యభాస్కర్

ఆనందోపదేశాలే సాహిత్యప్రయోజం అని విశ్వసిస్తూ నాలుగు దశాబ్దాలుగా రచనా వ్యాసంగం సాగిసున్నారు ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు, చిత్రకారుడు శ్రీ మాకినీడి సూర్యభాస్కర్. వ్యక్తిగా శ్రీ మాకినీటి సూర్యభాస్కర్ సౌమ్యులు, స్నేహశీలి, మృధుభాషి. ఆత్మవిశ్వాసానికి, నిజాయితీకి నిండైన రూపం వీరు. పద్యం, కవిత్వం, గేయం, చిత్రలేఖనం, కథలు, పరిశోధనా వ్యాసాలు, విమర్శలాంటి వివిధ ప్రక్రియలలో ఉత్తమప్రమాణాలతో కూడిన రచనలు చేసే శ్రీమాకినీడి సూర్యభాస్కర్ వేయిచేతులతో విరాజిల్లే కార్తవీర్యార్జునుడిలా కనిపిస్తారు.

1. చిత్రకారుడు, చిత్రకళా విమర్శకుడు

చిత్రకారుడి గా మాకినీడి స్థానం చాలా గొప్పది. వీరు లిఖించిన అనేక చిత్రాలు వివిధ జాతీయ చిత్రకళా ప్రదర్శనలలో చోటుచేసుకొన్నాయి. క్యూబిజం అనే టెక్నిక్ లో వీరు చిత్రించిన మహాత్మా గాంధి చిత్రం జాతీయ స్థాయి బహుమతి పొందింది.

చిత్రకళా విమర్శకునిగా మాకినీడి 12 పుస్తకాలు వ్రాసారు. తెలుగు సాహిత్యలోకంలో సంజీవ్ దేవ్ తరువాత కళావిమర్శలో అంతటి స్థానాన్ని పొందిన వ్యక్తి మాకినీడి తప్ప మరొకరు కనిపించరు. వీరు ఇటీవల రచించిన "దామెర్ల-కళ-వారసత్వం" పుస్తకంలో ప్రముఖ తెలుగు చిత్రకారుడు శ్రీ దామెర్ల రామారావు జీవితాన్ని, వారి చిత్రాలలోని అంతఃసౌందర్యంతో సమన్వయపరుస్తూ చాలా పరిణిత శైలీ విన్యాసం కనపరుస్తారు. రామారావు గారు చిత్రించిన ఒక్కో చిత్తరువులోని రంగుల మేళవింపును వాటిలోని గుఢార్ధాలను వివరించిన రీతి అబ్బురపరుస్తుంది. చిత్రకళా విమర్శకునిగా వీరిపుస్తకాలలో "రామారావు నుంచి రామారావు దాకా" (2009), "దామెర్ల-ఆధునికాంధ్ర చిత్రకళ ఆద్యుడు, "సంజీవ్ దేవ్- ప్రకృతి గీతాలపకుడు, "డా. పి.ఆర్. రాజు చిత్రాలు –సౌందర్య వర్ణగీతాలు" వంటి పుస్తకాలు వీరికి ఎంతో పేరు ప్రఖ్యాతలు తెచ్చిపెట్టాయి. తెలుగు సాహిత్యరంగంలో చిత్రకళా విమర్శకునిగా మాకినీడి సూర్యభాస్కర్ ది వేరెవరూ భర్తీ చేయలేని స్థానం.

2. బాల సాహిత్యవేత్త

శ్రీమాకినీడి సూర్యభాస్కర్ వృత్తిరీత్యా ఉపాధ్యాయులు. ప్రతిరోజు అసెంబ్లీలో చదవటానికై అప్పటికప్పుడు సూక్తులను పద్యాలరూపంలో వ్రాసి విద్యార్ధులకు ఇచ్చి

చదివించేవారట. ఒకరోజు స్కూల్ కి వచ్చిన సాహితీపోషకులు శ్రీ జ్యోతుల సీతారామమూర్తి గారు, ఈయన వ్రాస్తున్న పద్యాలను చూసి బాగున్నాయని మెచ్చుకొని బాల గేయాలు వ్రాయండి అని ప్రోత్సహించారు. అలా వ్రాసిన బాలగేయాలను కలిపి 1996 లో "జ్యోతిబాల" పేరుతో పుస్తక రూపంలోకి తీసుకొచ్చారు. జ్యోతిబాల గేయాలు పిల్లల భావనాశక్తిని పెంచుతూ, విజ్ఞానాన్ని అందిస్తాయి. శ్రీ మాకినీడి ఇంతవరకూ 6 బాల సాహిత్య పుస్తకాలను వెలువరించారు.

3. ఆర్ధ్రకవిత్వపు చిరునామా

సుమకవితాంజలి పేరుతో పద్య ఖండకావ్యాన్ని వెలువరించారు. చిన్న చిన్న పదాలతో గంభీరమైన భావాలను పొదిగించి వ్రాసిన ఈ పద్యాలు పలువురి మన్ననలు పొందాయి. ఈ పద్యాల గురించి నాగభైరవ కోటేశ్వర రావు "ఈ పద్య ప్రసూనాలకి మంచి రంగు ఉంది, మంచి రుచీ ఉంది. మంచి వాసన ఉంది. చిత్రకారుడు కాబట్టి రంగును అద్దాడు. రుషీత్వం ఆవహించి రుచిని అద్దాడు. వాక్సతీ కటాక్షవీక్షణంలో తడిసి వాసననూ రుద్దాడు" అంటారు.

వచన కవిగా పది సంపుటాలు వెలువరించారు శ్రీ మాకినీడి. ఇవి సుమకవితాంజలి (1997), ప్రకృతి గీసిన వికృత చిత్రం (2002), సెలవ రోజు (2003), కలల పెదవుల నవ్వుల్లోకి (2009), సామెతకో పద్యం (2009), పాపికొండల్లో పడవ పాట (2011), ఆమె (2012), తడితడిగా ఆలోచించే (2013), నాకు నేను దొరికిన క్షణాలు (2016). అనేకులుగా (2019). వీరి కవితా సంపుటుల్లోంచి కొన్ని వాక్యాలు

//పువ్వులో శీర్షాసనం వేస్తేనే
తేనెటీగలకు మధువు దొరికేది
తలకిందులై ముక్కుతో
జలగర్భం చీలిస్తేనే
కింగ్ ఫిషర్ కు చేపలు దొరికేది

మనిషీ!
నువ్వూ లోనికి
లోలోనికి⋯నీలోనికి//

శీర్షాసనం వెయ్యాలి (శీర్షాసనం) బాహ్యదృష్టే ప్రధానంగా, అంతర్ దృష్టి పనికిమాలినిదిగా స్థిరపడుతున్న ఆధునిక సంస్కృతికీ వాక్యాలు చెంపపెట్టు.

బాల్యం పుప్పొడి రాలిన
వృద్ధాప్యపు పుష్పాలు
వంగి ప్రశ్నలుగా మిగిలిపోయిన
ఆశ్చర్యార్థకాలు! (వృద్ధాప్యపు పుష్పాలు)

వృద్ధాప్యాన్ని వర్ణించే చక్కని పదచిత్రం. దీనిలోని ఆర్ధ్రత, వ్యంజన కదిలిస్తాయి. శ్రీమాకినీడి కవిత్వం ఆర్థంగా ఉండి హృదయాన్ని రంజింపచేస్తుంది, ఆలోచనలను రేకెత్తిస్తుంది.

మాకినీడి సూర్యభాస్కర్ మంచి కథకుడు కూడా. అంతఃస్సౌందర్యం పేరిట 2003 లో కథల సంపుటి తీసుకొచ్చారు.

4. సునిశిత విమర్శకుడు

విమర్శకునిగా శ్రీ మాకినీడి అనితరసాధ్యమైన కృషి చేసారు. సమకాలీన విషయాలపై సాధికారిక అభిప్రాయాలు వెల్లడించే విషయంలో ఒక విమర్శకుడిగా వీరి గొప్పతనం తెలుస్తూంది. తెలుగులో హైకూల ప్రక్రియ ప్రారంభం అవుతున్న తొలిరోజులలో “హైకూ కవిత్వం-అనుశీలన, ఒక అవగాహన” పేరిట విశ్లేషణాత్మక విమర్శనా పుస్తకాన్ని వెలువరించారు. హైకూలపై వచ్చిన మొదటి పుస్తకం ఇదే. ఆ తరువాత నానీలు, రెక్కలు, నానోలపై కూడా తొలి విమర్శనా వ్యాసాలు వ్రాసారు.

ముప్పై ఆరు కథలను తీసుకొని వ్రాసిన విశ్లేషణాత్మకమైన విమర్శనా వ్యాసాల గ్రంథం “కంచికి చేరని కథ” . ఈ పుస్తకంలో వివిధ కథలలోని కథలోని శిల్పం, ప్లాట్, కథనం, పాత్రలను చాలా లోతుగా విశ్లేషించారు. ప్రతీ విమర్శనా వ్యాసం క్రిందనా ఆయా కథకుల వివరణాత్మక అభిప్రాయాలు కూడా జతచేయటం వల్ల ఈ పుస్తకానికి అదనపు విలువ వచ్చింది.

“రచన-రసన” పేరుతో సినారె, అద్దేపల్లి, మిరియాల లాంటి లబ్దప్రతిష్టులైన కవుల సాహిత్యవ్యక్తిత్వ సమీక్ష రాయటానికి ఎంతో తెగువ, తెలివిడి ఉండాలి. ఈ పుస్తకంలో సినారె

గురించి “కాలాన్ని కత్తిరించి ప్రయోజనకరంగా ఉపయోగించుకోగల నిలువెత్తు క్రమశిక్షణ సినారె” అంటారు మాకినీడి. ఎంత చక్కని మానవీయ దర్శనం అనిపించక మానదు.

అలాగే వివిధ కవితాసంపుటులపై వ్రాసిన వంద సమీక్షావ్యాసాలను “కవిత్వం చిరునామా” పేరిట ఒక గ్రంధాన్ని వెలువరించారు. ఈ పుస్తకంలో అంతవరకూ వివిధపత్రికలు ప్రచురించిన వీరి మొత్తం సమీక్షావ్యాసాలలో నాలుగువంతు మాత్రమే ముద్రిస్తున్నానని ముందుమాటలో అనటాన్ని బట్టి మాకినీడి ఏమేరకు సాహితీ కృషి జరిపారో ఊహించుకోవచ్చు.

వీరి విమర్శ ఎంత మృధువుగా ఉంటుందో అవసరపడినప్పుడు అంతే కఠినంగానూ ఉంటుంది. ఉదాహరణకు; డాలీ రాసిన కొన్ని హైకూలను విమర్శిస్తూ “అవి హైకూలా ? ఆ పేరుతో రాసినా కైకూలా? వీటిలో ఏ మార్మికతా లేదు, మరే తాత్విక ప్రేరణా కనబడదు” అంటారు. సందర్భం వచ్చినపుడు నిక్కచ్చిగా మాట్లాడటం విమర్శకునికి ఉండాల్సిన ముఖ్యమైన లక్షణం. అది శ్రీమాకినీడిలో పుష్కలంగా ఉంది.

విమర్శకునిగా మాకినీడి కళాసాహితీ తోరణం (1998), హైకూ కవిత్వం అనుశీలన (1999), కలం కలలు (2003), దృక్కోణం (2003), రెండు ఎలిజీల మధ్య (2004), తాత్విక రెక్కలు (2008), అద్దేపల్లి కవిత్వం-వ్యక్తిత్వం, తత్వం (2006), పద్యం-హృద్యం (పద్యకావ్యాలపై విమర్శనా వ్యాసాలు-2014), సత్యాన్వేషణలో (2003) లాంటి వివిధ పుస్తకాలను రచించారు. విమర్శకునిగా మాకినీడి కృషి సామాన్యమైనది కాదు. చాలా వ్యాసాలలో తనదైన శైలిని నిలుపుకొంటూనే నచ్చని చోట నిర్మొహమాటంగా చెప్పటం ఈయన పద్దతి.

5. మంచి అకడమిషియన్

సాధారణంగా కవిగానో, చిత్రకారునిగానో ఎక్కువ సమయాన్ని వెచ్చించే ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో ఉండేవారు అకడమిక్ గా వెనుకపడిపోతారు. కానీ బయాలజి ఉపాద్యాయునిగా పనిచేస్తున్న మాకినీడి, టిటిసి విద్యార్ధులకొరకు టెక్స్ట బుక్స్ రచించారు. సైంటిఫిక్ టెంపర్, కొలెస్టిరాల్, ఏయిడ్స్ నియంత్రణ బుర్రకథ లాంటి శాస్త్రీయ అవగాహన పెంచే రచనలు చేసారు. ఇవి వారి జ్ఞాన తృష్ణ ను ప్రతిబింబిస్తాయి.

6. మాకినీడి సాహిత్యంపై వచ్చిన ఇతరుల పుస్తకాలు

మాకినీడి రచనల పరిధి చాలా విస్తారమైనది. కవిగా, కథకునిగా, విమర్శకునిగా, చిత్రకారునిగా ఈయన పోషించిన వివిధ పాత్రలలోని వైవిధ్యం పలువురు సాహితీవేత్తలను ఆకట్టుకోవటం వల్ల వీరి రచనలపై ఇతరులు వ్రాసిన గ్రంధాలు కూడా ఎక్కువగానే ఉన్నాయి.

వీరిరచనలు పరిశోధకులను అనంతమైన గని వలే అన్వేషించుకోమ్మని ఆహ్వానిస్తాయి ఎం. శేఖర్ "మాకినీడి వచన కవితా సంపుటాలు-పరిశీలన" పేరుతో ఎం.ఫిల్ చేసారు. "సంపాదకునిగా మాకినీడి" అనే శీర్షికతో ర్యాలి శ్రీనివాస్ ఎం.ఫిల్ చేసారు. "మాకినీడి సమగ్ర సాహిత్యం" పేరిట వి విజయకుమార్ పి.హెచ్.డి పొందారు. ప్రముక కవి కథకుడు శ్రీహస్త "మనసున్న మాకినీడి" పేరుతో వ్యాస సంపుటి వెలువరించారు.

★★★

ఇన్ని బహుముఖీన రంగాలలో ప్రతిభా,వ్యుత్పత్తులను కలిగి ఉన్న మాకినీడి సూర్యభాస్కర్ తో పోల్చదగిన మరొక సాహితీమూర్తి తెలుగుసాహిత్యంలో ఆరుద్ర ఒకరే కనిపిస్తారనటం అతిశయోక్తి కాబోదు. నాలుగు దశాబ్దాల కాలంలో సుమారు ఎనభై పుస్తకాలు వెలువరించటం సామాన్యమైన విషయం కాదు. అవి కూడా భిన్నరంగాలలో, ఉన్నతప్రమాణాలతో, పరిశోధనా స్థాయిలతో వ్రాయటం అత్యంత కష్టతరమైన విషయం. అదంతా శ్రీమాకినీడి వారి అకుంఠిత శ్రమ, అవిరళ కృషి, నిర్విరామ సాధనలకు నిదర్శనం.

ఆనందోపదేశాలే సాహిత్యప్రయోజనం నమ్మి, ఆ భూమికపైనే నిలబడి సృజనచేసిన సాహితీవేత్త శ్రీ మాకినీడి సూర్యభాస్కర్.

రాత్రి పన్నెండు గంటలకు మేల్కొని తెల్లవరేవరకూ సాహిత్యం కొరకే శ్రమించటం శ్రీ మాకినీడి పాటించే క్రమశిక్షణ. అలా నలభై ఏళ్లపాటు జీవితాన్ని సృజనకొరకే అర్పించి వివిధ రంగాలలో సుమారు ఎనభై పుస్తకాలను వెలువరించిన ఈ సాహితీ మూర్తికి – ఈ సమాజం తిరిగి ఏమిచ్చింది అని ప్రశ్నించుకోవాల్సి రావటం దురదృష్టకరం.

17/8/2019

దడాల రఫేల్ రమణయ్య - స్వాతంత్ర్య పోరాటయోధుని ఆత్మకథ

Dadala Raphael Ramanayya

దళిత సాహిత్య చరిత్రలో ఆత్మకథా ప్రక్రియ ప్రత్యేకమైనది. సమాజంలో ఉన్నత స్థానంలో ఉన్న వ్యక్తులు వ్రాసుకొన్న ఇతర ఆత్మకథలతో పోల్చినపుడు, దళిత ఆత్మకథలు భిన్నంగా ఉంటాయి. భారతీయ దళిత ఆత్మకథల్లో అంబేద్కర్ పూర్వ, తదనంతర సమాజాలలోని మూడుతరాల దళిత జీవనశైలుల చిత్రణ జరుగుతుంది. సమాజంలో ఉండే కులపరమైన వివక్ష, అగ్రకుల ఆధిపత్యం, పేదరికం, అంటరానితనం వంటివి దళిత ఆత్మకథలలో సహజంగా ప్రతిబింబించే అంశాలు. పీడితుల చరిత్రను దళిత ఆత్మకథలు అక్షరీకరిస్తాయి.

యానానికి చెందిన శ్రీ దడాల రఫేల్ రమణయ్య “My Struggle for freedom of French Provinces in India – An Autobiography’ పేరుతో 1974 లో ఇంగ్లీషులో వెలువరించిన ఆత్మకథ ద్వారా ఒకనాటి ఫ్రెంచి ఇండియా యొక్క అనేక చారిత్రిక, సామాజికాంశాలు తెలుస్తాయి. క్రమశిక్షణ, దేశభక్తి కలిగిన ఒక దళిత క్రిష్టియన్ జరిపిన స్వాతంత్ర్యపోరాటాన్ని మనకళ్ళముందు నిలుపుతుందీ రచన.

శ్రీ దడాల జీవనయానం

శ్రీ దడాల రఫేల్ రమణయ్య యానాంకు చెందిన పరంపేట అనే గ్రామంలో 30 జూన్, 1908న ఓ దళిత రైతుకూలి కుటుంబంలో జన్మించారు. నాలుగు సంవత్సరాల వయసులో తండ్రిగారిని కోల్పోవటంతో నాయినమ్మ ఇంటపెరిగారు. చిన్నవయసులోనే యానాం చర్చిలో తోటమాలికి సహాయకునిగా పనికి కుదిరారు. చదువుపట్ల ఇతనికి ఉన్న జిజ్ఞాసను గుర్తించి చర్చి ఫాదర్ శ్రీ గాంగ్లాఫ్, దడాలను చేరదీసి పాండిచేరి పంపి ఉన్నత చదువు చెప్పించారు. చదువు పూర్తయ్యాకా శ్రీ దడాల కొద్దికాలం టీచర్గా పనిచేసి, పోటీపరీక్ష పాసయి పోలీసు ఇన్స్పెక్టర్ ఉద్యోగాన్ని చేపట్టారు. బాధ్యతాయుతమైన పోలీస్ అధికారిగా అనేక సాహసోపేతమైన పనుల ద్వారా ఉన్నతాధికారుల మన్ననను పొందారు. వీటిలో ఫ్రెంచి గవర్నర్ శ్రీ మెనార్డ్ను ఆందోళనకారులనుండి కాపాడటం, పాండిచేరీలో ఒక సభలో అప్పటి

జాతీయనాయకుడు శ్రీ వి.వి. గిరి పై దుండగులు దాడిచేసినపుడు ఆయనను సురక్షిత ప్రాంతానికి తరలించటం వంటివి ప్రముఖమైనవి.

1947 లో బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం ప్రకటించి నిష్క్రమించింది. ఫ్రెంచివారు మాత్రం పాండిచేరి, మాహె, కారైకాల్ మరియు యానాం ప్రాంతాలను ఇంకా పరిపాలించేవారు. ఈ ఫ్రెంచికాలనీల ప్రజలలో స్వాతంత్ర్యకాంక్ష బలపడి ఫ్రెంచివారికి వ్యతిరేకంగా ఉద్యమించటం మొదలెట్టారు.

జాతీయభావాలు కలిగిన శ్రీ దడాల తన ఉద్యోగానికి రాజీనామా ఇచ్చి ఆ ఉద్యమంలో చేరారు. అనేకమంది యువకులను కూడగట్టి ‘ఫ్రెంచి ఇండియా విమోచన కూటమి’ అనే సంస్థను స్థాపించి దానిద్వారా ప్రజను చైతన్యపరుస్తూ పాండిచేరీ స్వాతంత్రోద్యమాన్ని నడిపించారు. తన సొంతఊరు అయిన యానాం ఈ ఉద్యమంలో వెనుకపడి ఉందని భావించి, 14 ఏప్రెల్, 1954 న యానాం చేరి అక్కడి ప్రజలలో జాతీయోద్యమ భావాలు పెంపొందించారు. 13 జూన్, 1954న శ్రీ దడాల, వేలమంది కార్యకర్తలతో యానాం స్థానిక పరిపాలనా ఆఫీసును ముట్టడించి, అధికారాలను కైవసం చేసుకొని, ఫ్రెంచి జండాను తొలగించి భారతదేశపతాకాన్ని ఎగురవేసి- యానాం ఫ్రెంచి పాలననుండి విమోచమైందని ప్రకటించారు. ఆనాటి ప్రముఖ పత్రికలన్నీ ఈ వార్తను మొదటి పేజీలో ప్రచురించాయి.

జండా వందనం చేస్తున్న విమోచన నాయకులు

16 జనవరి, 1955న అప్పటి ప్రధాని శ్రీ జవహర్లాల్ నెహ్రూ పాండిచేరీ వచ్చినపుడు జరిపిన బహిరంగ సభలో శ్రీ దడాల మాట్లాడుతూ .....‘ యానాన్ని అభివృద్ధి చేయమని, వ్యక్తిగతంగా పర్యవేక్షించమని’ నెహ్రూను కోరారు. ఆ తరువాత ఆంధ్రా ఎక్సైజ్ ఇనస్పెక్టరుగా ఉద్యోగం చేసి 1963లో పదవీవిరమణ పొందారు. 5 మే, 1991న శ్రీ దడాల తనువు చాలించారు.

శ్రీ దడాల స్వీయచరిత్ర విశ్లేషణ

దయాపావర్ రచించిన ‘బుతా’ , నరేంద్ర జాధవ్, ‘ఔట్ కాస్ట్ ఎ మెమొయిర్ ’ , బేబీ కాంబ్లే ‘ప్రిజన్స్ వియ్ బ్రోక్’ వంటి ప్రముఖ భారతీయ దళిత ఆత్మకథలలో – తెలుగులో జాషువా రచించిన ‘నా కథ’ , బోయిభీమన్న ‘పాలేరునుండి పద్మశ్రీ వరకు’ , తలమర్ల కళానిధి ‘ఆత్మకథ’ , వై. సత్యనారాయణ వెలువరించిన ‘మా నాయిన బాలయ్య’ వంటి వివిధ స్వీయచరిత్రలలో, దళిత సంస్కృతి, ఆత్మవిశ్వాసంతో తమను తాము పునర్నిర్మించుకొన్న ఒక ప్రయత్నం, తాము ఎదుర్కొన్న వివక్ష, లాంటి విషయాలు కనిపిస్తాయి.

శ్రీ దడాల స్వీయచరిత్రలోపై అంశాలేవీ కనిపించకపోవటం ఆశ్చర్యం కలిగించక మానదు. కులవివక్ష ప్రస్తావన ఒకే ఒక సందర్భంలో తప్ప మరెక్కడా కనపడదు. ప్రభుత్వోద్యోగానికి రాజీనామా ఇచ్చి పాండిచేరీ స్వాతంత్ర్యపోరాటంలో పాల్గొన్నందుకు కృతజ్ఞతగా భారతప్రభుత్వం శ్రీ దడాలకు సెక్రటరీ స్థాయి ఉద్యోగం ఇమ్మని అప్పటి ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి శ్రీ టంగుటూరి ప్రకాశం పంతులుకు రికమెండ్ చేస్తే, ఒక వదరుబోతు ప్రభుత్వాధికారి కులదురహంకారంతో ఇతనికి ఇనస్పెక్టర్ స్థాయి ఉద్యోగం మాత్రమే వచ్చేలా చేసాడట. ఈ సంఘటన మినహా ఎక్కడా తన జీవితంలో కులపరమైన భేదభావం ఎదురకొన్నట్లు తెలుపరు. అంతేకాక ఫ్రెంచి అధికారులు తనను ప్రేమగా చూసుకొనేవారని కూడా అంటారు. భారతదేశ దళిత ఆత్మకథలకు భిన్నంగా ఉంటుందీ కోణం. ఆ విధంగా శ్రీ దడాల ఆత్మకథ మిగిలిన భారతీయ దళిత ఆత్మకథతో పోల్చినపుడు ప్రత్యేకమైనదిగా అనిపిస్తుంది.

దీనికి ఈ కారణాలు ఊహించవచ్చు

1. ఫ్రెంచిపాలనలో కులవివక్ష పెద్దగా లేదని భావించటం. యానాంలో 1849 నుంచి కులమతాలకు అతీతంగా విద్యాబోధన ఉండేది` అప్పట్లో యానాంలో విద్యాభ్యాసం

చేసిన ప్రముఖ తెలుగుకవి శ్రీ చెళ్ళపిల్ల వెంకటశాస్త్రి యానాం స్కూలులో మాల మాదిగలతో కలిసి కూర్చోవలసి వచ్చేదని ఒక వ్యాసంలో అంటారు. యానానికి చెందిన ప్రముఖ సమకాలీన కవి శిఖామణి ఒక చోట "నేను యానాంలో పుట్టి పెరగటం వలన కులపరమైన వివక్షను పెద్దగా ఎదుర్కొన లేదు' అని ఒక ఇంటర్వ్యూలో చెపుతారు. ఇవన్నీ ఈ ప్రతిపాదనకు ఆధారాలుగా నిలుస్తాయి.

2. విదేశీయుడైన ఫాదర్ గాంగ్లాఫ్ సంరక్షణలో శ్రీ దడాల పెరగటం వలన స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం లాంటి విశామైన ఫ్రెంచి ఆదర్శాలను వంటపట్టించుకొని ఉండొచ్చు.

3. సామాజికంగా ఎదుర్కొనే కులవివక్షను ఏ మాత్రమూ ఖాతరు చేయని దృఢచిత్తం కలిగిఉండి, మహోన్నత ఆశయాలకొరకు జీవితాంతం శ్రీ దడాల పాటుపడి ఉండవచ్చు. బహుసా తాను ఎదుర్కొన్న కులపరమైన అవమానాలు తన లక్ష్యసాధన ముందు చిన్నవిషయాలుగా శ్రీ దడాల భావించారని కూడా అనుకోవచ్చు.

ఈ నేపథ్యంలోంచి శ్రీ దడాల స్వీయచరిత్రను పరిశీలించినపుడు ఆయన జీవితంలో దళిత వెతలు కనిపించకపోవటం ఆశ్చర్యం కలిగించదు. కానీ శ్రీ దడాలకు దేశవ్యాప్తంగా దళితులు ఎదుర్కొంటున్న వివక్షపై అవగాహన, సహానుభూతి ఉన్నాయి. అందుకనే ఈ పుస్తకానికి వ్రాసుకొన్న ముందుమాటలో ` ' నేను 1963 లో పదవీవిరమణ చేసి నా పూర్వీకుల వృత్తి అయిన వ్యవసాయాన్ని చేపట్టాను, ఒక కూలీగా కాదు, ఒక భూస్వామిగా. ఇన్నేళ్ళ నా శ్రమఫలాల్ని నేను ఇపుడు అనుభవిస్తున్నాను. కానీ 150 మిలియన్ల నా దళిత, ఆదివాసీ సహోదరల దుస్థితి పట్ల నాకేమాత్రం ఉదాశీనత లేదు. ఆకలితో, పీడనతో, సజీవదహనాలతో, హత్యలతో, నా సహోదరులు చనిపోవటాన్ని నేను ఉపేక్షించలేను. నా జాతి స్త్రీలు బలాత్కరింపబడుతున్నారు, రోడ్లపై నగ్నంగా ఊరేగింపబడుతున్నారు' ` అని ఎంతో ఆవేదనతో అంటారు. అంతేకాక యునైటెడ్ నేషన్స్ చార్టర్ 55 మరియు 56 ఆర్టికల్ ప్రకారం అస్పృశ్యత, జాతివివక్ష, జనహననం వంటివి అంతర్జాతీయ నేరాలు... మన జాతిని కాపాడుకోవటానికి యు.ఎన్.ఒ. ను ఆశ్రయించాలని సూచిస్తారు. ఇది ఆదర్శప్రాయమైన, గొప్ప ప్రాపంచిక అవగాహన కలిగిన ఒక దళిత ఆలోచనాపరుని దృక్పథం.

ఈ ఆత్మకథలో మనకు - స్వీయ అస్థిత్వాన్ని అన్వేషిస్తూ ఒక దళితయోధుడు చేసిన సాహస ప్రయాణం కనిపిస్తుంది. తరతరాలుగా అణచివేతకు గురయిన తన జాతికి చరిత్రలో ఒక సగౌరవ స్థానం కల్పించటానికి ఒక దళితదార్శనికుడు చేసిన పోరాటం తెలుస్తుంది. స్వేచ్ఛ స్వతంత్రాలకొరకు అచంచలమైన ఆత్మవిశ్వాసంతో అలుపెరుగని ఉద్యమం సాగించి విజయం సాధించిన గొప్ప దేశభక్తుడు దర్శనమిస్తాడు. తనప్రాణాన్ని పణంగా పెట్టి చేస్తున్న ఉద్యమంవల్ల తన కుటుంబ సభ్యులకు ప్రాణహాని కలగకూడదని వారిని సురక్షితంగా కాపాడుకొన్న మంచి కుటుంబపెద్ద కనిపిస్తాడు. అప్పట్లో బ్రిటిష్ పాలనలోని భారతీయ అధికారులు ప్రభుత్వపక్షాన చేరి తమ సహోదరుల పట్ల దమనకాండ సాగించేవారు. భారతస్వాతంత్ర్యపోరాట చరిత్రలో ఉన్నత పోలీసు ఉద్యోగాన్ని ఒదిలి స్వాతంత్ర్యపోరాటంలో పాల్గన్న ఒకే ఒక వ్యక్తి శ్రీ దడాల మాత్రమే. దీనికి ఆయన ఎంతో గర్వపడేవారు. ఇవన్నీ ఉత్తమ మానవవిలువలు. ప్రతిఒక్కరూ స్ఫూర్తి పొందగలిగిన లక్షణాలు.

తన ఆత్మకథ ఎందుకు వ్రాసానో శ్రీ దడాల చెపుతూ ‘ నేను దళిత క్రిష్టియన్ ని. నేనేదో గొప్ప విషయాన్ని సాధించానని చెప్పుకోవటం లేదు. కానీ నా వినమ్ర జీవితంలోని విషయాలను తెలుసుకొని ఏ కొద్దిమంది యువతీయువకులైనా, ముఖ్యంగా నా దళిత సహోదరులు స్ఫూర్తినొందుతారని నా ఆశ ’ అంటారు. శ్రీదడాల తన జీవితంలో ప్రదర్శించిన పట్టుదల, ఆత్మవిశ్వాసం, పోరాటపటిమను భావితరాలకు తెలియచెప్పటానికి యానాం ప్రభుత్వం- శ్రీ దడాల రఫేల్ రమణయ్య గారి నిలువెత్తు కాంశ్య విగ్రహాన్ని యానాం, ఫెర్రీరోడ్డులో 1993లో ప్రతిష్టింపచేసి, తన గౌరవాన్ని చాటుకుంది.

రిఫరెన్సులు

1. My Struggle for freedom of French Provinces in India – An Autobiography' by Sri. Dadala Raphael Ramanayya

2. Cultural study of dalit autobiographies in India. by Landage, Ramesh, – source Shodhganga

3. మరాఠీ దళిత ఆత్మకథా ప్రక్రియ, డా. జి.వి. రత్నాకర్ 26-3-12 సూర్య దినపత్రిక/డా.దార్ల వెంకటేశ్వర రావు బ్లాగు

4. ఫ్రెంచి ఇండియా విమోచకుడు, దడాల రమణయ్య, 29 జూన్, 2008 ఆంధ్రజ్యోతి లో ప్రముఖ కవి శిఖామణి వ్యాసం

5. కథలు గాథలు, చెళ్ళపిల్ల వెంకటశాస్త్రి, పేజి నంబరు 403

6. ఫ్రెంచిపాలనలో యానాం పుస్తకం, బొల్లోజు బాబాImage may contain: 1 personNo photo description available.

(భారతీయ దళిత ఆత్మకథలు" అంశంపై మా కాలేజి హిందీ ప్రొఫెసర్ శ్రీ హరిరామ ప్రసాద్ ఆధ్వర్యంలో జరిగిన జాతీయ సెమినార్ లో సమర్పించిన పత్రం)

13 August, 2017

కొప్పర్తి కవిత్వం - ఒక నిరంతర సత్యాన్వేషణ

(ప్రముఖ కవి శ్రీ కొప్పర్తి వెంకటరమణ మూర్తి గారికి సోమసుందర్ లిటరరీ అవార్డు వచ్చినసందర్భంగా చేసిన ప్రసంగపాఠం. ఈ వ్యాసం "కవిసంధ్య పత్రికలో ప్రచురింపబడింది. సంపాదకవర్గానికి ధన్యవాదములు)

★★★

కొప్పర్తి రాసింది మూడు పుస్తకాలు మాత్రమే. అవి పిట్టపాడే పాట, విషాదమోహనం, యాభైఏళ్ళవాన. అప్పుడప్పుడూ కొన్ని వ్యాసాలు వ్రాసారు కానీ అవి పుస్తకరూపంలోకి రాలేదు. ఈ మూడు కవితాసంకలనాలను పరిశీలిస్తే- పిట్టపాడే పాట రాళ్లమధ్య గలగలమంటూ పారుతూ ఈ ప్రపంచాన్ని నిబిడాశ్చర్యంతో చూస్తూ సాగే సెలయేరులాగ; విషాదమోహనం సుళ్ళుతిరుగుతూ, పరవళ్ళు తొక్కుతూ ప్రవహించే వరద గోదావరి ఉద్రేకం లాగ; యాభై ఏళ్లవాన నింగినీ నేలనూ తాకుతూ నిశ్చలంగా అనంతంగా విస్తరించిన ఒక తాత్విక సముద్రంలాగా కనిపిస్తాయి.

మూడు పుస్తకాలతో కొప్పర్తి తెలుగు కవిత్వంపై వేసిన ముద్ర చాలా బలమైనది. ఎంతబలమైనదీ అంటే వీరి కవిత్వంలో ఉండే స్పష్టత, గాఢత, విభిన్నత తెలుగు కవిత్వంలో ఒక గీటురాయిగా నిలిచాయి.

సమకాలీన కవిత్వాన్ని పరిశీలిస్తే ఒక్కొక్కకవిది ఒక్కొక్క శైలి. శిఖామణి కవిత్వంలో మానవసంబంధాలు ఆర్థంగా పలుకుతాయి. శివారెడ్డి కవిత్వానికి సామాజిక సంఘర్షణ ప్రధాన ముడిసరుకు. ఆశారాజు కవిత్వానికి లాలిత్యం స్థానీయతా నేపథ్యంగా ఉంటాయి. వాటిని ఆయా కవుల ముద్ర లేదా స్టాంప్ లుగా బావించవచ్చు.

కొప్పర్తి కవిత్వంలో చక్కని పదచిత్రాలు ఉంటాయి. అద్భుతమైన ఉపమానాలు ఉంటాయి. వస్తువులో నవ్యత అమోఘంగా ఉంటుంది. ఇది కాక మరే ఇతర లక్షణాలు ఈ కవిత్వాన్ని ఇతరుల కవిత్వం నుండి వేరు చేస్తున్నది అని పరిశీలించినపుడు – చరిత్ర, తర్కం అనే రెండు లక్షణాలు ప్రధానంగా కనిపిస్తాయి. ఈ రెండు లక్షణాలు కొప్పర్తి కవిత్వానికి విశిష్టతను సంతరించిపెట్టాయి అనిపిస్తుంది.

★★★

1. చరిత్ర శకలాలను పొదువుకొన్న కవిత్వం

చారిత్రిక సంఘటనలను వర్తమానంతో పోల్చి వాటి రిలవెన్స్ ను విశ్లేషించి చెప్పటం చరిత్రకారుల బాధ్యత. ఈ కవి వృత్తిరీత్యా చరిత్ర అధ్యాపకుడు. కవిగా ఇతనికి అదొక వెసులుబాటు. బహుసా అందుకేకావొచ్చు కొప్పర్తి అనేక కవితలలో చారిత్రిక అంశాలను సందర్భోచితంగా అల్యూడ్ చేయటం, చారిత్రిక వ్యక్తుల ప్రాసంగితను కవిత్వం చేయటం కనిపిస్తుంది.

విషాదమోహనం సంపుటిలోని “చిత్రలిపి” అనే కవిత భారతదేశ చరిత్రకు ఒక మొజాయిక్ పెయింటింగ్ లా అనిపిస్తుంది. ఒక మహా అరణ్యాన్ని నలభై పంక్తులలో మొలిపించటం అల్యూజన్ అనే కవిత్వ టెక్నిక్ వల్ల సాధ్యపడింది.

.

భూమి పుత్రుడి మీద నుంచి
మూడు పాదాలు బలంగా నడిచివెళ్లిన చిహ్నాలు కనిపిస్తాయి
దండకారణ్యంలో
ఒక తెగిపడ్డ బొటనవేలు దొరుకుతుంది ...

అనే వాక్యాలలో ఆర్య అనార్య సిద్ధాంతం ధ్వనింపచేస్తాడు కవి. (ఈ సిద్ధాంతం తప్పా ఒప్పా అనేది వేరే చర్చ) ఆర్యులు వ్యాప్తిచేసిన వేద సంప్రదాయం, భూమిపుత్రుడి సంస్కృతిని, ఉనికిని విస్మరించింది అని సూచిస్తున్నాడీ కవి.

.

ఒక్కడు మాత్రం
ప్రశ్నించి కోపించి దుఃఖించి శాసించి
పద్యాలల్లుకుంటూ దిశమొలతో సాగిపోతాడు - సాహిత్యం ద్వారా సంఘాన్ని సంస్కరించాలని ప్రయత్నించిన వారిలో వేమనను మించిన వారుండరు. దురాచారాల్ని,మూఢనమ్మకాల్ని పురాణాల వైరుధ్యాల్ని, వేదాంతపు డొల్లతనాన్ని, మానవ బలహీనతల్ని వేమన తన పద్యాలతో ఖండించి, ప్రశ్నించి సాగిపోయిన వైనం తెలుస్తుందీ పంక్తులలో.

ఓడలు సముద్రాలమీద రహదార్లను గీస్తాయి
చిరుజల్లు తుఫానౌతుంది
రైతులు పాలికాపులై, పాలెకాపులు కూలీలౌతారు

కానీ ఓడలు మాత్రం బండ్లు కావు .... ఈ పాదాలలో బ్రిటిష్ వారు ఓడలపై చిరుజల్లుగా వచ్చి తుఫానై కబళించారని చెపుతున్నాదు కవి. తరువాత పాదంలో థామస్ మన్రో రైత్వారి సంస్కరణల ద్వారా ఉత్పత్తి రంగానికి సంబంధించి జరిగిన పునర్వ్యవస్థీకరణ చెప్పబడింది. ఓడలు బండ్లు కాలేదనటంలో ధనవంతులు ఇంకా ధనవంతులయ్యారన్న చారిత్రిక సత్యం ఉంది.

సెయింట్ ఒకడు నడుచుకుంటూ వెళ్ళి
పిడికెడు సముద్ర స్ఫటికాల్ని గుప్పిటపడతాడు
ఆస్తి పంపకాలు జరుగుతాయి
తెలుపుకూ నలుపుకూ తేడాలేకుండా పోతుంది
పాతబస్తీలు చుండూరులు ఫలితాన్ననుభవిస్తాయి//

ఉప్పుసత్యాగ్రహం చేసిన గాంధిమహాత్ముని సెయింట్ అని సంబోధిస్తున్నాడు ఇక్కడ. ఆస్తి పంపకాలు అంటే దేశవిభజన. స్వపరిపాలన వచ్చినా సామాన్యుని జీవితంలో వచ్చిన మార్పేమీ లేదని కవి ప్రకటన. అదే దోపిడీ, అదే దాష్టీకం, అదే దౌర్జన్యం ల ఫలితంగా పాతబస్తీ మతకలహాలు, చుండూరులో కుల ఘర్షణలు లాంటి సంఘటనలు జరుగుతూండటం పట్ల తన ఆవేదన వ్యక్తంచేస్తాడు.

.

ఈరోజు ప్రపంచం ఎదుర్కొంటున్న అనేక సమస్యలకు గాంధియన్ ఫిలాసఫీ ఒక త్రోవ చూపగలదని మేధావుల అంచనా. భారతీయసాహిత్యంలో ప్రముఖ మళయాలీ కవి శ్రీ సచ్చిదానందన్, గాంధియన్ ఫిలాసఫీపై అనేక కవితలు వ్రాసారు. యాభై ఏళ్లవానలో కొప్పర్తి గాంధియన్ ఫిలాసఫీ వైపు ప్రయాణించటం గమనించవచ్చు. ఈ సంపుటిలో మూడు కవితలలో గాంధీతత్వాన్ని ఆవిష్కరించే ప్రయత్నం చేసారు.

వొక యుద్ధం-వొక ప్రత్యామ్నాయం అనే కవిత ఇలా మొదలౌతుంది
వాళ్ళిద్దరూ ఎదురెదురుగా నిలుచున్నారు
వాడివెనుక ఏడేడు ఉప్పు సముద్రాలు
అతని వెనుక ఒక్కటే జనసముద్రం
వాడు చేత్తో లాఠీపట్టుకొని
పైపుకాలుస్తూ గుప్పుగుప్పున పొగ వదుల్తూ నిలబడితే
ఉప్పుసముద్రాలు దాటొచ్చిన ఆవిరిఓడలా ఉన్నాడు
అతను కొల్లాయి కట్టి అనాచ్ఛాదిత వక్షంతో

చేతిలో ఎవరికీ కనిపించని ఆయుధం పట్టుకొని నిలబడితే
జనసముద్రానికి ఎత్తిపట్టిన వృక్షపు నీడలా ఉన్నాడు.//

దెబ్బల వర్షం కురిసింది
వాడు కొట్టికొట్టీ అలసి
ఆయాసంతో రొప్పుతూ
విజయగర్వంతో నిలబడ్డాడు
అతను రక్తమై, సిక్తమై అరుణమై
విరబూసిన మందారమొక్కై
వొరిగిపోయాడు//
హింస పిరికివాడి ఆయుధం అనీ
అత్యంత శక్తివంతుడు మాత్రమే
అహింసను ఆయుధంగా ధరించగలడనీ
సమరోత్సాహంతో పలికిందీ నేల.

చుట్టతాగే చర్చిల్ ను పొగలు కక్కే ఆవిరి ఓడగా, ఎవరికీ కనిపించని ఆయుధంగా అహింసను, గాంధీని చెట్టునీడగా పోల్చుతూ ఒక దృశ్యాన్ని రూపుకట్టించటం కొప్పర్తి అనన్యమైన ప్రతిభ. చివరకు హింస పిరికివాడి ఆయుధంగా, అహింస శక్తివంతుడి ఆయుధంగా చెప్పటం మొత్తం గాంధీ ఫిలాసపీని రెండు ముక్కల్లో కుదించటమే.
అంతిమ సత్యం అనే కవిత లో

తుపాకి పేల్చినవాడా
నీకు ధన్యవాదాలు//
నువ్వు పేల్చాకా కూడా అతను బతకగలిగి ఉంటే
నిన్నుకూడా తప్పకుండా బతికించి ఉండేవాడు
అప్పుడతని అంతిమ సత్యం నువ్వే అయ్యిండేవాడివి (అంతిమ సత్యం) – పై వాక్యాలలో గాంధీ బ్రతికుంటే గాడ్సే ని క్షమించి ఉండేవాడనే ఊహ చేస్తాడు కొప్పర్తి. ఏమో బహుసా అలాగే జరిగి ఉండేదేమో. అప్పుడు గాడ్సే ఖచ్చితంగా గాంధీ ఇచ్చిన సందేశంగా మిగిలిపోయి ఉండేవాడు. ఈ ఊహలన్నీ ఒఠి కల్పనలు కావొచ్చు, కానీ ఆ ఊహలు గాంధీ సిద్ధాంతాన్ని మరింత ప్రకాశవంతం చేస్తున్నాయి.

జెండర్ పొలిటిక్స్ అనే కవితలో ఈ వాక్యాలు ఆలోచింపచేస్తాయి.
జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్
కాకతిరుద్రమ
లక్ష్మిబాయ్ ఆఫ్ ఝాన్సీ
పురుషులుగా మారిన స్త్రీలు

బుద్ధుడు
అశోకుడు
జీసస్
స్త్రీలుగా మారిన పురుషులు (జెండర్ పొలిటిక్స్) ఇదే కవితలో "గాంధీ కూడా పురుషుడు కాదు, స్త్రీ, తనలోని కరుకుదనాన్ని కరిగించి కరిగించి ఏకకాలంలో మృదువుగా ధృఢంగా మారిన స్త్రీ" అనే వాక్యాలలోని తాత్వికత గాంధియన్ ఫిలాసఫీని కొత్తకోణంలో ఆవిష్కరింపచేస్తుంది.

కొప్పర్తి తొలికవిత్వసంపుటి పిట్టపాడే పాటలో కూడా చరిత్ర శకలాలు కవితలుగా రూపుదిద్దుకోవటం కనిపిస్తుంది.

ప్రశ్న జవాబు వేరు వేరు కాదు
ప్రశ్నించడం అంటే జవాబు చెప్పడమే
క్రీస్తు, బుద్ధుడూ, మార్క్సూ
ప్రశ్నలుగా పుట్టి జవాబులుగా నిష్క్రమించారు//
ప్రశ్నల పోరాటంలో
స్పార్టకస్, గెలీలియోలు, ఫ్యూ జిక్ లు, మొలాయిజేలు
కూలిపోతూంటారు. (ప్రశ్నలు ఉదయిస్తూనే ఉంటాయి).

ప్రశ్నలుగా పుట్టి జవాబులుగా నిష్క్రమించటం అనే వాక్యంలో మొత్తం మానవజాతి సృష్టించిన జ్ఞానమంతా ఇమిడిపోయింది. రెండో వాక్యంలో ప్రశ్నలపోరాటంలో ఉండే ఘర్షణను పట్టిచూపుతుంది. స్పార్టకస్ రాజ్యాన్ని ప్రశ్నించినందుకు, గెలిలియో మతాన్ని ప్రశ్నించినందుకు, ఫ్యూజిక్, మొలాయిజేలు నియంతృత్వాన్ని ప్రశ్నించినందుకు చంపబడ్డ వ్యక్తులు. అయినా ఈ ప్రపంచం ప్రశ్నించటాన్ని ఆపేయలేదు అనే చారిత్రిక సత్యం పైకవితలో దొరుకుతుంది.

కవికి చారిత్రిక స్పృహ ఉంటే అతను వ్రాసే కవిత్వానికి గొప్ప లోతు, కాలిక స్పృహ వస్తుంది. ఈ రహస్యం కొప్పర్తికి తెలుసు. అందుకే బహుసా "కవి తాత్వికుడే కాదు చరిత్రకారుడు కూడా కావాల్సిందే" అంటాడు ఊరూవాడ కవితలో. నదీ, చరిత్రా, కాలమూ పర్యాయపదాలు అంటాడు మరో కవితలో (రహస్యనది). గొంతునులిమి చరిత్ర చేత అబద్దం పలికించొచ్చునేమోగానీ/చరిత్రగోడలమీద జారిన నెత్తుటి చారికలు మాత్రం అబద్దం చెప్పవు అంటాడు ఇంకో కవితలో (త్రిశూలం).

తెలుగు కవిత్వానికి చరిత్ర సంబంధ దృక్పథాన్ని అద్ది దాన్ని దేదీప్యమానం చేసిన కవిగా కొప్పర్తి గుర్తుండిపోతారు.

2. కొప్పర్తి కవిత్వంలో తర్కం

సాధారణంగా కల్పన అనేది కవిత్వ లక్షణంగాను, తర్కం,కథనాత్మకత అనేవి వచనలక్షణాలుగా చెపుతారు. తర్కం ద్వారా ఒక సత్యం ఆవిష్కరించబడుతుంది. అంటె కల్పనకు అది వ్యతిరేకం. తాత్విక చింతనలలో Inductive logic, Deductive logic అనే పద్దతులను ఉపయోగించి తీర్మానాలను చేస్తారు. కొప్పర్తి కూడా ఈ పద్దతులలో ఆధారంగా చేసుకొని అనేక తార్కిక సారూప్యాలు తీసుకొస్తారు. ఇవి చదువుతున్నంతసేపూ విభ్రమ కలిగిస్తాయి. ప్రాచీనాలంకారికులు విభ్రమను ఒక కవిత్వలక్షణంగా చెప్పారు.

ఉదాహరణకు సింధునది అనే కవిత ఇలా ముగుస్తుంది.Image may contain: Kopparthy Venkata Ramana Murthy, glasses

పంచపాండవులంటే
మంచంకోళ్లలాగా ముగ్గురంటూ రెండు వేళ్లు చూపించి
నల్లబల్లపైన ఒకటి వేసిన
ఉపాధ్యాయుడిది తెలివితక్కువతనం కాదు. (సింధునది)

ఈ వాక్యాలను విడిగా చదివితే ఒక అర్ధంలేని వాదనగా అనిపించక మానదు. కానీ కవితను మొత్తం చదివినపుడు ఆ ప్రతిపాదన ఔచిత్యం అర్ధమౌతుంది. ఇందులో మనకు Inductive Logic కనిపిస్తుంది. అంటే ఒక specific అంశాన్ని ఒక General అంశంతో ముడివేసి రెండు ఒకటే అని చెప్పటం.

తొంభైలలో దళిత, బహుజన కవిత్వం విరివిగా వచ్చింది. ఆ సందర్భంగా వ్రాసిన కవిత ఇది. సింధుదేశంలో ప్రవహించిన అయిదునదుల గురించి వర్ణిస్తూ ఒక్కోనదినీ ఒక్కో వర్ణానికి ప్రతీకగా తీసుకోవటం అబ్బురపరుస్తుంది. నిజానికి ఈ ఐదునదుల్లో సింధు, గంగ, యమున

బ్రహ్మపుత్ర నదులు మాత్రమే జీవనదులు. ఐదవది అయిన సరస్వతి నది ఎండిపోయి అంతర్జలలా ప్రవహిస్తున్నది.

వాటిలో ఒకటి సూర్యుడికి అర్ఘ్యమైంది
ఒకటి నెత్తురై ప్రవహించింది
ఒకదాని మీద సరుకుల ఓడలు లంగరెత్తాయి
ఒకటి చెమట కాల్వగా బీడుల్ని మాగాణుల్ని చేసింది.
ఇంకిపోయిన ఐదోదిప్పుడు
ఊటలు ఊటలుగా ఉబికి యేరై పరవళ్ళు తొక్కుతోంది
ఇప్పుడా ఐదూ సంగమించి
ఒక మహా ప్రవాహం కావాలి. (సింధు నది)

పై పంక్తులలో నాలుగు నదులు చతుర్వర్ణాలకు ప్రతీకలై నిలువగా, దళిత కవిత్వం ఉత్తుంగ తరంగంలా వెల్లి విరియటాన్ని అయిదోనది తొక్కుతోన్న పరవళ్ళుగా వర్ణిస్తాడు. అంతే కాక ఆ అయిదు నదులూ సంగమించి ఒక మహా ప్రవాహం కావాలనటం ద్వారా సరిహద్దులు చెరిపేసి "మనిషితనం" భూమికగా ఉండే మరో ప్రపంచాన్ని స్వప్నిస్తున్నాడు. కవిత పూర్తిగా చదివాక, చివరలో చెప్పిన ఉపాధ్యాయుడు చేసిన పని తార్కికంగా ఆలోచిస్తే తెలివితక్కువ తనం కాదని అంగీకరించక తప్పదు. ఇది కొప్పర్తి తర్కం ద్వారా సాధించిన విభ్రమ.

నిరపేక్షం అనే కవిత పూర్తిగా తర్కాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని వ్రాయబడింది.
మొదలూ లేదు చివరా లేదు
మొదలంటే రెండు చివరల మధ్య నుండటమే
చివరంటే రెండు ఆరంభాల మధ్య నిలవడమే .... అంటూ మొదలయిన కవిత
మధ్యనుండటంలో
మధ్యన అన్నది నిజం కాదు ఉండటం ఒక్కటే నిజం
ఉండటం ఒక్కటే నిజమైనప్పుడు
లేకపోవడం కూడా నిజమే అవుతుంది .... అంటూ ముగుస్తుంది.

కవిత ఎత్తుగడ చివరకు వచ్చేసరికి దాదాపు యు టర్న్ తీసుకొంటుంది. ఇక మధ్య భాగం లో కనిపించే పోలికలు, ప్రతీకలు అన్నీ విషయాన్ని క్రమక్రమంగా ఒక్కో మెట్టూ

ఎక్కిస్తూ తారాస్థాయికి తీసుకెళ్ళి వదుల్తాయి. అద్భుతమైన శిల్పనైపుణ్యానికి ఈ కవిత మంచి ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది. ఈ తరహా తర్కాన్ని Deductive Logic అంటారు. అంటే ఒక General అంశాన్ని ఒక specific అంశంతో ముడివేసి రెండు ఒకటే అని చెప్పటం.
దాదాపు ఇట్లాంటిదే విస్మృతి పేరుతో మరోకవిత యాభైఏళ్లవానలో ఉంది

అల్లంత దూరాన
ఒక ఊళ్ళో
ఒక పాప పుట్టింది
వెళ్ళిచూడాలనుకొనే వాళ్ళం
వీలయ్యింది కాదు
వెళ్ళనూ లేదు
చూడనూ లేదు
ఈలోగా
పాప
ప్రపంచాన్ని ఖాళీచేసి
వెళిపోయింది

ఎట్లా ఉంటుందో తెలీని పాప
ఎట్లా లేకుండా పోతుంది

అందుకని ఇప్పటికీ
ఎప్పటికప్పుడు
వెళ్ళి చూడాలనే అనుకుంటున్నాం (విస్మృతి)

ఎట్లా ఉంటుందో తెలీని పాప, ఎట్లా లేకుండా పోతుంది అనే ఒక్క తార్కిక వాక్యం వల్ల కవిత నిలబడింది. దీనిలో ఇండక్టివ్ లాజిక్ కనిపిస్తుంది. (Specific to General)

అలాగే నిర్నిద్రం అనే కవితలో
చీకటనీ వెలుతురనీ
రెండుంటాయంటాం కానీ
ఉండేది చీకటే
వెలుతురు వచ్చి వెళుతుంది అనే వాక్యంలోని తర్కం కూడా చకితుల్ని చేస్తుంది.

కొప్పర్తి కవితానిర్మాణంలో కనిపించే తర్కం అతని కవిత్వాన్ని ప్రతిభావంతం చేస్తుంది. ఇది పారడాక్సికల్ వ్యక్తీకరణ కాదు. భిన్న విరుద్ధ భావాలను తీసుకొని రెండూ ఒకటే అనే తార్కిక ప్రతిపాదన చేయటం. ఇది కొప్పర్తి స్టాంప్ అనుకొంటాను.

★★★★

స్పందించాల్సిన సమయాలలో కొప్పర్తి సూటిగా స్పష్టంగానే స్పందించాడు.

దళితకవిత్వంలో బూతు పదాల వాడకం పెరిగినపుడు “సాతాను దేవుడు కానట్లే, బూతు కవిత్వం కాదు” అని కుండబద్దలు కొట్టాడు.

తెలుగునాట కవులందరూ సాయుధవిప్లవాన్ని సమర్ధిస్తూ వ్రాసే రోజుల్లో కొప్పర్తి “పోరాటం రాజ్యంతో అయితే, యుద్ధం పోలీసులతోనా” అని ప్రశ్నించి నక్సలైట్ ఎదురుకాల్పుల్లో మరణించిన పోలీసుల పక్షాన నిలిచాడు. అది ఆ కాలానికి ఎదురీతలాంటిది.

ప్రత్యేక తెలంగాణ సమయంలో చిన్నరాష్ట్రాల ఏర్పాటును సమర్ధిస్తూ “ఈ దేశం/లోపలి పదార్ధమంతా ఒకేలా ఉండే యాపిల్ లా లేదు//ఒకదానినొకటి అంటిపెట్టుకొని ఉండే తెల్లతొనల నారింజలా ఉంది//ఇపుడు ఎర్రగింజల దానిమ్మలా పరిపక్వమౌతుంది…. అంటాడు. మరిన్ని చిన్న రాష్ట్రాలు ఏర్పడి అన్నికలసి ఎర్రగింజల దానిమ్మలా ఉండాలని కవి ఆకాంక్షించాడు. ఇవన్నీ కొప్పర్తి తన అభిప్రాయాలను చెప్పటానికి ఏనాడూ సంశయించలేదు అనే విషయాన్ని నిరూపిస్తాయి.

రక్తం యుద్ధానికి చిహ్నమైతే కన్నీళ్ళు మనిషితనానికి చిహ్నమని చెప్పే కెమిస్ట్రీ ఆఫ్ టియర్స్; సామూహిక మరణాల గురించి గొప్ప దృక్కోణాన్ని అందించే మరణవైయక్తికం లాంటి కవితలు లోతైన ఆలోచనలను ప్రతిపాదిస్తాయి.

మీ చేతుల్లో రీడర్స్ డైజెస్ట్ ని ఇలస్ట్రేటెడ్ వీక్లీని
చార్లెస్ డికెన్స్ నూ, థామస్ హార్డీని చూసిన నాకు
చివరిరోజుల్లో హిందూ పేపర్ ను
తిరగేసి చూస్తున్నప్పుడు
తలక్రిందులౌతున్న మీ ప్రపంచాన్ని
ఎట్లా నిలబెట్టాలో తెలీలేదు ---

అని కొప్పర్తి తన తండ్రిగారి గురించి వ్రాసిన వాక్యాలను చదివినపుడు హృదయం ద్రవిస్తుంది. కొప్పర్తి తన సతీమణిపై వ్రాసిన సుశీల అనే కవితలో పలికించిన స్త్రీ పట్ల ప్రేమ Burden of women in poetry కాదు Beauty of human relationships.

3. తెలుగు కవిత్వంలో కొప్పర్తి స్థానం ఎక్కడ?

సాధారణంగా ఒక కవి యొక్క కవిత్వాన్ని మదింపు చేసేటపుడు అతను ఎక్కడ ఉన్నాడు అనేదానిపై కూడా ఒక అంచనాకు రావాల్సిన అవసరం ఉంటుంది. నిజానికి ఒక కవిని ఏదో ఒక చట్రంలో ఇరికించలేం.

తెలుగు కవిత్వంలో శిఖామణి అనే కవి లేకపోతే మానవసంబంధాల కవిత్వం అనే అర అసంపూర్ణంగా ఉండేది అని ఒకచోట అన్నాను.
ఒకసారి ఇస్మాయిల్ గారిని ఒక ఇంటర్వ్యూలో మీరు అనుభూతి కవా అని ప్రశ్నిస్తే “నేను అనుభూతి కవిని కాను, నాకు లేబుళ్ళు తగిలించొద్దు” అన్నారాయన. అంతే కాదు మీరు “లేబుళ్ళు తగిలించినా నా మొఖాన అంత జిడ్డు లేదు కనుక అవి అంటుకోవు” అని కూడా మరోసందర్భంలో అంటారు. ఇదే విషయాన్ని కొప్పర్తి కవిత్వానికి కూడా అన్వయించుకోవచ్చు.

‘వస్తువు గురించిన నిబద్ధతా భావం ఎపుడు వెనుకబడుతుందో అపుడు రూపం, అనుభూతి, శిల్పం మొదలైన విషయాలు ముందుకు వస్తై” అన్న అజంతా మాటలు కొప్పర్తి కవిత్వానికి చక్కగా సరిపోతాయి. ఎందుకంటే ఈ కవి ఏ సిద్ధాంతాలను తలకెత్తుకోక జీవితంలోంచి కవిత్వానుభవాలను ఏరుకొన్నాడు. వాటికి తర్కం, చరిత్రాత్మకత అనే జవసత్వాలను ఇచ్చి గొప్ప కవిత్వాన్ని సృజించాడు. మొదటి సంపుటిలో కొంత మార్క్సిస్టు భావజాలం కనిపించినప్పటికీ, మూడవ సంపుటివద్దకు వచ్చేసరికి ఇతని ప్రయాణం గాంధీ తాత్వికత వైపు సాగటం గమనించవచ్చు. ఇదొక మెటమార్ఫోసిస్. ఒక సత్యాన్వేషణ.

సత్యాన్వేషణ అనేది పరమసత్యం దర్శనమయ్యేవరకూ సాగాల్సిందే.

బొల్లోజు బాబా
16/11/2019

సమగ్ర కళా విమర్శకుడు - శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహన రావు

(ప్రజాకవి శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహన రావు జయంతి సందర్భంగా)

కవి చేసిన సృజనలోని గుణదోష విచారణ చేయటాన్ని విమర్శ అంటారు. ఆధునిక విమర్శకులలో కట్టమంచి, రాళ్ళపల్లి, విశ్వనాథ, శ్రీశ్రీ కోవలో నిలిచే వ్యక్తి శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహన రావు గారు.

శ్రీ అద్దేపల్లి కవిగా ఎంత లబ్ద ప్రతిష్టులో విమర్శకునిగా కూడా అంతే గొప్ప ప్రతిభావంతులు. వీరు సాహిత్యవిమర్శను ఇలా నిర్వచించారు.

"విమర్శ స్థూలంగా రెండు విషయాలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. మొదటిది కవితా వస్తువు. రెండోది శిల్పం. ఒట్టి వస్తువు మీద మాత్రమే దృష్టి ఉంటే, దానిలో వాచ్యత మాత్రమే ఉంటుంది. ఒట్టి శిల్పం మీద మాత్రమే దృష్టి ఉంటే వ్యక్తికి గాని సమాజానికి గానీ సరైన ప్రయోజనం ఉండదు. అందువల్ల రెంటి మధ్యా సమగ్రమైన సమ్మేళనం ఉంటే అందులో ప్రయోజనం ఉంటుంది. వస్తువు శిల్పమూ ఎక్కడ కలిసిపోతాయో అది గొప్ప కవిత్వం. వస్తువును బాగా చెప్పేదే శిల్పం అవుతుంది. శిల్పం లేని వస్తువే గొప్పదనే వాదానికి పెద్దగా ప్రాముఖ్యం లేదు" అంటారు.

ఒక కవిని అంచనా వేయటానికి ఎంతో సహాయపడతాయి పై వాక్యాలు. అవి శ్రీ అద్దేపల్లి వారి సాహిత్యజీవితాన్ని కూడా పట్టిచూపుతాయి . విమర్శకునిగా శ్రీ అద్దేపల్లి విమర్శనావ్యక్తిత్వం ఆవిష్కృతమౌతుంది పై మాటలలో.

విమర్శకునిగా శ్రీ అద్దేపల్లి వెలువరించిన పుస్తకాలు, వారు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు.

1. శ్రీశ్రీ కవితా ప్రస్థానం

శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానంపై వ్రాసిన "శ్రీశ్రీ కవితా ప్రస్థానం" అనే సమీక్షాగ్రంథం శ్రీ అద్దేపల్లి వారి మొదటి విమర్శనా రచన. ఈ పుస్తకంపై రాచమల్లు రామచంద్రా రెడ్డి చేసిన ప్రతివిమర్శ, దానికి అద్దేపల్లి వారు ఇచ్చిన సమాధానం ఆ పై నడచిన చర్చ – అప్పట్లో తెలుగు సాహిత్యప్రపంచంలో గొప్ప సంచలనం సృష్టించింది. శ్రీశ్రీ కవిత్వాన్ని విశ్లేషించేటపుడు "అక్షరాక్షర పరిశీలన" అనే పదం వాడారు. ఇది అద్దేపల్లి వారు సృజించిన పదమే. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానాన్ని వర్ణిస్తూ "కాల్పనికతకీ, అభ్యుదయానికీ మధ్య ఎర్రని రేఖ" అంటారు. అద్దేపల్లి ప్రతిపాదించిన ఈ మాట నేటికీ ఎంతో విలువైనదిగా భావించవచ్చు.

అద్దేపల్లి వారి గొప్పతనం ఎక్కడ ఉందంటే – ఆ తదనంతర కాలంలో శ్రీశ్రీపై చేసిన విమర్శలో ఉండిన "నా లోపాలు కూడా నాకు తెలిసినై" అని అంగీకరించటం. అది అద్దేపల్లి నిత్యచలనశీలతకు సంకేతం. ఇలాంటి వ్యక్తిత్వం విమర్శకులందరికీ గొప్ప ఆదర్శనీయం.

2. మహాకవి జాషువా కవితా సమీక్ష

జాషువా వ్రాసిన పుస్తకాలపై అద్దేపల్లి వ్రాసిన విశ్లేషణా వ్యాసాల గ్రంథం పేరు "మహాకవి జాషువా కవితా సమీక్ష". ఈ పుస్తకంలో జాషువా శైలి, శిల్పం, సామాజికత లాంటి అంశాలపై లోతైన చర్చ చేసారు అద్దేపల్లి. సాధారణంగా కులప్రాతిపదికపై జాషువా సాహిత్యాన్ని పరిశీలించటం అందరూ చేస్తారు. కానీ ఎవరూ అంతవరకూ చెప్పని విషయాలను చెప్పటం విమర్శకునిగా అద్దేపల్లి ప్రత్యేకత. ఫిరదౌసి, ముంతాజ్ మహల్ కావ్యాలలో కథాశిల్పాన్ని చెప్పటం, స్వయంవరం పుస్తకంలో ఉండే రాజకీయ వ్యంగ్యాన్ని గురించి విశ్లేషించటం ఈ కోవకు చెందుతాయి.

భూస్వామ్య భావధారకు ఫలితమైన సమాజదురాచారాలను వ్యతిరేకించటమే జాషువా ప్రగతిశీలత అని; జాషువా గాంధీ సిద్ధాంతాన్ని, మానవతా సూత్రాల్ని, కరుణ రస ప్రాధాన్యాన్ని విశ్వసించి రచనావ్యాసంగం సాగించారు అన్న అద్దేపల్లి అభిప్రాయాలు జాషువాను అర్ధం చేసుకోవటంలో దోహదపడతాయి.

3. అనుభూతి వాదం ప్రతిపాదన

ప్రముఖ కవి తిలక్ ను అనుభూతికవిగా, భావకవిగా అద్దేపల్లి దర్శిస్తారు. “అనుభూతి వాది తిలక్” అనే వ్యాసంలో అనుభవాన్ని, అనుభూతిని వేరుపరచి – అనుభూతి అనేది మనస్సును స్పందింపచేసి ఎక్కువకాలం గుర్తుండిపోయే అంశమంటూ అనుభూతిని నిర్వచిస్తారు. “అనుభూతిని రాస్తున్నట్టి కవులలో ఉపదేశము ఉండదు, ఒక నినాదము ఉండదు. ఒక సిద్ధాంతము ఉండదు. ఇవన్నీ పై పొరలకు సంబంధించినవి. కాని, లోపలి పొరలకు వెళ్ళినపుడు అవి అనుభూతి అవుతుంది” అంటూ అనుభూతి వాదాన్ని విశదపరుస్తారు. తిలక్ కవిత్వంలో కనిపించే వివిధ అనుభూతుల్ని ఉదహరిస్తూ సాగుతుందీ వ్యాసం. ఈ రకమైన కవిత్వాన్ని రాయటాన్ని "అనుభూతివాదం" అనొచ్చని ప్రతిపాదిస్తారు అద్దేపల్లి.

తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో ప్రధమంగా అనుభూతిని నిర్వచించటం దాని ఆధారంగా కవిత్వాన్ని విశ్లేషించటం, అట్టి కవిత్వానికి అనుభూతి వాదమని పేరుపెట్టటం చేసింది శ్రీ అద్దేపల్లే.

భావకవిగా తిలక్ అనే మరో వ్యాసంలో భావకవిత్వం సౌందర్యప్రధానమని, తిలక్ శైలిలోనే గొప్ప సౌందర్యం ఉంటుందని అదే విధంగా తిలక్ లో అభ్యుదయ భావాలుకూడా హెచ్చుగానే ఉన్నాయని నిరూపిస్తారు అద్దేపల్లి.

"కృష్ణ శాస్త్రి కవిత్వంలో అనుభూతి ఒక వేదనా స్పర్శతో కూడి ఉంటుంది" అంటారు అద్దేపల్లి. అంతే కాక ఒక వ్యాసంలో "కృష్ణ శాస్త్రి కృష్ణ పక్షం, ఊర్వసి, ప్రవాసం – ఈ మూడు వ్రాసి ఉండకపోయినా, ఒక్క "అన్వేషణము" అనే ఖండిక వ్రాస్తే చాలు, మహాకవిగా నిలబడిఉంటాడు" అంటూ చేసిన ఒక సాహసోపేతమైన వ్యాఖ్య దాన్ని సహేతుకంగా సమర్థించిన విధానము విమర్శకునిగా అద్దేపల్లి ప్రదర్శించిన అసాధారణమైన సాధికారిక ప్రజ్ఞ.

4. మిని కవిత – శిల్పం శైలి.

ఒకనాటి తెలుగు కవిత్వలోకంలో మిని కవితా ఉద్యమం ఒక ప్రభంజనం. ఆ ఉద్యమాన్ని దాదాపు చేయిపట్టుకొని ముందుకు తీసుకెళ్ళి ప్రచారం చేసిన వారిలో శ్రీ అద్దేపల్లి ప్రముఖులు. "మినికవిత" అనే పుస్తకంలో మినీ కవితా శిల్పాన్ని, శైలిని సోదాహరణంగా చర్చించారు అద్దేపల్లి. "ఒకే ఒక్క భావాన్ని సాధ్యమైనంత శక్తిమంతంగా, హృదయంలో ముద్రపడేటట్లు, ధ్వనిపూర్వకంగా చెప్పటానికి మినీకవిత ఉపకరిస్తుంది, మిని కవితకు ఉచ్ఛ్వాసం క్లుప్తత, నిశ్వాసం ధ్వని" అంటూ శ్రీ అద్దేపల్లి ఇచ్చిన నిర్వచనాన్ని నేడు వస్తున్న ఏ రకపు కవితకైనా అన్వయించుకోవచ్చు.

రుబాయిలు, గాలిబ్ గీతాలు, గురజాడ, శ్రీశ్రీ కవితలను ఉదహరిస్తూ మినికవిత్వం అనేది ఎప్పటినుంచో ఉన్న ప్రక్రియేనని నిరూపించే ప్రయత్నం చేస్తారు అద్దేపల్లి.

కొత్తగా ఒక సాహిత్య ప్రక్రియ మొలకెత్తుతున్నప్పుడు దానిని స్వాగతించి, ఆ ప్రక్రియకొక సైద్ధాంతిక నేపథ్యాన్ని అందించటం విమర్శకుల బాధ్యత. మినికవితోద్యమ సందర్భంగా అద్దేపల్లి ఆ పనిని ఈ పుస్తకం ద్వారా సమర్ధవంతంగా నెరవేర్చారు.

5. దృష్టిపథం – అస్తిత్వ వాదాలపై విశ్లేషణ

వివిధ అస్తిత్వవాదాలు తెలుగు సాహిత్యాన్ని పరిపుష్టం చేస్తున్న సందర్భంలో దళిత, బహుజన, స్త్రీవాద రచనలపై వ్రాసిన విశ్లేషణాత్మక వ్యాససంపుటి "దృష్టిపథం" . ఈ పుస్తకంలో దళితవాద, స్త్రీవాద, పోస్ట్ మోడర్నిజం పుట్టుపూర్వోత్తరాలను లోతుగా చర్చించి, వాటి

అవసరతను, బాధ్యతలను గుర్తుచేస్తారు. ఈ సంపుటిలో బొజ్జాతారకం గారు వ్రాసిన "నదిపుట్టిన గొంతుక" లోని తాత్వికధార తెలుగు ఆధునిక దళిత అస్తిత్వవాదానికి పునాదిగా నిలిచింది అని చేసిన ప్రతిపాదన అపూర్వమైనది.
ఈ పుస్తకంలో శ్రీ అద్దేపల్లి – ఫ్యూడల్ వ్యవస్థలో స్త్రీ బానిస అయితే బూర్జువా వ్యవస్థలో ఒక వస్తువు; పోస్ట్ మోడర్నిజం ఒక అవాంఛనీయ ధోరణి; దళితకవిత్వం ఒక ఉద్యమ కవిత్వంగా మారుతుందని మొదట్లోనే అంచనా వేయటం -లాంటివి వీరి సామాజిక అవగాహనకు నిదర్శనం.

తెలుగు సాహిత్యవిమర్శనా పుస్తకాలలో దృష్టిపథం అత్యంత విలువైనది, ఆధునిక తెలుగు కవిత్వరీతులను అధ్యయనం చేయటానికి ఇదొక దిక్సూచి.

6. అభ్యుదయ విప్లవ కవిత్వాలు-సిద్ధాంతాలు; శిల్పరీతులు

శ్రీ అద్దేపల్లి గారు తమ డాక్టరేట్ కొరకు సమర్పించిన సిద్ధాంత గ్రంథం ఇది. తెలుగు సాహిత్యరంగానికి సంబంధించి అభ్యుదయ, విప్లవ కవిత్వాల యొక్క సిద్ధాంత చర్చలు ఎక్కువగా జరిగాయి తప్ప, వాటిలోని శిల్ప సమీక్ష పెద్దగా జరగలేదు. నిజానికి అదొక ఖాళీ ప్రదేశం. దిశానిర్దేశనం చేయటానికి ఎటువంటి పూర్వరచనలు అందుబాటులో ఉండవు. అటువంటి టాపిక్ తీసుకోవటం సాహసోపేతమైన చర్య. ఒక రకంగా సవాలు కూడా. శ్రీ అద్దేపల్లి ప్రతిభ కలిగిన సాహసి కనుక ఈ టాపిక్ ను తమ డాక్టరేట్ కొరకు ఎంచుకొని ఆ లోటును ఈ సిద్ధాంతగ్రంథం ద్వారా సమర్ధవంతంగా పూరించారు.

7. కుందుర్తి కవితా వైభవం

కుందుర్తి ఆంజనేయులు గారి కవిత్వాన్ని సమగ్రంగా చర్చించిన పుస్తకమిది. కుందుర్తి అచ్చమైన ప్రజాకవి అని, కథా కథన పద్ధతిలో ధ్వని మార్గాన్ని అనుసరించిన కవి అని, వ్యంగ్యాన్ని సమర్ధవంతంగా ఉపయోగించుకొన్నాడు అని శ్రీ అద్దేపల్లి చేసిన ప్రతిపాదనలు ఎంతో ఖచ్చితమైనవి, విలువైనవి.

8. సమకాలీనత

సాహిత్య విమర్శకుడు తప్పని సరిగా తనకాలంలో వస్తున్న వివిధ అంతర్జాతీయ రచనలను, వాటిపై వస్తున్న విమర్శను నిత్యం అధ్యయనం చేస్తూ ఉండాలి. ఇది అద్దేపల్లి వారు జీవిత పర్యంతమూ సాగించారు. శ్రీశ్రీని విమర్శించేటపుడు ఆనాటి టి.ఎస్. ఇలియట్ తో పోల్చటం; కృష్ణశాస్త్రిని విశ్లేషించేటపుడు టాగూర్ శైలిని ప్రస్తావించటం; తిలక్ వద్దకు వచ్చేటపుడు

ఇమేజిస్ట్ సిద్ధాంత సారాంసాన్ని అన్వయం చేయటం; జాషువా కవిత్వాన్ని వివరించాల్సి వచ్చినపుడు భారతీయ భూస్వామ్య, కుల వ్యవస్థలలో అతని కవిత్వ మూలాల్ని అన్వేషించటం; స్త్రీవాదాన్ని, పోస్ట్ మోడర్నిజం, దళిత, మైనారిటీ వాదాల్ని విశ్లేషణ చేసేటపుడు ప్రపంచీకరణ, హ్యూమన్ రైట్స్ పట్ల ప్రపంచవ్యాప్తంగా వస్తున్న మార్పులను చర్చించటం - అద్దేపల్లి కాలానుగుణ పరిణామశీలతను, నిరంతర అధ్యయనాన్ని, కాలిక స్పృహను మనకు పట్టిచూపుతాయి.

★★★

అనేక వందల పుస్తకాలకు అద్దేపల్లి వ్రాసిన ముందుమాటలలో ఎక్కువగా ఆ కవిత్వంలోని మంచిని వెలికితీసి చూపేవారు. ఇది వారి ఔదార్యానికి, ఔచిత్యానికి నిదర్శనం.

నలభై ఏళ్ళపాటు సాగిన శ్రీ అద్దేపల్లి విమర్శనాయానాన్ని గమనిస్తే- ఈయన ఆయా కాలాలలో వచ్చిన అన్ని ధోరణులను అధ్యయనం చేసి, వస్తువుతో పాటు కవి భావాల్ని, అతని పదాలకున్న శక్తిని, అతని శైలిని, శిల్పాన్ని మొదలైన అన్నింటిపై లోతైన విశ్లేషణలు చేసిన "సమగ్ర కళా విమర్శకుడు" గా దర్శనమిస్తారు.

ఉపయుక్త గ్రంథాలు

1. అద్దేపల్లి రచనలు సమగ్రపరిశీలన – సిద్ధాంత గ్రంథం శ్రీ వాసా భూపాల్
2. డా. అద్దేపల్లి సారస్వత సమీక్షా దర్శిని
3. డా. అద్దేపల్లి రామమోహన రావు రచనలు
4. సారస్వత వివేచన – రాచమల్లు రామచంద్రారెడ్డి
5. అద్దేపల్లి వైమర్శిక ప్రస్థానం ఆదర్శనీయం – తంగిరాల చక్రవర్తి

SEPTEMBER 14, 2020

ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు- ఒక పరిశీలన

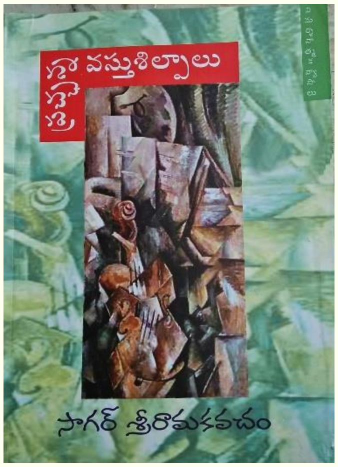

తెలుగులో సాహిత్యవిమర్శకు సంబంధించి చాలా తక్కువ పుస్తకాలు వచ్చాయి. ఒక నిర్ధిష్టమైన సాహిత్యసిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించే పుస్తకాలు దాదాపు మృగ్యమనే చెప్పుకోవచ్చు. ఇటీవలి కాలంలో ప్రముఖ విమర్శకుడు శ్రీ సీతారంగారి వాల్ మీద ఈ అంశంపై మంచి చర్చ జరిగింది. ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు, నవలా రచయిత శ్రీ సాగర్ శ్రీరామకవచం గారు “ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు” పేరిట ఒక విమర్శనాత్మకవ్యాస సంపుటిని వెలువరించారు. దీనిలో వారు సాహిత్యాన్ని అర్థం చేసుకోవటానికి, విశ్లేషించటానికి, విమర్శచేయటానికి ఉపయుక్తంగా ఉండేలా ఒక సాహిత్యసిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించారు. దీనిని “ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు” అనే పేరుతో వ్యవహరించారు. ఇది ఆసక్తిదాయకంగా ఉండటమే కాక ఎంతో ఆలోచనాత్మకంగా అనిపిస్తుంది.

కవిత్వంలో వస్తువు అంటే చెప్పబడిన అంశమని, శిల్పం అంటే చెప్పిన విధానమని సాధారణ నిర్వచనాలు. అంతే కాక ఈ రెండిటినీ విడదీయలేమనీ, వస్తువుకు తగ్గ శిల్పం అదే అమరుతుంది అనే అభిప్రాయాలు కూడా ఉన్నాయి. అంటే తీవ్రమైన ధిక్కారాన్ని పలికించటానికి “ఒరేయ్ లంజాకొడకా…” (శిఖామణి) అనే ప్రయోగం, దుఃఖపెట్టే వియోగభారాన్ని చెప్పటానికి “నీవులేవు నీ పాట ఉంది… (తిలక్) లాంటి లలితకోమల వ్యక్తీకరణలు వస్తు శిల్పాల ఆధారితను నిరూపిస్తాయి. ఒక రచనలోని వస్తు శిల్పాల మధ్య ఉండే సంబంధం, వాటి స్వరూపాల గురించి శ్రీరామకవచం గారు లోతైన చర్చ చేసారు ఈ పుస్తకంలో.

★★★

ప్రచ్ఛన్న అంటే దాగి ఉండిన లేదా రహస్యంగా ఉండిన అని అర్ధం. ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు అంటే రచనలో కనిపించకుండా తెలుస్తూండే వస్తు శిల్పాలు అని. ఒక రచనలో పైకి కనిపించే వస్తువు వెనుక మరో వస్తువు, దానిని అనుసరిస్తూ మరో వస్తువు అదే విధంగా పైకి కనిపించే శిల్పం వెనుక మరో శిల్పం దాగి ఉంటుందని ఈ సిద్ధాంతకర్త ప్రతిపాదన. ఇలా కనిపించని వస్తుశిల్పాల సమాశ్రయమే ఆ రచన మొత్తం పాఠకునిలో కలిగించే రసస్పందన అంటారు. అంటే రచనలో పైకి కనిపించే వస్తు, శిల్పాలకు అతీతంగా అంతర్గతంగా భిన్న వస్తువులు శకలాలు శకలాలుగా, భిన్న శిల్ప రీతులు ఛాయలు ఛాయలుగా విస్తరించి ఉండి ఆ

రచనను పండిస్తాయని చెపుతారు. ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాల సిద్ధాంత నిర్వచనం వారిమాటల్లోనే···

.

వస్తువు యొక్క వస్తువు ప్రచ్ఛన్న వస్తువు!

శిల్పం యొక్క శిల్పం ప్రచ్ఛన్న శిల్పం!

ఇదే ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాల ప్రచ్ఛన్న రహస్యయాత్ర రచనలో···

అది తొవ్వి తీయాల్సిన అవసరం ఎంతో వుంది···! భవిష్యత్తు విమర్శకి దాగిన పునాది ఇక్కడే ఉంది. అదే ప్రచ్ఛన్న సహిత్య అనాది రచనా చరిత్ర అవుతుంది. – సాగర్

ఒక కవి ఒక వస్తువును తీసుకొని దానికి సాహిత్యరూపం ఇచ్చేటపుడు ఆ వస్తువు స్వభావాన్ని సంపూర్ణంగా అర్థం చెసుకోవాలి. ఆధునిక కాలంలో ఆ వస్తువు పరిణామశీలతను గుర్తించగలగాలి. అలా చేసినపుడే ఆ వస్తువుకు ఆ రచనలో కనిపించని ఆ వస్తువు యొక్క నీడలకు (ప్రచ్ఛన్న వస్తువు) మధ్య సమన్వయం ఏర్పడుతుంది. లేనట్లయితే అది కవియొక్క అజాగ్రత్తకి, అమాయకత్వానికి ఉదాహరణగా నిలబడుతుంది. ప్రచ్ఛన్న వస్తువు పొరలుపొరలుగా నిర్మితమైనప్పుడు గొప్ప మార్గం ఆవిష్కరింపబడుతుంది. రచనా నిర్మాణ క్రమంలో ప్రచ్ఛన్న వస్తువు ప్రధాన వస్తువుకి నీడలుగా, జాడలుగా విస్తరించి తత్ఫలితంగా రచన అద్భుత స్థాయికి చేరుకొంటుంది.

శిల్పం కూడా ఇదే పద్ధతిని అనుసరించి, పైకి కనిపించే శిల్పం ప్రచ్ఛన్న శిల్పశకలాలుగా విడిపోయి భిన్న అనుభూతులకు తావిస్తుంది. ఒక కవి శిల్పనిర్వహణా రీతికి అతని సాంస్కృతిక వారసత్వం అవినాభాజ్యంగా ఉంటుందనే ప్రతిపాదన విలువైనది.

★★★

ఒక రచనలో కనిపించే ఏకసూత్రతను పట్టుకొని పాఠకులకు విప్పిచెప్పటానికి సాహిత్యసిద్ధాంతాలు దోహదపడతాయి. ఒక వాచకాన్ని ఎలా చూడాలో చెప్పటం సాహిత్యసిద్ధాంతం ముఖ్యోద్దేశంగా ఉంటుంది. ఒకరకంగా చెప్పాలంటే కళ్లద్దాల వంటివి. శ్రీరామకవచం గారు తాను ప్రతిపాదించిన "ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు" సిద్ధాంతం ద్వారా, ఒక రచనలో పైకి కనిపించే వస్తువు వెనుక కనిపించని వస్తువులు అనేకం ఉండొచ్చునని, అదే పైకి చూపిస్తున్న శిల్పం వెనుక రహస్యమైన శిల్పశకలాలు ఉంటాయని, ఆ రచనను అర్థం

చేసుకోవాలన్నా, విమర్శించాలన్నా ఈ లోపలి పొరలను కూడా దర్శించవలసి ఉంటుందని చెపుతున్నారు. తెలుగు సాహిత్యం వస్తువాదకవిత్వానికి పెద్దపీటవేసి శిల్పాన్ని తృణీకరించిందని, వస్తు,శిల్పాల మధ్య వైరుధ్యాలు ఉండవని అనటం ద్వారా తెలుగు సాహిత్యానికి తీవ్ర నష్టం జరిగిందని అభిప్రాయపడ్డారు. ఎండుకట్టెలో అగ్ని దాగి ఉన్నట్లు, నువ్వు గింజల్లో నూనె ఉన్నట్లు ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు చీకటివెలుగుల మాదిరి చలన నియమాలతో సాహిత్యంలో ప్రవర్ధిల్లుతాయి అంటారు.

శ్రీరామకవచం గారు ఈ పుస్తకంలో తమ సిద్ధాంతాన్ని అప్లై చేసి కొన్ని విపులమైన ఉదాహరణలు ఇచ్చి ఉంటే బాగుండేది.

★★★

ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు సిద్ధాంతం సాహిత్యవిశ్లేషణలో ఒక నూతన ఆవిష్కరణ. ప్రతీ ఆవిష్కరణా పూర్వరీతుల భుజాలపై నిలబడకుండా శూన్యంలోంచి రాలేదు. అలాగే ఈ సిద్ధాంతంలో మన పూర్వీకులు నిర్వచించిన రస సిద్ధాంతంలో కనిపించే స్థాయీ భావాలు, సంచారీ, వ్యభిచారీ భావాలు లాంటి ఊహలను కొన్ని పోల్చుకొనవచ్చును. వాటిని ఆలంకారికులు వస్తు, శిల్పాలకు కాక రససిద్ధిని నిర్వచించటం కొరకు వినియోగించారు. అది వేరే సంగతి. ఒక కవితలో వాచ్యార్ధాన్ని ఆ కవిత Extension గాను, ధ్వనిపూర్వక అర్ధాన్ని Intension గాను గుర్తించాలంటాడు అలన్ టాటె. ఈ రెండు సమపాళ్లలో బింబప్రతిబింబాలుగా, బిగుతుగా, ఒకదానితో ఒకటి పోటీపడేటట్లుగ ఉండే స్థితికి ఆ రెండు పదాలలోని ప్రిఫిక్స్ లను తొలగించి Tension అని పేరుపెట్టాడు. కవిత్వానికి కవిత్వశక్తినిచ్చేది Tension మాత్రమే అంటాడు. ఇది కూడా శ్రీరామకవచంగారు చెపుతోన్న వస్తు, శిల్ప శకలాల నిర్వచనానికి దగ్గరగా అనిపిస్తుంది. ఈ పోలికలు ఈ రచయిత కృషిని తక్కువ అంచనా వేయటంగా కాక ప్రతిపాదిత సిద్ధాంతపు విస్తృతిగా అర్ధంచేసుకోవాలి.

శ్రీరామకవచంగారు ఈ సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించిన రీతి, విశ్లేషించిన తీరు ఆమోదయోగ్యంగా ఉన్నది. ఇంతవరకూ తెలుగు సాహిత్యచరిత్రలో ఇది నేను ప్రతిపాదిస్తున్న సాహిత్యసిద్ధాంతం అని ఎవరూ ప్రకటించుకొన్న దాఖలాలు కనిపించవు. ప్రాత్య, పాశ్చాత్య సిద్ధాంతాలను సమన్వయపరుస్తూనో లేక దిగుమతి చేసుకొనో వచ్చిన వివరణలే తప్ప. ఆ రకంగా ఇది గొప్ప ప్రయత్నం. ప్రతి తెలుగు కవి, విమర్శకుడు తప్పక చదవాల్సిన పుస్తకం. ఈ కోణంలోంచి కూడా సాహిత్యాన్ని దర్శించే దృష్టిని ఏర్పరుచుకోవటం అవసరం.

★★★

ఈ పుస్తకాన్ని మూడు అధ్యాయాలుగా విభజించారు. మొదటి అధ్యాయంలో "ప్రచ్ఛన్న వస్తుశిల్పాలు" సిద్ధాంతాన్ని చాలా విపులంగా చర్చించారు. మిగిలిన రెండు భాగాలలో సాహిత్యంపై, విమర్శపై తన అభిప్రాయాలను పంచుకొన్నారు. చాలా అభిప్రాయాలు సమకాలీన సాహిత్యరీతులను, అపసవ్యతలను ప్రతిబింబించాయి. చాల విలువైన, వివాదాస్పదం అయ్యేటటువంటి అంశాలను కూడా ఏ శషభిషలకు తావివ్వకుండా చర్చించారు. వీటిలో వివిధ అస్తిత్వవాద ఉద్యమాలు గురించి; కీర్తివెంట పరుగులెత్తే వారిపై; ప్రాచీనతకు నవ్యత్వం సాధించే అవసరతపైనా; ప్రవచనకారులుగా మారిన సాహిత్యకారులపై; ఆధునిక విమర్శ మన లాక్షణికుల సిద్ధాంతాలను గుడ్డిగా తిరస్కరించటం పట్లా; శకలీకరణ పాలకవర్గాలకు ఉపయోగపడింది అనటం లాంటి స్టేట్మెంట్స్ చాలా లోతైనవి. వాటిని రచయిత ఎలా సమర్ధించారన్నది తెలుసుకోవాలనుకొనే వారు పుస్తకాన్ని చదివాల్సిందే. "పోస్ట్ మోడర్నిజం సిద్ధాంతపరిచయం" పేరిట ఉన్న వ్యాసంలో ఆ సిద్ధాంతం యొక్క చారిత్రిక పరిణామాన్ని, అది తీసుకొచ్చిన మార్పులను చాలా గొప్పగా ఆవిష్కరించారు.

ఈ పుస్తకం కవులకు, విమర్శకులకు కరదీపికగా నిలుస్తుందనటంలో సందేహం లేదు.

17 October, 2020

ఈ సంవత్సరపు సాహిత్య నోబెల్ విజేత Louise Glück కవిత్వం

1968లో Louise Glück ఇరవైదేండ్ల వయసులో Firstborn అనే కవిత్వసంపుటిని వెలువరించింది. ఆమె కవిత్వం ఆనాటి సమకాలీన-ఆధునిక సరిహద్దులను చెరిపేస్తూ, సరళమైన భాష, తక్షణ జీవితానుభవాలు, సార్వజనీన అప్పీల్, కథనాత్మక శైలి, ఐతిహ్యసంబంధ, మానవవిషాదం, కన్ఫెషనల్ ధోరణి లాంటి అంశాలతో అందరినీ ఆకట్టుకొంది. ఆమె కవిత్వం ఆ తరువాతి కాలంలో మరింత చిక్కబడింది.

Louise Glück కవిత్వాన్ని ఇరవయ్యోశతాబ్దపు సాహిత్యప్రపంచంలో ఎక్కడ పెట్టాలి అని విమర్శకులు తర్జనబర్జన పడ్డారు. సాహిత్యవిమర్శలో ఒక కవిస్థానాన్ని అకడమిక్ గా, కళాపరంగా, చారిత్రాత్మకంగా మూల్యాంకనం చేయటంలో — అస్తిత్వరాజకీయాలు, వివిధ భావవాద స్కూల్స్, ఉద్యమాలు, శిబిరాలు నిర్ణయాత్మకంగా ఉండేవి. కానీ ఈమె కవిత్వం అన్నిరకాల వాదాలలో, ఉద్యమనేపథ్యాలలో, శిబిరాలలో- పగుళ్ళలోకి పరుచుకొనే పాదరసంలా ఒదిగిపోవటమే దానికి కారణం

వైయక్తిక అనుభవాలను మాత్రమే చెప్పే కన్ఫెషనిస్టు కవిత్వ ధోరణిని, తమ వర్గ సంస్కృతిని మాత్రమే కవిత్వీకరించే అస్తిత్వవాద ధోరణిని సమ్మిళితం చేసి ఒక సార్వజనీన కవిత్వపాయను లూయిస్ గ్లగ్ నిర్మించుకొన్నదని విమర్శకులు నేడు గుర్తించారు.

లూయిస్ కవిత్వంలో కోర్కెలు, ఆశలు, ప్రేమ, గాయాలు, దుఃఖం, వేదన, జీవనకాంక్ష, వ్యాఖ్యానం, ఆత్మకథనాత్మకత, ప్రకృతి, కాలం, దైవీకదర్శనం లాంటివి పదే పదే వచ్చే థీమ్స్. ఈమె కవిత్వంలో Social Prophecy కన్న Spiritual Prophecy అధికం. ఇది సమకాలీన కవిత్వరీతులకు భిన్నమైన స్వరం.

లూయిస్ తనను ఒక జ్యూయిష్ అమెరికన్ కవిగానో, ఒక స్త్రీవాద కవిగానో, ఒక ప్రాకృతిక కవిగానో గుర్తింపబడటానికి ఇష్టపడలేదు. “in-betweenness” తన లక్షణమని చెప్పుకొన్నది.

తనకవిత్వంలోని అనుభవాలన్నీ తనలోపలి అనుభవాలే తప్ప వెలుపలి అనుభవాలు కాదని లూయిస్ ఒకచోట విస్పష్టంగా పేర్కొంది.

★★★

Louise Glück వ్రాసిన కొన్ని కవితలకు నేను చేసిన అనువాదాలివి.

.

Lost Love by Louise Glück

నా సోదరి ఈ భూమిపై సంపూర్ణజీవితాన్ని జీవించింది
పుట్టింది, చనిపోయింది.
మధ్యలో
ఒక్క చూపు, ఒక్క వాక్యం ఇక్కడ విడిచివెళ్ళలేదు
అందరు శిశువుల్లానే ఆమె కూడా ఏడ్చింది.
పాలు తాగ నిరాకరించింది
మా అమ్మ మొదట్లో తనబిడ్డ తలరాతను మార్చటానికి ప్రయత్నించింది
తరువాత చరిత్రను.
నా సోదరి చనిపోయాకా
మా అమ్మ హృదయం మెడకి వేలాడే ఇనుప బిళ్ళలా
చల్లగా గడ్డకట్టింది
నా సోదరిదేహం ఒక అయిస్కాంతంలా మారి
మా అమ్మ హృదయాన్ని భూమిలోకి లాక్కుని
అక్కడ దాన్ని తిరిగి మొలకెత్తించాలని యత్నించేదేమోనని
ఒక్కోసారి నాకు అనిపించేది.

పుట్టగానే చనిపోయిన తన సోదరిపై వ్రాసిన ఒక కవిత ఇది. చాలా సామాన్యమైన సంసారిక దుఃఖం ఇది. కానీ చెప్పనలవికాని మానవ వేదన. ఇది చావుని గ్లోరిఫై చేయటం కాదు. పురిట్లోనే బిడ్డను కోల్పోయిన తల్లి ఉద్వేగానికి ఇచ్చిన అక్షర రూపం. ఈ కవితలో "తరువాత చరిత్రను" అన్న రెండు పదాలలో– ఆ తల్లి జరిగిపోయిన విషయాన్ని తలచుకొని ఎంతెలా దుఃఖించిందో అంతటి పెనువేదనా ఇమిడిపోయింది.

★★★

అర్ధరాత్రి – MIDNIGHT by Louise Glück

గాయపడ్డ హృదయమా! మాట్లాడు
ఎంత తెలివిమాలిన పనిచేస్తున్నావో నీకు అర్ధమౌతోందా
garage లో చెత్తమధ్య కూర్చొని ఏడుస్తూ ఉండటం.
అది నీపని కాదు. నీపని అంట్లుతోమటం
చిన్నతనంలో పెంకెతనం చూపినట్లుగానే ప్రవర్తిస్తున్నావు

నీ క్రీడా స్ఫూర్తి, ఉదాసీన వైఖరి ఎక్కడకు పోయాయి?
విరిగిన కిటికీ అద్దంపై వెన్నెల వాలింది
పలుచని వేసవి వెన్నెల
మెత్తని గుసగుసలతో భూమి తియ్యగా సిద్ధమైంది--
నీ భర్తతో సంభాషించే పద్ధతి ఇదా- ఫోన్ చేస్తే ఎత్తకపోవటం;
హృదయం గాయపడినప్పుడు garage లో ఒంటరిగా కూర్చోవటం?
నువ్వే నేనైతేనా… భవిష్యత్తు ఊహిస్తాను
మరో పదిహేనేళ్ళ తరువాత
ఏదో ఓ రాత్రి అతని గొంతుక అలసిపోతుంది;
నువ్వు ఫోన్ ఎత్తకపోతే, మరొకరు ఎవరో ఎత్తుతారు.

.

పై కవితలో లూయిస్ పలికించిన ఐరనీ అసమాన్యమైనది. కానీ ఇదే కఠినమైన జీవన వాస్తవికత. నీ పని అంట్లు తోమడం అనే వాక్యం ఈ కవిత మొత్తానికి గరిభనాభి లాంటిది. దాంపత్యజీవితంలో ఉండే ఇంటిమసీ ఒక నిషిద్ధ వస్తువు స్త్రీవాదానికి సంబంధించి. దాన్నీ లూయిస్ గమ్మత్తుగా ఉపయోగించుకొంది కవితలో. “in-betweenness” అంటే ఇదేనేమో!

★★★

Saints by Louise Glück

మా కుటుంబంలో ఇద్దరు సన్యాసినులు ఉండేవారు
మా మేనత్త, అమ్మమ్మ
కానీ వారి జీవితాలు భిన్నమైనవి
మా అమ్మమ్మ చివరివరకూ ప్రశాంతంగానే ఉండింది.
నిశ్చలజలాలపై నడిచే వ్యక్తిలా అనిపించేది
కారణాలు తెలియవు కానీ
ఏనాడు ఏ సముద్రపు అలలూ ఆమెను తాకలేదు
మా మేనత్త కూడా అదే మార్గంలో నడిచింది కానీ
ఆమెపై కెరటాలు ఉవ్వెత్తున విరుచుకుపడేవి
గాయపరిచేవి.
ఆత్మసంభంద విషయాలకు

విధి ఒక్కోలా స్పందిస్తుంది కాబోలు
మా అమ్మమ్మ జాగ్రత్తపరురాలు, సంప్రదాయవాది
అందుకే బాధలను తప్పించుకొని ఉంటుంది.
మా మేనత్త అన్ని కష్టాలు ఎదుర్కొంది
ఒక్కో కెరటం వెనక్కు వెళుతూ వెళుతూ
ఆమె ప్రేమించే ఎవరినో ఒకరిని తీసుకొని పోయేది.
అయినప్పటికీ
ఆమె సముద్రాన్ని ఒక దుష్టశక్తిగా అనుకోదు.
ఆమెకు సముద్రం ఒక సముద్రం అంతే.
తీరాన్ని తాకినప్పుడల్లా విలయాన్ని సృష్టించితీరాల్సిందే.

.

పై కవిత చాలా ఆలోచనల్ని కలిగిస్తుంది. సంప్రదాయక విలువలు గొప్పవని చెపుతోందా కవయిత్రి ఇక్కడ; సముద్రం దేనికి ప్రతీక కాలానికా, ఆధునికతకా, స్త్రీజీవితంలో ఎదురయ్యే పురుషునికా; . ఆత్మసంభంద విషయాలు ఏమిటి? (Original-which is how Fates respond to a true spiritual nature). ఎన్నిరకాల భాష్యాలు చెప్పుకొన్నా ఈ కవితలోని స్వరం భిన్నమైనది. సమకాలీన ధోరణులకు వ్యతిరిక్తప్రవాహం వంటిది

★★★

.

కలయిక – The Encounter by Louise Glück
నువ్వు మంచం వద్దకు వచ్చి కూర్చొని
నన్ను తేరిపారచూస్తూ
నా మొఖాన్ని చేతుల్లోకి తీసుకొని ముద్దాడతావు.
కలిగిన మైనం నుదిటిపై తెలుస్తుంది నాకు
అది అక్కడ ఒక మచ్చను మిగల్చాలి అని కోరుకొంటాను
నిన్ను ప్రేమించటం అంటే నాకంతే తెలుసు
ఎందుకంటే
దహింపబడి, ఏదో ముద్రవేయించుకొని
చివరలో దేన్నో పొందాలని వాంఛిస్తాను నేను...

నా దుస్తులు తొలగిస్తాను
నా చెక్కిళ్లపై ఎరుపుదనం
అలా నిప్పులదారిలో ప్రయాణించి
భృకుటిపై చల్లని నాణెమై కుదురుకొంటుంది.
అదే అనుభవాన్ని పొందిన నువ్వూ నా పక్కనే పడుకొని
నా ముఖాన్ని చేతులతో తడుముతావు
నేను నిన్ను ఎంతగా కోరుకొన్నానో
నీకూ అర్ధమౌతుంది
మనకు ప్రతీసారీ తెలుస్తూనే ఉంటుంది... నీకూ నాకూ
దీనికి సాక్ష్యం నా దేహమే.

.

తెలుగునాట ఇలాంటి మానవానుభవాల్ని వ్యక్తీకరించటాన్ని బూతుగా ముద్రలు వేసారు గత మూడు, నాలుగు దశాబ్దాలుగా. ఇలాంటి అభివ్యక్తులను తీరిక వర్గాల కవిత్వంగా, సామాజిక స్పృహలేని ఉత్త కాల్పనిక సాహిత్యంగా ఇంకొంచెం ముందుకు పోయి దోపిడీ వర్గాలకు దోహదపడే కవిత్వంగా తీర్మానాలు చేసారు చాలామంది విమర్శకులు.

మానవానుభవాల్ని వ్యక్తీకరించటమే కవిత్వ లక్ష్యంగా, ప్రయోజనంగా నేడు ప్రపంచం గుర్తించింది. in-betweenness, inclusivity, simplicity నేటి కవిత్వరీతి. తెలుగు కవులు ఈ bastion ను అందిపుచ్చుకొంటారా ఇంకా తాము గీసుకొన్న వృత్తాలలోనే ఉండిపోతారా అనేది కాలమే తేల్చాలి.

9 October, 2020

నలభై ఏళ్ల వర్తమానం – అఫ్సర్ కవిత్వం

అఫ్సర్ కవిత్వం
అప్పటి నుంచి ఇప్పటి దాకా

అఫ్సర్ తాను నలభై ఏళ్ళుగా వెలువరించిన కవిత్వాన్ని "అప్పటినుంచి ఇప్పటి దాక" పేరుతో ఇటీవల పుస్తకరూపంలోకి తీసుకువచ్చారు. దీనికి రాసుకొన్న ముందుమాటలో "వొక కవి రాస్తున్న కవిత్వమంతా, వొకే గాటన కట్టేయడం కుదురుతుందా?" అని ప్రశ్నిస్తాడు. 660 పేజీల ఈ సంపుటిని చదివినతరువాత కూడా పై ప్రశ్నకు అవుననో కాదనో సమాధానం దొరకదు. అందునా శిల్పరీత్యా, వస్తురీత్యా, అభివ్యక్తిరీత్యా నిత్యచలనశీలత కలిగిన అత్యాధునికుడైన అఫ్సర్ లాంటి కవి గురించి చెప్పటం మరీ కష్టం. ఈ మొత్తం బృహత్ గ్రంధాన్ని చదివినపుడు మాత్రం ఆ కవితలన్నింటినీ కలుపుతున్న కనిపించని దారాలేవో లీలగా తారాడుతాయి.

ఆధునిక కవిత్వం వైయక్తికంగా ఉంటూనే వేదనను పలికించటం ప్రధానలక్షణంగా కలిగి ఉంది. స్వీయానుభవాలను ఇంటలెక్చువల్ గా కవిత్వీకరించే కవులను Confessional Poets అని విమర్శకులు విభజించారు. ఈ తరహా కవిత్వంలో కవి తన వ్యక్తిగత జీవితానుభవాలలోంచి కొన్ని రాజకీయ, సామాజిక సత్యాలను ఆవిష్కరిస్తాడు. అంటే ఆ కవిత్వం ఏకకాలంలో వైయక్తికము, సామాజికమూ అవుతుంది. కన్ఫెషన్ అంటే పూర్తిగా కవికిమాత్రమే సంబంధించిన ఒక అనుభవాన్ని సమాజపరం చేయటం. ఈ చేసే క్రమంలో ఈ సమాజం ఎలా ఉండాలని ఆశించాడో, ఎలా ఉందో అనే భిన్న అంశాల మధ్య వైరుధ్యాలను వెలికి తీస్తాడు.

అఫ్సర్ తనజీవితంలో ఎదుర్కొంటున్న సంఘర్షణలను, వేదనలను నిజాయితీగా కవిత్వీకరించాడు. ఆ కోణం లోంచి చూసినపుడు అఫ్సర్ Confessional Poet గా కనిపిస్తాడు.

ఏది వ్యక్తిగతమూ, ఏది సామాజికము అని సరిహద్దులు చెరిపేస్తుందీ నాలుగు దశాబ్దాల కవిత్వం. చారిత్రిక, రాజకీయ, సామాజిక వాస్తవాలు వ్యక్తిగత సర్కిల్ ను దాటి ఆధునిక మానవ జీవితాన్ని పోతపోసాయి.

అస్తిత్వం కోసం చేసిన అన్వేషణలో ఈ కవిత్వం స్థానీయత పరిధులను దాటిన మానవ అస్తిత్వవేదనను బలంగా ప్రతిబింబించింది. ఇది లోపలనించి మొదలై వెలుపలి సామాజిక వాస్తవికతతో తలపడుతుంది. వ్యాకులత, దుఃఖం, నిస్సహాయత, ధిక్కారం, పరాధీనత, శాంతికాముకత లాంటి ఉద్వేగాలు అంతర్లీనంగా వాక్యాల వెనుక ప్రవహిస్తూంటాయి.

1. మెటొనిమీ అఫ్సర్ కవిత్వ బలం

నలభై ఏళ్ళలో అఫ్సర్ కవిత్వం పొందిన పరిణామం - శిల్పరీత్యా సాంద్రపడటం, వస్తురీత్యా సార్వజనీనతను పొందటం, మానవానుభవం సహజత్వాన్ని సంతరించుకోవటం.

అతనే వినిపించకపోయినా
అతని పాట వినిపిస్తుంది
మెల్లిగా కదిలి తుఫానై చుట్టుముడుతుంది జ్ఞాపకమై
నడుస్తున్న నిన్ను వెంటాడి వేదిస్తుంది
రాత్రిలోంచి రాలిపడ్డ స్వప్నంలా
(సైగల్ – 1985)

వొక మేఘఘర్జననీ
యింకో గుండె పగులునీ కలిపి పాడిన లోపలి పెనువాన//
ప్రాణం ఉగ్గబెట్టుకొన్నానా, వొళ్ళు పిడికిలిలో దాచుకొన్నానా,
పాట ఆపకు, నా చీకటి పరుగు ఆగేదాకా, నా జహాపనా
(భూపేన్ హజారికా కొరకు -2018)

సుమారు ముప్పై అయిదు సంవత్సరాల వ్యవధితో ఇద్దరు గాయకుల గురించి రాసిన కవితా వాక్యాలివి. సైగల్ కవితలో "తిలక్ తనం" కనిపిస్తుంది. అందం, ఆనందం పరమావధిగా ఉంది. ప్రఖ్యాత గాయకుడు భూపేన్ హజారికా పై ఇటీవల వ్రాసిన వ్రాసిన ఆ రెండో కవితలో శిల్పం సాంద్రపడింది. పాటను మేఘఘర్జన, గుండెపగులుల సమ్మేళనం, లోపలి వాన అంటూ మెటఫరైజ్ చేయటం టాప్ క్లాస్ వ్యక్తీకరణలు. ఎడతెగని దుఃఖం, వ్యాకులత నిండిన కవి మనఃస్థితిని "పెనువాన" , "చీకటిపరుగు" లాంటి పదాలు సూచిస్తున్నాయి. ఇదంతా అఫ్సర్ నలభై ఏళ్ళలో "తిలక్ తనం" నుంచి "అఫ్సర్ తనం" వరకూ చేసిన ప్రయాణం.

★★★

అఫ్సర్ డిక్షన్ లో సిమిలీ కన్నా ఇమేజెరీ, మెటాఫర్ కన్నా మెటొనిమీ ప్రముఖంగా కనిపిస్తుంది. "ఏకాంతం" అనే కవితలో ఏకాంతపు స్థితికి "గది" ని మెటొనిమీ (ప్రతీకాత్మకత) చేస్తాడు.

//లోనికి రమ్మని
చేతులు చాస్తుంది గది//
ఎంతకీ చేతులు వెనక్కు లాక్కోదు గది

గదిగోడల మీద అక్కడక్కడా నెత్తుటి మరకలు/
గది నాకంటే వొంటరిదనుకోను
నాకోసమే చేతులు చాచాల్సిన
అవసరమూ లేదు// (ఏకాంతం – 1985)

పై కవితలో గది అన్న పదం చోటులో ఏకాంతం అన్నపదం ఉంచుకొని చదువుకొన్నప్పుడు ఈ కవిత సౌందర్యం అర్ధమౌతుంది. ఇక్కడ కవి, ఏకాంతగది అనో గదిఏకాంతమనో మెటఫరైజ్ చెయ్యడు. ఏకాంతం అనే కవితా వస్తువును గదితో మెటొనిమీ చేసాడు. కవితను విప్పే తాళం చెవి టైటిల్ లో ఉంచాడు.

మెటొనిమీ అనేది అత్యున్నతమైన ఒక కవిత్వీకరణ పనిముట్టు. అందుకనే కవిత్వం "మెటఫర్ నుండి మెటొనిమీకి ప్రయాణించాలి" అంటాడు మో. ఈ మొత్తం కవితలను చదివాకా అఫ్సర్ కవిత్వబలం మెటొనిమీ లోనే ఉందనిపిస్తూంటుంది. ఈ మెటొనిమిలో ఉన్న ప్రమాదం ఏమిటంటే కవి ఉద్దేశించిన ప్రతీకను పాఠకుడు గుర్తించలేకపోయినట్లయితే అది అయోమయానికి దారితీస్తుంది. అఫ్సర్ కవిత్వంపై ఈ తరహా విమర్శ లేకపోలేదు.

2. అంతర్ బహిర్ ప్రపంచాల యుద్ధారావం

ప్రతీ కవికి కొన్ని అబ్సెషన్స్ ఉంటాయి. అజంతా కవిత్వంలో మృత్యుఊహలు, ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో పిట్ట, చెట్టు ప్రస్తావనలు వంటివి. అఫ్సర్ కవిత్వంలో కూడా "మాట-మాట్లాడుకోవటం, వాన-వర్షించటం" లాంటి విషయాలు పదే పదే వస్తూంటాయి. వచ్చిన ప్రతీ సారీ కొత్త అర్ధంలో, కొత్త కోణంలో, కొత్త మెటానొమికాభివ్యక్తితో దర్శింపచేయటం కవి ప్రతిభ. చాలా చోట్ల "మాటను" ను లోపలిప్రపంచానికి; "వాన" ను బయటిప్రపంచానికి ప్రతీకలుగా చేయటం గమనించవచ్చు.

మాటలకేం,
ఇసుకవేసినా రాలనన్ని మాటలు//
ఎటుచూసినా మాటల వర్షమే
కుంభవృష్టి కురుస్తున్నా
నా మీద ఒక్కచినుకూ తడవదే/
ఈ మాటల ఊరేగింపులో
నా మాటెవరికీ వినిపించదే!/
నా గొంతులో మాటుకాసి

మాటని ఎవరో నులిమేస్తున్నారు/
నా లోపలి మాట మూడంకె వేసింది (నాకు మాటివ్వండి – 1991).

చుట్టూ కుండపోతగా కురిసే మాటల వర్షంలో తడుస్తున్న కవికి సొంత మాటలు మూగపోయాయి అంటున్నాడు. చలం చెప్పిన అంతర్ బహిర్ ప్రపంచాల యుద్ధారావం ఇది. ఊహకు వాస్తవానికి మధ్య దూరాన్ని ఈ కవిత పట్టుకొంటుంది. కవిత చివర్లో "గుండెకు సిజేరియన్ చేసైనా సరే ఒక స్వచ్ఛమైన శిశువులాంటి మాట" ఒకటి కావాలంటాడు కవి.

మాటకి
అక్షరానికి
చెమట చేతుల మోటుదనం కావాలిక!// (యానాం వేమన ఏమనె-1992).

కవిత్వం మట్టివాసనను, కన్నీటి జాడలను ప్రతిబింబించాలని అంటున్నాడు. తెలుగు దళితకవిత్వాన్ని చిక్కబరచిన "చిక్కనవుతున్న పాట" రావటానికి మూడేళ్ల ముందు రాసిన వాక్యాలివి. అఫ్సర్ తన కాలానికి చాలా ముందే ఉన్నాడనటానికి "యానాం వేమన ఏమనె" కవిత చక్కని సాక్షిగా నిలుస్తుంది. ఎందుకంటే ఈ కవితానంతర కాలంలో మహోత్తుంగ తరంగాల్లా ఎగసిన దళిత, బహుజన, మైనారిటీ కవిత్వాలలో ఈ కవితాత్మే శత సహస్ర రూపాలతో సంచరించటం ఒక చారిత్రక పరిణామం.

మాట రాలిపోయినపుడే
కవిత్వమంతా శిథిలమయిపోయింది (వొకానొక అసందర్భం 2009). ఇక్కడ మాటను వాస్తవం చెప్పటం అనే అర్థంలో వాడతాడు కవి. వాస్తవాన్ని కప్పిపుచ్చే కవిత్వం మృతప్రాయం అని చెపుతున్నాడు.

అనేక కవితల్లో స్వీయ అస్తిత్వానికి, వ్యక్తీకరణకు, ఆలోచనలకు, అంతర్మధనానికి మాటను పర్యాయపదం చేయటాన్ని గమనించవచ్చు. కొన్ని ఉదాహరణలు…

★/లోగొంతుకల్ని/తోడిపోసే చేదలేదుగా చేతుల్లో/వొక తెగిపడిన మాటనో/వొక రాలిపడిన కేకనో/ తెగనరక్కు దేన్నీ (తెగిపడేవి మాటలే -2009)
★/మాటలో ఏముందనుకుంటాం కానీ/మాటలోనే అంతా వుంది/అన్నిట్నీ కప్పడం నేర్పుతుంది/దుఃఖం సంతోషంలాగ/సంతోషం దుఃఖంలాగ/అసహనం సహనంలాగ/ ద్వేషం ప్రేమలాగా పలుకుతుంది. (పసి కాళ్ళు నీవీ నావీ)

★/నిండు చీకట్లో/నిలువెత్తు మల్లెలా/నడుచుకుంటూ వస్తావు నువ్వు. పడవనిండా కొన్ని మాటలూ/ఇంకా కొన్ని అరవిరిసిన నవ్వులూ నింపుకొని (గట్లు తెగినాక -2013)

★/నిజానికి మాటలసంచీ ఖాళీ అవ్వనే అవ్వదు/అయినా సరే/వెళ్ళిపోవాలి కదా/తలోదారి తలోదిక్కూ తలో రెక్కా అయిపోయి (వుండనా, మరి – 2015)

కవిగా అఫ్సర్ వ్యక్తీకరణలో కనిపించే మరొక అబ్సెషన్ ‘వాన’ . తనచుట్టూ ఉన్న సమాజంలో జరుగుతున్న విషయాలకు వానను ప్రతీకాత్మకంగా వాడుతున్నాడని అర్ధమౌతుంది.

వాన వెలిసిన చీకట్లో
అతని చివరిస్నానం గురించి ఆలోచిస్తో వస్తున్నాను
కడిగిన ముత్యంలాంటి
అతని వొంటిమీద ఎండిన నెత్తుటి చారికలగురించి
మానని గాయాల తెరుచుకున్న నిజాలగురించి
వొళ్లంతా కళ్లయిన ఎదురుచూసిన తల్లిగురించి
పదహారేళ్ళ కాళ్ళకింద హఠాత్తుగా చీలిపోయిన భూమిగురించీ//
(చివరి స్నానం -1997).

మత కలహాలలో చంపబడ్డ యువకుని గురించిన కవిత అది. గంభీర విషాదంగా సాగుతుంది. కవిత “వాన వెలిసిన చీకట్లో” అంటూ మొదలౌతుంది. ఇక్కడ వానను లోకం సాగించిన మారణకాండకు ప్రతీకచేయటాన్ని గమనించవచ్చు.

భిన్నకాలాలలో, భిన్న సందర్భాలకు వ్రాసిన అనేక కవితల్లో వాన ప్రస్తావన చేసినచోటల్లా ఖాళీల్లోకి పాదరసం బిందువులు కుదురుకున్నట్లుగా ఒదిగిపోవటం గమనిస్తాం. ప్రతీచోటా బయటజరుగుతున్న విషయాన్ని చెప్పటానికి వానను ప్రతీకగా వాడుకొంటున్నట్లు అర్ధమౌతుంది. కొన్ని ఉదాహరణలు…

★/ఎన్ని వానలు చూళ్ళేదనీ?/ప్రతీవానా/మళ్ళీ అదేదో కొత్తవాసనేస్తుంది (సగమే గుర్తు – 2006)

★/చడీ చప్పుడూ లేకుండా/అలా కురుస్తూనే వుంది వాన/ఎప్పుడు ఎలా కురిసినా వొకేలా వుండటమే తెలుసు వానకి (నీరెండలో వూరు – 2008)

★/యీా వానా యీా జీవితం/నన్ను యెంతలా తడుపుతున్నాయో కూడా చూసుకోను/ వానకు కురవటం వొక్కటే తెలిసినట్టు/నాకు పరిగెత్తడం మాత్రమే తెలిసినట్టు (నీదికాని వాన -2013)

★/అక్కడ నువ్వు యింకా కురుస్తున్నావో లేదో కాని/యిక్కడ నేనింకా తడుస్తూనే వున్నాను (అక్కడి వానలో నేను -2015)

★/తొలకరివాన/కొండల్ని తలబాదుకునీ బాదుకునీ/ఏడుస్తుంది/వితంతువులు/ చేతులారా గాజులు పగలగొట్టుకొంటున్నట్టు (శ్రీనగర్ లో మొహర్రం)

ఒక కవి నలభైఏళ్ళపాటు వ్రాసిన సుమారు 600 పేజీల కవిత్వంలో పదే పదే వచ్చిన ఒక పదాన్నో, పదబంధాన్నో వెలికితీసి చూపటం మర్యాదకాకపోవచ్చు. కానీ చెప్పిన ప్రతీచోటా కవి కొత్తగా చెప్పాడని, ఆయా సందర్భాలకు అద్భుతంగా సింక్ చేసాడని, అక్కడ ఆ పదాలు తప్ప వేరే పదాలు పొసగవనే సంగతి చెప్పటానికే ఇదంతా.

3. నలభై ఏళ్ళ వర్తమానం

అనన్యత కొరకు చేసిన అనంతమైన పెనుగులాటే అఫ్సర్ కవిత్వం మొత్తం. తాను ఈ సమాజానికి అన్యుడనని అంగీకరించలేకపోవటం ఒక వైపు, తనను ఎందుకు అన్యుడిగా ఈ సమాజం భావిస్తున్నదో అంటో అన్వేషించుకొనే ప్రక్రియ మరో వైపు. ఈ రెండు దృవాల మధ్యా నలిగే హృదయఘర్షణ సంక్లిష్టంగా ఉంటుంది. అఫ్సర్ కవిత్వం పట్ల ప్రధానంగా వినిపించే విమర్శ సంక్లిష్టత.

ఈ నేపథ్యంలోంచి తన పరాధీనతను గానం చేస్తాడు అఫ్సర్. ఒక మైనారిటీ కవి అవటం వలన అతనిపై అదనపు భారం ఉంటుంది. అందరికీ చక్కగా కుదురుకొన్న వ్యవస్థలో అఫ్సర్ ను ఏదో తెలియని అశాంతి వెంటాడుతుంది. మనచుట్టూ రక్తమాంసాలతో సంచరించే ఇండియన్ కు, సమకాలీన రాజకీయాలు నిర్మిస్తోన్న ఆదర్శ భారతీయునికి మధ్య పెరిగిపోతున్న అగాధం గురించి అఫ్సర్ కవిత్వం మాట్లాడుతుంది. ఒక అరాచక కట్టుకథ వాస్తవ రూపం దాల్చటం పట్ల సగటు మనిషి పొందే భీతిని పట్టుకొంటుంది. ఈ కవి ఈ నేల యొక్క శతాబ్దాల సామరస్యానికి ప్రతినిధి. తను పుట్టిన నేలపై “లవ్ హేట్” బంధాన్ని కలిగి ఉన్నాడు.

★/ఉన్నచోటే పవిత్రమనుకుంటున్న వాణ్ని/ఎక్కడెక్కడో అంటీముట్టని బట్టలా/ విసిరేయొద్దంటాను/నా నవ్వులు నా ఏడ్పులూ/నా అవమానాలు నా అనుమానాలు/నా మానభంగాలు హత్యలూ/అన్నీ మీవి కూడా అంటాను (నాకే జన్మభూమీ లేదు)

★/ఒకే ఆకాశం గొడుగు కింద/మనిద్దరం/నీకో సగం నాకో సగం కాదు/అంతా మనకోసమే//ఇక్కడే/ ఈ ఆకాశం కిందనే నన్నుండనివ్వు (ఆకాశం వొడిలో) -- అనే వాక్యాలలో ఈ కవి నేను ఈ దేశానికి చెందినవాడినే, నేను అన్యుడను కాను నేనూ మీలోని వాడినే నన్నువేరుగా చూడకండి అన్న వేడికోలు స్పష్టంగా వినిపిస్తుంది.

★సరిహద్దులు లేవు లేవు నాకు అని/రొమ్మిరుచుకుని అక్షరాలిరుచుకుని/భాషలకతీతమే నేనని పలుకుల కులుకులన్నీ తీర్చుకుని/నడుస్తూ పరిగెత్తుతూ వుంటా// నమ్మరా నన్ను నమ్మరా/ నా పేరుచివర మహమ్మదో అహమ్మదో షేకో/సయ్యదో/ ఖానో వున్నా నేను మంచి బాలుణ్ణిరా// అనే వాక్యాలలో పలికే విషాదం తన అనన్యతను నిరూపించుకోవటం కొరకు కవి పడుతున్నవ్యధను వ్యక్తీకరిస్తాయి.

★/పచ్చపచ్చని నా వొంటిమీద/రాజకీయాలు చేస్తున్నప్పుడు/యా అల్లాహ్/కనీసం నన్ను బతికించలేకపోయావు/కనీసం నీ కళ్ళయినా చమర్చాయా? (ఒక ఖడ్గం స్వగతం -1996) అంటూ దేవుడినే ప్రశ్నిస్తాడు ఒక నిస్సహాయ స్వరంతో.

ఇలాంటి కవితలలో తాను ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్న సమూహపు Psyche ను నిక్షిప్తం చేస్తాడు. ఇవి ఆయా స్థలకాలాదులకు సంబంధించిన ఆ సమూహపు రాజకీయ అభిప్రాయాలుగా భావించవచ్చు.

4. హిస్టారికల్ నేరేటివ్

అఫ్సర్ ఇంతవరకూ వెలువరించిన రక్త స్పర్శ, ఇవాళ, వలస, ఊరి చివర, ఇంటివైపు అనే అయిదు కవితాసంపుటులలోని కవితలను ఈ సమగ్ర సంపుటిలో పొందుపరిచారు. ఈ కవితలను అన్నింటిని ఏకబిగిని చదివినపుడు ఒక Historical narrative అంతర్లీనంగా కనిపిస్తుంది. ఈ నేరేటివ్ లో నాలుగు దశాబ్దాల అభిరుచులు, పతనాసక్తులు, రాజకీయ, సామాజిక నేపథ్యాలు పరిస్థితులు ఉంటాయి. ఒక పరిణామ క్రమం లీలగా గోచరిస్తుంది.

1985 లో వచ్చిన “రక్తస్పర్శ” కవితలలో ముస్లిం అస్తిత్వవాద కవితలు కనిపించవు. అలాగని అప్పట్లో మతవాదం లేదని చెప్పలేం కానీ ఆ తరువాత కాలమంతటి కల్లోలంగా లేదనవచ్చు; కనీసం కవిత్వానికి సంబంధించి.

1992 బాబ్రి మసీదు విధ్వంసానికి ముందు జరిగిన హిందువుల పోలరైజేషన్ ప్రక్రియను "ఇవాళ" కవితా సంపుటిలోని కర్ఫ్యూ, సంక్షోభగీతం, ఇదే నా జాతీయగీతం, గాంధీగారి రెండో చెంప, దూరం, నాకు మాటివ్వంటి వంటి కవితలు వ్యక్తీకరిస్తాయి.

"మనసారా అందర్నీ ప్రేమిస్తానని మాటివ్వబోతాను/నా కళ్ళమీద ఒక పంజాబ్ మరో మీరట్/తీతువుల్లా వాలిపోతాయి// అనే వాక్యాలద్వారా ఒక శాంతికాముక ముస్లిం కోరుకొనేదేమిటో, పొందుతున్నదేమిటో; విస్పష్టంగా చెపుతాడు అఫ్సర్.
మతరాజకీయాలు పెచ్చరిల్లుతున్న సందర్భంలో వాటిని ఎదుర్కోవటంలో విఫలమైన కమ్యూనిష్టుపార్టీలపై చేసిన విమర్శను "దేవుడు మరణించలేదు" అనే కవితలో గమనించవచ్చు.

"ఇవాళ" సంపుటిలోని- చిన్నప్పటి సంగీతం, చిన్నప్పటి చెరువు లాంటి కవితల్లో కవి నాస్టాల్జియాలోకి జారిపోతాడు నిస్సహాయుడై.

ఆ తరువాత 1999 లో "వలస" సంపుటి వచ్చినకాలం కల్లోలభరితం. అస్తిత్వవాద ఉద్యమాలు పతాకస్థాయికి చేరుకొన్నాయి. అగర్ జిందో మె హై, ఇఫ్తార్ సైరన్, ఉష్ మాన్, నాకే జన్మభూమీ లేదు, రెండో విభజన, అజా, నహి మాలూమ్ లాంటి కవితలలో తన మైనారిటీ అస్తిత్వాన్ని నిర్ద్వంద్వంగా చెప్పుకొన్నాడు. అలాగని అఫ్సర్ కవిత్వంలో రక్తం వచ్చేలా ముక్కుబద్దలు కొట్టేలాంటి మైనారిటీ కవిత్వవాక్యాలు కనిపించవు. షాక్ ట్రీట్ మెంట్ ఇవ్వటంద్వారానే ఒక వాదాన్ని పలికించాలనుకోవటం ఇతని విధానం కాదు. చెప్పిందంతా ఒక ఆత్మనివేదనగానే చెప్పాడు. మతం పేరుచెప్పి మనిషి చేసే తప్పించుకోలేని తప్పిదాలను ఒక అండర్ స్టేట్ మెంట్ లా సటిల్ గా ఆవిష్కరిస్తాడు. ఇది అఫ్సర్ ను ఇతర మైనారిటీ కవులనుండి వేరుచేస్తుంది.

మనువాదపోకడలను ఎదుర్కోవటానికి దళిత, ముస్లిమ్ ల ఐఖ్యతను నేడు చాలామంది కోరుకొంటున్నారు. కారంచేడు దాడులపై వ్రాసిన "ఊరవతలి దుఃఖం" , దళితుల శిరోముండనం పై వ్రాసిన "శిరోముండనం" లాంటి కవితలద్వారా దళిత, ముస్లిం ల ఐఖ్యతను తొంభైలలోనే ప్రతిపాదించాడు అఫ్సర్.

2009 లో వచ్చిన “ఊరిచివర” సంపుటి నాటికి సమాజం ప్రపంచీకరణ, సరళీకృత ఆర్ధికవిధానాలు, చిక్కబడిన మతరాజకీయాలతో సంక్షుభితమై ఉంది. పొట్టచేతపట్టుకొని చేసే వలసలు అనివార్యమయ్యాయి చాలామందికి. అందుకే ఇలా అంటాడు “కడుపే దేశం/ఎంగిలి మెతుకే కల//వెళ్ళిపోవాల్సిందే ఎక్కడికైనా/ఎడారి దేహంలోకి రాకుండా!/దేహం/ఇసుక దిబ్బ కాకుండా// అని.

ఇదే కాలంలో ఉవ్వెత్తున లేచిన తెలంగాణా ఉద్యమంతో అఫ్సర్ ఆ ప్రాంత కవిగా మమేకమయ్యాడు. తెలంగాణ 2002, తెలంగాణా 2009 కవితల్లో తెలంగాణా ఆత్మను పలికించాడు.

మెరుగైన ఉపాధికొరకు అమెరికా వెళ్ళాకా అక్కడినుంచి అంతర్జాతీయంగా వివక్షకు గురౌతున్న ముస్లిం అస్తిత్వాన్ని దర్శించాడు. తానొక దేశద్రిమ్మరి గా అభివర్ణించుకొన్నాడు “జంగమం” అనే కవితలో.

నల్లా నల్లాని నవ్వు, “డౌన్ టౌన్-కొన్ని స్వగతాలు” “తోలుమందం” లాంటి కవితలలో అమెరికాలో వర్ణవివక్షను అనుభవించే నల్లజాతీయుల వేదనతో సహానుభూతి చెందాడు.

2018 లో వచ్చిన “ఇంటి వైపు” సంపుటిలో చిత్రంగా ఏదో వ్యాకులత, ఇంటివైపు బెంగ నిండిన కవితలు కనిపిస్తాయి. నాస్టాల్జియా పొంగిపొర్లుతుంది. ఎక్కువ కవితలు గుండెలు పిండే నేరేటివ్ పద్దతిలో నడుస్తాయి. కొన్నింటిని ప్రేమకవితలుగా పోల్చుకోవచ్చు. కవిగా మరింత మార్మికతలోకి జారిపోయాడు. సందర్భాలకు రాసిన కవితలు కూడా ఎక్కువగానే ఉన్నాయి. చాలామట్టుకు కన్ఫెషనల్ పొయెమ్స్. ఇది పరిణితా లేక అలసిపోవటమా అనే సందిగ్ధం కలుగుతుంది.

మొత్తంమీద ఆరువందల పేజీల కవిత్వంలో కనిపించే హిస్టారికల్ నేరేటివ్- కవి జీవించిన సమాజాన్ని, జీవితాన్ని స్పష్టంగా ప్రతిబింబిస్తుంది.

ముగింపు

నాలుగు దశాబ్దాలుగా కవిత, వ్యాసం, కాలమ్, ఎడిటర్, విమర్శ ఏదో రూపంలో అక్షరమై మనకు అనేక దారుల్లో అఫ్సర్ ఎదురవుతూనే ఉన్నాడు.

ఆధునికజీవనంలో అనివార్యమౌతున్న వలసలు, విచ్ఛిన్నమౌతున్న మానవసంబంధాలు, వివిధ జీవనో ఉద్వేగాలను ఒక కవిగా పలికిస్తూనే, ఒక ముస్లిం కవిగా తన అస్తిత్వాన్ని, సమకాలీన

రాజకీయ యవనికపై తనసమూహానికి జరుగుతున్న అన్యాయాలను పదునుగానే పలికించాడు.

Exile లో ఉంటూ కూడా తన మూలాల్ని, సంస్కృతిని, వ్యక్తుల్ని చెరిపేసుకోలేదు. నిజానికి ప్రవాసంలోనే మూలాల విలువ అర్ధమౌతుంది. ఇతనికి జ్ఞపకాలే ఏకకాలంలో వర్తనమానము భవిష్యత్తూ కూడా.

ఈ ప్రపంచాన్ని మెదడు పాయింటాఫ్ వ్యూ లోంచి, హృదయం పాయింటాఫ్ వ్యూ లోంచి దర్శించటం అఫ్సర్ కవిత్వ ప్రయాణం. సత్యాన్ని ఆవరించి ఉన్న నివురుపొరలను ఒక్కొక్కటి వొలుచుకొంటూ నిప్పులపై నడుస్తాడు. ఒక్కోసారి కాంక్రీట్ వ్యక్తీకరణలతో జ్వలించటం, ఒక్కోసారి ఆబ్ స్ట్రాట్ ఊహలతో సోలిపోవటం అఫ్సర్ కవిత్వ శైలి. కాంక్రిట్, ఆబ్ స్ట్రాక్ట్ లు పక్కపక్కనే నిలబెట్టి ఇంతే కదా జీవితం అని మెటఫరైజ్ చేస్తాడు.

కవి అన్నవాడు వచ్చినప్పుడల్లా ఏదో ఒక సత్యాన్ని జేబులో దాచుకొని రావాలి. ఒక కొత్త పదం, ఒక కొత్త వాక్యం, ఒక కొత్త పదచిత్రంగా బద్దలవ్వాలన్న రహస్యం తెలిసిన వాడు అఫ్సర్ అందుకనే నాలుగు దశాబ్దాల తరువాత కూడా ఒక కంటిన్యూటీ, దృక్కోణం, స్వరం, తీవ్రతా స్పష్టంగా తెలుస్తూంటాయి.

అఫ్సర్ జీవనానుభవాల కవి. కళ, జీవితము పెనవేసుకుపోయిన జీవనానుభవాలు. ఇతని కవిత్వం ఎంత ఆర్థ్రంగా ఉంటుందో, ఇతరులపై వ్రాసిన ఎలిజీలు, భిన్న సందర్భాలకు వ్రాసిన సంఘటనాత్మక కవితలు కూడా అంతే తడితడిగా తగుల్తాయి.
afsar@40 కావొచ్చు గాక ఇప్పటికీ పసితనం, యవ్వనం పచ్చిపచ్చిగానే నిలుపుకొని అనుభవాలను కళ్లతో, చెవులతో, చర్మంతో, హృదయంతో లోలోపలకి పీల్చుకొని అక్షరాలుగా, వాక్యాలుగా పలవరించే మనకున్న మనసున్న మంచి కవి.
“అప్పటినుంచి ఇప్పటి దాకా” అఫ్సర్ కవిత్వం తప్పక చదవాల్సిన పుస్తకం. దాచుకొని మరలా మరలా చదువుకోవాల్సిన పుస్తకం.

(ఈ వ్యాసంలోని కొంతభాగం కవిసంధ్య పత్రికలో ప్రచురణ అయినది. ఎడిటర్ గారికి ధన్యవాదములు.)

1/3/2020

శిఖామణి కవితా దర్శనం

మూడు దశాబ్దాల క్రితం “మువ్వల చేతికర్రతో” తెలుగు సాహిత్యలోకంలోకి అడుగుపెట్టారు శిఖామణి. సూర్యుడు, నెత్తురు, అడవి, తుపాకి గొట్టం, ఎన్ కౌంటర్లు లాంటి ఘాటైన పదాలతో తెలుగు కవిత్వం ఉక్కిరిబిక్కిరి అవుతున్న కాలం అది. ఈ నేపథ్యంలో- తల్లి చేతి స్పర్శని, చిన్నప్పటి పిప్పరుమెంటు రుచిని, చెక్కిలిపై ఆరిన కన్నీటి చారికను, ఖేదమో మోదమో తెలీని తన్మయత్వాన్ని నింపుకొని వచ్చిన శిఖామణి కవిత్వం ప్రతిఒక్కరిని ఆకట్టుకొంది.

ఈ మూడు దశాబ్దాలలో శిఖామణి 11 కవితా సంపుటులు, 9 విమర్శనా గ్రంధాలు, ఇతర భాషలలోకి అనువదింపబడిన 5 కవిత్వ సంపుటులు వెలువరించారు. 5 పుస్తకాలకు సంపాదకత్వం వహించారు. ఆంధ్రదేశంలోని దాదాపు అన్ని సాహిత్య సంస్థలనుండి పురస్కారాలను అందుకొన్నారు. ఒక కవిగా, విమర్శకునిగా, పీఠికా కర్తగా, పరిశోధకునిగా, పరిశోధనా పర్యవేక్షకునిగా, ఒక కవిత్వ కార్యకర్తగా, సాహిత్య సభలలో వక్తగా, పత్రికా సంపాదకునిగా వీటన్నిటికీ మించి మార్దవత నిండిన మనిషిగా- శిఖామణి గారు నాకు సహస్ర బాహువులతో ప్రకాశించే కార్తవీర్యార్జునుని గా కనిపిస్తారు.

1. కవిగా శిఖామణి

జీవితపు రణగొణధ్వనుల మధ్య జారిపోయే సున్నితానుభవాలను నేర్పుగా ఒడిసిపట్టుకోవటం – నడచి వచ్చేసిన మార్గంలోని రాలుపూల పరిమళాల్ని నెమరువేసుకొంటూ కలల మాలలల్లటం – మనిషితనం తగలకపోతుందా అంటూ లోలోపలికి తవ్వుకుంటూ పోయేతత్వం – కాస్త అమాయకత్వం, లోకం మీద ఇంత దయా తప్ప మరే అలంకారాలూ లేకపోవటం – స్వప్నాన్ని కమ్మిచ్చుగుండా సాగదీసి సాగదీసి బంగారు తీగలాంటి ఓ వాక్య చిత్రాన్ని నిర్మించటం – మనచుట్టూ జరుగుతున్న అన్యాయాలపట్ల ధర్మాగ్రహం ప్రకటించటం- శిఖామణి కవిత్వంలో మనకు అడుగడుగునా కనిపిస్తాయి

జీవితానుభవాల్ని కవిత్వానుభవాలుగా మార్చటంలో శిఖామణి నేర్పరి. అనుభూతిని భాషలోకి అనువదించటం తేలికైన విషయం కాదు. అనుభూతులను వ్యక్తీకరించటానికి ఒక్కోసారి భాష సరిపోదు. ఒక అనుభూతిని అంతే శక్తిమంతంగా చదువరిలో ప్రవేశపెట్టటంలో శిఖామణి ప్రతిభ అనన్యసామాన్యం.

రోడ్డుపై ఎదురయ్యే బిచ్చగాళ్లను విసుక్కొంటూనో, జాలితోనో ఎంతోకొంత దానం చేస్తాం. మనం ఇచ్చిన నాణెం ఎంతవిలువైనదో ఆ కబోది బిచ్చగాడు దాని అంచులను తడుముకొని తెలుసుకొంటాడు. ఆ విషయాన్ని కూడా మనం ఎపుడో ఒకప్పుడు గమనించే ఉంటాం. ఇంతవరకూ ప్రతిఒక్కరకూ ఎదురయ్యే అనుభవమే. కానీ శిఖామణి మరికొంత ముందుకు చూసి, ఆ అనుభూతిని ఒక అర్ధతతో కూడిన చిత్రంగా రూపుకట్టగలిగారు.

ఈ రోజు కబోది బొచ్చెలో
నువ్వు వెయ్యవలసింది
చిల్లర నాణెం కాదు
వాడు నాణెపు అంచులు తడిమి
దాని విలువను తెలుసుకునేటప్పుడు
నాణెపు అంచుకు బదులు
అక్కడ
నీ హృదయపు అంచులు దొరకాలి (ప్రూదయదానం)

మామూలుగా జరిగే దైనందిన సంఘటనలను శిఖామణి అద్భుతంగా కవిత్వం చేస్తారు. ఉదాహరణకు బొబ్బిలి టు పార్వతీపురం అనేకవితలో కొన్ని వాక్యాలు ఇలా సాగుతాయి

ఒక అరుణోదయపు వేళ
ఇంటికి వెళ్లగానే
కాళ్లకు నీళ్ళిచ్చినప్పుడే అనుకొన్నాను
బొబ్బిలిలో ఉంటూ కూడా
ఈ కోడలు పిల్ల
మా యానాం చెరువు నీళ్ళు ఎలా తెచ్చిందా అని.

ఇక్కడ మా యానాం చెరువు నీళ్ళు అన్న వాక్యం వల్ల ఒక మామూలు విషయం కవిత్వమైంది. కవిది యానం, కవి చెపుతోన్న కోడలి పిల్లది కూడా యానామే. ఇద్దరూ యానాం చెరువునీళ్లు తాగిన వారే. ప్రస్తుతం ఆ కోడలు పిల్ల యానానికి సుమారు రెండువందల కిలోమీటర్లు దూరంగా బొబ్బిలి లో ఉంటుంది. మరి బొబ్బిలిలో యానాం చెరువు నీళ్ళు ఎలా సాధ్యం? అదే శిఖామణి కవిత్వ రహస్యం. అతని కవిత్వాన్ని చదువుతూంటే ఏదో సొంత ఇంట్లోకి అడుగుపెడుతున్నట్లు, మన ఆత్మలోకంలో మనమే సంచరించుతున్నట్లూ అనిపించకమానదు.

మిత్రుడు లేని ఊరికి వెళ్లటం అనే అనుభవం చిత్రమైనది. ఆ మిత్రుని జ్ఞాపకాలు ముసురు కొంటాయి. హృదయం భారమౌతుంది. ఆ భారాన్ని మాటల్లో అంత సులభంగా చెప్పలేం. చానాళ్లకి వెళ్లాను పాల్వంచకి అనే కవితలో ఆ అనుభవాన్ని అద్భుతంగా పట్టుకొంటారు శిఖామణి.

తీరా వెళ్ళాక తెలిసింది
ఇతఃపూర్వం
అతను కేవలం పాల్వంచలో మాత్రమే ఉండేవాడని
ఇపుడతను
హైదరాబాద్ లోనూ నరసరావు పేటలోను
మహబూబ్ నగర్ లోనూ భద్రాచలంలోనూ
ఎక్కడెక్కడ తన మిత్రులున్నారో
అక్కడక్కడ ఏకకాలంలో ఉంటున్నాడని తెలిసింది
అవును
నిత్యసంచారికి శరీరంతో ఏం పని

చనిపోయిన వ్యక్తులు బ్రతికున్నవారి జ్ఞాపకాలలో జీవిస్తూనే ఉంటారు అన్న సత్యాన్ని పై వాక్యాలలో చెపుతున్నాడు.

ఇదే కవితకు పొడిగింపా అన్నట్లు "నువ్వు గుర్తొస్తావు" అనే కవిత ఒకటి ఉంది. అలా జ్ఞాపకాలలో జీవించి ఉండటం కూడా ఎంతకాలం జరుగుతుంది అని ప్రశ్నించి గొప్ప తాత్వికంమైన సమాధానం చెపుతాడు ఇలా…

//నువ్వైనా ఎందాకా గుర్తొస్తావులే!
నిన్ను గుర్తు పెట్టుకున్నానన్న
గుర్తు నాకున్నంత వరకు.
ఒక శుభోదయాన
నేనెవరో ఇతరులు తప్ప
నన్ను నేను గుర్తు పట్టలేని క్షణాన
నిన్నూ నన్నూ కలిపి గుర్తు పట్టే వ్యక్తి
వ్యక్తంగానో అవ్యక్తంగానో
ఎక్కడో ఉండే వుంటాడు.

ఈ జ్ఞాపకాలన్నీ ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఆగిపోతాయి. అప్పుడు మనల్ని ఇతరులు గుర్తు పెట్టుకుంటారు అనటం జీవన వైచిత్రి.

కవిత్వానికి ఉండాల్సిన లక్షణాల పట్ల ప్రతికవికీ కొన్ని అభిప్రాయాలుంటాయి. అలాగే శిఖామణి కూడా "అప్పట్లో మా నాయన అనేవాడు" అనే కవితలో తన కవిత్వ మూలాలను చెప్పుకొంటాడు.

కవిత్వం రాయగానే సరికాదు
కాస్త జ్ఞానం వుండాలిరా అని
జ్ఞానం దేనికైనా అవసరపడుతుందేమోగానీ
కవిత్వం రాయడానికి కావాల్సింది
కాస్త అమాయకత్వం
లోకం మీద ఇంత దయా
అనుకొంటాను ఇప్పటికీ.//

పైన చెప్పినట్లుగా శిఖామణి కవిత్వంలో. మానవజాతిని కొత్తమలుపులు తిప్పాలనే గొప్ప గొప్ప ఊహలు, కార్యాచరణలు, సిద్ధాంతాలు లాంటి జ్ఞాన ప్రకటనలు ఉండవు. ఉండేదల్లా ఉత్త హృదయ నివేదనా, ఈ లోకంపట్ల అపారమైన దయ. పూలకుర్రాళ్లు, అంధ భిక్షకులు, రైళ్లలో యాచకులు, ఆఫీసులో అటెండరు, మేడపై వాలే పావురాలు, మరణించిన బాల్య మిత్రులు, స్నేహితులు వీళ్ళే ఎక్కువగా శిఖామణి కవిత్వానికి వస్తువులు

తెలుగు సాహిత్యంలో శిఖామణి రాసినన్ని ఎలిజీలు వేరే ఎవరూ రాయలేదంటే అతిశయోక్తి కాదు. ఇవన్నీ "స్మరణిక" పేరుతో పుస్తకంగా తీసుకొచ్చారు. దీనిలో మొత్తం 34 వ్యాసాలున్నాయి. శిఖామణి వ్యక్తులను ఎంతగా ప్రేమిస్తాడో, వారితో తనకు గల అనుభవాలను, వారిలోని మంచిని ఎంతెలా గుర్తుపెట్టుకొంటాడో ఈ నివాళి వ్యాసాలను చదివినపుడు అర్ధమౌతుంది. వారు మనకు తెలియని వ్యక్తులైనప్పటికీ గుండె బరువెక్కుతుంది. ఇవన్నీ శిఖామణి "మనిషి" గా జీవించాడు అనటానికి రుజువులు. శిఖామణికి ఈ లోకంపై, మనుషులపై ఎంత దయ, హృదయ వేదన లేకపోతే అంతఆర్ద్రంగా వారిగురించి వ్రాయగలడు

ఒక్క ఉదాహరణ

శిఖామణి బంధువు యొక్క మూడునెలల పసిబిడ్డ చనిపోవటం మీద వ్రాసిన “నిదురించిన చిన్నిముద్దు” అన్న కవితలో

ఈ చిన్నారి శిశువు కోసం తవ్విన గోతిని చూసి
వానలకు పైవర వరకు ఉబికొచ్చిన నూతి నీటిలా
దు:ఖం జీవితపు ఇంత పై పొరల్లోనే ఉంటుందనుకోలేదు”

అన్న అత్యంత విషాదవాక్యాలతో సందర్భాన్ని కళ్లకు కడతాడు కవి. చిన్న పిల్లవానిని ఖననం చేయటానికి చిన్నగొయ్యి సరిపోయింది అన్న సూచనకూడా గుండెల్ని పిండే ఒక వాస్తవం. కవిత్వానికి కావాల్సినమరో అంశం అమాయకత్వం అని శిఖామణి అంటారు కానీ, నిజానికి శిఖామణి కవిత్వం పైకి అమాయకంగా కనిపిస్తూ లోపల జీవనతాత్విక సముద్రాలను ఇముడ్చుకొని ఉంటుంది.

`   ఈ విషయం శిఖామణి వ్రాసిన చిలక్కొయ్య కవితను పరిశీలిస్తే అర్ధమౌతుంది. ఇది ఒక గోడకు ఉండే చిలక్కొయ్య పై వ్రాసిన వస్తుకవితైనప్పటికీ, ఒక సంపూర్ణజీవితాన్ని అంతర్లీనంగా చెపుతూంటుంది.

కవి బాల్యంలో చిలక్కొయ్యతో తనకు గల అనుభవాలతో కవిత మొదలౌతుంది.

చిలక్కొయ్యపై పిచ్చుకలు వాలటం, కవి తల్లిగారు ఉత్త పసుపు పుస్తెలతాడు వేలాడదీయటం, దానికి తగిలించిన సీమవెండి కేరేజీలో చప్పరింపు చప్పరింపుకు రంగులు మారే బిళ్లలను వారి అమ్మగారు దాయటం, మూడో పురుషార్ధ సాధనలో ఉన్న దంపతులను ఆ చిలక్కొయ్య నిర్వికారంగా చూడటం, ఈ ఒంటరి ప్రయాణంలో ఈదలేక నిష్క్రమిస్తూ అదే చిలక్కొయ్యకు ఆత్మను తగిలించటం –ఇవీ ఈ కవితలో కనిపించే వివిధ దృశ్యచిత్రాలు. అతి సామాన్యంగా కనిపించే వాక్యాలతో కవిత మొదలై ముగింపుకు వచ్చేసరికి అవే పదాలు మరో గొప్ప అర్ధాన్నిచ్చే విధంగా మారతాయి. కవిత ప్రారంభంలో కనిపించిన కొయ్య చిలుక నెమ్మది నెమ్మదిగా కనుమరుగవుతూ, ఓ జీవితం కనిపించటం మొదలవుతుంది.

2. శిఖామణి కవిత్వంలో దళిత ఈస్తటిక్స్

శిఖామణి మొదట మనిషి ఆ తరువాత దళితుడు. దళిత కవిత్వం ఉత్తుంగ తరంగంలా తెలుగు సాహిత్యలోకంలో ఎగసినపుడు శిఖామణి ఆ కవిత్వానికి తాను అందించాల్సిన సామాజిక కర్తవ్యాన్ని గుర్తించారు. దళితుల పక్షన నిలబడి కవిత్వం వ్రాసారు. అంతకు మునుపు దళితుల సమస్యలను కవిత్వీకరించలేదనే విమర్శను నిజాయితీ గా అంగీకరిస్తారు శిఖామణి.

పూల కుర్రాళ్ల గురించీ
గుడ్డి బిచ్చగాళ్ల గురించీ
పుప్పొడి పదాలతో పలవరించిన నేను
పదిరికుప్పం పరాభవాల గురించి
పన్నెత్తు మాటయినా పలకలేకపోయాను..... అంటూ.

ఆ తరువాత కిర్రుచెప్పుల భాష, చూపుడువేలు పాడే పాట కవిత్వ సంపుటులను, దళిత సాహిత్యతత్వం, దళిత సాహిత్యోద్యమం పేర్లతో విమర్శనా గ్రంధాలను వెలువరించారు. శిఖామణి దళిత ఈస్తటిక్స్ దళిత కవిత్వానికి కళాత్మకతను అద్దింది. ఆ విషయంలో శివసాగర్ పక్కన స్థానం ఈయతగినవారు శిఖామణి.

కవిని నేను
వర్ణచాపాన్ని విరగ్గొట్టడానికి వచ్చిన
దళిత కవిని నేను --- అని ప్రకటించుకొంటాడు.

శిఖామణి వ్రాసిన “మా బాప్ప” , “నల్లని దానను” కవితలలో దళిత ఈస్తటిక్స్ నిరుపమానంగా వ్యక్తమౌతాయి.

మా బాప్ప
వాడతప్ప వూరు లేని
కులంతప్ప పేరు లేని
శ్రమ తప్ప సుఖం లేని
మా బాప్ప కథ వింటారా?
బాప్పంటే మాటలా
పొడుగాటి బొప్పాయి చెట్టులా
వెనక్కి తిరిగి చూడని యేరులా
ఆకాశాన్ని సవాలు చేసే
సన్నని సరివి చెట్టులా
చేయెత్తు మనిషి
కచ్చా బిగించి
భుజాన కొడవలితో పొలానికి వెళ్తుంటే
తోక మీద నిలబడిన

ఆరడుగుల నల్ల తాచులా
అగుపించేది మా బాప్ప
నలుపంటే నలుపా అది!
గుత్తులుగా విరగకాచిన నేరేడు నలుపు
దుక్కిదున్నిన నల్లరేగడి మడిచెక్క నలుపు
పంటబోదెలో విరబూసిన నల్లకలువ నలుపు
అప్పుడే కోసి ఆరబోసిన మిరపకళ్లంలా
ఆ నల్లని నుదుటిమీద ఎర్రని బొట్టు
రూపుకు నల్లనే కాని
మా బాప్ప మనసు పుచ్చపువ్వు తెల్లన
బూరుగు దూది మెత్తన//
ఊరుతో వైరం వచ్చినప్పుడు
చెంగులో ఇంతకారప్పొడి
చేతిలో హరకెన్ లాంతరుతో
తెల్లవార్లూ ఏటిగట్టున కాపలా తిరిగిన
మా బాప్ప
చుండూరులో ఎందుకు పుట్టలేదా
అనుకొంటాను//

ఈ కవితలో కనిపించే కచ్చాబిగించటం, కొడవలితో పొలానికి వెళ్లటం, నేరేడు, కలువ, దుక్కిదున్నిన నల్లరేగడి, మిరప కళ్ళం, ఊడ్పుల కాలం, బడిపిల్లల మధ్యాహ్న భోజన పథకం, వెండి కడియాలలో లక్క, ఊరితో వైరం లాంటి దృష్టాంతాలన్నీ దళిత జీవనాన్ని దృశ్యమానం చేస్తూ కవిత సాంద్రతను పెంచుతాయి.

నల్లని దానను అనే కవితలో- నవధాన్యాలలో నాలుగవదానను, హంసలమధ్య పికిలిపిట్టను, చెమ్మసోకితే ఉబ్బిపోతాను, ఆపై స్పృశిస్తే తెల్లగా మెరిసిపోతాను వంటి పైపై పోలికలను బట్టి ఇది మినువులపై చెపుతున్న కవితగా అనిపించినా -- జాత్యాహంకారాన్ని దహించే నీలి అగ్నిశిఖ, ఆఫ్రికానుండి మొహంజొదారో వరకు నిక్షిప్తమైన నలుపు ధాతు శిలాజాలు, వీరబాహుడినుండి మండేలా వరకు సాగిన నల్లరక్తపు వెలిగే పాదముద్రలు, తెల్లజాతిని

అబ్బురపరచిన నల్ల మైఖేల్ జాక్సన్ వంటి అనేక మెటఫర్ ల ద్వారా ఒక వర్గదృక్పథాన్ని కవితలో అత్యంత ప్రతిభావంతంగా ప్రవేశపెడతాడు కవి. దళిత ఈస్తటిక్స్ ఈ కవితలో అద్భుతంగా పలుకుతాయి.

శిఖామణి కవిత్వానికి అనుభూతి, మానవత, తాత్వికతలు పుష్కలంగా పాటమరించే అందాలు. ఉపమ, రూపకాలు శిఖామణి కవిత్వానికి మణిపూసలు. "సస్టైయిన్డ్ రిలీజ్ డ్రగ్ లాగ శిఖామణి అక్షరాల్లో కవిత్వం నిలకడగా స్రవిస్తూ ఉంటుంది అంటారు ప్రముఖ విమర్శకుడు శ్రీ కె.శ్రీనివాస్

★★★★

3. విమర్శకునిగా శిఖామణి

వివిధ, సమాంతర, దళిత సాహిత్య తత్త్వం, దళిత సాహిత్యోద్యమం, సేతువు, వాగర్థ వంటి పుస్తకాలు శిఖామణిని మనకున్న మంచి విమర్శకునిగా నిరూపిస్తాయి.

ప్రయోగవాది పఠాభి, తెలుగు-మరాఠి దళిత కవిత్వం లాంటి పుస్తకాలు శిఖామణిలోని పరిశోధకుడిని మనకు చూపుతాయి.

LIBRARY
READING ROOM

విశ్వవిద్యాలయ ఆచార్యుని వృత్తిలో భాగంగా 24 పి హెచ్ డీలు, 42 ఎంఫిల్ లకు శిఖామణి పరిశోధక పర్యవేక్షకుడిగా వ్యవహరించారు. పద్యసాహిత్యం, తులనాత్మక పరిశీలన, ఆధునిక వచనం, కవిత్వం, నాటకం, సంస్కరణలు వంటి ఒకదానికొకటి సంబంధం లేని అంశాలకు పరిశోధక పర్యవేక్షకుడిగా ఉండటం ఒక అరుదైన విషయమని అనుకొంటాను.

పుస్తకానికి పీఠిక అనేది ఒక రికమెండేషన్ లెటర్ లాంటిది. శిఖామణికి గారికి ఈ విషయం చాలా బాగా తెలుసు. అందుకనే వీరి పీఠికలలో కవి పట్ల, అతని కవిత్వం పట్ల అవ్యాజమైన ప్రేమను చూపుతారు. వెన్ను తడతారు. లోపాలను సున్నితంగా చెపుతారు. 116 పుస్తకాలకు పీఠికా కర్తగా కూడా శిఖామణి సాహిత్యసేవ గణనీయమైనది.

కవిత్వం వ్రాయటం ద్వారా కవి సమాజం నుంచి ఎంతో గౌరవం, సన్మానాలు పొందుతాడు. కవిత్వాన్ని రాయటమే కాక మోయటం కూడా కవి భాద్యతగా తీసుకోవాలి అనుకొంటాను.

“యానమా నా ఆరో ప్రాణమా” అని పలవరించిన శ్రీ శిఖామణి యానాన్ని తన కవిత్వ కార్యక్షేత్రంగా చేసుకొని గత మూడు సంవత్సరాలుగా యానాం ప్రపంచ కవితా దినోత్సవాలను అంగరంగవైభవంగా నిర్వహిస్తున్నారు. తెలుగు సాహిత్యంలో లబ్దప్రతిష్టులను యానానికి తీసుకొని వచ్చి పొయెట్రీ వర్క్ షాపు నిర్వహించారు. “శిఖామణి కవితా పురస్కారం ” నెలకొల్పి, తెలుగు సాహితీదిగ్గజాలను ఏటా సత్కరించుకొంటున్నారు. ఆంధ్ర దేశంలో వందలాది సభలలో అలుపెరుగక పాల్గొంటూ సాహిత్యప్రచారం చేస్తున్నారు. ఇవన్నీ ఒక ఎత్తయితే “కవి సంధ్య” పత్రికను మూడేళ్ళుగా అప్రతిహతంగా ఒంటిచేత్తో నడిపించుకొంటూ రావటం మరొక ఎత్తు. ఈ పనులన్నీ శిఖామణి మంచి కవే కాదు “గొప్ప కవిత్వ కార్యకర్త” కూడా అని నిరూపిస్తాయి.

ఇక చివరగా

శిఖామణి లేని తెలుగు కవిత్వం ఎలా ఉండేదని ప్రశ్నించుకొంటే – మొదట్లో చెప్పినట్లు, సూర్యుడు, నెత్తురు, అడవి, తుపాకి గొట్టం, ఎన్ కౌంటర్లు లాంటి ఘాటైన పదాలతో తెలుగు కవిత్వం మరికొంతకాలం ఉక్కిరిబిక్కిరి అయిఉండేదేమో; తెలుగు కవిత్వంలో మానవసంబంధాలను ఆర్థంగా చెప్పటం అనే అర వెలితిగా ఉండేదేమో అనిపిస్తుంది.

(శ్రీ శిఖామణి చందుసుబ్బారావు సాహిత్య పురస్కారాన్ని పొందిన సందర్భంగా చేసిన ప్రసంగపాఠం)

17/5/2019

"మహర్షి అంబేద్కర్" - శ్రీ గుర్రం ధర్మోజీ గారి పుస్తక పరిచయం

డా. బి.ఆర్.అంబేద్కర్ గారి 125 వ జయంతి సందర్భంగా ....

భారతదేశపు రాజకీయ చిత్రాన్ని, సామాజిక వ్యవస్థను ఒక జ్ఞాన సూర్యునిలా ప్రకాశింపచేసిన అజరామరుడు, ప్రాతఃస్మరణీయుడు డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్. అలాంటి మహానుభావుని జీవితచరిత్రను "మహర్షి అంబేద్కర్" అనే పేరుతో గేయకావ్యాన్ని వెలువరించారు ప్రముఖ పద్యకవి శ్రీ గుర్రం ధర్మోజీ గారు.

శ్రీ గుర్రం ధర్మోజీ సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో అనేక రచనలు చేసిన ప్రముఖ పద్యకవి. తెలుగులో అనేక ఉదాహరణ కావ్యాలు (ప్రత్యేకమైన చందోరీతి) రచించిన పండితుడు. "మహర్షి అంబేద్కర్" కావ్యంలో అంబేద్కర్ జీవిత విశేషాలతో కూడిన 275 పద్యాలు ఉన్నాయి. ఇవి చక్కని నడకతో, మాత్రా చందస్సులో ఉంటూ అంబేద్కర్ మహాశయుని జీవితంలోని వివిధ అంశాలను గొప్పగా దృశ్యమానం చేస్తాయి.

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ జీవితచరిత్రను డా. బోయి భీమన్న, శ్రీ దాసి బసవయ్య, మొదలగు మహోత్తమ పండితులు మనకు వచనంలో అందించారు. (శ్రీ గుర్రం ధర్మోజీ గారు కూడా ఇదివరలో సంస్కృత శ్లోకాలలో అంబేద్కర్ సుప్రభాతం రచించారు).

"మహర్షి అంబేద్కర్" రచన పాడటానికి లయబద్ధంగా, సరళంగా గేయరూపంలో ఉంటుంది. గేయాల్లో కనిపించే చక్కని పదపాహాళింపు, లయ, సందర్భోచితంగా పరిమళించే కవిత్వపు సుగంధాలు చకితుల్ని చేస్తాయి. పఠితులను ఆలోచింపచేసి చైతన్య పరుస్తాయి.

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ జననాన్ని చిన్న చిన్న పదాలతో వర్ణించే పద్యాలు ఇవి. వీటిలో అంబేద్కర్ ను భారతదేశ జ్ఞాన తిలకంగా, ఒక ఉదయించే సూర్యునిగా అభివర్ణించటం వారు జీవితపర్యంతం నెరపిన సేవకు, తగిన స్థానం కల్పించటంగా అర్ధం చేసుకోవాలి. చిక్కని చీకట్లు చీల్చటం అన్నప్రయోగం భావస్ఫోరకం.

విశాల భారతదేశపు
లలాట ఫలకస్థలాన

చలిత ప్రభాకలితము
జ్వలిత జ్ఞానతిలకము
బానిసత్వ బ్రతుకులందు
చిక్కని చీకట్లు చీల్చ
మహర్లందు మహర్షిగా
అంబేద్కర్ ఉదయించెను.

స్కూల్లో లెక్కల మాస్టారు ఇచ్చిన ఒక లెక్కకు విద్యార్థులు జవాబు చెప్పలేనప్పుడు, తరగతి గది బయట ఉన్న అంబేద్కర్ దానికి సమాధానం ఇవ్వటానికి ముందుకొచ్చిన సందర్భంలో ధర్మోజీ గారు చెప్పిన ఈ పద్యం లోని పదాల నడక, పోతన 'అడిగెదనని కడువిడుజను' ... పద్యానికేమీ తీసిపోదు.

ఉత్త 'రా'కుమారులట్టులవారలు
ఉత్తరమీయకతత్తరపాటున
బిత్తరపోవుచునిస్పృహాయులై
నిరుత్తరులౌచునిలుచుంటే (ఇది గేయ పద్యం, చందో బద్ధం కాదు గమనించగలరు)

ఆతను అంటరానివాడు లోనికెట్లా వచ్చెదడని తోటి విద్యార్థులు అభ్యంతరం పెట్టగా, బాల అంబేద్కర్ మనసులో చెలరేగిన ఆలోచనలు, తగిలిన గాయం ఎలా ఓ గేయంగా మారిందో చూడండి

నేనే? పాపం చేశాననుచు
చిన్నమనస్సునెన్నో ప్రశ్నలు
మెదడును తొలిచే పదునగుబాకులు
నెమ్మనమున ఉమ్మెత్తలగుత్తులు.

మొత్తం పద్యం బరువు అంతా పదునగుబాకులు, (తరువాతకాలంలో జాషువాగారిని గుచ్చిన బాకులే), ఉమ్మెత్తలగుత్తులు అన్న పదాల వద్ద ఉంది. ఆ బాకులు శరీరానికి తగిలినవి కాదు, మెదడుకి తగిలాయట. మనసున ఉమ్మెత్తలగుత్తులు మొలచాయట. ఎంత గొప్ప సందర్భోచిత ప్రయోగాలివి.

ఈ రోజు అసంఖ్యాక దళిత, బహుజన యువత అంబేద్కరిజం తమకు ఆదర్శమని ప్రకటించుకొంటున్నది. ఎందుకు అంటే కారణం ఈ చిన్ని పద్యంలో కనిపిస్తుంది

తనేకదా దళితులకు తలపు
తనేకదా పోరునకు పిలుపు
తనేకదా ఉద్యమపు గెలుపు
గుండెలలో సదా నిలుపు

దళితబహుజనేతరలకు కూడా అంబేద్కర్ ఆదర్శనీయుడే ఎందుకంటే ఈ రోజు ఆయన ఉపన్యాసాలను చదివితే, అంబేద్కర్ యొక్క రాజనీతిజ్ఞత, నిబద్ధత, తర్కం, ముక్కుసూటిదనం, పోరాటపటిమ, సహనశీలత వంటి ఉదాత్త లక్షణాలెన్నో ఆశ్చర్యం కలిగించకమానవు. ఒక్క మనిషి ఇన్ని కోణాల్లో, అంతటి వ్యతిరేకతలో తన వ్యక్తిత్వాన్ని, భావజాలాన్ని ఎలా నిలుపుకోగలిగాడా, చివరివరకూ ఎలా కొనసాగించగలిగాడా అని ప్రస్తుతతరమే కాదు భావితరాలు కూడా చేతులుజోడించి నమస్కరించే మూర్తిమత్వం అంబేద్కర్ ది.

అలాంటి అంబేద్కర్ ఉపన్యాసం పై ధర్మోజీ గారు గొప్ప పద్యాలు వ్రాసారు

ఉపన్యాసమన ఉపన్యాసమా?
అంబేద్కరుని ఉపన్యాసము
అద్భుతమైన విన్యాసము
అచ్చెరువొందే ఉపన్యాసము
మాటలు కావవి మంటలు కాని
మాటలు కావవి ఈటెలు కాని
పదములు కావవి పదును కత్తులు
గాధకాదని బాధయెకాని

డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ బాల్యము, అమెరికా లండన్ లలో ఆయన విద్యాభ్యాసము, మహద్ ఉదంతం, సైమన్ కమిషన్ ఎదుట వాదనలు, రౌండ్ టేబుల్ సమావేశంలో ప్రాతినిధ్యం, బౌద్ధమతస్వీకరణ, హిందూకోడ్ తిరస్కరణకు నిరసనగా రాజీనామా, రమాభాయి నిష్క్రమణ, రాజ్యాంగనిర్మాణం, మహాభినిష్క్రమణం వంటి అనేక అంశాలతో "మహర్షి అంబేద్కర్" పుస్తకం ఎంతో ఆసక్తికరంగా ఆ మహాశయుని సంపూర్ణ జీవితాన్ని మనకనుల ముందు నిలుపుతుంది. డా. బి.ఆర్. అంబేద్కర్ 125 జయంతోత్సవాల సందర్భంగా వెలువరించిన ఈ పుస్తకం ఒక చక్కని స్మరణ, నివాళి.

ప్రతిఒక్కరు చదివి ప్రేరణనొంది, మరో పదిమందికి ఈ పుస్తకాన్ని బహూకరించి వారిలో కూడా ఉత్తేజాన్ని నింపాల్సిన సమయం ఇది.

శ్రీశ్రీ బుద్దమతావలంబసహితం, శ్రీభీమరాయం శుభం
శ్రీశ్రీ జ్ఞానవిధాన భాస్కరసమం శ్రీబాబసాహేబునం
శ్రీ సక్పాలసుతంనమామిసతతంసాంబేద్కరం భాసురం
భీమాబాయిసుతం సదా హితకరం శ్రీబుద్ద ధర్మాశ్రితం ..... అంటూ శ్రీ ధర్మోజి అంబేద్కర్ పై వ్రాసిన సంస్కృత శ్లోకంతో ఈ గేయసంపుటి మొదలై, మరో సంస్కృత మంగళాశాసనంతో ముగుస్తుంది.

★★★★★★★

రచయిత గురించి

పేరు: గుర్రం ధర్మోజి

రచనలు: శ్రీ అంబేద్కర్ సుప్రభాతం (సంస్కృతం), శ్రీ భీమరాయ ప్రభాత గీతి (గేయం), శ్రీ భీమరాయ ఉదాహరణ కావ్యం, ఆంధ్రకేసరి ఉదాహరణ కావ్యం, క్రీస్తు సుప్రభాతం (సంస్కృతం), అయ్యప్ప సుప్రభాతం (సంస్కృతం), నాన్న (గేయకావ్యం), మహర్షి అంబేద్కర్ (గేయ కావ్యం)

వృత్తి: తెలుగు లెక్చరర్, రాజోలు డిగ్రీ కళాశాల

APRIL 13, 2016

ఎనిమిది రంగుల కవిత్వం - అనిల్ డానీ “ఎనిమిదో రంగు”

'తీరం దాటని కెరటాలు' సంకలనంలోని నలుగురు కవులలో ఒకడిగా 2014 నుంచీ అనిల్ డానీ కవిత్వప్రేమికులకు పరిచయమే. డానీ ఇటీవల వెలువరించిన కవితా సంపుటి పేరు 'ఎనిమిదో రంగు'.

'కవికి నిజాయితీ ప్రధమ లక్షణంగా ఉండాలి' అని ప్రముఖ కవి కొప్పర్తి అంటారు. ఇక్కడ నిజాయితీ అంటే కవి తన జీవితంలోంచి వస్తువును ఎన్నుకోవటం, తాను అనుభూతి చెందిన దాన్నే కవిత్వీకరించటం అని అర్థం.

డానీ నిజాయితీ కలిగిన కవి. ఈ సంపుటిలోని కవితలన్నీ తన చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని, ప్రకృతిని, రాజకీయాల్ని చూసి అనుభూతి చెంది వ్రాసినవే. ఎక్కడా నేలవిడిచి సాము చేయడు. కనుకనే ఈ కవితలన్నీ సగటు మధ్యతరగతి వ్యక్తుల ఆలోచనలకు దగ్గరగా ఉంటాయి. సమకాలీనంగా ఆవు నుండి ఆధార్ దాకా జరుగుతోన్న రాజకీయాలపై డానీ కవిత్వ స్పందనతో ప్రతిఒక్కరూ ఐడెంటిఫై అవుతారు.

దళిత విద్యార్థి రోహిత్ ఆత్మహత్య అనేకమందిని కదిలించింది. ఆత్మహత్యకు ముందు రోహిత్ ఒంటరి పోరాటం చేసాడు. సమాజం నుండి పెద్దగా స్పందన రాలేదు. అది కూడా వివక్షాపూరిత కుట్రే కావొచ్చు. రోహిత్ పై వ్రాసిన 'ధర్మస్థలి' అనే కవితలో డానీ ఇలా అంటాడు

నిజమే మిత్రమా నీవు ఒంటరిగా
ఒకేఒక అంబేద్కర్ బొమ్మ పట్టుకొని
నిల్చున్నప్పుడు
నీవు ఎదురు చూసిన చూపుని
అందుకోలేకపోయినందుకు సిగ్గుగా ఉంది (ధర్మస్థలి)

నీ పోరాటానికి ముందుగా స్పందించనందుకు నాకు సిగ్గుగా ఉంది అనటంలో నిజాయితి, ఆత్మశోధన కనిపిస్తాయి. కవిత చివరలో ఇంతజరిగాకా కూడా స్పందించని వారిగురించి “ఏదో ఒకరోజు నీ వంతొస్తుంది/అప్పుడు నువ్వొక్కడివే ఉంటావ్/ అని హెచ్చరించటం నిజాయితీతో కూడిన ధర్మాగ్రహం.

జీవిక కోసం పల్లెల్ని ఒదిలి పట్నాలను చేరుకోవటం నేడు అనివార్యమైంది. సంక్రాంతికి సొంతఊర్లకు వెళ్ళి మూడురోజులపాటు జీవనమాధుర్యాన్ని అనుభవించి తిరుగుప్రయాణమయ్యే నగరవాసులను ఒక కవితలో పంజరపు చిలుకలతో పోలుస్తాడు.

'ఇంత మధనపడ్డ హృదయం

పల్లెల్లో శాశ్వతంగా ఉండలేదెందుకనే ప్రశ్నల్ని
పల్లె గాలులు ఊరి చివరిదాకా తెచ్చి
వీడ్కోలు చెపుతాయి
జవాబు చెప్పలేని జీతపు చిలక
పంజరంలోకి తనకు తానుగా వెళ్ళిపోతుంది (పంజరం చిలుక)

పై వాక్యాలలో ధ్వనించేది వ్యంగ్యమో, నిరాశో కాదు. ఒక అనివార్యస్థితిని అక్షరబద్దం చేసిన కవి నిజాయితీ అది. అలాంటి స్ఫటిక సదృశ నిజాయితీ డానీ కవిత్వాన్ని దేదీప్యమానం చేయటం అనేక కవితల్లో గమనించవచ్చు.

★★★

మంచి కవిత్వం పాఠకుని మనసులో ఒకచిత్రాన్ని గీస్తుంది, ఉద్వేగాల్ని రగిలిస్తుంది, ఆ రెండు పనులు ఏకకాలం లో చేయగలుతుంది అంటాడు ఎజ్రాపౌండ్.

కవులందరూ పదచిత్రాల్ని సృష్టిస్తారు కానీ కొందరు కవులు మాత్రమే మూర్త పదచిత్రాల్ని నిర్మించగలరు. ఇవి దృశ్యాన్ని హృదయగతం చేయిస్తాయి. 'ఎనిమిదో రంగు' వివిధ కవితల్లో కనిపించే మూర్త పదచిత్రాలు చిక్కని కవిత్వానుభూతిని కలిగిస్తాయి. ఇవి ఆయా కవితలలో పలికించే ఉద్వేగాల్ని ఉద్దీపింపచేస్తాయి.

'ఆకాశం ఎండిపోయిన చెట్టులా
ఒక్క వాన పువ్వునీ రాల్చటం లేదు' (ఇదిగో పొలం నుంచే వస్తున్నాను) అనే పదచిత్రంతో, రైతు పాలిట శాపంగా మారిన వానరానికాలాన్ని దాని వెనుక ఉండే తడిలేనితనము, ఎండిపోయిన పంటలు, కరువు వంటి సమస్త ఉద్వేగాల్ని కళ్ళకు కడతాడు.

'వాలు దారిలో పడ్డ నిమ్మకాయలా కాలం దొర్లుకుంటూ పోతుంది' (ఆలింగనం) అనే వాక్యంలో చేతికి చిక్కకుండా సాగిపోతోంది కాలం అనే అమూర్తభావనను వాలు దారిలో వడివడిగా జారిపోయే నిమ్మకాయ గమనంతో ముడిపెట్టి చక్కని లోతైన పదచిత్రాన్ని నిర్మించాడు

జనరల్ కంపార్ట్ మెంట్ కిటకిటలాడుతూ ఉంది అని చెప్పటానికి- బోగీ నిండు గర్భిణిలా ఉంది, ఇసకరాలనంత జనం, నేల ఈనిందా అనేట్టు ప్రయాణీకులున్నారు- వంటి వర్ణణలు అన్నీ అరిగిపోయిన చచ్చిపోయిన మెటాఫర్స్. ప్రతిభావంతుడైన కవి డెడ్ మెటాఫర్స్ వాడడు. కొత్తవి సృష్టించుకొంటాడు

'ఒక్క అక్షరమూ పట్టకుండా
పూర్తిగా రాసేసిన ఉత్తరంలా ఉంది రైలు బోగీ -- (జనరల్ బోగీ) అనే డానీ వాక్యం చదివినపుడు- ప్రయాణికులతో కిక్కిరిసిపోయి నిలబడటానికి కూడా చోటు లేని రైలు బోగి ఒక వైపు, అంచులవరకూ అక్షరాలు నిండిన ఒకనాటి పోస్టు కార్డు మరోవైపు ఏకకాలంలో స్ఫురణకు వస్తాయి. ఆ దృశ్యాన్ని హృదయము కళ్ళూ ఒకేసారి దర్శించగలుగుతాయి. కవిత్వంలో మూర్తపదచిత్రాల శక్తి తెలిసిన కవి డాని.

★★★★

డాని కవిత్వంలో మరొక విశిష్ట లక్షణం కథనాత్మక శైలి. 'ఎనిమిదో రంగు' అనేక కవితలలో కథనాత్మక శైలి కనిపిస్తుంది. ఈ రకంగా వ్రాయటం కత్తిమీద సాము వంటిది. వస్తువు రూపాన్ని మింగేస్తుంది. కవిత వచనమై తేలిపోయే ప్రమాదం ఉంది. అలా వ్రాసిన కవితలలో జల జల రాలే కవిత్వం కనిపించటానికి కారణం-ప్రాచీనాలంకారికులు చెప్పిన ఎత్తుగడ, నడక, ముగింపు లక్షణాలను పాటించటం వలననే అని అర్ధమౌతుంది జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే.

ఒక కాల్ గర్ల్ ఓ రాత్రిపూట లాడ్జిలో విటుణ్ణి కలుసుకొని వెనుతిరగటం అనే ఇతివృత్తంతో వ్రాసిన 'వెకేటింగ్' కవిత ఇలా మొదలౌతుంది

'ఆ సాయింత్రం
ఆమె గేటు తీసుకొని లోనికొచ్చేప్పుడు
ఓ నిద్రగన్నేరు ఆమె పాదాల వద్ద రాలింది//

ఆ తరువాత కవితలో ఆమె స్నానం చేయటం, ఎసి గదిలో విటునికి సుఖాన్నిచ్చి డబ్బులు తీసుకొని వెనుదిరగటం వర్ణిస్తాడు కవి. ఏదీ వాచ్యంగా చెప్పడు. ప్రతిదీ ధ్వన్యాత్మకమే. కవిత ఇలా ముగుస్తుంది.

దారంతా శవయాత్రలో రాలిన పూలు
రాత్రి వానకి గట్టు కోతకు గురైంది
ఎంత కోతో ఆ గట్టుకీ తెలీదు.

ఎత్తుగడలో వచ్చిన రాలిన పూల ప్రస్తావన చివరలో శవయాత్రలో రాలిన పూలుగా మారుతుంది. ఎంతకోతో గట్టుకీ తెలీదు అనటంలో మొత్తం కవితావస్తువు తాలూకు కరుణాత్మకత పతాకస్థాయికి చేరి హృదయాన్ని పట్టి ఊపేస్తుంది చాలాసేపు. గొప్ప బిగి, అల్లికతో సాగిన కవిత ఇది.

'ఎనిమిదో రంగు' అనే కవిత ప్రారంభవాక్యాలలో ఎనిమిదో రంగు అంటే నలుపు అన్న అర్థాన్ని సూచిస్తూ మొదలవుతుంది

ఇన్ని రంగులు ఉన్నాయి కదా ఇంద్రచాపంలో
మన దేహాల వర్ణం అక్కడెందుకు ఇమడలేదని
ఆమె అతని చెవిలో ప్రశ్నను ఊదింది/

ఈ సంభాషణాత్మక ఎత్తుగడ చదవగానే, నలుపు రంగుని శ్రమకు, దళిత తాత్వికతకు ప్రతీక చేసి వ్రాసిన పూర్వకవుల కవిత్వం గుర్తుకు వస్తుంది. డానీ అక్కడితో ఆగిపోడు. ఆ భావనను మరికొంత ముందుకు తీసుకు వెళ్ళి, మొత్తం కవితకు సరికొత్త డైమన్షన్ ను ఇస్తాడు

గదినిండా మాయా వెలుతురు
దేహాల నిండా పరుచుకొన్న ఎనిమిదోరంగు ప్రేమ --- అన్న అద్భుతమైన ముగింపు వాక్యంతో.

కవిత మొదట్లో ఎనిమిదో రంగు అంటే నలుపు అని చెప్పి చివరకు వచ్చేసరికి దాన్ని "ప్రేమ" గా పరిణమింపచేయటానికి- మధ్యలో వచ్చిన ప్రతీకలు, వర్ణణలు ఎంతో దోహదపడతాయి. డానీ కవిత్వంలో శిల్పం ఉత్తమస్థాయిలో ఉంటుందనటానికి ఈ కవిత గొప్ప సాక్ష్యంగా మిగులుతుంది.

★★★★★

ప్రజల గొంతుక వినిపించేది సాహిత్యం మాత్రమే. రాజకీయాలు మాట్లాడని, మాట్లాడటానికి ఇష్టపడని సత్యాలను సాహిత్యం ఆవిష్కరిస్తుంది. సమకాలీన రాజకీయాలవల్ల సామాన్యుడికి జరుగుతున్న అన్యాయాలను ఎత్తిచూపటం కవి బాధ్యత. డానీకి ఈ విషయం తెలుసు. అనేక కవితలలో తన రాజకీయాభిప్రాయాలను స్పష్టంగా తెలియచేసాడు. ఇలా

చేసేటపుడు కవిత్వం పాళ్లు తగ్గటం సహజంగా జరిగేదే. ఆ లోటు భర్తీ చేయటానికి డానీ టెక్నిక్ ను వాడుకోవటం గమనించవచ్చు.

ప్రస్తుతం రాజకీయనాయకులు ప్రజల్ని వర్గాలుగా విడదీసి తమపబ్బం ఎలా గడుపుకొంటున్నారో నాటకరంగాన్ని నేపథ్యంగా తీసుకొని వ్రాసిన 'జండాపై కపిరాజు" ఇటీవలి కాలంలో వచ్చిన గొప్ప రాజకీయ కవిత.

యుద్ధం జరగదని నటులకు ముందే
తెలిసిన నిజం//
యుద్ధంపై పందాలు కాసి
రెండు శిబిరాలు పాతగాయాల్తో రగుల్తూంటాయి//
అతనికి తెలుసు
యుద్ధమొక నాటకమని
రెండు సరిహద్దుల మధ్యన యుద్ధమంటే
నాలుగు చితుకుల్ని పోగేసి
చలికాచుకోవటమని (జండాపై కపిరాజు)

నాయకుల మధ్య వాదోపవాదాలు యుద్ధవాతావరణాన్ని తలపించి, ప్రజల మధ్య అంతర్యుద్ధం వస్తుందా అన్నట్లు ఉంటున్నాయి. ఇరుపక్షాలు తెరముందు ఎన్ని ప్రగల్బాలు పలికినా తెరవెనుక వారందరూ ఒకటేనని, ప్రజల్ని శిబిరాలుగా చేసి తమ ప్రయోజనాలను వారు కాపాడుకొంటారన్న సత్యాన్ని పై కవిత ఆవిష్కరిస్తుంది. కవి మూడో వ్యక్తిగా సమాజాన్ని పరిశీలించినపుడే ఇలాంటి కవితలు రాయగలడు.

పెళ్ళిలో లైట్లు మోస్తున్న స్త్రీ గూర్చి వ్రాసిన 'ఆమె రాత్రి చందమామ'; రోహిత్ ఆత్మహత్య పై వ్రాసిన 'ధర్మస్థలి'; గౌరి లంకేష్ గురించి వ్రాసిన 'వెలుతురు విరుగుతున్న శబ్దం' ఉత్తర ప్రదేశ్ లో తనువుచాలించిన చిన్నారులపై వ్రాసిన 'ఇక్కడ ఏడుపు నిషేధం'; - లాంటి కవితలు ఆయా సంఘటనలకు తక్షణ స్పందనలుగా కాకుండా Emotion recollected in tranquility గా ఉంటాయి.

ఊపిరి పీల్చటానికి ఆధార్ అవసరమౌతుంది// నీ ఇంటికేసిన తాళం తీయటానికి గుర్తింపు కార్డొకటి చూపించి లాగిన్ అవ్వాలి// పిల్లవాడు ఇసుక తీరంలో బొమ్మగా మిగిలి ఫొటోలకు పోజులిస్తున్నాడు (అయిలాన్)// తెల్లారొచ్చిన సూర్యుని వెలుగంతా ప్రపంచ తల్లులు

స్రవించిన రక్తం- లాంటి వాక్యాలు డానీ కాలికస్పృహని, ఎవరివైపు నిలబడి కవిత్వం చెపుతున్నాడన్న నిబద్దతను పట్టిచూపుతాయి.

డానీ యువతరానికి ప్రతినిధి. ఇతని కవిత్వంలో వస్తువు, శిల్పమూ పెనవేసుకొని ఉండటం వల్ల గొప్ప పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తుంది. ఆలోచింపచేస్తుంది. ఈ పుస్తకానికి ముందుమాట వ్రాసిన జి. లక్ష్మి నరసయ్య "రూపం, సారం విడివిడిగా కనపడకుండా కలగలిసిపోయి కనపడటం తక్కువమంది కవుల్లోనే కనిపిస్తుంది. వారిలో ఇతనూ ఒకడని నిస్సందేహంగా చెప్పొచ్చు" అంటూ డానీ కవిత్వానికి చేసిన మదింపు అక్షరసత్యం.

డానీకి ఇది టెక్నికల్ గా రెండో పుస్తకమైనప్పటికీ, సొంతంగా ఒక్కడూ వెలువరించిన మొదటి సంపుటిగా “ఎనిమిదో రంగు” ను భావించవచ్చు. ఈ పుస్తకానికి ఎ. గిరిధర్ చక్కని భావస్ఫోరక కవర్ డిజైన్ ను అందించారు.

కవిత్వ "సాగర సమీరాలు"

కవిత్వాన్ని Poetry of Ideas, Poetry of Experience అంటూ వర్గీకరిస్తూ, కవిత్వంలో అభిప్రాయాలు ముఖ్యం కాదు, అనుభవం ముఖ్యం అని అభిప్రాయపడతారు, ప్రముఖ కవి, విమర్శకులు శ్రీ ఇస్మాయిల్. దాన్నే ఇంకొంచెం పొడిగిస్తూ "కవిత్వం హృదయ సంబంధి" అన్నారు. "కవిత్వం హృదయ సంబంధి అనేది ఎంత వాస్తవమో, ఆలోచనా సంబంధి అనేది కూడా అంతే వాస్తవం. అంటే ఆలోచనోద్వేగాల సమసంగమం" అంటారు ప్రముఖ విమర్శకులు శ్రీ జి. లక్ష్మి నరసయ్య. ఏ నిర్వచనం ఏమి చెప్పినా కవిత్వం అనేది ఒక ఆలోచనాపరుని కళాత్మక వ్యక్తీకరణ అనేది అందరూ అంగీకరించే విషయం.

నేడు సమాజంలో - అసహనం, కులం, మతం పేరుతో మూక దాడులు, స్త్రీలు, పసిపిల్లలపై అత్యాచారాలు, విచ్ఛిన్నమౌతున్న మానవవిలువలు, భావప్రకటనా స్వేచ్ఛపై పరిమితులు, పర్యావరణ విధ్వంసం, ఎవరైనా ఏదైనా అంశం మీద తమ అభిప్రాయాలను చెప్పినప్పుడు వారిని విపరీతంగా ట్రోలింగ్/షేమింగ్ చేయటం, ఆర్ధిక అసమానతలు, విద్యావ్యవస్థ జీవనోపాధిని అందించలేకపోవటం, ఆత్మహత్యలు, మైనింగ్, స్కాముల పేరిట పెరిగిపోతున్న పరోక్ష దోపిడీ లాంటి అనేక రకాలైన సమస్యలు నెలకొని ఉన్నాయి.

Poetry is the mother-tongue of the human race. అంటాడు Johann Georg Hamann. తెలుగులో వస్తూన్న కవిత్వం మన స్వరాలను, మన సమస్యలను, మన జీవితాలనీ ప్రతిబింబిస్తుందా అని ప్రశ్నించుకోవాల్సిన సందర్భం ఇది. ఒక తరహా కవిత్వమే గొప్పది మరొక రకమైన కవిత్వం ఉత్తుత్తిది అన్న ధోరణులు అవాంఛనీయం. కవిత్వం "ఆల్ ఇన్ క్లూజివ్" గా ఉండాలి. ఎన్ని చెప్పుకున్నా అంతిమంగా కవిత్వం మానవులందరి ఉమ్మడి స్వరం. మనమెలా జీవించామో, ఏ ఏ ఉద్వేగాలకు లోనయ్యామో, ఎన్నెన్ని మానసిక ఘర్షణలు పడ్డామో రాబోయే తరాలు తెలుసుకొనేది మనం వదిలిపెట్టిన సాహిత్యం ద్వారానే.

సాహితీస్రవంతి వార్షికోత్సవ సందర్భంగా సభ్యుల కవితల సంకలనాన్ని ప్రతిఏటా వెలువరించటం ఆనవాయితీగా వస్తున్నది. ఇది ఆరవ సంచిక. రైతుసమస్యల నుంచి పర్యావరణ విధ్వంసం వరకూ విస్తరించిన కవితా వస్తువులతో ఈ పుస్తకంలోని కవితలు సమకాలీనతను అద్భుతంగా వ్యక్తీకరిస్తున్నాయి. "సాహితీ స్రవంతి" చెట్టునీడ కవులకు సమాజం పట్ల చక్కని దృక్కోణాన్ని అందించి కవిత్వం పట్ల బాధ్యతను గుర్తుచేస్తోందన్న విషయం మరోసారి విదితమైంది.

ఈ సంకలనంలో దాదాపు డబ్బై కవితలున్నాయి. వీటిలో శ్రీ శిఖామణి, శ్రీ దాట్ల దేవదానంరాజు, శ్రీ రెంటాల శ్రీవెంకటేశ్వరరావు, శ్రీ మధునాపంతుల సత్యనారాయణమూర్తి, శ్రీ అద్దేపల్లి ప్రభు లాంటి సీనియర్ కవుల నుండి పి.ఆర్. కళాశాల విద్యార్ధులైన చి.నవీన్ వడ్డి, చి. బాలి దుర్గాప్రసాద్ లాంటి వర్ధమానకవుల వరకూ ఉండటం అపురూపమైన విషయం.

శిఖామణి కవిత్వం చదివినపుడు మనసులో దృశ్యం రూపుకడుతుంది. ఆర్ధతనో, మానవసంబంధాల పరిమళాన్నో లేదా జీవన తాత్వికతనో ఆ దృశ్యం వెనుక దట్టించటం శిఖామణి కవిత్వశైలి. “తమోనిలం” మొదటి ఖండికలో మంచుబిందువులు, పసుపు, ఎరుపు వర్ణాలతో మెరిసే సూర్యోదయాన్ని- అప్పుడే పచ్చి పసుపుకొమ్ముతో స్నానం చేసి, నీటిబిందువుల దేహంతో, ఎరుపెక్కిన నేత్రాలతో నుదిటిపై కుంకుమ పెట్టుకొంటోన్న స్త్రీ తో “మెటఫరైజ్” చేస్తాడు. రెండో ఖండికలో చీకట్లు పడే వేళని, మూడో ఖండికలో చిక్కనైన చీకట్లనూ వర్ణిస్తాడు. చివరగా ఆ దినం “సమాగమానంతర ప్రియురాలు విడిచిన దీర్ఘ నిశ్వాసంలా ముగిసింది” అంటాడు. అలా ముగిసింది దినమా లేక దేహ యానమా అనే తాత్విక సందేహంలో కూడా పడేస్తాడు. కవితలో ఎక్కడా ఔచిత్యం చెడదు. తమోనిలపు రెపరెపల్లో ప్రౌఢకవిత్వపు తమోమణి లా మెరుస్తాడు శిఖామణి.

సమస్తలోక చైతన్యానికీ వ్యక్తే ప్రాతిపదిక. అహం బ్రహ్మాస్మి (నేనే చైతన్యాన్ని) అన్నారు ఏనాడో. వ్యక్తి చైతన్యమే- సమాజ చైతన్యంగా, మానవజాతి చైతన్యంగా పరిణమిస్తాయి. “అహం శిఖరం” కవితలో “నేనంటే నాకిష్టం//కత్తీనాదే గెలుపూ నాదే//సమస్తలోకమూ నేనే/నన్ను నేను తవ్వుకున్నా నేనే” … అంటారు దాట్ల దేవదానం రాజు. “నేనొకణ్ణే నిలిచిపోతే” …..సమస్తలోకానికి ఏంజరుగుతుందో చెపుతారు శ్రీశ్రీ. కాలం ఎన్ని గాయాలు చేసినా “చెక్కు చెదరని శిలాశాసనం నేనే” అనటంలోని తాత్వికతలో మానవజాతి ఔన్నత్యము, చరిత్రగతి ఇమిడి ఉన్నాయి.

రెంటాలవారి “జీవితార్ధం” కవిత కథనాత్మకంగా సాగుతుంది. సరళత, తాత్వికత వారి కవిత్వభాష. జీవితానికి అర్ధం ఏమిటి? జీవిత పరమార్ధం ఏమిటీ? సాఫల్య జీవితం అంటే ఏమిటీ? అనే ప్రశ్నలను ప్రతీవ్యక్తీ ఎప్పుడో ఒకప్పుడు వేసుకొనే ఉంటాడు. ఏవో సమాధానాలు పొందే ఉంటాడు కూడా. కానీ ఒక ఆలోచనాపరుడైన కవి చేసిన శోధనలో ఆ ప్రశ్నలకు ఎలాంటి సమాధానాలు అతన్ని తృప్తిపరచి ఉంటాయనేది “జీవితార్ధం” లో చూడవచ్చు.

బొల్లోజు బాబా వ్రాసిన “ముల్లు తీయించుకోవటం” అనే కవితలో కాలిలో దిగిన ముల్లును తీయించుకొన్న ఒక బాల్యపు సమూహానుభూతిని, స్త్రీ సాంగత్యపు అనురాగంతో సమన్వయపరచటాన్ని గమనిస్తాం.

“The Farmer Who Committed Suicide Speaks about Water” అనే కవితలో ప్రముఖ కవి కె. సచ్చిదానందన్- రైతు చావటం అంటే వ్యవసాయం చచ్చిపోవటమని, రైతు చుట్టూ ఉన్న సంస్కృతి చచ్చిపోవటమని ప్రకటిస్తారు. కారణాలు అనేకం ఉండొచ్చు కానీ రైతు వెన్నెముక విరిగిపోవటం ఏ సమాజానికైనా మంచిది కాదు. ఈ అంశాన్ని “ఒరిగిన ఒరికంకు” కవితలో కరుణరసార్ధభరితంగా వర్ణించారు మార్ని జానకిరామ్ చౌదరి. “బక్కచిక్కిన దుక్కిటెద్దు/కబేళాకు పయనమవుతూ/కడసారి చూపుగా/రెండు కన్నీటి బొట్లు రాలిస్తే/గూడ తెగిన కిర్రుచెప్పులు/నిశ్శబ్దంగా రోదించాయి” ….అనే వర్ణనలో ‘గూడతెగిన’ పదంవద్ద సగటు పేదరైతు జీవితాన్ని కళ్లకుకడతారు జానకిరామ్.

కవులకు శాలువాలు కప్పి సత్కరించటం మన సంస్కృతిలో భాగం. “శాలువా” కవితలో ఒక శాలువాకు కవికి మధ్య జరిగిన సంభాషణను చక్కని కవితగా మలిచారు డా. జోశ్యుల కృష్ణబాబు. ఇది ఒక నూతన కవితా వస్తువు. నవ్యమైన ఊహ. ఆ సంభాషణను ఆసక్తికరంగా, ఉపదేశాత్మకంగా నడిపించటం కవి ప్రతిభ. శాలువా కప్పుకోవటాన్ని సాహిత్యాన్ని భుజాలపై ఎక్కించుకొని మోయటంగా అభివర్ణించటం గొప్ప ఉదాత్తమైన ముగింపు. ఈ కవిత చదివాకా ప్రముఖ కవి శ్రీ శివారెడ్డిగారు నిత్యం శాలువాతో ఎందుకుంటారో అర్ధమైంది.

దైవం మానుష రూపేణా అనే అమరసూక్తిని తిరగేసి మనుషులే దేవతలరూపంలో ఉంటారని మధునాపంతుల సత్యనారాయణమూర్తి “దేవతలు” కవితలో అంటారు. ఈ కవితలో గాంధిమహాత్ముడు, మదర్ థెరెసా, పసిపాప తల్లి, సరిహద్దు కాపలాకాసే సైనికుడు లాంటి పాత్రలేవో లీలగా తారాడతాయి. మానవత్వపు సౌరభాలను వెదజల్లే ప్రతీ మనిషి దేవతే అవుతాడన్న కవి ఊహ అపూర్వమైనది.

ఊరిచివర ఉండే ఒక మర్రి చెట్టు ఆత్మగానాన్ని “బైరాగి పాట” గా పోతపోసారు సుంకర గోపాల్. కాలం కురిసిన వాన నాకు చనుబాలు// అన్ని రుతువులు ప్రేమతో పిట్టల్లా వాలతాయి// రాత్రిపూట పూసిన మిణుగురులు నన్నో తేజోమయ ఆకాశాన్ని చేస్తాయి//ఏ సంచారజాతికైనా నేనో నమ్మకమైన ఆశ్రయాన్ని లాంటి అద్భుతమైన వ్యక్తీకరణలు గోపాల్ పరిశీలనను, ప్రతిభను, వ్యుత్పత్తిని నిరూపిస్తాయి. రోడ్డు విస్తరణలో నన్ను నరికితే నా ఊడలే

మీపాలిటి ఉరితాళ్లవుతాయి అన్న హెచ్చరిక గోపాల్ లోని సామాజిక బాధ్యతను పట్టిచూపుతుంది.

మానవ సంబంధాలను వ్యక్తీకరించే కవిత్వం హృదయాన్ని లోతుగా తాకుతుంది. ఉద్యోగరీత్యా మరో ఊరికి బదిలీకావటాన్ని "బర బరా ఈడ్చిన ట్రంకుపెట్టెలా/హృదయం క్షోభపడింది" అంటారు ఇస్మాయిల్. బదిలీవల్ల ఏర్పడిన జీవనభీభత్సం అది. అవధానుల మణిబాబు వ్రాసిన "బదిలీ" కవిత సున్నితమైన ఉద్వేగాలను చాలా మార్దవంగా చెబుతుంది. జీవనానుభవాలలోని nuances పట్టుకోవటంలో మణిబాబు చూపు లోతైనది అని నిరూపించే కవిత ఇది.

రామకృష్ణ శ్రీవత్స కవిత్వం భావుకత, తాత్వికతల మేళవింపు. "అనుకోకుండా-కొన్ని అక్షరాలు" కవితలోని "నా పిడికిలినిండా అక్షరాలే…./పిడికిలి బిగిస్తే విప్లవం!/విప్పేస్తే? వేదాంతం" అనే చివరి వాక్యం ఆలోచింపచేస్తుంది.

"అందం అనేది నవ్వే పెదవిలో లేదు/బాధను దాచుకునే గుండెలో ఉంటుంది" అనే ఒక్క వాక్యం చాలు గరికపాటి మాష్టారికి, జీవితసారమే కవిత్వమని, కవిత్వసారమే వారి ఎనిమిదిపదుల యవ్వనమని.

"ఆటో వాలా" కవితలో ఆటో డ్రైవర్ జీవితాలలోని కష్టనష్టాలను అక్షరీకరించారు వుయ్యపు హనుమంతరావు గారు.

Multiplicity అనేది మెటామోడర్నిజపు లక్షణం. అంటే మనుషుల్ని గుంపులుగా కాక మానవులుగా గుర్తించటం. ఇది విచ్ఛిన్నమౌతున్న సమాజాన్ని ఏకం చేసే అంశం. అద్దేపల్లి ప్రభు "అస్తిత్వ నీడ" ఈ అంశాన్ని స్పృశిస్తుంది. "ఇప్పటి పారతో/గతాన్నంతా తవ్వి తలకెత్తుకొని/ఇది నా అస్తిత్వం అన్నాడు/ఆ బరువుని మోస్తూ ఉన్నాడు" …. అనే వాక్యం ద్వారా మనిషి అస్తిత్వం వర్తమానంలోనే ఉంటుందని, గతం నుంచి తవ్వితలకెత్తుకొనేవి బరువులే అవుతాయి తప్ప మానవజాతి బహుళతను ప్రతిబింబించవన్న విషయాన్ని స్పష్టం చేస్తున్నాడు ప్రభు. మతం, కులం, ప్రాంతాల పేర్లతో ఉన్మాదకర పరిస్థితులు నెలకొన్న నేడు ఇలాంటి ఆలోచనలు ఆశారేఖలు.

ఇటీవల మరణించిన దిగంబరకవి మహాస్వప్నను "అదృశ్య స్వప్నం" లో తలచుకొన్నారు పాత్తూరి సీతారామరాజు. ఇనపగోళ్ల పులులు ఇంకా బతికే ఉన్నాయి/నీ రెండో రాకడ ఎపుడు… అనటం ద్వారా మహాస్వప్నను మనందరి మస్తిష్కాలలో మరోసారి ప్రతిష్టింపచేస్తాడు.

ర్యాలి ప్రసాద్ “మనిషేనా” కవిత ఏకకాలంలో భిన్న అర్థాలను స్ఫురింపచేస్తుంది. ఈ కవితలో ఓ మంచి మనసున్న మనిషి కనిపించాడు. బహుసా ఆ మనిషే దైవం కూడా అవ్వొచ్చు.

కవిత్వంపై కవిత్వం రాయటాన్ని మెటాపొయెట్రీ అంటారు. ప్రతీ కవి తన కవిత్వం ఎలా ఉండాలనుకొంటున్నాడో ఓ కవితలో చెప్పుకోవటం సహజం. డా. పెళ్ళూరు సునీల్ రాసిన “ఎప్పటికైనా” కవిత ఒక మెటాపొయెమ్. “ఎండుతున్న చేనుగట్టుపై/కంటిలోని నీటి చుక్కకీ/గొంతులోని పురుగుమందు చుక్కకీ/జరుగుతున్న సంభాషణ లాంటి కవిత రాయాలి …. అన్న వాక్యం చాలా పదునైనది. లక్ష్యాన్ని నిర్దేశించుకొన్నారు సునీల్. ఆవైపు వారి కృషి కొనసాగుతుందని ఆశిద్దాం.

అనిల్ డానీ వ్రాసిన “ఆకుపచ్చని కన్నీరు” లో వస్తువు రైతు. ఒకప్పుడు రైతుకు పంటను కాపాడుకోవటం మాత్రమే పని కానీ ఇప్పుడు అదే రైతుకు తన భూమిని కాపాడుకోవటం కూడా పోరాటంగా మారిన విషయాన్ని, దానివెనుక రాజ్యం చేసే కుట్రలను “ఆకుపచ్చని కన్నీరు” కవిత శక్తివంతంగా బయటపెడుతుంది.

పద్యం తెలుగువాడి సొత్తు. భావగర్భితంగా పద్యరచన చేయటం, రాగయుక్తంగా దాన్ని ఆలపించటం కాకరపర్తి దుర్గాప్రసాద్ కు వెన్నతో పెట్టిన విద్య. “పద్య మధురిమ” పేరుతో వారు వ్రాసిన పద్యాలలో తెలుగు భాషా ప్రశస్థిని వేనోళ్ల కొనియాడారు. “పద్యమందు మాతృభాష వెలుగు” అనే వాక్యంలో వెలుగు అనే పదానికి రెండర్థాలు వెలిగింపచేసారు.

ఈ లోకపుటన్యాయాలను కాసేపైనా మరిపింపచేసే నిద్ర ఒకోసారి మనిషికి వరమే కదా అంటారు “రాత్రి చెట్టు” కవితలో ఉండవల్లి ఎమ్.

భారతీయ సంస్కృతి, సంప్రదాయాల పట్ల అనాదిగా ఇతరదేశాలకు మంచి అభిప్రాయం ఉంది, ముఖ్యంగా పటిష్టంగా ఉండే మన కుటుంబవ్యవస్థ గురించి. వాటి ప్రాశస్త్యాన్ని చక్కగా వర్ణించారు ఇంద్రగంటి నరసింహమూర్తి

వెన్నెలని, చల్లని గాలుల్ని, చిరునవ్వుల కాంతుల్ని, స్నేహపరిమళాలను మోసుకొచ్చే కిటికీని ఎందుకు మూస్తారు “ఆ కిటికీలు తెరవండి” అంటాడు గోదావరి కవి డా. ర్యాలి శ్రీనివాస్. ఇక్కడ కిటికీలంటే లోపలి నేత్రాలు, హృదయద్వారాలు అని అర్థం చేసుకోవాలి.

స్వేచ్ఛ చాలా విలువైనదని, దాని విలువ ఒక జీవితం ఖరీదని అంటున్నారు శ్రీ హస్త

అక్షరం ఒక శిశువు, అక్షరం ఒక కాంతిరేఖ, అక్షరం ఒక వానచినుకు, అక్షరం అమృతతుల్యం, కవికి అక్షరానికి ఉండే బంధం జన్మాంతరమైనది అంటూనే “జనపదాన్ని చేరని అక్షరం” అనే

వాక్యంతో అక్షరం ప్రజలదనీ, అక్షరం ప్రజల జీవితాన్ని ప్రతిబింబించాలన్న సందేశాన్ని ఇస్తున్నారు వసుమర్తి పద్మజావాణి తన “అక్షరం-బహురూపం” అనే కవితలో.

అక్షరం సమాజంలోని అన్యాయాలను దహించాలి అంటున్నారు వి.ఎస్.ఆర్.ఎస్ సోమయాజులు. పుష్పవిలాప పద్యాలు నేటికీ అజరామరం. ఎన్.ఎన్.వి.ఎస్. ఇందిర “మమ్ము పెంచుకోరూ” అని ప్రార్ధిస్తున్న చెట్ల విలాపాన్ని కవిత్వీకరించారు. ఈ కవితలో బలమైన సమకాలీన వస్తువు, లోతైన అభివ్యక్తి, చక్కని శిల్పం ఉండటంతో అది ఏనాటికీ ప్రాసంగిత కోల్పోదు. కొల్లేరు వద్ద జరుగుతున్న పర్యావరణ విధ్వంసాన్ని ఆలోచింపచేసే కవితగా మలచారు మిరియాల జయశ్రీ. సందే వెంకట పద్మావతి ఊరిచెరువును బ్రతికించుకొని పర్యావరణాన్ని కాపాడుకొందాం అంటున్నారు.

పర్యావరణాన్ని సంరక్షించుకోవాల్సిన అవసరాన్ని “నేను సైతం-సమాజం కోసం” కవితలో లక్ష్మణ్; ఇంటింటా చెట్లు పెంచితే వాతావరణ కాలుష్యం తగ్గుతుందని సి.హెచ్.వి.పద్మావతి; మక్కువై మొక్కలను బతికిద్దాం అంటూ వేదుల శిరీషలు పర్యావరణ కవిత్వాన్ని పండించారు. పర్యావరణ స్పృహతో కవిత్వం రాయటం నేటి కవుల సామాజిక బాధ్యత. ఈ సంకలనంలో ఆ రకపు కవిత్వం విశేషంగా చోటుచేసుకోవటం గమనార్హం.

శ్రీ అద్దేపల్లి గారి నిష్క్రమణ అనంతరం సాహితీస్రవంతి శ్రీ గనారా గారి ఆధ్వర్యంలో కాకినాడలో పలు సాహిత్యకార్యక్రమాలకు ఆలవాలం అయింది. కథా సమీక్షలు, విమర్శ, పుస్తకపరిచయాలు, ఆవిష్కరణలు, సదస్సులు వంటి ఏడాది పొడవునా క్రమం తప్పకుండా నిర్వహించబడుతున్నాయి.

ఈ నేపథ్యాన్ని వస్తువుగా తీసుకొని సాహితీ-స్రవంతి సంస్థ సాహిత్యానికి మరిన్ని సేవలు అందించాలని అక్షరాశీర్వాదాలు అందించారు పాలపర్తి ధనరాజ్ తన “సాహితీ స్రవంతి-కవితా స్రవంతి” అనే గీతంలో. కోటి ఆశలతో పిల్లల్ని కంటుంది తల్లి. తన ఇష్టాల్ని, సుఖాల్ని అణచుకొని బిడ్డల్ని పెంచుతుంది. ఆధునిక మహిళ తన కారీర్ ను కూడా త్యాగం చేసి పిల్లలను సాకుతుంది. ఇన్ని చేసినా ఆ పిల్లలు పెద్దయ్యాకా ఆ తల్లి పట్ల ఏ మేరకు కృతజ్ఞత చూపుతారు అనేది ప్రశ్నార్ధకమే! మానవ సంబంధాలలో నేడు ఎదురవుతున్న అతి సంక్లిష్టమైన “శరాఘాతాలను” తిరుమలాదేవి వెంప్రాల అలతి అలతి పదాలలో శక్తివంతంగా చెప్పారు. నేడు పసిపిల్లలపై అత్యాచారాలు జరగడం అందరికీ అత్యంత ఆందోళన కలిగిస్తున్న విషయం. ఒక తప్పిపోయిన పసిపాప మనుషులకు కాక, మృగాలకు దొరికినా బాగుండేది, రక్షణ

దొరికేది అన్న వాక్యాలలోని వ్యంగ్యవైభవం కొల్లూరి మురళీకుమారిని మంచి కవయిత్రిగా నిరూపిస్తాయి. (మనిషి చేతిలో పడిందేమో).

ఇదే వస్తువుతో పుష్యమీ సాగర్ వ్రాసిన “బలిపీఠంపై పసితనం” వంగలపూడి శివ కృష్ణ వ్రాసిన “కరుగుతున్న కొవ్వొత్తులు” అనే కవితలు కూడా అలాంటి పాశవిక చర్యలపట్ల ధర్మాగ్రహం ప్రకటిస్తాయి.

మనకు ఇష్టమైనవారు మసలిన ఇంటిలోకి వారు నిష్క్రమించిన తరువాత వెళ్ళటం గుండెకు భారం కలిగించే విషయం. అలా తల్లి లేని ఇంటికి వెళ్ళినపుడు కలిగిన అనుభూతిని పానుగుమట్ల అశోక్ కుమార్ “ఇంటి పాదాల వద్ద….” అనే కవితలో నయనాలు చెమ్మగిల్లేలా వర్ణిస్తాడు. “అమ్మలేని ఇంటికి వెళ్లటం/నీరులేని బావిలోకి చేదను/వదిలినట్లుగా ఉంటుంది” …. అన్న వాక్యం వద్ద తెలియని తడేదో హృదయాన్ని ముంచెత్తుతుంది.

ప్రాచీనసాహిత్యంపై అపారమైన పట్టుకలిగి, పద్యాల్ని, గేయాల్ని సునాయాసంగా సృజించగలిగిన కవి తంత్రవహి శ్రీరామమూర్తి. హొయైన నడకతో, రమ్యమైన పదవిన్యాసంతో వారు రాసిన “పద పదవోయ్” గేయం దేశభక్తిని, ఐకమత్యాన్ని, అవిశ్రాంత సాధన అవసరాన్ని నేటి యువతకు ప్రభోదిస్తుంది.

పాన్ షాపును నడిపే సాయి అనే వ్యక్తి గురించి మేకా మన్మథరావు వ్రాసిన “పాన్ షాపు సాయి” కవిత చక్కని పదచిత్రాలతో, హృద్యమైన వర్ణణలతో, ఆర్థ్రత నిండిన సంఘటనలతో చిక్కని కవిత్వంతో ఉంది.

నేడు రాజ్యాధికారం సాధించటమే తమ లక్ష్యం అంటూ భిన్న సామాజిక వర్గాలు ప్రకటించుకొంటున్న నేపథ్యంలో రాజ్యాధికారం కాదు దళితులంతా ధనవంతులుగా, గౌరవనీయులుగా, గౌరవంతో తలెత్తుకొని జీవించగలిగే సమాజం కావాలంటున్నారు అద్దంకి బుద్ధచంద్రదేవ్ “రాజ్యాధికారం-సమసమాజం” కవితలో.

లైబ్రేరియన్ గా రిటైర్ అయిన సలాది సాయి సత్యనారాయణ మళ్లీ జన్మ అంటూ ఉంటే మరలా లైబ్రేరియన్ గా, లేదా కనీసం గ్రంధాలయంలో ఒక గ్రంథంగానైనా పుట్టాలని ఉంది అంటున్నారు.

ఆధునిక సమాజంలో మానవుని నైతికవర్తనను పురాణపాత్రలతో పోలుస్తూ గొప్ప అధిక్షేపణాత్మక పద్యాలు రచించారు డా. పూసల రజనీ గంగాధర్. నవ్యమైన కోణంలో సమకాలీన సామాజిక అకృత్యాలను ఎండగట్టిన వైనం ఈ పద్యాలలో కనిపిస్తుంది.

"నాకు తెలిసిన రహస్యం" కవితలో కొత్త శివ తనకు సాహితీ గురువు అయిన డా. జోశ్యుల కృష్ణబాబు గారి గురించి వ్రాసిన కవిత గురుశిష్యుల అనుబంధాన్ని అందంగా ఆవిష్కరించింది. ఇంతచక్కని గురుదక్షిణ పొందగలిగలిగిన కృష్ణబాబు గారు ధన్యులు, యోగ్యులు. డా.జోశ్యుల వారు నాకు గురుసమానులు. కొత్తశివ తన భావాలను అక్షరాలలో పెట్టగలిగాడు నాబోటి అనేకులు పెట్టలేకపోయారు అంతే తేడా అనుకొంటాను.

తూర్పుగోదావరి జిల్లా సాంస్కృతిక, ఆర్థిక, ఆద్యాత్మిక విశిష్టతలను గుదిగుచ్చి అల్లిన రత్నాలమాల అద్దేపల్లి జ్యోతి రచించిన "వేకువ రెప్పలు" గేయం.

సిరియాలో రాజకీయ సంక్షోభం వల్ల ఛిద్రమౌతున్న బాలల గురించి పుప్పాల సూర్యకుమారి వ్రాసిన "చిన్నారుల బ్రతుకు దీపాలు" కవిత అనుకంప రగిలిస్తుంది.

శ్రీ రాజారావు వెంకట మహీపతి రామ రత్నారావు బహద్దర్ రాజావారు తమ "సవినయ నయనాలు" అనే కవితలో ప్రియురాలి నయనాలను హృద్యంగా, ప్రౌఢ పదగుంఫనా గరిమతో వర్ణించారు.

ప్రముఖ కవి పద్మభూషణ్ బోయి భీమన్న గారి ప్రసిద్ధిచెందిన "పాలేరు" నాటకం అట్టడుగు వర్గాలలో రగిలించిన చైతన్యాన్ని సవినయంగా, సగౌరవంగా పద్యాలలో కవితాత్మకంగా రికార్డు చేసారు డా.పూసల ఎజ్రాశాస్త్రి.

"నేను కవిని" కవితలో గడల శివప్రసాద్ కవులకు నెరపాల్సిన బాధ్యతలను గుర్తుచేసారు. "నక్షత్రాలలో సగభాగం మేమే అయినా//జగతికి మూలాధారం మేమే అయినా// అకృత్యాలు, ఆత్మహత్యలతో రగులుతున్నాం" అంటూ బలమైన సమకాలీన స్త్రీ వాద దృక్కోణాన్ని దర్శింపచేసారు చంద్రమౌళి నాగమహాలక్ష్మి "నవ్యాంధ్రనారీలోకం" కవితలో మధ్యతరగతి జీవితాలలో కాలం తెచ్చిన మార్పులను కవితాత్మకంగా క్రోడీకరించారు ఉప్పిటి రవికుమార్.

నాన్నకోపం బెత్తమయితే/అమ్మ ఒడి ఔషదం లాంటి నానీలతో తళుక్కుమన్నారు జి.వి.రమణ. స్నేహితుడంటే రక్తంపంచని తండ్రి/వాటా అడగని తోబుట్టువు/అక్షరాలకు అతీతమైన పుస్తకం అంటూ నేస్తానికి అద్భుతమైన నిర్వచనమిచ్చారు దంతులూరి కృష్ణంరాజు "నేస్తం నువ్వే నా సమస్తం" కవితలో రాజేష్ తటవర్తి వ్రాసిన "నిరంతర ప్రయత్నాన్ని" అనే కవిత ఒక వ్యక్తిత్వ వికాసపాఠం. నేతి యువత అలవర్చుకోవాల్సిన ఆశావహ దృక్పథం.

పి.ఆర్. కళాశాల విద్యార్ధులైన వడ్డి నవీన్ కవిత కథనాత్మకంగా ఉంది. బలమైన సామాజిక అంశాన్ని స్పృశించింది. "ఆడపుట్టుకే/ప్రశ్నార్ధక మౌతున్న తరుణం/దేశమా/ఎటు నీ పయనం… అన్న వాక్యం బాలి దుర్గాప్రసాద్, పి.ఆర్. కళాశా విద్యార్థి కలం నుంచి రావటం ఆనందాన్నిస్తోంది. ఈ దేశ భవిష్యత్తు మంచి పౌరులచేతుల్లోకి వెళుతోందన్న భరోసా కలుగుతూంది.

ఏదైనా ఒక కవిత చదవగానే రెండు విషయాలను ఆశిస్తాం. ఒకటి: చక్కని భావ పుష్టి, బిగుతైన నిర్మాణము. రెండు: ఆ కవిత మనందరికీ పరిచయమైన విషయాన్ని చెపుతూనే, ఒక నూతన దృక్కోణాన్ని దర్శింపచేయటం. ఈ సంకలనంలోని చాలామట్టుకు కవితలు ఈ రెండు విషయాలను కలిగిఉన్నాయి. చాలా కవితలలో జీవితాన్ని కవిత్వం చేయటం కనిపించింది. అది పసిపాపలపై అత్యాచారాలు, కొల్లేరు విధ్వంసం, మానవసంబంధాలు దిగజారినవైనం, మానవజీవితాలలో ఉండాల్సిన మల్టిప్లిసిటీ అవసరత, పర్యావరణ పరిరక్షణ, రైతు దుఃఖం లాంటి అనేక సామాజికాంశాలు చర్చకు వచ్చాయి. బదిలీ, గురుశిష్యుల అనుబంధం, పాన్ షాప్ ఓనర్ లాంటి వైయక్తిక విషయాలను కవిత్వీకరించేటపుడుకూడా కవిత్వపాళ్ళు తగ్గకపోవటం గమనార్హం. మనుషులు భిన్న నేపథ్యాలతో, సంస్కృతులతో, సంస్కారాలతో, అనుభవాలతో నిర్మితమై ఉంటారు కనుక వారిందరికీ నచ్చే కవిత్వం లేదా వారందరూ రాసే కవిత్వం ఒకేవిధంగా ఉంటుందని ఆశించలేం. కవిత్వం పాఠకునికి ఇచ్చిన అనుభవమే ప్రధానం అంతిమంగా.

కవిత్వాన్ని ఇష్టపడేవారందరకూ ఈ పుస్తకం నచ్చుతుంది.

బొల్లోజు బాబా

కాకినాడ 02-08-2019

(సాహితీస్రవంతి వార్షికోత్సవ సందర్భంగా సభ్యుల కవితల సంకలనాన్ని ప్రతిఏటా వెలువరించటం ఆనవాయితీగా వస్తున్నది. అలా ఆరవ సంచిక వ్రాస్న ముందుమాట ఇది)

తెలుగు భాషా వికాసం – అనువాదాలు

ప్రపంచ గతిని మార్చిన పుస్తకాలలో రెండింటిని ప్రధానంగా పేర్కొంటారు. ఒకటి బైబిల్ రెండు మార్క్స్ రచించిన దాస్ కాపిటల్. వీటిలో బైబిల్ హిబ్రూ భాషలోను, దాస్ కాపిటల్ జర్మనీ భాషలోను వ్రాయబడ్డాయి. ఈ పుస్తకాలు ప్రపంచంలోని దాదాపు అన్ని భాషలలోకి అనువదింపబడటం వల్ల అవి యావత్ మానవాళిని ప్రభావితం చేయగలిగాయి. ప్రపంచపు నడకను శాసించగలిగాయి. చరిత్రలో అనువాదాల ప్రాధాన్యత అది.

ఏ భాషయినా దానిలో సృజింపబడిన సాహిత్యం వల్ల జీవిస్తుంది, విస్తరిస్తుంది. ఈనాటికీ సంస్కృతం మృతభాష కాకుండా జీవిస్తున్నదంటే అందులో ఉన్న సాహిత్యమే కారణం. భాషావికాసం అంటే ఒకరకంగా ఆ భాషయొక్క సాహిత్యవికాసం అని విస్తృతార్థం చెప్పుకోవచ్చు.

3వ కాకినాడ
పుస్తక మహోత
నవ్యాంధ్ర పుస్తక
ర్వాహకులు:

తెలుగువారు వాదించుకోవటం అనువదించుకోవటంలో సిద్ధహస్తులని ఒక నానుడి ఉంది. అనువాదాలకు సంబంధించి ఇది ఒక రకంగా నిజమే ఎందుకంటే సాహిత్య చరిత్రను గమనిస్తే తెలుగు భాషలో అనువాదాలు తప్ప సొంతరచనలు చాలా తక్కువ అన్న విషయం తెలుస్తుంది. రెండు వేల సంవత్సరాల నాటి "గాథాసప్త శతి" నుంచీ తెలుగు భాషామూలాలు కనిపిస్తున్నప్పటికీ తెలుగు భాషా వికాసం నన్నయ మహాభారత అనువాదం తోనే మొదలయ్యింది. నన్నయాదిగా అనేక సంస్కృత కావ్యాలు తెలుగులోకి పుంఖాను పుంఖాలుగా అనువదించబడ్డాయి. ఇవి తెలుగు భాషపై ఎంతెలా ప్రభావం చూపాయంటే ఈనాడు తెలుగు భాష తన ద్రావిడమూలాల్ని కోల్పోయి మూడు వంతులు సంస్కృతపదాలతో నిండిపోయేంతగా అని చెప్పుకోకతప్పదు. అలా జరగటం కూడా భాషావికాసమనే భావించాలి

ఎందుకంటే ఆనాడు సంస్కృతం ఈనాటి ఇంగ్లీషు లాగా ప్రాధాన్యత ఇవ్వాల్సిన భాషగా ఉండేది.

అనువాద క్రియకు అనువాదం, స్వేచ్ఛానువాదం, అనుకరణ, అనుసృజన, అనుశీలన అని రకరకాల పేర్లు ఉన్నప్పటికీ, వేటిమధ్యా నిర్ధిష్టమైన విభజన రేఖలు లేవు. పాశ్చాత్యులు అనువదించటాన్ని మెటాఫ్రేజ్, పరాఫ్రేజ్ (Metaphrase, Paraphrase) అని రెండురకాలుగా విభజించారు. మెటాఫ్రేజ్ అంటే మక్కికి మక్కి అనువదించటం; పారాఫ్రేజ్ అంటే సారాన్ని గ్రహించి సొంతంగా తిరిగి వ్రాయటం. మంచి అనువాదకుడు ఈ రెండు విధానాలను సమపాళ్లలో మేళవించి అనువదిస్తాడు. నన్నయాదులు అలానే చేసారు.

★★★★★

తెలుగు సాహిత్యాన్ని ప్రాచీన యుగం, ఆధునిక యుగం అని విభజించుకొంటే- ప్రాచీనయుగంలో ఎక్కువగా సంస్కృత మూల గ్రంధాలనుంచి అనువాదాలు వెలువడ్డాయి. నన్నయ, తిక్కన, ఎర్రాప్రగడలు వ్యాస మహాభారతాన్ని, నన్నెచోడుడు, కుమారసంభవాన్ని, గోనబుద్దారెడ్డి, రామాయణంను, కేతన దశకుమార చరిత్రను, ఎర్రన హరివంశాన్ని, మారన మార్కండేయ పురాణాన్ని, శ్రీనాథుడు శృంగారనైషదాన్ని, భాగవతాన్ని పోతనామాత్యుడు, దూబగుంట నారాయణ కవి పంచతంత్రానికి చేసిన అనువాదాలు వంటివి ఆ కాలంలో వచ్చాయి. ఇవన్నీ తెలుగు భాషను పరిపుష్టం చేసాయి.

ఇక ఆధునిక యుగారంభంలో కందుకూరి రాజశేఖర చరిత్ర, చిన్నయసూరి పంచతంత్రం, సంస్కృతంనుంచి మృచ్ఛకటికం, ముద్రారాక్షసం వంటి నాటకాలు అనువదింపబడ్డాయి.

ఆ తరువాత, బెంగాల్ రచయితల్లో టాగూర్, శరత్ బాబు, ప్రేమ్ చంద్, తారాశశాంక్ బెనర్జీ ల సాహిత్యం విస్తృతంగా అనువదింపబడింది. టాల్ స్టాయి, కార్ల్ మార్క్స్, చెకోవ్, మాక్సిమ్ గొర్కి, దొస్తవిస్కీ షేక్స్పియర్, షెల్లీ, కీట్స్, విక్టర్ హ్యూగో, ఉమర్ ఖయ్యాం, ఖలీల్ జిబ్రాన్ లాంటి వివిధ రచయితల అనువాదాలు విరివిగా వచ్చాయి.

ఇక తొంభై లలో డెల్ కార్నీ, విన్సెంట్ పీల్, రాబర్ట్ కియొసాకి, రాబిన్ శర్మ, దీపక్ చోప్రా వంటి రచయితల వ్యక్తిత్వ వికాస పుస్తకాల అనువాదాలు విపరీతంగా వచ్చాయి.

తెలుగు అనువాదాలకు ఎంపిక చేసుకొన్న మూలగ్రంధాలను పరిశీలిస్తే మూడు దశలు స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి. మొదట్లో దైవచింతన, ధర్మాచరణ లకు సంబంధించిన అనువాదాలు, తదుపరి సమాజ శ్రేయస్సు, కుటుంబనేపథ్యం ప్రధానంగా సాగిన రచనలు, ఆ పై స్వీయవిజయం, వ్యక్తివాదం ప్రధానంగా సాగటాన్ని గమనించవచ్చు. మారుతున్న ప్రజల అభిరుచులు సాంస్కృతిక మార్పులకు అనువాదాలు అద్దం పడతాయి అనటానికి ఇది ఒక

నిదర్శనం. సాహిత్యం అనేది ఆ కాలపు రాజకీయ, ఆర్థిక అవసరాలకు అనుగుణంగా ఉంటుందన్న విషయం కూడా తేటతెల్లమౌతుంది.

★★★★★

భాషకు, సాహిత్యానికి, సంస్కృతికి అనువాదాల వలన కలిగే లాభాలను సౌలభ్యంకొరకు ఈ విధంగా విభజించుకోవచ్చును. అవి

1. అనువాదాలు భిన్న సంస్కృతుల మధ్య వంతెనలు
2. అనువాదాలు మొద్దుబారిన భాషను పునరుజ్జీవింపచేస్తాయి
3. అనువాదాలు పదసంపదను పునర్నిర్మిస్తాయి
4. అనువాదాలు ప్రపంచ సాహిత్యాన్ని ప్రజల ఉమ్మడి ఆస్తిగా చేస్తాయి

అనువాదాలు భిన్న సంస్కృతుల మధ్య వంతెనలు

సాహిత్య అనువాదాలు వంతెనలుగా పనిచేసి భిన్న సంస్కృతుల మధ్య పరస్పర అవగాహన పెంపొందించుకోవటానికి దోహదపడతాయి. మానవజాతిని కలిపిఉంచే అంతస్సూత్రాలు అనువాదాలు.

సహవాసి అనువదించిన ఏడు తరాలు (Roots-Alex Haley) చదివినపుడు మనకు పరిచయంలేని ఆఫ్రికన్ ప్రజల సంస్కృతి, జీవనవిధానాలు ఎన్నో తెలుస్తాయి. ఏడు తరాలపాటు ఆ ఆచారాలను, సంప్రదాయాలను కాపాడుకొన్న వైనం ఆశ్చర్య పరుస్తుంది, ఉద్వేగపరుస్తుంది.

క్రొవ్విడి లింగరాజు అనువదించిన అమ్మ (Mother -Maxim Gorky) నవల ద్వారా - 1917 లో రష్యన్ విప్లవం రావటానికి ముందు జరిగిన ఆర్థిక సామాజిక పరిణామాలన్నీ కనిపిస్తాయి. ఆనాటి రష్యన్ సమాజంలో సామాన్యులు పడిన కష్టాలు వారందరూ విప్లవాన్ని ఎందుకు కోరుకోవలసివచ్చిందో విపులంగా ఉంటాయి ఈ నవలలో. నవలప్రారంభంలో భయవిహ్వలితగా , సామాన్య స్త్రీగా ఉండే ఒక మాతృమూర్తి క్రమక్రమంగా విప్లవానికి అనుకూలంగా మారి రహస్యోద్యమంలో క్రియాశీలకంగా పాల్గొనటం; ఆనాటి సమాజాన్ని ప్రజల ఆకాంక్షను ప్రతిబింబిస్తుంది

యుఆర్ అనంతమూర్తి సంస్కార నవలను తెలుగులో శ్రీమతి సుజాత పట్వారి చేసారు. కర్ణాటకలో ఒక మారుమూల అగ్రహారంలో ఒక బ్రాహ్మణ కుటుంబంలో జరిగిన కథ ఇది. దీని ద్వారా ఆ ప్రాంతంలోని సంస్కృతి సంప్రదాయాలు, మారుతున్న సమాజంలో ఇమడలేక వారు పడిన సంఘర్షణ తెలుస్తాయి.

పెరుమాళ్ మురుగన్ రచించిన “మధోరుభగన్” నవలలో; నూటపాతికేళ్ల క్రితం తిరుచెంగోడు ప్రాంతంలో నెలకొన్న ఒక ఆచారం నేపథ్యంగా రచించాడు. సంతానం లేని

మహిళలు ఒక తిరునాళ్ల సందర్భంగా ఆలయంలో అపరిచితులతో శారీరకంగా కలవడం ఈ నవల యొక్క ప్రధానాంశం. ఇది ఒక ప్రాంత సంస్కృతికి సంబంధించిన అంశం. ఈ నవలను శ్రీమతి ఓల్గా అర్ధనారి పేరిట తెనిగించారు.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న భిన్న సంస్కృతులలోని విశేషాలను, వివిధ ప్రజల అనుభవాలను ఒకరినుంచి మరొకరికి అందించటంలో అనువాదాల పాత్ర ఎనలేనిది ఎందుకంటే ఆపనిని అనువాదాలు మాత్రమే చేయగలవు.

2. అనువాదాలు మొద్దుబారిన భాషను పునరుజ్జీవింపచేస్తాయి

శ్రీ వాడ్రేవు చిన వీరభద్రుడు గారు ఒక సభలో మాట్లాడుతూ “ఒక భాష లోని పదాలు కొంతకాలానికి మొద్దుబారి పోతాయి. అప్పుడు ఏదో ఒక బయట కవిత్వం ఆ భాషలోకి ప్రవహించకపోతే ఆ భాషకు మళ్ళా యవ్వనం సంప్రాప్తించదు” అంటారు. దీనికి ఉదాహరణ ఇస్తూ; “జర్మన్ మహాకవి గోథే ద్వారా కాళిదాసు కవిత్వం ఇంగ్లీషు రొమాంటిక్ కవులను చేరి వారిని ప్రభావితం చేసింది. అలాంటి రొమాంటిక్ కవులైన షెల్లీ, కీట్స్, వర్డ్స వర్త్ ల కవిత్వంనుంచి మన దేవులపల్లి కృష్ణశాస్రి ప్రేరణ పొందాడు” అంటారు.

చాలా గొప్ప పరిశీలన అది. కృష్ణశాస్త్రి ప్రాణంపోసిన భావకవిత్వానికి పొడిగింపుగా నండూరి ఎంకి, కిన్నెరసాని పాటలు వంటివి వచ్చిచేరాయి. అనువాదాల ద్వారా భాష ప్రతీతరంలోను కొత్త మోసులెత్తుతుంది. కవిత్వం అనేది నిరంతరం ప్రవహిస్తూఉంటుంది ఒక భాషలోంచి మరొక భాషలోకి. సాహిత్యం ఒక కొత్తరూపం కోసం ఎదురుచూసినప్పుడల్లా అనువాదాలు దారిచూపుతాయి.

అనువాదకులు వివిధ భాషల మధ్య సంధానకర్తలే కాదు వివిధ భావజాలాలకు రాయబారులు కూడా.

కమ్యూనిస్ట్ మానిఫెస్టో, మార్క్స రచనలు చదివిన శ్రీశ్రీ ఆ బావజాలాన్ని తన కవిత్వం లో ప్రవేశపెట్టాడు. గాండ్రించు రష్యా, గర్జించు రష్యా అని కవితలల్లాడు. కమ్యూనిస్ట్ కవితల్ని అనేకం అనువదించాడు. ఈ మార్క్సిస్ట్ భావజాలం తెలుగు సాహిత్యానికి చాన్నాళ్లు ఊపిరిపోసింది. తెలుగు భాషకు విప్లవం, అదనపు విలువ, గతితార్కికత, బూర్జువా, పెట్టుబడి, తుపాకిగొట్టం వంటి పదసంపదను సమకూర్చిపెట్టింది.

ఇమేజిస్ట్ కవిత్వం, జపనీయ హైకూ తత్వాన్ని చదివిన ఇస్మాయిల్ గారు ఆ భావజాలం కలిగిన కవిత్వాలను అనువదించారు. స్వయంగా అదే బాటలో కవిత్వాన్ని సృజించారు. కవిత్వంలో ఎక్కువగా రీతి సాంప్రదాయాన్ని పాటించే తెలుగు భాషలో ధ్వని ప్రాధాన్యతను మరలా ముందుకు తెచ్చారు. వీరి మార్గం ఒక విశిష్ట సంప్రదాయంగా

తెలుగుసాహిత్యంలో నిలిచిపోయింది. తెలుగు భాషను తన కవిత్వం ద్వారా శుభ్రపరచానని చెప్పుకొన్న గొప్ప ధీశాలి ఇస్మాయిల్ గారు.

డెబ్బైల తరువాత పోస్ట్ మోడర్న్ భావనలు ప్రపంచమంతటా విస్తరించాయి. చరిత్ర నిరాకరణ, అస్తిత్వ ప్రకటన పోస్ట్ మోడర్న్ దృక్పథపు ప్రధాన అంశాలు. వీటిని ప్రధానంగా లాటిన్ అమెరికన్, ఆఫ్రికన్ కవులు అందిపుచ్చుకొన్నారు. లాటిన్ అమెరికన్, ఆఫ్రికన్ కవుల కవిత్వ తత్వాన్ని తెలుగులో శ్రీ శివారెడ్డి, శివసాగర్, వరవరరావు సిధారెడ్డి వంటి కవులు గ్రహించారు. గొప్ప కవిత్వమల్లారు. పోస్ట్ మోడర్న్ భావాల ప్రభావంతో తెలుగులో వివిధ అస్థిత్వభావజాల కవిత్వం క్రమక్రమంగా వికసించి భిన్న పాయలుగా వృద్ధినొందటం ఒక చారిత్రిక పరిణామం.

నేడు ప్రపంచవ్యాప్తంగా జలాలుద్దీన్ రూమి, అత్తర్, సనాయ్, కబీర్, గాలిబ్, టాగోర్, జిబ్రాన్, అక్కమహాదేవి వంటి కవుల కవిత్వం వివిధ భాషలలోకి విస్తృతంగా అనువాదమౌతోంది. ఈరోజు అమెరికాలో రూమీ కవిత్వానికి ఉన్నంత క్రేజ్ మరే ఇతర కవిత్వానికి లేదు. దీనికి తగినట్టుగా భాషలో చాలాకాలం విస్మృతంగా ఉండిపోయిన తాత్విక పదసంపద వాడకం పెరుగుతోంది. మనకళ్ళముందు భాష తనను తాను పునర్నిర్మించుకొంటున్న అపురూప దృశ్యమిది.

ప్రపంచవ్యాప్తంగా జరుగుతున్న ఈ పరిణామాలను గుర్తించి తదనుగుణంగా అనువాదాలు తీసుకొని వస్తున్న మన తెలుగు అనువాదకులలో- శ్రీ దీవి సుబ్బారావు, శ్రీ వీరభద్రుడు, శ్రీ ముకుందరామారావు, శ్రీ ఎల్. ఆర్ స్వామిని, శ్రీ దేవరాజు మహారాజు, శ్రీమతి శాంతసుందరి లను ప్రముఖంగా ప్రస్తావించుకోవాలి.

3. అనువాదాలు పదసంపదను పునర్నిర్మిస్తాయి

వివిధ భాషలనుంచి చేసిన అనువాదాలు భాషలోకి కొత్తపదాలను చేర్చటం ద్వారా కాని లేదా నిరుపయోగంగా పడిఉన్న పదాలను తిరిగి పైకి తీసుకురావటం చేస్తాయి. దీని ద్వారా ఆ భాషయొక్క పదసంపద పునర్నిర్మించబడుతుంది.

ప్రాచీన యుగంలో విస్తృతంగా చేసిన సంస్కృత అనువాదాల వల్ల తెలుగు భాషలోకి ఎన్నో సంస్కృత పదాలు వచ్చి చేరాయి. అనువాదాలు చేసేటపుడు మూలంలోని పదానికి సమానమైన పదం దొరకనప్పుడు మూలంలోని పదాన్నే యథాతధంగా వాడటం జరుగుతుంది. అలా ఒక భాషలోకి వచ్చి చేరే పదాలను “Borrowed words” అంటారు. ఇవి

భాషను పరిపుష్టం చేస్తాయి. తెలుగుభాషలో సంస్కృతం, పర్షియన్, పోర్చుగీసు ఉర్దు, హిందీ, ఇంగ్లీషు భాషాపదాలు వేల సంఖ్యలో చేరి వాడుకలో కలిసిపోయాయి.

అనువాదాలు చేసేటపుడు కొన్ని సందర్భాలలో ఔచిత్యం కొరకు అప్పటికి వాడుకలో లేని పదాలను వాడవలసి వస్తుంది. తద్వారా చాలాకాలంగా మరుగున పడిన ఆ పదాలు మరలా పైకి రావటం జరుగుతుంది. ఉదాహరణకు; ప్రముఖ కవి సచ్చిదానందన్ Drum అనే కవితకు చేసిన తెలుగు అనువాదంలో, ఒక చోట "కొండ దేవర, కొమ్ము బూర" అనే పదాలను వాడాడు అనువాదకుడు. అక్కడ అవితప్ప మరో పదాలు అతకవు. ఆ పదాలను ఈ మధ్యకాలంలో ఎవరూ వాడినట్లు కనిపించదు. ఆ విధంగా ఆ పదాల వాడుక మరలా పైకి తీసుకురాబడింది. ఇలా జరగక పోతే అనేక పదాలు అంతరించిపోయే ప్రమాదం ఏర్పడుతుంది. అన్నమయ్య పాటలలోని పదాలు ఈ రోజు మనకు నిఘంటువులలో మాత్రమే కనిపించే స్థితికి కారణం వాటి వాడకం తగ్గిపోవటమే.

4. అనువాదాలు ప్రపంచ సాహిత్యాన్ని ప్రజల ఉమ్మడి ఆస్థిగా చేస్తాయి

ఈ రోజు గ్లోబలైజేషన్ ప్రభావం వల్ల సరిహద్దులు చెరిగిపోతున్నాయి. ఒక భాషలో లేదా ప్రాంతంలో చేసిన ఒక గొప్ప ఊహ కానీ సృజన కాని ఆ ప్రాంతానికో లేక భాషకో పరిమితమై ఉండిపోవటం లేదు. అనువాదాల ద్వారా ఎల్లలు దాటి ప్రపంచంలోని మారుమూల ప్రాంతాలకు కూడా చేరి ప్రపంచ ప్రజలకు ఉమ్మడి ఆస్థిగా మారుతోంది.
రవీంద్రనాథ్ టాగోర్, శరత్ బాబు, ప్రేమ్ చంద్ వంటి రచయితలు తెలుగు నాట వారు తెలుగు వారా అన్నంతగా స్థిరపడ్డారంటే కారణం వారి రచనలకు చేసిన సమర్ధవంతమైన అనువాదాలే.

రూమీ, పాబ్లో నెరుడా, ఖలీల్ జిబ్రాన్ ల కవిత్వం ప్రపంచంలోని దాదాపు అన్ని భాషలలోకి అనువదింపబడింది. ఈ రోజు నెరుడా రూమీ ల కవిత్వం సమస్త మానవాళి ఉమ్మడి సొత్తు. రవీంద్రుని గీతాంజలిని తెలుగులో ఎంతో మంది చేసినా చలం అనువాదం చదివినపుడు, రవీంద్రుడే స్వయంగా తెలుగులో వ్రాసాడా అనిపించక మానదు. దీనికి కారణం అనువదించేటపుడు చలం వాడిన సజీవభాష.

సాహిత్యం ప్రజల జీవితాలకు ప్రతిబింబం. ప్రపంచంలో ఉన్న భిన్నసంస్కృతుల బహుళత్వాన్ని, అనాకానేక జీవితానుభవాలను అర్ధం చేసుకోవాలంటే అనువాదాలే శరణ్యం. తెలుగు నుంచి ఇతరభాషలలోకి ఏమేరకు అనువాదాలు వస్తున్నాయని ప్రశ్నించుకొంటే నిరాశ కలగకమానదు. తెలుగుభాషనుండి ఇంగ్లీషులోకి చేసే అనువాదాలవల్ల తెలుగు

సాహిత్యం ప్రపంచ వ్యాపితమౌతుంది. దురదృష్ట వశాత్తూ తెలుగు నించి ఇంగ్లీషులోకి ప్రస్తుతం అనువాదాలు చేస్తున్న వారు మనకు తక్కువగా ఉన్నారు. వీరిలో శ్రీ వెల్చేరు నారాయణరావు, శ్రీ రామతీర్థ, శ్రీమతి జగద్ధాత్రి, శ్రీ నౌడూరి మూర్తి, శ్రీ జి. శ్రీనివాసరావు వంటి వారు ప్రముఖంగా కనిపిస్తారు. ఈ రంగంలో మరింత ఎక్కువ కృషి జరిగితే తెలుగు సాహిత్యం ప్రపంచ సాహిత్యంగా గుర్తింపు తెచ్చుకొంటుంది. ఏ సాహిత్యాన్నైనా ప్రపంచ స్థాయికి తీసుకెళ్ళేది అనువాదకులు మాత్రమే అనేది పరమ సత్యం.

బొల్లోజు బాబా
14/2/2018

(కాకినాడ పుస్తక మహోత్సవంలో "తెలుగు భాషా వికాసం – అనువాదాలు" అన్న అంశంపై చేసిన ప్రసంగ పాఠం ఇది.)

పల్లె కన్నీరు పెడుతుందో.... శ్రీ గోరటి వెంకన్నకు వందనాలు

పల్లె కన్నీరు పెడుతుందో కనిపెడుతుందో కనిపించని కుట్రల, నా తల్లీ బందీ అయిపోతుందో కనిపించని కుట్రల....... అన్న పాటను శ్రీగోరటి వెంకన్న బహుళ జాతి కంపనీలు ఏవిధంగా పల్లెపల్లెలకు విస్తరించి అక్కడి జీవన విధానాన్ని, వృత్తుల్ని ఎలా ఛిద్రం చేసాయో చాలా ఆర్ధ్రంగా, వింటున్నప్పుడు భావోద్వేగానికి లోనై కన్నీరు జాల్వారే విధంగా వ్రాసారు.

ఈ పాట నిండా ఆయన తీసుకొన్న ప్రతీకలు,సామ్యాలు, వాడిన పదాలు పాటలోని వస్తువుకు గొప్ప బలాన్ని, స్పష్టతను చేకూర్చి చెప్పే విషయం శ్రోతకు చాలా సూటిగా చేరేలా చేస్తాయి.

మానవతా విలువలకు, స్వావలంబనకు ఆలవాలంగా ఉండే పల్లెలు నేడు సామ్రాజ్యవాద విస్తరణ ఫలితంగా తన స్వతంత్రతను, స్వచ్ఛతను కోల్పోయి, ఎవరిపై ఆధారపడకుండా ఇంతవరకూ బ్రతికిన తనబిడ్డలు వృత్తులు కోల్పోవటంతో పరాయి పంచన బతుకుతుండటాన్ని చూస్తూ ఈ విశాల భారత దేశంలోని ఒక పల్లె కన్నీరు పెడుతుంది, అంటూ గొప్ప ఎత్తుగడతో ఈ పాట మొదలౌతుంది. బహుళ జాతి కంపనీల విస్తరణను, సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఈ కవి ఇక్కడ కనిపించని కుట్రలు గా వర్ణిస్తాడు. చేతి వృత్తుల చేతులిరిగిపోవటం వల్ల గ్రామ స్వరాజ్యం గంగలోన కలిసి పోయిందని బాధపడతాడు.

కుమ్మరి వామిలో తుమ్మలు మొలిచెను
కమ్మరి కొలిమిలో దుమ్ము పేరెను
పెద్దబాడిస మొద్దు బారెను
సారెల మగ్గం సడుగులిరిగినవి.

లోహ పాత్రల ఇంద్రజాలంతో కుండల వాడకం మాయమైపోయింది . అలాంటప్పుడు కుమ్మరి వాళ్ళు మట్టి పిసుక్కునే వామిలో తుమ్మలు మొలిచాయి అని అనటం ద్వారా వారు పని లేక చాలా కాలంగా ఉంటున్నారన్న విషయం అర్ధం అవుతుంది.

నాగళ్ళ ఆరులు, కొడవల్ల కక్కులు, బండి వరలు, చేసే కమ్మరికి పనిలేక కొలిమిలో దుమ్ముపేరుకొంది పెద్ద బాడిస మొద్దుబారింది అనటంలో ఆకులం ప్రస్తుతం అనుభవిస్తున్న దైన్యం కళ్ల ముందు నిలుస్తుంది.

సారెల మగ్గం కీళ్ళు విరిగి మూలకూర్చున్నదట. ఉపాధి మూలకూర్చున్నప్పుడు ఆత్మాభిమానం కల కుటుంబపెద్దకు ఆత్మహత్య మినహా మరో మార్గం కనిపించకపోవటం అత్యంత దయనీయమైనటువంటి పరిస్థితి.

మడుగులన్ని అడుగంటి పోయినవి
బావులు సావుకు దగ్గరైనవి
వాగులు వంకలు ఎండిపోయినవి
చాకలి పొయ్యిలు కూలిపోయినవి
పెద్దబోరు పొద్దంతా నడుస్తుందో బలిసిన దొరలది
మరి పేద రైతు బావులెందుకెండే నా పల్లెల్లోనా

పల్లెలకు ప్రధాన ఆధారం వ్యవసాయం. అటువంటి వ్యవసాయంలో పెద్ద చిన్న రైతుల మధ్య తేడా ఈ పాదంలో చూడవచ్చును. బలిసిన దొరల పెద్దబోరు పొద్దంతా నీటిని భూమిలోతుల్లోంచి తోడుతున్నప్పుడు, చిన్నరైతు సేద్యానికుపయోగపడే బావులు, వాగులు వంకలు, మడుగులు తమ కళను కోల్పోయాయట. వీటిపైనే ఆధారపడే చాకలివానికి కూడా గడ్డుకాలమొచ్చింది అని కవి చెపుతున్నాడు. ఆ వాక్యంలో కూలిపోయినవి అన్న ఒక్క పదంద్వారా ఎంతటి విషాదాన్ని కవి పలికించాడో గమనించవచ్చు.

చల్లని బీరు విస్కిలెవడు పంపె నాపల్లెల్లోకి
బుస్సున పొంగె పెప్సికోల వచ్చె నాపల్లెల్లోకి

పల్లెల్లో ఆటవిడుపుకోసం సేవించే కల్లుల స్థానంలో కల్తీకల్లు, బీర్లు, విస్కీలు, పెప్సీలు వచ్చిచేరాయి అనటంలో స్థానిక వనరుల విస్మరణ, కంపెనీల విస్తరణ, బలిసిన దొరలకే ధనం చేరుకోవటం వంటి విషయాల పట్ల కవి ఆవేదన చెందుతున్నాడు.

పరకచేపలకు గాలం వేసే తురకల పోరలు యాడికి పోయిరి
లారీలల్ల క్లీనర్లయ్యిరా, పెట్రోల్ మురికి మురికయ్యిండ్రా
ఆ సాయిబు పోరలకు ఆ బేకరి కేఫ్ లలో ఆకలితీరిందా?

ఈ పాదంలో కవి సాయిబు పోరలని వర్ణించినా ఆ పోలికలన్నీ గ్రామల్లో కాలువలలో, చెరువులలో చేపలు, రొయ్యలు పట్టుకొని జీవనాన్ని సాగించే పల్లీయులకు కూడా వర్తిస్తుంది.

రొయ్యల, చేపల పెంపకం, పెద్ద పెద్ద మరబోట్ల ఫిషింగ్ ల రంగాల్లోకి బడా స్వాములు కాలూనటంతో, వీరు కూడా చాలా చోట్ల ఉపాధి కోల్పోయి చెల్లా చెదురైనారు.

తల్లికీ, ఊరికీ దూరంగా ఉన్న ఆ పోరల ఆకలి రొట్టెముక్కలతో తీర్చుకొన్నారా అయ్యో! వాటితో వారాకలి తీరిందా అని ప్రశ్నించడం ఒక్క మూలాలు మరువని కవి, తడిని కోల్పోని మనిషి మాత్రమే చేయగలడు.

అరకల పనికి ఆకలిదీరక గాసమెల్లక
ఫర్నీచరు పనులెదుక్కుంటూ పట్నంపోయర విశ్వ కర్మలూ
ఆసామూలంతా కూసూనేటి, ఆ వడ్రంగుల వాకిలి
నేడు పాక్కిలి లేసి దు:ఖిస్తున్నదిరో నా పల్లెల్లోనా

పల్లెల్లో వ్యవసాయాధారిత మరో కులం వడ్రంగి కులం. వీరు నాగళ్లు, బళ్లు చేస్తూ జీవిస్తూంటారు. పల్లే బావురుమంటున్నప్పుడు వీరికి పల్లెల్లో పని లేక ఫర్నీచరు పనులు, తాపీ పనులను వెతుక్కుంటూ పట్నాలకు వలసపోయారన్న విషయాన్ని కవి చెపుతున్నాడు.

ఆ సామూలంతా కూసూనేటి అన్న వాక్యం లో పోతులూరి వీరబ్రహ్మం పోలిక తీసుకు రావటం కవికి వారిపై కల అభిమానంగా అనుకోవచ్చు. వాకిలి పాక్కిలి లేసిందనటంలో గొప్ప పదచిత్రాన్ని గమనించవచ్చును.

కుట్టుడు రెక్కల బనీన్లుపోయినవి , సోడె లాగులు జాడకు లేవు
రెడిమెడు ఫాషను దుస్తులొచ్చెనంటా నాపల్లె పొలిమెరకు
ఆకుట్టుమిషన్ల చప్పుడాగినాదా నాపల్లెల్లోనా.

పల్లెల్లో టైలర్ పాత్ర ఒకనాడు ఎలా ఉండేదో, పదిమందికి తలలో నాలుకలా ఎలా ఉండేవాడో వంశీ లేడీస్ టైలర్ సినిమాలో చూడవచ్చు. అలాంటి టైలర్ ఈ రోజు రెడిమెడు దుస్తులు పల్లెల్లోకి చొచ్చుకు పోవటం వలన వాని పాత్ర కుచించుకుపోయింది. రెక్కల బనీన్లు, సోడెలాగులు (పిక్క లాగులు) ఇప్పుడు వాడేవారేరి? ఆ నేపధ్యంలో కుట్టుమిషన్ల చప్పుడుఆగిపోయాయని కవి చెపుతున్నాడు.

కంసలి వీధులు వన్నె తగ్గినవి చిన్నబోయినవి
చెన్నై బాంబె కంపని నగలొచ్చి మనస్వర్ణ కారుల,
మరి చెర్నకోలలై తరుముతున్నయిరా మనపల్లెలనుంచీ.

ఈ మధ్య కాలంలో బయలు దేరిన ఒక విచిత్ర పరిణామమిది. చెన్నై బాంబేల నుంచి కంపనీ నగలను సేల్స్ వ్యక్తులు తీసుకువచ్చి, అమ్మి పెట్టమని స్థానిక వ్యాపారస్తుల కప్పగించి, వాయిదాల పద్దతులలో డబ్బు వసూలు చేసుకుంటూంటారు. వాటిలో బంగారమెంతుంటుందో దేముడికే తెలియాలి. ఈ సేల్స్ వ్యక్తులు కూడా స్థానికంగా పాతుకుపోయిన డబ్బున్న వ్యాపారులనే తప్ప సామాన్య జీవనం గడిపే స్వర్ణ కారులను నమ్మరు. మరి అలాంటి నగలొచ్చి చెర్నాకోలలై స్వర్ణకారులను తరుముతున్నప్పుడు, వీరు పల్లెల్ని విడిచి పట్నాలలో కూలిపనులు చేసుకొంటున్నారు. కొంతమంది పల్లెల్ని వీడలేక, కూలిపనులు చేయలేక వారు వృత్తి పరంగా ఉపయోగించే ద్రావకం లేదా సైనేడ్ లను తాగి ఆత్మహత్యలు చేసుకొంటున్నారు.

ఇక పట్నాలలో అయితే మరొక పద్దతి. Exchange Offer లతో పెద్ద పెద్ద షాపులు, "మీరీరోజు ఎంత బంగారమైతే కొంటారో, దాన్నిచ్చేసి అంతే బరువున్న మరొక వస్తువుని మీరెప్పుడైనా వచ్చి పట్టుకు వెళ్ళొచ్చు" అంటూ కొనుగోలుదారుడిని ఆకర్షిస్తూంటాయి. ఇలాంటి పరిస్థితులలో పేద కంసాలినెవరు నమ్ముతారు?

కూలిపోయిన స్వర్ణకారుల వృత్తిని కవి ఇక్కడ చాలా ఆర్థంగా ఆవిష్కరించాడు.

మాదిగ లొద్ది నోరు తెరచినది, తంగెడు చెక్క భంగపడ్డది
తొండం బొక్కెన నిండమునిగినది, ఆరె రంకె పదునారిపోయినది.

ఒక ప్రపంచీకరణ ప్రభావంతో ఎలాచితికి పోయిందో గొప్ప ప్రతీకలతో కళ్లముందు నిలుపుతున్నాడు. నోరుతెరవటం చావుకు చిహ్నం,భంగపడటం అవమానానికి, నిండమునగటం మరలా చావు/ఓటమికి చిహ్నం, పదునారిపోవటం పూర్వవైభవాన్ని కోల్పోవటం. బాటాలు, లోటో ల దాడిలో ఆ వృత్తికి చెందిన వివిధ పరికరాలు పనుల్లేక ఏవిధంగా తల్లడిల్లుతున్నాయో అద్భుతమైన పదచిత్రాలతో కవి ఎంతో ఆర్థంగా చెప్పాడు.

పాత రేకు వలె మోతలు మోగేటి ప్లాస్టిక్కు డప్పులు
నా మేదరి డప్పును పాతరేసె కదరా? నాపల్లెల్లోనా.

తోలు డప్పు స్థానంలో ప్లాస్టిక్కు డప్పు వచ్చి దాన్ని పాతరేసిందని చెప్పటం. పాతరేకు, పాతరేసి అన్న మాటలలో ధ్వని సౌందర్యం కంటే హింసాత్మక ముట్టడే ఎక్కువ వినిపిస్తుంది.

పూసలోల్ల తాలాము కప్పలు, కాశిలో కలసి ఖతమౌతున్నవి.

అంటూ పూసలోళ్ల జీవనోపాధి ఏవిధంగా ఆవిరయ్యిందో కవి ఆవేదనచెందుతాడు.

ఇల్లు కట్టుకొనె ఇటుకల రాయితో, సెలకల చల్లె ఎరువుకుళ్లుతో
ఎద్దు బండి ఉన్నోనికి సేతిలో ఏడాదంతా పని దొరికేది
టాటా ట్రాక్టరు టక్కరించినాదో, నా డొంక దారిని
నా ఎద్దు బండి గిల్లెగిరిపడ్డదో నా పల్లెల్లోనా.

పల్లెటూర్లలో ఎద్దుబండి ఉన్నదంటే పాటలో చెప్పినట్లు ఏడాదంతా పని దొరిదేది. అన్ని కాలాలలోనూ పనులుండేవి. ఇటుక తోలటం, మట్టితోలటం, పెంట తోలటం (ఇంటివద్ద పోగుపడిన పెంట అమ్ముకోవటం), అరకదున్నటం, ధాన్యం తోలటం, కుప్పనూర్పుళ్లు ఏ కాలానికి తగ్గ పని ఆ కాలంలో చేసుకుంటూ ఆ యజమాని తన కుటుంబాన్ని గౌరవంగా నడుపుకొనేవాడు. కానీ టాటా ట్రాక్టరు వచ్చి దీన్ని గుద్దితే ఈ బండి ఎగిరిపడ్డదట. ఆ పడ్డంలో ఒక కుటుంబం దాని క్రిందపడి చితికి పోయిందన్న విషయాన్ని కవి మనముందుంచుతాడు.

వానపాములు నత్త గుల్లలు భూమిలో ఎందుకు బతుకతలేదూ అన్న ప్రశ్నకు పంటపొలాల మందుల చెత్తర వాసన అని చెపుతూనే అప్పు రైతు మెడమీద కత్తై కూర్చుంది అంటు రెంటికీ ఒక అవినాభావ సంబంధాన్ని చాలా అద్భుతంగా ఆవిష్కరిస్తారు.

హరిశ్చంద్ర పద్య నాటకాల పంతులార్మోనియం చెదలు పట్టినది
యక్షగానము నేర్పేపంతులు ఉప్పరి పనిలో తట్టపట్టినడు.
యాచకులు, నా బుడగా జంగాలూ, ఈ పల్లెల నిలచి
ఆ పాతబట్టల మూటలమ్ముతుండ్రా తమపొట్టకూటికై
బతుకమ్మా, కోలాటపాటలు, భజన కీర్తనలు బైరాగుల
కిన్నెర తత్వమ్ములు, కనుమరుగాయెర నాపల్లెల్లో

పల్లెల్లో పల్లవించే జానపద కళలు ఎలా అంతరించిపోయినయో కవి కన్నీరొలికించేలా ఇక్కడ వర్ణిస్తాడు. హార్మోనియం చెదలు పట్టిందట, యక్షగాన పంతులు ఉప్పరి పని చేసుకొంటున్నాడు, తమ కళకు పోషణ లభించక. బుడగ జంగాలు పాతబట్టలమ్ముకుంటున్నారట. ఎందుకంటే పల్లె మొత్తం దారిద్ర్యంలో ఉన్నప్పుడు ఈ కళలకు ఆదరణ ఎక్కడ చూపించగలదు? పాత బట్టల మూటలమ్ముకొంటున్నారు అని చెప్పటం ద్వారా పల్లె దరిద్రాన్ని అన్యాపదేశంగా చెపుతున్నాడిక్కడ కవి.

పిండిలా వెన్నెల కురిసే వేళ రచ్చబండపై ఊరు ఊసులు చెప్పుకొనే ఆ పాతరోజులు తలచుకొని, ప్రస్తుతం భోజనం చేసాకా ఒక్కడు కూడా బయట తిరగటం లేదేమిటబ్బా ఇదేమి చిత్రమో అంటూ ప్రశ్నించి, స్టార్ టీవీ సకిలిస్తాఉంది , సామ్రాజ్య వాద విషమెక్కుతున్నదమ్మా

నాపల్లెల్లోకు అని సమాధానాన్ని ఇస్తారు. (బహుసా కొన్ని నక్సలైట్ ప్రభావిత ప్రాంతలలో పరిస్థితులను కూడా చెప్పుతూ ఉండవచ్చు)

వృత్తులు కూలె ఉపాధి పోయె, ప్రత్యాన్మాయం లేకను పోయె
కూలిన బ్రతుకులు నిలుపుటకైనా కుటీర పరిశ్రమలైనా పెట్టరు.
బహుళ జాతి కంపని మాయల్లోనా నా అన్నల్లారా
భారత పల్లెలు నలిగి పోయి కుమిలె నా అయ్యల్లారా.

అంటూ కనిపించని కుట్రలను పాట చివరి పాదంలో కవి స్పష్టం చేస్తాడు. బహుళ జాతి మాయలు, కుటీర పరిశ్రమలు పెట్టక పోవటం అంటూ ఈ పరిస్థితులకు సూచ్య ప్రాయంగా పరిష్కారాన్ని కూడా సూచిస్తాడు కవి.

ఈ పాటలోని శబ్దసౌందర్యం ఈ పాటకు గొప్ప అందాన్నిస్తుంది. చిన్నచిన్న అచ్చ తెలుగు పదాలు పాటనిండా పరచుకొంటాయి. వింటున్నప్పుడు వీనులకు ఒక వింతైన అనుభూతిని మిగులుస్తాయి. కానీ ఈ పాటలోని పదాల వెనుకున్న వాస్తవం, దైన్యం, నిస్సహాయత అంతకు నూరురెట్లు ప్రకాశవంతంగా ఒక కరుణార్థ్ర దృశ్యాన్ని ఆవిష్కరిస్తాయి.

ఈ పాట వందేమాతరం శ్రీనివాస్ గొంతునుండి వింటున్నప్పుడు కొన్ని చోట్ల ఆ గాన గంభీరతకు ఒళ్ళు జలదరిస్తుంది. (యాచకులు నా బుడగా జంగాలు అన్న చోట).

ఏ కాలంలోని కవైనా ఆయా కాలాల రాజకీయ ఆర్ధిక పరిస్థితులను, తన రాతల్లో ప్రతిబింబింప చేస్తాడు. ఆ వచ్చే మార్పులు మంచి వైపుకైతే సంబరపడిపోతాడు. అవి సగటు మానవజీవనానికి విఘాతం కలిగించేవైతే ఆవేదన వ్యక్తం చేస్తాడు. వాటికి పరిష్కారాలు తనపరిధిలో ప్రతిపాదిస్తాడు. ఈ పాటలో శ్రీ గోరటి వెంకన్న గారు సరిగ్గా అదే చేసారు. మారుతున్న పరిస్థితులలో కూలిపోతున్న ఉపాధులు, నలిగిపోతున్న బ్రతుకుల గురించి వారి పరిశీలనలను ఎంతో ఆర్ధంగా ఆవిష్కరించారు.

కొంతమందికి అనిపించవచ్చు మార్పు అనేది సహజం, దానికి తగ్గట్టుగా జనాలు కూడా మారాలి అని. ఇలాంటి సోషల్ డార్వినిజం వాదనలు వింటానికి బాగుంటాయి కానీ, ఆచరణలో అంత వేగంగా జీర్ణమవ్వవు. అంతవరకూ నేతన్నల, రైతన్నల, స్వర్ణ కారుల ఆత్మహత్యలు జరుగుతూనే ఉంటాయి.

అలాగని అభివృద్దిని ఆపుచెయ్యమని కాదు. కానీ నలిగిపోతున్న వారిపట్ల మనమందరమూ మన దైనందిక జీవితంలో కంపాసనేట్ గాఉందాం. వారు మరో ఉపాధిలో కాలునిలుపుకొనే ప్రక్రియలో మనకు చేతనైన సహాయంచేద్దాం. ఏమీ చేయగలిగే అవకాసం లేనప్పుడు, వారు పరాజితులు అన్న భావనలను మనమసుల్లోంచి తొలగించుకోవటం మనచేతుల్లో ఉన్నదే కదా.

OCTOBER 26, 2008

రాత్రినదిలో ఒంటరిగా ... కవిత్వంతో ప్రయాణం

శ్రీ ముకుంద రామారావు తెలుగు సాహిత్యలోకంలో పరిచయం అక్కర్లేని కవి, దేశదేశాల కవిత్వాన్ని తెలుగునేలకు దింపి ఇంకింపచేసిన గొప్ప అనువాదకుడు, కవిత్వ ప్రేమికుడు. “రాత్రినదిలో ఒంటరిగా…” వీరి తాజా స్వీయ కవిత్వ సంకలనం.

ముకుంద రామారావు గారి కవిత్వం తేటగా తేలికైన పదాలతో ఉంటుంది. ప్రతీకవితలో గొప్ప తాత్వికత, భావగాంభీర్యం తొణికిసలాడతాయి. దార్విష్ “Extreme clarity is a mystery.” అన్నది బహుసా ఇలాంటి కవిత్వం గురించే.

రెండు చీకటి గర్భాల మధ్యా/వంతెన ప్రయాణం/ జీవితం (నీకైనా నాకైనా). తల్లి గర్భం, భూమి గర్భం అనే రెండు గర్భాల నడుమ ప్రయాణం ఈ జీవితం అని అనటానికి కవి గొప్ప తాత్వికుడు అయి ఉండాలి. జీవితాన్ని మృత్యువును సమానంగా చూడగలిగే వాడయి ఉండాలి. నిండైన కవిత్వ జీవితాన్ని ఆస్వాదిస్తున్న ముకుందరామారావు మాత్రమే వ్రాయగలిగే వాక్యమిది.

సేచ్ఛకు ఇంతవరకూ ఎన్ని నిర్వచనాలు చదివినా “ వేటగాడికి వేటాడేదానికి/మధ్యనున్న దూరం కదా/స్వేచ్ఛ” అనే వాక్యం కట్టిపడేస్తుంది. ఆలోచింపచేస్తుంది. స్వేచ్ఛ గురించి మాట్లాడటం అంటే ఒక వర్గాన్ని మరొక వర్గం మింగేయటానికి చేసే ప్రయత్నంలోని ప్రతిఘటన గురించి మాట్లాడటం అన్న స్పృహ కలిగిస్తాడు కవి చిన్నచిన్న మాటల కూర్పుతో.

టాగోర్ ‘క్రిసెంట్ మూన్’ లో ఒక తల్లి తన శిశువుతో "నీవు నా హృదయంలో దాని వాంఛై ఉండినావు చిన్నారీ" అని అంటుంది. ఈ సార్వజనీన భావనను “నువ్వు విత్తనానినవి” అనే కవితలో “నువ్వు విత్తనానిని/ నేను నీ మట్టిని/ నువ్వు నాలో ఉండి పెరిగావు/ నేను నీ తల్లిని//” అంటూ ఊహించని ఎత్తులకు తీసుకెళతాడు కవి. గొప్ప భావపుష్టి కలిగిన తేట్టైన కవిత ఇది.

“ఒరియో స్వగతం” ఆంత్రోపామార్ఫిక్ టెక్నిక్ తో నిర్మించిన కవిత. చివరకు వచ్చేసరికి ఉద్వేగభరితంగా ముగుస్తుంది.

వేకువ వర్ణణ ఒక నిత్యనూతన కవిసమయం. ప్రతి తరంలోనూ ఒక కొత్త ఊహ, ప్రతీ కవినుంచి ఒక కొత్త కోణం బయటపడుతూనే ఉంటాయి. “రాత్రి అస్థికలు/వేకువ నదిలో కలిసిపోతున్నాయి// నోరు తెరిచిన ఉదయంలోకి/గాలిని వెంటేసుకొని/సూర్యకిరణాల్ని చీల్చుకొని/సమూహంలోకి ఏకాంతంలా/వేదన తెలియనీయని పాటతో/పక్షులు ఎగురుకుంటూ పోతున్నాయి//. (పక్షులు) ‘వేదన తెలియనీయని’ అన్న మాట ఆకర్శిస్తుంది. సమూహంలోకి వెళ్లినపుడు సొంత వేదనను పలికించలేం. సమూహ పాటే పాడాలి. మనిషైనా, పక్షైనా.

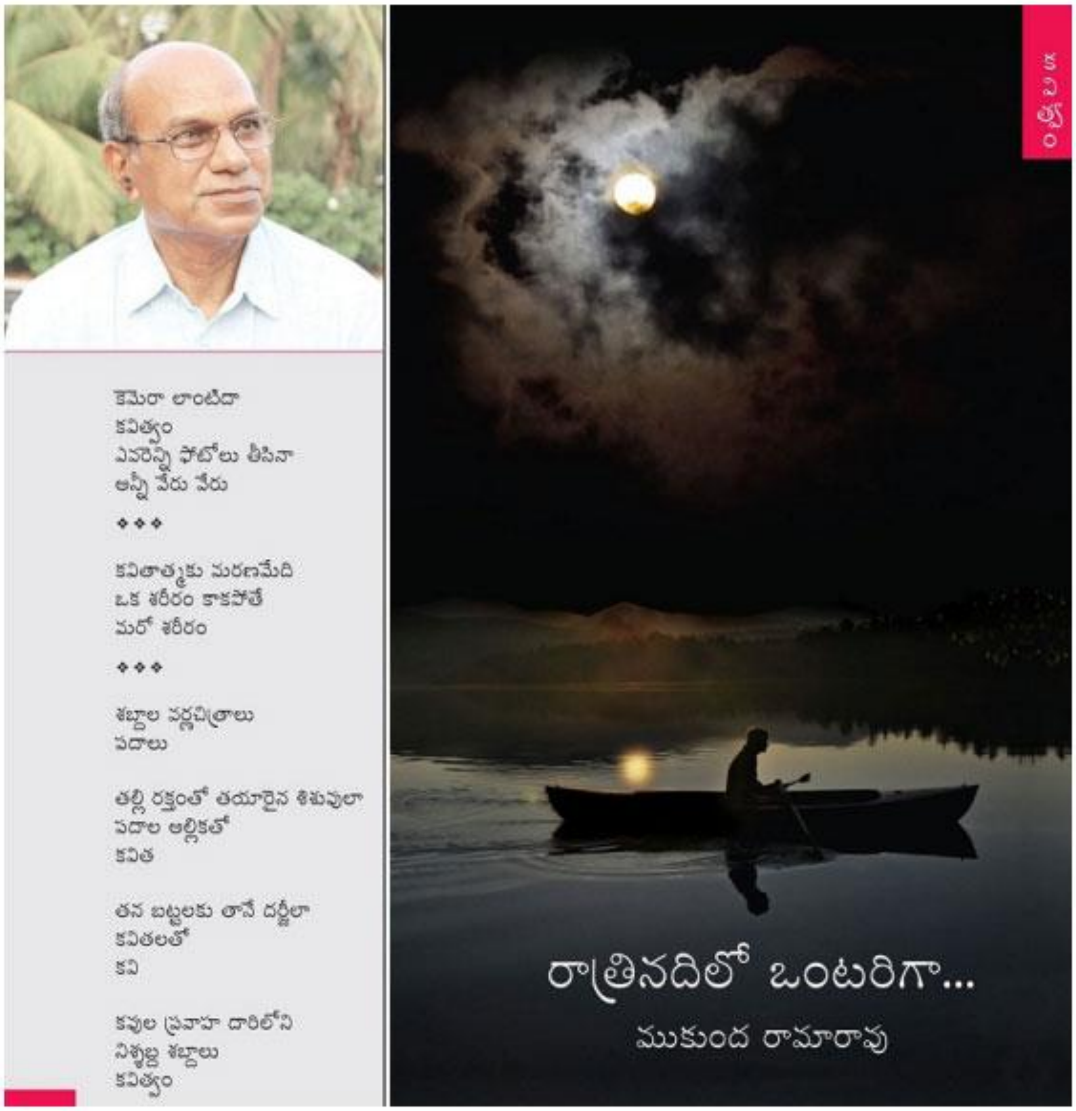

కెమెరా లాంటిదా
కవిత్వం
ఎవరెన్ని ఫోటోలు తీసినా
అన్నీ వేరు వేరు

◆ ◆ ◆

కవితాత్మకు మరణమేది
ఒక శరీరం కాకపోతే
మరో శరీరం

◆ ◆ ◆

శబ్దాల వర్ణచిత్రాలు
పదాలు

తల్లి రక్తంతో తయారైన శిశువులా
పదాల అల్లికతో
కవిత

తన బట్టలకు తానే దర్జీలా
కవితలతో
కవి

కవుల ప్రవాహ దారిలోని
నిశ్శబ్ద శబ్దాలు
కవిత్వం

"రాత్రి శ్వాస ఆగిపోలేదు/నిద్రిస్తున్న కొమ్మల్ని ఒరుసుకుంటూ/చంద్రకాంతి జారుతోంది/ ఒడ్డునంతా కడిగి శుభ్రపరుస్తోంది/సముద్రం" (చీకటి-రాత్రి-ఆకాశం); "నీడకు జన్మనిచ్చి/నీడతో ఆడుకొని/నీడను చంపుతుంది/వెలుగు/పదాలూ అంతే" (పదాలు); "ఆకాశం ఆధిపత్యం కింద /పగలు రాత్రి /రెండు దేశాలు" లాంటి భావచిత్రాలు చక్కని కవిత్వానుభవాన్ని కలిగిస్తాయి.

ఈ సంపుటిలో కవి కొన్ని వైయక్తిక అనుభవాలను అందమైన కవితలుగా పోతపోసారు. వైయక్తిక అనుభవాన్ని ఎంత స్పష్టంగా వ్యక్తీకరించగలిగితే అంత గొప్ప సార్వజనీనత ఏర్పడుతుంది. ఈ వాక్యం పారడాక్సికల్ గా అనిపించవచ్చు. ఇక్కడ సార్వజనీనత అంటే ఎక్కువమంది కనక్ట్ అవ్వటంగా అర్థం చేసుకోవాలి. ఎందుకంటే ప్రతీ వ్యక్తీ సాహిత్యాన్ని తనవి కాని అనుభూతుల్ని/అనుభవాలని తెలుసుకోవటం కొరకే చదువుతారు ఎక్కువగా.

ఈ సంపుటిలో మొత్తం 63 కవితలున్నాయి. పాలపిట్ట ప్రచురణ. కవర్ డిజైన్ భావన బ్రహ్మం గ్రాఫిక్స్. కవి మొబైల్: 9908347273

“నిన్ను నీవు గెలిచాకా” - పలికే కవిత్వం

ఉత్తరాంధ్రనుంచి వచ్చే కవిత్వానికి ఒక ప్రత్యేకమైన పరిమళం ఉంటుంది. అది ఈ మట్టి పరిమళం. నాగావళి నీటి పరిమళం. జీవితం చెమర్చే చమట పరిమళం అది. సమకాలీన కవులలో శ్రీ గంటేటి గౌరునాయుడు, శ్రీ సిరికి స్వామినాయుడు, శ్రీ కె.కె వర్మ, శ్రీ సుధాకర్ మౌళి, శ్రీ చీకటి దివాకర్, శ్రీ పాయల మురళి కృష్ణ, శ్రీ పక్కిరవీంద్రనాథ్ వంటి వారు తమ ప్రతిభ వ్యుత్పత్తులతో తెలుగు సాహిత్యంలో సుస్థిరమైన స్థానం ఏర్పరచుకొన్నారు. ఈ “నిన్ను నీవు గెలిచాకా” కవిత్వ సంపుటితో శ్రీమతి ప్రసన్న లక్ష్మి గారు ఆ ఘనవారసత్వపు నీడలోకి చేరుకొన్నారు.

కవిత్వం జీవితసామస్త్యాన్ని ప్రతిబింబించాలి అని నమ్మేవారిలో నేనూ ఒకడిని. "నిన్ను నీవు గెలిచాకా" లోని కవితలలో ఆ లక్షణం కనిపించింది.

ప్రసన్న లక్ష్మి గారు ఒక స్త్రీగా, స్త్రీవాదాన్ని బలపరుస్తూ కవితలు వ్రాసారు;

ఒక దళితవర్గానికి చెందిన వ్యక్తిగా దళితతత్వాన్ని తన కవిత్వంలో పలికించారు;

ఒక ఉపాద్యాయురాలిగా విద్య, విద్యార్థులు, టీచర్ల పై అనేక కవితలు వ్రాసారు;

ఒక తల్లిగా కన్న పేగు మమకారాన్ని "క్షమించు కన్నా" అనే కవితలో అద్భుతంగా ఆవిష్కరించారు;

ఒక భార్యగా దాంపత్యంలో స్త్రీపురుషుల మధ్య అనురాగం ఎలా ఉండాలో గొప్ప ఉదాత్తతతో ప్రకటించారు;

ఒక ప్రకృతి సౌందర్య ఆరాధకురాలిగా గొప్ప వివశత్వంతో "ప్రకృతితో పయనిస్తుంటే.... " లాంటి కవితలు వ్రాసారు.

ఒక కూతురిగా తన తండ్రిగారిపై ఉన్న ప్రేమను కరుణరసార్థ్రభరితంగా కవిత్వీకరించారు.

అనేక కవితలలో ఈ కవయిత్రి- మానవతను ప్రేమించారు; స్వార్థాన్ని వ్యతిరేకించారు; పీడితుల పట్ల సానుభూతి ప్రకటించారు; సామ్రాజ్యవాద, ఫ్యూడల్ విధానాలను విమర్శించారు; విమర్శనాత్మక వాస్తవికతకు అక్షరరూపమిచ్చారు;

ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే మనిషి మనిషిలా ఎలాజీవించాలో, ఎలాజీవిస్తే బాగుంటుందని ప్రసన్నలక్ష్మి గారు భావిస్తున్నారో దానిగురించే ఈ కవిత్వం అంతా.

ఇంతటి వస్తువైవిధ్యం ఒక్క వ్యక్తి కలం నుండి రావటం అరుదైన విషయమని భావిస్తున్నాను. జీవితసామస్త్యాన్ని ప్రతిబింబించటం అంటే ఇది కాక మరేమిటి?

సమాజం వల్ల కవి ప్రభావితం అయినప్పుడు మంచి కవిత్వం వస్తుంది. వైయక్తిక అనుభవాన్ని స్పష్టంగా చెప్పగలిగినప్పుడు అదే సార్వజనీన కవిత్వమౌతుంది. నేడు ప్రపంచవ్యాప్తంగా వస్తున్న కవిత్వం యొక్క ప్రధాన లక్షణమిది. ఒక ఉపాద్యాయురాలిగా ప్రసన్నలక్ష్మి గారి కవిత్వం మనందరి అనుభూతుల్ని తడుముతుంది.

ఢిల్లీకి రాజయినా తల్లికి బిడ్డే అన్నట్లు ఎంత గొప్ప మేధావి అయినా పాఠశాలనుంచే వస్తాడు. ఈరోజు ఆడుతూ పాడుతూ అల్లరిచేసే పిల్లలు రేపు ఏ ఏ ఉన్నత శిఖరాలు అందుకొంటారో అన్న ఊహ ప్రతీ టీచరూ ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అనుకొనే ఉంటాడు. దాన్నే “మట్టిలో మాణిక్యాలు ” అనే చక్కని కవితగా మలచారు ప్రసన్నలక్ష్మి గారు. ఆ కవిత ఇలా సాగుతుంది.

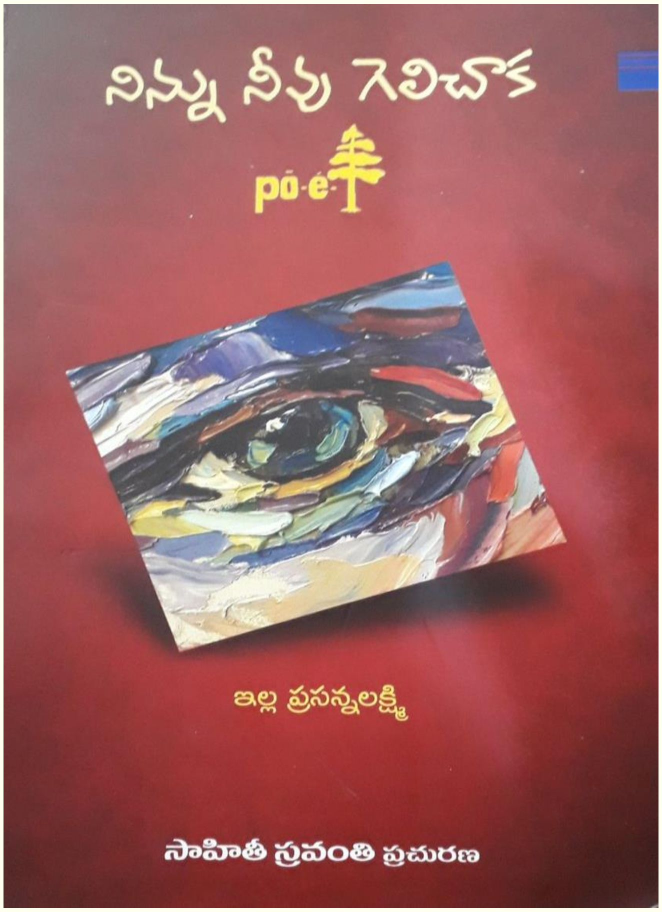

మట్టిలో మాణిక్యాలు
చింపిరిజుట్టు
చిరిగిన నిక్కరు
ఐనా మోములో
చెరగని చిరునవ్వు
గుండీలు పెట్టుకోవటం
రాని బుడతడు
గుండె జబ్బు నయం చేసే
డాక్టర్ అవుతానంటాడు
చీపురుపుల్లను తలపించే
మరో పిడుగు సచిన్నే
మించిపోతానని
గల్లీ క్రికెట్ లో చెలరేగుతాడు
మట్టివాసన వదలని మరో బాలుడు ఐన్ స్టీన్ ని తలపిస్తూ
తన మేధస్సుతో అబ్బుర పరుస్తూనే ఉంటాడు
వీరేనేమో మట్టిలో మాణిక్యాలు

ఈ కవిత ఒక గ్రామీణ ప్రభుత్వ పాఠశాల నేపథ్యాన్ని అద్భుతంగా పలికించింది. నిజానికి ప్రభుత్వ పాఠశాలల్లో/కాలేజీలలో చదివే విద్యార్ధులకు కష్టాలను ఎదుర్కొనే ఆత్మవిశ్వాసం, వ్యవహారజ్ఞానం, బ్రతకగలను అనే ధీమా ఎక్కువగా ఉంటాయి. పై కవితలో అవన్నీ ప్రతిబింబించాయి. ఈ కవిత ఆ విద్యార్ధులనే కాదు- గొప్ప మానవీయ కోణంలో, ఆశావహ

దృక్పథంతో తన విద్యార్ధులను మట్టిలో మాణిక్యాలుగా దర్శించిన ప్రసన్న లక్ష్మిగారి హృదయ సంస్కారాన్ని కూడా పట్టిచూపుతుంది.

అక్షర సేద్యం అనే కవితలో – విద్యలేకపోవటం వల్ల గిరిపుత్రులు మూఢనమ్మకాలకు బలి అవుతున్నారనీ "అక్షరసేద్యం అరుణిమదాల్చిన సమయాన గిరిపుత్రులెన్నటికీ వరపుత్రులే మరి" అంటారు. విద్యను అక్షర సేద్యం అని, విద్య నేర్చుకోవటాన్ని అరుణిమదాల్చటం అనటం ఒక నవ్యమైన అభివ్యక్తి.

ఇంకా ఈ కవితా సంపుటిలో నిబద్ధత కలిగిన ఉపాధ్యాయుల గురించి, విద్యార్థినుల పట్ల అనుచితంగా ప్రవర్తించే గురువుల గురించి, సెల్ ఫోన్ వ్యామోహంలో పడిపోయి భవిష్యత్తును నాశనం చేసుకొంటున్న విద్యార్థుల గురించి, కార్పొరేట్ చదువుల కార్ఖానాల గురించి వ్రాసిన అనేక కవితలు నేటి విద్యారంగ స్వరూప స్వభావాలను కళ్ళకు కడతాయి.

ఏ కవైనా తాను జీవిస్తున్న జీవితాన్ని తన కవిత్వంలో కనిపించకుండా దాయలేడు. ఏదో ఓ రూపంలో దొరికిపోతాడు. ఇది కవి నిజాయితీకి సంబంధించిన విషయం. నిజాయితీ అంటే ఇక్కడ తాను చూసినది, అనుభవించినదీ కవిత్వంలోకి తీసుకురావటం అని అర్థం చేసుకోవాలి. ఆ విషయంలో ప్రసన్న లక్ష్మి గారు నిజాయితీ కలిగిన కవి అని అనేక కవితలు నిరూపిస్తాయి.

స్త్రీవాద చైతన్యం ఈ పుస్తకంలోని అనేక కవితలలో బలంగా వ్యక్తమైంది. ఎన్ని చట్టాలు చేసినా, ఎన్ని పథకాలు పెట్టినా స్త్రీ సాధికారత అనేది నేటికీ ఒక గగన కుసుమమే. స్త్రీ వాద అంతిమ లక్ష్యం సాధికారతే. ఈ విషయాన్నే సూటిగా ఏ శషభిషలూ లేకుండా "ఆమెకు తెలియాలి…" అనే కవితలో

"శిరస్సెత్తి శివంగిలా ముందుకురికిన నాడు
స్త్రీ సాధికారతకు ఎదురన్నది లేదని" అంటారు ప్రసన్న లక్ష్మి గారు.

ప్రేమను ప్రతి తరంలోనూ అనేక మంది అనేక రకాలుగా నిర్వచించినా ఇంకా ఎంతో చెప్పాల్సింది ఉందనే అనిపిస్తూంటుంది. ఒక ఆధునిక మహిళ ప్రేమను ఎలా నిర్వచించుకొంటుందో ఒక కవితలో చెపుతారు.

"ఇప్పుడు ప్రేమంటే తెలిసింది
విసుకు చెందక విజయతీరాలకు
నను చేర్చే నాలోని నీవని"

అతి తక్కువ పదాలలో చాలా స్పష్టంగా, సూటిగా ఆధునిక స్త్రీ కోరుకొంటున్న ప్రేమ ఎలాఉండాలో అద్భుతంగా వ్యక్తీకరించారు ప్రసన్న లక్ష్మి గారు. నేడు భర్త ప్రోత్సాహం లేక

అనేకమంది మహిళలు తమ ప్రతిభను, ఆశలను, కేరీర్ ను వదులుకోవలసిరావటం ఒక సామాజిక వాస్తవం. అలాకాక భార్య ఎదుగుదలలో, విజయాలలో వెన్నుదన్నుగా భర్త నిలబడటమే నిజమైన ప్రేమగా అభివర్ణించటం చక్కని ఊహే కాదు ప్రాక్టికల్ అప్రోచ్ కూడా.

ఆధునిక మానవుని చర్యలు సంక్లిష్టంగా ఉంటాయి. విధ్వంశం చేసేదీ వాడే విధ్వంశం నుంచి కాపాడాలని కోరుకొనేదీ వాడే. ఈ ధ్వంద్వాన్ని "నాలోని…. నేను" అనే కవితలో గొప్ప ఒడుపుతో పట్టుకొన్నారు ప్రసన్న లక్ష్మి గారు.

మట్టిలో మాణిక్యాలను వెలికిదీసిన ఘనతనాది
మట్టిని తెగనమ్మి మానవతకు ఘోరీ కట్టిన ఘనతనాది
ఆకాశ గంగను నేలకు దింపిన అపర
భగీరధి ప్రయత్నం నాదే
నేలనున్న నీటిని వ్యాపార కాంక్షతో
నేలపాల్చేస్తున్నదీ నేనే….
అన్యాయపు ఆక్రందనలు మింటికెగసేవేళ
చంద్రనిప్పుల్ని చెరగుతూ దివిటీగా నిలిచేదీ నేనే
తప్పుల దుప్పటి కప్పుకొని తప్పించుకు తిరిగేదీ నేనే

నేటి సమాజంలో, మానవజాతి స్వభావంలో ఉండే ఈ ధ్వంద్వాన్ని గుర్తించటం ముఖ్యం. గుర్తించాకా ఏది సామాన్యునికి మేలుచేసేదో పరిశీలించి దానివైపు మొగ్గటం కవులు కళాకారులు చేయాల్సిన పని. ఆ పనిని ఈ కవితలో చక్కని పారడాక్సికల్ నిర్మాణ శైలిలో చెప్పారు.

ప్రసన్నలక్ష్మి గారికి సునిశితమైన పరిశీలన, చక్కని పదసంపద, ఊహలను అక్షరాలుగా మలచగల నైపుణ్యం పుష్కలంగా ఉన్నాయి. తన జీవనయానాన్ని కవిత్వంలో రికార్డు చేసే సామర్థ్యము, సంకల్పమూ బలంగా ఉన్నాయి. అందుకనే ఈ పుస్తకంలోని కవిత్వంలో నిప్పులాంటి నిజాయితీ, పదునైన అభివ్యక్తి, ఆర్థత నిండిన స్వరము వాక్యవాక్యానా కనిపించాయి. అన్నికవితలను ఏకబిగిని చదివించే వస్తువైవిధ్యం, శిల్పనైపుణ్యము ఉన్నాయి. "జీవితంలోని ఖాళీలు పూరించటమే సాహిత్యం పని" అంటారు బాలగోపాల్. మానవ సమాజం పరిణామక్రమంలో కొన్ని ఆదర్శాలను ఏర్పరచుకొంది. ఉదాహరణకు- దోపిడి ఉండరాదని, పీడన తప్పు అని, నిస్వార్థంగా జీవించాలని లాంటి నియమాలు. కానీ వాస్తవ జీవితం అలా ఉండదు. ఆదర్శాలకు వాస్తవాలకు మధ్య పొంతన ఉండదు. ఖాళీలుంటాయి. వీటిని సాహిత్యం మాత్రమే పూరించగలదు.

అంతే కాక ఒక మనిషి తన జీవితంలో చూడలేని, తెలుసుకోలేని అంశాలు అనేకం ఉంటాయి. అవన్నీ జీవితంలో ఉండే ఖాళీలు. మానవ అస్తిత్వంలోని ఈ ఖాళీలే సాహిత్యానికి ఆలంబన. సాహిత్యం తన పాత్రల ద్వారా, కథనం ద్వారా తెలియ చేసి, ఆదర్శాలకు వాస్తవానికి మధ్య ఒక వంతెన కడుతుంది. ఈ వంతెనపై బుద్ధిజీవులు ప్రయాణిస్తారు. మానవజాతికి సాహిత్యం చేసే గొప్ప ఉపకారాలలో ఇది ముఖ్యమైనది.

అలా ఖాళీలు పూరించటంలో భాగంగానే ప్రసన్నలక్ష్మి గారు- వాణ్ణిచూస్తే, రిపోర్టర్స్ డైరీ, ఊరు మనది, ఇనుపరెక్కల డేగ చప్పుళ్ల ముందు, క్షమించు నాన్నా-- లాంటి కవితలు వ్రాసారని భావిస్తాను.

ఈ సంపుటిలోని కవితలు రెండు దశాబ్దాల కాలంలో వ్రాసినవి. రాసిన కాలాన్ని బట్టి మొత్తం కవితలను రెండు భాగాలుగా అనుకొంటే మొదటి పదేళ్లలో వ్రాసిన కవితల కన్నా తరువాత పదేళ్లలో వ్రాసిన కవితలలో- వస్తువు ఎంపిక, క్లుప్తత, భావసాంద్రత అధికంగా ఉన్నట్లు గమనించవచ్చు. అభిప్రాయప్రకటనలు కాక ఉద్వేగాలను కవిత్వీకరించటం జరిగింది. వాక్యాన్ని రసాత్మకంగా మార్చే విద్య ఏదో పట్టుబడింది. సమాజం పట్ల కవికి ఉండాల్సిన భాద్యత కనిపిస్తుంది. ఇది ఒక కవి ఎదిగిన క్రమాన్ని, సాధించిన పరిణితిని సూచిస్తుంది. ముందుముందు మరింత గొప్ప కవిత్వం వీరి కలంనుంచి వస్తుందనటానికి ఒక శుభసూచన, వాగ్దానం.

బొల్లోజు బాబా
29/4/18

పుదుచ్చేరీ ఒక చారిత్రిక విజ్ఞాన కరదీపిక – సప్రమాణ చరిత్ర పుస్తకం

శ్రీమతి కె. విజయలక్ష్మి గారు ఇంగువ కట్టిన వస్త్రం. వారి మాతామహులైన శ్రీ మహేంద్రవాడ వీరగణపతి శాస్త్రి గారు జ్యోతిష్యశాస్త్రానికి సంబంధించి బృగురాజ కాండ, హస్తసాముద్రికము, అరచేతిలో అదృష్టము వంటి అనేక గ్రంధాలు రచించారు. విజయలక్ష్మిగారి తండ్రిగారైన శ్రీ టి. శ్రీరామచంద్ర కీర్తి గారు గొప్ప పండితులు, కవి. వారు వ్రాసిన శ్రీవెంకటేశ్వర శతకం పుస్తకం మా ఇంట్లో ఉండేది. నా చిన్నప్పుడు దానిలోని పద్యాలకు అర్ధాలను మా నాన్నగారితో చెప్పించుకోవటం నాకింకా జ్ఞాపకమే. ఆ విధంగా విజయలక్ష్మిగారు ఇంగువ కట్టిన వస్త్రమే. ఇంగువ కట్టిన వస్త్రానికి ఇంగువ పరిమళం సహజంగానే చేరుతుందని దాని అర్ధం. అచట పుట్టిన చిగురు కొమ్మైన చేవ అన్న రీతిలో, వీరు కూడా, మంచి పాండిత్యం కలిగిన వ్యక్తి. వ్యాసంగమనేది పరంపరానుగతంగా వారికి సిద్ధించిన వరం. విజయలక్ష్మిగారు మంచి కవయిత్రి. కొంతకాలం క్రితం కదిలేమేఘం అనే ఒక కవితా సంపుటిని వెలువరించారు.

విజయలక్ష్మి గారిని చూసినప్పుడల్లా నాకు యానాం కు చెందిన గొప్ప విదుషీమణి, కందర్ప వెంకట నరసమ్మ మాష్టారు గుర్తుకు వస్తారు. యానానికి చెందిన ప్రస్తుత కవులైన, శ్రీ శిఖామణి, శ్రీదేవదానం రాజుగారు, విజయలక్ష్మి గారు, శ్రీ స్వామి గారు, భవదీయుడు –

అందరూ కూడా నరసమ్మ మాష్టారి శిష్యగణాలమే. విజయలక్ష్మి గారిలో కూడా నాకు అంతే పాండిత్యము, అంతే స్నేహశీలతా, అంతే విధ్వత్తూ కనిపిస్తాయి. అదీ కాక నరసమ్మ మాష్టారు పనిచేసిన కాలేజీలోనే వీరు కూడా పనిచేస్తున్నారు. అలా విజయలక్ష్మి గారు కూడా భవిష్యత్తులో యానానికి మంచి కవులను తయారు చేసి పెట్టాలన్నది కూడా నా ఆశ.

ఇక ఈ పుస్తకం గురించి

నేను 20 సంవత్సరాల క్రితం ఉద్యోగం కోసమై బయటకు వెళ్ళిపోయాను. అప్పట్లో నన్నడిగే వారు, యానానికి ఓడలపై వెళ్ళాలా, అక్కడ స్మగుల్డ్ గూడ్స్ దొరుకుతాయా అంటూ. ఇప్పుడా పరిస్థితి లేదనుకోండి. అయినప్పటికీ దానర్థం, ఈ ప్రాంతానికి ఉన్న చారిత్రిక నేపథ్యం చాలా మందికి తెలియదు. అంతే కాదు పంతొమ్మిదో శతాబ్దపు ప్రపంచపటంలో ఢిల్లీతో సమానంగా యానాం కూడా సూచింపబడేదన్న విషయం నేటికీ చాలామందికి తెలియకపోవచ్చు.

ఈ నేపథ్యంలో, ఆంధ్రదేశం గర్వించదగిన ప్రముఖ కవి, కథకుడు, సహృదయుడు శ్రీ దాట్ల దేవదానం రాజుగారు యానాం చరిత్ర వ్రాసారు. ఆ తరువాత ఫ్రెంచిపాలనలో యానాం పేరిట నా పుస్తకం వచ్చింది. శ్రీ భాస్కర శర్మ గారు, శ్రీ చింతామణి మాష్టారు, శ్రీ బి. రవీంద్రనాథ్ వంటి వారు యానాం గురించి అనేక విషయాలు వెల్లడించారు. కానీ ఇవన్నీ పుదుచ్చేరీ రాష్ట్రం యొక్క యానాం అనే ఒక్క పార్శ్వాన్ని మాత్రమే స్పృశించాయి. ఇంకా మరో మూడు పార్శ్వాలు మిగిలిపోయాయి. అవి పాండిచేరీ, మాహె, కారైకాల్ లు. విజయలక్ష్మిగారు వ్రాసిన ఈ పుస్తకం ఆ మిగిలిన మూడు పార్శ్వాలను కూడా సమర్ధవంతంగా ఆవిష్కరించి, పుదుచ్చేరి రాష్ట్రచరిత్రను సంపూర్ణంగా తెలుగులో ప్రతిఒక్కరికి అందుబాటులోకి తెచ్చారు. ఇందుకు ఆమెను ప్రతిఒక్కరూ అభినందించాలి. ఈ పుస్తకం పుదుచ్చేరీ రాష్ట్రానికి సంబంధించి, సంక్షిప్తంగా వ్రాయబడిన సమగ్ర చరిత్ర అని తలుస్తాను.

మన తల్లిదండ్రులగురించి, పూర్వీకుల గురించి మనం ఎలా అయితే ఆసక్తిగా తెలుసుకొంటామో అలాగే మనం పుట్టిన రాష్ట్రం యొక్క చరిత్ర, సంస్కృతి గురించి కూడా ప్రతి ఒక్కరు తెలుసుకోవలసిన అవసరం ఉంది. ఇది విద్యార్ధి దశనుంచి మొదలవ్వాలి. అలా జరగాలంటే ఈ పుస్తకాన్ని యానాంలోని విద్యార్ధులకు ఒక నాన్ డిటైల్డ్ గానో లేక సప్లిమెంటరీ గానో పాఠ్యాంశంగా చేర్చటం ద్వారానే సాధ్యపడుతుందని నేను భావిస్తాను. యానాం విద్యావేత్తలు ఈ అంశం పట్ల దృష్టి పెడతారని ఆశిస్తాను.

ఈ పుస్తకం పేరు "పుదుచ్చేరి" ఒక చారిత్రిక విజ్ఞాన కరదీపిక. కరదీపిక అంటే టార్చ్ లైట్ అనే అర్ధంతో పాటు, వివరణ ఇచ్చే చిన్న పుస్తకం అనే అర్ధం కూడా ఉంది. చరిత్ర రచన అనే దానికి అవధులు ఉండవు. మనముందు అనంతమైన సమాచారం ఉంటుంది. ఏం తీసుకోవాలి, ఎంతవరకూ తీసుకోవాలి అనేది చాలా జటిలమైన సమస్య. కరదీపిక అన్న మాట ద్వారా, విజయలక్ష్మి గారు తాను ఎవరికోసం చెపుతున్నాను, ఎంతవరకూ చెప్పాలి అనే ఒక ముందస్తు ప్రణాళిక వేసుకొనే ఈ పుస్తకం వ్రాసారు అని అర్ధమౌతుంది. ఈ విషయంలో విజయలక్ష్మి గారు క్లుప్తంగా చెపుతూనే ఒక సమగ్రతను ఈ పుస్తకానికి ఇవ్వటంలో సఫలీకృతం అయ్యారు. ఈ పుస్తకాన్ని పుదుచ్చేరి, కారైకాల్, మాహె మరియు యానాం అనే నాలుగు చాప్టర్లుగా విభజించారు. ఈ నాలుగు ప్రాంతాలకు పుదుచ్చేరి ప్రధాన కేంద్రం అవటం మూలాన, ఈ పుస్తకంలో సింహభాగం పుదుచ్చేరి చరిత్రకు కేటాయించటం సముచితమే. ఆయా ప్రాంతాల చారిత్రిక ప్రాధాన్యతను తెలిపే 33 చక్కని ఛాయాచిత్రాలను ఈ పుస్తకంలో పొందుపరచారు.

చరిత్ర రచనకు ప్రామాణికత రావాలంటే, చరిత్రలో ఆ ప్రాంతం పోషించిన పాత్ర, శాసనాలు, పురావస్తు శోధనలు, స్థానికంగా చెప్పుకొనే కథలు, విదేశీ యాత్రికుల ట్రావెలాగ్స్, ఆనాటి వాఙ్మయ గాథలు, వంటి అనేక రంగాలనుంచి విషయ సేకరణ జరపాలి. అప్పుడే ఆ రచనకు ఒక ప్రామాణికత్వం వస్తుంది. ఈ రచనలో, విజయలక్ష్మి గారు ఆ కోణాలనన్నింటినీ సాధ్యమైనంతమేరకు చక్కగా స్పృశించారు.

ఈ పుస్తకం ప్రారంభమే పుదుచ్చేరీ చారిత్రిక చిహ్నమైన ఆయిమండప ఉదంతంతో మొదలవుతుంది. అదొక ఆసక్తి కలిగించే కరుణరసార్ధ ఘట్టం. అలాంటి గొప్ప గాథతో పుస్తకాన్ని ప్రారంభించటం ద్వారా చదువరిలో ఆసక్తి కలిగించటమే కాక ముందుకు సాగేలా చేస్తారు రచయిత్రి.

చారిత్రిక రచనలో శాసనాల పాత్ర ముఖ్యమైనది. ఈ శాసనాల ద్వారా అప్పటి రాజుల విజయాలు, చేసిన దానాలు, చట్టాలు, మతాచారాలు వంటి అనేక విషయాలు తెలుస్తాయి. వివిధ రాజులు జీవించిన కాలాలను నిర్ణయించటానికి శాసనాలను చక్కని ఆధారాలుగా చరిత్రకారులు పరిగణిస్తారు.

పుదుచ్చేరీ చారిత్రిక ప్రాముఖ్యత వివరించే క్రమంలో వివిధ ఆలయాలలో లభించే శాసనాల ప్రస్తావన, క్రీస్తుపూర్వం ఏడవశతాబ్దానికి చెందిన నందివర్మ వ్రాయించిన శాసనాల

గురించి ఈపుస్తకంలో వివరించారు. అరికమేడు, అరియాంకుప్పం వంటి ప్రాంతాలలో జరిపిన పురావస్తు త్రవకాల ద్వారా పుదుచ్చేరి రెండువేల సంవత్సరాల క్రితమే ఒక ప్రముఖ వాణిజ్య కేంద్రంగా వెలసిల్లిన విషయాన్ని తెలియచేసారు.

వివిధ విదేశీ యాత్రికులు వ్రాసిన యాత్రా విశేషాలలో ఆనాటి సమాజం యొక్క విశేషాలు చాలా విపులంగా తెలుస్తాయి. శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు పరిపాలన, ఆనాటి సామాజిక వ్యవస్థల గురించి దొమింగొ పేస్ మరియు ఫెర్నవొ న్యూనెజ్ అనే ఇద్దరు యాత్రికులు వ్రాసిన విశేషాల ద్వారానే మనకు ఈవాళ తెలుసుకోగలుగుతున్నాం. అంతెందుకు, 1830, జూలై నెలలో ఫ్రెంచిపాలిత యానాంలో జరిగిన సతీసహగమన ఉదంతం CPT Laplace అనే ఫ్రెంచి యాత్రికుడు వ్రాసిన యాత్రావిశేషాల ద్వారా మాత్రమే మనకు తెలుస్తుంది.

ఒకటవ శతాబ్దంలో బారతదేశంలో ప్రయాణించిన గ్రీకు యాత్రికుడు టాలెమీ ని ఒకచోట ఈ పుస్తకంలో ఉటంకించటం ద్వారా విజయలక్ష్మి గారు ఈ రంగాన్ని కూడా స్పృశించారని భావించాలి.

స్థానిక గాథలను కూడా చరిత్రకారులు స్వీకరించి గ్రంధస్థం చేయటం అనివార్యం. ఆ విధంగా, పాండిచేరి అన్న పేరు ఎలావచ్చిందో తెలిపే కథ, ఫ్రెంచి యువకులు కిళ్ళీ వేసుకొనే అలవాటు నేర్చుకొన్న వైనం, కారైకాల్ కు చెందిన కోదండ రామస్వామి ఆలయ స్థలపురాణం వంటి వివిధ ఆసక్తికర కథలు ఈ పుస్తకంలో కనిపిస్తాయి.

ప్రాచీన వాఙ్మయం ద్వారా అనేక చారిత్రిక ఆధారాలు లభిస్తాయి. గతించిపోయిన సమాజాలు ఎలా జీవనం సాగించాయో తెలుసుకోవటానికి అప్పటికాలానికి చెందిన రచనలు చరిత్రకారులకు ఎంతో ఉపయోగపడతాయి. అలాంటి రచనల ద్వారా ఆనాటి ప్రజల కళాచారాలు, ఆహారపు అలవాట్లు, సాంప్రదాయాలు వంటి అనేక విషయాలు తెలుస్తాయి. ఉదాహరణకు, ఈనాడు శ్రీనాధుని పద్యాల ద్వారా తెలుగునాట అయిదువందల సంవత్సరాల క్రితం నాటి వివిధ ఆహారపు అలవాట్లు ఎలాఉండేవో తెలుసుకోగలుగుతున్నాం.

విజయలక్ష్మి గారు వ్రాసిన ఈ పుస్తకంలో బుద్ధమిత్రుడు రచించిన వీరచోళీయం, నావలర్ చరిత్రం వంటి పుస్తకాల నుంచి సేకరించిన విషయాలను కుతూహలం కలిగేలా పొందుపరచారు. అంతేకాక ఫ్రెంచిభాషలో ప్రసిద్ధ గ్రంధాలైన బ్రిటానిక్, లెమిజరబుల్స్ వంటిరచనలకు తమిళంలో వచ్చిన అనువాదాలను పేర్కొన్నారు. తద్వారా చరిత్రకారులు శోధించవలసిన ఏ కోణాన్నీ వీరు విస్మరించలేదని రుజువు చేసుకొన్నారు. ఈ పుస్తకానికి మంచి సంపూర్ణతను సమకూర్చిపెట్టారు.

భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటానికి సంబంధించి పుదుచ్చేరీ పోషించిన పాత్ర ఎంతో కీలకమైనది. పొరుగున ఉన్న బ్రిటిష్ ప్రభుత్వంచే బహిష్కృతమైన అనేకమంది భారతదేశ స్వాతంత్ర్య పోరాటవీరులు ఆ రోజుల్లో పుదుచేరీలో ఆశ్రయం పొందేవారు. వీరిగురించిన సమాచారం చరిత్ర చదువుకొన్న ఏ కొద్దిమందికో తప్ప బయటివారికి పెద్దగా తెలియదు. అలా వచ్చిన వారిలో ప్రముఖులైన, శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యభారతి, శ్రీ అరవింద ఘోష్, శ్రీ వి.వి.ఎస్. అయ్యర్, శ్రీ వాంచినాథ అయ్యర్ వంటి వారి గురించి ఈ పుస్తకంలో చాలా విపులంగా చర్చించటం జరిగింది.

తారీఖులు దస్తావేజులు ఇవి కావోయ్ చరిత్రకు అర్థం అని మహాకవి శ్రీశ్రీ అంటాడు. చరిత్రలో జరిగిన ఒక సంఘటన తరువాత కాలానుగుణంగా ఆ తదుపరి జరిగిన పరిణామాలను ఎలా ప్రభావితం చేసిందో కూడా అధ్యయనం చేయవలసి ఉంటుందని ఆ వాక్యానికి అర్ధంగా చెప్పుకోవచ్చు. ఆ నియమాన్ని కూడా విజయలక్ష్మి గారు పాటించారు. ఈ పుస్తకంలో ఆనాటి స్త్రీల, దళితుల జీవితాలు ఎలాఉండేవో వివరిస్తూ ప్రస్తుతం ఏ విధంగా ప్రగతిపథంలో ఉన్నారో వివరిస్తారు. అప్పటి సమాజంలో పరమత సహనం, మతమార్పిడులు ఏ మేరకు ఉండేవో కాలానుగుణం గా ఎలా మార్పులు చోటు చేసుకొన్నాయో వర్ణిస్తారు.

ఫ్రెంచిపాలన నుండి యానాం విముక్తి చెందినప్పటికి, చారిత్రికంగా ఎంత విశిష్టత కలిగి ఉన్నప్పటికీ, రెండు ప్రధాన వీధులు మాత్రమే కలిగి ఉన్న చిన్న ఊరు ఇది. కానీ ఈ రోజు అనేక సుందరమైన కట్టడాలు, అందమైన పార్కులు, అంతర్జాతీయ ఇండోర్ స్టేడియం, ఒబిలిస్క్ వంటి అధునాతన నిర్మాణాలతో ఏవిధంగా అభివృద్ధి పధాన నడిచి, ఒక పర్యాటక ప్రదేశంగా రూపుదిద్దుకొన్నదో కూడా విజయలక్ష్మి గారు ఈ పుస్తకంలో పొందుపరచటం ద్వారా సమకాలీన చరిత్రను కూడా రికార్డు చేసినట్లయింది.

చరిత్రపుస్తకాలను సమీక్షించేటపుడు, రచయిత ఏవైనా సందర్భాలపట్ల మౌనం వహించాడా అనేది పరిశీలించటం కూడా ఒక సాంప్రదాయం. ఎందుకంటే చరిత్రలో జరిగిన కొన్ని సందర్భాలపట్ల రచయిత మౌనం వహించవచ్చు. ఇది కాకతాళీయంగా జరగొచ్చు లేదా ఉద్దేశపూర్వకంగానైనా జరగొచ్చు. ఈ పుస్తకాన్ని చదివినపుడు ఈ రచయిత్రి పుదుచ్చేరీ చరిత్రకు సంబంధించి, చెప్పకుండా వదిలేసిన ముఖ్యమైన విషయాలేమైనా ఉన్నాయా అని చూసాను. ఒక విషయం నాకు కనిపించింది. అప్పటికి ఫ్రెంచిపాలనలో ఉన్న పుదుచ్చేరి లో 1947-1954 ల మధ్య జరిగిన "బ్లాకేడ్" /దిగ్బంధనం. ఈ సమయంలో పాండిచేరీ చుట్టూ ఆనాటి స్వతంత్ర భారతదేశం ముళ్ళకంచెలు వేసి రాకపోకలు నియంత్రించటం జరిగింది.

రైళ్ళు, బస్సులు, ఇతరవాహనాలు పాండిచేరీ వెలుపలే నిలిపివేయబడేవి. నిత్యావసరాలు పాండిచేరీలోకి రాకుండా ఆపుచేసారు. కరంటు నీటి సరఫరాలు నిలిపివేయబడ్డాయి. వీటన్నిటినీ చరిత్రకారులు బ్లాకేడ్/దిగ్బంధనంగా వర్ణిస్తారు. చారిత్రికంగా ఈ ప్రక్రియ చాలా ముఖ్యమైన ప్రాధాన్యత కలిగిఉంది. మొదట్లో ఫ్రెంచిపాలన ఉండాలని కోరుకొన్నకొద్దిమంది పాండిచేరీ ప్రజలు కూడా, కొంతకాలానికి ఫ్రెంచివారు వెళ్ళిపోవాలని ఉద్యమం చేసేవిధంగా ఈ దిగ్బంధనం దోహదపడిందని చరిత్రకారులు చెపుతారు. బహుసా ఆ విషయాన్ని విజయలక్ష్మిగారు ప్రస్తావించక పోవటానికి కారణం పుస్తక నిడివి పెరుగుతుందనే ఉద్దేశం కాని లేక ఇప్పుడు ఆ విషయాల్ని చర్చించవలసిన అవసరం లేదని కాని భావించి ఉండవచ్చని అనుకొంటాను.

ఈ పుస్తకానికి ముఖచిత్రం చాలా అందంగా ఉంది. అందుకు నా మిత్రుడు శ్రీ ముమ్మిడి చిన్నారిని అభినందిస్తున్నాను.

ఈ పుస్తకం సంక్షిప్తంగా ఉన్నప్పటికీ పుదుచ్చేరీ చరిత్రను సమగ్రంగా ఇముడ్చుకొన్నదనీ, ఈ పుస్తకం వ్రాసే విధానంలో రచయిత్రి చరిత్ర పరిశోధకులు పాటించే అన్ని నియమాలను పాటించి ఈ పుస్తకానికి ఒక ప్రామాణికత తీసుకొని వచ్చారని భావిస్తున్నాను. ఆమె ఇచ్చిన ఈ కానుకకు ధన్యవాదాలు తెలుపుతూ, విజయలక్ష్మి గారి కృషిని మనస్ఫూర్తిగా అభినందిస్తున్నాను.

బొల్లోజు బాబా

29 నవంబరు, 20015

(శ్రీమతి కె. విజయలక్ష్మి గారు రచించిన, పుదుచ్చేరి-చారిత్రిక విజ్ఞాన కరదీపిక" అనే పుస్తకం పై నే చేసిన సమీక్ష యొక్క పూర్తి ప్రసంగ పాఠం)

ఒక్క కవిత చాలు…… కొత్తస్వరం చెల్లి సురేంద్ర

చెల్లి సురేంద్ర విస్తృతంగా సాహిత్యాన్ని చదువుకొన్నాడు, చరిత్రను, సామాజిక పరిణామాలను ఆకళింపు చేసుకొంటున్నాడు. సమాజం పట్ల మానవజాతి పయనం పట్ల కొన్ని నిర్థిష్టమైన అభిప్రాయాలను నిర్మించుకొంటున్నాడు. వాటిని స్పష్టమైన గొంతుతో, సూటైన అభివ్యక్తితో తన కవిత్వంలో నింపుతున్నాడు.

తెలుగు కవిత్వానికి గ్లోబల్ భాష నేర్పుతున్నాడు సురేంద్ర. గ్లోబలైజేషన్ తరవాతి స్థానిక బతుకు గురించి కథలు వచ్చినంత పదునుగా కవిత్వం రాలేదు. ఆ ఖాళీని పూరించడానికి సురేంద్ర నడిచి వచ్చేంత దాకా ఆగాల్సి వచ్చింది తెలుగు కవిత్వం. ఇతని వాక్యాలు చూడండి. ఇతని కవిత్వ నడక గమనించండి. కవిత్వం అనే చట్రంలో చట్రానికి పొదగని ఇతని బతుకు కాన్వాస్‌ని వీక్షించండి. మొత్తంగా భాష దారిని చదును చేసి కొత్త నిఘంటువుతో సహా వస్తున్న సురేంద్ర కవిత్వం ఇంకో పదేళ్ళ ముందు కాలానిది. కొంత అలవాటు పడితే కాని మీరు సురేంద్ర దారిలోకి వెళ్ళలేరు. కాని, అలవాటుని మార్చేదే గొప్ప కవిత్వం కదా!

- అఫ్సర్

POETRY
NADICHEDAARILO...
Surendra Dev Chelli
నడిచే దారిలో...
సురేంద్ర దేవ్ చెల్లి

సురేంద్ర కవిత్వంలో US route 50, జపాన్ Kintsugi కళాకారుడు, Death Bears, Elastin, Gecko Lizards, Ondine's curse, Pistanthrophobia, JFK కొన్న 1200 Cubon cigors, The Great Swathes of British Pink, water dropwort plant లాంటి సరికొత్త పరిభాష అలవోకగా ఒదిగిపోతుంది. పాఠకుడు కూడా కొంత శ్రమిస్తే తప్ప కవి దేనిగురించి చెపుతున్నాడో అర్థం కాదు. కవిత్వంలో దీన్నొక ఆధునిక పోకడగా గుర్తించక తప్పదు.

గతంలో మో, త్రిపుర వంటి వారు కూడా ఇదేరీతిలో కవిత్వం వెలువరించినా అప్పటి పాఠకలోకం వారిని అందుకోలేకపోవటానికి కారణం ఆ రోజుల్లో అరచేతిలో అంతర్జాలరూపంలో ప్రపంచజ్ఞానం అందుబాటులో లేకపోవటమే. ఈనాడు పైన ఉదహరించిన అంశాల్ని కొద్దిగా శ్రమించి గూగిల్ చేస్తే వాటి అర్థాలు, సందర్భాలు చిటికలో

మనముందుంటాయి. ఏ ఉద్వేగాన్ని పొంది సురేంద్ర వాటిని తన కవితా సందర్భాన్ని ఉద్దీపింపచేయటానికి వాడుకొన్నాడో, అతని ఉద్దేశమేమిటో తద్వారా ఏ అనుభూతిని పాఠకునిలో కలిగించాలని భావిస్తున్నాడో అర్థమౌతుంది. ఇదంతా ఇంటలెక్చువల్ వ్యవహారం. మూడు ఫైట్లు, నాలుగు డ్యుయెట్స్ సినిమాగా కాక, “కాలా” సినిమాలోలా వివిధ ఫ్రేముల్లో props, gestures, colours ద్వారా ఒక సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదించటం లాంటిది కవిత్వం అంటే. అలాగని సురేంద్ర కవిత్వం మొత్తం ప్రతీకాత్మక జార్గన్ తో నిండి ఉందని అనుకోవక్కరలేదు. చక్కని భావాల్ని సరళంగా, హాయిగా నోరారా చెప్పుకొన్న కవితలు చాలానే ఉన్నాయి.

★★★★

సురేంద్ర రాసిన “ఎంగిలి బిర్యాని చేతులు” అనే కవితలో అతని సామాజిక దృక్పథం, రాజకీయ అవగాహన, కవిత్వతత్వం స్పష్టంగా వ్యక్తమవటం చూడొచ్చు. ఈ కవిత కావేరి జలవివాదం గురించి. కర్ణాటకలో పుట్టి తమిళనాడులో ప్రవహించే కావేరి జలాల పంపకం ఇరురాష్ట్రాల మధ్యా వివాదంగా మారింది. తమిళనాడు దిగువ రాష్ట్రం కనుక కర్ణాటక విడుదల చేస్తేనే నీరు పొందే పరిస్థితి. దీన్ని నేపథ్యంగా తీసుకొని వ్రాసిన ఒక కవితలో, కావేరి నదికి తమిళులకు మధ్య ఉన్న చారిత్రిక, ఐతిహాసిక అనుబంధాన్ని అద్భుతంగా ఆవిష్కరించాడు సురేంద్ర. ఈ వివాదంపై ఇంతలోతుగా వచ్చిన తెలుగు కవిత ఇదే కావొచ్చు.

ఎంగిలి బిర్యానీ చేతులు

ఎవడో గిట్టనివాడు
మన గడ్డివాములపైన….పూరిగుడెసెల పైన
లంకచుట్ట విసిరినట్లు

ఈ రెండు రాష్ట్రాల నడుమ
ఏ ఫారిన్ సిగరెట్ చిచ్చుపెట్టిందో
బెంగుళూరు నడిబొడ్డున తగలబడిపోయిన
వాహనాల అస్తికలను పశ్చిమవాహిని లో
ఎవరు కలుపుతారో?

ఎంగిలి బిర్యానీ చేతులు అనే కవితా శీర్షికే- కావేరి వివాదం కారణంగా కర్ణాటకలో తమిళులపై జరుగుతున్న దాడులు అన్నీ రాజకీయ ప్రేరేపితమని, కవి తీసుకొన్న స్టాండ్ ని ముందే బలంగా వ్యక్తీకరిస్తుంది.

తమిళనాడులోని శ్రీరంగపట్నం వద్ద ప్రవహించే కావేరినదిని పశ్చిమ వాహిని అంటారు. దీన్ని దక్షిణ గంగగా భావించి పితృదేవతలకు తర్పణం విడువడం అనాదిగా వస్తున్న ఒక ఆచారం. సురేంద్ర పై కవితా వాక్యాలలో బెంగళూరులో తగులబడిన అస్తికలు తమిళులవని అన్యాపదేశంగా చెపుతున్నాడు.

కన్నడ అంటే
ఎన్నడా ... ఎక్కడ సమూహం
నమ్మవా
చెదలు పట్టిన "మణిమేఖలై" గ్రంధాన్ని
అడిగి చూడకూడదూ?

చోళరాజు కంఠమండు నీటి కొరకు
అగస్త్య మహర్షిని ప్రార్ధిస్తే
జంభాపతి దేవత
''వెనవా తీర్ధ విళక్కువా···.!
అంటూ స్వాగతించిన కావేరి నది···

చోళులు "సారుడైత్తులుగా" ప్రసిద్ధిగాంచారు
మరి ఇప్పుడో నీటి బొట్టులకు యుద్ధాలు
తిరుప్పమ్పురం ఆలయ శాసనాలు పరిశీలించు
కావేరి కార్రై వినియోగం అంటే తెలిసొస్తుంది
అప్పుడైనా సిగ్గొస్తుందేమో!

అయిదవ శతాబ్దానికి చెందిన తమిళ కావ్యమైన మణిమేఖలై లో కన్నడ ప్రస్తావనను గుర్తుచేస్తున్నాడు కవి. తన రాజ్యంలోని ప్రజలు నీరులేక కరువులతో అల్లాడుతున్నప్పుడు కంఠమాన్ అనే తమిళ చోళ రాజు తన సమకాలీనుడైన అగస్త్య మహామునిని వేడుకొన్నాడట. అపుడు అగస్త్యుడు తన కమండలం నుంచి నీరును నేలపై చల్లగా కావేరి నది ఏర్పడిందని, ఆ నదిని జంభాపతి అనే దేవత ఆ నదిని "ఈ రాజ్య ప్రజల దాహాన్ని తీర్చే కాంతిపుంజం" గా ఆహ్వానించినట్లు – ఒక తమిళ ఇతిహాసం చెపుతుంది.

సొరుడైత్తులు అంటే వరిపండించే భూమికి రాజులు అని అర్ధం. ఒకప్పుడు తమిళదేశం పుష్కలమైన నీటి వనరులకు ఆలవాలంగా ఉండేదని, నేడు నీటి బొట్టులకు యుద్ధాలు చేసుకోవలసిన దుస్థితి కలిగిందంటున్నాడు.

కావేరి నది వరదల ఉధృతిని తగ్గించటానికి చోళులు ఎంతో కృషిచేసేవారు. పన్నెండవ శతాబ్దానికి చెందిన మూడవ కుళోత్తుంగ చోళుడు, కావేరి నది గట్లు మరమ్మత్తుల కొరకు ప్రజలనుండి "కావేరి జలవినియోగ పన్నును" వసూలు చేసేవాడని తిరుప్పంపురం ఆలయ శాసనాల్లో లిఖించబడిఉంది. దానిని పై వాక్యాలలో గుర్తుచేస్తున్నాడు కవి.
పై ఖండికల ద్వారా కావేరినది తమిళుల సంస్కృతి, చరిత్రలలో ఒక భాగంగా ఎప్పటినుంచి ఉన్నదో స్పష్టపరుస్తున్నాడు కవి.

నాడు తైత్తరీయ ఉపనిషద్ లో "అన్నం బహు కుర్వీత"
అంటూ కావేరిని కీర్తించారు
నేడు
శ్రీరంగనాథలో ఎండిన కావేరినదిని చూడు
ఇప్పటికైనా సిగ్గేస్తుందా….?

కరైకాల చోళుని కాలపు "కాళ్లనై"
రెండు సహస్రాబ్దాల క్రిందట కట్టబడింది
"కావేరి నమ్మడు" అనుకొంటున్నావా
అయితే ఇది తెలుసా….!
తొందరపడి ఆళ్వార్ శ్రీరంగనాథునిపై
ఆలపించిన సంకీర్తనలు మీ బామ్మల పాటలలో
గ్రహించలేదా?
నిగ్రహం లేనివాడా
పాప్ మ్యూజిక్ నింపుకున్న
చెవులకు వినిపించి చావదులే..

భారతీయులకు నది అంటే దైవం. ఆవిషయాన్ని మన పూర్వీకులు ఏనాడో గుర్తించి తైత్తరీయ ఉపనిషద్ లో నదీ వనరుల్ని ప్రస్తావిస్తూ – let us share, let us produce and share" అన్నారు. కానీ ఈరోజు పంచుకోవటానికి ఇన్ని యుద్ధాలా అన్న సూటి ప్రశ్న ఆలోచింపచేస్తుంది.

రెండవ శతాబ్దానికి చెందిన కరికాల చోళుడు కావేరిపై నిర్మించిన “కాళ్ళనై” ఆనకట్ట ఈనాటికీ సేవలందించడం విశేషం. దేశంలోనే అత్యంత పురాతనమైన ఆనకట్ట ఇది.

తొందరడిపాడి ఆల్వార్ (విప్రనారాయణు) రంగనాథ ఆలయానికి అంకితమైన గొప్ప విష్ణు భక్తుడు. వీరు వ్రాసిన అనేక పాశురాలను “నాలాయిర దివ్యప్రభంధం” గా వ్యవహరిస్తారు. వీరి సంకీర్తనలు దక్షిణ భారత వైష్ణవాలయాలలో, ఇళ్ళలో ప్రముఖంగా గానం చేయబడుతూంటాయి. అనేక సంకీర్తనలలో వీరు కావేరి నది గంగా నదికన్నా పవిత్రమైనదని కీర్తించారు. ఇదే విషయాన్ని ప్రస్తావిస్తూ - నీ కన్నడ బామ్మ పాడే సంకీర్తనలలో ఎప్పుడూ వినలేదా అంటూ వ్యంగ్యంగా ప్రశ్నిస్తున్నాడు కవి.

కర్నాటిక్ సంగీత విద్వాంసులు
త్యాగరాజు…. ముత్తుస్వామి దీక్షితార్…
శ్యామశాస్త్రి
ఈ నీళ్ళు త్రాగిన వాళ్ళే
దళితునికి అయ్యవారి ప్రసాదాలను పెట్టిన
శ్రీధర వెంకటేశ అయ్యవార్
ఇంట బావిలో గంగ వెలిసింది
కావేరి తీరంలోనే.

ఎక్కడో కొడగు కనుమలలో జన్మించి
తమిళుల దాహార్తిని తీరుస్తూ
పుదుచ్చేరి తీరానా పూమ్బుహార్ లో
కావేరి బంగాళాఖాతంలో కలిసిపోతుంది

పెట్రోల్ బాంబ్స్ వేసిన ఎంగిలి బిర్యానీ చేతులకు
కనీసం ఇదైనా తెలిసిందా!
‘బిలగుండ్లు’ భద్రంగా ఉండాలి.

తమిళనాట స్థిరపడిన త్యాగరాజు, ముత్తుస్వామి దీక్షితులు, శ్యామశాస్త్రిలను కర్ణాటక సంగీతానికి కావేరినది అందించిన కానుకలు. వీరు కావేరిఒడ్డున నివసిస్తూ, అనేక కీర్తనలలో కావేరిని స్తుతించారు.

శ్రీధర వెంకటేశ దీక్షితులు తిరువిసనల్లూర్ ఊరి కావేరి ఒడ్డున జీవించిన శైవ వాగ్గేయకారుడు. ఒకరోజు ఆకలితో ఉన్న ఒక దళితునికి ప్రసాదాలు ఇచ్చినందుకు వెంకటేశ దీక్షితులను తోటి బ్రాహ్మణులు బహిష్కరించి, గంగానదిలో స్నానమాచరించి రమ్మనమని ఆదేశిస్తారు. అపుడు ఈయన "గంగాష్టకాన్ని" ఆలపించగా, గంగా నదే అతని ఇంటినూతిలోంచి పెల్లుబికి వచ్చినట్లుగా ఒక తమిళ కథనం.

కావేరి నది కర్ణాటకలో పుట్టి, తమిళనాడులో ప్రవహించి, పుదుచ్చేరి వద్ద సముద్రంలో కలుస్తోన్నదనే సంగతైనా కనీసం ఈ అలజడులు చేస్తున్న వారికి తెలుసా- ఇది మూడు రాష్ట్రాల ఉమ్మడి సొత్తని.

తమిళుల పక్షాన నిలబడి ఇంత గొప్పగా చెప్పిన కవి చివరలో కర్ణాటకకు ఒక హెచ్చరిక కూడా చేస్తాడు, బిలగుండ్లు భద్రం గా ఉండాలి అని. బిల గుండ్లు అనేది కర్ణాటక, తమిళనాడు సరిహద్దు ప్రాంతం. అక్కడ తమిళనాడుకు ఎంతనీరు వస్తుందో నీటిపారుదల నిపుణులు బొట్టు బొట్టు లెక్కిస్తారు. బిలగుండ్లు జోలికి వస్తే ఊరుకోమన్న హెచ్చరిక ఆఖరి వాక్యంలో ధ్వనిస్తుంది.

★★★★★

అనేక మంది చారిత్రిక వ్యక్తులు, సంఘటనలు, ఉటంకింపులతో కవిత రాయాలంటే ఆయా అంశాలపట్ల కవి రీసెర్చ్ చేయాలి. చదవాలి, అవగాహన పెంచుకోవాలి. తనదైన వ్యాఖ్యానం చేయగలగాలి. ఇవన్నీ పై కవితలో కనిపిస్తాయి.

యాధాలాపంగా చదివితే ఇలాంటి కవితలు అర్థం కావు. అలాగని అస్పష్టత ఉందని కాదు. ఇది సంక్లిష్టత. కవిత్వంలో సంక్లిష్టతను విప్పుకోవాలంటే పాఠకుడు కొంచెం శ్రమించాలి. కవి స్థాయిని అందుకోవటానికి ప్రయత్నించాలి.

పై కవితలో కవిత్వాంశ ఎక్కడ ఉంది అనే అనుమానం కలగవచ్చు. కావేరి అల్లర్లను "ఎంగిలి బిర్యాని చేతులు" అనటం లోనే- నేడు సమాజంలో ఉండే రాజకీయ వ్యూహాలు, ఈ సమస్య పట్ల కవికి ఉన్న దృక్పధం సూటిగా స్పష్టంగా ఆవిష్కృతమై కవితను ఊహించని ఎత్తులకు తీసుకువెళ్ళింది.

మిగిలిన వాక్యాలన్నీ ఆ దృక్పధానికి రక్తమాంసాలుగా మారిపోయి గొప్ప ఉద్వేగభరితమైన అనుభవాన్ని అందిస్తున్నాయి.

(నేడు యానాంలో చెల్లి సురేంద్ర తొలి కవిత్వ సంపుటి ఆవిష్కరణ. అతనికి నా అభినందనలు నా ప్రేమపూర్వక కవిత్వాలింగన)

బొల్లోజు బాబా

16 జూన్, 2018

కవిత్వయోధుడు – శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు (1936-2016)

“శయనిస్తున్న అతనెలా ఉన్నాడు? యోధునిలాగా లేక కవిలాగ? హ్మ్..... కవిత్వ యోధునిలా”
--- జె.డి. రోబ్

ఓ మాస్టారికి ఒక కిళ్ళీ కొట్టు వద్ద ఖాతా ఉండేది. అయిదేళ్ళు గడిచాకా, ఓ మిత్రుడు ఆ కొట్టు యజమానికి ‘ఈ మాస్టారే ప్రముఖ కవి అద్దేపల్లి రామమోహనరావు” అని పరిచయం చేసాడు. ఆ కొట్టు యజమాని ఓ బైండు చేసిన పుస్తకాన్ని తీసి చూపిస్తూ మనస్సు బాగోనప్పుడల్లా ఈ పుస్తకాన్ని చదువుతుంటానని చెప్పాట్ట. ఆ పుస్తకం పేరు “అంతర్జ్వాల” . అది శ్రీ అద్దేపల్లి రచన. ఒక కవికి ఇంతకు మించిన పురస్కారం ఏ అకాడమీలు, యూనివర్సిటీలు, ప్రభుత్వాలు ఇవ్వగలవు?

యాభై ఏళ్ల సాహితీప్రస్థానంలో సుమారు 30 పుస్తకాల్ని వెలువరించి, ఆరు వందలకు పైగా ముందుమాటలు వ్రాసి, వివిధ సభల్లో రెండువేలకు పైగా అధ్యక్షోపన్యాసాలు ఇచ్చి, ఎన్నో వందల పుస్తకాలను సమీక్షించి, కొన్ని వందల తెలుగు గజల్స్ ను వ్రాసి, గానం చేసి- తెలుగు సాహితీలోకంలో ఒక కవిత్వయోధునిలా జీవించిన శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు జీవిత చరమాంకంలో కూడా ఒక యోధునిలానే నిష్క్రమించారు.

గత మూడునెలలుగా ఆయన అస్వస్థతకు గురయ్యారని కాకినాడ సాహితీమిత్రుల మధ్య గుసగుసలుగానే ఉండింది. కానీ ఇంత త్వరగా విడిచిపోతారాని ఎవరూ అనుకోలేదు. తన అనారోగ్యం గురించి ఎవరికి తెలియనివ్వలేదు శ్రీ అద్దేపల్లి. ఎవరినీ ఎక్కువగా కలిసే వారు కాదు. గతమూడునెలలుగా ఎవరైనా ఆయనను కలిసినా అస్వస్థత ప్రస్తావన లేకుండానే మాట్లాడేవారు. ఇవతలి వ్యక్తికి తెలిసినా, ఆయన ధోరణిని బట్టి, తెలియనట్టుగానే మాట్లాడాల్సివచ్చేది. అలాగని నిర్వేదంలో పడిపోయారా అంటే అదీకాదు, మరణానికి వారంరోజుల ముందు వరకూ కూడా స్వయంగా ఆటో ఎక్కి రేడియేషన్ చేయించుకొని వచ్చిన వ్యక్తి. ఒక సాహితీ మిత్రునికి ఫోన్ చేసి, ఈ సంవత్సరం ఎలాగైనా “సాహితీ స్రవంతి” పత్రికను ప్రారంభించాలి అని దిశానిర్ధేశం చేసిన వ్యక్తి శ్రీ అద్దేపల్లి. “మీరు రేడియేషన్ చేయించుకొన్నారు కదా జాగ్రత్తగా ఉండాలి” అని కుటుంబసభ్యులొకరు అన్నప్పుడు, “అన్ని సిట్టింగులు అయిపోయాయి, రేడియేషన్ అన్న మాట ముగిసిపోయిన అధ్యాయం, ఇకదాని

గురించి మాట్లాడకండి” అని వారికే తిరిగి ధైర్యం చెప్పిన వ్యక్తిత్వం శ్రీ అద్దేపల్లిది. మరణాన్ని కూడా ప్రశాంతంగా స్వీకరించాలంటే గొప్ప రుషిత్వం ఉండాలి.

కవిగా, విమర్శకునిగా, వక్తగా, వ్యక్తిగా ఆయన పోషించిన వివిధ పాత్రలను తెలుసుకోవటం ద్వారా శ్రీ అద్దేపల్లి చేసిన సాహిత్యకృషిని అర్థం చేసుకొనవచ్చును.

శ్రీ అద్దేపల్లి కి ప్రాచీన సాహిత్యంపై గొప్ప పట్టు ఉండేది . మొదట్లో చందోబద్దమైన కొన్ని వందల పద్యాల్ని రచించారు. 1960 లో తొలికవిత కృష్ణాపత్రికలో అచ్చయింది. కాలక్రమేణా తాను విశ్వసించే హేతువాద దృక్పధం, అభ్యుదయత, ప్రగతిశీల భావాలకు వచనకవిత్వమే సరైనదని అనుకొని వచన కవితామార్గాన్ని ఎంచుకొన్నారు. ప్రపంచీకరణ ప్రభావం వలన చిధ్రమౌతున్న మానవజీవనంపై కవిత్వం వ్రాసిన తొలి తెలుగుకవి శ్రీ అద్దేపల్లి. వీరి కవిత్వ సంపుటాలలో అంతర్జ్వాల (1970), రక్త సంధ్య (1978), గోదావరి నా ప్రతిబింబం (1992), పొగచూరిన ఆకాశం, సంఘం శరణం గచ్చామి, మెరుపు పువ్వు, గీటురాయి వంటివి ప్రముఖమైనవి. మినీ కవితల ఉద్యమానికి వెన్నుదన్నుగా నిలిచి గొప్ప ప్రాచుర్యాన్ని కలిగించారు శ్రీ అద్దేపల్లి. తెలుగులో అనేక వందల గజల్ లను రచించి వాటిని గొప్ప రాగయుక్తంగా ఆలపించి అనేక సభలను రంజింపచేసేవారు. వీరి అనేక కవితలు వివిధ భాషలలోకి అనువదింపబడ్డాయి. కవిగా శ్రీ అద్దేపల్లి తెలుగు సాహితీలోకంలో ఎప్పటికీ చిరస్మరణీయుడే.

విమర్శకునిగా శ్రీ అద్దేపల్లి పాత్ర గణనీయమైనది. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానంపై వీరి మొదటి విమర్శనా గ్రంధం వచ్చి పలువురి ప్రసంశలు పొందింది. ఈ వార్తవిన్న శ్రీశ్రీ యే స్వయంగా “సరోజినీ ఈ విషయం విన్నావా, నా పుస్తకం మీద సమీక్షా గ్రంధం వస్తోంది” అని చెప్పటం ఒక మధురమైన ఘట్టం. కుందుర్తి వచన కవితా వైభవం, స్త్రీవాద కవిత్వం-ఒక పరిశీలన, మహాకవి జాషువా కవితా సమీక్ష, తెలుగు కవిత్వంపై ఆధునికత, అభ్యుదయ విప్లవ కవిత్వాలు- సిద్దాంతాలు, శిల్పరీతులు వంటివి శ్రీ అద్దేపల్లి వెలువరించిన వివిధ విమర్శనా గ్రంధాలు. మంచిని విస్తారంగా చర్చించి, చెడును సూచనప్రాయంగా ఎత్తిచూపటం శ్రీ అద్దేపల్లి విమర్శనా శైలి.

వక్తగా శ్రీ అద్దేపల్లి సమకాలీన సాహితీవేత్తలెవరూ అందుకోలేనంత ఎత్తులో ఉంటారు. సభలకు ఎవరైనా పిలిస్తే దూరభారాలకు వెరవకుండా, తప్పనిసరిగా హాజరయ్యి, ఆ సంస్థలకు, అక్కడి యువకవులకు ఎంతో స్ఫూర్తిని, ఉత్తేజాన్ని నింపే గొప్ప ఉపన్యాసాలు ఇచ్చేవారు. రిజర్వేషన్ దొరకకపోతే జనరల్ భోగీలో ప్రయాణించైనా సరే, వస్తానని ఇచ్చిన

మాట నిలబెట్టుకొనేవారు శ్రీ అద్దేపల్లి. ఈ లక్షణాన్ని గుర్తించిన తెలుగు సాహితీలోకం శ్రీ అద్దేపల్లికి "సాహితీ సంచార యోధుడు" అంటూ ఓ అనధికార బిరుదును ఇచ్చి సత్కరించింది. ప్రాచీన, ఆధునిక సాహిత్యాలపై లోతైన అవగాహనతో వీరు చేసే అనర్ఘళమైన ఉపన్యాసాలు, చక్కని ఉటంకింపులతో, చలోక్తులతో సాగి సభికులను రంజింపచేసేవి. వీరు గత ముప్పై ఏళ్ళుగా ఇచ్చిన ఉపన్యాసాలు రెండువేలకు పైమాటే.

వ్యక్తిగా శ్రీ అద్దేపల్లి స్నేహశీలి, నిరాడంబరుడు, భోళాశంకరుడు, నిరంతర సాహితీకృషీవలుడు. సమయపాలన విషయంలో శ్రీ అద్దేపల్లి నిక్కచ్చిగా ఉండేవారు. వీరు అద్యక్ష్యత వహించిన సభలలో కాలం తూకం వేసినట్టు నడిచేది. తనకన్నా చిన్నవారిని ఆప్యాయంగా దగ్గరకు తీసుకొని వారి కవిత్వంలోని గుణగణాలను విప్పిచెప్పి ప్రోత్సహించేవారు. ఎవరైనా మంచి వాక్యం వ్రాస్తే భలే ఉంది అంటూ వెన్నుతట్టి మెచ్చుకొనేవారు. శ్రీ అద్దేపల్లి అద్యక్షత వహించిన ఒక సభలో నేను నా కవిత వినిపించి వెళిపోతుంటే, నన్ను ఆపి --- బొల్లోజు బాబా కవిత్వం వాచ్యంగా ఉండదు ధ్వని ప్రధానంగా ఉంటుంది, ఇప్పుడు చదివిన కవితా పంక్తులలోని సొబగులు ఇవి అంటూ విశ్లేషించి, అభినందించటం--- నేను ఎన్నటికీ మరచిపోని ఒక తీపి జ్ఞాపకం.

తెలుగు కవిత్వయోధుడు శ్రీ అద్దేపల్లి రామమోహనరావు ఆత్మకు శాంతి కలగాలని కోరుకొంటూ.......

భవదీయుడు
బొల్లోజు బాబా
14/01/2016

ప్రేమతో "సహ చరణం" -- జగద్ధాత్రి కవిత్వం

సమకాలీన సాహిత్యంలో ఉత్తరాంధ్రనుంచి బలంగా వినిపించే గొంతు జగద్ధాత్రి గారిది. కథలు, వ్యాసాలు, అనువాదాలు, కవిత్వం, సభానిర్వహణ – ప్రక్రియ ఏదైనా తనదైన శైలి, ముద్ర ఆమె రెండు దశాబ్దాల సాహిత్యసేవ ద్వారా ఏర్పరచుకొన్నారు.

జగద్ధాత్రి గారు ఇటీవల వెలువరించిన కవిత్వ సంకలనం పేరు "సహచరణం" . "కవిత్వంలో కవి తనను తాను బయిల్పరచుకొంటాడు" అంటారు. ఈ సంకలనంలోని కవితలన్నింటిలో, ప్రేమ, ఆప్యాయతలు, ఆరాధన, ఆత్మవిశ్వాసం, ప్రకృతిసౌందర్యం పట్ల ఆశ్చర్యం, సామాజిక అంశాలపట్ల సహానుభూతి వంటి అనేక జీవనస్పందనలు కన్పిస్తాయి. ఇవన్నీ మానవవిలువలు. మానవుల ఉత్తమజీవనానికి సహాయపడే విలువలు. ఇవి ఈ కవయిత్రిని గొప్ప ప్రేమమయిగా నిరూపిస్తాయి. ఈ కవిత్వాన్ని గొప్ప కవిత్వంగా నిలబెట్టాయి.

//ఇన్నేళ్ళకి ఒక స్వతంత్ర నిర్ణయం
తీసుకొన్న ఆ సాయింత్రం ---
నిర్భీతిగా, నిశ్చలంగా…
సంధ్య కెంజాయలో --- కలిసి
నీరవ నిశీథిలోనికి…
ఒక వెలుగు రేఖ కోసం పయనించిన
ఆ సాయింత్రం….!!! // --- పై వాక్యాలు "పయనం" అనే కవితలోనివి. జీవితంలో నిస్సహాయ స్థితి ఆవరించాకా, ఆశలన్నీ ఆవిరవగా, మొండి ధైర్యంతో ఒక వెలుగు రేఖకోసం ఒక వ్యక్తి పయనం సాగించటం ఈ కవితకు వస్తువు. నాకొచ్చిన కష్టమిదీ, నేను తీసుకొన్న నిర్ణయమిదీ అని కవయిత్రి ఎక్కడా చెప్పదు. అయినప్పటికీ చదువరి, కవయిత్రి దుఃఖంతోను, ధైర్యంతోనూ మమేకమవుతాడు. మనస్థితిని అక్షరాలద్వారా అందచేసి అదేస్థాయిలో భావతీవ్రతను కలిగించటం అనేది ఉత్తమ కవితా లక్షణం.

//ఒంటరితనం మనిషికి చాలా అవసరం
మనిషితనం మిగులుందో లేదో అప్పుడప్పుడూ
ఎవరికి వారు చేసుకునే అంతరీక్షణ// --- (వరం) ఈ కవితలో ఒంటరితనం మనల్ని మనకు దర్శింపచేసే సాధనంగా, అంతరంగపు అద్దంలో విశదంగా చూసుకొనే వరంగా అభివర్ణించటం ఒక నూతన అభివ్యక్తి.

//తనవారి కళ్ళలో తానో జ్ఞాపకంగా మెదిలే
ఈ అశ్రువుల ముత్యాలు ప్రేమకు మానవత్వానికి
సార్వకాలిక ప్రతీకలు
మానవునికి సృష్టి ఒసగిన అపురూప అమూల్య
కానుకలు ---. కన్నీళ్ళు…..// ---- (ఇవీ). అపూర్వమైన ఆలోచనతో కూడిన వాక్యాలు ఇవి. కన్నీళ్లని చెలులుగా, స్మృతుల చినుకులుగా, ముత్యాలుగా, సృష్టి ఒసగిన కానుకలుగా వర్ణించటం గొప్ప ఊహ. ఎంతో రమ్యంగా సాగే కవిత ఇది.

రంగురంగుల కాగితాలతో
నన్ను ప్రియంగా అందంగా చేసావు
నాకో అస్తిత్వాన్నిచ్చావు
నీ ఆశలతోక తగిలించి గాలిలోనికి వదిలావు// (పతంగ్) ------ కారణాలేమైనా తల్లిపై ప్రేమను వ్యక్తీకరిస్తూ వచ్చినంత సాహిత్యం తండ్రి పై రాలేదు. ఇప్పుడిప్పుడే ఈ లోటు భర్తీ అవుతున్నది. పతంగ్ అనే కవితలో ఈ కవయిత్రి తన తండ్రి తనను ఒక గాలిపటాన్ని చేసి ఎగరేసారంటూ, ఆ గాలిపటం తుఫానుగాలులకు జీవితపుచెట్టుకు చిక్కుకోగా, ఆ తండ్రి ప్రేమను ఏ విధంగా స్ఫూర్తిగా తీసుకొని జీవితంలో ముందుకు నడుస్తున్నదీ- అంటూ సాగే ఈ కవిత కథనాత్మక శైలిలో ఒక కూతురు తన తండ్రిని ఏ విధంగా దర్శించిందో అక్షరీకరిస్తుంది. ఈ కోవలో వచ్చిన కవితల్లో ఇది వినూత్నంగా నిలుస్తుంది.

అప్పుడే ఆ క్షణంలోనే
అంతరాంతరాల్లో
భావ బీజావాపన జరిగే
ఆ దివ్య క్షణం లోనే అదాటుగా…
అతను నా దేహాన్ని ఆక్రమించుకొన్నాడు
వారించానా….
తగవును వరించానన్న మాటే
అందుకే నిశ్శబ్దంగా
నాలోకి నేను జారుకొన్నా//----- (అంతర్యానం). అంటూ మొదలయ్యే ఈ కవితా వస్తువు చాలా సాహసోపేతమైనది. సంగమ సమయంలో, వాంఛలేకుండా శరీరాన్ని

అప్పగించిన ఒక స్త్రీ ఆలోచనా తరంగాలు ఏవిధంగా సాగాయి అనేదే కవితా వస్తువు. ఇలాంటి కవితకు ఎత్తుగడ, నడక, ముగింపు ఉత్తమంగా లేకపోతే ఔచిత్యభంగం ఏర్పడి రసవిభ్రంశం కలుగుతుంది. చదువరిని కవితలోకి సరసరా లాక్కొనే సరళమైన ఎత్తుగడ, బిగిసడలని నడకా, ఉదాత్తమైన ముగింపు ద్వారా కవయిత్రి తన ప్రతిభ అనన్యమని నిరూపించుకొన్నారు.

కలయిక అనే మరో కవిత
//దేహాన్ని అర్పించడమంటే
మనసిచ్చినంత సులువుకాదు
మనసుముడి విప్పినంత తేలికగా
రవికె ముడి విప్పలేము// ------ అంటూ చాలా బలమైన అభివ్యక్తితో సాగుతుంది. అటువంటి వ్యక్తీకరణ స్త్రీవాద కవిత్వంలో ఇంతవరకూ కనిపించని ఒక కొత్త కోణాన్ని చూపిస్తూ, కొత్తవెలుగుని ప్రసరింపచేస్తుంది.

“వాసన” అనే కవితలో ఈ కవయిత్రి భావనా పటిమ శిఖరాల్ని చేరుకొని ఒక గొప్ప మొజాయిక్ చిత్రాన్ని మనకళ్లముందు నిలుపుతుంది.

//కొన్ని దేహాలు మృగాల వాసన వేస్తాయి
కొన్ని ఆకలి వాసన వేస్తాయి
కొన్ని పురుషదేహాలు
వాంఛా సుగంధం వెదచల్లుతాయి
మరికొన్ని ఉన్మత్తతను పెంచుతాయి//

ఆటవిడుపు అనే కవితలో- గ్లోబల్ వార్మింగ్, పాలస్తీనాలో పాలుగారే పసిపిల్లల బుగ్గలపైనుంచి జారే కన్నీటి చుక్కలు, అంటార్కిటికాలో కరుగుతున్న మంచు, గోద్రా మంటలు, నందిగ్రామ్, ముదిగొండ పేలుళ్ళు వంటి సమకాలీన అంశాలను స్పృశిస్తూ, ఇవి మానవాళి శాంతిని భగ్నం చేస్తున్నాయని, వీటినుంచి ఆటవిడుపు తీసుకొని కాసేపు ఆలోచించమని- ఆటవిడుపు అంటే విరామం కాదు, ఆటగాళ్లుగా మనందరం విశ్వశాంతికై తర్ఫీదు పొందే సార్థక సమయం అనీ కవయిత్రి అంటారు. సమకాలీన సమస్యలను భిన్న ఇజాలు ఎలా దర్శించినా, ఈ కవిత హ్యూమనిజం దృక్కోణాన్ని వ్యక్తీకరిస్తుంది.

ఈ కవితాసంపుటిలోని అనేక కవితలలో ప్రకృతి సౌందర్యం చక్కని అలంకారాలతో, శోభాయమానంగా కన్పిస్తుంది. అందమైన పదచిత్రాలను మనకళ్లముందు నిలుపుతుంది.

//సాయింకాలపు గాలికి
అప్పుడే నీళ్ళోసుకున్న మల్లెతీగ
ఈడేరిన మొగ్గలతో నెమ్మదిగా
అటూ ఇటూ కాకుండా ఊగుతోన్నట్లు// (సాలోచనగా)

మరో కవితలో
//ఒక్కో చెట్టూ కొన్నివెల ఎర్ర జండాల సమూహంలా
ప్రపంచ కార్మికులంతా ఏకం కండి అన్నట్టు
వేనవేలుగా ఏకమై ఒక్కో చెట్టును రుధిర తేజస్సుతో నింపుతాయి
తురాయిలంటారట వాటిని// (పూల సైనికులు)

51 కవితలు కలిగిన "సహచరణం" జగద్ధాత్రి గారి మొదటి కవిత్వసంపుటి. ఈ కవితలలో కనిపించే పదునైన అభివ్యక్తి, లౌకిక చింతన, ప్రేమ, మైత్రి, ప్రకృతి పట్ల తాదాత్మ్యత వంటి వివిధ భావనలు మంచి పఠనానుభవాన్ని కలిగిస్తాయి. ప్రముఖ కవి శ్రీ శివారెడ్డి గారు ఈ పుస్తకానికి వ్రాసిన ఆత్మీయవాక్యాలలో అన్నట్లు "She is not a frozen Feminist".

జీవితంలోని అన్ని పార్శ్వాలకు తలుపులు తెరిచి, లోలోపల జనించే అలజడిని, ఆవేదనల్ని అక్షరాలలోకి వొంపిన గొప్ప "ప్రేమమయి" . అందుకనే ఈ కవితలలో లోకంపట్ల ప్రేమ, దయ అంతర్వాహినులుగా ప్రవహించాయి.

SEPTEMBER 10, 2015

మట్టిని స్వప్నించే యార్లగడ్డ కవిత్వం

బహుముఖాలు కలిగిన భాషే కవిత్వం. మామూలు భాషలో సమాచారం మాత్రమే ఉంటుంది, కవిత్వ భాషలో ఉండే అనుభూతి, ఉద్వేగం, ఊహాశాలిత, ప్రజ్ఞల వల్ల పాఠకుడు అనిర్వచనీయమైన అనుభవానికి లోనవుతాడు. ఈ అనుభవం ఆలోచింపచేస్తుంది, ఆవేశపరుస్తుంది, హృదయాన్ని మెత్తపరుస్తుంది. "కవిత్వం హృదయసంబంధి" అని ఇస్మాయిల్ గారు అన్నది అందుకే. గొప్ప కవిత్వానుభవాన్ని కలిగించే కవులలో శ్రీ యార్లగడ్డ రాఘవేంద్రరావు ఒకరు.

శ్రీ యార్లగడ్డ రాఘవేంద్రరావు ఏ విధమైన సాహిత్యవాతావరణం లేని ఒక సామాన్య రైతు కుటుంబంలో జన్మించారు. వీరికి చిన్నతనం నుంచే సాహిత్యం పట్ల అభిలాష కలిగి ఉండటం వల్ల ఎనిమిదో తరగతి చదువుకునే వయసులోనే ఒక కథను వ్రాయగలిగారు. డిగ్రీ మొదటి సంవత్సరంలో వ్రాసిన ఒక కవిత నిజామాబాద్ నుంచి వచ్చే ఓ స్థానిక పత్రికలో ప్రచురణ అయ్యింది. అది వీరి తొలి ప్రచురణ. తరువాత యోజన పత్రికలో రెండవ కవిత ప్రచురితమైంది. అలా మొదలైన తన కవితా ప్రస్థానాన్ని అప్రతిహతంగా కొనసాగిస్తూ, రాఘవేంద్రరావు నేటికి అయిదు కవితాసంపుటులను వెలువరించారు. మొదటి కవిత్వసంపుటి "బహుముఖం" శ్రీ శివారెడ్డి గారి ముందుమాటతో 1991 లో వచ్చింది. ఈ పుస్తకం వీరికి తెలుగు సాహిత్యలోకంలో మంచి పేరును చక్కని గుర్తింపును ఇచ్చింది. ఆశోపహత, ఎడారికోయిల వంటి చక్కని కథలు వ్రాసినా వీరు ఎక్కువగా కవిత్వంపైనే దృష్టినిలిపారు.

ఆ తరువాత మట్టిపువ్వు (1999), ముంతపొగ (2001), మునిమాపు (2005), చివరంచు (2014) సంపుటులు వచ్చాయి. వీటిలో "ముంతపొగ" రైతుల దుస్థితి పై వ్రాసిన దీర్ఘకావ్యం కాగా "మునిమాపు" ప్రత్యేకమైనది ఎందుకంటే ఇది వృద్ధాప్యం అనే ఒక్క ఇతివృత్తంతో వ్రాసిన కవితల సంపుటి.

పరాయికరణకు గురవుతున్న ఆధునిక జీవనం, ప్రపంచీకరణకు ఛిద్రమైన రైతు జీవితం, మానవసంబంధాల పట్ల విశ్వాసం, ప్రాపంచిక సంఘటనలపట్ల స్పందించే తత్వం, అంతర్లీనంగా ప్రవహించే మానవదుఃఖం, ఆశావహ దృక్పథం, తిరుగుబాటు వంటి అంశాలు

రాఘవేంద్రరావు కవిత్వానికి భూమికగా ఉంటాయి. మరీ ముఖ్యంగా రైతుకుటుంబం నుంచి రావటంతో ఇతని కవిత్వంలో కూలిపోతున్న నేటి వ్యవసాయిక నాగరికత గొప్ప చిత్రాలతో, ఉపమానాలతో ఒక ఆర్థ్రతనిండిన వాతావరణాన్ని సృష్టిస్తుంది. గుండెల్ని బరువెక్కిస్తుంది.

.

పరాయీకరణ

సాహిత్యంలో పరాయీకరణ ఒక తాత్విక చింతన. ఆధునిక జీవితం వ్యక్తి స్వేచ్ఛను హరించివేసి అతన్ని ఒక నంబరుగా మార్చేసిందన్నది వాస్తవం. మనిషితనం పోయి వస్తువులకు ప్రాధాన్యం పెరిగింది. గుంపులో ఏకాకితనం, అమానవీకరణ, హిపాక్రిసి, నగరంలో ఉంటూనే నగరం పట్ల విముఖత, పల్లె, లేదా బాల్యజ్ఞాపకాలను తలచుకోవటం, నిరాశ వంటివి పరాయికరణ స్థాయీ భావాలు. నేడు మానవుడెంత పరాయీకరణకు గురయ్యాడో చెప్పకుండా ఆధునిక జీవనాన్ని కవిత్వీకరించటం సాధ్యపడదు. రాఘవేంద్రరావు అనేక కవితలలో పరాయీకరణను ప్రతిభావంతంగా ఆవిష్కరించారు.

తేలుతున్న అనాచ్ఛాదిత శిల్పాల్లా
ఎవడో ఎందుకో ఊరేగుతున్న పల్లకీని
మరెందుకో మోస్తున్న బోయీల్లా మనం (కిరటం విరిగిపోతోంది-మట్టిపువ్వు) అన్న వాక్యాల్లో మనది కాని జీవితం, మనది కాకుండా పోతున్న శ్రమను ప్రశ్నిస్తాడు. తేలుతున్న అనాచ్ఛాదిత అన్న ప్రయోగంలో మనమంతా మరణించి ప్రవాహంలో కొట్టుకుపోతున్న శవాలలా మిగిలామన్న సూచన ఉంది.

నిత్యం కాలం చేసే గాయాలనుండి కవికి కవిత్వమే ఉపశమనం, జీవనకాంక్ష. కవిత్వాన్ని జీవితంగా చేసుకొన్న కవిమాత్రమే వ్రాయగలిగే కన్నీటి వాక్యాలివి.

పోతూ పోతూ కాసేపు మనతో నడిచి
మనమాగిన చోట తలతిప్పి చూసి
ఓ కన్నీటి వాక్యాన్ని వదిలి, మళ్ళీ
కదిలిపోయే కాలమంతా-
రెండుపగళ్ల మధ్య పొదుగుతున్న జీవనకాంక్ష
రెండు రాత్రిళ్ల మధ్య జీవితం పెట్టే పొలికేక (పగటికీ రాత్రికీ మధ్య - మట్టిపువ్వు)

కవి చిన్నతనంలో చేపపిల్లలా ఈదులాడిన తన ఊరి కాలువ నేడు ఎండిపోవటాన్ని గొప్పగా దృశ్యమానం చేస్తాడు ఒక కవితలో. ఇందులో నదే కాకుండా ఊరుకూడా

ఎండిపోయిందనటం ద్వారా బాల్యజ్ఞాపకాలను వ్యక్తీకరించటంతో పాటు ప్రస్తుత వాస్తవాన్ని కూడా చిత్రిస్తాడు. కలలెరుగని గాజుకన్నుతో నదిని పోల్చటం నూతన అభివ్యక్తి. నది ఎండిపోవటాన్ని "కాలం చెక్కిలిపై కన్నీటిమరక" గా వర్ణించటం, ఒక విషాదాన్ని పరాకాష్టకు తీసుకెళ్ళి వదలటమే.

నాకెందుకో-
మా ఊరి కాలువ గుర్తొచ్చినప్పుడల్లా
చిన్ననాటి మిత్రుడితో కలిసి
కాలాన్ని వడ్డించుకున్నట్లుంటుంది//
//మా ఊరిలాగే, ఇప్పుడదీ
కలలెరగని గాజుకన్నులా కళ తప్పి
కాలం చెక్కిలిమీద అట్టకట్టిన ఒక కన్నీటి మరక (జ్ఞాపకాలువ - చివరంచు).

మొదటిసంపుటి బహుముఖం వచ్చినప్పటికి (1991) తెలుగుసాహిత్యంలో పరాయీకరణ భావనలు అంతబలంగా నాటుకోలేదు. కానీ చిత్రంగా రాఘవేంద్రరావు ఒక కవితలో లీలగా పలికిస్తాడు

అనుభూతిని పోగొట్టుకోవడమంటే ఏమిటో తెలుసా?
అమ్మా అనే పిలుపును పోగొట్టుకోవటం.//
ఇంద్రధనుస్సులింకిపోయిన బాసల్ని మోయడమంటే తెలుసా?
తెలియదూ
నిన్ను నీవు పోగొట్టుకోవడమంటే అదే!
అనుభవస్పర్శను కోల్పోవడమంటే ఏమిటో తెలుసా?
మంచుకొనలమీద దేహాన్ని నగ్నంగా చాచి విశ్రమించటం (..... రాహిత్యంలోకి - బహుముఖం)---- అంటూ ప్రశ్నసమాధానాలుగా సాగే ఆ కవితనిండా ఈరోజు మనం దేన్నైతే పరాయీకరణ చెందటం అంటున్నామో ఆ భావనలన్నీ కనిపిస్తాయి.

ప్రపంచీకరణ

తెలుగుకవిత్వంలో డా.అద్దేపల్లి తరువాత అంత బలంగా ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక కవిత్వాన్ని వినిపిస్తున్న కవి రాఘవేంద్రరావు అని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చును. మన జీవన విధానం, అలవాట్లు, సంప్రదాయాలు, పండుగలు, భాష, సాహిత్యం, కళలు అన్నింటిని కలిపి

సంస్కృతి అంటాం. ప్రపంచీకరణ ప్రభావం వల్ల ఇవన్నీ మార్కెట్ సరుకులుగా మారిపోతున్నాయి. ఇది మన అస్థిత్వం పై జరిగే దాడి. దీన్ని కవులు గుర్తించి, తమ నిరసనను కవిత్వంలోకి తీసుకొస్తున్నారు. రాఘవేంద్రరావు తన కవిత్వంలో ప్రపంచీకరణ దుష్పరిణామాలను లోతైన ప్రతీకలతో ఆవిష్కరించారు.

ప్రకృతిపరంగా, రాజకీయపరంగా, ప్రపంచీకరణ ప్రభావపరంగా, నేడు రైతు ఏ రకంగా దిగులు అంచులకు నెట్టివేయబడుతున్నాడో "ముంతపొగ" గొప్పగా ఆవిష్కరిస్తుంది. ఈ దీర్ఘకావ్యం మొత్తం గంభీరమైన వాతావరణంలో నడుస్తుంది. శైలి, శిల్పం, అభివ్యక్తి ఒకదానితో ఒకటి పెనవేసుకొని పోయి ఈ కావ్యాన్ని అత్యున్నత స్థాయికి తీసుకెళతాయి.

సంజెపిట్టల రెక్కలకింద
సిగ్గుపడుతూ ఒదిగిపోయిన పల్లె
ఇప్పుడు
సామూహిక అత్యాచారానికి గురై
దేహమూ మానమూ పీలికలై
స్థిమితం చెడిన చింపిరితనంతో
వ్యాపారలోకంలో
గడప గడప అడుక్కొంటున్న బిచ్చగత్తె -- (ముంతపొగ) అన్న వాక్యాలలో పల్లెయొక్క ఒకనాటి అందమైన స్థితిని సంజెపిట్టల రెక్కలకింద ఒదిగిన పల్లె అనటం ఎంతో హృద్యంగా అనిపిస్తుంది. ప్రస్తుత స్థితిలో దాన్ని గడపగడప అడుక్కొంటున్న పిచ్చిబిచ్చగత్తెతో పోల్చటం అనేది యధార్ధానికి అక్షరరూపమివ్వటమే. అలాంటి స్థితి రావటానికి కారణం ఇలా చెపుతారు

గ్లోబలీకరణ మంత్ర దండంతో
ప్రపంచమంతా కుగ్రామమైపోయినప్పుడు
డబ్ల్యుటిఓ రేచుకుక్క కోరలకు పిక్క సులువుగానే అందుతుంది. -- (ముంతపొగ). అలా చిక్కేది సామాన్యుడి పిక్కేనని ఈ కవిత్వంలోని అనేక పంక్తులు ఎరుక చేస్తాయి. యుద్దాలు చేయకుండానే మరొక దేశాన్ని తన గుప్పెట్లోకి తెచ్చుకోవటం ప్రపంచీకరణ ద్వారా సాధ్యపడింది. ఇదొకరకంగా నయాసామ్రాజ్యవాదం. దీని ఫలితంగా మొదటగా బలిపీఠమెక్కింది రైతులు, వృత్తికార్మికులు. ఈ విషాదాన్ని రాఘవేంద్రరావు ఇలా వర్ణిస్తాడు

చివరకు,

యుద్ధం జరిగిన జాడ లేకుండానే
ప్రళయం ముంచెత్తిన ముద్రకూడా లేకుండానే
గుండెనవ్వులు గుప్పెడు భస్మంగా మారిపోవడమే
ఆకలి ఆకలి చేత చంపబడడమే
ఎవరికీ పట్టని అసలు సిసలు విషాదం (ముంతపొగ)

మార్కెట్ విస్తరణలో భాగంగా మన దేశీయ సంస్కృతి క్రమక్రమంగా విదేశీ సంస్కృతితో తొలగించబడాన్ని "మన క్షేత్రంలో, మనది కాని బీజం నాటుకోవటం ఎంత విషాదయోగం" అని అంటాడు. గుండెల్ని సూటిగా తాకే ప్రశ్న ఇది.

మానవ సంబంధాలు

మానవ సంబంధాలను వ్యక్తీకరించే సాహిత్యం ఉత్తమసాహిత్యంగా నిలిచిపోతుంది. సంక్లిష్ట సమాజానికి అద్దంపట్టేది దాని మారుతున్న మానవవిలువలే. ఈ ప్రక్రియను సాహిత్యంలోకి తీసుకురావటం సాహిత్యకారుల బాధ్యత. రాఘవేంద్రరావు కవిత్వంలో మానవసంబంధాలు ఉదాత్తంగా ఆవిష్కరించబడ్డాయి. "మునిమాపు" సంపుటి పూర్తిగా వృద్ధాప్యాన్ని వస్తువుగా చేసుకొని రాసిన కవిత్వం. మానవసంబంధాలలోని ఎత్తుపల్లాలను వివిధ కవితలలో నేర్పుతో ప్రదర్శిస్తారు.

కారణాలేమైనా కానీ తల్లి పై వచ్చినంత కవిత్వం తండ్రిపై కనబడదు. రాఘవేంద్రరావు కవిత్వంలో నాన్నపై వ్రాసిన కవితలు ఉద్వేగభరితంగా ఉండి మంచి అనుభూతిని ఇస్తాయి.

మట్టిపువ్వు అనే కవితలో- రైతుగా జీవనాన్ని సాగించి, అన్ని విధాల నష్టపోయి, ఏమీ సంపాదించింది లేక వృద్ధాప్యాన్ని చేరుకొన్న నాన్నను కరుణ రసార్ధ్రభరితంగా మనకళ్ళముందు ఆవిష్కరిస్తాడు కవి.

ఎక్కడ కోతలైపోయిన మడి చూసినా
ఎక్కడ బీడు పడ్డ చేను చూసినా
నాకెందుకో-
ఈ నేల నాలుగు చెరగులా ఉన్న
నాన్నలందర్నీ చూసినట్లుంటుంది
మాకేనాడు చెప్పని నాన్న వెతల్ని

నాలుగు చేతులా ఏరుకున్నట్లుంటుంది (మట్టిపువ్వు) అంటూ ముగిసే ఆ కవితలో ఒక నాన్న అనేక నాన్నలై, బతుకుపోరాటంలో ఓడిపోయిన అసంఖ్యాక రైతులై మనకు దర్శనమిస్తారు. ఒక వైయక్తిక అనుభవం సార్వజనీనమౌతుంది.

.

పిల్లలు దేవుని రూపాలు. పిల్లలు ముందుతరం దూతలు. పిల్లలు మన ద్వారా వచ్చారు కానీ మనలోంచి కాదు. ఇవన్నీ పిల్లలగురించి కవిత్వంలో కనిపించే రకరకాల నిర్వచనాలు. రాఘవేంద్రరావు దృష్టి వేరు. ఒక కవితలో పిల్లలను కాలంమీదకు సారించిన బాణాలుగా వర్ణిస్తాడు. అది ఒక అపూర్వమైన పోలిక

పిల్లల్ని చూస్తుంటే
పసితనాన్ని గుండె సాచి హత్తుకుంటుంటే
కొలిమిలాంటి బతుకుమీద
ఎవరో అమృతం చిలకరించినంత హాయి!
కష్టాన్ని విల్లులా వంచి
కాలం మీదకే బాణం సారించిన తృప్తి! (ఆఖరిగంట మోగాక – మట్టిపువ్వు)

కాలేజి చదువులకని ఇల్లువిడిచిన పిల్లలు ఇక ఇంటికి తిరిగి రాకపోవటం ఈ రోజు ఒక సహజ ప్రక్రియ. చదువులు, ఆ వెనుక ఉద్యోగం ఆ తరువాత పెళ్ళి, సొంతసంసారాలు – అంటూ అదొక పరంపర. ఏడాదికొకసారి వచ్చిపోయే పిల్లలు, మనవళ్ళ కోసమే వృద్ధ దంపతులు తమ జీవితాలను ఊరిలో భారంగా గడిపుతూంటారు. నేడు చాలా కుటుంబాలలో జరుగుతున్న తంతు ఇదే. "పక్షులు ఎగిరి వెళిపోయాక" అన్న కవితలో ఈ శూన్యాన్ని చక్కని పదచిత్రాలుగా మలిచారు.

అలవాటుగా అన్నీ జరిగిపోతుంటాయి
శూన్యాన్ని అలికిన ఇంట్లోకి
ఏ పండగా తొంగిచూడదు
ఎప్పుడో ఒకసారి తోకలేని పిట్టలొచ్చి
కాసిన్ని కిచకిచల్ని రాల్చిపోతుంటాయి
ఆర్నెల్లకో ఏడాదికో తలుపుతట్టే సందడి
వచ్చినంత హడావిడిగానే వెళ్ళిపోతుంది. (మునిమాపు)

వృద్ధాప్యంలో వచ్చే మరొక సమస్య, అంతవరకూ ఒక ఇంటికి యజమానిగా ఉన్న వ్యక్తి సొంత అస్థిత్వాన్ని విడిచి తనపిల్లల ఇంటిలో ద్వితీయశ్రేణిపౌరునిగా ఉండాల్సిరావటం. తన కలలను, ఆశలను అణచుకొని బ్రతకాల్సిన పరిస్థితి నెలకొంటుంది. ఇదొకరకమైన మానసిక అలజడికి దారితీస్తుంది. ఈ అంశాన్ని గొప్ప లాఘవంగా కవిత్వీకరిస్తాడీ కవి.

పిల్లకాల్వల్లో ఒదిగుండాలంటే
నదికెంత దిగులో
కెరటమై ఎగిసిపడకూడదన్న ఆంక్ష
సముద్రానికెంత ఇరకాటమో
చివరికంటా కాలుతున్న వత్తికి
చిన్న చిన్న కలలుండటమూ నేరమేనేమో (చలిగాడ్పు సెగల్లో – మునిమాపు)

ఆశావహ దృక్పథం

రాఘవేంద్రరావు కవిత్వం ఎంత మానవవేదనను పోతపోసినా, మబ్బు అంచున మెరుపుతీగలా ఆశావహ దృక్పథం ఆ కవిత్వానికి ఒక పూర్ణత్వాన్ని తీసుకొస్తుంది.

మనం కాపురముండాల్సిన
చూరు మరీ మసకబారిపోయింది
కడుగుదాం, కాస్త కరసేవ చేయి
వెలిసిపోయిన కాలానికి వెలుగు పూద్దాం
కనుచూపు అరువు తెచ్చుకో (తలుపులు తెరుద్దాం -మట్టిపువ్వు) అంటూ శోకంతో నిండి మసకబారిన లోకాన్ని కడిగి వెలుగులు అద్దాలి అనటం ద్వారా ఈ వేదనను ఛేదించే మార్గాన్ని సూచిస్తాడు.

ప్రతి ఛిద్రగీతంనుంచి ప్రతి దగ్ధస్వప్నం నుంచి
ఎడబాసిన చూపుల కొసరు వేదన నుంచి
ఒక అగ్ని స్పర్శ, ఒక ఖడ్గధార కన్నుతెరచుకొంటుంది
ఈ ఖండితద్వీపాలన్నీ అఖండ దీపాలుగా వెలుగుతాయి (క్షణాలన్నీ ఖండితాలైన చోట) అన్న వాక్యాలలో కనిపించే ఆవేశం, మార్పును కోరే నైజం, ఈ కవి వాస్తవంనుంచి పారిపోయి శోక స్వప్నలోకాలలో విహరించే మనిషికాదని నిరూపిస్తాయి.

"బహుముఖం" నుండి "చివరంచు" వరకూ చేసిన ప్రయాణంలో -సామాజిక స్పృహ, మానవసంబంధాలు, తన లోలోపలకి చేసుకొన్న తవ్వకం- అనే మూడు అంశాలను ఒక అంతర్లయలా చేసుకొని రాఘవేంద్రరావు మంచి కవిత్వాన్ని సృజించారు. కొన్ని కవితల్లో అమూర్త ప్రతీకలను విరివిగా వాడటం వల్ల కవిత్వం తేలికపడినప్పటికీ చిక్కని భావధార ఆ లోటును భర్తీ చేస్తుంది.

ఈ ఐదు సంపుటాలలోని కవిత్వం ఒక ఆధునిక మానవుని జ్ఞాపకాలను, వర్తమాన సంక్షోభాలను గానం చేస్తుంది. వృద్ధాప్యం, రైతులు అన్న అంశాలపై ఎన్ని కవిత్వసంపుటులు వచ్చినా "మునిమాపు" , "ముంతపొగ" లు ముందువరుసలో నిలిచే ఉంటాయి ఏనాటికీ.

"దేహం నిండా నినాదాల్ని అలంకరించుకొన్న నేనింకా/ఎన్నో యుద్ధాలకు వాకిళ్ళు తెరవాల్సి ఉంది" అంటూ మొదటి సంపుటిలో చేసిన వాగ్ధానం ఆ తరువాత వ్రాసిన కవిత్వంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

ఇటీవలే షష్ఠిపూర్తి జరుపుకొన్న సందర్భంగా శ్రీ యార్లగడ్డ రాఘవేంద్రరావుకు శుభాకాంక్షలు తెలుపుతూ, రానున్నకాలంలో మరిన్ని కవిత్వసంపుటులుగా విస్తరించాలని "కవిసంధ్య" కోరుకొంటోంది.

6 June 20017

(ఈ వ్యాసం కవి సంధ్య ద్వైమాసిక పత్రికలో ప్రచురింపబడింది. ఎడిటర్ శ్రీ శిఖామణి గారికి ధన్యవాదాలు తెలియచేసుకొంటున్నాను)

గురువుకు ఒక శిష్యుడు ఎత్తిన హారతి - " నది కాలం అతడు "

ఇస్మాయిల్ గారు తెలుగు కవిత్వలోకంలో నిలువెత్తు మనిషి. ఆయన మార్గం అపూర్వమైనది. వీరి కవిత్వంలో యుటోపియన్ స్వర్గాలు ఉండవు. నేలవిడిచి సాముచెయ్యటం కనిపించదు. జీవితాన్ని యధాతథంగా స్వీకరించి కవిత్వం చేసిన గొప్ప కవి ఇస్మాయిల్. ఇస్మాయిల్ దృక్పధం ఒకప్పుడు ఒక సంచలనం. ఎన్ని విమర్శలు ఎదురైనా తుదివరకూ తనమార్గాన్ని వీడని కవిత్వశూరుడు ఇస్మాయిల్.

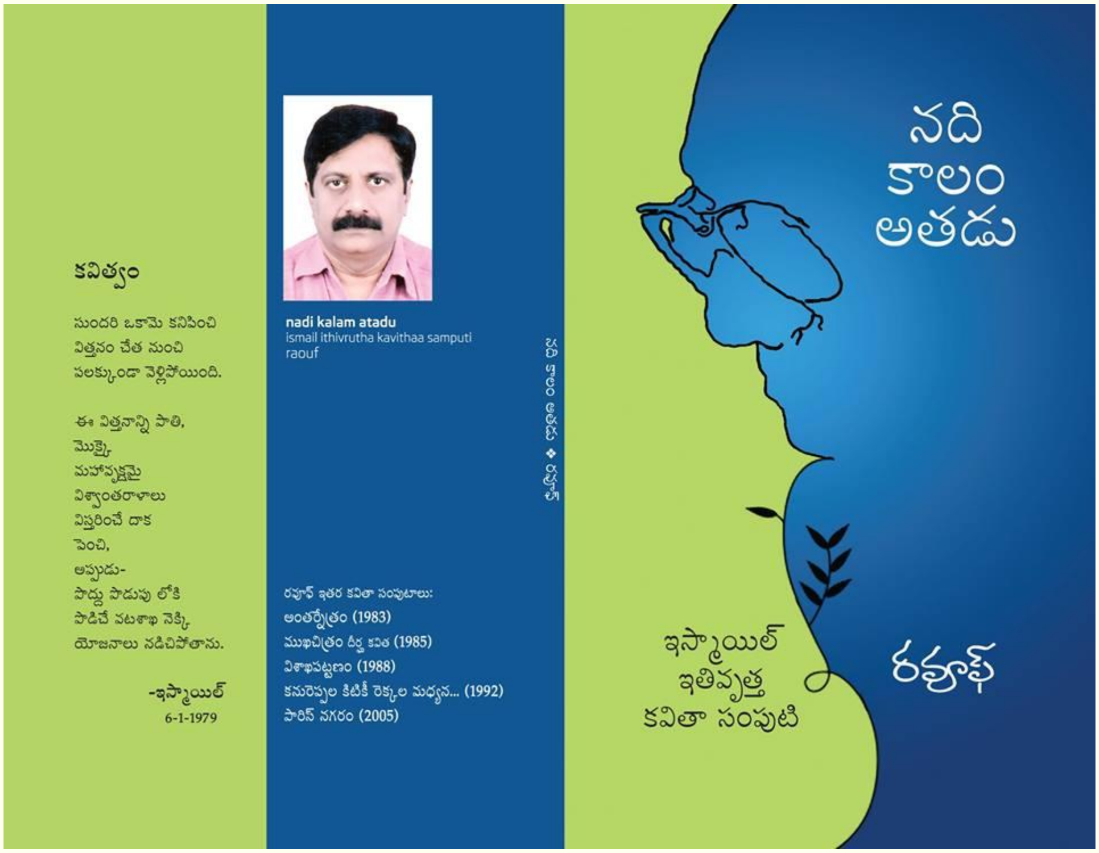

కవిత్వం

సుందరి ఒకామె కనిపించి
విత్తనం చేత నుంచి
పలక్కుండా వెళ్లిపోయింది.

ఈ విత్తనాన్ని పాతి,
మొక్కై
మహావృక్షమై
విశ్వాంతరాళాలు
విస్తరించే దాక
పెంచి,
అప్పుడు-
పొద్దు పొడుపు లోకి
పొడిచే వటశాఖ నెక్కి
యోజనాలు నడిచిపోతాను.

-ఇస్మాయిల్
6-1-1979

nadi kalam atadu
ismail ithivrutha kavithaa samputi
raouf

రవూఫ్ ఇతర కవితా సంపుటాలు:
అంతర్నేత్రం (1983)
ముఖచిత్రం దీర్ఘ కవిత (1985)
విశాఖపట్టణం (1988)
కనురెప్పల కిటికీ రెక్కల మధ్యన... (1992)
పారిస్ నగరం (2005)

నది కాలం అతడు ◆ రవూఫ్

నది
కాలం
అతడు

ఇస్మాయిల్
ఇతివృత్త
కవితా సంపుటి

రవూఫ్

ఈ క్రమంలో ఎందరో యువకులు ఇస్మాయిల్ కవిత్వం పట్ల ఆకర్షితులయ్యారు. ఇస్మాయిల్ గారు ఎవరినీ తన శిష్యులుగా చెప్పుకపోయిన, ఆయన కవిత్వాన్ని తమకు దిక్సూచిగా భావించారు అనేకమంది కవులు. వీరంతా ఇస్మాయిల్ వారసత్వాన్ని కొనసాగించే ప్రేమికులు, దూతలు, భక్తులు. వారిలో రవూఫ్ ఒకరు. కాకినాడలో మెడికోగా ఉండే రోజుల్లో రవూఫ్ ఇస్మాయిల్ గారిని నిత్యం కలుస్తూ, కవిత్వం గురించి చర్చిస్తూ ఒక రకంగా వారింట్లో మనిషిలా మెసిలారు. రవూఫ్ 'అంతర్నేత్రం' కవిత్వసంపుటికి ఇస్మాయిల్ గారు మొదటిసారిగా ముందుమాట వ్రాసారు. ఆ ముందుమాటలోనే "తెరుచుకొన్న పద్యాలు" అన్న

కొత్త భావనను తెలుగు కవిత్వానికి అందించారు. అప్పట్లో అదొక సంచలనం. 'మిగిలిన వారివి మూసుకొన్న పద్యాలా" అని వాద ప్రతివాదనలు నడిచాయి.

ఇదంతా గతం. ప్రస్తుతానికి వస్తే – " నది కాలం అతడు " అనే పేరుతో ఇస్మాయిల్ కవిత్వతత్వానికి రవూఫ్ అక్షరరూపాన్ని ఇచ్చారు. ఇది నిజానికి ఇస్మాయిల్ జీవిత చరిత్ర. వారికవిత్వం లోనే వారి జీవితం ఉంది. జీవితాన్ని కవిత్వాన్ని ఆయన ఏనాడూ వేరుగా చూడలేదు. తెలుగులో ఒక కవి జీవితం గురించి, అతని కవిత్వం గురించి ఒక కవితా సంపుటి తేవటం బహుసా ఇదే మొదలు కావొచ్చు. అదీకాక ఆ కవి గతించి పదిహేనేళ్ళు గడిచిన తరువాత. ఇదొక ప్రేమపూర్వక కాన్క.

ఒకే తూలికలు కల్గిన పక్షులు గుంపు కడతాయి అన్నట్లు రవూఫ్ కవిత్వంలో ఇస్మాయిల్ కవిత్వ ఛాయలు కనిపిస్తాయి. అందుకనే ఆయన ఇస్మాయిల్ గారికి ఇష్టుడైనాడు. ఈ పుస్తకంలో ఇస్మాయిల్ గారి కవితాత్మను అద్భుతంగా ఆవిష్కరించగలిగారు.

ఇస్మాయిల్ కవిత్వంలో ఆయన జీవితం పరచుకొని ఉంటుంది. సహచరి సహనం, మనవల అల్లరి, సన్నిహితుల స్నేహం, సాయింత్రపు నడకలు, టాగోర్, కృష్ణ శాస్త్రి, చలం లపై ఉన్న భక్తి, టీసమయాలు లాంటి సామాన్య జీవనాంశాలు వారి కవిత్వంలో సహజంగా ఒదిగిపోయాయి. రవూఫ్ వీటన్నిటిని చాలా ఒడుపుగా పట్టుకొని, గొప్ప నైపుణ్యంతో నేతగాని పనితనంతో చిక్కని కవిత్వంగా మలచారు.

రాళ్లు కూడా పుష్పిస్తాయనీ
శిల్పాలై విచ్చుకొంటాయనీ
ఇస్మాయిల్ కు బాగా తెలుసు
బాధని వ్యక్తపరచడు
చిర్నవ్వులే చిందిస్తాడు-- (రాళ్లూ-పూలూ). ఇస్మాయిల్ గారు ఆర్ధికంగా ఇబ్బందులు పడిన సందర్భాలలో ఏనాడూ మిత్రులను సహాయం అర్ధించలేదని సన్నిహితులు చెపుతారు. చివరి దశలో టౌన్ లో ఇల్లు అమ్ముకొని ఊరిచివర వలసపాకల అనే ప్రాంతానికి మారిపోయారు. ఆ సందర్భాన్ని ఓ కవితలో——

వలస పాకల లోని
ఒంటరి ఆకాసంలో
కుంగిపోయిన పక్షి ఒకటి

గిరికీలు కొడుతూ
దుఃఖ సముద్రాన్నీదుతుంది (వలస-పాకనాటి ఒంటరి పక్షి ఒకటి) అంటూ చాలా ఆర్థంగా రవూఫ్ వర్ణిస్తారు.

విచ్చుకొన్న పూల సున్నితత్వం
ఒకవైపు
గుచ్చుకున్న ఖడ్గకాఠిన్యం
ఇంకొకవైపు - (ఇస్మాయిల్). ఇస్మాయిల్ గారి కవిత్వం ఎంత సున్నితంగా హృదయాన్ని తాకుతుందో కవిత్వంపై వీరి అభిప్రాయాలు అంతే నిష్కర్షగా, కుండబద్దలుకొట్టినట్లు ఉంటాయి. " ప్రతిదేశంలోనూ అభ్యుదయం పేరనో, విప్లవం పేరనో రచయితల సంఘాలు ఏర్పరచి, రాజకీయ ప్రయోజనాలకు ఉపయోగపడని సాహిత్యం పనికిమాలినదని యువ రచయితలకు నూరి పోసి వాళ్ల చేత నినాద ప్రాయమైన శుష్కరచనలు రాయించి పార్టీ ప్రచారం చేయించుకొంటున్నారు" అంటూ ఇస్మాయిల్ వెలిబుచ్చిన పై అభిప్రాయం అప్పట్లో చాలామందికి గుచ్చుకొంది. వీరిని ప్రధాన స్రవంతి కవులనుండి వెలివేసేటట్లు చేసింది. తాను నమ్మిన అభిప్రాయం చెప్పటానికి ఎంతటి ఖడ్గకాఠిన్యం ఉండాలి!

అయినా అనుక్షణం జీవితమొక
మహోత్సవం అయినవాడికీ
సతతహరిత వృక్షానికీ
వయోకొలమానం ఏమిటీ? -- (విరమణ @55). అప్పట్లో యాభై అయిదేళ్లకే ప్రభుత్వోద్యోగులను బలవంత పదవీవిరమణ చేయించినపుడు ఇస్మాయిల్ గారు కూడా ఒక బాధితుడు. ఆ సమయానికి వీరు పి.ఆర్. కళాశాల ఇంచార్జ్ ప్రిన్సిపాల్ గా పనిచేస్తున్నారు. ఈ అన్యాయాన్ని ఖండిస్తూ కవి, సహృదయుడు అయిన శ్రీ గోదావరి శర్మ "55 ఏళ్లకే పచ్చని చెట్టును కొట్టేస్తారా? అని వ్యాసం వ్రాసారు. రెండేళ్ల తరువాత ఆ జి.వొ రద్దు చేయగా, తిరిగి ఉద్యోగంలో జాయిన్ అయ్యే అవకాశం వచ్చినపుడు ఇస్మాయిల్ గారు తిరస్కరించారని అంటారు.

ఆమె గొంతు ముడి విప్పి
పాడుతుంటే
ఆ గళమాధుర్యంలో పడి

కొట్టుకు పోతూ
అతను అస్తిత్వం కోల్పోతాడు
అది అతనికి తెలుసు - (కవి-గాయని) ఇస్మాయిల్ గారికి గాయని ఐన ఒక స్నేహితురాలు ఉండేవారు. ఆమె పాటల మాధుర్యాన్ని ఓ కవితలో ఇస్మాయిల్ గారు ఇలా వర్ణించారు. హాయిగా గొంతుముడి విప్పి పాడు/ రయిక ముడి విప్పి/చంటి బిడ్డకు/చన్నిచ్చే తల్లిలా// నీ అంతరాళాల్లో/నీ రక్తసంధ్యలో లేచిన/తెల్లటి పాట పావురాన్ని/నా రక్త సంధ్యలో వాలనీ./వెలిగే పగళ్ళతో ఉభయ సంధ్యల్నీ కలపనీ.// (పాటకత్తెకి) . ఈ విషయాన్నే పై కవితలో రవూఫ్ వర్ణించారు. ఆమె గాత్రంలో కొట్టుకుపోయి తన అస్తిత్వాన్నే కోల్పోయిన విషయం ఆయనకు తెలుసు అని ఒక కవి, గాయని అలౌకికానుబంధాన్ని అద్భుతంగా ఆవిష్కరించారు రవూఫ్.

ఇస్మాయిల్ చలాన్ని దర్శించినపుడు, ఎదురెదురుగా కూర్చొని ఎవరూ మాట్లాడుకోలేదట. మౌనంగా ఉండిపోయారట.

మమేకమైన రెండు హృదయాల
కల్లోలానికి మాటలతో పనిలేదు
కాబోలు
మౌనం పూనిన భిన్న తీరాల
నడుమ-
గడ్డకట్టిన మంచులాంటి
మాటల నది
నిశ్శబ్దంగా ప్రవహిస్తోంది (మౌన సంభాషణం) అంటూ ఆ సందర్భాన్ని హృద్యంగా దృశ్యమానం చేసారు. రవూఫ్.

ఈ పుస్తకంలో ఇంకా ఇస్మాయిల్ స్నానం, సాయింత్రపు నడకలు, ఆయన నివశించిన లచ్చిరాజు వీధి, అందంగా వ్రాసే వారి ఉత్తరాలు, పని చేసిన కాలేజి వాడిన సైకిల్ లాంటి అనేక విషయాలపైనా, సమకాలీనులైన ఉమర్ ఆలిషా, వజీర్ రెహ్మాన్, పంతులు గారు స్మైల్ వంటి వ్యక్తులతో ఇస్మాయిల్ అనుబంధాన్ని వర్ణిస్తూనూ అనేక అందమైన కవితలున్నాయి.

తెలుగు సాహిత్యంలో ఇదొక గొప్ప ప్రయోగం. గతించిన ప్రముఖ కవుల ఇళ్లను ప్రజలు, ప్రభుత్వాలు కలిసి భద్రపరచుకోవటం వారి పేరిట మ్యూజియములు నెలకొల్పుకోవటం లాంటివి ప్రపంచంలో చాలా చోట్ల నిబద్ధతతో చేస్తారని వింటాం. అవెలాగూ తెలుగునాట జరిగే విషయాలు కావని నిరూపణ అయిపోయింది. కనీసం

అక్షరాలలోనైనా ఒక మహాకవి జీవించిన స్థల, కాలాదులను ప్రతికించుకొనే ప్రయత్నం చేసిన రవూఫ్ గారు ఎంతైనా అభినందనీయులు.

నావంటి వాడిని శిష్యునిగా పొందే భాగ్యం నన్నయకు లేదు తిక్కనకు లేదు మా గురువుగారైన చెళ్లపిళ్ల వారికి మాత్రమే దక్కింది అని విశ్వనాధవారు అన్నారట. అది అచంచలమైన ఆత్మవిశ్వాసానికి ప్రతీక. ఇస్మాయిల్ గారిని ఇతివృత్తంగా తీసుకొని వెలువరించిన "నది కాలం అతడు " కవిత్వసంపుటి రవూఫ్ గారు తన సాహితీ గురువుకు ఎత్తిన ప్రేమ పూర్వక హారతి.

ఈ పుస్తకానికి శ్రీ విన్నకోట రవిశంకర్, శ్రీ వాడ్రేవు చినవీరభద్రుడు, శ్రీ శిఖామణి ఆత్మీయతతో కూడిన ముందుమాటలు వ్రాసారు. అందమైన ముఖచిత్రాన్ని బ్రహ్మం భావన గ్రాఫిక్స్ వారు అందించారు. ఇస్మాయిల్ కవిత్వాన్ని ఇష్టపడేవారికి, ఇస్మాయిల్ కవిత్వతీరాన్ని చేరుకోవాలనుకొనేవారికి ఈ పుస్తకం ఒక దీపస్థంభం.

5 November, 2018

చారిత్రిక నవల బంకోలా

(సాహితీస్రవంతి కాకినాడ వారి ఆధ్వర్యంలో బంకోలా నవలా పరిచయ కార్యక్రమంలో చేసిన ప్రసంగ పాఠం ఇది.

రచయిత గురించి

ఈరోజు మనముందున్న మహోన్నత వ్యక్తిని పరిచయం చేయటం నా అదృష్టంగా భావిస్తున్నాను. శ్రీ సాధు సుబ్రహ్మణ్యం గారు గొప్ప మేధోసంపన్నులు, వారి జ్ఞానదాహం అపారమైనది. ఒకే వ్యక్తి కవిత్వం, చరిత్ర, భాషాసంబంధ పరిశోధన, ఫిలాసఫీ వంటి వివిధ రంగాలలో ప్రామాణికమైన స్థాయిలో రచనలు చేయటం సామాన్యమైన విషయం కాదు. ఇన్ని రంగాలలో ప్రతిభకనపరచటం వారి బహుముఖీన ప్రజ్ఞ కు నిదర్శనం. పుంభావ సరస్వతి అన్నమాటను పుస్తకాలలో చదువుకుంటాం, కానీ ఇప్పుడు ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నామని భావిస్తాను.

శ్రీ సాధు సుబ్రహ్మణ్యం గారు శ్రీ సాధు లక్ష్మీనరసింహ శర్మ, శ్రీమతి సుబ్బమ్మ పుణ్యదంపతులకు 6-3-1932 న జన్మించారు. వీరి ప్రాధమిక చదువు బళ్ళారిలోను, కాలేజి చదువు అనంతపురం, హైదరాబాద్ లోను జరిగాయి. వీరు ఆంధ్రప్రదేశ్ పరిశ్రమల శాఖలో వివిధ పదవులు నిర్వహించి, జి.ఎం ఇన్ చార్జిగా 31-3-1990 న పదవీవిరమణ చేసారు.

వీరి రచనలు

1. సాధువాడిమాట-నవసహస్రాబ్ది బాట
2. కాలవాహిని
3. బంకోలా నవల
4. సాధుబాల శిక్ష - అక్షరాలు దిద్దనవసరం లేకుండా తెలుగును నేర్పటం పై వ్రాసిన పుస్తకం
5. New Frontiers of Philosophy for an Alternate model of society or the Human Manifesto (ఇది అమజాన్ లో లభ్యం)
6. మేటి భారతదేశం - మన చరిత్ర మూలాలను అన్వేషిస్తూ వ్రాసిన విశ్లేషణాత్మక 770 పేజీల గ్రంధం

అముద్రిత రచనలు

1. జహిశత్రుల మహాబాహో - మెట్టవేదాంతాన్ని విడనాడి శాస్త్రీయ మార్గం అవలంబించాల్సిన అవసరాన్ని ఎత్తిచూపే రచన

2. History of Freedom Struggle

3. Dialectics of Evolution, Systems Approach and New frontiers of Philosophy

శ్రీసాధు సుబ్రహ్మణ్య శర్మ గారు ప్రతిపాదించిన "స్వల్ప సంకేతాలతో సకల భాషలను వ్రాసే విశ్వజనీన లిపి" కి సోమనాథ కళాపీఠం వారు "స్వచ్ఛందసేవా పురస్కారం" ను 2010 లో ప్రదానం చేసారు.

ఇటీవల వీరు, సాధు ప్రైవేట్ లైబ్రేరిని స్థాపించి స్వయంగా నడుపుతున్నారు.

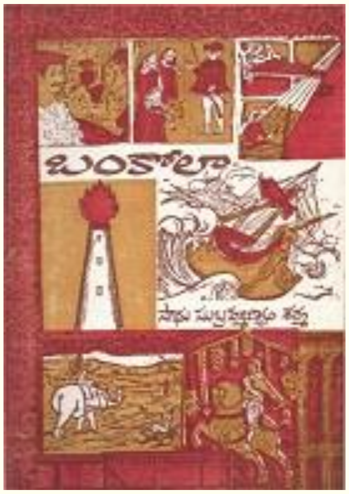

బంకోలా పుస్తక పరిచయం

బంకోల ఒకచారిత్రిక నవల. కథా స్థలం మన కాకినాడ పక్కన ఉన్న కోరంగి. కోరంగి ఒకనాటి ముఖ్యరేవుపట్టణం. ఇక్కడ పెద్ద ఎత్తున నౌకల నిర్మాణము, మరమ్మత్తులు జరిగేవి. ఒకప్పుడు ఈ ప్రాంతానికి ప్రధానమైన ఆర్ధిక కేంద్రం కోరంగి.

క్లుప్తంగా బంకోలా కథ

బంకోలా అంటే లైట్ హౌస్. లైట్ హౌస్ చూడ్డానికి వచ్చిన విద్యార్ధులు పోటు సమయంలో వెనుతిరిగలేక, ఆ రాత్రి అక్కడ చిక్కుకుపోతారు. ఆ రాత్రి గడవటం కోసం పడవవాడిని ఏదైనా కథ చెప్పమని అడుగుతారు. అలా ఫ్లాష్ బాక్ లా బంకోలా నవల మొదలవుతుంది.

నరశింహ నాయకర్ కోరంగిలో ఓడల యజమాని. ఇతని కొడుకు పేరు భైరి. ఇతను ఈ నవలా కథానాయకుడు. నరసింహనాయకర్ బావ మీరయ్య. మీరయ్యకూతురు పరదేశి. భైరి, పరదేశిలను వారి చిన్నతనంనుంచీ అందరూ కాబోయే దంపతులని భావిస్తూ ఉంటారు. ఓడలు సముద్రంలో చిక్కుకొని ఎంతకీ తిరిగిరాకపోవటంతో పిచ్చివాడై గోదారి ఒడ్డున ఎదురుచూస్తుంటాడు భైరి తండ్రి ఎంతో ఆశతో. ఇతను దివాళాతీసాడని ఊరిలో గౌరవం తగ్గిపోతుంది. ఆ కారణంగా భైరికి తనకూతుర్ని ఇవ్వటానికి మీరయ్య ఇష్టపడడు. మచిలీపట్నం నుంచి వేరే సంబంధం ఇచ్చి పెళ్ళిచేసేస్తాడు.

భైరి ఆలోచనా పరుడు. యుక్తాయుక్త విచక్షణ, సమాజంపట్ల ఆదర్శాలు కలిగినవాడు. ఇతను మాథ్యూస్, ఆండ్రూస్ అనే ఆంగ్లేయుల స్నేహంలో ప్రపంచ వార్తలు, , రాబిన్ సన్ క్రూసో, జోనాథన్ వైల్డ్ కథలు ఇంగ్లండు రాజకీయాలు తెలుసుకొంటూంటాడు. వారితో అనేక

చర్చలు చేస్తుంటాడు. బ్రిటిష్ వారు ఇక వ్యాపారాలు చాలించి రాజ్యాలపై రాజకీయ పెత్తనం మొదలు పెట్టబోతున్నట్లు గ్రహిస్తాడు.

కుటుంబానికి ఆర్ధిక ఇబ్బందులు ఎదురవ్వటంతో భైరి యానాంలో ఉన్న ఒక ఫ్రెంచి కంపనీ ఉద్యోగి వద్ద గుమస్తాగా పనికి కుదురుతాడు. అక్కడ తన యజమాని అక్రమంగా బంధించిన కొంతమంది చేనేత కార్మికులను రహస్యంగా విడిపిస్తాడు. ఫ్రెంచి పోలీసులనుండి తప్పించుకొనే క్రమంలో మంజరి అనే వేశ్య ఇంట్లో తలదాచుకొంటాడు. మంజరి వేశ్య కావటంవల్ల ఆమె వద్దకు విటులుగా వచ్చే వివిధ విదేశస్థుల మాటల ద్వారా వారు ఈ దేశాన్ని ఎలా దోపిడీ చేస్తున్నారో, వారు భవిష్యత్తులో ఏ రకమైన ఆధిపత్యాన్ని కోరుకొంటున్నారో అనే విషయాలు గ్రహించి - రాబోవు ఉపద్రవాలనుంచి దేశాన్ని రక్షించమని భైరిని కోరుతుంది మంజరి.

మంజరి ప్రోద్భలంతో భైరి పెద్దాపురం, పిఠాపురం సంస్థానాధీశులను కలిసి- విదేశీయులకు అనుమతులివ్వవద్దని, వారిని నిలువరించమని చెప్పటానికి వెళతాడు. ప్రతీచోటా భైరిని హేళన చేసి తిరిగి పంపించేస్తారు.

ఈలోగా నిజాం నవాబు, (1753) శ్రీకాకుళం నుండి ఏలూరు వరకూ ఉన్న ఆంధ్ర ప్రాంతాల్ని ఫ్రెంచి దేశస్థుడైన బుస్సీకి దఖలు పరుస్తాడు. దీనితో కోరంగి ప్రాంతంపై ఫ్రెంచి వారి ఆధీనం మొదలవుతుంది. వారు స్థానికంగా బ్రిటిష్ వారితో వ్యాపారంసాగిస్తున్న వారిని హింసించటం మొదలుపెడతారు. వారినుంచి తప్పించుకోవటం కోసం భైరి, భైరి తండ్రి ఓడపై ఒరిస్సాకు పయనమౌతారు. వారి ఓడ తుఫానులో చిక్కుకొని నాశనమౌతుంది. మరొక ఓడలో ఆశ్రయం పొందుతారు. అక్కడ బైరికి ఒక తమిళ యువకుడు పరిచయమౌతాడు. అతనుకూడా భైరిలాగే విప్లవభావాలు కలిగగినవాడు. వీరందరూ ఢిల్లీ సుల్తాను చేరి విదేశీవర్తకులను కట్టడి చేయమని చెప్పాలని నిర్ణయించుకొంటారు. అక్కడ కూడా వీరికి అవమానాలు ఎదురవుతాయి. చేసేదేమేలేక భైరి, భైరి తండ్రి కోరంగికి తిరుగుప్రయాణమౌతారు. ఈలోపు కోస్తా ప్రాంతంలో ఫ్రెంచి వారి ప్రాభవం తగ్గి బ్రిటిష్ వారి ఆధిపత్యం వస్తుంది. దారిలో భైరి తండ్రిని బందిపోటుదొంగలు కడుపులో వజ్రాలు దాచుకొనిఉంటాడు అనే అనుమానంతో భైరి ఎదుటే చంపేస్తారు.

భైరి అనేక కష్టాలు పడి కోరంగి చేరుకొంటాడు. తిరిగి వ్యాపారం చేయటం మొదలు పెడతాడు. ఫ్రెంచి బ్రిటిష్ వారి తగాదాల్లో మచిలీపట్నంలో పరదేశి అత్తవారందరూ చనిపోవటంతో, పరదేశి పుట్టింటికి చేరుతుంది. మంజరి పూనికతో భైరి, పరదేశిలు

పెళ్ళిచేసుకొంటారు. వారికి ఒక కొడుకు పుడతాడు. భైరి వ్యాపారం వృద్ధినొంది సమాజంలో గౌరవం పొందుతాడు. అయినప్పటికీ విదేశీ వ్యాపారులపై తన వ్యతిరేకత తగ్గించుకోడు. భైరి లాంటి విప్లవభావాలతో భైరి కొడుకు కూడా బ్రిటిష్ వ్యతిరేకతను ప్రదర్శించటంతో, బ్రిటిష్ వారు ఆగ్రహించి శతఘ్ని ముఖానికి కట్టి భైరి కొడుకును హతమారుస్తారు.

కొత్తగా వచ్చిన ఒక కంపనీ ఉద్యోగి సావాసంలో- బ్రిటిష్ పార్లమెంటులో ఎడ్మండ్ బర్కు (1786-88) చేసిన ఉపన్యాసాలగురిచి తెలిసి భైరికి బ్రిటిష్ వారంటే కొంత గౌరవం కలుగుతుంది.

భైరి వైభవాన్ని సహించని కొందరికి కన్నుకుట్టి భైరిపై చాడీలు చెప్పి అతన్ని పట్టిబంధించమని ఉత్తర్వులు చేయిస్తారు. భైరిని పట్టుకోవటానికి పోలీసులు వచ్చిన రాత్రి పెద్దతుఫాను, తాడెత్తు సునామీ రావటంతో భైరి, పరదేశి ఒకరిచేతులు ఒకరు పట్టుకొని ఆ సునామీలో కొట్టుకు పోవటంతో కథ ముగుస్తుంది. ఆరోజు 10 డిసంబరు, 1789.

బంకోల ఒకచారిత్రిక నవల. నవలా లక్షణాలు ఏమేరకు ఉన్నాయో గమనిద్దాం.

పాత్రలు

ఈ నవలలో ప్రధాన పాత్ర భైరి. నవల ప్రారంభంలో అల్లరిచిల్లరి పిల్లవాడిలా మొదలై ఎన్నో ఎదురుదెబ్బలు, ఒడిదుడుకులు తిని ఒక పరిపూర్ణ మానవునిగా అతని జీవనయానమే ఈ మొత్తం నవల సారాంశం. భైరితండ్రి, పరదేసి, మంజరి, రంగన్న లాంటి ఇతర పాత్రలు కథను ముందుకు నడిపించటంలో దోహదపడతాయి. ఈ నవలలో గోదావరి కూడా ఒక పాత్రగా మారి కథానాయకుని సుఖ, దుఃఖాలలో పాలుపంచుకొన్నట్లు చిత్రించటం ఒక విశేషం.

సెట్టింగ్/నేపథ్యం

పద్దెనిమిదో శతాబ్దంలో కోరంగి ప్రాంతంలో జరిగిన ఓడల నిర్మాణము, కోరంగి రేవునుంచి పెద్దఎత్తున జరిగిన వ్యాపారము ఈ నవలకు నేపథ్యంగా ఉంది . ఆ కాలంలో ఫ్రెంచి, ఇంగ్లీషు వారు ఆధిపత్యం కోసం చేసిన యుద్ధాలు. బుస్సి, టిప్పుసుల్తాను, నిజాం ప్రభువులు, ఢిల్లీ సుల్తానులగొడవలు, పోర్చుగీసు, డచ్చి, వ్యాపారుల రాజకీయాలు కూడా ఈ నవలాసెట్టింగ్ లో భాగం.

థీమ్

భైరి ఎదిగే క్రమంలో ఎంతో మంది విజ్ఞుల నుండి గ్రహించిన ప్రపంచ జ్ఞానంతో, అవగాహనతో – విదేశీయులకు ప్రాముఖ్యత ఇవ్వకూడని, వారిని నిలువరించి, వారికి బదులు మనమే మన

వస్తువులను విదేశాలకు ఎగుమతి చేయాలని- అప్పటి సంస్థానాధీశులను, ఢిల్లీ సుల్తాను ను ఒప్పించటానికి చేసిన విఫల ప్రయత్నాలు ఈ నవలకు ప్రధాన థీమ్ ఉంది.

శైలి

హాయిగా వాక్యాల వెనుక పరుగులెత్తించే శైలి. చక్కని ప్రకృతివర్ణణలు, పాత్రల మానసిక విశ్లేషణ, ఉత్కంఠ గొలిపే కథనం, అప్పట్లో జరిగిన, జరుగుతోన్న చారిత్రిక సంఘటనలను సందర్భోచితంగా వాడుకోవటం- లాంటి లక్షణాల వలన బంకోలా ఆద్యంతం ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది.

టోన్

నవల మొత్తం మానవతావాద స్వరంలో సాగుతుంది.

ఈ నవలలో దేశభక్తి, సామాజిక బాధ్యత ప్రతి పాత్రద్వారా చెప్పిస్తారు రచయిత. మానవ సంబంధాలలో ఉండాల్సిన సహానుభూతిని అన్ని పాత్రలు వ్యక్తీకరిస్తుంటాయి. చివరి వరకూ విలన్ గా కనిపించే రంగన్న పాత్రకూడా తన ఉదాత్తతను ప్రదర్శించినట్లు చెప్పటం; బర్క్ ఉపన్యాసాల గురించి చర్చించి, ఆంగ్లేయులలో కూడా వదాన్యులు, మేధావులు ఉన్నారనటం లాంటివి ఈ నవలాకారుడు మానవతా వాది అని నిరూపిస్తాయి.

సంఘర్షణ

బంకోలా లో ప్లాట్ లోనే సంఘర్షణ ఉంది. అది విదేశీయులు వ్యాపారనిమిత్తమై వచ్చి దేశరాజకీయాలను తమ గుప్పెట్లోకి తెచ్చుకొంటున్న కాలం. స్వదేశీయులు మూడురకాలుగా విడిపోయారు.

1. ఈ మార్పుని తమకు అనుకూలంగా మలచుకొని బాగుపడాలనుకొన్నవారు.
2. రాజెవ్వడైతే మాత్రం నా కష్టమే కదా నాకు దిక్కు అనుకొని తటస్థంగా ఉండిపోయినవారు.
3. రాబోతున్న ఉపద్రవాన్ని పసిగట్టి సమాజాన్ని అప్రమత్తం చేయటానికి ప్రయత్నించిన ఆలోచనా పరులు మరోపక్క.

వీరందరి మధ్యా సంఘర్షణ ఫలితంగా జరిగిన నాటకీయపరిణామాలే బంకోలా నవల.

★★★

శ్రీ సాధు సుబ్రహ్మణ్యం గారిని రెండు విషయాలపై నా సందేహాన్ని తీర్చుకోవటం కొరకు కలిసాను.

1. కథాకాలం. నవలలో ఎక్కడా కథ జరిగిన తారీఖులు కనిపించవు. 1789 కోరంగి సునామీని దృష్టిలో ఉంచుకొని- అప్పటికి ఒక 50/60 సంవత్సరాల క్రితంనాటి నుంచి జరిగిన కథ ఇది, నా ఊహ కరక్టేనా అని వారిని అడిగినప్పుడు వారు అంగీకరించారు.

2. పాత్రల నడక మంజరి పాత్ర మొదట్లో వేశ్యగా ఉండి, తరువాత సన్యసించి మరలా వేశ్య అవతారం ఎత్తుతుంది, కథానాయకుని జీవితం మొత్తం ఒక ఫైల్యూర్ స్టోరీ గా అనిపిస్తుంది అన్నప్పుడు – “అదే జీవితం. జీవితం నుంచి నిర్ధిష్టమైన గమనాన్ని మనం ఆశించలేము. అంతే కాక ఆ కాలం కల్లోల భరితమైనది. సమాజం సమూలమార్పుకు సిద్దపడుతోన్న తరుణమది. జీవితాలలో పొయెటిక్ జస్టిస్ అనేది ఉండదు; ఈ నవల థీమ్ అనుకొన్నాను పాత్రల నడకను నేను నియంత్రించలేదు. అలా పాత్రలు ప్రవర్తించటం వాస్తవికత అనుకొంటాను” – అన్నారు. ఇది నాకెంతో సంతృప్తినిచ్చిన సమాధానం.

1 ఏప్రిల్ 2018

Thank you All